UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv, Theologiæ Professoris, Cvrsvs Philosophicvs

Ad Vnvm Corpvs Redactvs

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ Theologiæ Professoris Tomvs II

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

De Anima.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95526

Visual Library

CONTROVERSIÆ ANIMASTICÆ.

AVCTORE

R.P. FRANCISCO DE OVIEDO
E' SOCIETATE IESV.

PROOEMIVM.

PROGREDITVR noſtra diſputatio cum Philoſopho ad agendum iam de Corpore Animato, de quo Ariſtoteles in libris de Anima, quorum materiem explicare in his noſtris Controuerſiis opus erit.

Vocant nonnulli in quæſtionem, an libri de Anima agant de corpore animato, an de ipſa anima? quod neque animo contentionis amico poterit diſputationis materiem miniſtrare: Expoſcebat enim totius Philoſophiæ ordo Ariſtotelem de corpore animato in præſentiarum diſputare: egerat enim in libris Phyſicorum, de corpore in communi; in libris de cælo, de corpore incorruptibili; in libris de generatione, & corruptione, de corpore generabili, & corruptibili: Nunc iam obiectum librorum Phyſicorum, quod in libris de cælo, & generatione ad certas ſpecies contraxerat, iterùm magis contrahit ad ſpeciem corporis animati. Verumtamen, ſicut in libris de corpore generabili, & corruptibili, de generatione, & corruptione ſemper agitur, & de ortu, & interitu, ſeu de generatione, & corruptione inſcribuntur, quia omnia quæ ſpecialiter corpori generabili, & corruptibili conueniunt, ſunt per ordinem ad generationem, & corruptionem: ſic in libris de corpore animato, de anima ſemper ſermo inſtituitur, & *libri de anima* ab omnibus vocantur, quia omnia propria corporis animati ratione animæ, per quam conſtituitur, illi conueniunt. Mitto non poſſe agi de corpore animato, quin agatur de anima, quæ eſt illius eſſentialis, & præcipua pars.

Nec maioris momenti eſt quæſtio alia; an videlicet ad Animaſticum pertineat agere de anima ſeparata. Stant nonnulli pro negatiua parte, quia anima ſeparata non componit ens naturale, ac proinde eſt extra obiectum totius Philoſophiæ, quod intra terminos totius naturalis corporis continetur. Magis ad veritatem accedunt qui aſſerunt animam ſeparatam pertinere ad Philoſophiam, & ad hanc illius partem, quia eidem animæ, quæ adiuncta materiæ corpus animatum conſtituit, ſtatus ſeparationis contingit, ac proinde de hoc ſtatu debet agere Philoſophus, ſicut de accidenti proprij obiecti Animæ, videlicet potentis totum natutale conſtituere. Res eſt, vt iam dixi, parui momenti, in qua qui vellet primum retinere dicendi modum, poſſet reſpondere agere de anima ſeparata, & de ſtatu ſeparationis modo prædicto ſemper eſſe agere de anima quatenus dicit ordinem ad coniunctionem cum materia, quod non eſt agere de animâ ſeparatâ præcisè vt ſeparatâ; ſed de anima ſeparatâ, quatenus eſt quædam anima potens cum materia Totum ſubſtantiale componere.

CONTROVERSIA PRIMA.

De Anima, & de eius informatione.

PVNCTVM PRIMVM.

Quid ſit Anima.

1 ARISTOTELES *lib. 2. de anima, cap. 1. text. 6.* Animam his verbis definit: Anima eſt *actus primus corporis naturalis, potentia vitam habentis, tale autem, quod vtique ſit inſtrumentale.* Ex qua definitione communi conſenſu hanc depromunt Philoſophi:

Actus primus corporis phyſici, & organici, potentiâ vitam habentis. Ly *phyſici*, ſubſtituitur loco *naturalis*, quod Ariſtoteles poſuit in ſua definitione, & ly *organici*, ſubſtituitur loco illius complexi, *tale autem quod vtique ſit inſtrumentale*, quod idem ſignificat, ac ſi diceretur; tale autem quod organicum, & ita rectè totum reſoluitur in illud obliquum *organici*, poſitum in definitione, quam vulgus circumfert.

Ratio *actus primi*, in definitione poſita, communis eſt 2
viuentibus, & non viuentibus, quia omnia compoſita

substantialia constant materiâ,& formâ,quæ actus primus dicitur ; & ita particula illa *actus primus*, locum generis obtinet in hac definitione. Actus primus, respectu secundi,dicitur : Tamen non semper respectu secundi eodem modo accepti. Actus primus, apprimè dicitur Virtus quædam,seu potentia ad effectum, respectu proprij exercitij, seu productionis effectus : In hoc sensu dicitur anima actus primus, respectu actionum vitalium, quia est prior illis, & tenens se per modum actus primi ad tales actiones ipsam in actu secundo intelligendi, & amandi constituentes. Alio modo dicitur actus primus, hoc est, primarius,respectu actus secundarij, qui primarius dicitur, non quia sit virtus productiua respectu illius, in ordine ad quem dicitur primus, aut primarius,sicut ipse actus secundarius non dicitur talis, quia dependeat à primario, tanquam à virtute producente, sed actus primarius dicitur, quia reliqui actus ad ipsum ordinantur,& secundarij dicuntur reliqui actus,qui ad alium dicuntur. Hac ratione quælibet forma substantialis,dicitur primarius actus materiæ, respectu quantitatis, quæ dicitur secundarius, licèt non producatur à forma, quia quantitas ex natura sua ordinatur ad formam substantialem, & substantia non ordinatur ad quantitatem. Vtramque rationem actus primi,reperiri in anima certum est, quia est actus primus, & virtus productiua suarum operationum, & est forma substantialis, primò informans materiam, & constituens compositum. Affirmo tamen, in definitione ly *actus primus*, non significare actum primum primo modo sumptum,videlicet virtutem naturâ priorem effectu, quia si hoc sibi vellet particula illa *actus primus*, anima non esset dicenda actus primus corporis ; siue corporis nomine totum compositum, siue materia prima significetur, quia anima, neque virtus est productiua materiæ primæ,nec totius compositi,neque aliquam causalitatem propriam exercet,respectu materiæ, vel compositi;potiùs deberet dici actus primus operationum, respectu quarum anima proprièe, & strictè est prior naturâ. Significat ergo particula illa, *actus primus* posita in definitione, idem quod primarius actus, seu substantialis forma,cuius conceptum explicui *primo Physicorum*, *controuers.3.* vbi egi de conceptu metaphysico formæ substantialis, provt distinctæ à conceptu metaphysico aliùs compartis essentialis, videlicet materiæ.

3 Circa particulam illam *corporis*, occurrit dubium, quid intelligatur nomine *corporis*, an materia prima ? an totum compositum ? Nonnulli nomine *corporis* intelligunt totum compositum,non secundùm omnes gradus viuentis, quos habet ab anima, formaliter vt anima, sed tantùm secundùm illos, quos habet ab anima, vt forma constitutiua compositi corporei,abstrahentis à viuenti,& non viuenti. Huius opinionis meminit Angelicus Doctor ad caput primum *libri secundi de Anima*, & in 1. *sententiarum, dist.25. q.1. art. 1. ad 2.* eámque corporis acceptionem refert Noster Suarez *tom.1. Metaphys.disp.15.sect.10. num.15.& in 3.p. tom.3. disp.51. sect.4.*

Alij nomine *corporis* totum compositum animatum intelligunt, cuius anima est actus primus constitutiuus.

Alij volunt nomine *corporis* intelligi,in hac definitione materiam primam connotando organa apta ad actiones vitæ obeundas. Sic Argentin. *in 4.dist.13.q.1.art.1.* Gregor. *in 2.dist.16. qu. 2.*

Alij nomine *corporis* intelligunt nudam materiam primam. Ita Conimbr. *lib.2.de anima, cap.1 q.1. art. 1.* Posset etiam dici,iuxta Scoti opinionem,nomine *corporis* intelligi materiam primam informatam formâ corporeitatis distinctâ ab anima.

4 Displicet prima explicatio, quæ nomine *corporis* vocat corpus metaphysicè sumptum abstrahens ab animato & inanimato ; quia hæc definitio non datur per conceptus metaphysicos,sed per physicas entitates, quales sunt forma animastica, & totum, vel compositum, quod constat ex ipsis terminis definitionis, & clariùs ex toto contextu Aristotelis *cap.1 cit.* Deinde si hac ratione sumeretur corpus, non posset dici respectu illius anima actus corporis organici, quia corpus metaphysicè sumptum, abstrahens ab animato, & inanimato, non est organicum, neque in illo ratio aliqua organici, neque radicalis,neque formalis reperitur. Vltimam explicationem non omninò reiicerem, si formam corporeitatis cum Scoto admitterem ; in mea tamen,& communi sententia, quæ formam hanc relegat,illa expositio locum non inuenit.

Conimbric.loc.cit.& ex illis plures alij reiiciunt expositionem Soncinatis, quia ratio organica explicatur illâ particula *organici*, ac proinde contineri nequit in præcedenti *corporis*. Hæc impugnatio leuis ponderis est, illius enim auctores non intendunt particulam *corporis*,præcisè sumptam significare deorganizationem,sed inquirunt,cuius corporis dicatur actus anima in definitione proposita; & respondent dici actum materiæ connotantis deorganizationem,siue hæc connotatio significetur per particulam *corporis* connotantis aliam *organici*,siue per vtramque,quod parum ad rem attinet. 5

Nomine *corporis*, posse intelligi, tum materiam primam tum totum compositum,si tantùm attendatur ad verba in definitione posita, quàm plurimi censent, quia anima est actus constitutiuus compositi cuius dicitur forma propriissimâ,& strictâ acceptione,dicimus enim,anima rationalis est forma hominis. Similiter est actus informans materiâ, quæ dicitur potentia respectu illius, & tam corpus quàm materia sunt organica, & illorum actus,actus corporis organici dici potest. Hæc explicatio difficultatem patitur non leuem, quam à n.15. expendam. 6

De mente Philosophi fert communis sententia nomine *corporis*,materiam primam intelligi.Ita Conimbr.suprà, Hurtad & Arriaga,& communiter recentiores, explicantes hanc definitionem. Probat Hurtadus hanc conclusionem ex 1. *Polit.c.3 ad medium*, vbi hæc Aristoteles : *Prauorum quidem,aut prauè dispositorum,sæpè inuenitur corpus imperare animo*, de quibus verbis nomine *corporis* materiam significari vult Hurtado, & ex hac significatione desumit ad probandum, nomine *corporis*, in definitione eodem modo animam significari. Si liceret in hoc loco ex acceptione *corporis* argumentum facere,ad explicandam particulâ *corporis*, in definitione animæ positam, dicerem ego. nomen *corporis* in prædicta definitione totum compositum importare,quod planè importat in verbis ab Hurtado relatis. Cùm enim dicit Aristoteles corpus imperare animo, non dicit materiam primam animo imperare : quod enim imperium habere potest materia prima secundùm se sumpta respectu animæ sed totum ipsum compositum, seu ipsam animam,provt elicientem actus vitales corporeos, qui ex natura sua dependent à corpore;sicuti sunt actus sensuum externorum,& internorum,appetitúsque interni materialis,imperare eidem animæ,hoc est illam trahere,& allicere ad actus appetitus rationalis, ita vt hæc eligat, non secundùm id, quod ratio proponit, sed secundùm illud,ad quod appetitus inclinat. Do tamen hoc,aliísque quàm plurimis testimoniis Aristotelem nomine *corporis* materiam primam significare, si testimonia illa desumpta non sunt ex ipso contextu definitionis, ad rem non sunt, quia cùm nomen *corpus* ex se æquè benè possit poni ad significandú totum compositum,& materiam primam,potuit Aristoteles illo vti in vno loco ad materiam primam, & in alio ad totum compositum significandum. Ex qua doctrina rectè respondent Conimbricenses aliis, qui intendunt probare nomen *corporis*,in definitione animæ significare totú compositum. Neque hæc solutio posset adhiberi ad testimonia, quæ ex ipso contextu definitionis desumuntur, quia non licebat Aristoteli vti eodem nomine in diuersis significationibus agenti de eadem materia, & sub eodem capite, eadémque contextura vtenti.

Nomine *corporis* Aristotelem intellexisse materiam primam efficaciter suadent plura testimonia ex contextu definitionis desumpta. Sic enim habet textu 4. *Quoniam autem& corpus huiusmodi vitâ habens non erit vtique corpus anima, non enim est eorum,quæ in subiecto corpus,magis autem sicut subiectũ,& materia est.* Quæ verba toti cõposito nullatenus aptari possunt,& apprimè materiæ quadrant, quæ est primũ subiectum. Ex text.7. immediatè post definitionem animæ hoc habet:*Vnde non oportet quærere si vnũ,& omnia,& corpus, sicut neque ceram & figuram, neque omnino vniuscuiusque materiam, & id,cuius est materia.* Quibus verbis supponit Arist. tanquam certum, animam distingui à corpore, sicuti figura à cera,quæ est mutua distinctio formæ à subiecto,& nõ distinctio inadæquata, quæ est inter formam, & compositum,cera enim, & figura non ita se habent, sed sicuti materia,& forma,quod explicat Philosophus per illa extrema verba:*Et ita cuius materia.* Et text.10.sic habet:*Sed sicut oculus,& pupilla & visus & ibi omnia, & corpus animal.* Quibus verbis exprimit compositionem ex corpore, & anima, hoc est,ex materia, & anima, quia ex toto composito 8

nulla

nulla sit compositio; quod constat ex comparatione facta à Philosopho, in compositione ex pupilla, & visu, seu potentia visiua; pupilla enim non est totum compositum, sed subiectum, quod cum potentia oculum componit. Constat etiam ex ipso contextu aliquando Philosophum nomine *totius* materiam significasse, nomen enim oculus, quo hic compositum significat desumpserat text. 9. ad materiam illius significandam, his verbis: *Hic enim* (de visu loquitur) *est substantia* (hoc est forma) *oculi, quæ secundùm rationem; oculus autem materia, visus est.*

9 Obiicies primò Aristotelem textu 8. Vbi hæc habet: *Vniuersaliter igitur dictum est, quid sit anima, substantia enim, quæ secundùm rationem, hoc autem est, quod quid erat esse huiusmodi corporis.* Ergo Aristoteles nomine *corporis* non intellexit materiam primam, nam forma non est, *quod quid erat esse* materiæ; sed compositi. Respondeo, formam dici *quod quid esse materiæ*; non quia sit de essentia illius, vel constitutiua ipsius materiæ, sed quia est actus illam determinans ad subsstantiale compositum constituendum.

10 Obiicies secundò: Lapis non dicitur constare corpore, & forma, etsi ex materia, & forma componatur: ergo materia non est idem cum corpore. Resp. materiam habere rationem corporis propriè, & philosophicè loquendo, inualuit tamen vsus, vt hoc tantùm nomine gaudeat materia organica, vel totum compositum adæquatum.

11 Obiicies tertiò. Actus primus est idem, ac id, quod est de primo conceptu materiæ; ergo non est actus primus respectu illius. Respondet Arriaga; animam esse de primo conceptu materiæ, non constitutiuo, sed completiuo. Displicet solutio, quia anima non est de conceptu constitutiuo materiæ, neque completiuo in esse materiæ, sed de conceptu constitutiuo totius, & complente simul cum materia essentiam compositi, sicuti materia est de conceptu totius, & de conceptu cõplente simul cum forma essentiam compositi. Melius respondetur negando primum illud antecedens; hic enim actus primus non sumitur pro primo conceptu alicuius rei, licet aliquando terminus iste hanc significationem sortiatur, sed pro illo, quod est primarius terminus potentiæ, cuius dicitur actus, & hac ratione anima iure optimo dicitur actus primus materiæ.

12 Per particulam *physici*, seu *naturalis* excluditur materia, seu compositum artificiale, quorum anima non est forma constitutiua, neque actus, illud tanquam potentiam recipiens. *Organici*, id est, dispositi per temperamentum heterogeneum in ordine ad diuersas partes subiecti, iuxta exigentiam determinatam formæ. Hæc deorganizatio tantùm conuenit viuentibus, licet enim cælum, Iaspis, & alia huiusmodi composita habeant diuersum temperamentum in partibus diuersis, nihilominus hæc diuersa temperatura in partibus diuersis deorganizationem non constituit, quia non est certo ordine, ac fixa regula præscripta in omnibus corporibus eiusdem speciei; sed hoc habet hanc mixtionem temperamentorum in suis partibus, & illud aliam, & non omnes iaspides eosdem colores, vno ordine habent dispositos. Neque cælum, quod hæc astra habet in tanta distantia, exigit illa non habere alio modo disposita; neque hæc numero astra, & non plura, neque pauciora in se habere. Cadauer deorganizationem habet relictam ex forma præcedenti, quam forma cadaueris potiùs destruit, quàm exigit. Forma embryonis, si specialis est forma, deorganizationem habet, non quam exigat ratione sui, sed quæ exigitur ad formam viuentis illi successuram.

13 Volunt Conimbricenses verbum *organicum*, idem valere ac potentia vitam habentis, quod tradunt loco citato ex Themistio, Alex. Philop. D. Thoma & aliis. Mihi tamen difficile est hoc admittere, licet enim rectè inferatur ex deorganizatione potentia ad vitam, quam exprimunt verba illa, *potentia vitam habentis*, quæcunque illa sit, realiter tamen maximoperè differunt deorganizatio, quæ consistit in temperamento qualitatum, cum tanta quantitate, & sub tali figura, & potentia ad vitam subsstantialem, vel accidentalem.

14 *Potentia vitam habentis.* Explicabitur, quæ sit hæc potentia, si prius terminum illius inuestigemus. Duplex est vita, quædam *substantialis*, & per modum actus primi, atque potentiæ; alia *accidentalis*, per modum actus secundi atque actionis. Iuxta explicationem à nobis datam de particula *corporis* in definitione posita, non possunt vlteriora de vita accidentali actus secundi explicari, quia materia prima non est potentia, neque in potentia esse dicitur ad vitam accidentalem, actionésque vitales, videlicet intellectionem, visionem corpoream, reliquasque huiusmodi operationes aliquo modo exercendas: ergo verba illa intelligenda sunt de vita subsstãtiali, hoc est, de vita ad modum actus primi principij vitalium actionum, cuius ratio conuenit animæ, ad quam materia est in potentia tanquam primum subiectum ad formam per quam informatur.

His positis: dico potentiam illam, quæ in definitione 15
exprimitur, non esse actiuam neque passiuam, quia materia prima non habet potentiam actiuam ad formam subsstantialem, neque potentia passiua est de ratione constitutiua materiæ, sicuti neque de conceptu constitutiuo formæ non est posse recipi in materia, vt probaui 1. *Physicorum controu.* 2. & 3. Affirmo insuper potentiam illam esse terminatiuam vnionis ad formam per modum partis materialis, seu subiecti, vel potentiæ perfectibilis, cuius conceptum explicui latè loco citato. Conclusio probanda est ex ibi dictis, vbi probaui hanc tantùm potentiam esse essentialem & constitutiuam materiæ, respectu formæ. Dices hanc esse potentiam, quam habet ad omnes formas etiam non viuentium; ad formas tamen viuentium indigere alia potentia magis speciali. Respondeo per eandem potentiam, respicere materiam formas viuentium & non viuentium, omnes collectiuè tanquam actum adæquatum, & singulas diuisiuè, tanquam actus inadæquatos; connotare tamen in ordine ad formas viuentium deorganizationem, quam non connotat in ordine ad alias formas.

Si nomine *corporis* intelligeretur totum compositum, vi- 16
ta in definitione significata esset vita in actu secundo, hoc est, actiones reales, ad quas compositum est in potentia, & non ad formam, quam in se habet, & cum qua inadæquatè identificatur. Intelligeretur etiam potentia actiua, quam habet verum compositum respectu suarum actionum, non verò passiua, quia passio, vt probabo *contr.* 2. *de Anim.* non est de conceptu actionis vitalis, seu vitæ in actu secundo: ac proinde neque potentia ad illam, ad vitam in actu primo pertinebit, neque viués vt viuens formaliter in actu primo importabit potentiam recipiendi. Similiter viuens in actu primo dicit formaliter potentiam sibi vniendi actionem vitalem, quia de ratione vitæ in actu secundo, est immanentia per vnionem ad principium à quo fluit, vt probabo loco nuper citato, & ita illud *in potentia*, non solùm virtutem actiuam, sed terminatiuam vnionis ad vitam in actu secundo, si nomine *corporis* totum compositum intelligatur, necessariò importabit.

Plotinus *lib.* 2. *Enn.* 4. definitionem hanc reprehendit, & 17
Proclus in Timæum *cap.* 5. Aristotelem vellicat, quod non docuerit, quid sit anima, sed cuius, sit nempe corporis organici. Neque absque fundamento credo ab his Philosophis Aristotelem carpi, licet enim explicando cuiusnam subiecti anima sit forma, aliquo modo illius natura explicetur, quia per respectum tale subiectum videlicet organicum differat à reliquis formis, quæ non habent rationem animæ; tamen satis ignota manet adhuc animi natura, ex eo præcisè quod nouerimus exigere corpus organicum. Neque de illa particula *potentia vitam habentis* meritò dici potest cum Proclo, potiùs esse explicationem corporis, quod habet animam, quàm ipsius animæ, illa enim explicat naturam corporis, & non deseruit ad explicandam naturam ipsius animæ, idem enim est dicere corpus potentiâ vitam habens, ac dicere corpus, seu materia cuius potentia respicit vitam tanquam actum, quod optimè explicat rationem illius corporis, seu illius potentiæ; quia dicere, anima est actus potentiæ cuius actus est vita, non est explicare actum per subiectum, sed explicare etiá subiectum per actum: est enim dicere anima est actus corporis organici, quod corpus organicum est potentia ad vitam; vbi duplex intercedit explicatio; vna animi per ordinem ad corpus organicũ, alia corporis organici per ordinem ad animã nomine vitæ significatam. Quod si dicas explicationem corporis esse remotè explicationem animæ, quia ex cognitione corporis, ad quod dicit ordinem anima, venimus in cognitionẽ ipsius animæ, frustra hæc explicatio animæ remota traditur in ipsa definitione animæ: cum enim in illa definitum sit anima, anima debet esse immediatè explicata, & non alia entitas. Deinde ineptè explicatur anima per corpus, rursus explicandum per eandem rationem, per quã potuit explicari immediatè, sicuti

si quis rogaret : Quid est forma hominis? & responderet aliquis : Est actus materiæ, cuius forma est principium ratiocinandi tunc frustrà per subiectum definiretur anima. Faciliùs enim diceretur: Anima est forma, quæ se habet, vt principium ratiocinandi. Vltimò contra hanc definitionem obiicio, illam explicare animam per subiectum explicandum per aliud difficilius explicatu ipsa anima, videlicet per vitam, cuius conceptus ignotior est conceptu animæ, ac proinde de primo ad vltimum explicatur anima per aliquid illa magis ignotum.

18 Propter hanc rationem (si Philosophi auctoritas non intercederet) existimo definitionem meliùs explicari de potentia ad vitam accidentalem, quam habet totum compositum, quod nomine *corporis* potest significari, ita vt hunc sensum haberet definitio : *Anima est actus constitutiuus compositi potentis elicere vitales actiones.* Quæ definitio optima est, & essentialis animæ, cui essentialis debet esse respectus ad subiectũ, quem dicunt reliquæ formæ, cum quibus vniuocè conuenit, & virtus productiua formalis, vel radicalis actionum vitalium, per quam primò differt à reliquis formis non viuentium. Si tamen standum est definitioni traditæ à Philosopho, adhuc dici potest, particulam illam *potentia vitam habentis*, non esse positã à Philosopho tanquam quid pertinens essentialiter ad definitionem, quod probo ex text. 7. Vbi sic animã definit : *Si autem aliquid commune in omni anima oportet dicere, erit vtique primus actus corporis naturalis instrumentalis. Vnde non oportet*, &c. Quibus verbis ait Aristot. se animam in communi definire, & nunquam meminit illius particulæ *potentia vitam habentis*; sed tantùm illam definit per ordinem ad corpus organicum, per quem rectè ab omnibus differt, nulla enim forma non viuentis, deorganizationem ratione sui exigit.

19 Definitionem traditam à Philosopho esse essentialem censent ferè omnes, quibus ego non omnino acquiesco: licet enim esse principium actionum vitalium sit de illius essentia, vt suprà dixi ; ordo tamen ad deorganizationem rationem essentiæ metaphysicæ non participat, non enim quidquid est identificatum cum forma est de illius essentia, ac proinde ex hoc capite non probatur ordinem ad deorganizationem esse essentialem animæ, & oppositum probare intendo, ex hoc quod deorganizatio non est intenta ab anima per se ipsam, sed per operationes ad quas deseruit. Ex quo infero exigentiam deorganizationis dimanare à potentiis exigentibus deorganizationem ad operandum, & ita esse prædicatum secundarium ortum ab alio primario, quod rationem habet essentiæ, quia est, quod prius in re concipitur, & aliorum radix, & per quod anima, ab aliis formis sufficienter distinguitur. Ex quibus infero hanc definitionem, *actus corporis physici & organici potentia vitam habentis*, inuoluere exigentiam ad deorganizationem, quæ est prædicatum ad essentiam metaphysicam animæ non spectans. Potentia autem ad vitam, si nomine *corporis* materia prima intelligatur potens informari vita substantiali, non se tenet ex parte animæ, neque est prædicatum illius, sed est potentia materiæ primæ, quæ ipsa potens est informari anima, ac proinde in hac definitione tantùm inuenio rationem illam communem actus primi respicientis materiam animæ essentialem, ac proinde totam hanc definitionem descriptiuam vocarem, sicuti descriptiuam dicimus hanc hominis definitionem *animal risibile*, licet prædicatum *animal* multis commune, sit homini essentiale.

20 Alia definitio desumitur ex Arist. lib. 2. de anima cap. 2. vbi his verbis rationem animæ explicat text. 24. *Anima autem id est, quo viuimus, & sentimus, & mouemur & intelligimus.* Quæ definitio si collectiuè, & absolutè intelligatur, tantùm animæ rationali conuenire potest, nulla enim præter ipsam his omnibus fungitur actionibus, neque disiunctiuè intelligenda est, disiunctio enim vitium est in definitione posita, neque rectè disiungũtur propriè loquendo hæc animi munera, nunquam enim in anima principium ratiocinandi disiungitur à principio sentiendi, neque principium sentiendi à principio vegetandi, licet à contrario, principium vegetandi disiungatur à principio sentiendi, & principium sentiendi à principio ratiocinandi. Aristoteles hanc definitionem per distributionem accommodam explicauit, scilicet ; anima vegetatiua est, quo vegetamur, sensitiua, quo sentimus, & vegetamur ; rationalis, quo vegetamur, sentimus, & intelligimus. Sed neque hæc explicatio placet: iuxta illam enim non vna definitio animæ in communi, sed triplex definitio triplicis animæ traderetur.

Intelligenda est definitio (si propria non me mens fefellit) in hunc sensum. Anima est principium, quo exercentur hæ omnes actiones vbicunq; exercentur; quod verissimum est, & de conceptu animæ abstrahentis à vegetatiua, sensitiua, & rationali optimè verificatur. Verum enim est animam vt sic esse principium omnium actionum, quæ ex his omnibus annumeratis fiunt in proprio subiecto: Quam explicationem olim in re longè grauioris momenti dedit August. lib. 4. contra Iulianum c. 8. & epist. 107. de Prædest. Sanctorum cap. 8. quem sequuti sunt Prosp. ad capita Gallorum Obiect. 4. Fulgent. de Incarn. & grat. cap. 31. illi propositioni vniuersali traditæ à S. Paulo 1. ad Thimoth. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri*, id est, Deus vult saluos fieri omnes homines, qui saluantur; & nullus fit saluus, nisi ex voluntate Dei. Quam expositionem explicat vulgari exemplo, quo dicimus, hic magister docet omnes pueros huius ciuitatis, id est, qui docentur, ab hoc magistro docentur; quod est dicere: nullus puer docetur ab alio, nisi ab hoc magistro. Sic in nostro casu; anima est, id, quo facimus omnes operationes vegetandi, mouendi, sentiendi, & ratiocinandi, quas facimus, quod æquiualet: nullã ex his operationibus facimus, quam non faciamus animâ, tanquam principio effectiuo illarum. Et iuxta hanc interpretationem optimè quadrat hæc definitio animæ in communi, & cuicunque animæ vegetatiuæ, sensitiuæ, & rationali, quia de ratione cuiusque animæ est, esse principium omnium operationum, quæ ex his fiunt, in composito quod informat. 21

Contra hanc definitionem obiiciunt alij, Aristotelem posuisse particulam *quo viuimus*, quæ est generica respectu illorum, quæ postea adiunxit, ac proinde perperam omes illas adiunxit, idem enim est dicere, anima est, id, quo viuimus, & sentimus, ac si dixerit, anima est id, quo sentimus, & videmus; sicut enim visio est species sensationis, sic sensatio species vitæ in actu secundo. Non vrget obiectio, est enim vulgaris loquendi modus, rationem generican sumi ad significandam speciem imperfectiorem, sic animal vocamus indiuiduum speciei valdè imperfectæ, ex his, quæ sub genere animalis continentur. Hoc loquendi modo vsus est Philosophus in hac definitione, cùm enim ex omnibus speciebus vitalis actionis, vegetatio sit imperfectior, illam nomine generis appellauit, idémque iuxta hunc loquendi modum sonant hæc definitionis verba : actus, quo viuimus, &c. ac si diceretur : actus, quo vegetamur, sentimus, &c. 22

Circa particulam, *quo mouemur*, poterat esse quæstio, an per illam explicaretur specialis gradus viuentis, & ratio specialis animæ distinctæ à sensitiua: cui quæstioni negatiuè respondendum est, quia motus localis non est actio vitalis, ac proinde non illi correspondet specialis ratio vitæ, neque animæ, quæ essentialiter est vita; deinde quia etiamsi motus localis esset actio vitalis, anima locomotiua non distingueretur à sensitiua, quia virtus locomotiua nũquam à virtute sensitiua separatur; quodcũque enim animal habet virtutem mouendi se, quod patebit in quocunque animali, quod si pungatur, statim contrahit se, & ipso motu testimonium dat vitæ, qua gaudet, quod si daretur aliquod animal quod nullam virtutem haberet se locomouendi, nullo modo possemus dignoscere, illud esse animal, & vita potiri, quia non ex alio capite possumus cognoscere, an hoc corpus sit equus vel equi cadauer, nisi quia videmus hoc moueri & illud nullatenus posse motum aliquem exhibere. 23

Neque deorganizatio sufficiens est argumentum ad vitam sensitiuam inferendam, quia communis est omni viuenti, etiam non sensitiuo. Posuit Aristoteles in definitione animæ virtutem locomotiuam, quia etiamsi terminum vitalem non respiciat, illius tamẽ effectus vitam supponit, in viuentibus enim motus localis vitalibus actionibus dirigitur, tum etiam gradum sensitiui, & locomotiui assignauit, ne imperitum vulgus existimaret, aliqua animalia, quæ vix motum localem habent, & nunquam spatium adæquatum quod acquirunt relinquunt, sensitiua non esse, non quia necessum esset gradum illum locomotiui recensere, expresè enim docet Aristoteles animam adæquatè definiri per principium vegetandi, sentiendi, & ratiocinandi, sic enim ait eodem lib. 2. de anima cap. 2. text. 18. *Anima est horum quæ dicta sunt, principium, & his definita est vegetatiuo, sensitiuo, & cogitatiuo motu.* Quibus verbis apertè probatur, 24

quod

quod dicebam suprà, videlicet verbum *sentimus*, in definitione positum, importare virtutem vegetatiuam, & verbum *mouemur*, non esse necessariò in definitione ponendũ.

24 Censent Conimbricenses hanc definitionem datam esse propter causam finalem, quia operationes sunt fines animæ, sicuti omnes effectus sui principij, vnde dimanauit illud vulgare Axioma: *esse est propter operari*, quod tradit Aristoteles *lib. 2. de Cælo cap. 3. text. 17. & 2. Physic. cap. 7.* Plurimi hunc dicendi modum reiiciunt ex eo quod accidentia finis animæ esse nequeant; non enim ordinatur substantia ad accidentia, sed accidentia ad substantiam tanquam finem, in quem ordinantur, & cui intenduntur, quem respiciunt. Alij dicunt operationes animæ posse esse finem, quo anima consequitur finem *cuius*, respicientem ipsam animam tanquam finem *cui*, ita vt integer, & totalis finis conflatur ex animâ, operatione, & subiecto: ex anima tanquam ex fine *cui*; ex subiecto tanquam ex fine *cuius*; ex operatione tanquam ex fine *quo*. Homo enim natus est, vt cognoscat Deum, ipsúmque sibi tanquam finem consequatur, mediâ operatione tanquam fine *quo*. Hæc omnia ad definitionem Philosophi explicandam, necessaria non sunt. Ideo illis omissis Affirmo hanc definitionem esse traditam per principium operationum indistinctum realiter ab anima, imò & formaliter, quia potentiæ ab anima adhuc formaliter non distinguuntur, quod si distinguerentur, intelligenda esset hæc definitio de principio radicali, quod est idem formaliter cum anima, quod principium explicatur relatè ad suos effectus, quia nõ possumus expressè potẽtiam aliquam cognoscere nisi cum ordine ad effectus expressam. Ex quo constat non esse datam per causam finalem, quia principium operationum identificatum formaliter cum operante non potest esse finis sui ipsius; nihil enim in se ipsum tanquam in finem ordinatur. Neque vulgaris loquendi modus, quo dicimus *esse est propter operari*, probat operationes esse finem sui principij, sæpe enim effectus seu euentus nomine *finis* significatur, vt indubitatum est apud omnes interpretes, etiam sacrarum literarum.

25 Circa distinctionem harum definitionum, dico maximoperè distingui, si prior detur per ordinem ad materiam organicam, vt vitam in actu primo, quia hæc datur per ordinem ad totum compositum, & vitam in actu secundo, si verò prior definitio detur per ordinem ad compositum, quod forma constituit, & ad vitam accidentalem, cuius principium est effectiuum, nullam poterimus in his definitionibus distinctionem reperire, quia hæc posterior per illud, *quo viuimus*, importat respectum ad compositum constitutum, & ad vitam accidentalem, quam potest compositum per animam sumptam per principium effectiuum exercere. Aristotelem demonstrasse priorem definitionem per hanc posteriorem affirmant illius interpretes, quam demonstrationem ex his, quæ Aristoteles cap. 2. tradit, ita componunt: *Principium, quo viuimus, sentimus, & intelligimus, est actus primus corporis organici; sed anima est principium, quo viuimus, sentimus, & intelligimus: ergo est actus primus corporis organici.* Ex Aristotelis interpretibus quidam sentiunt, hanc demonstrationem esse à posteriori, quia datur per effectus animæ. Alij tenent hanc demonstrationem esse à priori; hi sunt omnes Græci expositores, quos sequutus est Albertus Magnus, quorum sententia mihi magis placet, falsum enim est fundamentum oppositæ; posterior enim definitio non datur per effectus animæ, neque per suas operationes; sed per principium illarum. Deinde etiamsi daretur per effectus, posset esse à priori non respectu ipsius animæ, quâ effectus posteriores sunt, sed respectu deorganizationis, quæ est propter actus futuros, & essentialiter ad illos ordinatur. Huius sententiæ fudamentum esse debet, priùs esse in anima habere principium, & virtutem effectiuam actionum, quam habere deorganizationem in materia, & illam exigere, ac proinde hæc deorganizatio demonstrata per principium operationis demonstratur per aliquod prius illa, & consequenter à priori.

Punctum II.

Explicatur diuisio animæ in vegetatiuam, sensitiuam, & rationalem.

1 Diuisio omnis dicit membra diuidentia re, vel nomine opposita, & ita in hac diuisione oportet explicare an illius membra re, vel ratione opponantur, & quomodo hæ animæ inter se ordinentur, separabiles sint, & connexæ? Gradus animæ minùs perfectus separabilis est à perfectiori, quod docuit Aristoteles lib. 2. de anima cap. 1. & sæpe alibi, satisque ipsâ experientia compertum est. Primò vegetatiuam separari à sensitiua, & rationali, in plantis apertum est, vt docuit Aristoteles lib. 1. de Plantis, & lib. 5. de Generat. animalium cap. 1. vbi ait: animalia dum dormiunt vitâ plantæ viuere, plantas verò non posse esse somni capaces, quia expergisci nequeunt, neque sentire: Et D. Augustinus sermone 27. de verbis Apostol. sic ait: *Nobis viuere cum arboribus & frutetis commune est. Nam vitis viuit cùm viret: moritur cum arescit, sed vita ista non habet sensum.* & lib. 2. de mor. Manich. irridet Manichæos, qui sensum & rationem arboribus tribuebant: & libro de Hæresibus cap. 46. & lib. de vera Religione cap. 55. sic habet: *Non sit nobis cultus illius vitæ, qua dicuntur arbores viuere, quoniam nullus sensus in illa est.* & lib. de quantitate animæ cap. 33. contrariam sententiam vocat *impietatem rusticam, & errorem sacrilegum, magis ligneam opinionem, quàm sint ipsæ arbores, quibus patrocinium præstet.* Clamitat experientia, quâ videmus durissimis ictibus absque sensationis indicio arbores concuti. Neque sensuum organa habent aliqua apta ad sensationes exercendas, sed nimis terrestria, densa ac proinde ad omnem sensationem ineptissima sunt.

2 Neque minùs certum est, gradum sensitiui existentem in brutis separari à gradu rationalis tantùm in homine existenti. Duo includit hæc conclusio: primum, gradum ratiocinandi non esse in brutis: secundum, in ipsis existere gradum sentiendi. Vtrumque testatur Scriptura in Psal. 31. *Nolite fieri sicut equus, & mulus: in quibus non est intellectus.* & Isaiæ 1. *Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui.* Et vtrumque in Philosophia ratum est. Hominem tantùm præditum esse intellectu testatus est Philosophus 7. Politic. cap. 13. in homine, & brutis esse vitam sensitiuam passim docet in hoc 2. lib. de anima, & sæpe alibi. Experientia ipsa idem conuincit, in brutis enim, neque loquutionem, neque libertatem, aut alia signa intellectionis inuenimus, sed omnia instinctu fieri cognoscimus, cùm videmus omnia eiusdem speciei omnino eodem modo operari. Quod si in aliquibus nonnulla vmbra discursus appareat, non in ipsius rationis vsum, sed in altissimam sui auctoris prouidentiam, quæ omnibus creaturis natiuam inclinationem, & propensionem indidit ad ipsarum conseruationem aptam, vilem, & necessariam, refundenda est.

3 Gradus animæ perfectiores ab imperfectioribus non separari, videlicet rationale à vegetatiuo, & sensitiuo; sensitiuum à vegetatiuo, experientiâ compertum est, vt docuit Aristoteles lib. 2. de anima cap. 2. text. 15. his verbis: *Sed hæc siquidem vis* (de vegetatiua loquitur) *à cæteris seiungi, separarique potest, cæteræ autem in ipsis mortalibus ab ista nequeunt separari.* & cap. 3 *Quibus mortalibus inest ratio, his sunt continua, & cætera cuncta.* Neque limitatio illa animæ in corpore mortali adducta ab Aristotele propter intelligentias necessaria est, quia omnis anima est actus corporis mortalis, & licet in Angelo separetur gradus rationalis, à gradu sensitiui, Angelus est substantia simplex completa, nos autem loquimur de anima, quæ est substantia incompleta ordinata ad componendum totum cum corpore, cui vnitur, vt mediis corporis materialibus organis sensationes eliciat, ad intellectiones deseruientes, vt discurrit D. Thom. 1. parte, quæst. 51.

4 Ex his constat quod si anima diuidatur in animam vegetatiuam tantùm, & in vegetatiuam & sensitiuam; & in vegetatiuam, sensitiuam, & rationalem, membra diuidentia re opponi, & esse realiter distincta. Si autem anima diuidatur in vegetatiuam, sensitiuam, & rationalem, ita vt quodlibet membrum diuidens tantùm dicat gradum in illo contentum præscindentem ab omni alio, & à negatione illius, & imperfectiores contrahibiles per perfectiores, & per negationem aliorum perfectiorum v.g. gradum vegetatiuum contrahibilem per vegetatiuum plantæ, quod dicit negationem sensitiui, & per vegetatiuum animalis, quod dicit gradum sensitiui, indifferentem omnino ad vtramque differentiam, tunc membra diuidentia non opponuntur re, quia possunt in eamdem entitatem materialem coincidere; opponuntur tamen ratione, quia semper hi gradus formaliter distinguũtur per ordinem ad diuersas

operationes specie distinctas, separabiles in aliis subiectis, etiamsi in aliquo separari nequeant, sicuti formaliter distinguuntur prædicatum animalis & rationalis per ordinem ad operationes, quæ separantur in equo, licet in homine separari nequeant.

5 Si hac ratione membra diuidentia sumantur, anima vegetatiua communis est omnibus animabus viuentium, & in omnibus eiusdem speciei; & anima sensitiua communis est brutis & homini, & in vtrisque eiusdem speciei. Secundum illam rationem præcisam vegetatiui, gradus animalis est eiusdem speciei in homine, & equo in statu præcisionis, in quo non dicit rationale, neque irrationale; sic gradus vegetandi in statu præcisionis, in quo non dicit vegetatiuum plantæ, aut animalis, rationem sensitiui, aut negationem eiusdem, omninò eiusdem rationis est in omnibus animabus; & gradus sensitiui in statu præcisionis, in quo non dicit sensitiuum bruti, vel hominis, neque gradum rationalis & negationem eiusdem, est omninò indifferens vt contrahatur ad brutum, & hominem per differentias constitutiuas illorum, per quas in statu contractionis differet specie, sicuti differunt homo & equus.

6 Gradum rationalem & sensitiuum contineri sub conceptu viuentis, & ita formam rationalem, & sensitiuam verè esse animam, nemo in dubium vertet: De vegetatiua posset esse nonnulla dubitatio an propriè rationem animæ participaret, sed iuxta Theologiam certum est, & iuxta Philosophiam certius formam vegetatiuam esse viuentem, & gradum vegetatiuum viuens constituere, ita formam vegetatiuam verè inducere rationem animæ, negare nefas est. Vegetatiua esse viuentia constat ex Paulo 1. Corinth. cap. 15. *Tu quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur.* Vbi plantæ productionem Paulus viuificationem appellat. Et quod per viuificationem producitur, viuere dicitur. Quod expendit Augustinus lib. 1. de Ciuit. cap. 20. his verbis: *Hoc genus rerum* (id est plantarum) *quamuis non sentiat, vivit, ac per hoc potest mori, & occidi.* Et annectit illud Psalm. 77. *Et occidit in grandine vineas eorum.* Et D. Dionysius cap. 6. de diuinis nominibus sic scribit: *ex ipsa* (hoc est, de Dei vita) *& animantes & omnes plantæ iuxta extremam vitæ harmoniam, vt viuant acceperunt.* Iterum in fine eiusdem capitis: *Ex ipsa viuificantur & consouentur, & animantes cunctæ atque arbores, & siue spiritualem dixeris, siue rationalem, siue sensitiuam, siue vegetatiuam, ex ipsa viuit.* Probatur eadem conclusio ratione desumptâ ex operatione nutritiua, quæ conuenit animæ vegetatiuæ, qua se nutrit per intùs sumptionem, ad quam requiritur forma quædam distincta in specie à reliquis, quas dicimus esse formas inanimatorum, quam vitam in actu primo, & animam vocamus, quia est principium vegetationis, quæ est vitalis actio & vita in actu secundo. Formam vegetatiuam esse principium vegetationis nullus negauit, principium autem actionis vitalis esse vitam, & animam dici, si in forma consistit, est etiam compertum omnibus. Restabat vt quis diceret; Vegetationem non esse vitalem actionem, qui tantùm de vocis significatione contenderet, vt ex Clemente Alexandrino doctè notauit Suarez lib. 1. de anima cap. 4. num 12. quia non negaret actionem vegetandi fieri per intùs sumptionem, & exigere diuersa organa, vt à composito procederet, cui illius terminus vnitur, quæ sunt prædicata, quibus doctores Scholastici hoc nomen actionis vitalis accommodant. Vocis autem significatio sumenda est ex communi vsu, & prima impositione ab omnibus recepta. Ex dictis præcedenti numero constat nullum ex tribus membris diuidentibus esse extra rationem diuisi. Restat modò examinare an omnia adæquent diuisum, itavt nulla sit anima, quæ intra hæc tria membra animæ non contineatur. Præcipua ratio dubitandi sumitur ex definitione Aristotelis: *Anima est, quo viuimus, mouemur, sentimus, & intelligimus.* Ex qua definitione quatuor genera animatorum annumerant communiter Scholastici, vegetatiuum, sensitiuum, locomotiuum, & intellectiuum; ergo tot animarum genera debent recenseri, non enim possunt multiplicari animata, sine animarum multiplicatione, præcipuè cùm hæc multiplicatio sit secundùm gradus metaphysicos, qui totam suam multiplicitatem à formis desumunt.

7 Vrgeo. Ideo gradus sensitiuus constituit animam diuersam ab illa, quam constituit vegetatiuus, quia gradus vegetatiuus separatur à sensitiuo in plantis, etiamsi in animalibus sensitiuus non separetur à vegetatiuo, sic similiter sensitiuus gradus separatur à locomotiuo, etiamsi locomotiuus gradus à sensitiuo non separetur: ergo distinctus gradus animæ, & distinctam animam in specie constituet gradus locomotiuus ab illa, quam constituit gradus vegetatiuus.

Patres Conimbricenses lib. 2. de anima capite 3. quæst. 2. art. 2. in fine, respondent animata esse quatuor, si illorum differentia sumatur à vita accidentali illorum; quòd si à vita substantiali desumatur, tantùm reperiri tria animatorum genera, videlicet vegetatiuum, sensitiuum & rationale. Displicet Conimbricensium solutio, quia vita substantialis distinguitur per ordinem ad vitam accidentalem, & ex eo quod diuersam vitam accidentalem reperiamus in hoc viuenti, seu in hac anima, inferimus vitam substantialem esse diuersam, neque aliud nobis suppetit caput, ex quo possimus diuersitatem vitæ substantialis inferre nisi ex diuersitate vitæ accidentalis, semper enim ex diuersis operationibus specie distinctis, principia distingui colligimus. 8

Respondeo potentiam sensitiuam nunquam separari à locomotiua, neque dari aliquod animal, quod se mouere localiter non possit, nam quodcunque habens facultatem internam & externam sentiendi, iuxta suam capacitatem virtutem habet se mouendi: si facultas sentiendi perfecta sit, virtus locomotiua perfecta erit, & poterit viuens se perfectè mouere gradiendo, vel volando, saltando, aut natando, vel reptando: si autem virtus sensitiua imperfecta sit, saltem poterit viuens se comprimere, & dilatare, & ita locum mutare saltem inadæquatum, & tardè, adæquatum, quia omne viuens sensitiuum dolorem sentit, & per motum localem signa doloris, & sensationis exprimit, quod si hæc signa non exhiberet, non possemus illud esse sensitiuum dignoscere, deorganizatio enim sensitiuam virtutem non arguit, quia est communis etiam non sensitiuis, neque effectum alium habet sensatio, ex quo à posteriori illam cognoscere possimus. Posità inseparatione etiam non mutuâ inter virtutem sensitiuam, & locomotiuam facile est defendere virtutem locomotiuam, etiam radicalem non constituere diuersum gradum animati, neque animæ virtute sensitiua, quia animæ & animata non multiplicantur per potentias inseparabiles, sed per illas, quæ in aliquo saltem separantur. Hac ratione potentia sensitiua, & appetitiua diuersam animam, aut diuersum viuens non constituunt, quia nunquam inter se separantur. Iuxta hanc doctrinam notum tibi erit diuisionem factam à Platone in Timeo, animæ, in concupiscibilem, irascibilem, & rationalē, secundùm duo priora membra diuidentia non dicere animas inter se diuersas, sed vnicam tantùm potētiam, videlicet appetitiuā, quæ ratione aliquorū actuum, quos potest elicere, concupiscibilis dicitur, & ratione aliorum irascibilis, quæ potentia reperitur in anima sensitiua, & rationali: in hac spiritualis; & materialis in alia. Ex principio supradicto, etsi vulgò tria tantùm genera animarum & quatuor animatorum recenseantur; quinque potētiarum genera communa viuentibus connumerantur. Videlicet vegetatiua, sensitiua, locomotiua, cognoscitiua, & volitiua.

Patet etiam virtutem locomotiuam non posse constituere diuersum gradum viuentis, aut animæ siue ab illa separari possit sensitiua, siue non possit, quia non est potentia respiciens terminum vitalem, motus enim localis non est vitalis actio secundùm se, licèt motus formaliter vt progressiuus vitam dicat, quæ supponitur ad motum localem secundùm se, ratione cuius progressiuus appellatur, quia motus progressiuus solùm difiert à non progressiuo, ex eo quòd procedat à vita, hæc tamen vita, quam supponit, in brutis est vita sensitiua, & in homine rationalis quando motus imperatur ab actu voluntatis, quando verò tantùm imperatur à phantasmatibus, vt in somnis contingit talis motus supponit vitam sensitiuam, & ita nunquam potest specialem vitam constituere, quia secundùm se nullam dicit, & illa, quam supponit semper est sensitiua, vel rationalis. 10

Ad auctoritatem Philosophi definientis vitam per gradus sentiendi, & se locomouendi tanquam per gradus distinctos, dicendum est hos gradus assignatos fuisse ab Aristotele ad aliquam differentiam constituendam inter animalia quæ habent virtutem locomotiuam perfectam, & alia, quæ hanc virtem imperfectam habent, quæ adeo tardè, & ita per exiguum spatium mouentur, vt vix moueri dicantur, & possint dici impotentia ad talem motum; sicuti quælibet virtus, seu potentia debilis impotentia ab 11

Aristotele

Aristotele appellatur, quæ differentia sufficiens non est ad assignandum gradum specialem viuentis à sensitiuo essentialiter distinctum. Neque nouum est in Philosopho inter differentias essentiales plures accidentales reperiri permixtas.

12 Alia difficultas desumitur ex aliquibus viuentibus, quæ tantùm habent virtutem tactiuam separatam ab aliis potentiis sensuum externorum, sicuti illam Talpa habere dicitur. Pro quibus statuendus est gradus diuersus viuentis, sicuti statuitur pro vegetatiuis & sensitiuis; sicut enim separatio virtutis vegetatiuæ à virtute sensitiua fundamentum præbet, vt diuersus gradus constituatur respondens potentiæ vegetatiuæ, ita separatio virtutis tactiuæ à virtutes visiua, fundamentum exhibet, vt constituatur gradus diuersus correspondens potentiæ tactiuæ à gradu respondente virtuti visiuæ, auditiuæ, *&c.*

13 Propter hanc rationem Philosophus *lib. 2. de anima c. 2.* distinguit gradum medium viuentium inter plantas & animalia perfecta quem *planti-animal* appellat, quia non est tantùm planta, cùm participet sensum tactus, neque simpliciter animal, cùm non habeat quinque sensus, neque gradum sensitiui simpliciter participet. Paradoxum est talem gradum medium constituere absque vlla ratione, aut necessitate, & à mente Aristotelis & omnium Philosophorum alienum. Aliter meliùs respondetur: Gradum sensitiui tantùm dicere viuens sentiens sensu interno, & aliquo externo sensu, & ita communem esse Talpæ vnicum sensum externum habenti, & aliis animalibus quinque sensibus gaudentibus. Hac ratione diuisio animæ in vegetatiuam, sensitiuam, & rationalem optimè est adæquata, licet non sit in species atomas, quia anima sensitiua rursus est diuisibilis in sensitiuam vnico tantùm sensu, & in sensitiuam pluribus sensibus; & sensitiua pluribus sensibus, in sensitiuam equi, & leonis, *&c.* Idem dico de diuisione animati in vegetatiuum, sensitiuum, & rationale. Ex quo inferes de ratione animalis vt sic, non esse habere quinque sensus, sed tantùm internum & externum, vel vnum, aut plures, quia anima tantùm dicit formaliter viuens sensitiuum; sensitiuum autem non dicit plures sensus externos, quia viuens, quod potest sentire vno sensu externo, & alio interno, absolutè, & simpliciter dicitur potens sentire, seu sensitiuum.

14 Constat ex his diuisionem animæ in vegetiuam, sensitiuam, & rationalem esse adæquatam, & iustam. Restat modò explicare an sit generis in species, vel analogi in analogata. Auerroës lib. 3. de anima text. 7. Themistius, & Simplicius text. 1 & 7. affirmant hanc diuisionem esse analogi in analogata, ex eo quòd animus rationalis rationem animæ inæqualiter & minùs perfectè participet, quàm reliquæ animæ, etsi secundum suam entitatem perfectior. Si fundamentum horum Philosophorum sit animam rationalem propriè non esse formam, illorũ sententia errorem in fide continet. Si admittant animam rationalem esse verè formam, omnino est improbabilis ex puris Philosophiæ principiis, quia anima rationalis est principium actionum propriissimè vitalium, siquidem est principium actionis vegetatiuæ, & sensitiuæ, in quibus conuenit cum aliis animis, quas propriè tales dici admittũt hi Philosophi. Deinde est principium intellectionis, & volitionis quæ propriissimè vitales sunt: ergo si anima rationalis habet veram & propriam rationem formæ, vt Catholicè sentiendum est, & ratione probatur, propriissimam rationem animæ continet. Demum definitio animæ optimè & propriissimè quadrat animæ rationali: ergo propriissimè rationem animæ retinet. Expende vtramque animæ definitionem, & argumento alio non indigebis.

15 Rationes horum Philosophorum nullius sunt momẽti. Arguebant: Animus rationalis non communicat materiæ totum suum esse, quia ita se cõmunicat, vt in suo esse subsistat: ergo non est vera forma. Resp. animam rationalem se totam communicare materiæ, etiamsi propriam subsistentiam habeat, quia secundum se totam materiæ vnitur, & formam materiæ communicari nihil aliud est, quàm vniri materiæ, cum qua totum componit, vt dicebam contra Caietanum punct. 3. §. 3. n. 25. Secundò arguũt ex modo producendi, quia anima diuerso modo producitur, ac reliquæ formæ. Resp. animam produci per creationem, & reliquas formas per generationem; hoc tamen ad rationem formæ neque animæ in communi nihil referre, quia de ratione formæ est vniri subiecto, non verò ab illo dependere. Tertiò arguunt: anima rationalis operatur independenter à subiecto: ergo non est verè forma. Resp. distinguendo antecedens, operatur independenter à subiecto in statu separationis, concedo: in statu vnionis, nego. Deinde nego consequentiam, quia non est de ratione formæ operari dependenter à subiecto in quocunque statu, sed operari dependenter ab illo in statu vnionis, hoc est, dum est subiecto vnitã.

16 Iandunus *lib. 2. de anima, quæst. 3.* Alexand. *libr. de sensu, & sensibili, in principio.* Albert. *2. de anima cap. 5.* docent hanc diuisionem esse analogam ex fundamento oppositõ, videlicet quod tantùm anima rationalis est verè, & propriè anima, quia ipsa tantùm viuit, quod probant ex eo quod illa, & non alia operetur propter finem. Hoc fundamentũ nullius est ponderis, & multa inuoluit gratis, & falsò dicta, vnum est reliquas animas non viuere, aliud est de ratione vitæ esse operari propter finem, quia etiamsi de ratione vitæ sit viuens se posse mouere, quod examinabo Contr. 2. Punct. 1. hoc non est intelligendum de motu morali mediã cognitione, & bonitate mouente per modum finis, sed sufficit viuens se ipsum mouere motu physico, sicuti mouentur plantæ per nutritionẽ & bruta per sensationes externas, & per internas, quæ aliquo modo conueniẽtiam obiecti respiciunt, etsi non liberè per propensionem naturæ dependenter à cognitione obiectum repræsentãte.

17 Dupliciter potest sumi hæc diuisio: primò si gradus vegetandi communis omnibus animis se teneat ex parte diuisi, & anima vegetatiua diuidatur in vegetatiuam tantùm; & in vegetatiuam & sensitiuam tantùm; & in vegetatiuam, sensitiuam, & rationalem simul. Secundo modo potest sumi diuisio, ita vt gradus vegetatiui non se teneat ex parte diuisi, sed sit vnum ex membris diuidentibus. & diuidatur ratio animæ metaphysicè constituta per formam viuentis, seu corporis organici, in animam vegetatiuã, sensitiuam, & rationalem, ita vt membra diuidentia dicant rationem positiuam in ordine ad suos actus & abstrahant à negatione aliorum prædicatorum, quæ se habent vt compartes, vel (vt sic loquar) commembra diuidentia huius diuisi. Priori modo diuisione sumpta, membra diuidentia re opponuntur, & dicunt formam plantæ, bruti, atque hominis. Posteriori modo sumpta, opponuntur ratione, & omnia membra diuidentia in animam rationalem coincidũt.

18 Affirmo hanc diuisionem esse generis in species, quoquo modo sumatur. Fauet huic opinioni communis consensus Philosophorum, qui hanc diuisionem absque vlla distinctione generis in species appellat: & Angelicus Doctor *2. contra gentes cap. 60.* vbi ex professo illam esse vniuocam probat, & hanc esse Aristotelis mentẽ probat Ferrara ibidem. Diuisionem priori modo sumptam esse vniuocam & generis in species, sic probo. Membra diuidentia sunt species animæ & essentialiter opposita, & essentialiter participant rationem communẽ animæ: ergo illa diuisio est generis in species: priorem partem antecedenits, solus negare poterit, qui dicat, plantam, & brutum specie non distingui, & brutum & hominem esse eiusdem speciei: posteriorem ostendo ex definitione animæ quæ essentialiter cuilibet ex his speciebus conuenit, omnes enim sunt actus corporis physici, & organici, & omnes sunt principium operationem vitalium.

19 Diuisionem posteriori modo sumptam esse generis in species, licèt non realiter, ratione tamen oppositas: probo. Gradus vegetandi, sentiendi, & ratiocinandi sumpti præcisè, & distincti formaliter distinctione præcisiuã, conueniunt formaliter in hoc quod est esse principium actionũ vitalium: differunt essentialiter in ratione talis principij, per quam quilibet illorũ contrahitur per ordinẽ ad actus specie diuersos, ad quos dicunt ordinẽ: ergo illa diuisio est totius potentialis quod contrahitur per partes potestatiuas, in quibus essentialiter includitur contractum per differentias essentialiter oppositas: ergo est diuisio generis in species. Neque impedit hos gradus coincidere in eandẽ animam, videlicet rationalem vniuocatione diuisi, quia gradus realiter identificati possunt formaliter specie differre, & conuenire in aliquo prædicato communi, sicuti potentia volitiua & intellectiua etiam in opinione, quæ illas ab anima non distinguit formaliter inter se differunt, per ordinem ad actus essentialiter differentes, & cõueniũt essentialiter in ratione potentiæ vitalis, realiterque in eãdem animam coincidunt. Hæc dixerim propter Patrem Soar, qui lib. 1. de anima, c. 2. n. 19. ob hanc coincidentiam

graduum

graduum in eandem physicam entitatem existimauit diuisionem hanc posteriori modo acceptam non posse esse vniuocam.

Punctum III.

De anima rationali, & eius informatione.

§. I.

Varij errores referuntur.

1 PLato, quàmpluréſque alij antiqui Philoſophi cenſuêre animam non eſſe formam informantem, ſed aſſiſtentem, & quaſi aurigam corporis. Ita Ariſtoteles loquitur de anima Cæli, *lib.2. de Cælo c.12.& 2.* vbi animam appellat intelligentiam, licet non informantem, ſed aſſiſtentem.

2 Senſêre alij animam non eſſe ſubſtantiam ſed accidens, vel accidentium harmoniam, ſeu temperamentum. Ita refert ex Epicuro,& aliis Plutarchus lib.4. de Placitis c.3. in hunc errorem lapſus eſt Galenus lib. de locis affectis cap.6. teſte D.Thoma in quæſtione, *diſp. de anima artic. 1. lib.2.contra gentes cap.63.* Galenum ſequuti ſunt peretiſſimi Medici quem errorem antiqui Hæretici docuêre, videlicet Carpocatres, Epiphanes, Prodicus,& Caiani, atque Antitactæ, vt refert Theodoretus in lib. de diuinis decretis. Nonobſtante interpretatione D. Thomæ, ſentiunt alij Galenum in hac re varium fuiſſe, & nihil conſtitutum habuiſſe, quod ſequeretur in hac re, vt ipſe indicat lib.de natura facultatis, ſubſtantiæ & lib.3. de vſu partium, vbi ait ſe ignorare, quid ſit anima.

3 Zeno animam rationalem igneam eſſe exiſtimauit; Anaximander, Anaximenes, & Anaxagoras aërem eſſe dixêre, in quem errorem propendit Varro, qui hæc ſcripſit, referente Lactantio Firmiano lib. de opificio Dei: *Anima eſt aër conceptus in ore, deferuefactus in pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus.*

4 Corporeum finxêre noſtrum animum Cleanthes, Chryſippus, quamplurésque Stoicæ familiæ alumni. In eundem errorem incidit Apollinaris Alexandrinus, vti refertur Hiſtoriâ tripartitâ cap.34. & Tertullianus lib.de anima, de carne Chriſti, teſte D.Auguſtino *epiſt.157. & lib. de Hæreſibus in 86.* vbi declarat de propria corporeitate eſſe loquutum,& illum impugnat *lib.1.Gen.ad liter. cap.24.* licet eundem benignè interpretetur dicentem Deum eſſe corporeum, quaſi diceret Deum eſſe ſubſtantiam verè ſubſiſtentem & non fictam.

5 Refert Irenæus lib.1. aduerſus Hæreſes cap. 24. Carpocratem, & Theodoretus in lib. de Diuin. decret. Cerdonem,& D.Auguſtinus lib.de Hæreſibus cap.46.& 70.Gnoſticos, Manichæos, & Priſcillianiſtas, qui in eam amentiâ incidere, vt aſſererent animum rationalem eſſe particulam diuinæ mentis, ex Dei ſubſtantia prognatum. Quod videtur ſeſiſſe Philo Iudæus in lib. inſcripto *quòd deterius potiori inſidietur.*

6 Fuit Origenis error 1. *Periarchon c.5. & 8.& lib. 2. cap.8.* qui docuit noſtrum animum ab Angelis non diſtingui.

7 Luciferani, vt refertur in lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus, errarunt exiſtimantes animos ex ſemine propagari.

8 Seleucius,& Hermias vt conſtat ex lib. Hiſtoriæ tripartitæ cap.11. ſenſêre animas rationales non à Deo, ſed ab Angelis creari.

9 Errauit ſimiliter Origenes, teſte Epiphanio epiſt. ad Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, qui aſſeruit animas ante infuſionem in corpus peccaſſe, in pœnámque peccati, in corpora tanquam in carceres fuiſſe detruſas; quem errorem ſecutus eſt Priſcillianus.

10 Alius fuit error aſſerentium dari in omnibus hominibus vnam animam,& intellectum, qui ipſis aſſiſtat, vt Solis lumen huic vniuerſo; in hoc fuiſſe Ariſtotelem affirmat Theophraſtes, Simplicius, & Auerroës, qui eum ſequutus eſt,& variis argumentis defendit.

11 Empedocles, Pythagoras,& Plato fabuloſam quandam tranſanimationem induxêre, aſſerentes animas hominum in aliena corpora demigrare. Diſſentiunt auctores, an Plato poſuerit tranſmigrationem animarum in corpora belluina, an in humana dumtaxat. Legantur Conimbricenſes *lib.2.de anima cap.1.quæſt.7.art.1.* Fuit etiam error circa animæ immortalitatem, de quo dicam Controu. vltima de anima ſeparata.

§. II.

Dogmata Catholica contra præcedentes errores.

PRimus error Platonis damnatus fuit in Concilio Vien- 12
nenſi ſub Clemente V. in Clementina vnica, §. *Porrò* de ſumma Trinit. *Doctrinam ſeu poſitionem* (verba ſunt ex Clementina) *temerè aſſerentem, aut vertentem in dubium, quòd ſubſtantia animæ rationalis, ſeu intellectiuæ, verè ac per ſe humani corporis non ſit forma, vt erroneam, & veritati Catholicæ inimicam prædicto approbante Concilio reprobamus.* Et infrà decernit, *vt quiſquis deinceps aſſerere, defendere, aut tenere pertinaciter præſumpſerit quòd anima rationalis non ſit forma corporis per ſe, & eſſentialiter, tanquam hæreticus ſit cenſendus.* Quam definitionem amplectitur Concilium Lateranenſe ſub Leone X. ſeſſ. 8. quæ tacitè declarat doctrinam Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. in cap. *Firmiter* de ſumma Trinitate, dicentis Deum ab æterno vtramque creaturam condidiſſe, ſpiritualem, & corpoream, deinde hominem ſpiritu,& corpore conſtitutum. Tradidit eandem veritatem Athanaſius in ſymbolo illis verbis: *Sicut anima rationalis & caro vnus eſt homo*, &c. Tradunt eandem veritatem omnes ſancti Patres præcipuè in illud Geneſeos, *inſpiravit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem.* Gregorius lib.14. Moralium cap.7. Irenæus lib.5. cap.7. Gregorius Nyſſenus orat.13. de reſurrectione. Tertull. de reſurrectione carnis, cap.34. Cyprianus ſerm. de reſurrectione Chriſti. Ambroſ. in libr. de bono mortis cap.9. & 10.

Eadem veritas ratione probatur in primis, quia nulla 13
eſt repugnantia in eo quòd detur compoſitum ex ſubiecto materiali, & formâ ſpirituali: ergo nullum eſt poſitiuũ fundamentum vt negetur tale compoſitum. Deinde de facto dari, & hoc eſſe hominem probatur ex operationibus intellectus, & voluntatis, quæ fiunt ab eodem principio in ipſo homine, à quo fiunt reliquæ vitales actiones materiales, veluti nutritio,& ſenſationes: ſed nutritio, & ſenſatio fiunt à forma: ergo & intellectio, & volitio fiunt ab anima rationali; ergo anima rationalis eſt vera forma. Huic rationi non acquieſcit Arriaga diſp.1.ſect.2 qui cenſet non efficaciter conuincere vnionem animæ, quia ſufficere poſſet aſſiſtentia localis, vt has operationes exerceret in materia. Contrà: ſi hæc aſſiſtentia ſufficeret, ſequeretur penetratis duobus hominibus poſſe vnius animum in materia alicuius hominis ſenſationes elicere. Imò ſine vlla penetratione quando duæ manus diſtinctorum hominum tanguntur, poſſet animus aſſiſtens materiæ huius hominis, ſenſationem producere in manu alterius, quia ad productionem actiuàm non requiritur penetratio, ſed ſufficit approximatio: ergo ſi ad ſenſatioees eliciendas non requiritur informatio, ex nullo capite requiretur penetratio, ſed approximatio ſufficiet.

Tandem probatur noſtra concluſio à paritate omnium 14
formarum,& ex expulſione formæ præexiſtentis ad aduentum rationalis, quæ non intercederet, ſi rationalis non informaret, quia forma non informans, ſed aſſiſtens, non opponitur cum informante. Neque indiuiſibilitas, ſubſiſtentia, aut ſeparabilitas animæ rationalis informationem impediunt, quia plures cenſent materiales formas perfectorum animalium indiuiſibiles eſſe,& rectè poteſt forma indiuiſibilis diuiſibili ſubiecto vniri. Subſiſtentia eodem modo compoſſibilis eſt cum vnione ad ſubiectum, quia tantùm infert incommunicabilitatem alteri vt ſuppoſito, non vt ſubiecto. Separabilitas ad rem non eſt, quid enim refert animam eſſe vnitam intercedente vnione, & illa deficiente in tempore diuerſo animam non eſſe vnitam ſed ſeparatam?

Secundum errorem Galeni & aliorum aſſerentium ani- 15
mam non eſſe ſubſtantiam ſed accidens, reiicit tota Philoſophia, quæ formas ſubſtantiales conſtituit in compoſitis, quæ in homine potiori ratione adſtruenda eſt propter mirabiliores ipſius operationes, & propter teſtimonia Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, quæ probant animam eſſe ſubſtantiam. Expende ſupradicta contra primum errorem, & plura alia contra ſequentes afferenda, & ſi placet lege Diuum Gregorium Nyſſenum diſp. de anima, de hac re luculenter differentem.

Tertio & quarto errori dicenti animam eſſe igneam, 16
aëream, corpoream, refragãtur plura Scripturæ,& Patrum teſtimonia. Plura poſſunt adduci quibus anima in Scriptura

ſpiritus

spiritus vocatur, Lucæ 1. *Magnificat anima mea Dominum: & exultauit spiritus meus.* Matthæi 25. *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Et cap. 27. *Emisit spiritum*, id est animam. Et Pauli 1 ad Corinth. 2. *Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita & quæ Dei sunt nemo cognouit, nisi Spiritus Dei.* Aliáque innumera testimonia pro eadem veritate possunt adduci. Eadem veritas definita est in Concilio Lateran. sub Innocent. III. in cap. *Firmiter* de summa Trinit. vbi de Deo sic habet: *Sua omnipotenti virtute ab æterno vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualem & corpoream, Angelicam videlicet & mundanam, & deinde humanam quasi communem, ex spiritu & corpore constantem.* Eandem veritatem docuit Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 8. dicens non minùs certum esse animam rationalem esse incorpoream, quàm esse immortalem, & à corpore independentem, animam autem rationalem esse immortalem sanctum est fide, quod ostendam Controuersi. vlt. Suffragantur eidem veritati omnes Patres, Ambrosius veritatem hanc probat ex primo Geneseos, *Inspirauit in faciem eius*, &c. Dionysius capite quarto de Diuinis Nominibus, Damascenus libro secundo de fide Orthodoxa, capite duodecimo, & libro tertio, capite decimosexto Gregorius Magnus libro quarto, Dialog. capite quinto, & libro secundo Moral. capite secundo, Nazianz. Apolog. cap. 2.

17 Non me latet nomen *Spiritus* non semper in Scriptura ad rem Spiritualem explanandam desumi, sæpè enim pro rebus materialibus desumitur. Ecclesiastic. capite tertio, numero vigesimoprimo: *Quis nouit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & spiritus iumentorum descendat deorsum?* Desumpsi tamen ad conclusionem probandam testimonia Scripturæ, quæ Patres explanant de re spirituali, materiali opposita. Ratione Theologica probatur cóclusio ex visione Dei cuius rationalis animus est capax, quam capacitatẽ habere nequit materialis forma, vt prima Parte probant Theologi. Ratione naturali probatur ex cognitione rerum spiritualium, ex discursu, quo anima vnum infert ex alio, ex actibus reflexis, quibus anima seipsam, & proprios ipsius actus dignoscit. Ex perfectissima libertate, quá gaudet voluntas, ex voluptate, quam capit animus in ipsis rebus spiritualibus excogitandis, quas omnes rationes doctè, & eruditè expendit Pater Suarius lib. 1. de anima, cap. 9. ex Aristotele, D. Thoma, & aliis Patribus.

18 Quintus error Priscillianistarum asserentium animas esse particulas Diuinæ mentis, damnatus fuit in Concilio Braccarensi primo, capite quinto, & à Leone Primo. Epistola nonagesimá primá, capite primo: & contra illum arguit Magnus Ecclesiæ Pater Augustinus in libro de Origine animæ, capite secundo, & in illius sectatores corguit: Si anima esset Diuinæ mentis particula, vel Deus mutationi subiiceretur, quod ab illius infinita natura alienum est, vel anima esset incapax mutationis, atque ita neque deficeret in deterius, neque in melius proficeret, nec aliquid in semetipsa, quod primò non habuit inciperet habere, vel quod prius habebat desineret. Eandem amentiá irridet Chrysostomus homiliá secundá in caput secundum Geneseos, Athanasius libro de quæstionibus, capite de Anima, cuius confutationem adducit Diuus Thomas primá parte, quæstione nonagesima, articulo primo; & libro secundo contra Gentes, capite octogesimo quinto. Eundem errorem confutant testimonia omnia, quibus dicitur Deum condidisse animam, quæ si aliquid esset ad Deum intrinsecè pertinens, cùm ipse sit increatus, & æternus, non posset à Deo in tempore produci.

19 Sextum errorem Origenis, asserentis animam rationalem ab Angelis specie non distingui, reiicit Diuus Thomas 1 parte, quæstione septuagesima quinta, articulo septimo, & in disputatis quæstionibus de anima, articulo septimo ad primum, & secundo contra Gentes, capite nonagesimoquarto, & facilè conuincitur ex diuerso modo operandi, quem habet anima, ab Angelo; Angelus enim cognoscit per simplicem intuitum, vt docet Diuus Dionysius capite septimo de Diuinis nominibus, anima verò cognoscit per apprehensionem, compositionem, & discursum cognitionémque ex obiectis, & sensationibus materialibus deductam.

20 Septimum errorem Luciferianorum asserentium animas ex semine propagari damnant D. Augustinus libro de hæres. cap. 86. & D. Thomas 2. contra Gentes, cap. 86. Idémque 1. part. q. 118. art. 2. non solùm errorem, sed hæresim vocant. Opposita veritas habetur in Decretis 32. q. 2. cap. *Moyses*, & traditur communiter à Patribus.

Octauum errorem Seleuci, & aliorum asserentium animas rationales creari, non à Deo; sed ab Angelo damnant Ecclesiæ Patres, qui tanquam veritatem Catholicam tradunt animas rationales à Deo creari: Hieronymus in Epist. 17. ad Damasum, quæ scribitur *Explanatio symboli*, & in Apologia ad Pammachium aduersùs Hæreses Ioannis Hierosolymitani, vbi ait, Ecclesiasticam esse sententiam Deum nouas quotidie animas conceptis iam corporibus infundere. Ambrosius lib. de Noe, & arcâ. Chrysostomus homil. 23. in varia loca Matthæi, Bernardus sermone 27. in Cantica Eandem veritatem statuit Philosophia, iuxta quam nulla creatura potest aliam creare. 21

Nonum Origenis errorem asserentis animam rationalem priùs tempore creari quàm corpori vniatur damnat Leo I. epist. 3. contra errores Priscillianistarum, & Concilium Constantinopolitanum V. act. 11. in Epist. Sophronij, & ratione Philosophica reiicitur, quia animus rationalis est forma corporis, vt suprà probatum est: ergo petit produci cum vnione ad corpus; ergo non potest naturaliter produci priùs tempore quàm corpus. 22

Decimum errorem Auerrois asserentis omnibus hominibus vnicum esse intellectum assistentem damnat Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 8. his verbis: *Damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectiuam mortalem esse, & vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes, cum illa non solùm verè per se & essentialiter homini corporis forma existat, verùm & immortalis, & pro corporum multitudine singulariter multiplicabilis, multiplicata, & multiplicanda sit.* Et ratione facilè reiicitur, quia si omnibus hominibus esset idem intellectus, intellectiones omnes à communi omnium intellectu procederent, & ita omnes idem intelligerent, eodem modo, & in omni tempore. 23

Vndecimus error Pythagoræ in anilem fabulam transiit, refellitur testimonio suprà adducto, & testimoniis, quæ probant animam creari eodem tempore, quo materiæ vnitur, neq; ratione speciali sunt impugnanda illa, quæ communi hominum repugnant sensui. 24

§. III.

Concertatio inter Catholicos dirimitur.

HAbenda est iam quæstio cum Doctoribus Catholicis de modo, quo rationalis anima corpus informat, in qua re præcipuè cum Caietano Doctores agunt quem referunt 1. p. quæst. 76. art. . in respons. ad primum, dicentem animam rationalem informare corpus secundùm gradum sentiendi; non secundùm gradum ratiocinandi. Hæc sententia si secundùm communem modum, quo refertur intelligenda sit, nullo probabili innititur fundamento, anima enim secundùm eandem indiuisibilem entitatem realem est sensitiua, & est rationalis, ergo non potest informare materiam secundùm vnam rationem, & non secundùm aliam. Probo consequentiam: animam informare materiam nihil aliud est quàm illi esse vnitam, sed non potest esse vnita secundùm vnam rationem & non secundùm aliam: ergo. Maiorem omnes admittunt; minorem facilè probo: Vnio non potest præscindere inter prædicata realia realiter identificata: ergo si terminatur ad vnum prædicatum, terminatur ad aliud, quod est identificatum cum illo, aliàs terminaretur, & non terminaretur ad eandem entitatem, & posset similis præcisio in ista rei productione reperiri, & produci vnum prædicatum, & non aliud cum illo identificatum: non enim minùs physicè attingitur terminus vnionis vnione, quàm terminus actionis actione. Vide quæ scribo Controu. 4. punct. 8. vbi probo hanc præcisionem, adhuc in cognitione abstractiua, non posse reperiri respectu prædicatorum, quæ in re sunt idem, tantùm abest, vt in vnione, vel aliis entitatibus non intentionalibus, sed physicis, reperiatur, quod nullus prorsus Dialecticus admittet. 25

Dices: Anima rationalis non communicat materiæ prædicatum rationalis: ergo non illi vnitur vt talis. Insto; anima non communicat materiæ prædicatum formæ; neq; prædicatum sensitiuæ aut vegetatiuæ, ergo non vnitur quatenus forma, neque quatenus vegetatiua, aut sensitiua. Resp. negando consequentiam; nulla enim forma communicat subiecto propriam naturam, neque prædicatum aliquod, illud impingendo subiecto per identitatem, sed tantùm 26

tantùm terminando secundùm tale prædicatum, & secundùm se, totam vnionem, attingendo materiam primam tanquam aliud vnionis extremum; & hac ratione anima rationalis communicat subiecto prædicatum rationalis, quia secundùm prædicatum rationalis terminat vnionem respicientem materiam tanquam aliud terminum.

27 Hurtad. disp.... sect. 5. explicat hanc sententiam de reduplicatione facta per intellectum potentem apprehendere animum vnitum physicè secundùm omnia sua prædicata non vniri secundùm prædicatum rationalis materiæ, quia non exercet operationes rationis in materia, quo sensu potest dici animum non vniri ossibus quatenus sensitiuum, quia non elicit in ossibus sensationes: sed neque secundùm hanc explicationem subsistere potest hæc opinio, quia etiamsi anima non exerceat operationes in subiecto, potest intelligi illi vnita secundùm prædicatum illud, quo potés est tales operationes exercere, vniri enim secundùm prædicatum rationalis, non est exercere ratiocinationem in subiecto, cui vnitur, sed terminare vnionẽ secundùm virtutẽ intrinsecam, quam habet anima secum identificatam ad tales operationes exercendas, sicuti vniri animam vt sensitiuam non est sensationem exercere, sed vniri secundùm virtutẽ sensitiuam quod est idem ac virtutem illam esse vnionis terminum, sicuti omnes affirmant animum rationalem vt sensitiuum vniri ossibus, etiamsi sensationes in ossibus non exerceat. Sed esto non dicatur vniri animus secundùm illam virtutem cuius actiones à materia non dependet; adhuc dici deberet animam vt rationalem, esse vnitam quia exercet actus ratiocinandi in cerebro, à cuius dispositionibus dependet ad operationes rationales exercendas, quibus deficientibus, illas non potest exercere, vt patet in amentibus, & delirantibus. Quod autem non exerceat has operationes in omnibus partibus corporis, nihil refert, quia etiam non exercet omnes operationes sentiendi in toto corpore, & nihilominus dicitur vniri, vt sensitiua, ergo dicetur, vt rationalis, vnita, etiamsi operationes ratiocinandi in toto corpore non exerceat.

28 Rursus probo animum vt rationalem vniri. Animus rationalis constituit humanam naturam rationaliter viuentem, vt omnes fatentur, & constat ex Concilio Constantinopolitano VI. in epist. Sophronij quæ habetur actione 11. & actione 13. approbata est, & definita vt fidei orthodoxæ consona, in qua dicitur Verbum sumpsisse carnem humanam non solùm quomodocumque viuentem, sed etiã rationalitatem, & intellectualitatem: ergo anima vt rationalis vnitur subiecto, & est forma compositi. Probo cõsequentiam: forma non potest constituere compositum tale secundùm illam rationem, secundùm quam non est forma illius, & non est vnita materiæ: ergo si communicat composito prædicatum rationalis, secundùm prædicatum rationale est forma compositi, & est vnita materiæ. Antecedens probo. Eatenus forma se toti communicat quatenus est forma illius, & illud componit simul cum materia, ergo secundùm rationem, secundùm quam non est forma illius, neque est vnita materiæ, non se potest toti communicare: ergo si communicatur quatenus rationalis, erit quatenus rationalis vnita. Probat hæc ratio adhuc per intellectum quomodocumque præscindentem animam vt rationalem vniri, quia formalissimè per illum homo intelligitur essentialiter rationalis, & non potest intelligi anima formaliter communicans hoc prædicatum, si non intelligatur secundùm illud vnita: ergo debet intelligi vnita secundùm hoc prædicatum, quia nequit anima se communicare secundùm aliquod prædicatum, secundùm quod non sit formaliter vnita, quia tota illius communicatio consistit in vnione media qua se toti communicat, & compositum tale constituit.

29 Aliter potest benignius explicari Caietanus: ipse enim loco citato asserit animam intellectiuam secundùm essentiam esse actum corporis; non autem secundùm potentiam, quia anima intellectiua, in quantum potens est intelligere, non est perfectio corporis, cùm intelligere in corpore non suscipiat. Et subdit postea animam intellectiuam esse formam corporis. Ex quo auctores inferunt sensisse Caietanum, animam vt vegetatiuam, & sensitiuam esse formam corporis & non secundùm gradum ratiocinandi. Intelligi tamen possunt quæ docet Caietanus de anima, vt proximè, & formaliter intellectiua per potentiam illi superadditam, secundùm quam non est forma corporis, quia intellectus superadditus non respicit materiam tanquam subiectum, cui immediatè sit vniendus, sed tantùm ipsam animam cui tantùm immediatè vnitu, & ex qua educitur. Quod si potentiæ superadditæ in animonon ponantur, adhuc posset nonnullam explicationi empati Caietani sententia, si illas formaliter distinguere mus ab ipsa anima in qua intellectus præscinderet gradum rationalis tanquam radicem potentiæ intellectinæ, etsi identificatæ cum ipsa anima, posset enim dici animam vniri secundùm gradum rationalis, quem toti communicat, non tamen in ordine ad nostrum intellectum, secundùm rationem formalem potentiæ intellectiuæ; in sententia verò, quæ adhùc formaliter potentiam intellectiuam ab animo non distinguit, locum habere nequit modus loquendi Caietani, verùm à Caietano exigendum non est, vt ipse suas loquutiones aliorum sententiis accommoder, satis illi erit si iuxta sua principia consequenter loquatur.

Tertiò. Durius in hac re loquutus est Ferrara secundo contra Gentes cap. quinquagesimo octauo, dubitat. vlt. §. *Ad primum horum dicendum*, vbi hæc habet: *Anima intellectiua vt sic, non est actus corporis, sed tantùm in quantum virtute continet vegetatiuam, & sensitiuam, eo quod non vnitur materiæ nisi propter vires sensitiuas, quibus ad intelligendum indiget, & ideo si ponatur à vegetatiua, & sensitiua in homine distincta, vt pote habens tantùm quod intellectiua est, nullius corporis est actus.* Quæ verba mitissimâ indigent interpretatione, vt in verum explicari possint, & cohæreant cum dogmate tradito in Clementina cap. *Firmiter*, de summa Trinit. vbi definitur animum rationalem verè esse hominis formam; legantur verba Clementinæ supra adducta. 30

PVNCTVM IV.

Quæ partes informentur animo?

MAior difficultas est de sanguine an informetur formâ rationali in homine, & formâ viuentis in aliis animantibus. Negat Pater Suarez tom. 3. in 3. partem disp. 151. sect. 3. §. *Altera pars*. Vasquez tom. 1. in 3. part. disp. 136. n. 2. Conimbr. 1. de generatione c. 4. q. 14. & alij apud ipsos. 1

Oppositam sententiam defendit Hurtad. disp. 1. sect. 6. pro qua refert D. Thomam, & Caietanum, & Arriag. disp.... sect. 9. subsect. 2. & alij apud istum. In hanc sententiam magis inclinor, non propter rationem aliquam efficacem, quam pro illa inuenerim, existimo enim vtramque facillimè posse defendi, & neutram efficaciter probari, sed propter aliqua testimonia, quæ adducit Hurtado ex Scriptura, & Tridentin. & propter auctoritatem Augustini adiuncta testimonio Leuit. vbi dicitur cap. 17. *Animam omnis carnis in sanguine esse*. Super quod D. August. q. 57. in Leuit. ait: *Aliquid vitale est in sanguine, quia per ipsum maximè in hac carne viuit: ipsam vitam corporis vocauit animam.* Hæc Augustinus: quibus vitam, quæ est anima, sanguini tribuit. Deinde sanguinem hominis informari animo rationali, sic probo: sanguis est vera pars hominis: ergo informatur animâ rationali, consequentia est legitima: nam cùm sanguis non sit materia, neque forma, non potest esse pars essentialis: ergo si est pars debet esse pars integralis, sed omnis pars integralis informatur formâ totius; ergo sanguis si est pars informatur forma hominis. Tota difficultas est in hac probatione antecedentis, videlicet, quòd sanguis sit pars; hoc in primis suadetur, quia homo sine sanguine esset mancus & mutilus: ergo sanguis est pars: consequentia probatur: si sanguis non esset pars, homo penitus exanguis haberet omnes partes integrales, & essentiales: ergo esset integer; ergo non mancus, neque mutilus: Antecedens, non aliam fortiorem probationem habet, quàm ipsam apprehensionem; quis enim dicet hominem exanguem, integrum esse? si autem quis id intrepidè affirmet, existimo non facilè conuincendum fore, quia quod aliqui adducunt in confirmationem huius antecedentis, videlicet hominem exanguem ineptum esse ad omnes actiones viuentis, & sine illo conseruari non posse, licèt verum sit, non tamen efficaciter probat intentum, idem enim accideret homini non habenti aërem ad respirandum, & tamen aër non est pars corporis. 2

Idem antecedens videlicet sanguinem esse partem hominis efficaciùs probatur auctoritate Innocentij III. in quadam Extrauagante, de celebratione Missarum, vbi docet 3

aquam

aquam, & sanguinem fluxisse de corpore Christi, vt ostenderet Christi corpus habuisse quatuor humores pertinentes ad veram hominis constitutionem: ergo si pertinent ad constitutionem hominis sunt partes illius: ergo & sanguis est pars hominis. Idem probatur ex Tridentin. sess. 13. cap. 3. Vbi postquam definit corpus ex vi verborum esse sub specie panis, & sanguinem sub specie vini ex vi eorumdem, corpus tamen & sanguinem simul esse, tàm sub specie panis, quàm sub specie vini id fieri dicit; verba sunt Concilij: *Vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis surrexit non amplius moriturus inter se copulantur.* Quibus verbis expresè docet Concilium sanguinem esse partem corporis Christi, cùm asserat comitari corpus ex vi connexionis qua partes illius copulantur. Abstineo ab aliis rationibus, quibus hæc conclusio solet probari, existimo enim omnes alias esse inefficaces: talis est quæ desumitur ex vnione Verbi ad sanguinem, quia melior pars Theologorum asserit Verbum posse vniri creaturæ irrationali, ac proinde non rectè infertur: Verbum fuit vnitũ sanguini: ergo sãguis est informatus animo rationali.

4 Obiicies primò. Sanguis non est vnitus reliquis partibus corporis; ergo non est informatus animo rationali. Respondeo, negando antecedens, assero enim plures partes sanguinis esse vnitas iecori, ratione quarum totus sanguis inter se vnitus corpori viuentis vnitur.

5 Obiicies secundò. Sanguis est alimentum. Respondeo sanguinem non esse alimentum totius viuentis adæquatè sumpti, quia hoc includit sanguinem; sanguis autem alimentum est partium solidarum viuentium, neque est inconueniens partes quasdam viuentis ali ex alia parte, sanguine videlicet, quia cùm sint partes heterogeneæ, potest caro alterare compartem aliam, videlicet sanguinem, introducendo in materia illius proprium carnis temperamentum, quo præcisè sanguis, qui est fluidus, fiet solidus, & habebit rationem carnis, si partes heterogeneæ sunt intrinsecè eiusdem rationis, vel si sunt diuersæ rationis cum diuerso temperamento introducetur pars alia diuersæ rationis. Nec mirum est vnam partem formæ viuentis esse incompossibilem cum alia diuersæ rationis, cùm inter formas adæquatas eiusdem speciei, & eiusdem omninò rationis, hæc incompossibilitas intercedat.

6 Obiicies tertiò. Sanguis habet eandem formam quando est intra corpus, ac quando est extra illud, sed quando est extrà, non est animatum: ergo neque quando est intrà. Respondeo negando antecedens, sanguis enim extra corpus in ipso instanti quo separatur à sanguine intra corpus remanente amittit formam viuentis, cuius non leuis est coniectura amissio coloris sanguinis, quæ eiusdem amissionem sequitur.

7 Obiicies quartò. Si sanguis est informatus formâ hominis, ergo sanguis est corpus illius, ergo ex vi verborum est sub specie panis: consequens non potest admitti; ergo neque antecedens. Respondeo nomine *corporis* non intelligi quodcunque corpus metaphysicè sumptum, sed corpus solidum, quod à sanguine distinguitur, qui nomine *corporis* non significatur, præcipuè in consecratione panis, in qua ponitur corpus per modum cibi, sanguis autem non est per modum cibi, sed per modum potus.

8 Contra hunc dicendi modum, quem adducit Hurtado insurgit Neotericus quidam hac ratione. Mustum etiamsi extra vuam non sit per modum cibi, sed per modum potus, dum tamen est intra vuam, est per modum cibi: ergo etiam sanguis dum est intra carnem erit per modum cibi. Hæc obiectio non est contra Hurtad. sed contra institutionem mysterij directè opponitur, in illo enim instituta est conuersio vini in sanguinem Christi per modum potus, & tamen non ponitur sanguis Christi extra carnem, sed intra carnem: ergo si sanguis intra carnem non est per modum potus non ponitur sanguis ex vi verborum sub speciebus vini per modum potus. Videant recentiores quid inferunt, & quàm absurdè arguunt. Respondeo, magis fluidum esse sanguinem intra venas quàm mustum intra vuam, & ita hoc non est per modum potus intra vuas. In hoc argumento amplius nõ est immorandũ, ea enim quæ ex morali existimatione dependẽt non sunt rationibus metaphysicis examinãda.

9 Addo tamen prædictum argumentum eamdem vim habere, & eodem modo procedere in materia Eucharistica, etiamsi dicatur sanguinem non viuere, ac proinde abs re hic adducitur, quia sanguis, etiamsi habeat formam non viuentis, æquè erit corpus, ac si formam viuentis habeat, deinde in quacunque opinione sanguis dicitur sanguis hominis, intra cuius carnem continetur. Ergo cùm sanguis inclusus intra carnem Christi dicatur, & verè sit Christi, & ad illum pertinens, & ex alia parte sit corpus, dicetur corpus Christi: ergo demonstrabitur his verbis: *Corpus meum* à Christo prolatis. En teneris respondere verbum *corpus* non significare in consecratione corpus metaphysicè sumptum; sed corpus solidum, quod fluido, & cum sanguine opponitur, quæ conclusio optima est, & æquè in vtràque sententiâ subiicitur.

Obiicitur quartò. Sanguis augetur per iuxtapositionem: ergo non est viuens. Nego antecedens. Vnde enim constat augeri per iuxtà positionem, an quia fluidum? minimè; quædam enim solida augentur per iuxtapositionem, alia verò per intùs sumptionem: ergo idem in fluidis continget, in quibus nulla poterit dari ratio, propter quam non possint per intus sumptionem augeri. 10

Dicendum est secundò, ossa animari; sunt enim partes valde præcipuæ hominis, ex defectu enim cuiusuis ossis homo dicitur mancus: sunt enim ossa tota structura hominis, sine quibus consistere non valet. 11

Dicendum est tertiò, dentes animari. Hanc conclusionem infero ex præcedenti, sunt enim eiusdem rationis cum reliquis ossibus, deinde eam probo: dentes non augentur per iuxtapositionem; sed per intùs sumptionem, quia pars dentium, quæ est extra carnem, & in puero est angustior, in eodem adolescente fit latior, & augetur, illi autem parti non applicatur materia per iuxtapositionem vt augeatur. Si autem inquiras quomodo dentes cum carne continuentur. Respondeo, continuari per quasdam fibras carneas, quibus à reliquis partibus carnis dependent. 12

Obiicies. Dentes non habent terminum accretionis, quod probatur, quia continuâ illorum attritione plures eorum partes deperdi necessum est, & tamen non videmus illos fieri minores: ergo continuò crescunt, adhuc in senibus, quod non contingit in reliquis ossibus. Respond. reliqua ossa non continuò augeri, quia perueniunt ad propriam magnitudinem, quam cùm non deperdant, neque possunt ad productiorem se extendere quantitatem, neque hac extensione indigent: dentes verò cùm continuò admittant quantitatem illam, quæ est terminus accretionis illorum, proinde nutriuntur vt substantiam deperditam per nutritionem resarciant: neque ex hoc infertur non habere terminum accretionis, hic enim non consistit in eo quod certo tempore transacto augeri non possit entitas, quæ terminum habet, sed in eo quod non possit certam magnitudinem excedere, vt patet in carne quæ terminum magnitudinis habet, & adhuc in valdè senibus augetur. 13

Dicendum est quartò, plumas auium viuere: probatur hæc conclusio, quia plumæ auium augentur per intùs sumptionem, & non per iuxtapositionem, quod ostendit proportio, quâ omnes plumæ partes augentur, quæ non potest fieri per iuxtapositionem, quia extremæ partes non possunt augeri per iuxtapositionẽ, aliàs auulsæ ab auibus augerẽtur. 14

Dicendum est quintò. Capillos non viuere: hanc conclusionem præcipuè trado ex eo quod nullum indicium vitæ in capillis inueniam, neque fundamentum, vt eam illis concedam: deinde quia homo caluitie laborans non dicitur mancus, quod signum est capillos non esse partes hominis, sed excrementa quædam, quæ in proprium ornatum ordinauit natura. Deinde idem suadetur ex illorum augmento, quod maximum esse solet, sunt enim aliqui equi, qui crinibus solùm verrere possunt, qnod signum est nullum terminum habere determinatum.

Obiicit Arriaga experientiam, quâ constat nonnullos homines instantis mortis metu correptos intra spatium vnius noctis incanuisse, quæ mutatio repugnaret, si capilli non haberent poros, per quos vitaliter qualitates, & humores fugerent. Licet enim vsque ad capilli radices humores traherentur nen possent immutare capillum, præsertim longum. Ego sanè aculeum huius obiectionis non percipio, ad quid enim necessarij sunt pori in capillis, vt qualitatem fugant, quâ breuissimo tempore canescant? qualitas enim nullis indiget poris, vt totum commeet capillum, quia hæc non occupat spatium distinctum à quantitate capillorum. Deinde etiamsi capilli poros habeant, per quos illam qualitatem attrahant, vnde infertur hanc attractionem esse vitalem? nonne cùm lana humiditatem corporis contigui attrahit, & lignum partes aquæ applicatæ per poros, talis attractio dicenda est vitalis? Certè si hoc 15

dicatur,noua viuentia hac experientia cognoscemus.Respondeo,illos homines canescere per productionem cuiusdam qualitatis prius productæ in capillorum radicibus, & deinde diffusæ per partes distantiores ab humore, vel qualitate in carne hominis residente.

17 Aliam experientiam cuiusdam vnguenti cuius attactu capilli repentè canescunt, quam pro nostra sententia sibi obiecerat Arriaga, in proprium fauorem vult conuerti, quæ negari posset, non enim facilè inuenies, qui eam viderit,quia tamen illius difficultas nullius est momenti, in ea resoluenda non immoror:tantùm moneo eodem modo illi responderi,ac argumento suprà facto respondi.

18 Dicendum est sextò. Vngues non viuere. Hæc conclusio est contra Hurtadum & Arriagam,docentes medios vngues, quibus digiti operiuntur viuentes esse;non verò extremas illorum partes quæ digitis supereminent. Ego sanè differentiam inter medias, & extremas vnguium partes non inuenio,pars enim quæ nunc est media successu temporis fit extrema,vt patebit,si in medio vngue punctum signes,quod postea in extrema illius parte inuenies. Deinde partes mediæ ac extremæ habent eadem omnino accidentia, neque in illis signum aliquod diuisionis inuenies:ergo sunt vnitæ,ergo sub eadem forma. Meam conclusionem probo, quia vngues nullum habent indicium vitæ: deinde crescunt per iuxta positionem,vt constat experientia per signa terminorum puncti dicta modò;deinde quia si duo signes semper æquè distabunt; qui modus augendi est proprius non viuentium, neque homo mancus dicetur ex eo quod careat vnguibus.

19 Obiicit Arriaga: Ex eo quod ossa non sentiant, non licet inferri non esse viuentia:ergo ex eo quod vngues nõ augeantur per intùs sumptionem, id non licebit inferri. Resp. quod etiamsi ossa non sentiant, habent tamen proprietates alias,ex quibus infertur esse viuentia:si verò ossibus demas augmentum per intùs sumptionem nullum vitæ indicium in illis remanet.

20 Dicendum est septimò, semen non viuere. Probatur, quia non est pars hominis,non enim dicitur mancus puer, in quo nondum semen est elabotatum, deinde quia semen non est datum in ordine ad viuens, in quo formatur; sed in ordine ad generationem aliûs viuentis, ex quo infertur non esse partem hominis, qui illud elaborat, pars enim est in ordine ad totum cuius est pars. Aliam rationem adducit Hurt.desumptam ex Arist.2.de Generat.animalium c.3.ante finem,vbi de semine hæc scripsit:*Nam illud quoque excrementum est,habetque omnes partes potentia,actu nullam*:ergo semen est excrementum,& non pars hominis:ergo non habet vitam. Quod autem luxuriosi sint debiles & macri, non est quia semen animatur;sed quia sanguinem, qui vitam habebat, insumunt in semine elaborando. Spadones verò mancos esse dicimus, non quia careant semine, sed quia carent neruis,quibus semen elaboratur.

21 Dicendum est octauò,lac non viuere.Probatur hæc cõclusio eisdem omnino rationibus,ac præcedens,datum est enim à natura intuitu prolis,non intuitu illud elaborantis, neque virgo in qua lac non est formatum, manca dicitur. Deinde lac est excrementum, non verò vt aliqui putant sanguis nimis coctus,quia sanguis est valde calidus,lac verò nimis frigidum.

PVNCTVM V.

An Animus rationalis indiuisibilis sit.

1 PRobant multi animum rationalem esse indiuisibilem, ex eo quod spiritualis sit, de qua ratione iudicium ferre non poterimus,neque exactè Puncti difficultatem examinare, si prius non præmiserimus quid importet conceptus *spiritus*, quid conceptus *corporis* in tota sua latitudine accepti vt distincti ab omni ente spirituali.

§. I.

Quomodo alij rationem corporis & spiritus definiant.

2 HVrtadus disput.4.de anima, sect.5. asserit corpus esse *quod componitur ex partibus integrantibus extensiuè, aut pertinet ad eam compositionem.* Hanc definitionem desumpsit ex nostro Vasquez, qui 1.part. quæst.11. disp.188.n. 30. ægrè fert Patrem Suarez constituisse præsentiam Angeli ex partibusintegrantibus compositam. Contra hanc sententiam plures insurgunt recentiores, qui Patrem Suarez patronum compellant disput.4.metaph.sect.1.& latiùs de Angelis lib.4.cap.1.cum illo pugnaciter defendentes non esse de conceptu rei spiritualis carere partibus,in quas integraliter diuidi possit. Cum Suario, & recentioribus eo, quorum sententiam sic probo: Gratia habitualis constat partibus integrantibus intensiuis;ergo sunt possibiles plures gradus gratiæ spiritualis,& inter se distincti pertinentes ad vnam compositionem saltem intensiuam, & de facto datur spiritualis gratia diuisibilis in partes intensas. Concedunt aduersarij,& ex concessis infero: ergo potest dari entitas spiritualis diuisibilis in partes extensiuè diuisibiles. Hic totus argumenti cardo;probo consequentiam: intensio & extensio in qualitate tantùm differunt per ordinem ad subiectum;gradus enim, qui vniti eidem subiecto indiuisibiliter sumpti intensi dicuntur, per diuersas subiecti partes distributi dicuntur extensi: ergo gradus qui intensionem constituunt, possunt extensionem constituere; probo:gradus qui vniuntur eidem subiecto indiuisibiliter sumpto,possunt vniri diuersis partibus subiecti,quia per se essentialiter non sunt hi gradus ita inter se connexi, vt petant eandem subiecti partem, vel idem subiectum omnes simul informare, neque per se ipsos vniuntur huic subiecto: ergo hi gradus de facto informantes idem indiuisibile subiectum possent per diuersa subiecta distribui, ex duobus enim gradibus gratiæ,qui sunt modò in anima huius iusti posset vnus esse in eadem anima, & alter in anima aliûs iusti:ergo possent etiam in diuersis subiecti partibus subiectari:ergo possent compositionem integralé extensiuè constituere. Vrgeo:vnio partium subiecti recipientis formam non potest reddere subiectum incapax recipiendi partes formæ,quas sine vnione recipere posset,sed duo subiecta spiritualia,si non essent vnita, & quodlibet illorum esset totum adæquatum possent recipere duos gradus gratiæ:ergo etiamsi essent vnita,eosdem possent recipere,& ita possent illi gradus esse in diuersis partibus subiecti distributi.

Dices repugnare subiectum diuisibile potens recipere gradus distinctos gratiæ secundum distinctas sui partes. Contrà:non repugnat qualitas secundùm suam entitatem diuisibilis in plures partes:non repugnat subiectum in se diuisibile.Recurris ad distinctionem compositionis intensiuæ &extensiuæ,sed non tutè:Gratia secundùm suam entitatem præcisè consideratam compositionem habet, non secundùm se intensiuam,vt ab extensiua distinguitur, quia gradus gratiæ inter se vniti si à subiecto abstrahantur,compositionem faciunt non intensiuam,quia intensio subiecti connotat: ergo sicuti non repugnat qualitas secundùm se composita ex partibus, non repugnabit substantia secundùm se diuisibilis in diuersas partes.Ex hac ratione infero compositionem omnem, siue extensiuam, siue intensiuam intrinsecè eiusdem omnino esse rationis,& tantùm extrinsecè,& accidentaliter differre.Vrgeo in sententia veriori, quæ omnibus entitatibus præsentias distinctas impertitur; gratia intensa, vt octo, habet præsentiam diuisibilem in octo partes, quarum quælibet distincto gradui gratiæ correspondet;ergo hæc præsentia haberet compositionem in ordine ad subiectum,non intensiuam,quia non omnes partes gratiæ idem indiuisibile subiectum respicerent: ergo extensiuam: compositio enim extensiua non consistit in partibus correspondentibus diuersis spatij partibus sed diuersis partibus subiecti:si enim modò huius papyri quantitas tota penetraretur,non ideo partes respondétes diuersis illius partibus non eandem compositionem extensiuam in ordine ad subiectum retinerent. Quod si velis compositionem extensiuam non solùm entitatiuam subiecti, sed localem importare, dabo gratiam à subiecto separatá cuius gradus Deus potest ponere vnum extra alterum localiter,& ita illius præsentiæ partes extensionem entitatiuã & localem subiecti habebunt.Tandé vrgeo:etsi forma spiritualis non possit educi ex materiali subiecto,tamé potest illi vniri,vt patet in anima rationali:ergo poterit Deus gratiam spiritualem creare,& illã vnire subiecto materiali diuisibili cũ correspondentia partiũ gratię ad partes subiecti, & ita compositionẽ integralem extẽsiuam constituet. Plerique eandem sententiam impugnant ex præsentia Angeli,quæ per diuersas sui partes,in quas est diuisibilis,diuersas spatij partes respicit, verũtamen facile probatu nõ est,

præsentiam

præsentiam Angeli has partes distinctas continere,& non esse simplicem & indiuisibilem secundum se totam, totum diuisibile spatium, & singulas illius partes respicientem.

4 Efficacissimè ad hominem eandem sententiam contra Hurtado impugno: Vnio animæ rationalis subiectatur in materia,& est spiritualis in sententia Hurt. sed hæc vnio habet partes reales distinctas,diuersas materiæ partes respicientes;ergo vnio hæc spiritualis diuisibilis est in diuersas partes integrantes.Negat minorem Hurt.quam sic probo:Si vnio animæ ad materiam esset impartibilis,in qualibet hominis diminutione deperderetur tota illius vnio.& alia aduenireț. Similiter in qualibet augmentatione noua totalis vnio produceretur, & antiqua corrumperetur:ergo ex qualibet minima augmentatione, & diminutione resultaret alius homo, non solùm integraliter: sed etiam essentialiter,quia resultaret alia vnio, quæ est de hominis essentia.Has illationes admittit Hurt.disp.5.Physic.sect.7. subs.1.n.121.quarum illatum consequens falsum esse ostẽdo.Nutritio non prouenit ab anima secundum se, anima enim separata non causat nutritionem: ergo prouenit ab homine:ergo supponit hominem tanquam principium illius:ergo supponit vnionem constituentem hominem,sed non potest supponere vnionem, ad quam terminatur & cuius est productio: ergo supponit vnionem aliunde productam,non aliam nisi præexistentem: ergo vnio præexistens non corrumpitur in illo instãti temporis,in quo alia producitur,nihil enim potest corrumpi in instanti in quo supponitur prius naturâ, quia in illo iam supponitur existens,& implicat aliquid corrumpi in instanti temporis,in quo existens supponitur:ergo in illo instanti,in quo est nutritio existit duplex vnio adæquata,vna ex parte principij, & alia ex parte termini quod absurdum est;vel ex vnione antiqua & producta fit vnio adæquata diuisibilis in partes.

5 Respondeti posset ex doctrina Hurtadi; in homine reperiri duplicem vnionem, quandam ex parte materiæ diuisibilem in partes materiales;aliam ex parte formæ, ex quibus vnio diuisibilis tenens se ex parte materiæ augenda per aliam partem vnionis se tenet ex parte principij nutritiui ad partem vnionis materialis producendam in augmentatione,& ad vnionem totalem spiritualem tenẽtem se ex parte formæ in eadem augmentatione producẽda.Hoc effugium non habent,qui duplicem vnionem non concedunt,sicuti Pater Vasquez,&alij,sed iam illud etiam Hurtado præcludo. Ad nutritionẽ debet supponi ex parte principij homo essentialiter,peromnia quæ illi sunt essentialia, sed si admittatur in homine duplex vnio, non sufficienter,& adæquatè constituitur per vnicam vnionem, sed essentialiter dicit vtramque, ergo vtraque vnio debet supponi ex parte principij actionis nutritiuæ, & non sufficit supponi vnionem tenentem se ex parte materiæ.

6 De hac re acutè recentiores latè egere, quorum opiniones referre, satis esset operosum, quia tot sententias quot capita inuenio, omnes tamen ad duas classes reducuntur. Prima est illorum, qui per extensionem localem rationem corporis explicant. Secunda eorum, qui per dependentiam à quantitate, seu materiâ primâ corporeum constituunt. Primi in indiuisibile quantitatis reiiciendi sunt, quod non habet extensionem, & est corporeum. Dicunt aduersarij indiuisibile quantitatiuum ordinari ad extensionem. Non satisfaciet solutio opinantibus totum ex indiuisibilibus componi;quia secundùm hãc sententiam, indiuisibile etiam præcisum ab omni alio, & à corpore totam essentiam retinet quantitatis, ac proinde, licet possit cum alio indiuisibili totum componere per se non ordinatur essentialiter ad illud cùm quo extensionem constituit, quia sicut non dicimus vnam partem integralem essentialiter ordinari ad aliam,sic in hac sententia vnũ punctum quantitatis ad aliud essentialiter non ordinatur. Secundò concedunt multi ex recentioribus possibile esse totum corporeum completum,quod nullam habeat compositionem integralem,nec extensionẽ.Possent dicere hoc totum & illud indiuisibile,fieri impenetrabile,quam solutionem impugnabunt obiectiones, quæ contra propriam sententiam adducam,quibus solutiones nostræ in hac sententia sic explicata non poterunt adhiberi.

7 Auctores secundæ classis impugnandi sunt, quia actio creatiua caloris non dependet à quantitate, neque à materia prima mediatè,neque immediatè,suum enim respicit calorem tanquam terminum, neque medio illo potest à subiecto dependere,cùm potiùs calorem ipsum independentem ab omni subiecto constituat, & positâ creatione caloris existit calor omnino independens à quantitate, & à materia prima.Hanc impugnationem,&præcedentẽ passim apud recẽtiores reperies:aliter ego sentẽtiã impugno. Phantasma materiale eleuatũ ab intellectu spirituali producit in intellectu speciem impressam,vel expressam spiritualem:ergo actio productiua talis speciei, quæ spiritualis est,& in anima recipitur, pendet à phantasmate:ergo à re corporea:ergo entitas spiritualis potest dependere ab entitate materiali.Forsan hæc phantasmata si aliquibus recẽtioribus apparuissent,deterruissent illos ab hoc dicẽdi modo.Respondebit aliquis dependentiam in genere efficientis à quantitate,non obesse rationi spiritus, neque rationẽ corporis constituere. Contrà: Nulla definitio huius differentiæ meminit, sed omnes rationem corporis explicant per dependentiã à quantitate,seu à re quanta,& quia actio terminatur ad rem quantam,vel corpoream(v.g.calorem) corporea dicitur: ergo potiori iure deberet dici quanta, quia dimanat tanquam à principio, à re quanta, si in hac dependentia ratio corporis consisteret;dependentia enim ab efficiente proprior est,quàm à termino.

§. II.

Definitio rei spiritualis, & corporeæ iuxta propriam sententiam.

8 SIc ego rationem corporis in tota sua latitudine vt distincti ab spiritu definio. *Entitas, cui in statu, qui naturaliter illi potest accidere, formaliter ratione intrinseci repugnat penetratio cum alia eiusdem speciei omnino à se diuisa.* Illud autem *intrinsecè*,intelligo ratione ipsius entitatis, vel ratione aliûs entitatis,quæ illi intrinseca sit,siue sit terminus extrinsecus, siue subiectum,quod dicitur intrinsecum formæ, non verò ratione agentis, quod extrinsecè se habet respectu actionis, nam licet actio intrinsecè referatur ad agens, refertur intrinsecè tanquam ad terminum extrinsecum, in ordine ad quem extrinseca dicitur. Ratio spiritus definienda est: *Entitas, cui in statu, qui illi potest naturaliter contingere, non repugnat formaliter ratione intrinseci penetratio cum alia entitate eiusdem speciei omnino à se diuisa.* Definitiones has maiori explicatione existimo non indigere,nihil enim in illis ambiguum, neque obscurum video, nulla enim res corporea poterit assignari,quæ priori definitione non comprehendatur,neque spiritualis, quæ posterius conceptum subterfugiat. Vtrumque ex argumentorum solutione clarè constabit.

9 Obiicies primò. Species impressæ diuersorum obiectorum & illarum actiones productiuæ existentes in eadem parte aëris,sunt penetratæ,& eiusdem speciei,quando obiecta specie non differunt:ergo potest dari entitas corporea penetrabilis cum alia eiusdem speciei omnino à se diuisa. Respondeo, has omnes entitates non esse omnino à se diuisas,si sunt in eadem parte subiecti, si autem sunt in diuersa parte,penetrari non poterunt. Obserua non posse hanc adhibere solutionem,qui per impenetrationem cum alia re eiusdem speciei conceptum corporis explicant, & omnimodam diuisionem inter extrema non exposcunt.

10 Obiicies secundò. Actio spiritualis,ex vi cuius producitur species impressa, vel expressa à phantasmate; non potest penetrari cum alia actione eiusdem speciei omnino à se diuisa:ergo non rectè definiuimus conceptum rei spiritualis. Respondeo,hanc actionem ex se & ratione termini, atque subiecti penetrabilem esse cum alia quacunque eiusdẽ speciei omnino ab illa diuisa,fieri tamen impenetrabilem ratione principij actiui,à quo dependet, quod non est esse impenetrabilem ratione intrinseci, cùm principium actiuum extrinsecum sit, ac proinde totam rationem spiritus in se continet, cùm ratione sui & ratione omnium,quæ illi intrinseca sunt, penetrationis sit capax. Actionem hanc fieri impenetrabilẽ ratione principij actiui,probatur & explicatur facilè: Actio debet esse approximata phantasmati à quo procedit:sed duo phãtasmata omnino à se diuisa existentia in diuersis viuentibus non possunt non distare:ergo actiones ab illis procedentes,& quę necessariò sunt illis intimè præsentes, quia intimam præsentiam habent cum anima,quæ idem subiectum informat, ex quo phantasma educitur, non possunt non distare:

ergo fiunt hæ actiones impenetrabiles ratione principij actiui, neq; aliud est caput, ex quo illis penetratio repugnet.

11 Obiicies tertiò. Modus vnionis potest esse in anima, in qua si recipiatur necessariò spiritualis erit, & non poterit penetrari cum alio modo vnionis ab illo diuiso ratione materiæ, quam respicit vt extremum vniendum: ergo ratione termini intrinseci erit impenetrabilis: ergo non rectè definimus rationem spiritus per non repugnantiam penetrationis ratione intrinseci cum re eiusdem speciei omnino ab alia diuisâ. Respondeo negando modum vnionis inter materiam, & formam hominis posse esse spiritualem, & in anima recipi. Neque vis argumenti peculiariter in hac sententia hanc responsionem extorquet: Idem enim tenentur dicere, qui conceptum corporis per dependentiam à re corporea explicant: Et Arriaga, qui modum vnionis dixit esse in anima, coactus est asserere materialem esse, & rem materialem in subiecto spirituali recipi. Hurtadus verò, qui illum spiritualem constituit, vi consequentiæ ductus concessit animam in qualibet augmentatione, & diminutione totam amittere vnionem, & consequenter in singulis instantibus, quibus fit mutatio, vel augmentatio corrumpi hunc hominem, & alium assurgere.

12 Obiicies quartò. Actio creatiua caloris potest penetrari cum alia actione creatiua caloris omninò à se diuisa, & tamen est corpòrea: ergo nostra corporis definitio apta non est. Probo antecedens: Actio creatiua caloris extrahit calorem à quantitate, sed calor sine quantitate existens potest penetrari cum alio calore: ergo & actiones terminatæ ad vtrumque calorem. Resp. actionem creatiuã terminatam ad calorem extrahere terminum à quantitate tanquam à subiecto inhæsionis, non verò impedire vnionem eiusdem caloris à quantitate, quam exigit calor, siue sit creatus, siue eductus ex eo præcisè quod sit corporeus, ac proinde calori, etiam suppositâ creatione, non potest naturaliter contingere separatio à quantitate, ac proinde neque penetrabilitas cum alio calore etiam creato, qui eandem exigit quantitatem: quod si calori etiam creato non potest naturaliter contingere penetratio, neque creationi contingere poterit. Aduerte me non dixisse rem corpoream naturaliter existentem non posse penetrari, sed non posse rem corpoream penetrari in statu, qui illi naturaliter contingere potest, quæ valde differunt, quia materia prima supernaturaliter quantitate priuata naturaliter existit, & posset penetrari cum alia materia eodem modo se habente, non tamen posset penetrari in statu, qui naturaliter illi contingere potest, quia non potest naturaliter contingere materiam esse sine quantitate, etiamsi quantitate supernaturaliter ablatâ, naturaliter, hoc est, sine nouo miraculo conseruetur. Idem dicito de forma materiali, etiam indiuisibili, quæ independenter à subiecto posset naturaliter creari, hæc enim vel esset radix quantitatis recepta in se ipsa, vel saltem peteret quantitati vniri, vel per se ipsam esset impenetrabilis.

13 Vrgebis adhuc: etiamsi hæ entitates vnionem petant ad quantitatem, poterunt naturaliter hac vnione carere sicuti aqua caret frigiditate, quam expoſcit. ergo naturaliter potest cõtingere his entitatibus status, in quo possint penetrari. Respondeo negando antecedens: ad exemplum desumptum ex separatione quæ naturaliter contingit inter aquam & frigiditatem, dico disparem esse rationem, quia dum aqua expoſcit frigiditatem est aliud agens naturale fortius exigens expellere frigiditatem ab aqua, & de facto illam naturaliter expellit, & ita contingit aquam naturaliter absque natiua frigiditate remanere; dum verò hæc entitas quantitatem sibi vniendam expoſcit, nulla alia reperitur, quæ intendat impedire vnionem quantitatis cum illa, vel illam iam vnitam destruere. Ex quo fit non posse naturaliter entitatem, quæ quantitatẽ expoſcit, illa carere.

14 Obiicies quintò. Præsentia, quam habet Angelus Michaël Romæ, non potest penetrari cum præsentia, quam habet Raphaël, vel alius Angelus eiusdem speciei Compluti, & tamen hæ præsentiæ sunt eiusdem speciei, & spirituales, ergo datur entitas spiritualis impenetrabilis ratione sui cum alia eiusdem speciei omnino à se diuisa. Respondeo has præsentias non esse impenetrabiles, ex eo quod vna pellat aliam ab spatio, quod respicit, non enim ex eo quod præsentia Gabrielis modò respiciat hoc spatium impeditur præsentia, quam habet Raphaël Romæ, ne illud respiciat, quia etiamsi præsentia Gabrielis non existeret, non posset illud respicere, sed ex eo quòd sint immobiles per accidens illis contingit impenetratio, non verò formaliter per incompossibilitatem, seu resistentiam inter ipsas præsentias in ordine ad idem spatium. Addo præsentiam Gabrielis existentis in quocunque spatio penetrari cum aliis pluribus eiusdem speciei.

Obiicies sextò. Præsentia definitiua, quam habet Chri- 15
stus in Eucharistia est corporea, & est penetrata: ergo.
Respondeo in sententia admittente præsentiam circumscriptiuam, & definitiuam specie non distingui, præsentiam definitiuam dicere multas circumscriptiuas supernaturaliter penetratas; in opinione verò præsentias has distinguente, præsentia definitiua quantitatis Eucharisticæ est entitatiuè indiuisibilis, & ita in se nullam habet penetrationem, neque cum alia aliud subiectum afficiente naturaliter poterit penetrari.

Obiicies septimò. Anima rationalis vnita corpori non 16
potest vniri cum alia anima rationali alij corpori vnitæ: ergo entitas spiritualis non potest penetrari cum alia spirituali animâ à se diuisâ. Respondeo de ratione entitatis spiritualis non esse posse penetrari in omni statu, qui illi naturaliter contingere potest, sed in aliquo, quod conuenit animæ rationali, quæ potest penetrari cum alia in statu separationis, qui naturaliter illi contingit.

§. III.

Animam rationalem indiuisibilem esse ostendo.

ABstinendum est iuxta dicta à ratione, quam plures 17
desumunt, desumpta ab animæ spiritualitate, cùm dixerimus rem spitualem posse partibus constare.

Sit prima conclusio: Anima rationalis non est com- 18
posita ex partibus essentialibus, materiâ videlicet & formâ: assentiunt omnes Doctores, & ex nostris conclusionem probat Hurtad. vbi affirmat oppositam esse improbabilem Arriag. disput. 1. sect. 5. num. 178. Lege Suarez sect. 14. citata. Ratio sit: Anima rationalis est forma respiciens subiectum, cum quo totum componit: ergo ipsa subiectum non habet, neque ex illo componitur. Probo consequentiam: forma est entitas incompleta: ergo non indiget subiecto, ex quo componatur, neque illud potest habere, quia si forma componeretur ex subiecto & forma, rursus illa forma ex qua componitur, ex alia forma, & ex alio subiecto posset componi, & sic in infinitum formæ procederent. Secundò de ratione materiæ substantialis compositi est, esse puram potentiam, & primum subiectum nullam in sua entitate formam includens: ergo de ratione formæ eiusdem substantialis compositi est esse purum actum, & id quod primò informat nihil in se includens potentiæ, seu subiecti quod alio informetur.

Respondet Arriaga: ex hoc capite rem non euidenter 19
probari, quia posset dici animum rationalem compositum esse ex materia, & forma, nihilominus esse entitatem incompletam, quia ordinaretur ad componendum compositum constans duplici materiâ, quadam materiali, & alia spirituali, & hæc subiectari in illa, ita vt materia spiritualis sit veluti forma materiæ materialis, & subiectum formæ spiritualis. Mea quidem sententia nulla maior euidentia excogitari potest, quàm illa quæ cogit ad has chimæras confingendas, vt argumenti robur aliquo modo declinari possit Chimæricum esse compositum, ad quod confugit Arriaga, vt prædicto argumento euidentiam neget, sic probo: Si demus compositum ex materia & forma esse entitatem incompletam, quia ordinatur ad aliud compositum constans duabus materiis, de illo composito constanti forma & duabus materiis eodem modo asseram esse entitatem incompletam, quia ordinatur ad componendum aliud quod petit constitui ex forma, & tribus materiis, & sic in infinitum; non enim maiori fundamento fingis compositum ex duabus materiis, quàm ego illud ex tribus constans confingo; imò tu ex proprio cerebro compositum istud machinaris, ego verò in composito à te facto fundamentum habeo ad meum compositum statuendum.

Deinde multiplicitatem hanc materierum impugno, ex 20
definitione materiæ traditâ ab Aristotele: *Primum subiectum ex quo*, &c. Illa autem materia spiritualis non esset primum subiectum, reciperetur enim in alio: deinde si illa materia esset, simul cum materia corporea suas operationes exerceret: ergo ex hoc capite illa materia spiritualis non esset necessaria; neque ad hoc vt forma spiritualis educatur ex illa, hæc enim creatur: ergo ex nullo capite; deinde

etiamsi

etiamsi possibile esset tale compositum, sine fundamento diceretur animum rationalem hanc compositionem habere, ac proinde absolutè negari debet, sicut negamus Angelos, qui de facto dantur, esse compositos, etiamsi asseramus possibile esse totum substantiale spirituale ex materia, & forma compositum.

21 Dicendum est secundò, animam rationalem carere partibus integrantibus, & esse entitatem omninò indiuisibilem: Hæc conclusio à nullo Catholico est hucvsque negata, & probatur ex immortalitate animæ, quia si anima esset diuisibilis, & haberet partes diuersas, & in diuersis partibus, quando per diminutionem, vel sectionem brachij, aliúsve partis diuisionem aliquid hominis corrumpitur, pars illa animæ, quæ correspondebat materiæ vel corrumperetur, vel saltem maneret separata à subiecto, vtrumque est inconueniens, quia si corrumperetur sequeretur animum rationalem non esse incorruptibilem: si verò pars illa maneret separata à subiecto, inquiro, vbinam esset? & an pars illa, quæ separaretur ab homine existente in peccato damnaretur, & pars quæ ab eodem existente in gratia esset separata salua fieret? & an ex partibus eiusdem animæ quædam æternis suppliciis essent addictæ, aliæ verò æternâ perfruerentur felicitate?

22 Licèt nobiscum in hac re sentiat Arriaga, non vult tamen prædictæ rationi acquiescere: asserit respondeti posse partem animæ separatam à materia per diminutionem seu corruptionem partis integralis hominis, manere intra corpus non illud informans, sed tantùm vt sit vnita alteri parti eiusdem animæ corpus informanti. Contra hanc solutionem sic insurgo: pars illa quæ amisit vnionem non informat corpus: ergo quantumuis dicatur esse intra corpus tantùm potest significari illi esse intimè præsentem localiter: ergo pars illa non informans est in statu separationis, quia per præsentiam localem animæ non vnitæ in spatio, in quo est corpus, non amittit suum statum separationis: ergo pars illa poterit operari independenter à corpore: ergo in homine erunt partes quædam animæ quæ dependeant secundùm suas operationes à corpore, & aliæ quæ independenter à corpore operantur.

23 Nec valet si dicas: partes separatas esse minimas, ac proinde operari non posse, quia in iam sene continuâ diminutione plures partes animæ fuerunt separatæ à materia, ac proinde plures sunt partes, quæ in illo possunt independenter operari; Cùm verò omnes sint inter se vnitæ, portio illa animæ quæ non est corpori vnita sufficientem diuisibilitatem entitatiuam habebit ad operandum. Dices, partes animæ separatas in diminutione facta in hoc instanti, seu in hac parte corporis reuniri in augmentatione facta in alio instanti, vel in alia parte corporis, ac proinde partes separatas numquam habere diuisibilitatem sufficientem ad operandum. In primis hæc solutio adhiberi nó potest in abscissione brachij, in qua simul plures partes animæ amittunt vnionem, quin viuens partium illâ fracturam recuperet. Deinde illam impugno, quia si augmentatio fit per extractionem partium non vnitarum à corpore, sequitur infantem habere multò plures partes non vnitas quàm vnitas corpori, quia multo plures sunt partes materiæ, ad quas se extendunt partes illæ, quas sine vnione intra corpus confingis per augmentationem, quàm illæ, quas in corpusculo infans habet materiæ vnitas: ergo anima infantis recens nati poterit independenter à corpore operari, secundùm partes illas, quas habet corpori non vnitas. Longum esset insectari solutiones varias, quæ sine fundamento contra bonam Philosophiam adhiberi possunt, sicut enim fundamentum nullum habent: ita omni carent termino. Addo hanc sententiam aliquantulùm incidere in errorem Platonis asserentis animam esse actú assistentem, & non informantem, qui damnatus est in Concilio Viennensi, vt suprà vidimus Controuers. 1. punct. 2. §. 2. quia admittit plures partes animi rationalis non informantes sed tantùm localiter præsentes, quas in sene, vel in infante probaui fore plures partibus vnitis & informantibus.

24 Ait insuper Arriaga respondeti posse prædictæ rationi, animam habere partes integrantes, omnes tamen esse vnitas cuilibet indiuisibili parti subiecti, ac proinde etiamsi amittant vnionem cum hac parte subiecti, illam retinent cum aliis, sicut nos modo philosophamur de anima indiuisibili. Contrà tamen, quia vel quælibet pars formæ est sufficiens informare partem subiecti, cui correspondet adæquatè independenter ab alia, vel non? si est sufficiens, ad quid aliæ partes animæ in eamdem partem subiecti cõfluunt? Deinde subiectum illas non admittet, quia cùm sufficienter informetur hac parte animæ, non poterit aliâ recipere, sicut non potest recipere plures formas, ex eo quod vna adæquatè informetur: Si non est sufficiens, imperfectiores partes tribuit animæ rationali, quàm formæ ligni, in ligno enim pars simplex formæ sufficiens est informare partem subiecti sibi respondentem sine consortio alterius, quod non concedis partibus rationalis animæ. Deinde constituis animam rationalem intensam, sicut albedinem, ponis enim plures partes illius in eodem indiuisibili subiecto, quarum quælibet præstat eumdem effectum, eiusdem rationis, ac omnes simul.

25 Aliter dici posset animum rationalem fuisse creatum cum omnibus partibus necessariis ad deorganizationem, siue homogeneis, siue heterogeneis & in nutritione easdé extendi & replicari in diuersis subiectis, sicuti nos dicimus de tota anima rationali. Contrà: eadem pars diuisibilis animæ potest secundum hunc dicendi modum extendi ad nouas partes subiecti, in augmentatione, & contrahi ad pauciores in diminutione, est enim de vtroque motu eadem ratio; ergo meliùs poterit tota anima indiuisibilis extendi, & contrahi ad maius & minus subiectum, quia perfectior est tota indiuisibilis anima, quam vna pars animæ diuisibilis: ergo potiori iure hæc replicatio formæ in diuersis partibus subiecti formæ indiuisibili debet concedi, quam parti diuisibilis formæ. Secundò si immediatè post primam hominis conditionem, in qua forma esset producta cum omnibus partibus, quarum singulæ singulis subiecti partibus responderet, aliqua diminutio viuenti contingeret. illa pars formæ, cuius materiam deperdebat compositum. contrahenda esset ad aliquam partem materiæ iam sufficienter informatam aliâ parte formæ, quod cõtingere non posset, quia materia sufficienter informata formam aliam saltem naturaliter non admittit. Dicet aliquis, viuens nullam posse pati diminutioné in his partibus, quas in prima conditione acquisiuit, non alia maiori vel saltem æquali augmentatione præmissâ, quia in prima productione cõstituitur forma in minimo materiæ requisitæ, à quo si aliquid auferatur tota substantia viuentis corrumpitur. Non contemnenda solutio, verumtamen satis firma non est, quia, licet certum sit formas viuentium minimum habere determinatum, in quo possunt produci, & non in minori subiecto, verumtamen non est certum ipsas semper in minimo produci. Mitto contra hunc dicendi modum speciem chimæræ præ se ferre, dari animam rationalem diuisibilem cum singulis partibus respondentibus singulis subiecti partibus, quarum aliquæ in prima pueri augmentatione replicentur in subiecto, & non aliæ, & postea in adolescentia, & in adulta ætate, quædam sint ter, aliæ quater, & aliæ sexies in diuersis subiecti partibus repetitæ.

26 Obiic. primò. Anima rationalis potest esse per nos in plu ribus partibus subiecti: ergo poterit esse in aliis & aliis pluribus: ergo poterit indiuisibilis anima rationalis informare ingentem materiæ molum. Resp. negando consequentiam. Ratio propter quam consequens illatum contingere non potest, quia anima rationalis petit corpus organicum, quarum partes tantùm in se cum aliqua latitudine distantiam exigunt, quam excedere nequeunt per augmentum, neque illam per materiæ decrementum non adimplere, quia de ratione corporis organici est terminos magnitudinis & paruitatis habere.

27 Obiic secundò. Anima rationalis est eadem in brachio & in pede: ergo potest se mouere duplici motu contrario pede deorsum, & brachio sursum. Respondeo duplicem esse opinionem circa præsentiam animæ rationalis; Vna affirmat illius præsentiam esse diuisibilem, ita vt diuersa sit pars præsentiæ quam habet in pede ab illa quam habet in brachio. Altera tenet eam habere indiuisibilem præsentiam in brachio & pede, & in omnibus partibus corporis simplicissimam esse. In opinione asserente præsentiam animæ esse diuisibilem, dicendum animam moueri duplici motu inadæquato, seu duplici parte motus, vna sursum, & deorsum aterâ, cùm videmus hominem brachium leuare & pedem deprimere quia sicuti præsentia quam habet anima in brachio est præsentia inadæquata, ita motus quo mouetur in brachio inadæquatus est: neque est inconueniés asserere animam per diuersas partes præsentiæ

moueri sursum & deorsum, cùm necessariò dicendum sit moueri per diuersa spatia, cùm videmus moueri per spatium in quo mouetur pes, & brachium, quæ partialiter sunt diuersa, sicuti præsentiæ illis correspondentes, diuersæ partialiter sunt. In sententia quæ præsentiam animæ indiuisibilem constituit, etiamsi videamus brachium sursum moueri; & pedem deorsum in eodem tempore, non debemus duplicem motum adhuc partialem admittere, quia vbi non sunt partes præsentiæ diuersæ, non possunt esse diuersæ partes motus, sed dicendum est eodem indiuisibili motu moueri brachium sursum, & pedem deorsum, sicuti eâdem indiuisibili præsentiâ, anima constituitur in spatiis, quorum acquisitio, motus sursum, & deorsum dicuntur. Secundùm hanc sententiam cùm manus mouetur immoto toto corpore, corrumpitur non solùm præsentia, quam habebat anima in manu sed etiam in pede, quia necessum est corrumpi præsentiam animæ, quæ erat in manu, & hæc eadem indiuisibilis est cum præsentia, quam eadem anima habet in pede, & non potest vna sine alia corrumpi, vel, vt propriùs loquar, eadem corrumpi, & non corrumpi, quia præsentia quam habet anima in manu & in pede eadem est, & alia dici nequit. Est etiam præsentia diuersa, quam acquirit manus, cùm mouetur circa idemmet spatium quando pes in eodem tempore per diuersa mouetur spatia, quia cùm anima constituenda sit per eande nmet indiuisibilem præsentiam in spatio pedis, & manus, præsentia manus, & pedis, & tota indiuisibilis animæ præsentia indiuisibiliter sumitur à toto spatio, quod occupat anima in pede, & in manu & in reliquis corporis partibus.

28 Obiicies. Anima indiuisibilis potest informare subiectum diuisibile: ergo potest etiam idem subiectum informare, etiamsi esset diuisum. quia non informaret plus subiecti, si informaret duo subiecta diuersa, quàm informat quando est vnita subiecto ex illis duobus vnitis compositio. Respondeo negando consequentiam, & instо, in Angelo, qui potest esse in spatio diuisibili, & non potest esse in spatio iam diuisis, ex quibus idem diuisibile spatium componebatur. Rationem propter quam anima rationalis non possit informare duo subiecta diuisa, quæ informat vnita, communiter assignant Philosophi, quia anima informans duo subiecta diuisa simpliciter constitueret duo composita. Non acquiesco huic rationi, quia duo illa subiecta totalia non plus substantiæ haberent, quàm habet vnum totale compositum ex duobus illis subiectis vnitis & informatis eâdem formâ, denominatio autem vnius, vel multiplicis substantiæ præcisè sumpta non dicit maiorem perfectionem, non enim maior perfectio est in duabus aquis diuisis quarum quælibet totalis dicitur, quàm in eisdem vnitis, quâ posita vnione partiales dicuntur. Respondeo animam rationalem non posse informare duplex subiectum diuisum, quia informatio animæ ad quamlibet partem petit totam hominis deorganizationem existentem in subiecto vnito, itavt non possit dari talis informatio si non detur tota deorganizatio requisita ad illam in subiecto vnito, quia partes viuentes, etsi accidentaliter, & extrinsecè tantùm heterogeneæ, petunt habere inter se vnionem, ex quo fit animam existentem in subiecto quantumuis exiguo, necessariò esse in subiecto habente deorganizationem capitis, & cordis, &c. Ex quo fit non posse esse inalio, quia in illo etiam deberet habere deorganizationem capitis, & eiusdem partium, & eadem forma substantialis vnicam tantùm deorganizationem capitis exigit in suo subiecto, neque duplicem potest naturaliter habere.

92 Si obiicias in præsentia Angeli hanc non reperiri deorganizationem, & nihilominus non posse esse in duplici spatio diuiso, seu non immediato, videlicet in duplici angulo huius cubiculi, si non sit in medio, & potest simul in toto cubiculo, & qualibet parte spatij intra illud contentum: ergo independenter à deorganizatione reddenda est ratio propter quam anima rationalis non possit informare subiecta diuisa, quæ potest vnita. Respondeo non leue esse fundamentum ad affirmandum præsentiam Angeli esse indiuisibilem, ne ex diuisibilitate illius inferatur Angelum posse esse in duplici spatio etiam non continuo, quod si defendatur præsentiam Angeli diuisibilem esse, posset responderi partes præsentiæ Angelicæ esse immediatè, & per se vnitas vnione idétificata cu ipsis extremis, quæ dicuntur vnita, ac proinde non posse existere partes huius præsentiæ sine vnione ad alias, & ita Angelum præsentari spatio vnito, cuius partibus inter se distantibus præsentari nequit, quin simul medio interiacenti præsentetur. Quod difficile puto. Quapropter dum alia non tibi via superest, quâ prædicto argumento satisfacias, satius erit illo vti ad probandum præsentiam Angeli esse indiuisibilem.

PVNCTVM VI.

De diuisibilitate materialium animarum.

PLantarum, atque animalium imperfectorum animas 1
diuisibiles esse Philosophi omnes moderni fatentur; & ex antiquis vix vllus ab hac sententia dissentit: pro oppositа referuntur Plato, Simplicius, Caietanus, Thienensis, & Senensis, Hugo apud nostros Conimbr. lib. 2. de anima cap. 1. quæst. 8. Circa animas brutorum perfectorum est maior dissensio inter Doctores. Animas brutorum esse indiuisibiles, sentiunt quàm plures Thomistæ, Caietan. *quæst. 76. art. 8.* Heru. *in 1. sententiarum dist. 8. q. 4.* Bonauent. *in 1. distinct. 8. in 2. p. distinctionis quæst 3.* Alensis *lib. 7. ad Metaphys. ad text. 56.* Eandem tradidit noster Suarez *lib. 1. de anima cap. 13. num. 9.* opere posthumo, non tamen lucem videret hæc opinio, ni fulgentissima illius auctoris mundo esset extincta, eam enim vitæ superstes retractauerat disput. 15. Metaphys. sect. 10. num. 32. & in eodem lib. de anima cap. 2. num. 19. probabilissimum censet animas inviuentibus omnibus præter hominem diuisibiles esse, vbi meminit, id quod obiter dixerat dicta sectione 10. Metaph. num. 40. & id supponit manifestè, dum probat animas brutorum perfectorum habere partes heterogeneas.

Sententiam asserentem brutorum animas diuisibiles esse 2
tutantur Scotus *in 4. dist. 4. quæst. 1. art. 1.* Durand. *in 1. dist. 8. secunda parte distinctionis quæst. 3. num. 10.* Capreolus *in 2. dist. quæst. 1.* Marsi. *in 2. q. 11. art. 1. & 1. degenerat. quæst. 11. & 12.* Petrus de Mantua *tract. de 1. & vlt. instanti.* Suarez *in Metaphysic. loco suprà citato.* Toletus *lib. 2. cap. 2. quæst. 5.* Pereir. *lib. 6. Philosophiæ, cap. 3.* Hurt. *disp. 2. sect. 4.* Arriaga *disp. 1. sect. 6. subs. 9.*

PRIMA CONCLVSIO. Animæ plantarum, & animalium imperfectorum diuisibiles sunt Probatio sumenda est ex rationibus, quibus conclusione sequenti probabo brutorum perfectorum animas partibus componi; specialem pro hac cõclusione adhibeo. Diuisâ arbore remanet anima in vtraque parte illius, sed nõ potest eademmet indiuisibilis in duplici subiecto diuiso permanere: ergo permanet secundùm diuersas partes, in quas totalis forma per diuisionem resolvitur: ergo ante diuisionem illas continebat. Idem argumentum fit in lacerta, cuius dimidium corpus diuisum mouetur, & sentit dum pupgitur, quod quotidie experimur. Et D. Augustinus testatur lib. de quantitate animæ cap. 31. se vidisse in agro Lygurino vermiculum multipedem quem stylo percussum vnus ex discipulis eiusdem Augustini in duas partes secuit, quarum vtraque in diuersa loca fugiebat, quod fieri non posset, si vtraque pars vermiculi anima non foueretur. Quæ spiritibus vitalibus tribui nequeunt, quia sensatio essentialiter ab anima dependet, & reptationis motus animam supponit ex parte principij in animalibus imperfectis, sicuti in homine, & aliis brutis progressiuus motus. 3

Huic argumento nulla superest solutio, nisi dicatur in 4
diuisione horum viuentium corrumpi animam informantem materiam illam vnitam, & duplicem aliam produci informantem duplicem materiam diuisam. Hanc reiicio solutionem, quia si semel in animantibus admitteretur pro defendenda indiuisibilitate animarum, liceret vti illâ ad defendendum omnes materiales formas non viuentium indiuisibiles esse, posset enim dici formam ignis esse indiuisibilem, & totam corrumpi igne diuiso, produci tamen aliam in singulis partibus illius, ita vt semper remaneant cum forma ignis, imò faciliùs posset in his formis solutio subsistere, quia cùm in qualibet parte materiæ diuisi ignis remaneant omnes dispositiones requisitæ ad ignem, facilè posset in singulis forma ignis produci, neque impugnationem pateretur solutio, quam in illam pro formis, de quibus agimus iam adhibeo. Quando diuiditur lacerta, cauda à corpore præcisa non habet omnia organa requisita, neque omnes præmias dispositiones ad formâ viuentis: ergo nõ potest in illius materia noua viuêtis forma produci ad exigentiam dispositionum, quia non exigunt formam

formam quousque sint omnes dispositiones ad illam requisitæ:ergo nullum est agens quod exigat productionem nouæ formæ: ergo Deus non illam producet, quia Deus naturaliter loquendo nullum effectum naturalem producit,nisi ad exigentiam causarum naturalium; ergo à nullo agenti producetur, quia quando lacertam ferri ictu diuidimus,nullum est agens naturale quod valeat lacertæ formam producere. Ex primo antecedenti omnia per legitimam veniunt consequentiam: Inter organa requisita ad productionem formæ lacertæ necessariò annumeranda est deorganizatio ad caput, stomachum, aliásque partes magis præcipuas viuētis,aliàs naturaliter viuens primò produceretur sine aliqua illarum:ergo deficiēte totā illā deorganizatione deficit adæquata dispositio,quæ exigit productionem formæ viuentis. Idem dicito de arbore quæ non producitur sine deorganizatione ad radices, sine qua in ramo secto illius forma conseruatur, vt patet in ramo,qui alij arbori insertus non solùm in flores, verum etiam in fructus erumpit.

5 Secvnda conclvsio. Formæ brutorum perfectorum constant partibus integrantibus. Probanda est conclusio ex dictis lib.1. Physic. Controu.3.part.4.vbi probaui formas materiales educi ex potentia materiæ, & produci dependenter ab illa tanquam à vera causa materiali: quo supposito sic argumentor.Forma materialis equi sufficienter dependet à materia, quam informat in primo instanti generationis: ergo illa materia à qua dependet in primo instanti generationis, est causa materialis adæquata respectu formæ:ergo quando augetur equus,non potest eademmet forma dependere à noua parte materiæ,quæ viuenti accrescit. Prior consequutio euidens est, posteriorem probo. Posità dependentiā adæquatā, non potest effectus aliam naturaliter habere,alias naturaliter haberet duplicem dependentiam adæquatam ab eadem causa:ergo posita dependentia adæquata formæ equi à materia;quam acquisiuit in primo instanti generationis non potest habere dependentiam à materia acquisita per nutritionem: ergo producenda est noua alia pars formæ quæ incipiat dependere à noua materia:ergo equus iam nutritus constat partibus formæ: ergo ante nutritionem, etsi paucioribus,tamen partibus formæ componebatur, quia forma per augmentationem acquisita eiusdem rationis est cum forma in primo instanti generationis producta.

6 Dices formam sufficienter dependere à materia, quam acquisiuit in primo instanti generationis per passionem qua dependebat ab illa inadæquatè per aliam dependentiam,seu causalitatem:sicut calor adæquatè dependens ab hoc igne in hoc instanti, incipit in sequenti,in quo applicatur alius ignis,à quo semel cum præexistente conseruatur, dependere inadæquatè ab illo per aliam causalitatem indiuisibiliter ab vtroque igne dimanantem. Similiter materia, quæ antea adæquatè formam sustinebat, alia aduenīente poterit passiuum concursum attemperare & simul cum materia aduenīente per passionem indiuisibiliter vtramque materiam recipientem causæ tantùm inadæquatæ munus exercere.

7 Do adductam Doctrinam in exemplo de conseruatione agentis attemperantis suum concursum præsente alio in ordine ad conseruationem,& ostendo in nostro casu locum habere non posse. Actio illa augmentatiua identificata cum passione per quam forma dependet à materia acquisita, dependet efficienter à forma quæ est principium augmentationis: ergo supponit priorem naturā formam existentem,& productam:ergo supponit priorē naturā actionem qua producitur forma:ergo supponit illam actionem existentem in illo instanti,in quo est prior natura actione augmentatiua:ergo in eodem instanti temporis est duplex actio;actio productiua formæ,quæ supponitur ad actionem augmentatiuam,& actio augmentatiua,quæ supponit formam à qua processit, & actionem productiuam formæ:ergo in eodem instanti temporis est duplex actio, quarum vna vt distincta ab alia sufficiens est vt forma producatur, & conseruetur, ex vi cuius supponitur forma conseruata in instanti, in quo exercet actionem nutritiuam priùs natura quam illam exerceat: ergo per aduentum nouæ dependentiæ à noua parte materiæ, seu nouæ actionis identificatæ cum passione non desinit depēdentia,seu actio idētificata cum passione,quā habebat forma,sed coëxist tempore,& est prior natura nutritione,seu actione aduenīēte.

8 Non vult Arriaga rationem hanc conuincentem esse, qui ait disp.1.sect.4.subsect.19. posse dici formam in primo instanti augmentationis non dependere à materia noua, sed in sequentibus, in quibus fieri potest attemperatio concursus supradicta. Vellem ego vt cùm rationes has infringere intendit Arriaga fortiores, alias excogitasset, quibus sententiam,quam defendendam suscepit sustinere posset,sed totus in alienis rationibus euertendis,propriam non meditatus, suam sententiam omni fundamento destitutam relinquit. Probo Arriagam nihil prædicto argumento respondisse. Si in primo instanti augmentationis forma informat subiectum,à quo non dependet,cur idem subiectum eodem modo non informabit in secundo instāti absque vlla dependentia? Quæ ratio excogitari potest vt forma in secundo augmentationis instanti petat dependere à subiecto,quod in primo informauit absque illa dependentia?Certè nullam inueniet Arriaga; & ex hoc tantùm capite illius solutio reiicienda esset, est enim non solùm fundamento destituta, verùm etiam difficilè possunt cohærere quæ inuoluit, hanc enim firmam puto esse illationem: Forma in primo instanti, in quo fit nutritio informat nouum subiectum absque vlla dependentia ab illo: ergo in sequentibus poterit informare idem subiectum eodem modo absque illa dependentia: ergo falsa est doctrina, quam Arriagæ solutio continet videlicet formam non dependere in primo instanti nutritionis à noua materia acquisita, & dependere in aliis posterioribus instantibus.

Sed esto. Non dependeat forma in primo instanti nutritionis à noua materia, neque de hoc instanti agamus. Probo pro instanti sequenti integrum manere argumentū iam factum. In quocunque instanti forma incipiat dependere à noua materia,& concursum attemperare passioilla quam tu dicis attemperatam, quæ in genere causæ materialis prouenit à materia,procedit efficienter à forma: ergo in illo instanti, in quo est, supponit formam priorem naturā:ergo supponit formam productam: ergo supponit actionem productiuam formæ: ergo in illo instanti datur duplex actio productiua formæ,vna prior illā,quæ supponitur ad actionem illam, per quam forma incipit dependere à nouo subiecto;alia posterior ipsā forma,quæ ab illa procedit, & per quam incipit dependere à nouo subiecto. Eu nihil præstat solutio Arriagæ, & illius doctrina admissa redit idem omninò argumentum, quod expendebam. 9

Ex eadem doctrina aliud argumentum clarius, & non inefficacius efformo:Augmentatio terminatur ad formam dependentem à subiecto: ergo ex vi augmentationis forma existit,& conseruatur,quia eadem indiuisibili actione qua forma dependet à subiecto in genere causæ materialis, dependet ab efficiente in genere causæ efficientis:sed talis actio, seu augmentatio prouenit ab eadem anima: ergo secundùm eandem omnino indiuisibilem entitatem prouenit ab anima tanquam à principio efficienti,& terminatur ad ipsam tanquam ad effectum,cùm secundum hanc opinionem anima sit indiuisibilis, & non possit in illa reperiri aliquid quod se habeat per modū principij,& aliud distinctum, quod se teneat ex parte effectus:ergo eademmet indiuisibilis entitas est causa conseruatiua sui ipsius, & à se ipsa dependet in genere causæ efficientis,quod auctores Philosophiæ abhorrent. 10

Aliter posset prædictis argumentis responderi:Animam per augmentationem vniri nouæ materiæ, non tamen dependere ab illa;sed tantùm à materia, quam acquisiuit in primo instanti generationis. In primis hæc solutio adhiberi non potest à Thomistis præcipuis huius sententiæ patronis, quia illi asserunt formas materiales informare subiectum per dependentiam ab illo, ac proinde secundùm hanc sententiam implicat formam materialem informare subiectum à quo non dependet. 11

In omnium tandem doctrina solutionem reiicio,& primò contra illam obiicio destitutam esse omni fundamento;quia absque illo dicitur formam equi dependere à quibusdam subiecti partibus, ex his quas informat & non ab aliis quas eodem modo informat. Secundò ex hac solutione infertur deperdita minima parte materiæ ex illis, quas viuens acquisiuit in primo instanti generationis corrumpi totam formam viuent s;quantumuis aliunde augeatur.Sequelam probo:Perdita quacunque minima parte perditur actio conseruatiua animæ dependenter ab illa materia: ergo saltem deperditur aliquid dependentiæ,quam forma 12

habebat à materia:sed tantùm habebat dependentiam sufficientem ad existendum : ergo quacunque illius parte deperdita, non manet cum dependentia à materia sufficienti ad existendum : ergo neque ipsa forma permanere potest,quia non potest existere materialis forma deficiente dependentiá à materia, maximè cum realiter dependentia à materia & ab efficienti sit eademmet, & nulla possit subrogari loco dependentiæ deperditæ, quia forma non potest dependere à materia ad quam per nutritioné denuo se extendit ; neque aliud sit agens à quo noua descendat actio loco illius, quæ periit corruptione partis materiæ acquisitæ primo generationis instanti: infertur ergo necessariò animam corrumpendam esse deficiente minima parte materiæ,ex his quas prima generatione acquisiuit. Quod si aliquis consequens admittat, inferam ex illo nullum sensitiuum perfectum posse per biduum durasse, quod ab ipso deglutiri sensuũ euidentia non permittet : consequens probatur ex eo quod fœtus recenter formatus patitur ab externis ambientibus, ita vt ferè semper sit in continua augmentatione,& diminutione : ergo non poterit primæ suę conditioni proximus tot acquisisse partes per nutritionem,vt semper diminutio contingat in partibus per augmentationem acquisitis, & non aliquando in partibus materiæ à prima sua generatione habitis, præcipuè cùm nutritio non fiat secundùm omnes partes minimas viuentis,vt dicebam lib de generatione, & valde contingens sit, & moraliter necessarium aliquando fieri diminutionem in parte, cui nulla aduenit accretio.

13 Nonnulli arguunt in animis animalium perfectorum à paritate animarum imperfectorum, quæ coniectura sufficiens esset, vt probabiliter posset defendi, si alia nobis efficaciora non suppeterent, cum vix vllum pro oppositа sententia,quod efficaciam aliam habeat,possit adduci, vt constabit ex posteà pro illa adducendis.

14 Tertia conclvsio. Possibilis est anima vegetatiua,& sensitiua indiuisibilis secundùm partes integrantes. Huic conclusioni suffragantur Conimbricenses libro 2. de anima cap. 1.quæst.8. Vbi problematicè defendunt vtramquu partem contradictionis circa diuisibilitatem animarum animalium perfectorum, & Arriaga loco suprà citato,vbi affirmat non repugnare formam materialem indiuisibilem;& omnes auctores,tenentes brutorum animas indiuisibles esse.Probo hanc conclusionem ex duobus principiis,quæ propriis locis probaui. Primum est, indiuisibilitatem non repugnare rei materiali. Secundum, formas materiales creari posse:quibuspositis sic arguo:Indiuisibilitas non repugnat animæ vegetatiuæ, aut sensitiuæ ratione corporeitatis,nec ratione nutritionis,quia hæc fieri potest absque vlla dependen:ia formæ à materia, quæ diuisibilitatem arguit in brutis, quæ de facto dantur:ergo ex nullo capite repugnat materialis anima indiuisibilis integraliter.

15 Refert Hurtadus disp. 2. sect. 4. num. 110. ex Aristotele arietem abscisso capite aliquantulum progressiuè ambulasse, & ex Galeno victimas extractis extis aliquando ambulasse progressiuè, & ex nostro Iosepho de Acosta lib.5. hist. Indicæ. cap. 2. Hispa num quendam extracto corde à barbaris, vt immolaretur falsis Diis, dixisse, *Caualleros muertos me han* : qui casus non probant animarum diuisibilitatem, vt patet in homine, qui in his casibus non visa fuerunt signa animæ existentis in vtraque parte diuisa, sed tantùm in altera earum, quod fieri potuit in breuissimo tempore, quo anima conseruari potuit sine deorganizatione requisita in omnibus partibus.

16 Obiiciunt Thomistæ : Si equus percutiatur in capite, pedes mouet : ergo est eadem anima in pede & in capite. Resp. in pede & in capite esse eaudem animam secundùm diuersas partes diuisibiles, quod sufficit,vt percusso capite equus pedé moueat,quia sensatio in capite producta immediatè,vel mediis speciebus producit internã seusationem, quá potentia appetitiua actum elicit imperantẽ motum in toto corpore,in fauorem partis læsæ & omnium partium, quibus periculum imminet damni, quod illarum compars patitur,quia partes eiusdem animæ connexionẽ habent,& quælibet petit aliarum existentiã ad sui conseruationem. Adde quod si hoc argumentum alicuius esset momenti, eadem modo probaret animas imperfectorum animalium esse indiuisibiles, quia si pede offendas caudam colubri, statim caput erigit in defensionem caudæ.

17 Obiicies secundò : Lacerta diuisa per aliquod tempus continet vitam in vtraque parte diuisa;equus verò neque per instans vitam potest retinere in duplici parte diuisa: ergo ex eo est,quod lacerta diuisibili potita est anima, & equus indiuisibili gaudet. Respondeo negando consequentiam : Disparitas prouenit non ex diuisibilitate, aut indiuisibilitate animarum, sed ex eo quod anima equina magis dependeat à deorganizatione partium heterogenearum,quàm animæ aliorum animalium perfectorum. Hac de causa partes animæ, quæ minorem habent deorganizationem facilius diutiúsque diuisæ conseruantur, & partes animæ maiorem habentis deorganizationem siue perfectioris siue imperfectioris, neque breuissima temporis mensurá possunt non vnitæ conseruari.

Pvnctvm VII.

An animæ diuisibiles partes habeant heterogeneas intrinsecè,an tantùm extrinsecè.

Viuentium animas in diuersis materiæ partibus diuersa obire numera certum est, animal enim oculis videt,& auribus audit,quæ sunt partes diuersæ,in quibus has operationes diuersas exercet anima,in viuentibus materialibus, quæ statuimus habere formas diuisibiles secundùm diuersas partes eiusdem animæ ; pars enim, quæ in oculis visionem efficit, distinguitur à parte quæ in organo auditus auditionem producit : inquirimus, an hæ diuersæ operationes proueniant non tantùm à diuersis partibus animæ quæ ratione diuersorum instrumentorum,seu diuersarum deorganizationum tenentium se ex parte materiæ diuersa eliciant operationes, etiamsi omninò eandem virtutem intrinsecam habeant,& pars existens in oculis posset auditionem elicere si haberet deorganizationem requisitam ad hanc sensationem,cui deorganizationi per se non repugnat,quia eadem quæ est in organo visus, potuit esse in organo auditus, ita vt intrinsecè pars formæ existentis in hac parte sit homogenea cum parte existente in alia:at verò pars formæ, quæ est in organo auditus illam deorganizationem petat cum qua potest elicare operationem, non verò cum alia organizatione operationem distinctam ab ea quam exercet in hac parte subiecti, vt intrinsecè hæc pars formæ sit hæterogenea cum alia ? 1

Propter hanc diuersam operationem non tantùm in viuentibus materialibus, verum etiam in homine diuersas partes animæ constituebat Plato relatus à Galeno 5. & 6. de placitis;ponebat enim animam concupiscibilem,quam dicebat esse in hepate;& animam irascibilem in corde cuius munus est cohibere concupiscibilem:tertiam rationalem cõstituebat in cerebro,quasi in arce ad regendum,gubernandum,& imperandum. Eundem errorem est amplexatus Pythagoras,diuersum tamen in loquendi modo,docebat enim omnes tres animas totales esse in homine assignatas:Plato autem non tres animas, sed vnam ex tribus partialibus constitutam assignabat. Referuntur etiam Aristot.3 de anima,text.90. Cic.1.Tuscul. Platonem sequutus cum Galeno,Tertull.in tom.3.lib.de anima, c.24. & lib.de resurrectione carnis : Philo Iud.lib de eo *quod deterius potiori insidiari soleat* & lib.1.Alleg.pag.36. & lib.2 pag.54. Simon Porcius lib. de m. humana, cap.20. Fundamentum quo hæc sententia tribuitur Aristoteli,est,quia secundùm eum anima tantum est in corde,quod insinuat lib.de communi animalium motu.in fine,vbi hæc habet: *Quocirca non est opus in quocumque membro animæ inesse,sed cùm in certo principio consistat,reliqua membra,quod illi adiungantur vniunt,atque officia per naturam obeunt sua.* 2

Fuit alia sententia quæ ponebat vnam animam in corpore totum informantem, præter illam tamen diuersas partiales animas in partibus heterogeneis. Hanc opinionem quàm plures Medici sunt sequuti,quos refert Nisus text.78. eam tenet Antonius Andreas 7.Metaph.q.17.Venetus 2.de anima, q. 32. 3

Tertia sententia probata inter auctores classicos docet viuentibus materialibus dari vnicam animam constantem partibus intrinsecè heterogeneis.Ex antiquis tenent hanc sententiam Ioannes Andr. 7. Metaph. q. 17. Paul. Venet. lib.2.de anima cap.5, Neph. lib.1. de generat. text.26. ex modernis illam tenet Hurt.disp.2.sect.5. subs.3 qui ait eam tradidisse Magnum Suarez disput. 15. Metaph. S.8. num.31. Ego tamen hanc sect. video num. 20. clausam, nec in illa verbum de hac re inuenio. Eundem refert disp.46. sect.1. n.41. 4

n.41. Vbi de intensione qualitatis accidentalis, non de diuisione substantialis animæ agit sapientissimus Pater. Eundem pro hac sententia refert Arriaga disp. 15. Methaph. sect.10.n.3.vbi vix rationem dubitandi attigit, eam tamen passim tradit eadem sect. 10. n.32. & n. 40. ipsámque fusè docet grauissimus Pater lib.1.de anima c.4.n.3. & eodem lib. cap.2. n.19. Eandem sententiam tradit Pereira lib. 6. Philosophiæ cap.6.

5 Quarta sententia communis inter Thomistas tenet partes animæ diuisibilis in omnibus viuentibus esse homogeneas. Ita tenet Bañes libr.1. de generat. q.7. art. 4. Sot.5. Physic.q.3. ad 8. Caiet.apud Conimbr.1.de generat.cap.4. q.22. art.2. quibus adde Arriagam disp.1. sect.6. subsect.2. num. 404.

6 Dicendum est partes viuentis ex se non esse intrinsecè heterogeneas: sed eádem partem quæ est in capite potuisse esse in pede, & partem animæ quæ est in osse, & tantùm nutritionem exercet, potuisse in carne sensationem elicere. Hanc conclusionem probo. Si pars animæ quæ os constituit tantùm haberet virtutem nutritiuam, & pars quæ carnem componit, nutritiuam, & sensitiuam, forma carnis, & forma ossis distinguerentur in specie: ergo non possent vniri. Respondetur communiter distingui specie incompletâ, non tamen specie completâ, quid autem sit specie incompletâ differre rectè explicat Hurtad. sect.5.n.116. ait enim has partes dici distingui specie incompletâ, non quia absolutè non sunt diuersarum specierum, eodem enim modo differunt, ac equus & leo, sed quia sunt entitates incompletæ per se ordinatæ ad aliam tertiam speciem componendam, quod resultat, quia vna sine alia subsistere non valeat: equus verò & leo specie completâ differre dicuntur, quia equus potest existere sine leone, & leo sine equo, neque inter se ordinantur ad tertiam entitatem componendam vt oculis sentimus.

7 Contra hanc solutionem sic insurgo: sanguis ordinatur ad componendam speciem viuentis sensitiui simul cum carne: ergo quantumuis specie distinguatur à carne diceretur distingui specie incompletâ: ergo etiamsi non informetur animâ & specie differat à carne animata, poterit cum carne vniri, quod omnes negant: ergo non potest dari vnio inter entitates species distinctas, etiamsi sint incompletæ, & ordinatæ ad componendam aliam tertiam speciem.

8 Respondent alij partem animæ exigentem temperamentum ossis sensitiuam esse, & virtutem habere elicitiuam sensationis, non posse tamen in osse ad actum secundum reduci ex defectu temperamenti. Hanc solutionem faciliùs reiicio. Nulla forma est cui repugnet temperamentum requisitum ad operationes, quas potest elicere: ergo si pars formæ quæ est in osse virtutè habet sentiendi, cápax est temperamenti, cum quo potest fieri sensatio, & non exigit temperamentum cum quo sensationem fieri repugnat: ergo dicendum est partem animæ existentem in osse indifferentem esse ad temperamentum carnis, in quo potest fieri sensatio, & determinatè non exigere temperamentum ossis, sub quo sensatio repugnat, vel tenendum talem partem animæ virtutem non habere ad sensationem eliciendam.

9 Secundò eandem conclusionem probo: diuersitas operationum in diuersis partibus materiæ potest oriri ex diuersis temperamentis. quibus partes animæ eiusdem rationis diuersas exercent operationes, & hæc temperamenta diuersa possunt prouenire ab anima habente partes eiusdem omnino rationis & substantialiter homogeneas: ergo ad diuersas obeundas actiones in diuersis partibus materiæ non requiruntur partes diuersæ seu heterogeneæ. Maior est certa; & euidenter probatur in homine, in quo eadem indiuisibilis anima in diuersis materiæ partibus diuersas exercet operationes ratione duersorum temperamentorum: ergo potiori iure diuersæ partes animæ eiusdem rationis poterunt ratione diuersorum temperamentorum diuersa obire munera. Tota argumenti difficultas est in minori propositione, quam sic probo: Potest anima habens partes homogeneas exigere inter has distribui temperamenta diuersa, & vnam esse in pede, & aliam esse in capite: ergo possunt diuersa temperamenta oriri ab anima habente partes homogeneas. Antecedens probo: Anima omnino indiuisibilis petit subiecti diuersa temperamenta: ergo anima diuisibilis in partes homogeneas potest petere temperamenta heterogenea, & habere partes distributas per caput, corpus, & pedes, licet nulla pars ex se magis petat esse in pede, quàm in capite.

Eandem conclusionem clariùs confirmo in sententia, 10
quæ constituit partes heterogeneas. Plures partes sunt homogeneæ inter se, caro enim, quæ est facile eiusdem omnino rationis est cum carne quæ est in pede, & caro quæ est in brachio detro eiusdem rationis est cum carne quæ est in brachio sinistro: ergo ex se caro quæ est in facie potuit esse in pede, & è contra; & similiter caro quæ est in brachio dextro potuit esse in sinistro: ergo vtraque pars carnis faciei & pedis potuit ex se esse in pede, & vtraque pars carnis brachij dextri & sinistri potuit esse in sinistro brachio, & in dextro: nihilominus anima petit vt vna sit in facie, alia in pede: vna in brachio sinistro, alia in dextro ergo eadem anima potest pro his partibus carnis eiusdem omnino rationis exigere diuersam deorganizationem, & exigere vt vna sit in dextro brachio, & alia in sinistro, licet vtraque in sinistro, vel in dextro esse possit: ergo pro omnibus, etiamsi omnes sint eiusdem rationis potest diuersa exigere temperamenta ergo diuersa temperamenta possunt prouenire ab anima habente partes eiusdem omnino rationis.

Contra hunc dicendi modum acriter insurgit Hurtad. 11
hac ratione: Nihil potest exigere totum quod non exigat ratione suarum partium, sed in nostra sententia nulla pars petit esse in oculo neque in osse: ergo nihil est in forma totali ratione cuius possit petere vt vna pars sit in oculo, alia in osse. Antequam hoc argumentum dissoluam, Hurtadum premo ratione suprà positâ de partibus homogeneis vtriusque brachij, quas forma petit, vnam in brachio dextro, & aliam in sinistro. Rationem hanc præuidit Hurtad. n.159. & illi respondet, quod si dispositiones vtriusque brachij sint eiusdem rationis, partes inter se non differre, formam verò quæ petit duo brachia, petit duas partes substantiæ distributas in duobus brachiis, & alteram huic brachio defigi, alteram illi, pendere ex arbitrio Dei. Contrà tamen, quia nulla est pars in illa forma, quæ petat duo brachia, neque quæ petat brachium sinistrum; pars enim, quæ est in brachio dextro non petit brachium sinistrum, est enim contenta brachio dextro, pars quæ est in sinistro est eiusdem rationis, cum parte quæ est in dextro, & æquè contenta esset in brachio dextro, ac est in sinistro: ergo nulla pars datur, quæ ex se petat brachium sinistrum: ergo aliquid petit forma quod non petat ratione alicuius partis determinatæ. Videat Hurtad. quid respondeat, & solutionem, quam sibi quæsierit argumento contra nos facto applicet.

Dum tamen Hurtadus prædicto argumento pro vtraque 12
sententia solutionem quærit, placet respondere pro sententia, quam defendendam suscepi. Concedo nihil posse agere totum, quod non exgat ratione partium, & assero formam equi totalem, exigere temperamentum capitis, cordis, manuum, &c. adæquatè ratione omnium partium collectiuè sumptarum, inadæquatè ratione cuiuslibet partis contentæ in totali animo. Explico verbum *inadæquatè*, quod non se tenet ex parte termini, sed ex parte exigentiæ, quælibet enim pars petit totum temperamétum equi, non verò capitis magis, quàm pedis, dicitur tamen petere inadæquatè, quia non tantùm hæc pars, quæ est in capite, neque pars, quæ est in pede petit hoc temperamentum: sed omnes temperamentum adæquatum exigunt, ex quarum partialibus exigentiis fit vna totalis, & adæquata exigentia temperamenti conueniens toti, animæ videlicet intuitu, cuius totum temperamentum adæquatum capitis, cordis, &c. datur equo.

Restat modò explicare, quomodo pars, quæ est in capi- 13
te petat totum temperamentum equi, & pars quæ est in pede eodem modo petat idem temperamentum. Quod sic intellige. Pars quæ est in capite petit totum temperamentum non sibi dandum adæquatè; sed distribuendum inter ipsam, & alias compartes, quibus petit vniri, sibique tantùm petit partem quamdam temperamenti, & hanc non determinatam, neque potiùs hanc quàm illam, sed vagè & indeterminatè partem quamdam temperamenti ex illis, quæ in temperamento includuntur. Ecce tibi pars equi, quæ est in capite pro se non magis petit temperamentum capitis, quàm pedis; petit tamen temperamentum pedis, & capitis, & aliarum partium pro se & pro aliis partibus, inter quas est distribuendum temperamentum adæquatum, in qua distributione hanc partem animæ sortiri potiùs

potiùs temperamentum pedis,quàm capitis non prouenit ex exigẽtia animæ,sed ex arbitrio Dei constituentis illam sub temperamento pedis, & non sub temperamento capitis, sicut ex voluntate artificis statuam elaborantis prouenit vt ex hac parte ligni caput statuæ, potiùs quàm pedes fingat. Quod si partes omnes formæ equi essent cum deorganizatione pedis omnes & illarum quælibet essent violentæ, quia licèt hæc formæ portio (idem de aliis dico) esset contenta deorganizatione pedis,dum tota deorganizatio cõpositi esset distributa inter omnes partes;dum tamen ita non distribuitur,sub quacumque deorganizatione erit violenta, quia non tribuitur sibi, & aliis compartibus tota deorganizatio, quam exigit pro se & pro aliis.

14 Obiicit Hurtadus hanc exigentiam à nobis partibus assignatam temperamentum adæquati pro se, & pro aliis, & inter omnes distribuendi,non esse appetitus innati sed eliciti, quia per appetitum innatum entitas tantum petit pro se,non pro aliis, quia appetitus innatus est propensio in proprium bonum, ac proinde in temperamentum proprium, & non in alienum. Respondeo negando antecedens. Ad confirmationem dico formam & partem illius quælibet habere appetitum innatum ad totum illud quod necessarium est propriæ conseruationi, siue tribuendum eidem entitati, siue aliis; sic pars pedis habet appetitum innatum ad conseruationem capitis capiti tribuendam, quia illâ indiget vt conseruetur, & eadem ratione quælibet pars formæ habet appetitum ad totum temperamentum adæquatum heterogeneum dandum, non solùm sibi; sed sibi, & aliis compartibus, quia toto illo indiget, vt naturaliter conseruetur, quia etsi vna pars ab alia distinguatur, omnes pertinent ad idem totum,& ita mutuò sibi petunt necessaria ad conseruationem totius, quod componere intendunt, & ad propriam ipsarum conseruationem: & à priori probo partem corporis posse petere temperamentum pro alia. Pars capitis petit vnionem cum parte habente temperamentum cordis: ergo petit temperamentum cordis pro alia parte, quia petere partem habentem temperamentum cordis est petere illam partem,quæ habet temperamentum, & petere temperamentum afficiens eandem partem: ergo pars quæ petit aliam compartem habentem temperamentum cordis, petit aliam partem, & temperamentum illam afficiens: ergo pars capitis etiamsi heterogenea sit petit temperamentum pro alia parte.

15 Dices partem capitis tantùm petere vnionem ad partem exigentem temperamentum cordis, non verò ipsum temperamentum,neque immediatè petere partem cordis habere temperamentum cordis. Contrà,pars capitis non solùm indiget vnione ad partem cordis, sed indiget vnione ad partem cordis, provt habentem temperamentum cordis: ergo exigit partem cordis, provt habentem tale temperamentum: ergo exigit partem & temperamentum.

16 Hác doctrina positâ friget aliud argumentum,quod adducit Hurtadus subsect.5. videlicet inferri ex nostra sententia non esse fundamentum ad constituendum discrimen inter leonem,& equum, quia sicut nos dicimus oculos,& manus esse eiusdem rationis, etsi habeant diuersas dispositiones; ita poterit dici leonem, & equum eiusdem esse rationis,etsi habeant diuersas operationes, & dispositiones diuersas. Ex doctrina tradita facilè respondeo, maximum esse fundamentum ad discriminandum hominem à leone, & longum discrimen inter partes eiusdem corporis, & indiuidua distincta. Quia diuersitas substantiæ non est sumenda ex diuersitate, quam habet,accidentium,sed ex diuersitate quam petit:& partes eiusdem formæ, etsi diuersa temperamenta habeant inadæquata, possunt omnes temperamentum adæquatum petere, & quælibet temperamentum inadæquatum sibi dandum, & aliud inadæquatum dandum aliis compartibus, pro quibus illud petit, quia cùm vna pars dependeat à conseruatione alterius, & à conseruatione totius, petit temperamentum pro alia comparte: Equus verò, non solùm habet diuersas dispositiones cum leone; sed etiam illas diuersas exigit, quia illis non indiget, neque pro se, vel leone, quia cùm non pertineat ad quoddam totum cum leone, neque conseruatio formæ equi dependeat à conseruatione formæ leonis, neutra harum formarum petit pro altera;sed quælibet pro se petit id tantùm quod sibi necessarium est.

Ex his inferes quod si à materia separes formam equelli habentis v.g. viginti partes substantiæ,quæ in materia distributæ erant cum deorganizatione adæquata,& simul separes formam aliam equi habentem quadraginta partes, quæ similiter distributæ erant in materia habente deorganizationem adæquatam equi,& ab hac demas viginti partes quæ essent cum deorganizatione capitis, brachiorum, & pectoris, tunc æquè integram permansuram hanc formam à qua viginti partes erant ablatæ,& totidem retinebat cum illa forma equelli à qua nulla pars erat ablata,& æquè posse integrum equum componi ex his viginti partibus formæ quæ quadraginta habuerat & ex aliis viginti alterius formæ quæ tantùm habuit viginti,quas modo retinet, quia in vtraque forma totidem essent partes, & in neutra illarũ esset pars,quæ posset dici caput,vel pes,quia quælibet est indifferens ad diuersa temperamenta,à quibus hanc sumit deorganizationem. Si autem hæc mutilatio partium fieret in forma equi materiæ vnita forma illa à qua viginti partes essent ablatæ respondentes pectori, & capiti, non diceretur integra,quia non habebat integram deorganizationem, quam exigebat, quam haberet alia equelli forma, quæ integra diceretur non propter maiorem entitatem substantialem quam in se intrinsecè haberet,sed propter deorganizationem, quam diceret, quâ alia careret. 17

Hoc genus exigentiæ partium tenentur concedere auctores vtriusque sententiæ, quia argumentum prædictum, vt probaui, eodem modo premit vtrosque nostram opinionem tenentes,in omnibus partibus animæ,& sectantes oppositam partium heterogenearum,in partibus homogeneis carnis,quarũ vna est in facie, alia in pede:vna in brachio dextro,alia in sinistro. Et similiter in partibus homogeneis ossium,ex quibus diuersa construuntur ossa, & hoc ad exigentiam animæ, licet nulla pars carnis neque ossis ex homogeneis petat magis esse in brachio dextro, quàm in sinistro:in hoc osse, quàm in illo. 18

Neque obiicere poteris nos parum philosophicè procedere,quia recurrimus adDeũ,vt determinaret hanc partem formæ ad hoc temperamentum,potiùs quàm ad illud;sicut enim aduersarij ad Deum recurrere debent,vt inter partes homogeneas determinet quæ futura sit in brachio dextro, & quæ in sinistro, nos qui asserimus partes omnes homogeneas esse, pro omnibus ad Deum confugimus. Deinde omnes debent concedere Deum pro sua voluntate determinare, vt hæc materiæ pars sit potiùs sub hac parte formæ quàm sub alia, vt producatur hæc pars cordis inter innumeras,quæ erant in statu possibilitatis,& æque poterant produci:ergo non est cur in præsenti casu recusemus eodem modo hanc partium determinationem sub diuersis temperamentis Deo tribuere. 19

Contra hanc sententiam hoc modo explicatam existimo nihil momenti posse argui, solui enim inter illam explicandam præcipuam difficultatem, quomodo scilicet petantur in viuenti diuersa temperamenta, etiamsi quælibet pars sit contenta quolibet temperamunto ex his quæ sub tota forma viuentis reperiuntur, neque in errore Pytagoræ, & Platonis impugnando est cur immoremur: est enim omni destitutus fundamento, & ex illo plurima absurda inferuntur,scilicet hominem non esse vnum viuens, sed plura:esse rationalem secundùm partem cerebri,& irrationalem secundùm alias partes, aliáque similia delira: sententia verò quæ supra formam totalẽ plures alias partiales constituebat pro diuersis partibus heterogeneis ex eo sufficienter impugnatur, quia pluralitas illa formarum partialium necessaria non est ad constituendum viuens heterogeneum,neque possibilis, quia ex illa infertur eandem materiam habere duplicem formam, quod naturaliter contingere non potest. 20

Alij frigidè obiiciunt: Non est necessitas constituendi partes animæ homogeneas, ergo non sunt constituendæ. Argumentum retorqueo: non est necessitas constituendi partes animæ heterogeneas: ergo non sunt constituendæ. Fortius te premit mea illatio,quàm me tua. Si enim ego multiplico virtutem sensitiuam in esse quam tu negas,multiplico existentiam virtutis, quam agnosco, & scio certè dari in aliis indiuiduis; tu multiplicas entitatem quam nescis de facto dari in rerum natura, & adhuc dubium est an possibilis sit,videlicet partem formæ habentem virtutem eliciendi tantùm actum vegetandi, vnitam parti formæ habenti virtutem vegetandi,& sentiendi, 21

Non

22 Non egi ſpecialiter de vnione, de qua eadem eſt ratio, ac de aliis formis, abs re enim daretur vnio heterogenea in ordine ad extrema homogenea, quæ poſſunt diuerſam deorganizationem exigere in diuerſis partibus ſubiecti. Qui verò deorganizationem accidentalem exiſtimant oriri in compoſitis habentibus animas diuiſibiles ex diſſimilitudine intrinſecâ partium, poſſent hanc diſſimilitudinem aſſignare in modo vnionis humanæ quæ poſſet conſtare partibus heterogeneis, etiamſi vnum extremum eſſet indiuiſibile, & alterum partes homogeneas haberet, etſi enim diuerſitas extremorum diuerſitatem arguit vnionis; & diuerſitas rei diuerſitatem modi, non tamen identitas, aut ſimilitudo extremorum arguit identitatem, aut ſimilitudinem rei, quando diuerſitas modi poteſt ſumi ex alio capite à priori, vel à poſteriori, ſicut poteſt deſumi in modo vnionis heterogeneæ hominis, qui diuerſas diſpoſitiones exigit in diuerſis partibus ſubiecti, ex quo inferre poſſunt partes illius eſſe heterogeneas, qui id inferunt ex eodem principio in partibus formæ diuiſibilis. Ex his ſolutio patet ad illa, quæ contra hanc concluſionem adducit Hurtadus, qui oppoſitam defendit diſput. 2. ſect. 8. Quia modus non tantùm ſpecificatur à ſuis extremis, ſed à cauſâ efficienti cum omnibus conditionibus, quæ ſe tenent ex parte eius principij, à qua poteſt produci cum partibus heterogeneis, etiamſi extrema homogenea ſint: imò poteſt dici ſecùndùm rationem heterogeneam ſpecificari ab extremis homogeneis, & ab ipſa indiuiſibili anima exigente vnionẽ diuerſam in cerebro, & in pede propter diuerſas operationes, quas exigit exercere in partibus diuerſis. Ad exemplum quod adducit Hurtadus de actione, quæ ſemper eſt eadem, cùm terminis, & principium efficiens ſunt idem, reſpondeo, Exiſtente principio, & termino eiuſdẽ rationis actionem ſemper eſſe eiuſdem rationis, quia nullum eſt caput à priori, neque à poſteriori, ex quo diuerſificetur actio. In noſtro autem caſu diſpoſitiones à poſteriori arguere poſſunt diuerſitatem partium vnionis, & poſſunt eſſe conditiones, vt iuxta diuerſitatem illarum diuerſæ partes vnionis ab eodem agente introducantur.

23 Vltimò aduerte me in hoc puncto tantùm dixiſſe partes viuentis ex ſe non eſſe intrinſecè heterogeneas; ſed eandem partem quæ eſt in capite potuiſſe eſſe in pede, & partem quæ in oſſe tantùm nutritionem exercet potuiſſe ſenſationem elicere; non tamen dixi omnes partes eſſe æquales in perfectione, & omninò ſimiles. Exiſtimo enim poſſe non eſſe intrinſecè heterogeneas, neque ex ſe determinatas ad caput vel pedem conſtituendum, nihilominus non eſſe æquales, ſicut de gradibus qualitatis dixi in generatione non eſſe ſubordinatos, poſſe tamen eſſe inæquales perfectione. Sic ſimiliter in partibus animæ, etiamſi non ſint quaſi ſubordinatæ ſeu determinatæ ex ſe ad pedem potiùs quàm ad caput conſtituendum, poteſt de illis diſputari, an ſint æquales perfectione, ſicut diſputatur de duobus indiuiduis adæquatis eiuſdem ſpeciei, an poſſit eſſe vnum perfectius alio, etiamſi vtrumque habeat eandem heterogeneitatem; quodlibet enim habet deorganizationem capitis, pectoris, brachiorum, *&c.* & nihilominus plures aſſerunt vnum eſſe perfectius alio, quia exceſſus perfectionis non neceſſariò conſiſtit in eo quòd vnum indiuiduum habeat diuerſum ordinem partium, ac habet aliud; ſed poteſt in alia ratione conſiſtere: ſic ſimiliter de indiuiduis inadæquatis philoſophari poteſt: cum enim dicitur vnum indiuiduum, equum videlicet *A*, eſſe perfectiorem equo *B*, dicitur partem cordis equi *A*, eſſe perfectiorem parte cordis equi *B*, & tamen vtraque eſt pars cordis, ergo in eodem indiuiduo licet illius partes non ſint partes cordis vel pedis neceſſariò poteſt eſſe vna perfectior aliâ: quid tamen in hac re dicendum ſit, conſtabit ex dicendis de indiuiduis adæquatis; eadem enim ratione philoſophandum puto de indiuiduis inadæquatis, ſeu de partibus eiuſdem indiuidui.

PVNCTVM VIII.

An omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei ſint perfectione æqualia & æquè ſimilia.

§. I.

Referuntur variæ ſententiæ & nonnulla prænotantur.

1 PRima ſententia tenet omnes animas eiuſdem ſpeciei eſſe omninò inæquales. Hanc tenent Caietanus 1. p. q. 85. art. 7. Bañes lib 2. de anima, Rub. tract. de pluralitate animarum. Secunda ſententia affirmat animas eiuſdem ſpeciei non poſſe eſſe inæquales. Hanc tenent Fonſeca 5. Metaph. c. 28. q. 16. ſect. 2. & 3. P. Toletus 3. de anima q. 28. P. Hurtad. diſp. 2. ſect. 7.

2 Notaui diſputans de æqualitate, & ſubordinatione graduum in genere, aliud eſſe duo eſſe ſimilia, aliud æqualia; & differentiam inter vtramque relationem explicui, quæ in præſenti quæſtione locum inuenit. Notaui etiam non eſſe diſputandum, An gradus ſecundum vltimam differentiam indiuidualem eſſent æquales vel inæquales, implicat enim ſecundùm hanc non eſſe omninò oppoſitos, & aliquos inter ſe habere maiorem conuenientiam, quàm cum aliis, quia differentia indiuidualis eſt vltima ratio diſconueniendi, in qua indiuiduum, neque minimam conuenientiam habet cum aliquo, quamcumque enim in indiuiduo repertam, à differentia indiuiduali præſcindimus, vt remaneat ipſa abſque vlla conuenientia, & omninò oppoſita, & poſſit indiuiduum conſtituere vltimò differens à quocunque non ipſo. Hoc poſito, adhuc materiam diſputatu dignam relinqui loco citato notabam: An videlicet intra eandem ſpeciem humanam vel equinam ſint aliqua indiuidua aliis perfectiora: aliqua quæ maiorem conuenientiam habeant cum aliquibus indiuiduis ſuæ ſpeciei quàm cum aliis; quæ conuenientia indiuidualis eſſe non poteſt propter rationem dictam; neque ſpecifica, quia indiuidua eiuſdem ſpeciei prædicatum participant omnibus commune, idémque indiuiſibile ſaltem ex modo concipiendi.

3 Moneo inſuper Doctores aſſerentes indiuidua eiuſdem ſpeciei eſſe omniuo æqualia ſecundùm omnia prædicata metaphyſica teneri aſſerere phyſicè, & à parte rei Petrum & Ioannem eſſe omnino æquales in perfectione abſque vllo exceſſu vnius ad alium, quia ſi quem exceſſum intrinſecum phyſicum haberet illorum aliquis, talis exceſſus metaphyſicè præſcindi poſſet, & in illo indiuiduo daretur aliquod prædicatum excedens perfectionem alicuius prædicati metaphyſici, quod in alio indiuiduo reperiretur: nihil enim eſt phyſicum ſpeciale in entitate quod metaphyſicè præſcindi nequeat, ac proinde hæc eſt optima illatio. Nihil poſſumus concipere in hac entitate phyſica diuidentes omnia prædicata metaphyſica illius, cui non correſpondeat in alia aliud prædicatum æquè perfectum comparando ſingula ſingulis, ergo nihil eſt in hac entitate, ratione cuius phyſicè excedat aliam.

4 Si verò comparantes ſingula prædicata metaphyſica huius indiuidui (idem dicerem, huius ſpeciei cum prædicatis alterius ſpeciei) cum ſingulis prædicatis aliûs indiuidui, reperiamus aliquod prædicatum in hoc indiuiduo excedens perfectionem aliûs prædicati illi reſpondentis ex parte aliûs indiuidui, & non reperiamus ex parte indiuidui exceſſi in perfectione prædicati prædicti prædicatum aliud quo excedat prædicatû illi reſpondens in indiuiduo, quod iam ratione vnius prædicati illud exceſſerat: illud indiuiduum cuius vnum prædicatum metaphyſicum exceſſit prædicatum ſibi correſpondens, etiamſi ſecundùm alia prædicata ſit æquale, phyſicè & à parte rei ſecundùm omnem ſuam entitatem eſt inæquale & perfectius altero. Ratio eſt, quia phyſicè loquendo omnia prædicata ſunt identificata: ergo implicat dari exceſſum in indiuiduo ratione alicuius prædicati, qui non ſit ratione omnium, quibus à parte rei omnes omninò proprietates debent conuenire; ſed poſito exceſſu metaphyſico vnius prædicati huius indiuidui in ordine ad prædicatum illi correſpondens in alio indiuiduo, quod ratione nullius prædicati mutuò excedit indiuiduum excedens in vno prædicato, datur in tali indiuiduo exceſſus phyſicus: quia ſi omnia phyſicè eodem modo ſe haberent in vtroque indiuiduo, non eſſet fundamentum ad talem exceſſum metaphyſicum reperiendum: ergo hic exceſſus eſt ſecundùm omnem entitatem.

5 Occurres: Quia prædicata ſunt omnino idem à parte rei ſi hæc entitas excedit aliam in nullo excedentem in aliquo prædicato, phyſicè tota entitas eſt perfectior aliâ: ergo eodem modo ex identitate prædicatorum, poſitâ æqualitate inter duo prædicata metaphyſica harum entitatum phyſicè vtramque entitatem, & omnia prædicata æqualitatem habere inferendum erit: ergo poſitis duabus entitatibus metaphyſicè æqualibus in prædicato ſpecifico, & inæqualibus in alio prædicato, hæ duæ entitates phyſicè ſecundùm ſe totas erunt æquales, quod repugnat. Reſpondeo, malam eſſe illationem & rationem diſparem, quam exhibeo. Poſitâ inæqualitate

inæqualitate in aliquo prædicato inter duas entitates si reliqua prædicata æqualia apprehẽduntur,æqualitas illa non se tenet ex parte obiecti,sed tantùm est præcisiua ex parte intellectus, qui negatiuè concipit illa prædicata æqualia, quia non concipit inæqualitatem,quam in se habent, quæ æqualitas negatiua tantùm est respectu intellectus , ex vi huius cognitionis præcisiuæ , & non resunditur in obiectum,sicut vnitas virtualis,quæ apprehenditur ex eo quod intellectu non apprehendat multiplicitatem,& distinctionem indiuiduorum , non facit obiectum in se vnum ; inæqualitas verò,quam intellectus concipit inter duo prædicata,tenet se ex parte obiecti non tantùm illius cognitionis,quâ formaliter illa prædicata inæqualia apprehenduntur,sed etiam ex parte obiecti cognitionis,quâ intellectus præcisiuè alia prædicata eorumdem indiuiduorum æqualia apprehendit,quia iuxta nostra principia quidquid est in tota entitate physica,se tenet ex parte obiecti cognitionis attingentis quodlibet prædicatum metaphysicum illius. Neque intellectus potest in his entitatibus aliam æqualitatem præter hanc negatiuam prouenientem ex præcisione inæqualitatis,quam habet obiectum,apprehẽdere,quia vbi nulla est physica æqualitas non potest metaphysicè sine fictione concipi:prædicata enim quæ metaphysicè præscinduntur,physicè entitatẽ comitantur.

6 Alio modo potest fieri comparatio metaphysica prædicatorum duarum entitatum, vt mutuò se excedant,& excedantur secundùm diuersa prædicata,sicuti potest comparari species expressa sensus externi, cum præsentia Angeli,vbi attenta ratione vitæ perfectior est externa sensatio quàm præsentia Angeli : inspecta tamen ratione spiritualitatis,perfectior est Angelica præsentia externa sensatione:Exemplum adhibeo in rebus specie distinctis,vt clariùs mõstrem prædicata excessa,& excedentia. Rursus hic mutuus excessus potest esse æquialens , ita vt tantùm excedat hæc entitas illam , quantum hanc eandem excedit illa,& tunc physicè nullus erit excessus , & in cognitionibus,ratione quarum dicetur hæc entitas excedere alteram in hoc prædicato excessus non se tenebit ex parte obiecti; sed ex parte cognitionis præscindentis ab alia ratione;quâ excessus apparens huius prædicati ad æqualitatem reducitur,ita vt nullus detur excessus in obiecto ; & illud , quod apprehenditur excedens ex parte modi, definit esse excedens ex parte obiecti,& nullam rationem habet excedentis. Quod si excessus mutui non compensentur , sed vnus sit maior alio,entitas illa,in qua maior excessus metaphysicus reperitur physicè secundùm totam suam entitatem, aliam excedet,illiúsque excessus,non solùm erit in cognitione metaphysicè præscindente ex parte modi,sed etiam ex parte obiecti : excessus verò metaphysicus rei quæ minorem habet excessum , erit tantùm ex parte modi seu ex parte cognitionis præscindentis à ratione illa qua exceditur,& constituitur excessum prædicatum illud,quod apparet excedens.

7 Ex his infero pro mea quæstione Petrum & Ioannem physicè secundùm totam suam entitatem esse inæquales,si infra differentiam specificam inueniamus aliquod prædicatum quo Ioannes excedat Petrum nullo reperto quo Petrus excedat Ioannẽ,vel quo tanti illum excedat quanti exceditur : Et physicè Petrum & Ioannem esse omnino æquales in perfectione, si in omnibus prædicatis quæ sunt infra differentiam specificam nullum reperiatur excedens aliud sibi correspondens in altero indiuiduo;vel si aliquod reperiatur in Petro excedens aliud sibi in Ioanne respondens , reperiatur in Ioanne aliud quo æquè excedat Petrum secundùm illud , ac secundùm aliud exceditur: ita vt omnibus pensatis compensetur excessus prædicatorum mutuò , & æquè se extendentium. His positis procedit quæstio quomodo res se habeat in indiuiduis eiusdem speciei.

§. II.

An prædicata superiora duarum specierum, & prædicata duorum indiuiduorum possint esse mutuò similia & dissimilia,æqualia & inæqualia.

8 HVrtadus disputatione 2. sect.7 subsect.3. docet duas res posse esse reciprocè similes secundùm vnum gradum , & dissimiles secundùm alium ; equus enim animal hinnibile est similis homini,animali rationali, in prædicato animalis , & dissimilis in prædicato rationalis ; quod probatur , quia si in homine distingueretur prædicatum animalis à prædicato rationalis , & similiter in equo prædicatum animalis à prædicato hinnibilis , prædicata animalis essent similia & prædicata rationalis & hinnibilis dissimilia : ergo etiamsi hæc prædicata inter se sint identificata, eamdem similitudinem , & dissimilitudinem habebunt.

Aliter philosophandum putat idem Hurtadus subs. 4. 9
de æqualitate & inæqualitate : censet enim duo indiuidua eiusdem speciei non posse esse inæqualia in differentia indiuiduali,& æqualia in differentia specifica, quod sic probat:Ratio specifica & indiuidualis est eadem:ergo æqualitas conueniens rationi specificæ debet conuenire rationi indiuiduali,& è contrà,aliàs eadem æqualitas conueniret, & non conueniret eidem entitati,quia conueniret rationi specificæ : non verò indiuiduali identificatæ cum ratione specifica.

Ego percipere non valeo , quomodo hæc confundat 10
Hurtadus : si enim ex identitate prædicatorum infert vtrumque habiturum eandem æqualitatem,ne eadem entitas sit æqualis, & non sit æqualis , cur ego non inferam ex identitate prædicatorum vtrumque prædicatum habiturum eamdem similitudem , ne idem prædicatum sit simile , & non sit simile : æquè enim contradictoriè opponuntur simile , & non simile , ac æquale & non æquale , & æquè contrariè æquale , & inæquale : & simile, & dissimile ; & identitas subiecti est eadem : ergo eodem prorsus modo philosophandum est de similitudine , & æqualitate.

Censeo in hac re insignem æquiuocationem commit- 11
ti, quâ ablatâ facilis est quæstionis resolutio : attentè lege. Potest inquiri an Petrus possit esse à parte rei independenter ab intellectu æqualis Ioanni in prædicato specifico, & inæqualis in indiuiduali : & eodem modo similis in prædicato specifico,& dissimilis in prædicato indiuiduali , & hic interrogandi modus in quo multi quæstionem tractant planè est ineptus, quia à parte rei independenter ab intellectu non est conceptus specificus distinctus ab indiuiduali:ergo à parte rei non potest de illis disputari, tanquam de rebus distinctis:quapropter in hac quæstione negandum est suppositum , neque vltrà procedendum,quia à parte rei non est gradus specificus,& indiuidualis : sed vna simplex entitas Petrus,Ioannes , & hic equus,quæ entitates eandem vnam,& simplicem similitudinem respectu vnius termini habent.

Si verò quæstio præcedat de similitudine,& æqualitate 12
ndùm nostrum modum concipiendi , locum habet tio , quia secundùm nostrum modum concipiendi sunt gradus generici, specifici,& indiuiduales , & de illis agimus , ac si essent distincti , & in hoc sensu assero non inferri ex eo quod duo indiuidua sint inæqualia in differentia indiuiduali , esse inæqualia in differentia specifica ex modo concipiendi : inferri tamen esse inæqualia ex parte obiecti , quia obiectum semper est idem,siue cognoscatur differentia specifica , siue indiuidualis : modus tamen concipiendi est diuersus : sicut enim intellectus concipit Petrum , & Ioannem distinctos secundùm differentias indiuiduales , & idem secundùm differentiam specificam, eodem modo potest illos concipere inæquales in differentia indiuiduali , & æquales in differentia specifica : Idem dico de similitudine , seu dissimilitudine, quæ non ex eo quod ex parte modi apprehendatur in vno prædicato debet apprehendi in alio identificato ex parte modi , licet ex parte subiecti eadem similitudo, seu dissimilitudo in omnibus prædicatis apprehendatur, sicut eadem multitudo apprehenditur ex parte obiecti in ratione hominis apprehensa per modum vnius, ac in rationibus Petri , & Pauli , Ioannis , &c. per modum plurium.

Ex his infero posse differentias specificas esse inæqua- 13
les & rationes genericas eadem specierum esse æquales ex modo cognoscendi , non quia aliqua ratio obiectiuè æqualis apprehendatur in his rationibus genericis : sed quia ex modo cognoscendi eædem rationes , quæ fundant inæqualitatem specificam apprehenduntur vt æquales, non æqualitate aliquâ positiuâ ex parte obiecti apprehensâ : sed tantùm æqualitate negatiuâ , hoc est, non apprehensâ ex parte modi cognoscendi in æqualitate obiectiuâ, sicut non apprehensâ ex parte modi diuersitate , & distinctione

distinctione inter indiuidua diuersarum specierum, omnia apprehenduntur, ac si essent vnum simplex obiectum, non quia positiua vnitas in obiecto apprehendatur, hæc enim esset fictitia, quia indiuidua diuersarum specierum nullam vnitatem obiectiuam habent. Eodem modo philosophandum est de similitudine, quæ negatiuè potest in prædicatis superioribus inueniri, quia non apprehenduntur, vt dissimilia etiamsi prædicata inferiora positiuè dissimilia apprehendantur: non possunt autem prædicata inferiora apprehendi dissimilia, & superiora positiuè similia, quia positiua similitudo debet se tenere ex parte obiecti, & implicat ex parte obiecti esse similia prædicata superiora, & dissimilia inferiora, quia idem esset simile & dissimile: Idem intellige de æqualitate, & inæqualitate positiua.

§. III.

Quæ similitudo requiratur ad constituendum prædicatum specificum.

14 PRobaui §. præcedenti, animas brutorum non habere partes intrinsecè heterogeneas, quia si pars, quæ est in osse, tantùm esset vegetatiua, & pars, quæ est in carne sensitiua, distinguerentur in specie: examinanda est hæc ratio & inquirendum, an si omnes partes ossium essent nutritiuæ tantùm, & partes carnis nutritiuæ, & sensitiuæ: partes ossium haberent prædicatum quoddam specificum commune illis, quod non esset commune partibus carnis: & partes carnis aliud prædicatum specificum, quod non esset commune partibus ossis. Partem affirmatiuam defendo, & probo: Si partes carnis respicerent sensationem, quam non respicerent partes ossis, respicerét operationes specie distinctas: ergo distinguerétur specie. Probo consequentiam: Anima plantæ differt ab anima animalis, quia hæc respicit sensationes, & est principium illarum, & non illa: ergo eodem modo, & propter eandem rationem distinguentur specie partes ossis, & partes carnis, quia partes ossis habent prædicatum simile, in quo conueniunt, quod non est commune partibus carnis, & partes carnis prædicatum simile in omnibus, quod non participant partes ossis.

15 Ex hoc inferri videtur non posse duo indiuidua eiusdé speciei habere inter se maiorem similitudinem, quam non habeant indiuidua, neque posse duo indiuidua esse inter se magis æqualia, quàm cum omnibus illis: ratio est, quia si Petrus, & Ioannes haberent maiorem similitudinem, aut æqualitatem, quam Petrus, & Franciscus, iam Petrus, & Ioannes conuenirent in illo prædicato substantiali, quod esset fundamentum illius similitudinis, aut æqualitatis: ergo Petrus, & Ioannes haberent prædicatum commune quod non haberet Franciscus: sed illud prædicatum esset specificum: ergo distingueretur in specie à Francisco: sola Minor indiget probatione: quando prædicatum substantiale est multis commune, non est iudiuiduale: ergo saltem specificum. Ex hac doctrina infertur indiuidua eiusdem speciei non posse esse inæqualia, neque hæc inter se magis similia quàm illa, quod eodem modo infertur in partibus eiusdem indiuidui, contra dicta in generatione de gradibus qualitatis.

16 Antequam difficultatem hanc soluam: aliam in eadem materia propono, vt vtrique sit communis solutio. Ab hoc igne *A*, v. g. possunt prouenire plures actiones productiuæ caloris, quæ non possunt prouenire ab igne *B*, & ab igne *B* possunt prouenire aliæ plures actiones, quæ non possunt prouenire ab igne *A*: ergo actiones fluentes ab igne *A* habent prædicatum commune, quod non habent actiones fluentes ab igne *B*, scilicet posse prouenire ab igne *A*, & è contrà actiones fluentes ab igne *B* habent prædicatum commune, quod non conuenit actionibus fluentibus ab igne *A*, scilicet posse prouenire ab igne *B*: ergo actiones fluentes ab igne *A* differunt specie ab actionibus fluentibus ab igne *B*. Idem argumentum fit de innumeris aliis modis, præsentis videlicet, plures enim respiciunt hoc spatium in quo conueniunt inter se, & differunt à præsentis respicientibus illud spatium.

17 Audiui aliquos recentiores concedentes actiones prouenientes à diuersis agentibus, esse specie distinctas propter rationem dictam, & similiter præsentias respicientes diuersa spatia, & alios innumeros modos diuersa subiecta, terminósve distinctos respicientes. Contra quos efficaciter infero: omnia indiuidua humana modo existentia specie distingui: illationem efficaciter probo. Modus vnionis est de essentia hominis: ergo quotiescunque distinguitur specie modus vnionis ab alio modo vnionis, specie distinguentur illi homines, quorum essentia includit vnionis modum; sed modus vnionis Petri distinguitur specie à modo vnionis Ioannis: ergo Petrus, & Ioannes sunt omnes specie distincti. Minor vltima tantùm indiget probatione, quam sic probo: Modus vnionis qui modò est inter materiam & formam Petri conuenit cum aliis modis, qui possunt esse inter eamdem materiam, & formam in prædicato, quod non est commune modo vnionis, qui est inter materiam, & formam Ioannis, videlicet in hoc, quod est respicere hæc extrema: ergo habet aliquod prædicatum essentiale, quod non habet modus vnionis Ioannis: ergo differt essentialiter à modo vnionis Ioannis: ergo & ipse Petrus, qui hunc modum essentialiter includit, differt essentialiter à Ioanne, qui non potest includere hunc vnionis modum. Ne concedamus Petrum à Ioanne specie differre alia via tenenda est.

18 Dicet aliquis, respicere hoc principium in hac actione & aliud agens in alia, non esse prædicata essentialia, quia tantùm respiciunt terminos non distinctos. Hæc solutio licèt apparens videatur, petitionem principij manifestam includit, intendit enim probare eadem obiectio hunc ignem differre specie ab illo, quia conuenit, cum alio igne in aliquo prædicato non illi communi, & hunc gradum caloris primum videlicet (rem explico in opinione constituente subordinationem graduum) specie distingui à secundo, quia magis conuenit cum alio primo, quam cũ secundo, quæ conuenientia non est in differentia indiuiduali: sed in specifica, & consequenter eâdem obiectione probatur, actiones potentes terminari ad primum gradum caloris specie distingui ab actionibus potentibus terminari ad secundum caloris gradum.

19 Respondet Hurt. disp. 2. sect. 8. subs 6. hos respectus non posse constituere species distinctas, quia non sunt inæquales, differentiæ enim essentialiter oppositæ esse debent inæquales. Solutionem hanc reiiciam §. 5. vbi probabo differentias specificas essentialiter oppositas non dicere inæqualitatem esse necessariò in illis imbibitam.

20 Respondeo prædicto argumento, non quodcunque prædicatum commune facere differre subiectum essentialiter ab omni alio, cui non conuenit tale prædicatum, sed tantùm illud prædicatum, quod notabiliter constituit dissimile subiectum, quod afficit, ab alio carente eodem prædicato. Ex hoc infero in duabus actionibus respicientibus ignem *A*, verbi gratia, prædicatum commune respiciendi hoc principium, non facere illas specie differre, ab actionibus quæ non possunt hoc principium attingere, sed aliud diuersum debent respicere, quia per illud hæ actiones, non notabiliter sunt dissimiles, neque diuersæ ab aliis, respicere enim magis hunc ignem, quam illum prudenti æstimatione parui fit, ac proinde non sufficit ad differentiam essentialem constituendam. Neque mireris ex prudenti hominum æstimatione oppositionem specierum taxari, quia licet quælibet entitas habeat ex se independenter ab omni actu externo sua prædicata intrinseca, quæ essentialia, seu indiuidualia dicuntur, dici tamen hoc genericum, illud specificum, & aliud indiuiduale, & hanc speciem essentialiter distingui ab illa, licet dicat ex parte entitatis aliquid intrinsecum, quod sit fundamentum his denominationibus, denominationes tamen ipsæ formaliter gradus generici, specifici, differentiales, &c. sunt extrinsecæ, nimis pendentes ex modo cognoscendi, & moraliter æstimandi dissimilitudinem seu similitudinem rerum.

21 Dices tale prædicatum commune aliquibus indiuiduis vnius speciei, & non omnibus, per quod non differunt notabiliter inter se indiuidua, v. g. prædicatum, quo actiones dimanantes ab hoc principio illud respiciunt, & nõ aliud, nõ est indiuiduale, quia nihil indiuiduale est multis commune: quid ergo erit, cùm medium non sit inter indiuiduale, & specificum? Respondeti possit, esse indiuiduale non includens totam rationem adæquatam indiuiduationis; sed inadæquatam videlicet prædicatum aliquod, in quod & in alia simul resoluitur simplex prædicatum talitatis, seu Petreitatis, quod non est multis commune: sed proprium huius indiuidui, neque illud prædicatum significatum per modum vnius, nomine ecceitatis cum aliis, cum quibus componitur,

componitur, est commune multis, sed tantùm singulari indiuiduo. Non placet hæc solutio, neque illius doctrina, quia ecceitas, & quælibet differentia debet esse irresolubilis, & indiuisibilibus, non solùm in partes, quibus formaliter, & actu componatur, sic enim species indiuisibilis est, quia species hominis significata hoc conceptu specifico, *homo*, formaliter non est partibus composita, vt probaui in Logica; sed debet esse ita indiuisibilis, vt non possit resolui in partes, quas adhuc, non vt partes, sed per modum simplicis conceptus includat. Secundò probo rationem illam communem multis indiuiduis non posse, adhuc inadæquatè, ad differentiam indiuidualem pertinere. Differentia indiuidualis est illa, per quam hoc indiuiduum differt ab hoc, & ab illo, & sic ab omnibus eiusdem speciei: sed ratio communis huic, & illi indiuiduo, non potest esse id per quod hoc differat, adhuc inadæquatè, ab illo: ergo non potest pertinere ad differentiam indiuidualem. Minorem probo: cætera patent. Ratio communis est ratio conueniendi, quæ per differentias indiuiduales est diuidenda, & contrahenda: ergo neque inadæquatè potest ad rationem indiuidualem diuidentem, & contrahentem spectare, aliàs dicito rationem specificam inadæquatè pertinere ad differentiam indiuidualem, & genus inadæquatè spectare ad differentiam contractiuam illius, & constitutiuam speciei.

22 Censeo tale prædicatum medium esse dicendum inter specificum, & indiuiduale: cuius conclusionis fundamentum esto rationes, quibus probauimus non posse esse specificum neque indiuiduale, ex quo infertur esse quoddam prædicatum medium minùs vniuersale specifico, & latiùs patens indiuiduali. Neque ex hac conclusione infertur diuisionem speciei in omnia sua indiuidua figillatim sumpta non esse immediatam, neque differentiam indiuidualem non contrahere immediatè specificam in linea prædicamentali, & iuxta diuisionem Prædicamenti, quia etsi mediet prædicatum prædictum, illud non pertinet ad lineam prædicamentalem, neque de illo agunt Dialectici, cùm rationem supremam prædicamenti vsque ad vltimam rationem partiuntur, quia illud ad differentiam indiuiduale reducunt, etsi illam non constituat, quicquid enim est infra specificam essentiam, indiuiduale vulgo appellatur, & quia parum de natura horum prædicatorum cognoscenda curarunt, cùm non notabiliter ex illorum diuersitate constitutum ex illorum aliquo differat.

23 Potest esse quæstio de nomine, an tale prædicatum dicendum sit essentiale, vel accidentale in qua existimo non esse dicendum essentiale, quia idem sunt prædicatum essentiale, ac specificum, ac proinde cùm specificum non sit, neque essentiale poterit esse. Neque potest dici proprium accidens metaphysicum speciei; quia proprium siue physicum, siue metaphysicum semper in quocunque indiuiduo speciem comitatur, ac proinde quicquid non est commune omnibus indiuiduis vnius speciei, non potest illius esse passio. Poterit dici accidens metaphysicum conueniens aliquibus indiuiduis vnius speciei quia in ordine ad prædicta, quæ ponuntur in recta linea prædicameatali potest adesse, & abesse: sed melius dicetur esse prædicatum quoddam substantiale medium inter essentiam & accidens, sicut dicitur medium inter specificum, & indiuiduale. Hæc dixi de prædicato, in quo conueniunt illa, quæ sunt similia inter se, & dissimilia ab aliis, quia similitudo fundamentum est ad vniuocationem de æqualibus, & inæqualibus: aliter est philosophandum; probabo enim §. 5. inæqualitatem, & æqualitatem, non fundare conuenientiam, neque disconuenientiam.

§. IV.

Difficultatis solutio.

24 PRæmissi superioribus paragraphis, principia omnia, quibus hæc dirimenda sunt, quibus positis facile erit de illa iudicium ferre.

25 PRIMA CONCLVSIO. Prædicatum metaphysicum, per quod vltimò differũt omnia indiuidua, in omnibus est primò oppositum, & æquè dissimile. Ratio est facilis: per hoc prædicatum indiuidua omnino opponuntur, nullam habẽt conuenientiam inter se, & quodlibet ex vi illius à quocunque alio singulariter sumpto, & ab omnibus à se distinctis differt, & habet disconuenientiam cum illis: ergo non potest per illud aliquam conuenientiam habere; ergo neque similitudinem, quæ saltem tanquam fundamentum conuenientiam requirit.

SECVNDA CONCLVSIO. Infra eamdẽ speciem possunt per prædicatum quoddam medium aliqua indiuidua esse æqualia inter se, & inæqualia ab aliis. Hæc conclusio constat expresè ex dictis §. superiori, vbi probaui posse aliqua indiuidua conuenire in aliquo prædicato, per quod non notabiliter differant. Tale erit prædicatum, per quod indiuidua possint simul habere tres cognitiones, & alia nõ possint tres simul, sed duas tantùm habere, & prædicatum, quo hæc indiuidua possint per eandem cognitionem tres homines expresè cognoscere; & alia per vnam cognitionem non possint nisi vnum tantùm cognoscere. Eiusdem rationis erit prædicatum, quo hæc indiuidua exigant materiam extensam per duas vlnas, & aliam per vnam cum dimidia tantùm, imò eiusdem rationis esset prædicatum, quo hæc iudiuidua exigerent quinque gradus caloris, & tres frigiditatis, & alia, quatuor caloris, & quatuor frigiditatis, quia illa temperamenta non notabiliter differunt, ac proinde in ordine ad illa non potest desumi specifica differentia. 26

Obiicies. Illa temperamenta specie differunt: ergo per ordinem ad illam desumi potest differentia specifica formarum. Antecedens probatur, quia plures gradus specie differentes includit temperamentum constans quinque gradibus caloris; & tribus frigiditatis, quàm temperamentum constans quatuor caloris, & quatuor frigiditatis. Respondeo temperamenta specie non differre ex eo præcisè, quòd vnum exigat qualitates contrarias attemperatas, vno, vel alio gradu intensiori, vel remissiori in vna, vel altera. Ad confirmationem respondeo, temperamentum illud includere plures gradus non specie differentes ab aliis, à quibus pauciores alij eiusdem speciei differebant etiam specie, ac proinde ex hoc capite non potest probari specie differentia in his temperamentis: imò neque in aliquo temperamento excedente aliud ex pluribus gradibus qualitatis: quia calor, vt vnum, & calor vt septem, eiusdem sunt speciei, ac proinde idem prædicatum specificum caloris continet temperamentum includens vnicum gradum caloris, ac aliud includens septem gradus, neque intensio earumdem qualitatum speciem variat. 27

Ex hac doctrina, quæ verissima est, non contemnenda nascitur obiectio: cuius solutio deseruiet ad rem, quam incidenter tetigimus explicandam. Sequitur ex hac doctrina omnia temperamenta mixtorum esse eiusdem speciei. Probatur sequela: temperamenta omnia constant quatuor qualitatibus specie eisdem, & tantùm differunt per maiorem intensionem huius qualitatis, & remissionem illius: sed intensio, & remissio non inducunt distinctionem specificam: ergo nihil est in temperamentis, per quod specie differant. Respondeo temperamentum non esse quoddam totum physicum, & per se vnitum: sed totum quoddam morale constans partibus, non in se vnitis, licet vniantur in subiecto, ac proinde differentiam huius temperamenti ab illo non esse sumendam ex aliqua differentia physica, quâ constituatur, & differat ab illis, quia quod non habet esse physicum non potest habere physicum constitutiuum: sed tota differentia temperamenti moraliter est assignanda, ad quam differentiam moralem plurimùm conducit intensio, vel remissio: quia subiectum calidum vt vnum, & frigidum vt septem moraliter dicitur frigidum absolutè: & frigidum vt vnum, & calidum vt septem moraliter dicitur absolutè calidum, in quibus ex notabiliter maiori, vel minori intensione resultant moraliter denominationes rerum physicarum, quæ specie differunt. Dicitur autem illa intensio notabiliter maior, quæ ad diuersam formam substantialem disponat. 28

Temperamentum hominis, & temperamentum equi distinguuntur specie physicâ: ergo non tantùm differunt moraliter. Resp. negando antecedens, quia temperamentum hominis, si ratione partium sumatur, non differt specie à temperamento equi, factâ comparatione partium vnius temperamenti ad partes alterius, quia partes vtriusque temperamenti sunt calor, frigus, siccitas, & humiditas, quæ tantùm in vno, & in alio in intensione differunt: temperamentum hominis sumptum indiuisibiliter ratione sui, quatenus est vnum, physicè differre non potest, quia quod non est vnum physicum, neque est totum physicum, physicè constitutum, non potest physicè ab alio differre: cùm verò temperamentum non sit vnum physicum, sed 29

sed tantùm morale, constitutum ex qualitatibus, quæ in se nullam vnionem habent potest physicè differre, sed moraliter, quia quale est totum, est illius constitutiuum, & quale constitutiuum, est ratio, quâ ab alio differt.

30 Tertia conclvsio. Infra eandem speciem possunt esse duo indiuidua metaphysicè, & physicè inæqualia. Hæc conclusio duplicem partem continet. Prior infertur ex conclusione præcedenti, & posterior ex priori, iuxta doctrinam traditam §. 2. Infero priorem partem ex præcedenti; duo indiuidua possunt habere aliquod prædicatum ipsis commune, quod non sit commune aliis: ergo possunt in hoc prædicato physicè superare prædicatum illi correspondens in aliis indiuiduis: ergo secundum hoc prædicatum possunt hæc indiuidua, esse perfectiora aliis: ergo metaphysicè possunt hæc indiuidua esse aliis perfectiora: ergo inæqualia. Posterior pars de inæqualitate physica probatur: quotiescunque excessus quem habet hoc indiuiduum respectu alterius, non compensatur per alium excessum, quem ratione alius prædicati habebat indiuiduum quod in vno prædicato excedit, excessus metaphysicus se tenet ex parte obiecti, & refunditur in physicam entitatem, & ratione illius vnum indiuiduum excedit perfectionem alterius physicè, & à parte rei, sed posito excessu metaphysico in his indiuiduis respectu illorum, non est necesse dari alium excessum in illis indiuiduis respectu horum: ergo potest excessus metaphysicus ex parte horum dari sine alio ex parte illorum, quo compensetur: ergo non solùm potest esse talis excessus metaphysicus in vno prædicato præciso respectu aliùs prædicati præcisi ex parte modi cognoscendi, sed etiam ex parte obiecti, & physicè, ita vt hæc indiuidua sint physicè aliis perfectiora. Ne multiplicatio terminorum, explicationem conclusionis difficilem redderet, illam tradidi de inæqualitate tantùm, quæ eodem modo de dissimilitudine est intelligenda, quia formaliter illa, quæ inæqualitatem inter prædicata formaliter diuersa fundant, dissimilitudinem fundare necesse est, quod non aliâ conclusione trado, ne numerus illarum sine noua doctrina augeatur.

31 Qvarta conclvsio. Nulla est necessitas ponendi in omnibus indiuiduis cuiuscunque speciei conuenientiam, vel inæqualitatem, aut dissimilitudinem, quam diximus posse dari infra eandem speciem. Ratio est, quia nullum est fundamentum, quo cogamur tale prædicatum medium constituere inter prædicatum specificum & indiuiduale, in indiuiduis speciei Angelicæ, & animæ rationalis, & aliarum specierum quarum indiuidua modi non sunt.

32 Qvinta conclvsio. Intra eandem speciem animarum possibilia sunt indiuidua, quorum aliqua sint æqualia, & alia inæqualia, & aliqua maiorem similitudinem, & cõuenientiam habeant inter se quàm cum aliis, ratione prædicati medij inter differentiam indiuidualem, & specificam. Hæc ex iam præmissis necessaria consequentia deducitur, cuius hæc est illatio: si propter aliquam rationem intra eandem speciem repugnarent hæ animæ indiuiduæ æquales, & inæquales, similes, & dissimiles, esset quia intra eandem speciem atomam possibilia non sunt indiuidua similia, aut dissimilia, æqualia, aut inæqualia; sed probaui intra eandem speciem atomã aliarum rerum posse dari hanc æqualitatem, & inæqualitatem, similitudinem, aut dissimilitudinem: ergo nulla est ratio, propter quam intra speciem atomam cuiuscumque animæ non possint hæ diuersitates reperiri animarum, neque est vllum caput ex quo repugnet, quod illarum possibilitatem necessariò infert, & à paritate entitatum modalium, & in quibus sub eadem specie atoma hæc indiuiduorum diuersitas necessariò est admittenda, conclusio nostra suaderi potest.

33 Sexta conclvsio. Nulla est ratio, ex qua efficaciter possit probari animas, quæ de facto dantur, esse omnes æquales, aut inæquales, similes, aut dissimiles entitatiuè per aliquod prædicatum, quod sit infra eamdem speciem animæ. Probatio huius conclusionis est argumentorum solutio, quæ pro altera contradictionis parte possunt adhiberi, quam facilè quisque poterit reddere ex doctrina tradita, quæ possibilitatem animarum similium, & dissimilium, æqualium, & inæqualium stabiliuit; pleraque enim argumenta, quæ in hac materia fieri solent pro quacunque parte ex impossibilitate alterius petuntur. Neque vrget quod desumitur ex diuersitate accidentium, & operationum, quia vnus homo perfectiora accidentia habet, quàm alius, & perfectiores efficit operationes, tota hæc enim diuersitas operationum, in diuersitatem accidentium, & diuersitas accidentium in extrinsecas causas potest reduci: sicut enim idemmet homo aliquando imperfectè & aliquando perfectè operatur propter diuersa accidentia; sic distincti homines æquales perfectione entitatiuâ animarum possunt propter diuersas causas extrinsecas habere accidentia magis attemperata ad operationes eliciendas, & perfectiores efficere operationes: quæ instantia manifestè redarguit rationem desumptam ex inæqualitate operationum, ad inæqualitatem animarum inferendam. Diuersitas dispositionum, & organorum quæ sunt inter marem, & seminam reducenda est in diuersas seminum temperies, quarum temperies huius seminis exigit deorganizationem maris, sub qua eadem forma introducitur, quæ produceretur si in eadem materia feminea esset deorganizatio: sic illius seminis temperies femineam exigit deorganizationem, in cuius materia forma producitur, quæ produceretur si virili deorganizatione substerneretur.

Octava conclvsio. Probabili, prudentique coniectura dici potest ex animabus existentibus quasdam esse æquales inter se, & ab aliis inæquales, quasdam inter se similes, & ab aliis dissimiles. Moueor fundamento adducto in generatione, vbi eandem conclusionem tradidi de gradibus qualitatis: vide ibi dicta. Accedat huic opinioni pia alia opitulatio, videlicet posse secundùm illam, excellentiam aliquam super omnia indiuidua humana concedi purissimæ sanctissimæque Christi humanitati, & immaculatæ animæ Beatissimæ Deiparæ, si enim hæc prærogatiua potest illi tribui, cur dicemus scelerat issimi, & reprobi Iudæ animam æqualem fuisse animabus Christi, atque Deiparæ? Præcipuè cùm doceant Patres Beatæ Virgini tribuendam esse omnem prærogatiuam possibilem super omnes puras creaturas, sed hæc excellentia naturæ super omnia indiuidua humana potest ipsa concedi: ergo non sine iniuria denegabitur, quod potiori, & longè excellentiori iure dicendum est de sanctissima Christi humanitate. 34

Nona conclvsio. Circa partes eiusdem animæ in his, quæ diuisibiles sunt, philosophandum est eodem modo ac de indiuiduis completis, scilicet possibiles esse partes æquales in perfectione constituentes vnam animam totalem, & similiter posse constitui animam partibus omnibus inæqualibus constantem, & aliam aliquibus æqualibus, & aliis inæqualibus: de facto tamen vt plurimum animas diuisibiles habituras quasdam partes æquales, & alias inæquales, quasdam similes, & alias dissimiles, & forsan nonnullam reperiri habentem partes omnes æquales, & aliam inæquales omnes, licèt rarò: videtur enim moraliter impossibile intra tot partes, quibus tota anima componitur, non repiriri duas æquales, aut duas inæquales. Quæ omnia probanda sunt ex dictis de animabus completis, cùm enim possibilis sit anima quæ partes habeat omnibus prædictis modis, & nullum sit argumentum, quod rei factum ostendat, de illo iudicandum est iuxta communiter accidentia in aliis materiis. 35

§. V.

An differentiæ essentialiter oppositæ necessariò inæqualitatem important.

SOlutio, quam ex Hurtado referebam §. 3. pro argumento, quod ibi expendebat, impugnanda erat probando posse duas differentias constituentes species essentialiter oppositas esse inter se perfectione æquales, quod ibi omisi, vt hic latiùs examinarem, an hæc inæqualitas semper species distinctas essentialiter comitetur. 36

Pater Suarez tract. 2. Metaph. disp. 29. sect. 3. n. 16. vt probet non dari duo entia increata specie distincta, hoc vtitur dilemmate: Illa entia vel essent æqualia, vel inæqualia: æqualia esse non possunt, quia non possunt dari duæ species æquales perfectione aut duæ differentiæ essentialiter oppositæ perfectione æquales; & hac occasione disputat, an vniuersaliter verum sit, omnes species esse perfectione inæquales. Affirmatiuam partem tenet, quam vult inferre ex Aristot. dicente 10. Metaph. text. 5. differentias diuidentes genus se habere vt se haberent priuatio & habitus, & sicuti sunt semper priuatio, & habitus perfectione inæquales, ita eandem inæqualitatem habere debent differentiæ 37

essentialiter oppositæ. Ex hoc dimanasse docet Suarez illud axioma: *Species sunt sicut numeri, in quibus non reperiuntur duo æquales.* Cæterùm cùm similitudo non debet teneri in omnibus, rectè potest reperiri inter differentias oppositas relatè ad priuationem, & habitum, & relatè ad numeros, etiamsi species essentialiter oppositæ æqualitatem entitatiuam teneant, hac enim in speciebus assignatâ, dictâ proportionem seruabunt cum habitu, & priuatione, quia sicut habitus & priuatio non possunt in eamdem rem simul cõfluere, ita species oppositæ, & illarum constitutiuæ differentiæ non possunt in eandem entitatem conuenire, & sicut numerus omnis in indiuisibili consistit, itavt quicquid illi addatur, vel adimatur ab illo, non sit idem numerus, sed alius; ita essentiæ consistunt in indiuisibili, & illis non potest quicquam addi, neque auferri.

38 P. Suarez probat prædictum axioma hoc modo; si duæ species oppositæ essent æquales perfectione, æquè distarent à non ente: ergo non haberent vnde possent trahere distinctionem specificam, neque specie distinguerentur. Concesso antecedenti, nego consequentiam, sicut enim in rebus, quas possumus materialiter metiri, duos terminos reperimus æquè distantes ab eodem tertio, vel ab eodem centro, & inter se oppositos, & distinctos: v.g. villam distantem ab hac domo per vnam leucam lineâ rectâ versus Orientem, & casam distantem per aliam leucam lineâ rectâ versus Occidentem ab eadem domo; in quibus reperimus duos terminos distinctos, & oppositos cum æquali distantia ab eodem centro, sic in speciebus positiuis possunt duæ reperiri distinctæ, & oppositæ, & æqualiter à non ente distantes. Imò si fideli trutinâ res appendenda sit, cùm duæ species, vel duæ entitates positiuæ existunt, & distant à non ente, non distant ab eadem ratione indiuisibiliter sumpta, sed à diuersis rationibus inter se distinctis, quæ continentur in hoc complexo *non ens*, in quo est *non esse hominis, non esse equi, non esse leonis*, &c. & cùm existit homo destruitur per ipsius existentiam *non esse hominis* contentum in illo complexo *non ens*, non verò *non esse equi*, & ita homo positiuè existens sit distans à non esse hominis, & non sit distãs à non esse equi; cùm existit equus, per existentiam ipsius equi destruitur non esse equi contentum in illo complexo, & non destruitur non esse hominis in eodem contento, & ita homo, & equus non distant ab eadem ratione non entis indiuisibiliter sumptâ, sed à diuersis rationibus distinctis realiter inuolutè significatis in hoc complexo *non ens*.

39 P. Vasquez 1. part. disp. 122. cap. 4. n. 13. probat, specie distincta non posse esse æqualia, quia, quæ æqualia sunt cõmensurari possunt; quæ commensurantur, necessariò debent esse eiusdem rationis: ergo quæ sunt diuersæ rationis commensurari nequeunt: ergo non possunt esse æqualia. Si aliquid probaret hæc ratio, conuinceret res specie distinctas non esse æquales, neque inæquales; sicut enim æqualitas non potest desumi, nisi per commensurationem, ita commensuratio est vnicum fundamentum ad inæqualitatem cognoscendum; neque minùs essentialiter inæqualitas, quàm æqualitas commẽsurationem connotat: ergo ea, quæ non commensurantur, neque æqualia, neque inæqualia dici possunt: sed in opinione Vasquez species distinctæ commensurari nequeunt: ergo non possunt esse æquales, vel inæquales. Videat Vasquez quomodo facienda sit commensuratio specierum, ad earum inæqualitatem, & excessum alterius defendendum, vel ex quo capite possint, sine commensuratione cognosci, & eadem ratione specierum inæqualitatem inuenire poterimus.

40 Respondendum est, in quantitatibus molis mensuram, & mensurabile, debere esse eiusdem rationis, non enim possumus metiri vlnam ligni, cum libra ferri; sed pondus pondere, & extensione extensio debent conferri, vt æqualitas, vel inæqualitas deprehendatur, quia in his mensuris id quod immediatè mensuratur, non est rei substantia, sed aliquod illius accidens v.g. pondus, vel extensio, ex quorum diuersitate diuersitatem entitatiuam substantiæ inferimus. In quantitate perfectionis longè aliter fit commensuratio inter ipsas substantias immediatè, quia intellectus ex accidentibus cognitis momenta cuiusuis substantiæ deprehendit, & postea immediatè substantiam substantiã metitur, & cognoscit hanc esse imperfectiorem, illam perfectiorem, etsi vtraque sit diuersæ rationis, & secundùm rationes constitutiuas cuiuscunque, & inter se longè diuersas fiat comparatio, quod fieri non possit in aliis mensuris, quæ fiunt per tactum vnius corporis cum alio, vel per continentiam vnius in alio, vel per impulsum; quem imprimit corpus, qui modi commensurandi fiunt vlnã, modio, & trutinã, non enim possumus dicere, argenti libra est æqualis, vel inæqualis panni vlnæ, neque benè pondus extensione taxamus. Ex quo infertur diuerso modo fieri commensurationem in quantitate molis, & in quantitate perfectionis: & sicuti quantitates perfectione longè distinctæ, & diuersæ rationis possunt inter se mẽsurari, in ordine ad inæqualitatem, vt fatetur Vasquez dum dicit, species distinctas inæquales esse: sic possunt, in ordine ad æqualitatem, commensurari: commensuratio enim indifferens est, ad æqualitatem, vel inæqualitatem deprehendendam.

Arguit secundò: species, eo ipso, quod sint diuersæ, habent quantitates diuersas: ergo inæquales. Resp. æqualitatem, aut inæqualitatem, non desumi ex naturis rerum, quatenus hanc, vel illam speciem constituunt, sed quatenus apprehenduntur cum tot gradibus perfectionis. Dixi quatenus apprehenduntur, quia in substantia indiuisibili, v.g. in Angelo non sunt gradus distincti, sed simplex perfectio, illam tamen non aliter, quàm per graduum numerum possumus explicare, & Angelum imperfectiorem Archangelo apprehendimus cum paucioribus perfectionis gradibus, ex quorum numero præcisè abstrahendo à perfectionis natura, æqualitas, vel inæqualitas deprehenditur. Sic albedo intensa vt octo. & nigredo intensa vt octo habent æquales intensiones, etiamsi illarum naturæ longè sint diuersæ, & specie distinctæ. 41

Aliter posset impugnari æqualitas in rebus specie distinctis: si darentur species aliquæ inter se æquales in perfectione, pono esse leonem, & equum, magis differret leo ab homine, quàm ab equo, & maiorem conuenientiam haberent equus, & leo, quam equus, & homo in ratione formalissima, per quam differunt hæ species, quia hinnibile conueniret cum rugibili in gradibus perfectionis, in quibus non conueniret cum rationali: ergo non omnes differentiæ immediatè genus contrahentes essent æquè oppositæ, neque quælibet haberet omnimodam oppositionem cum alia, quod est absurdum, & contra omnes Philosophos, atque Dialecticos. 42

Antequam argumentum dissoluam, illud retorqueo, in opinionem constituentem omnes species, & omnes differentias illarum constitutiuas necessariò inæquales. Si hinnibile est perfectum vt tria, rugibile vt quatuor, rationale vtquinque: rationale, & rugibile conueniunt in quarto gradu perfectionis, in quo non conuenit hinnibile: ergo aliqua conuenientia est inter rugibile, & rationale, quæ non est inter rugibile, & hinnibile: ergo non omnes differentiæ æquè opponuntur, neque rugibile est id, per quod vltimò differt leo ab homine; siquidem in ipsa differentia rugibilis aliqua conuenientia reperitur cum rationali. 43

Respondeo data æqualitate perfectionis inter duas differentias, & inæqualitate ipsarum cum aliis, adhuc non reperiri conuenientiam aliquam inter differentias æquales, neq; minùs differre species inæquales in perfectione, quàm æquales, quia æqualitas perfectionis nullum fundamentum præbet ad abstrahendam rationem aliquam vniuocam: maior enim perfectio in hac specie, seu differentia, sicuti minor in alia, dicit rationem quamdam perfectiorem indiuisibilem, quæ non constat gradibus perfectionis, licèt nos explicemus perfectiones has per perfectionem vt tria, & vt quatuor, &c. quia non habemus voces, quibus explicemus perfectionem quandam simplicem, & indiuisibilem excedentem aliam etiam simplicem: & ita id, quod nos vocamus perfectionẽ vt quatuor in rugibili, & perfectionem vt quatuor in alia differentia æquali, v.g. rugibile dicit duas perfectiones omnino oppositas, absque vlla conueniẽdi ratione, neque in differentia hinnibilis, quam dicimus perfectam, vt tria; & rugibilis perfectam vt quatuor, est aliqua inconuenientia in tertio gradu perfectionis, sicuti neque in rugibili differentia perfecta vt quatuor, & rationali vt quinque reperitur vniuocatio in quarto gradu perfectionis, quia etiamsi per hos gradus differẽtias explicemus, neque sunt ex parte obiecti, neque nos apprehendimus esse, sed rem quandam simplicem apprehendimus, quam explicamus per graduum diuersitatem sicuti Angelum, quem spiritualem, & incorporeum iudicamus, per species corporei iuuenis apprehendimus. 44

Secundò respondeo: adhuc admissa hac intensione graduũ perfectionis respectu nostri intellectus fundamentum 45

non

non præbere ad abstrahendam rationem vniuocã, neque ad maiorem conuenientiam apprehendendam inter differentias æquales,aut inæquales,vt patet in ipsa intensione reali:non enim magis differt albedo vt quatuor,ab albedine vt duo,quàm ab alia albedine vt quatuor,quia quandò gradus,seu entitates,quæ adduntur sunt eiusdem rationis, eadem manet differentia,siue addantur,siue non addantur, vt patet in exemplo adducto qualitatis intensæ, & remissæ. In indiuiduis distinctis facile potest oculis doctrina tradita proponi,æquè enim differt essentialiter vnus homo vel plures homines, quomodocumque comparentur, ab vno,vel à pluribus equis, neque maior est conuenientia vnius hominis,cum vno,vel cum pluribus hominibus, aut plurium hominum,cum vno,vel cum pluribus hominibus: Additio enim entitatum eiusdem rationis differentiam,& conuenientiam essentialem in prædicatis metaphysis omnino relinquit immutatam. Concludo ex his æqualitatem aut inæqualitatem in perfectione,non dicere conuenientiam, aut disconuenientiam in rebus æqualibus, aut inæqualibus, siue physicis, siue metaphysicis; quia eadem æqualitas intensionis est inter albedinem vt octo, & nigredinem vt octo, quàm inter duas albedines vt octo;nihilominus,duæ albedines vt octo, tantùm numero differũt & albedo, & nigredo, etiamsi vtraque sit vt octo,tantùm genere conueniunt. Et eadem est conuenientia specifica inter albedinem vt octo,cum albedine vt octo,& cum albedine vt quatuor;nihilominus albedo vt octo,est æqualis albedini vt octo,& inæqualis albedini vt quatuor:& eadẽ ratione philosophandum est,de inæqualitate metaphysica; etiamsi apprehenderetur intensa, & cõposita ex gradibus quam dixi;non ita apprehendi,sed tantùm per species intensionis,sicuti Angelus apprehẽditur per species inuenis.

46 De dissimili multitudine, longè est diuersa ratio, quia dissimilitudo non tantùm dicit additionem perfectionis eiusdem rationis,sed specialem rationem, in qua conueniunt illa,quæ sunt similia, & per quam differunt ab aliis entitatibus dissimilibus.

47 Solutis rationibus,quæ inæqualitatem poscebant in rebus specie distinctis, nullâ alia indigebamus ad asserendum species distinctas posse esse æquales in perfectione essentiali. Nihilominus pro hac conclusione stabilienda sic argumentor. Tres personalitates diuinæ,specie distinguuntur, & sunt æquales in perfectione : ergo distinctio specifica non necessariò secum trahit inæqualitatem. Propter hoc argumentum P.Suar.loco citato asserit,non euidens esse,sed tantùm probabile axioma,quod vulgo traditur de inæqualitate in rebus distinctis,nonnullaque adducit,vt disparitatem adducat in rebus respectiuis,& absolutis quæ non vacat impugnare, licet non multo negotio fieri posset. P.Vasquez suprà asserit personalitates, provt distinctas ab essentia non dicere perfectionem aliquã neque in Trinitate esse tres perfectiones, aut tres bonitates relatiuas,licet sint tres vnitates,quod difficillimũ est,illud tamen omitto,quia nimis Theologicum, & meũ in hac re opus est Philosophum instruere,non edocere Theologum.

48 Secundò arguo : non repugnant duo animalia, quæ habeant operationes ita notabiliter differentes, ac illas habent equus & leo, & sint æqualia inter se,tam principia operationum,quàm operationes, de his ergo inquiro, an specie distinguerentur,vel non:si specie distinguuntur, nõ requiritur inæqualitas ad specificam distinctionem : si non distinguuntur,poterunt dari indiuidua, quorum operationes notabiliter differant,non specie differentia. Et nullum argumentum erit,ad affirmandum equum,& taurum specie differre, quia licet habeant operationes notabiliter differentes,non potest nobis certò constare, has operationes esse inæquales in perfectione.Dices repugnare indiuidua, quorum operationes æquales in perfectione notabiliter differant,quia de ratione illorum,quæ specie differunt, est inæqualitas perfectionis in operationibus,&illa indiuidua specie distinguerentur propter operationes notabiliter differentes, & non distinguerentur propter æqualitatem perfectionis, quam nos fingimus. Euasionem hanc facilè præcludo; ego pono duo indiuidua,quorum operationes sunt perfectione æquales, & notabiliter differunt, & non affirmo specie distingui. Tu dicis ad distinctionem specificam,requiri essentialiter inæqualitatem operationum, & non sufficere notabilem illarum differentiam : ergo in illis indiuiduis,à me assignatis,iuxta tuam doctrinam, non est specifica differentia,etiamsi notabiliter differant secundùm se,& secundùm suas operationes:ergo non inuenitur in illis indiuiduis contradictio,quam tu assignas, videlicet distingui,& non distingui in specie;sed tantùm inuenitur notabilis differentia,sine distinctione specifica, in quo nullâ est contradictio, quia notabilis differentia sufficiens non est iuxta tuam doctrinam,ad constituendam differentiam specificam, ac proinde non licet tibi inferre indiuidua à me assignata distingui specie ex eo,quod notabiliter differant,neque potes arguere;illa indiuidua distingui, & non distingui specie, sed tantùm in te infertur, non distingui specie indiuidua, quorum operationes notabiliter differunt,neque certum esse equum,& taurum specie distingui, quia probari efficaciter non poterit, operationes equi omnibus pensatis esse perfectiores operationibus tauri.

Ex hac doctrina aliud desumo argumentum, ad probandum, non requiri inæqualitatem perfectionis, ad distinctionem specificam. Præcisè ex sola notabili operationũ differentia, sufficienter species distinguuntur:ergo non est necessaria inæqualitas,ad hanc distinctionem constituendam : Antecedens probat communis omnium hominum consensus,qui agentes de æqualitate, aut inæqualitate rerum,illa indiuidua dicunt specie distingui, quæ operationes habent notabiliter differentes, nullâ alia ratione ducti:consensus autem hominum in hac re quàm plurimùm præstat,quia tota hæc differentia,aut conuenientia specifica,& generica,& tota prædicamentorum series & acoluthia non ex certa regula,neque ex ratione metaphysica,vel naturali desumitur,sed ex prudenti arbitrio Aristotelis,& Philosophorum,qui illum Magistrum sunt lequuti. 49

PVNCTVM IX.

An in quolibet viuenti vnica tantum detur anima.

INter dogmata,quæ de anima rationali Puncto 3. retulimus, vnum erat, cuilibet homini distinctam respondere animam : Examinandum est modò, an homo, aliáve viuentia plures includant animas,quibus componatur.Qui negant specie dari plures formas in eadem materia, pertinentes ad idem compositum, consequenter negant plures animas in eodem viuenti : non tamen qui admittunt plures formas, tenentur admittere plures animas, quia possunt aliquam specialem rationem in viuentibus assignare,seu in ipsis animis,propter quam non possunt plures idẽ viuens constituere. Egi in Physicis de multitudine & simplicitate formarum,in eadem materia,& ex ibi dictis posset inferri pro hac quæstione:vnicâ tantùm animâ constituitur quodlibet viuens. Nihilominus vt circa hanc specialem materiam,aliorum explicem errores,& in illa firmiora iaciam fundamenta pro veritate,quam plures Catholicam putant,placet specialiter probare, quodlibet viuens vnicâ tantùm gaudere animâ. 1

Mitto Scoti opinionem constituentis 4. *sentent. distinct.* 11. *quæst.* 3. plures formas in viuenti,quarum vnam tantùm animam appellat,contra quem egi in Physicis. Plato plures in eodem viuenti realiter distinctas, & loco dissitas admisit animas,vegetatiuam in hepate,sensitiuam in corde,rationalem in cerebro.Philoponus 1.de anima cap.vlt. text.91.ponit tres animas in loco distãtes, vt aiebat Plato, sed in eadem parte loci,atque subiecti. Philopono cõsentire videtur Ockam quodlibet 2. q.2. Manichæi,teste Augustino.10.super Genes.ad liter. cap.14. dicebant similiter in homine esse tres animas distinctas realiter, vegetatiuam, sensitiuam,&rationalem. Paulus Venetus Summa de Anima, c.5. docet in plantis vnam esse animam vegetatiuam; in animalibus imperfectis esse vnam sensitiuam; & in homine esse duas animas totales,sensitiuam coruptibilem,& aliam intellectiuam immortalem, & vltra has esse plures vegetatiuas specie differentes secundùm multitudinem partium,vnam in osse,aliam in carne,aliam in corde, & sic in reliquis partibus. 2

Communis ferè omnium sententia tenet;in vno viuenti vnicam tantùm dari animam, & in homine rem ita se habere est iuxta mentem omnium Patrum,fidei valde consonum, & oppositum multi damnant tanquam errorem. Albert.tract.2.c.1.& lib. de origine animæ cap.4.hæc profert pro nostra sententia : *Error est contra omnem veritatem naturæ, sensitiuum, & vegetatiuum plures facere substantias in animali, nec vnquam vllus Peripateticorum dixit hoc,* 3

sed quidam Philosophiam ignorantes confinxêre. Idem dixit sanctus Thomas 1. contra Gentes cap. 58. à prima parte quæst.56. Diuus Augustinus inter errores Manichæorum refert loco suprà citato sententiam asserentem plures dari animas in viuenti, & in Ecclesiasticis dogmatibus c. 15. sic scribit: *Nec duas animas esse in homine dicimus, vnam animalem, qua animetur corpus: & immixta sit sanguini: alteram spiritualem, quæ rationem ministret: sed dicimus vnam esse, & eamdem animam in corpore, quæ corpus sua societate viuificet, & semetipsam sua ratione disponat.* Eisdem verbis loquitur de spiritu & anima, & libro de fide, & symbolo Augustino consentit Damascenus cap. 12. Expresse habetur hæc sententia actu decimo, Canon. 11. octauæ Synodi generalis Constantinopolitanæ quartæ. *Apparet quosdam id temporis, in tantum impietatis venisse, vt duas in homine animas impudenter dogmatizent, quos omnes, & similia sentientes, cùm vetus, & nouum testamentum, & omnes Ecclesiæ Patres vnam animam rationalem in homine asseruerint, Sancta vniuersalis Synodus anathematizat.* Concilium hoc, vt Oecumenicum, & vniuersale admitti percipitur in decreto, c. Sancta, dist. 8. lege *Carranzam Archiepisc. Toletanum* in summa Cõciliorum, qui aduertit, verba relata reperiri in codicibus emendatioribus huius Concilij, licet non inueniantur in aliis non ita bene expolitis. Propter auctoritatem huius Synodi; multi existimãt huius conclusionis doctrinam, aut esse de fide, aut fidei proximam, in quibus est Toletus lib. 2. de anima c. 3. q. 7. Noster tamen Pereira lib. 4. in Genes. & alij ægrè ferunt oppositã erroris insimulari, cùm eam nonnulli tenuerint Catholici, nec ideo ab Ecclesia inter hæreticos annumerentur. Vnde Concilium explicant de duabus animis rationalibus constituentibus eundem hominem, vel de duabus animis vna informante, & altera assistente. Quidquid sit de erroris censura, in oppositam sententiam, eam non sine temeritate puto posse defendi: est enim contra Patres Ecclesiæ, & omnes Doctores Scholasticos, vno vel altero dempto, omnique destituta fundamento.

4 Ratione Theologicâ solet hæc conclusio probari: Si in Christo fuit anima sensitiua distincta ab intellectiuua, vel corrupta fuit in triduo mortis Christi, vel permansit existens: Si permansit, vel vnita corpori vel coniuncta cum rationali; si coniuncta cum rationali, sequitur duas Christi animas ad inferos descendisse, quod inauditum est apud sanctos Patres, & apud omnes malè audit; Si permansit vnita, sequitur corpus Christi in triduo mortis fuisse viuês vitâ bruti sensitiuâ, & non rationali, quod non sine errore dicetur. Si dicas Christi animam sensitiuam fuisse corruptam, est contra communem Patrum & Theologorũ consensum, qui nullam Christi partem essentialem periisse docent: sed tantùm dissolutam fuisse vnionem, iuxta illud: Psal. 15. *Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.*

5 A priori probatur nostra conclusio. Eadem indiuisibilis anima potest esse principium operationum ratiocinandi, sentiendi, & vegetandi; ergo eademmet potest esse vegetatiua, sensitiua, & rationalis. Consequentia est necessaria: quia animam esse vegetatiuam, sensitiuam, & rationalem, nihil aliud est, quàm esse principium vegetationis, sensationis, & ratiocinationis: ergo si eademmet anima est principium harum operationum, erit simul vegetatiua: sensitiua, & rationalis. Antecedens probo: diuersitas operationũ non impedit ab vno eodemque principio omnes dimanare, sensatio enim materialis rectè potest à principio spirituali procedere; sicuti alij plures materiales effectus à principio spirituali producuntur: & anima ratione potentiarũ, si illas habeat, vel ratione specierum, vel aliorum comprincipiorum poterit determinari ad producendas modò has operationes, & postea illas, has in hac parte subiecti, illas in alia parte. A posteriori similiter probatur nostra conclusio, quia in homine operationes vitales sese mutuò impediunt, diuturna enim, & interna mentis contemplatio, & studiorum assidua cura non parum nutritioni nocent, & nimia operationum sensibilium vehementia operationes intellectuales perturbat: ergo signum est, has omnes operationes, ab vno principio, videlicet ab vna anima procedere, cuius virtus, vt pote finita, minor est ad singula. Nec valet dicere, in causa esse spiritus conducentes ad operationes sensitiuas eliciendas, qui destitutam relinquunt animam vegetatiuam non valentem sine illis proprios exercere actus, quia pro diuersis animis, diuersi spiritus assignandi essent. Mitto rationes, quæ sumuntur ex multiplicitate formarum substantialium, quas expendi loco citato.

Alias adducit Toletus suprà relatus, quas non omnes efficaces reputo, harum hæc est vna: Si in homine detur anima sensitiua, & rationalis, sequitur hominem esse brutum, & rationalem, quod est absurdum. Consequens absurdum esse fateor, sed sequelam nego; brutum enim dicit formã sensitiuam existentem in subiecto sine rationali, & talem formam sensitiuam, quæ cum rationali coniungi non potest, quam non haberet homo, etiamsi haberet duas animas, sed aliam sensitiuam necessariò cum rationali coniunctam. Arguit similiter idem Toletus: Si anima rationalis, & sensitiua distinguuntur, hæc prædicatio, *homo est animal*, non erit essentialis, sed tantùm per accidens vera ratione identitatis subiecti, sicuti hæc prædicatio, *album est dulce*. Nego antecedens, *homo* enim essentialiter dicit animam sensitiuam, & rationalem, licèt ipsæ inter se distinguantur, *album* autẽ non dicit dulcedinem, neque dulcedo, & albedo connexionem habent, sicuti illam retinet forma rationalis cum sensitiua, adhuc in opinione distinguente illas.

Contra nostram sententiam obiici solet Arist. lib. 2. de 6
generat. animalium, c. 3. vbi dixit: hominis fœtum, priùs viuere vita plantæ, postea vita animalis, & tandem vita hominis: ex quo infertur, in homine plures esse vitas, seu plures animas. Respondent nonnulli ex D. Thoma 1. p. q. 76. art. 3. q. 118. art. 2. ad 2. qui in hac re sententiam Medicorum fuit sequutus: in materiam seminis, priùs induci formam vegetatiuam, postea sensitiuam expellentem primò productam, tandem rationalem expellentem aliã sensitiuam. Neque ideo admittunt, semen informari forma plantæ aut bruti, quia prima forma, etsi tantùm habeat virtutem vegetatiuam, non dicitur forma plantæ, quia ex natura sua ordinatur ad rationalem, & propter eandem rationem, alia immediatior non dicitur forma bruti, sed embryonis, quia formæ plantæ & bruti non ordinantur ad alias, neque sunt quasi ex natura sua transeuntes, & desinentes in aliam perfectiorem, sed permanentes, & vltimò per se intentæ. Magis placet alia solutio desumpta ex Alberto Magno in sũma de homine, solam scilicet animam rationalẽ, induci in materiam seminis, & primò exercere operationes virtutis vegetatiuæ, postea sensitiuæ, postremò rationalis, & hac ratione dicitur, priùs viuere in actu secundo vita plantæ, hoc est, exercere operationes cõmunes cum plantæ: postea, vitâ animalis, in eodem sensu: & tandem vitâ rationali.

Inquiri solet: an anima rationalis formaliter, vel eminẽ- 7
ter includat animam vegetatiuam, vel sensitiuam? In qua re Resp. contra Caietanum 1. p. q. 76. art. 3. Bañes ibid. & alios Thomistas, vegetatiuum, & sensitiuum præcisè sumpta formaliter includi in anima rationali, quia anima rationalis est principium formale actionum, quibus formaliter conuenit ratio vegetationis, & sensationis, & nihil aliud est vegetatiuum formale, quàm principium formalis vegetationis: & sensitiuum formale, quam principiũ formale sensationis formalis: si verò sensitiuum, & vegetatiuũ sumantur, non præcisè, sed exclusiuè, videlicet vegetatiuum dicens negationem sensitiui, & sensitiuum dicens negationẽ rationalis, quatenus vegetatiuum, plantam constituit, & sensitiuum brutum: sentio neque formaliter, neque eminẽter includi in animo rationali, quia animus rationalis essentialiter dicit principium sentiendi, & ratiocinandi, cũ quo neque formaliter, neque eminenter componitur negatio talis principij, & hoc modo sumpta, vegetatiuum, & sensitiuum opponuntur cum anima rationali ipsissimã oppositione, quâ opponuntur rationale, & irrationale, quorũ neutrum potest continere alterum, neque formaliter, quia differentiæ diuidentes genus, & essentialiter oppositæ, omnimodam habent oppositionẽ, neque vna potest aliquo modo alteram continere. Deinde sensitiuum non præcisè sumptum, eadem ratione, quâ dicit negationem rationalis, dicit principium aliarum actionum, rugitus, vel hinnitus, v. g. quæ in homine, neque formaliter neque eminenter continentur, & sicuti dici nequit, hominem eminenter esse equum, ita dici non potest eminenter continere sensitiuum, non præcisè, sed specialiter sumptum. Idem dicẽde vegetatiuo plantæ, quod passiones, seu proprietates aliquas dicit, quatenus excludit sensitiuum, quas formaliter, neque eminenter continet homo. Quod dixi de vegetatiuo, & sensitiuo respectu hominis, intellige de vegetatiuo respectu animalis.

CONTRO

CONTROVERSIA II.

De conceptu viuentis.

ANIMA est viuentis forma, & omne ens animâ constans viuens est, non tamen omne viuens animam dicit; Angelus enim propriissimè viuit, & animâ caret, & Deus viuit, & vita est, tamen neque est anima, neque animam in se habet; est ergo anima viuendi ratio in viuentibus, quæ formâ componuntur. Hac ratione ad disputationem de anima spectat, proprium vitæ atque viuentis indagare conceptum, in quo inuestigando materiam nostrorum recentiorum labor superauit; qui in re nimis aridâ, & angustis definitâ terminis varias de hoc viuentis conceptu tradidêre definitiones, & in diuersas distracti sunt sententias; pleræque autem illarum, si rectè conspiciantur, multam inter se affinitatem habent, & tantùm in loquendi modo auctores dissentiunt.

PVNCTVM PRIMVM.

Apparatus ad totam rei elucidationem.

1 VNum in hac re primum noto: nos in hac quæstione non indagare definitionem, vt ex illa, definita cognoscamus, potius iam cognitis definitis quærimus definitionem, vt ipsam illis applicemus. Tenet tota Schola, sensitiua omnia, & intellectiua, necnon vegetatiua propriissimè viuere, neque de hoc quæstio potest incidere. Si quis enim assereret, plantas vegetari; bruta sentire, & vegetari; hominem vegetari, sentire, & ratiocinari; & simul assereret plantas, vel bruta, vel hominem non viuere, tantùm discederet à communi sententia in modo loquendi vt cum Suario ex Clement. Alexand. notabam Controu. præcedenti, Punct. 1. vbi probaui plantas propriissimè vitæ compotes esse. Idem esset, si quis diceret Angelos, imò & Deum intelligere, & amare, & exercere omnes operationes, quas nos in Deo, & in Angelo agnoscimus, & his concessis, Angelo, & Deo vitam denegaret, nihilominus grauiter puniendus esset, quisquis ita loqueretur, quia dicere Deum non viuere hæreticum est, dicente Deo: *Viuo ego, nolo mortem peccatoris, &c.* Sicuti grauiter delinqueret qui diceret Christum non esse hominem, quia in omnibus loquendum est, iuxta communem, & in rebus fidei ab hac discedere, hæreticum sonat. In re nostra omnes Doctores, & Ecclesiæ Patres, & Canonici scriptores viuentia vocant, quæ intelligunt, & amant, sicuti Deus, Angelus & homo: quæ sentiunt, & appetunt sicut bruta: necnon quæ se per intùs sumptionem nutriunt, vt plantæ. Neque aliud tanquam ens viuens appellauit probatus vllus Doctor. Quapropter nostrum in hac re negotium erit definitionem tradere, & proprium indagare conceptum his viuentibus communem, in quem omnes conspirent, & per quem ab omnibus quibuscunque aliis differant.

2 In omnibus viuentibus assignatis (Deo dempto, de quo est quæstio, an habeat vitam per modum actus primi) duplex reperitur vita: quædam *radicalis*, & per modum actus primi; *formalis* alia, & per modum actus secundi. Vita radicalis, & per modum actus primi est principium operationum vitalium, in ordine ad quod operationes dicuntur *vita* in actu secundo, seu illud principium vitalium operationum, quod dicitur in actu secundo viuere ipsis operationibus. Vita in actu secundo dicuntur ipsæ operationes vitales, v.g. nutritio, sensatio externa, & interna, atque appetitus sensitiui actus, & cognitio, & volitio. Vita per modum actus primi diuidi solet in vitam substantialem, & accidentalem; vita substantialis est anima, vel Angelus, seu substantia, quæ dicitur in actu secundo viuere operationibus vitalibus. Vita accidentalis (si aliqua est) erit potentia, vel comprincipium accidêtale vitæ substantialis, quod dicatur viuere eisdem vitalibus operationibus.

3 Vitalem operationem immanentem esse affirmant omnes Doctores, licet in illius immanentia explicanda plures sint sententiæ. In præsentiarum explicabo quot modis actio immanens esse possit, dicturus postea, quæ immanentia sit de ratione operationis vitalis.

4 Primò potest esse operatio immanens ratione identitatis, & vnitatis simplicissimæ ipsius cum operante, cum quo identificatur realiter, siue formaliter ab illo distinguatur, si distinctionem adhuc formalem non admittat. Hac ratione operationes Dei ad intrà, v.g. cognitio, & volitio Dei, dicuntur operationes immanentes, quia non distinguuntur realiter ab ipso Deo, & in multorum opinione, nec adhuc formaliter distinguitur saltem cognitio, quia hanc assignant tanquam primum constitutiuum diuinæ essentiæ; & volitionem simul pertinere ad constitutionem essentialem Dei, quàm plures affirmant. Hoc immanentiæ genus tantùm conuenit operationi increatæ, & infinitæ Dei. An verò possit alicui creaturæ competere, scilicet an possit dari creatura aliqua, quæ per se ipsam sit cognitio obiecti, non est huius loci examinare, neque de hoc quæstionem vellem instituere, nulla enim, quæ de possibili procedit, non mihi est molesta: passim tamen dico in negatiuam partem propendere, quia cognitio dicit operationẽ, seu actionem, quæ non potest dari in creaturis identificata cum principio, vt probaui 3. Physic. Contr. 12. punct. 1. dabo tamen ad præsentem controuersiam, & naturam actionis vitalis cognoscendam, talem creaturam possibilem esse, v.g. Angelum per suam entitatem cognoscentem semetipsum, aut aliud obiectum; ita vt talis Angelus essentialiter sit cognitio sui, seu obiecti, quod per suam entitatem cognoscit.

5 Circa immanentiam huius operationis creatæ identificatæ cum substantia cognoscente, placet notare, talem operationem dici immanentem, respectu operantis intentionaliter, hoc est, per illam cognoscentis, quod est substatia identificata cum cognitione. Non tamen talis operatio dicitur immanens, respectu sui principij; quia cùm ipsa sit identificata cum substantia, v. g. cum Angelo, distinguetur à principio illam producente, quod erit Deus, respectu cuius neque hæc substantia identificata cum cognitione, neque alia creatura ad extra producta immanens esse potest. Et etiamsi talis cognitio identificata cum substantia ab alio principio creato produceretur, non esset immanens respectu illius; quia esset substantia completa, sicut Angelus; quæ suppositò distingueretur à suo principio, & hæc non potest immanenter produci à creatura, nullum enim principium creatum potest immanenter producere suppositum aliud, neque completam naturam, quia neque natura, neque suppositum supponunt subiectum, neque inhæsionis, neque informationis. Quod autem non supponit subiectum, non potest produci à principio, quod se habeat, vt illius subiectum.

6 Alia est operatio immanens superaddita principio, à quo procedit: tales sunt operationes omnes, quæ procedunt à principio creato; & hæ dupliciter possunt immanentiam habere. Primo ratione inhæsionis, id est, quia sunt id, quo illarum terminus, siue identificatus cum actione, siue ab ipsa distinctus, inhæret principio, à quo fluit, & ipsa per se ipsam eidem inhæret. Secundò per vnionem, quia videlicet terminus actionis vnitur subiecto, à quo procedit, etiamsi non subiectetur in illo. Finge tibi, vt rem percipias, animam rationalem simul cum vnione, seu vnitam per se ipsam creari à materia; talis creatio diceretur immanens ratione vnionis, quia media hac illius terminus maneret in principio, à quo fluit. Et ne ad chimæras abeamus ad rem explicandam, suppone modò, quod postea probabo Controu. 3. Punct. 1. sensationem materialem productam ab animo rationali subiectari in materia, tanquam in subiecto inhæsionis, & vniri per se ipsam animæ tanquam subiecto informationis; hæc sensatio est immanens respectu animæ; quia manet per vnionem in ipsa anima, à qua efficienter dimanat.

7 Rursus actio immanens ratione inhæsionis, & ratione vnionis ~~non~~ vel potest esse immanens ratione principij, vel ratione termini, vel ratione vtriusque adæquatè; vel adæquatè ratione termini, & adæquatè ratione principij, ita vt ratione cuiuslibet, alio secluso, immanens necessariò euadat. Vel potest esse immanens, neque ratione termini, neq; ratione principij, neq; ratione vtriusq; sed tantùm ratione sui. Actio immanẽs ratione principij erit illa, cuius princi-

pium ita sit determinatum ad immanenter operandum, vt nullam possit trãseuntem operationem exercere. Hanc immanentiam omni substantiæ creatæ tribuunt Thomistæ asserentes, nullam posse aliquid extra se producere immediatè, & per se, sed tantùm accidentia illi vnita, & inhærentia. Actio immanens ratione termini, erit illa, cuius terminus immanenter petit produci, sicuti intellectio, quę petit inhærere, vel saltem vniri principio intellectiuo, à quo procedit. Actio immanens ratione termini; & ratione principij adæquatè, & inadæquatè, ratione cuiuslibet, erit productio potentiæ intellectiuæ, in opinione, quæ asserit, hanc ex se non petere immanenter produci; & animam posse immediatè motum localem, vel aliam operationem in subiecto extraneo producere, iuxta quam neq; principium huius actionis, neque terminus seorsim sufficiunt ad immanentiam præstandam actioni, vtrumque tamen necessariò immanentiam actioni præfigunt, quia ab hoc principio in specie ad hunc specie terminum non potest transiens actio dimanare, nulla enim anima potest intellectum producere in subiecto extraneo. Actio immanens ratione termini, & ratione principij, adæquatè ratione cuiuslibet erit, quando terminus ex se determinatus est, vt, à quocumque principio producatur, fiat immanenter, & principium determinatum est ad immanenter producendum quidquid ab illo procedat. Hæc immanentia potest tribui intellectioni in Thomistarum opinione, iuxta quam, ratione principij adæquatè operatio immanens euaderet, etiamsi terminus productionem immanentem non exposceret: quam immanentiam eadem met intellectio ratione termini sufficienter exposcit, seclusâ determinatione principij ad immanenter operandum. Actio immanens, non ratione termini, neque ratione principij, sed tantùm ratione sui, est actio, qua ignis igne sibi vnitum producit. Quia ignis productus non exposcit vniri principio, à quo producitur; neque ignis producens exigit ratione sui vnire sibi ignem productum; neque vterque simul, quia posset idem ignis productus ab eodem igne producẽte prodire nullâ vnione intercedente inter vtrũque. Similiter in sententia asserente ignem posse calorem producere in subiecto extraneo, actio, quâ producitur calor ab igne in se ipso, neque est immanens ratione termini, neque ratione principij, neque ratione vtriusque; quia potuit non solùm idem specie, ab eodem specie principio transeunter produci; sed etiam idemmet numero calor ab eodem numero igne per actionem transeuntem produci. Restat vt hæc actio tantùm ratione sui immanens dicatur, quæ immanentia per accidens communiter vocatur; quod intelligendum est respectu principij, & termini, non respectu actionis, quia illa actio, per suammet entitatem immanens est, & de potentia absoluta non potest non esse talis: quod autem conuenit alicui entitati per se ipsam non potest illi conuenire per accidens. Fateor hanc immanentiam non esse essentialem huic actioni, quia non conuenit illi ratione differentiæ specificæ; sed tantùm ratione differentiæ indiuidualis, seu ratione prædicati medij inter differentiam specificam, & indiuidualem, per quod hæc actio non notabiliter differt ab aliis transeuntibus respicientibus principium & terminum eiusdem speciei.

8 Iterum immanentia duplex est, quædam respectu eiusdem indiuisibilis principij, à quo procedit actio, alia respectu aliùs compartis vnitæ principio tanquam alteri comparti; immanentia ratione eiusdem indiuisibilis principij est, quando actio, & illius terminus manent informatiuè, aut entitatiuè in eadem indiuisibili entitate, à quo procedunt: sicuti intellectio procedit ab anima rationali, & eidem animæ rationali vnitur, & inhæret. Immanentia ratione aliùs compartis est, quando effectus producitur ab vna parte compositi, & recipitur, atque vnitur alij comparti, non verò principio, à quo fluxit.

9 Rursus immanentia ratione compartis potest esse ratione compartis pertinentis ad totum subsstantiale, & ratione compartis pertinentis ad totum accidentale. Immanentia ratione compartis pertinentis ad totum accidentale, est quando actio procedit à forma accidentali, & recipitur in subiecto talis accidentis, cum quo accidens efficiens totum accidentale componit. Hanc immanentiam habet actio productiua coloris procedentis à primis qualitatibus receptis in subiecto, in quo recipitur actio, & calor productus ex vi illius. Eandem immanentiam habet actio productiua saporis, & aliarum secundarum qualitatum, quæ resultant ex temperamento primarum, & recipiuntur in eodem subiecto, in quo recipiuntur primæ. Hoc immanentiæ genus impropriissimum est, quia non recipitur actio in principio, neque in aliquo, quod cum illo totum substantiale constituat; imò neque speciali modo procedit à principio aliquo, quod cum subiecto constituat vnum totum per se, licet accidentale. Quia calor eodem indiuisibili modo procedit ab omnibus qualitatibus, quæ cum subiecto non constituunt vnum totum accidentale, sed plura; ex calore enim, frigiditate, humiditate, & siccitate, & ex subiecto fit calidum, frigidum, humidum, & siccum: quæ non vnum solum accidentale, sed plura cum subiecto communi constituunt. Quod si sensatio externa procedat ab anima, & ab specie quæ simul non constituunt vnum totum per se cum subiecto, sed plura, vnum substantiale, & aliud accidentale; procedit tamen speciali modo ab anima, quæ constituit vnum per se cum materia, quo non procedit ab alio principio; videlicet tanquam à vita radicali, & substantiali, cui primariò, & per se formaliter vitalitatis effectus correspondet.

Immanentiam ratione compartis pertinentis ad totum 10
substantiale subdiuido: Alia respectu compartis pertinentis ad totum substantiale essentiale: hanc immanentiam habent sensationes materiales, in opinione, quæ illas constituit productas ab anima, & inhærentes, & vnitas tũtum materiæ. Alia est ratione compartis pertinentis ad totum substantiale integrale. Hanc immanentiam habet actio nutritiua; cuius terminus integraliter vnitur suo principio. Vtraque immanentia est propriissima, quia ratione illius principium productiuum, & terminus productus constituunt quoddam totum substantiale: & illam habet actio ex prædicato specifico principij productiui, & termini producti vt vnienti extremo præexistenti.

Ex his immanentiis plures possunt in eandem actionem 11
confluere, & immanentiam inhæsiuam semper vnitiua comitatur. Intellectio enim respectu animæ immanens est, quia in ipsa recipitur, & quia illi vnitur: & sensatio externa in mea opinione, quæ illam constituit procedentem ab anima, vnitam, & inhærentem materiæ, atque simul eidem animæ immediatè vnitam, immanens est ratione vnionis, & inhæsionis in comparte, cum qua illius principium totum substantiale constituit, & ratione vnionis immediatæ ad ipsam animam.

Inter actiones immanentes rursus alia est simplex ema- 12
natio, alia pura actio. Simplex emanatio est illa, qui passiones procedunt ab essentia, sine consortio aliùs comprincipij creati, sed tantùm essentiâ se habente per modum principij actiui, & passiui respectu illarum: quæ generanti tribuuntur, quia generans essentiam producit adæquatè in actu primo potentem has emanationes in lucem edere independenter ab alio comprincipio creato. Vnde videtur essentia has actiones producere vt instrumentum generantis. Et in hunc sensum loquitur D. Thomas, cum dicit potentias produci ab anima in virtute generantis, in quo Thomistæ loqui debent ne verborum Angelici Doctoris sensum corrumpant, quod expresse docet Caietan. 1. part. quæst. 77. art. 1. in fine: *Diligenter aduerte, & accipe hîc, quod apud S. Thomam, cùm accidens dicitur agere in virtute substantiæ, est constructio intransitiua, id est, ipsa virtus substantiæ. Huc enim tendit tota responsio, quod accidentalis vis, non sua, sed substantiæ est virtus, quoniam accidens est virtus, cuius est agere, quod est eius, cuius est esse, quod non est, nisi compositi, quod substantiali forma est, & accidentali, vt virtute operatur. Non ergo fingas intentionalem aliquam formam, vt salues agere in virtute substantiæ, vt quibusdam visum est.* Quibus verbis ex mente Angelici Doctoris explicat Caietanus, quid sit accidens agere in virtute substantiæ. In quo sensu intelligendi sunt Thomistæ, cùm dicunt essentiam agere in virtute generantis, constructione intransitiua, vt loquitur Caietanus, hoc est, per virtutem, quam primò recipit à generante, per quam, seu media quâ generans dicitur agere.

Neque simplex emanatio supponit in subiecto aliquod 13
accidens, cùm solum ab ipsa dependeat. Vnde si plura accidentia inter se connexa aduenient materiæ, primum accidens, si immanenter producatur, per simplicem emanationem procedet, reliqua verò, quæ hoc supponent, non per simplicem emanationem; sed per actionem simpliciter seu specialiter dictam, provt ab emanatione distinctam, à principio nascentur. Est insuper simplex emanatio naturâ suâ coæua subiecto; quia cum ab illo oriatur necessariò, &

in

in primo instanti, in quo subiectum producitur, & est in actu primo ad talem emanationem; per se loquendo in illo in hanc emanationem erumpet. Dixi *per se loquendo*, quia per accidens potest aqua impediri, ne in primo instanti frigiditatem producat, vel in sequentibus conseruet, etsi per simplicem emanationem frigiditas procedat ab aqua: sic simplices emanationes explicat P. Suarez 1. Metaph. dip. 18. sect. 3. num. 3. & Conimbr. licet non adeò clarè, loco postea citando: quod omnes, qui rem hanc attingunt, videntur supponere.

14 Insurgit difficultas, an simplex emanatio sit propriè, & strictè actio? Refertur Caietanus à nostro Suario suprà, n. 3. qui 1. p. q. 54. art. 3. hanc emanationem dicit esse naturalem sequelam absque operatione media; non tamen explicat quid sit hæc naturalis sequela, & q. 77. art. 1. circa ad secundum similiter ait hanc emanationem esse per efficientiam sine actione media, & putat esse sententiã D. Thomæ ibid. Semel, & iterũ in hac re Caietanũ legi, & multa nimis subtilia, vel obscura nimis inuenio, neque sine magna opera posse illius mentem explicari censeo. Nostri Conimbr. absolutè negant his emanationibus propriam actionis rationem. Ita lib. 1. de Generat. c. 9. q. 1. art. 4. ad finem, & lib. 7. Physic. c. 1. q. vnicâ, art. 2. §. *Sit secunda conclusio*, &c. quod non aliâ ratione probant, nisi quod passiones, quę ab anima producuntur, non ab illa procedunt vti à causa integra, aut principali; sed tanquam à causa minùs præcipuâ, ac velut instrumento generationis, quod generans vt primaria, & præcellentior causa eiusmodi potentiarum veluti partum edit. Hæc sunt Conimbricensium verba, quorum ratione non premor.

15 Dicendum est cum P. Suarez suprà, has simplices emanationes esse propriissimè actiones, mediis quibus passiones procedunt ab essentia, quod in aquæ frigiditate per se patet, quia cùm frigiditas, & quodlibet aliud esse creatum dependeat à causa necessariò habet aliquam dependentiam, per quam tale ens productum, & illius principium, quodcunque sit, producens constituantur: quæ dependentia, efficientia dicitur, & actio; neque inter efficientiam, & actionem distinctio aliqua reperiri potest, vt falsò putauit Caietanus affirmans emanationem esse efficientiam, & non actionem: quia sicut inter efficiens, & agens nulla est formalis distinctio, ita neque inter efficientiam constituentem efficiens, & actionem constituentem agens. Posset tantùm in dubium vocari: an hæc efficientia, seu passionum emanatio ab illis distinguatur, necne? Cui respondeo emanationem primarum qualitatum ab illis distingui: quia eadem qualitas potest produci ad hoc agente, vel non ab hoc, sed ab illo; quod signum est euidens qualitatem non pendere per seipsam, sed per actionem interiectam à suo principio. De aliis passionibus videlicet potentiâ intellectiua, & volitiua posset à paritate iudicium ferri. Ego tamen qui potentias has superadditas non admitto, hac quæstione non premor in passionibus; quæ de facto existunt: Ad has verò, quæ possibiles sunt respectu substantiarum diuersæ rationis ab his, quæ de facto existunt, amplissimus possibilitatis patet campus. In quo existimo dari potentias, quæ si existerent, per se ipsas dependerent ab essentia; & potentias, quæ per actionem imperfectam ab aliis dimanarent; si enim nulla est repugnantia in potentiis superadditis, neque vlla inuenietur in immediata, vel mediata dependentia harum potentiarum à suis principiis.

Punctum II.

Quid sit viuens in actu primo.

§. I.

Triplex sententia refellitur.

NOnnulli vt se ab hac difficultate expedirent dixêre plantas non viuere, & rationem communem viuentibus per modum actus primi in principio cognoscitiuo constituêre, quod reliquis viuentibus distinctis à plantis, quas ipsi inter viuentes non enumerant, & non aliis conuenit. Quod si in Deo neges principium cognoscitiuum per modum actus primi, eodem modo neganda erit in Deo vita radicalis per modum actus primi. Neque principij volitiui in hac definitione meminisse oportet, quia principium volitiuum, vel est separabile à cognoscitiuo, vel non; si non potest separari, idem erit dici principium cognoscitiuum tantùm, ac si volitiuum exprimeretur: semper enim ex cognitione vnius deuenimus in cognitionem aliùs entitatis, quæ ab illa separari nequit. Quod si principium cognoscitiuum possit à volitiuo separari, non erit de ratione viuentis per modum actus primi principium volitiuum; quia substantia, in qua separatur volitiuum à cognoscitiuo, viuens constitueretur per principium cognoscitiuum, volitiuo secluso.

Hæc sententia reiicienda est ex dictis Puncto præcedẽti, 2
& Controu. 1. Punct. 2. vbi dixi negari non posse plantas propriè viuere; quam sententiam ex Scriptura, & Patribus ibi statui, à qua tantùm voce tenus discedere poterit, qui concedat plantas augeri per intùs sumptionem: quod genus operandi non reperitur in igne, neque in aliis agentibus, quæ inanimata dicimus, quòdque Sancti Patres vitam appellant, præcipuè Augustinus, cuius verba neque interpretationis vmbram patiuntur; quibus non tantùm docet tanquam veram sententiam, plantas viuere; sed illam ex testimoniis Scripturæ deducit; legantur illius verba relata loco citato, & aliud illustre testimonium D. Dionysij ibi adductum.

Negare non est ausus Arriaga plantas viuere: sed multus 3
in aliorum sententiis impugnandis, conceptum non inuenit communem omnibus viuentibus, quem posset in propria sententia defendere. Quapropter disp. 2. sect. 1. subsect. 4. duplicem vitam distinguit, quamdam physicam, intentionalem aliam: Viuens vita physica illud est, quod se potest per intùs sumptionem augere. Hoc genus vitæ commune est plantis, brutis, & hominibus. Viuens vitâ intentionali est principium cognoscitiuum, & appetitiuum, quod genus vitæ conuenit omnibus animalibus, Angelis, & Deo Ex quibus infert plantas tantùm viuere vitâ physicâ: animalia omnia viuere vita physica & intentionali: Angelos, & Deum vita tantùm intentionali. Affirmat insuper vitæ intentionali, & vitæ physicæ nullum dari conceptum communem: sed nomen vitæ æquiuocum esse respectu vitæ intentionalis, & physicæ. Huius sententiæ nullum potest excogitari fundamentum, præter impugnationem aliarum, quas hucvsque tradidêre Doctores, & cuiusuis quæ conceptum aliquem assignet communem vitæ physicæ, & intentionali. Quapropter satis impugnatum iri illius auctorem existimo, si conceptum vtriusque vitæ communem assignemus, & illius argumentis satisfaciamus, quod me facilè facturum non despero.

Recentiores alij duplex viuens agnoscunt, quoddam 4
animasticum; cuius vita operatur dependenter à materia, talis est vita plantarum, brutorum, & hominis: quia anima rationalis, licèt in statu separationis independenter à materia operetur; dum tamen est vnita corpori dependenter à materia operatur. Aliud est viuens non animasticum, seu abstrahens à materia huiusmodi sunt Angelus, & Deus, imò & anima rationalis, quatenus in statu separationis independenter à materia operatur, potest hoc genere vitæ donari. Vtrumque viuens sic definit: *Viuens animasticum est, quod in suo statu naturali constitutum operatur immanenter cum dependentia à materiali deorganizatione.* Viuens autem abstrahens à materia est, *quod independenter à materiali deorganizatione immanenter se exercet, conuertendo se formaliter ad obiecta.* Ne tempus insumamus in explicando exercitio conuersionis ad obiecta: ad mentem huius recentioris, & iuxta verba præcedentis definitionis potest hoc viuens abstrahens à materia definiri, *quod independenter à deorganizatione accidentali est potens cognoscere, & appetere.* In priori definitione viuentis animastici addidit particulam illam *in statu naturali*, vt excluderet à ratione actionis vitalis productionem caloris, quam anima immanenter producit dependenter à deorganizatione accidentali; quia illum producit dependenter ab vnione, quæ deorganizationem exigit. Non ego particulam hanc ex hoc capite in definitione ponerem, anima enim etsi vnionem petat ad producendum calorem in subiecto, quod informat; non deorganizationem immediatè ad ipsam actionem productiuam caloris exposcit; sed tantùm mediatè, ex quo titulo poterat productio caloris ab anima procedens excludi à ratione vitalis; quæ posset in exigentia deorganizationis immediatè ad ipsam requisitæ constitui. Posset etiam hæc actio vitalis non recenseri; quia illius terminus immanenter produci non petit.

Expendo in primis, quid recẽtiores in hac noua sententia. 5
inuenerint:

inuenerint. Viuens animasticum vocant, animam, quæ est forma viuentis; & pro hoc viuenti definitionem animæ, paucis mutatis, quæ immutata possent permanere, nobis exhibent, quam per virtutem operandi immanenter dependenter à deorganizatione tradunt, per quam virtutem definitur anima cùm dicitur: *Actus corporis physici, & organici potentia vitam habentis.* Vnum erat in hac re difficile, videlicet conceptum communem, Animæ, Angelis, & Deo inuenire; hac difficultate non premuntur asserentes talem conceptum non dari: quo negato difficile non est viuens non animasticum, quod ipsi vocant abstractum à materia definire per principium cognitionis, & volitionis. Neque in hac sententia aliud speciale inuenio, si diligenter euoluatur, licèt specie tenùs nouitatis splendore appareat illustrata. Peccat insuper hæc opinio, quia difficultati succumbit, & conceptum non inuenisse fatetur, quem assignari totum est huius difficultatis negotium.

§. II.

Duplex sententia reiicitur.

6 COmmunis Thomistarum opinio asserit, viuentia à non viuentibus distingui, ex eo quod hæc non habent virtutem se mouendi ab intrinseco; illa verò hac virtute gaudent. Ex qua differentia viuens definitur: *Illud quod ab intrinseco se mouet.* Hanc definitionem reiiciunt communiter Doctores, quia grauia, & leuia à principio intrinseco virtutem habent se mouendi; & anima à principio intrinseco suas passiones producit. Respondent Thomistæ, grauia, & leuia, & animam per productionem suarum passionum se mouere in virtute generantis. Cur autem grauia, & leuia per motum localem, & anima per suarum passionum productionem, & non per productionem aliarum operationum virtute generantis moueantur, ipsi non explicant Quod si explicationem habeat, quam tetigi Punct. 1. n. 12. neq; definitione pertingitur, neque adeò est nota omnibus vt illi parcere possimus, vix enim reperitur aliquis qui explicet; quid sit operari in virtute generantis? & ferè omnes ex hoc capite definitionem hanc reiiciunt.

7 Meliùs forsan diceretur, motum grauium, & leuium, & actionem productiuam passionum, non esse immanentes ratione terminorum, & hac ratione non esse vitales: terminum productum per motum grauium, & leuium non petere immanenter produci facilè suadetur, quia præsentia acquisita motu naturali corporis grauis, vel leuis per actionem immanentem producta, potuit produci per actionem transeuntem à quolibet alio agenti. Difficilius est probare passiones viuentis non petere immanenter produci; potest tamen ad probandum fundamentum desumi ex passionibus aliis, v.g. frigiditatis aquæ, & caloris ignis; quæ ab aliis agentibus producuntur, saltem in gradibus remissis. Quod probat adhuc in gradibus intensis ipsas immanentiam suæ productionis non exigere: quia frigiditas & calor in quocunque gradu sunt eiusdem rationis. Si dicas non licere inferri passionem animæ non exigere productionem immanentem, ex eo quod passio aquæ illam non exigat: sicuti non infertur augmentationem viuentis non exigere immanentiam, quia illam non exigit augmentatio aquæ. Resp. disparem esse rationem: quia augmentatio aquæ, & augmentatio viuentis diuerso modo fiunt, vna per intùs sumptionem, alia per iuxta positionem. Productio autem passionum in vtraque substantia eodem modo efficitur.

8 Non placet hæc sententia, quia cùm nunquam viderimus intellectum hominis productum fuisse ab alio distincto ab ipsa anima, cuius est passio, absque fundamento dicemus ex se esse indifferentem, vt producatur à quocumque alio agenti extrinseco. Calor autem, & frigiditas sæpè videmus à multiplici produci agente: & ideo rectè illis immanentiæ exigentiam negamus. Et sicut non licet inferre: calor, qui est passio ignis, naturaliter producitur in extraneo subiecto ab agenti extrinseco: ergo intellectus, qui est passio hominis potest naturaliter produci in extraneo subiecto ab agentis extrinseco: ita non licet inferre: calor qui est passio ignis non petit immanenter produci: ergo neque intellectus, qui est passio hominis, hanc immanentem productionem exposcit. Item non repugnat intellectus per seipsum dependens ab anima, cuius productio secum identificata ratione termini immanens esset, & tamen non esset vitalis: ergo vitalitas actionis non consistit in immanentia ratione termini.

Vt occurrant argumento, quod ex potentiarum productione petitum est, alij sic viuens definiunt: *Quod in sua naturali dispositione constitutum ab intrinseco potest operari actum per se, & ex conceptu sui immanentem.* Per illam particulam *in sua naturali dispositione constitutum*, excludunt à ratione vitalitatis passionum productionem: per quam viuens in sua naturali dispositione constituitur. Motus grauium & leuium excluditur per eandem particulam: quia illa in suo statu naturali constituta, rursus non mouentur. Excluditur etiam per illam particulam, *actum ex conceptu sui immanentem*: quia motus localis, quem producunt grauia, & leuia à seipsis, potest etiam produci in ipsis ab alio extrinseco agenti. Hanc definitionem impugnant recentiores: Quia ex illa sequitur, non magis esse vitalem actionem nutritiui viuentium, quàm ignis aggeneratiunem: quia terminus productus per nutritionem ex se non est determinatus, vt producatur immanenter: neque hanc immanentiam exigit ex natura sua, vt patet in generatione, in qua producitur eadem pars formæ, quæ posset per nutritionem produci; & illa, quæ modò per nutritionem producitur, potuit in prima viuentis generatione produci. 9 10

Respondent alij: terminum nutritionis potuisse transeunter produci per generationem respicientem illum diuerso modo, ac illum respicit nutritio: quia generatio fit per commixtionem seminum, & nutritio per intùs sumptionem. Ex quibus modis diuersis, quibus idem terminus producitur, actio essentialiter est diuersa; & vna transiens, alia essentialiter immanens. Non omnino acquiesco huic solutioni; quia hic diuersus modus producendi effectus, neque se tenet ex parte principij, neque ex parte termini, neque ex parte actionis; sed tantùm est diuersa applicatio materiæ, seu diuersus modus, quo applicatur materia, vt idem principium nutritiuum, quod est generatiuum eiusdem termini, producat per nutritionem terminum, quem per generationem producere poterat. Hæc autem diuersa determinatio potentiæ sufficiens non videtur, vt actio sit diuersa sicuti in motu locali in communi sententia, quam vt veram docebimus, motus viuentis ex cognitione procedens, & à volitione imperatus, specie non distinguitur à motu naturaliter producto à principio eiusdem speciei, imò idem numero motus, qui productus est modò cognitione directus, & volitione imperatus, potuit absque vlla cognitione à viuente procedere: ergo eadem est saltem in specie productio respiciens hunc terminum, ad quam agens determinatur per applicationem materiæ intùs sumptam, qui potuit procedere ab agenti determinato per applicationem seminis.

Melius existimo posse responderi: actionem nutritiuam ratione termini esse immanentem; quia terminus etsi non petat absolutè immanenter produci, quia non petit vniri compositio, seu parti præexistenti; petit tamen immanenter seu per actionem immanentem vniri ex suppositione, quod sit vniendus alij extremo præexistenti; & insuper petit, ex suppositione quod terminus ille solus producatur, vniri præexistenti extremo: quia absolutè siue solus per nutritionem, siue cum aliis compartibus per generationem producatur, petit esse illis vnitum: ac proinde semper petit produci vnitum illis, siue simul cum illo productis per eandem actionem transeũtem, siue vnitum produci per actionem necessariò immanentem extremo iam priùs producto per aliam actionem, siue immanentem, siue transeuntem. Hac ratione actio nutritiua immanens est ratione termini: quod non habent aliæ actiones, quibus augentur non viuentia. An verò hæc immanentia actioni sit essentialis necne, dicam §. 4. posteaquàm propriam explicuero sententiam. 11

Contra hanc solutionem sic insurgunt recentiores: ignis ex suppositione, quod sit vniendus alij igni, petit vniri principio, à quo producitur: & ex suppositione quod producatur in minori minimo petit vniri alij igni: ergo eadem ratione est immanens ratione termini augmentatio ignis, & augmentatio equi: ergo vel vtraque, vel neutra immanens est ratione termini: ergo vel vtraque, vel neutra est vitalis. Resp. dato ignem posse produci in minori minimo: quod in mea sententia, quæ minimum non assignat viuentibus, locũ non habet, partem minoré minimo requisito ad conseruationem ignis vniendam esse alij igni; non tamen exigere procedere ab igne, cui est vnienda, sed ex se posse produci tantùm ab igni *A*, & vniri igni *B*: quod si semper procedat ab igne, cui vnitur, non est, quia id exigit ex 12

natura

natura sua, sed quia ignis applicatus ad vnionem terminandam,est etiam applicatus ad producendum ignem sibi vniendum;Quod si Deus suspenderet concursum,ne illum produceret,posset naturaliter talis ignis illi vniendus proci ab alio agente,cui non vniretur.Quod non contingit in nutritione viuentium;in qua si viuens augendum non producat partem substantiæ sibi vniendæ,à nullo alio agenti, cui non vniatur,poterit talis pars produci.

13 Fortiùs sententia hæc posset impugnari ex illa particula,*in sua naturali dispositione constitutum.* Per illam relegant à numero actionũ vitalium huius sentẽtiæ Patroni actiones omnes, per quas viuens in sua naturali dispositione constituitur, in quibus sunt productiones passionum, quæ pertinent ad naturalem constitutionem viuentis. Contra quam definitionis partem sic arguunt nonnulli. Intellectio non supponit animam voluntate informatam (procedit argumentum positis potentiis superadditis in viuentibus saltem possibilibus) quia intellectio non dependet à voluntate: ergo non supponit viuens in sua naturali dispositione constitutum: ergo non est vitalis actio. Hæc obiectio nullius est momenti:quia de ratione actionis vitalis non est procedere à viuenti constituto in statu naturali iuxta definitionem prædictam; sed esse distinctam ab illis,per quas viuens in statu naturali constituitur. Viuens enim in actu primo definitur iuxta hanc sententiam illud, quod *vltra actiones per quas in naturali dispositione constituitur, potest operari actum ex suo conceptu immanentem.* Et ita in ratione viuentis constituitur in ordine ad actiones distinctas ab illis,per quas constituitur in naturali dispositione, licèt non illarum quælibet hanc dispositionem adæquatam supponat.

14 Aliter contra hanc sententiam argumentor. Demus viuens, cui à primo instanti suæ productionis debita sit cognitio alicuius obiecti,sicuti de facto debitam esse Angelo, censent plures Theologi. Hæc actio pertinebit ad naturalem constitutionem viuentis; & erit vitalis:ergo non est de ratione actionis vitalis, esse distinctam ab aliis, per quas viuens in sua naturali dispositione constituitur; neque viuens solum potest constitui in ordine ad actiones distinctas ab illis; per quas in sua naturali dispositione constituitur; sed etiam in ordine ad illas, per quas in tali naturali dispositione constituitur. Negare non poteris talem actionem esse vitalem;est enim rarũ omnibus Theologis, ac philosophiis omnem substantiam cognoscentem constitui viuentem per ordinem ad cognitionem, & omnem cognitionem vitalem esse. Si dicas talem cognitionem non pertinere ad naturalem dispositionem, inquiro: quidnam sit pertinere ad naturalem constitutionem:illud intelligimus ad illam pertinere,quod debitum est substantiæ à primo instanti generationis; sed illa cognitio talis esset:ergo esset constitutiua viuentis in sua naturali dispositione. Dices id pertinere ad naturalem constitutionem, quod viuenti debetur à prima generatione per modum habitus, non verò per modum actus. Sed inquiro quid sit debitum esse per modum habitus? & quod per modum actus? quod facile cuique cernitur, & difficile ab aliquo discernitur.

15 Vrgeo. Demus substantiam creatam per se ipsam cognoscentem,& per cognitionem sui,aliúsve obiecti constitutam: illa cognitio constitutiua substantiæ pertinebit ad naturalem constitutionem illius;& tamen erit vitalis:ergo non est de ratione actionis vitalis esse distinctam ab illa, per quam viuens constituitur in sua naturali dispositione. Quid enim magis pertinet ad naturalem constitutionem viuentis quàm illud, quod ad sui constitutionem spectat? Respondebis forsan implicare talem substantiam; quod valde probabile censeo: quod si dicas, ad alia argumenta recurram, hoc enim tantùm adduco contra illos, qui substantiam hanc possibilem esse fatentur, & contra te argumentum vrgeo in Deo. Essentiam Dei communis Theologorum sententia constituit in cognitione: hæc cognitio pertinet ad naturalem constitutionem Dei, & est vitalis: ergo non est de ratione operationis vitalis esse distinctam ab illis, per quas viuens constituitur in sua naturali dispositione. Hæc argumenta petita ex cognitione debita naturæ à prima sui conditione, & ex cognitione identificata cum ipsa,sunt præcipua in hac materia,quibus impugnantur plures de hac re sententiæ.

§. III.

Alia sententia impugnatur.

16 A Lij sapientissimi recentiores sic viuens definiunt: *Viuens est, quod vltra complementum in esse substantiali, & virtutis operatiuæ, determinatum est ad producendam in se perfectionem, aut terminum, qui naturaliter ab extrinseco non potest produci.* Hanc definitionem impugnant recentiores, ex eo quòd nutritionis terminus potest naturaliter ab extrinseco produci. Cui argumento feci satis suprà,vbi explicui quomodo nutritionis terminus petat immanenter produci. Arguunt secundò:à ratione actus vitalis excluditur id quod complet substantiam viuentis in virtute operatiua:sed cognitio complet substantiam animæ in ratione operatiuæ volitionis,quia cognitio necessariò prærequiritur ad productionem volitionis:ergo cognitio non est vitalis.Respondebunt recentiores:cognitionem non pertinere ad virtutem productiuam volitionis:sed tantùm se habere vt conditionem: ac proinde non complere animam in ratione virtutis operatiuæ;& ex hoc capite non illi vitalitatẽ repugnare.

17 Arguunt tertiò contra eandem sententiam: Intellectio, & volitio producunt habitus in anima, & species impressas: ergo complent illam in ratione virtutis operatiuæ: ergo non sunt vitales. Primum antecedens admittunt omnes, siuè habitus ab speciebus distinguantur, siue non. Prior consequutio probatur: ideo intellectus complet virtutem operatiuam animæ, quia producit intellectionem in anima: cognitio, & volitio producunt habitus, & species in anima: ergo complent illius virtutem operatiuam. Posterior consequutio priori admissa constans est. Deinde intellectio & volitio producunt habitus, & species, quibus anima actiuè operatur: ergo complent virtutem actiuam animæ producendo in illa virtutes, quibus anima actiuè operatur: ergo non est vitalis.

18 Respondeo pro hac sententia ad id quod vltimò obiiciebatur,non esse contra rationem actus vitalis complere actiuitatem animæ producendo aliquid,quo anima actiuè operetur,& illius actiuitas completur;quod est illius actiuitatem complere actiuè,& non formaliter;sed tãtùm excludi à ratione actionis vitalis id quod complet formaliter per modum virtutis actiuæ, immediatè per se formaliter complentis virtutem actiuam animæ. Ad illud,quod primò obiiciebatur de productione specierum, & habituum in anima. Respondeo per principia productiua specierum, & habituũ,ad quorum productionẽ non concurrit anima,non cõplere formaliter illius actiuitatẽ,quia ad hanc non pertinet id cuius ipsa nõ est causa immediata;secus per intellectũ,per quem completur actiuitas animæ respectu intellectionis,quã ipsa producit.Sic in voluntate,& in aliis potentiis. Ad argumentum in forma, Resp. Intellectus ideo complet actiuitatem animæ,quia producit intellectionem in anima per modum comprincipij adiuuantis animam ad talem productionem;concedo:quia producit per modum causæ totalis sine concursu animæ,nego.Sed cognitio producit species, & habitus in anima per modum comprincipij adiuuantis animam ad talem productionem,nego: per modum causæ adæquatæ concurrẽtis ad productiones habituum & specierum sine concursu animæ,concedo: ergo intellectio complet actiuitatem animæ, eo modo, quo illam complet intellectus:nego consequentiam.

19 Fortiùs hanc sententiam & efficaciter ad hominem impugno ex sensatione materiali interna;quæ in opinone huius auctoris cõcurrit cum animo rationali in genere causæ efficientis ad speciẽ expressam intellectus, seu ad intellectionem producendã:ac proinde illius actiuitatem cõplet in ordine ad hunc effectum,& iuxta hanc definitionem ex numero actionum vitalium ex hoc capite esset abolenda, quod absurdum est. Ne videar tantùm in opinione asserente phantasma immediatè concurrere ad intellectionem hanc sententiã impugnasse, quod ad illius auctoris impugnationem,qui illam amplectitur,sufficiens esset:Do phãtasma non speciẽ expressam immediatè; sed impressam in intellectu producere:& opinionem receptissimam desumo illorum, qui asserunt potentias non distingui ab anima, qui intellectum tam agentem quàm passibilem ab ipsa anima non distinguunt. Phantasma concurrit cum intellectu agente identificato cum ipsa anima ad speciem impressam

impressam spiritualem in anima producendam:ergo complet virtutem illius in ordine ad hunc effectum:ergo non est vitalis. Quia per se id quod complet formaliter virtutem animæ, vitale non est.

20 Non respondebis phantasma-seu sensationem externam non complere animam in ratione vitalis, ne principium petas; sed forsan respondebis non complere animam in ratione principij immanenter operantis, sicut illam complet intellectus, qui immanenter operatur. Phantasma enim, licèt cum anima effectum producat, talis effectus immanens non est respectu phantasmatis. Contra hanc solutionem sic argumentor. Probabilis est multorum opinio,quam vt veram tradam Controuers.sequenti Punct.1. actus vitales,videlicet intellectionem,& volitionem,subiectari adæquatè in anima,etiamsi detur potentia intellectiua superaddita:ergo si requiritur,vt aliquid excludatur à ratione effectus vitalis, non solùm complere actiuitatem viuentis; sed illam complere per modum principij immanenter operantis, productio potentiæ intellectiuæ, quæ non nisi ab anima produci potest, & immanenter producitur, non excluditur à ratione actionis vitalis:quia illius terminus non complet virtutem actiuam animæ per modum principij immanenter operantis. Si dicas potentiam intellectiuam immanenter operari, quod falsum esse probabo loco suprà citato; obiiciam animam possibilem, cum potentia, quæ tantùm illam iuuet ad efficiendum, & sui effectus principium non sit passiuum, in qua est eadem difficultas:procedit enim hæc quæstio de omni viuenti,& de omni vitali actione existenti, & possibili. Neque fundamento aliquo probabili negare poteris possibilem animam, seu viuens præditum huiusmodi potentiis factiuis, & non passiuis suarum operationum.

21 Alio modo respondere posses;duo requiri, vt terminus, qui non potest nisi immanenter produci à suo principio, vitalis non fit;& complere virtutem actiuam subiecti respectu cuius,immanens est;& esse debitum in primo instanti generationis: phantasma verò, etsi virtutem actiuam animæ compleat, non tamen est debitum animæ in primo instanti generationis; & ita non potest excludi à ratione vitalis.Effugium præcludo in anima rationali possibili,cui debita sit in primo instanti,in quo corpori infunditur sensatio interna;&spiritualis cognitio ab hac sensatione procedens,quam animam possibilem esse, nullo fundamento negare poteris.

22 Desumenda est impugnatio contra hanc sententiam, quam contra præcedentem ex cognitione diuina pertinente ad constitutiuum Dei expendebam, cui adhuc ex principiis huius auctoris nonnulla poterat esse solutio. Potest enim dici essentiam diuinam non constitui per cognitionem; sed per principium virtualiter productiuum cognitionis:quæ licet realiter identificetur cum essentia, & cum principio,quod supponit,virtualiter ab illa distinguitur. Contra hanc solutionem sic arguerem: In Deo cognitio diuina supponit principium virtualiter productiuum illius:ergo æternitas,& immensitas supponunt simul principium virtuale: ergo immensitas,per quam Deus est vbique; & æternitas,per quam est in omni tempore, sunt productæ per actionem vitalem virtualiter distinctam à suo principio; ergo illa actio est æquè vitalis, ac ipsa cognitio Dei. Probo consequentiam:illa actio supponit essentiam diuinam completam in suo esse,& in ratione virtutis operatiuæ: insuper illius terminus non potest ab extrinseco produci,vt per se patet,quia nullum est agens distinctum à Deo,quod neque formaliter, neque eminenter possit immensitatem, & æternitatem Dei producere:ergo est vitalis.Fugiet hic auctor,si dicat cognitionem diuinam importare productionem virtualem sui:secus æternitatem, & immensitatem:quibus non importatur neque virtualis ipsarum productio; cuius disparitatis rationem aliquam inuenire difficile non esset.

23 Ad aliud argumentum petitum ex creatura,quæ per semetipsam sit identificata cum cognitione,quod hanc sententiam sicuti præcedentem impugnat,responderem ego, pro hac sententia talem creaturam repugnare, quia de ratione cognitionis est esse actionem cognoscitiui tenentis se per modum productiui principij:nihil autem creatum potest esse principium productiuum formale rei secum identificatæ,neque virtuale,quia principium virtuale, seu virtualiter productiuum dicit virtualem distinctionem à productione. In creaturis autem non potest admitti hæc virtualis distinctio respectu illorũ,quæ realiter sunt idem: quia hæc in Deo tantùm admittitur propter suam infinitatem,ad illa defendenda, quæ nostrum captum superant, quæque fide diuina tenemur confiteri; in creaturis autem hæc sacramenta confingere nefas est.Si enim semel admittantur,misterium Trinitatis quod in Deo fide fatemur, & tanquam inscrutabile imbecillæ hominum menti reueremur,poterit in pura creatura defendi:admissa enim virtuali distinctione quidquid est difficile hominum menti, & in mysterio arcanum, in pura creatura deuoratum esset; quod certè cuicunque malè vertet.

Reiicienda est hæc sententia præcipuè propter argu- 24
mentum factum de phantasmate concurrente cum ipsa anima ad speciem expressam producendam;& ne tam cito implicemur virtuali distinctione ad vitalitatem in Deo defendendam, neque cogamur deserere opinionem, quam plurimi Theologi bonæ notæ defendunt;videlicet essentiam diuinam per cognitionem constitui.

§. IV.

Propria sententia.

INficias ibit nemo, qui de hac re auctores consuluerit, 25
mentem omnium antiquorum fuisse, illud esse viuens,quod seipsum mouet;& ita viuens definitur:*quod constitutum in suo esse naturali, immanenter operatur*: actiones enim per quas viuens in suo esse naturali constituitur, in primo suæ generationis instanti exercentur,& per illas viuens nullam subit mutationem,à numero vitalium excluduntur. Hac ratione Aristotales 2. de Cælo, Dei vitam per motum definiuit his verbis: *Dei operatio immortalis est: hoc autem est vita sempiterna. Itaque necesse est motum sempiternum Deo inesse.* Quæ verba intelligenda non sunt de motu propriè dicto;sed de operatione Deo identificata, per quam Deus ab æterno cognoscit, in qua illius vita cõsistit, iuxta illud Ioannis 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum.* Quæ explicatio est iuxta mentem Philosophi;qui sæpe nomine motus actionem significat: & infertur ex lib.12. metaph. text. 51. vbi fatetur Deum esse immortalem. Eodem modo vitam Dei definiuit Plato per motum;quo ipse se mouet: sic apud D.Thomam 1.p. q.18. art.3. quem ipse Angelicus Doctor de operatione interna non habente rationem mutationis explicat: D. Bernardus lib.de Libero arbitrio sic vitam definiuit: *Vita est internus, & naturalis motus, tantùm vigens intrinsecus.* Huic eadem explicatio adhibenda, vt hæc definitio Deo possit conuenire. Legendi sunt ex Antiquis Alexander 2. p. q. 90. 91. & 92. Henricus art.29. quæst.1. Ex modernis eodem modo vitam definiunt ferè omnes: Toletus lib.2. de anima cap.1.ex.3. *Vita dicuntur motus,vt procedunt à principio intimo ipsius corporis naturalis.* P.Dor.Ludouicus de Molina 1.p.q.18. disp. vnica §. *quæstio ergo proposita,* hæc scribit: *Sola viuere dicuntur quæ constituta in sua naturali dispositione, sese ab intimo principio mouent.* P.Suarius lib.1. de anima cap.2.n.26. & 27. per eundem motum viram definit:& tom.2.Metaphys. disp.30.sect.14. n.14. sic vitam explicat. Sumitur ergo viuens,vt deDeo dicitur(& quoad hoc idem & cum Angelis) provt commune est,& transcendens ad omnes gradus vitæ,quatenus omnes illi in hoc conueniunt, quod ab intrinseco operantur in suo connaturali, & perfecto statu. Nullum ex antiquis inueni,qui conceptum vitæ alio modo explicaret. Omnes enim per internum motum vitam definiunt; & nihil aliud viuere in actu secundo appellant, quàm se mouere;ex quo ad aquas metaphora fuit translata, & fluentem aquam viuam vocamus; stagnantémque emortuam:vnde Poëta;

——Donec me flumine viuo
Abluam.

Et metallum illud,quod se mouet,vulgo *azogue*,argentum viuum vocamus. Ex quo infero nefas esse negare rectè hucvsque vitam antiquos definiisse per hunc modum;quod facilè probatur. Omnia viuentia, quæ cognoscimus postquam sunt constituta in suo esse naturali immanenter se mouent,seu operantur,& nullum aliud distinctum à viuentibus exercet has operationes:ergo hæc definitio conuenit viuentibus, & non aliis: ergo rectè conceptum viuentis explicat. Quod obiici potest de igne augente se, solutum est iam ex dictis Punct. 1. vbi probaui actionem hanc non esse immanentem ratione sui termini;quam immanentiam nutritioni viuentium competere ibidem explicui,

explicui,& rursus explicabo. Aliud argumentum , quod sumitur ex constitutiuo Dei per suam cognitionem non probat hanc definitionem irritam esse : adhuc enim Deus constitutus per cognitionem sui,potest immanenter operari cognoscendo alia obiecta. Idem dicerem de quacunque creatura,quæ per suam entitatem se ipsam cognosceret,quæ posset in alia obiecta tendere per cognitioné,quę supponeret suam substantiam constitutam.Si obiicias secùdùm hanc definitionem cognitionem constitutiuam Dei vitalem non esse : quia per ordinem ad illam non traditur definitio viuentis:pro antiquorum Scholis antecedens negabo.Non enim ratio viuentis in actu primo debet explicari per ordinem ad omnes vitales actiones:neque vitium definitionis est rem non explicare per conceptum quidditatiuum adæquatum, & essentialem : sæpe enim plura per passiones,& accidentia definimus:mens autem antiquorum non fuit actiones vitales definire;sed viuentia:quæ omnia suâ definitione comprehendebant,non curantes,an viuentia explicarent per ordinem ad omnes operationes vitales an per ordinem ad aliquas,quia hoc non erat eorum institutum , quibus tantùm ea mens fuit, vt aliquid proprium viuentibus assignarent, quod illis tantùm conueniret , & aliis commune non esset, per quod viuentia à non viuentibus secernerent.

26 Prolixior alia inter nostros recentiores suborta est disputatio;scilicet,quis sit conceptus ille communis,& essentialis,in quem omnia viuentia conspirant : qui vitas omnes actuales,seu actiones omnes vitales respiciat?Et quid sit conceptus communis , in quem conueniunt vitales omnes actiones,& per quem primò,& essentialiter constituũtur? Quam quæstionem apud antiquos sedula diligentia quæsiui:& adeò strictis terminis apud nullum inueni ; omnes enim contenti erant dum modo suprà explicato definiebant.Hæc non distinxisse occasio fuit,vt Doctores antiquos plures recentiores absque delectu impugnarint : & eorum definitionem immeritò reiecerint.

27 Accedo iam ad subtiliorem quæstionem ; & viuens in actu primo iuxta propriam sententiam sic definio : *Viuens est illud,quod vltra simplices emanationes, actionem ex conceptu essentiali immanentem exercet.* Quid sit simplex emanatio,explicui Punct.1.num.1. Ne tamen in hac definitione explicationem aliquam desideres,etsi longiorem aliam institui aliam exhibeo in quo explicationem simplicis emanationis inuoluo:*Viuens in actu primo est illud , quod est principium actionis ex sua essentia immanentis , quæ supponat aliud præter purum actiuum,& passiuum principium illius respectu cuius immanens dicitur.* Hæc definitio omnibus vinentibus in actu primo conuenit;& datur per ordinem ad omnes actiones vitales,quæ vitam in actu primo supponunt,ad quas tantùm dicit ordinem viuens in actu primo:non enim definiendũ est viuens in actu primo per operationem vitalem , quæ nullum principium supponat,neque aliquem primũ actum, sicuti in multorum sententia est cognitio Dei, quâ se ipsũ cognoscit. Dari per ordinem ad omnes actiones vitales supponentes actum primum, sic probo. Actiones vitales, quas Philosophia nouit,clauduntur intellectione, volitione,sensatione internâ,& externâ,& nutritione.Has omnes ex sua essentia esse immanentes commune est inter omnes Philosophos:& in omnibus à nutritione distinctis difficultate vacat:& nutritionem autem talem esse probasse dixi, & probaturum promisi suprà. Nullam ex his actionibus esse simplicem emanationem , omnesque supponere aliud præter principium actiuum , & passiuum purum, respectu cuius immanentes dicuntur, probabo , facilè discurrendo per singula. Nutritio præter viuens,respectu cuius immanens dicitur,supponit materiam alimenti , & ex pluribus aliis alterationibus procedit, & ita simplex emanatio dici nequit,& aliud supponit præter purum principium actiuũ, & passiuum illius,respectu cuius immanens dicitur.Sensatio externa indiget specie impressa , & præsentia obiecti. non tamen immanens dicitur respectu speciei, neque respectu obiecti. Sensatio interna sensationem externam supponit ; quâ ratione excluditur etiam à ratione simplicis emanationis,& requirit aliquid præter purum principium illius , respectu cuius immanens dicitur. Volitio intellectionem supponit cui immanens non est. Intellectio eodem modo speciem impressam prærequirit.

28 Obiicies:Potest dari substantia, quæ sine consortio speciei superadditæ in primo instanti suæ productionis cognitionem producat , ergo illa cognitio procedet per simplicem emanationem : ergo non erit vitalis. Resp. concesso primo antecedenti, negando consequentiam ; quia adhuc illa cognitio producta à substantia, cui est immanens, sine specie,aut alio comprincipio,supponeret necessariò subiectum,respectu cuius dicitur immanens,gerens vices obiecti,& concurrens loco speciei:ac proinde non supponet purum principium actiuum, & passiuum illius. Illa enim substantia,quæ sine specie produceret cognitionem , maiorem concursum exhiberet,quàm alia,quæ simul cum specie cognitionem produceret,quia concurreret eodem modo,ac reliquæ substantiæ concurrunt ad suas cognitiones exercendas;& concurreret specialiter loco speciei , cuius concursum,etsi actiuus sit,ex parte obiecti se tenere dicimus:ac proinde non est concursus purè actiuus,seu principij puri actiui,sed tenentis se ex parte obiecti cogniti.

29 Ex immanentibus actionibus quæ vitales non sunt,solũ passionum productiones quæstionem difficilem reddunt; quas à ratione actionum vitalium excludi iuxta aliorũ definitiones facile non est:in mea tamen sententia facilè exterminantur.Omnes enim per simplicem emanationé procedunt & tantùm supponunt principium actiuum , & passiuum illorum,respectu quorum, & in quibus immanentes dicuntur , intellectus enim & voluntas , si accidentia sint superaddita,tantùm supponunt nudã animæ entitatẽ , cui sunt immanentes. Maior poterat esse difficultas de potentia viuiua,& reliquis materialibus,quæ ab anima oriuntur, & supponunt materiam, vel quantitatẽ,in qua subiectantur.Ex quo videtur inferri potentias has supponere principiũ aliud passiuum præter illud, respectu quorũ sunt immanentes : Sed adhuc in his potentiis rectè subsistit mea definitio,quæ nullo modo illas amplectitur.Rem ita cõpono : Potentiæ materiales immanentes non sunt respectu animæ præcisè sumptæ,sed respectu animæ, vt informãtis, vel vt actu vnitæ materiæ:quia,vt mihi probat obiectio,nõ recipiuntur in anima secundùm se sumptã : sed in aliquo pertinenti ad compositum,cuius anima est forma,hoc poterit esse materia, vel quantitas , secundùm diuersas opiniones.Si subiectentur in materia tantùm,supponunt concursum effectiuum animæ , & passiuum materiæ , respectu quarum , vt vnitarum inter se , & non respectu alterius immanentes sunt : ac proinde , etsi materiam supponant,tantùm supponunt principium actiuum, & passiuum illius principij,cui immanentes dicuntur.Posset etiam dici non esse immanentes respectu animæ tantùm , vt vnitæ materiæ:sed etiam,vt vnitæ materiæ quantificatæ : & ita etiamsi supponant materiam quantificatam,tantùm supponunt illud principiũ,cui sunt immanentes. Placet tamen faciliùs respondere potentiam viuiuam ortam ab anima,& in quantitate receptam propriè non esse imminentẽ:quia non recipitur in principio,à quo fluit,neque in aliquo , cũ quo principium vnum constituat : neque quod se habeat, vt compars constituens vnum per se cum prinnipio,à quo tales actiones dimanant,ex anima enim,& quantitate non fit vnum totum per se,neque adhuc accidentale : quia neque se habent quantitas , & anima , tanquam partes integrantes totius;neque tanquam subiectum , & forma compositi substantialis,aut accidentalis.

30 Obiic.sequi ex hac doctrina, actus potentiarũ materialiũ non esse vitales , quia in cõmuni sententia recipiuntur in quantitate,vel in potentia,à qua fluunt.Resp. posse defendi immanentiam harũ sensationũ , asserendo subiectari in materiâ,&nõ in quantitate,neque in potentiis,à quibus fluunt,nisi saltẽ inadæquatè:ita vt semper in materia subiectentur,vt immanentiã retineãt,quã exigunt ratione vitalitatis.Ego tamẽ aliter defendo immanentiã horũ actuũ per vnionẽ immediatã ad animam rationalẽ , quam informant,etsi in quantitate,vel in materia recipiantur. Quam informationẽ non habent potentiæ:quia ad hoc,vt potentia concurrat cum anima ad actum producendum , necessarium non est, vt illam informet , sicuti necessarium est, visionem informare animam , vt illam videntẽ constituat.

31 Obiicies. Potentiæ materiales animæ rationalis supponunt deorganizationem subiecti : ergo iam productio aliquid aliud supponit præter illud , cuius sunt immanentes. Antecedens probatur:quia si non supponeret hanc deorganizãtionem,anima hominis,& bruti potentiam visiuam in calce produceret. Respondeo potentias nullam supponere deorganizationem in subiecto ; sed hanc tantùm requiri ad illarum actus:qui tantùm exercentur à potentia existente in toto corpore,in illa parte subiecti.quę

deorganizationem habet requisitam ad illos. Ad confirmationem. Respondeo admittendo consequens illatum, in quo nullum est absurdum. Quia sicut non est inconueniens in bruto partem animæ potentem elicere visionem informare calcem: ex cuius materia non potest elicere visionem: sic inconueniens non est, partem potentiæ visiuæ existere in eadem parte calcis. Neque inutilis est hæc visiua potentia dispersa per totum corpus: ostendam enim Contr. 3. Punct. 1. totam illam, & totam animam diuisibilem bruti, secundùm omnes sui partes, concurrere ad sensationem exercitam in quacunque corporis parte. Actiones productiuas caloris, saporis, & aliarum qualitatum, quæ fiunt ex primarum temperamento, ostendi iam Punct. 1. propriè non esse immanentes, ac proinde non est cur detineamur in illis relegandis à ratione actionum vitalium.

32 Ex his nota est in mea sententia definitio omniù actionum vitalium, quæ vitam in actu primo supponunt, videlicet: *Operatio immanens ex conceptu essentiali, quæ aliquid aliud supponit præter principium actiuum, & passiuum illius, cui immanens dicitur.* Quam definitionem omnibus competere probaui discurrendo per singulas operationes vitales; quod suprà feci. Hæc definitio conuenit etiam operationibus vitalibus Dei, si ex suo formali conceptu actũ primum supponant. Quia, si in Deo concipiatur potentia realis intellectiua identificata realiter cum actu, etiam debet supponi species, vel ipsa essentia diuina gerens vices illius: ac proinde aliquid aliud supponet operatio diuina formaliter distinctum ab illa, præter formalitatem potentiæ intellectiuæ virtualiter, etsi non formaliter productiuæ, & receptiuæ operationis, secum realiter identificatæ. Si verò intellectio diuina nullum actum primũ supponat, Deus non dicetur viuens per modum actus primi: sed per modum actus secundi: qui secundus non dicitur respectu primi: sed quia est vltimus in linea vitalitatis; seu quia nullus est post illum in tali linea.

33 Si dicamus Deum primò constitui per operationẽ vitalem: & admittamus possibilem esse creaturã per se ipsam cognoscentẽ, nõ admissâ distinctione virtuali in tali creatura, alia vniuersalior definitio tradenda est, quæ comprehendat has operationes vitales, quæ vitam in actu primo non supponunt: & illas, quas vita in actu primo præcedit. Sic conceptum vniuersalissimum vitalis actionis Deo', & creaturis communem definio. *Operatio distincta à simplici emanatione, ex sua essentia immanens respectu intentionaliter operantis.* Alio modo: *operatio non supponens purum principium actiuum, & passiuum operantis intentionaliter, cui immanens est.* Vtraque definitio conuenit operationi vitali Dei, quæ si primum constitutiuum est illius, non potest esse simplex emanatio: & ex conceptu essentiali immanens est: & ita prior definitio rectè conuenit tam actioni vitali diuinæ, quàm creatæ. Posterior etiam omnibus conuenit: quia operatio vitalis, quæ principium supponit, non supponit solũ principium actiuum, & passiuum illius, cui immanens est: sed etiam obiectiuum, seu species: Opratio verò constitutiua Dei nullum principium supponit, & ita non supponit purum principium actiuum, & passiuum: quia supponere purum principium actiuum, & passiuum, duo dicit, supponere actiuum; & passiuum: & nullum aliud supponere. Et ita quocunque ex his deficiente, rectè dicitur non supponere purum principium actiuum, & passiuum. Operatio vitalis identificata cum entitate operante, cognitio videlicet identificata cum cognoscente: non supponit principium actiuum; neque passiuum illius, cui sit immanens: ergo est operatio immanens non supponens purum principium illius, cui est immanens: ergo illi conuenit definitio à me tradita.

PVNCTVM III.

Quæ sint viuentia in actu primo, quæ in actu secundo, vbi immanentia nutritionis explicatur.

1 LAtè de hac re agit Arriaga sect. 2. Breuiter ego quid-quid de illa apud ipsum, & alios legi, & quod iuxta mea principia dicendum sit, paucis aperiam.

2 Animas viuentium, Angelos, & Deum (si in ipso detur actus primus intelligendi, & amandi) esse viuentia in actu primo, nullus in quæstionem vocat. Potentias vitales, si animo dentur superadditæ, vitam accidentalem communiter ferè omnes appellant: à quorum loquendi modo non discedo: tantillum tamen rem harum vocum magis euoluo. Potentia vitalis, v. g. intellectus, potest vitalis dici vitalitate propria, & formali primò, & per se illi conuenienti. Alio modo vitalis potest appellari vitalitate animæ, cuius est passio, & affectio, à qua procedit, ad quam iuuandam ad exercitium suarum actionum ab ipsa producitur, in qua subiectatur, si proportionata sit cum illa in ratione materialis, vel spiritualis. Hac secundâ vitalitate potentias animo superadditas potiri, certum est: quod sufficit vt vitales vulgo sint appellatæ. Priorem, & strictiorem, vitalitatem illis competere in dubium verto. Duplex de hac re est inter recentiores sententia: prima affirmat, vitales actus non solùm produci à potentiis: sed etiam recipi in ipsis: & ipsum intellectum, non solùm producere intellectionem eã anima: sed esse formaliter intelligentem. Secundùm hanc sententiam, potentiæ animo superadditæ propriam vitalitatem participant: sunt enim principia actionum ex sua essentia immanentium, respectu ipsarum potentiarum. Alia sententia, quam ego vt veriorem amplectar Controu. sequenti tenet actus vitales non subiectari in his potentiis: sed in anima, si eiusdem sit rationis cum illis in ratione materialis, vel spiritualis: vel si diuersæ sit rationis, sicuti sensatio materialis respectu animæ spiritualis, in materia vel in quantitate. Secundùm hanc sententiam affirmo, potentias superadditas non habere propriam vitalitatem: sed vitales dici tantùm animæ vitalitate, cuius sunt potentiæ. Ratio hæc est, Actus vitales non sunt immanentes respectu potentiarum: ergo non proueniunt ab illis formaliter, vt à vita: ergo respectu illarum non dicuntur per se, & formaliter vita. ergo non habent propriam, ipsisque intrinsecã vitalitatem. Primum antecedẽs supponimus, iuxta sententiã, in qua conclusio traditur. Prior illatio certissima est, quia vita formaliter, vt talis, est principium actionis immanentis respectu ipsius. Posteriores illationes sunt per se notæ.

Speciebus impressis, habitibus infusis, & acquisitis, & cuicumque alij principio distincto ab ipsa substantia viuentis, & à potentiis, de quibus iam quid dicendum sit, explicui, vitalitatis rationem denego. Probant aliqui hanc conclusionem, ex eo quod species, & habitus non petant vnionem ad subsstantiam viuentis, vt cum illa concurrant ad vitales actiones: ex quo capite illis denegant exigentiã immanenter operandi. Non placet hæc ratio; quia ex principio nimis dubio conclusionem inter omnes indubitatam probat: est enim indubitatum speciẽ impressam, & habitum non esse vitam: & est valde dubium, præcipuè de habitu infuso, an exigat inhæsionẽ & vnionẽ in anima, vt cum illa suas operationes producat. Modum immanẽter operandi, & consequenter vitalitatem his entitatibus denego: quia actus vitales non inhærent, neque vniuntur intellectui, neque alicui, cum quo ipsæ totum subsstantiale constituant. Non inhærere, neque vniri actiones vitales speciebus, neque habitibus fatentur omnes: non alicui vniri, cum quo species, vel habitus vnum totum essentiale constituant, per se patet, quia species, & habitus sunt accidentia respectu animæ, & respectu cuiusque subiecti, cui inhærere dicantur: & nulla forma potest constituere totũ essentiale cum subiecto, respectu cuius ipsa accidens est. Requiri ad propriã immanentiã inhæsionem, vel vnionem cum principio productiuo, vel cum aliquo, quod se habeat per modũ cõpartis in ordine ad totum subsstantiale dixi Punct. 1. Quod si contendas, me gratis hoc ad immanentiam requirere me de voce contendamus, tibi dabo immanentem esse actionẽ receptam in comparte principij respectu totius accidentalis: non tamen mihi negabis strictiorem esse immanentiam in ordine ad compartem, non cuiusque totius: sed subsstantialis, quam immanentiam ad vitalitatem exposco.

4 De vita in actu secundo, dixi sæpè conuenire omni intellectioni, volitioni, & sensationi, necnon nutritioni: cuius immanentiam me explicaturum promisi: quod iam exhibeo, vt illius maneat vitalitas inconcussa. In nutritione producitur pars modi vnionis essentialis inter formam alimenti, & partem formæ denuò productæ, vel formã antiquam denuò materiam informantem: & vnio integralis inter partem vnionis essentialis denuò productæ, & vnionem præexistentem: & in nutritione viuentium, quæ habẽt formas diuisibiles, producitur pars formæ, & vnio ipsius ad formam antiquam. Harum omnium actionum vitalitas examinanda, ne tamen terminorum multiplicatione res

obtenebrescat,

obtenebrescat, agam de productione partis formæ bruto-
rum, & de productione vnionis huius partis cũ forma anti-
qua: & quod de his actionibus dixero, dictum puta de pro-
ductione nouæ vnionis essẽtialis, & de productione vnio-
nis integralis huius partis vnionis productæ cum antiqua.

5 Immanentiam vtrique actioni contendunt aliqui nega-
re; quia illorum termini possunt à Deo per actionem tran-
seuntem produci. Ex quo inferunt has actiones non habe-
re maiorem immanentiam, quam habet actio, quâ auge-
tur ignis per conuersionem ligni in propriam substantiam.
Facile est respondere terminum nutritionis in viuentibus
petere produci immanenter ab ipsa forma, cui vnitur, licèt
supernaturaliter possit transeunter produci; terminum ve-
rò augmentationis ignis æquè naturaliter respectu sui pro-
duci à Deo, quàm ab alio igne. Sed do terminum nutritio-
nis viuentis esse ex se indifferentem, vt producatur à Deo,
vel à causa secunda: hoc non obstante, actio, quâ viu-
ens se nutrit, ex sua essentia immanentiam habet,
quam non habet actio, quâ se ignis auget: quia actio
sumit essentiam à termino, & à principio, & non potest
terminus nutritionis produci à principio eiusdem speciei
cum viuenti, cui vnitur, per actionem transeuntem, neque
inter hunc terminũ vniendum alteri extremo eiusdem spe-
ciei, vt explicui, & hoc principium in specie potest esse
actio transiens, quæ potest esse inter terminum augmenta-
tionis ignis vniendum alteri extremo, & inter aliud prin-
cipium eiusdem speciei cum igne augente se, quia, vt di-
xi loco citato, augmentatio huius ignis potest ab illo igne
eiusdem speciei cum isto prouenire: & augmentatio huius
viuentis non potest prouenire ab illo viuenti eiusdem spe-
ciei cum illo.

6 De actione vnitiua partis formæ denuò productæ cum
forma antiqua, affirmant omnes qui rem hanc attingunt,
esse per se, & essentialiter immanentem: & hanc immanẽ-
tiam negant productioni partis formæ antiquæ, quia hæc
saltẽ de potentia Dei absoluta posset produci ab hoc prin-
cipio, sine vnione ad illud. Vnio autẽ ipsius principij ad aliã
partẽ formæ denuò productæ implicat non produci per se
ipsam vnitam. Res videtur ex ipsis terminis perspicua, ve-
rumtamen profundiùs penetrandam esse existimo. Sic ar-
gumentor: Vnio huius principij cum parte formæ denuò
productæ est eiusdem speciei cum aliis vnionibus, quas
includit pars formæ denuò producta, quibus vniuntur par-
tes, in quas ipsa diuisibilis est, vt per se patet: nullus enim
dicere potest non esse eiusdẽ speciei vniones, quibus vniũ-
tur partes integrantes partis formæ denuò productæ cum
vnione, quâ ipsa integraliter vnitur formæ præexistenti:
ergo hoc non solùm specie, sed etiam numero principium
potest producere vniones illas inclusas in parte formæ de-
nuò productæ: ergo potest producere terminum eiusdẽ spe-
ciei cũ vnione ipsius ad partem formæ denuò productam:
ergo hæc actio non habet immanentiam ex principio in
ordine ad hanc rationem specificam: sed tantùm in ordine
ad rationem indiuidualem: ergo etiamsi per se ipsam ratio-
ne differentiæ indiuidualis habeat immanentiam, non illã
habet per se ipsam ratione differentiæ specificæ: ergo ex
conceptu specifico, & essentiali non magis immanens est
productio illius vnionis quàm productio partis formæ pro-
uenientis ab eodem principio, & respicientis in parte for-
mæ productæ alias vniones eiusdem speciei cum ista: ergo
hæc vnionis productio non magis dicenda est essentialiter
immanens, quàm productio partis formæ, in qua vniones
eiusdem speciei includuntur, licet productio huius nu-
mero vnionis ab hoc numero principio per se ipsam im-
manens sit ratione differentiæ indiuidualis: quam imma-
nentiam non habet productio partis formæ, quæ indiui-
dualiter eadem transiens esse potuit.

7 Iam sese prodit grauis in hac re difficultas: productio
vnionis inter formam antiquam, & partem formæ de nouo
productæ non habet ex conceptu essentiali esse immanen-
tem: ergo non habet immanentiam requisitam ad rationẽ
vitalitatis: ergo in nutritione nulla intercedit vitalis actio:
quia si semel concedamus productionẽ huius vnionis vi-
talem non esse, necessariò concedendum est, productionẽ
partis formæ vitalitatem non habere. Resp. productionem
huius vnionis esse vitalem, & habere immanentiam requi-
sitam ad actum vitalem, non præcisè quia per suam enti-
tatem immanens est: quod conuenit ratione differentiæ
indiuidualis: sed quia immanens est propriè, & strictè, &
quia ex conceptu essentiali, & specifico hanc exigit imma-
nentiam. Rem explico; Duo possumus meditari in hac
actione conceptum specificum, & differentiam indiuidua-
lem. Si conceptum specificum meditemur, ex se habet exi-
gere immanentiam, & ipsius terminum exigere vniri ei-
dem numero principio actiuo eiusdem speciei cum ipso, à
quo de facto producitur, ex suppositione, quod non pro-
ducatur in illa mensura, & integritate substantiali, & orga-
nica, in qua possit subsistere diuisus ab omni alio; quotie-
scunq; enim non producitur integra forma cũ integra de-
organizatione petit præexistenti vniri. Hæc exigentia im-
manentiæ, quæ essentialis est coniuncta cum immanentia
propria, & stricta, quæ de facto actioni contingat, siue per
suã differẽtiã indiuidualẽ, siue per aliquid aliud, quod pro-
priè, & strictè immanentiã cõstituat, sufficiẽs est ad rationẽ
vitalitatis; & hãc inuenio in omnibus actionibus vitalibus,
& nõ in aliis ab illis distinctis. Ob hanc rationẽ cùm actio-
nem vitalem definiui, non dixi, *actionem per suam essentiam*
immanentem; sed *ex sua essentia immanentem*, id est, exigentem
per suam essentiã immanentiam, siue illam actu habeat per
ipsum cõceptum essentialem, siue per indiuiduale, siue per
quodcunque aliud: quotiescunque enim proprietas aliqua
exigitur ab essentia rei, etiamsi ab illa sit distincta, dicere
possumus entitati conuenire ex sua essentia, licet non per
essentiam illi conueniat. Sic quantitatẽ ex sua essentia ex-
tensam esse dicimus, licèt non per suam essentiam; sed per
præsentiam superadditam extensam esse dicamus. Ex qui-
bus infero productionẽ vnionis integralis inter vnionem
antiquam, & nouam prouenientem à forma, esse immanen-
tem per exigentiam immanẽtiæ, quam habet ex conceptu
specifico, & per immanẽtiam actualem, quam habet ex cõ-
ceptu indiuiduali, ex quibus immanentia requisita ad vita-
litatem, & vitalitas ipsa consurgit. Itaq; hæc actio per se
ipsam potest dici immanens, & vitalis; non tamen per suam
essentiam; quia vnum ex requisitis ad immanentiam illi
conuenit ex conceptu specifico, & essentiali: & aliud per
differentiã indiuidualem quæ essentialis non est, ita neque
immanentia, quę dicit prædicatum non essentiale; sed indi-
uiduale actionis; vtrumque tamen prædicatum, ex quo im-
manentia constituitur, conuenit actioni per se; quia quid-
quid conuenit entitati ratione differentiæ specificæ, & in-
diuidualis, illi per se, hoc est, per suam cõuenit entitatem.

8 De actione productiua partis formæ affirmo non esse
per suam entitatem vitalem, quia non est per suam entita-
tem immanens, potest enim de potentia Dei absoluta pro-
duci hæc pars formæ ab hoc numero principio, quin illi
vniatur. Affero tamen propriissimã habere rationẽ vitali-
tatis, quando hæc producitur, simul cum vnione ad formam
antiquam, quod sic probo: Terminus ex se ab hoc agente
secundùm speciẽ productus, petit vniri agenti, à quo pro-
ducitur: ergo actio ex suo conceptu essentiali immanentiã
exigit: ergo quando illi contingit, eã habet ex exigentiã es-
sentiali: ergo habet totam immanentiam requisitam ad
actionem vitalem: ad quam, vt dicebam tantùm requiritur
immanentia propria siue per essentiam, siue per differen-
tiam indiuidualem, siue aliquid superadditum contingens,
& exigentia huius immanentiæ per essentiam, seu ex con-
ceptu specifico actioni conueniens.

9 Inquires per quid conueniat actioni productiuæ partis
formæ actualis immanentia? Resp. illi conuenire per actio-
nem productiuam vnionis partis animæ denuò productæ
cum anima præexistenti, vel per vnionem per illam produ-
ctam, per quam terminus actionis productiuæ partis ani-
mæ vnitur principio, à quo procedit, & immanens consti-
tuitur. Monui suprà, eodem modo philosophandum esse de
actione productiua nouæ partis modi vnionis, & de vni-
tione huius cum vnione antiqua: quod iterum moneo, ne
totam doctrinam de productione partis formæ, & vnitio-
ne ipsius cum forma antiqua, iterùm repetam pro nouæ
partis modi vnionis productione, & vnitione eiusdem: de
quibus eadem est omnino ratio: imò potiori iure adscribẽ-
da est vitalitas productioni nouæ partis modi vnionis, &
vnitioni eiusdem, in qua formaliter viuentis nutritio sita
est, quàm productioni partis formæ & eiusdem vnionis
cum forma præexistenti.

10 Obiic. Productio nouæ partis formæ, non est formaliter
nutritio: ergo in viuentibus vitâ tantùm vegetatiuâ datur
actio vitalis distincta à nutritione: ergo non tantùm viuũt
vitâ vegetatiuâ, & sensitiua. Resp. productionem nouæ
partis formæ non esse formaliter nutritionem viuentis,
spectare tamen ad nutritionem quoties inuenitur. Quia in

viuentibus vitâ materiali, & diuisibili essentialiter requiritur noua pars formæ, vel in instanti, in quo fit nutritio, vel iam antè producta, & huius vnio cum forma præexistēti essentialiter ad nutritionem requiritur: & licèt non in illa consistat formaliter, & completiuè nutritio viuentis, consistit in illa formalissimè augmentatio formæ, quæ in viuentibus essentialiter requiritur ad illorum nutritionem. Quia ad augmentationem viuentis formâ diuisibili essentialiter requiritur augmentatio formæ.

11 Actio, quâ arbor abscissum ab alia arbore ramū sibi vnit, immanens est: & similiter actio quâ homo suam vnionem extendit ad partem nasi, vel digiti omnino ab illo abscissam: quam iam emortuam iterum viuificat, & sibi vnit, quia omnes hæ actiones sunt immanentes, & alio agenti extrinseco eiusdem speciei fieri nequeunt.

12 Obiic. Actio nutritiua vitalis fit per intùs sumptionem: sed hæ actiones nō fiunt per intùs sumptionē; sed per iuxtà positionem: ergo non sunt vitales. Resp. has actiones, vt plurimùm fieri in materia habente partes inter se dispositas, & ordinatas per applicationem factam per intus sumptionem: cuius ordinem, & dispositionem etsi cum diuersis numero principiis, retinent, quando per iuxtà positionem applicantur: & hac ratione hæ actiones dici possunt factæ per intùs sumptionem: & non per puram iuxtà positionem. Quod si applicantur partes in prima generatione acquisitæ, etiamsi illa nutritio non fiat in materia dispositā per intùs sumptionem, non tamen fit per iuxta positionem tātùm: quia ordinatio illa partium, quàm habet portio nasi, vel digiti abscissa, non fuit per iuxtà positionem instituta: sed per primam viuentis generationem, in qua non fuit additio partis ad partem facta per iuxtapositionem.

13 Sensatio externa, & interna, intellectio, & volitio in mea sententia per se ipsas sunt immanentes, & vitales, quia, vt probabo Contr. 5. Punct. 1. per se ipsas procedunt ab anima & illi vniuntur. In sententia, quæ intellectionem, & volitionem in termino constituit distinctas à passione, & vnione, quibus inhæret, & vnitur animæ intellectio, & sic reliquæ actiones per vnionem, & inhæsionem superadditam, vitales sunt. An verò secundùm hanc sententiam, possit illis vitalitas, & immanentia deficere, dependet ab alia quæstione: an videlicet possint ab alio principio actiuo, & in alio extrinseco subiecto produci: & quodcunque horum affirmetur, necessitatem inducit dicendi intellectionē, & volitionē, & sensationē posse sine immanentia; & sine vitalitate existere. Qui affirmant intellectionem, & sensationem consistere in actione: & non aliam immanentiam tribuunt sensationi materiali, nisi quia producitur à forma, & subiectatur in materia illi vnitā, tenentur dicere has actiones esse immanentes per vnionem materiæ ad formā quam immanentiam existimo posse ab illis deficere; quia ad hoc vt anima rationalis sensationem producat in materia, vnio inter vtramque tantùm se habet tanquam conditionem, quam Deus poterit supplere: ita vt anima hanc actionem exerceat in materia non sibi vnitā: & immanens non sit, neque vitalis: semper tamen immanentiam ad vitalitatem requisitam exigit, quod sufficiens est, vt cùm talis actio immanens sit, vitalitatem habeat.

14 Præsentia localis, neque motus progressiuus, & viuentiū motus dilatationis, & cōtractionis, vitales non sunt. De motu cordis, tenet hanc conclusionē P. Garcia super sen. Auicennæ, disp. 50. c. 4. n. 17. & refert S. Th. opusc. 35. & 1. 2. q. 17. art. 9. art. 2. & 3. consentit Ferr. ibid. & P. Vasq. 1. p. q. 51. in explicatione art. 3. & disp. 186. in explicatione huius art. docet comestionem, loquutionem, & deambulationem esse vitales, tantùm quoad modum, quia alias vitales actiones supponunt. Ratio est, quia eadem præsentia per eamdem indiuisibilem actionem, per quam producitur motu progressiuo, posset produci motu, quo corpus naturaliter descendit deorsum: quod enim anima rationalis moueatur determinata proprio volitionis actu, vel quod moueatur determinata motu naturali corporis grauis, cui est vnita, non infert, neque inducit diuersitatem actionis, cùm principium immediatè, & ratione sui pertingens actionem maneat idem: sicuti actus voluntatis idem manet, siue ab illa cognitione repræsentante idem formale obiectum, siue liberè à duplici cogitatione, siue necessariò ab vna tantùm procedat. Secundò, eamdem præsentiam numero, quā ego per motum progressiuum acquiro, cum eadem vnione respectu cuiusuis extremi potui in me producere aliud agens eiusdem speciei: ergo actio productiua præsentiæ nō habet ex prædicatis specificis agentis, & termini, esse immanentem, neque immanentiam exigere. Addidi cum eadem vnione, ne instares termino nutritritionis, qui potest ab alio principio eiusdem speciei transeunter produci.

Actiones, quibus Carduelis, & Pauo se depingunt coloribus, vitales non sunt, quia proueniunt à temperamento primarū qualitatum, respectu quarū actio productiua coloris nō habet propriam immanentiam, vt probaui Punct. 1. 15

CONTROVERSIA III.
De Potentiis Animæ.

EGI iam de Anima secundùm se, ago modò de Anima secundùm suam virtutem, propriasque ipsius potentias in communi, actus in particulari de singulis earum, Controuersiis sequentibus.

PVNCTVM PRIMVM.
An Anima per suammet entitatem, virtutem actiuam, atque passiuam habeat respectu suarum operationum.

§. I.
De virtute actiua.

ENodatio huius difficultatis viam aperiet ad passiones distinctas, vel indistinctas in anima constituendas, licet non omnino illam dirimat, quia postquàm probauerimus animam concurrere immediatè ad suas operationes, restat sciendum, an concurrat se solâ, vel potentiis, superadditis adiuta. 1

Vnum est fundamentum Thomistarum, negantium animam immediatè concurrere ad suas operationes, scilicet substantiā non esse immediatè productiuam accidentium; hoc à nobis destructum est in physicis, quapropter in illo expugnando, vel dissoluendo immorandum non est. 2

PRIMA CONCLVSIO. Anima immediatè concurrit effectiuè ad suas operationes exercēdas. Probo illā specialiter respectu volitionum, ex quibus à paritate licebit argueret anima meretur, & demeretur per actus voluntatis: ergo est libera respectu actuum voluntatis: ergo efficienter concurrit ad illos. Primum antecedens est fide sanctum, Prior illatio vix distinctionem admittit. Nolo tamen procedere, quin præcludam effugium, quod forsan aliquis minùs tutè tentabit, si dicat, animam esse liberam mediatè, quia libera est voluntas, quæ est passio illius, non immediatè quia immediatè nihil efficit: quod sic impugno. Anima est, quæ primariò meretur, & demeretur: ergo anima est immediatè libera: antecedens puto absque notabili errore non posse in dubiū vocari: consequentiam probo: meritum, & demeritum libertatem cōsequitur; ergo illud, quod primariò immediatè, & per se meretur, est primariò per se, & immediatè liberum: ergo animæ, cuius est proprium meritum, & demeritum, inest primariò, & per se, & propria immediata libertas. Confirmatur: animam esse liberā mediā potentia ab ipsa distinctā, tantùm dicit potentiam esse liberā, & hanc potentiam subiectari in enima: ergo tantùm libertas immediata potentiæ conuenit immediatè animæ, quatenus anima in se recipit potentiā: sed receptio huius potentiæ in anima, & vnio inter vtramque nō est libera animo: ergo non est in illius petestate illud, quod tu vocas libertatem mediatam: ergo talis libertas, mediata libertas non est respectu animæ, sed tantùm respectu potentiæ. Vrgeo; Anima tantùm se determinauit ad illam libertatem immediatam potentiæ, quam tu mediatam vocas respectu animæ, quatenus se determinauit ad habendam potentiam quæ postea se determinat sine noua animæ determinatione: sed determinatio animæ ad habendam potentiam, quæ postea se ad actum determinat sine noua animæ determinatione, nullo modo fuit in potestate illius se determinare ad actum liberum voluntatis, quem tu dicis esse mediatè liberum respectu animæ: ergo anima nullo modo est libera respectu talis actus, ex eo præcisè, quod potentia in illa recepta libera sit. Statutā iā libertate immediatā respectu animæ, illius actiuitas sic facilè statuitur. Illud principiū est 3

est liberum,& se determinat quod efficit:sed anima est per se,& formaliter, & immediatè principium liberum : ergo anima immediatè efficit. Respondebis ad libertatem immediatam sufficere efficientiam mediatam. Contrà : Determinatio non distinguitur ab efficientia principij in actu primo indifferentis:ergo principio, cui immediatè conuenit determinatio immediatè conuenit efficientia.

4 Dices animæ posse tribui laudi , vel vituperio opus factum à voluntate,sicut tribuitur Patri, vel tutori opus filij vel pupilli , etiamsi opus filij liberum non sit respectu Patris,neq; pupilli opus liberum sit Tutori.Contrà:Patri vel Tutori tantùm laudi,& vituperio datur educatio filij , vel pupilli,quæ formaliter libera est respectu Patris,qui liberè filium instruit,probo præceptori tradit,illum bonis operibus exerceri cogit;vel hæc omittit.& oppositum permittit aut facit,& quia ex hac educatione, & doctrinâ sæpè pendent bona,vel mala opera filij;ideo hæc laudi, & vituperio Patri tribuuntur:quod si filius quem Pater totis viribus optimâ doctrinâ erudire , & piis motibus instruere curauit, sinistrè operetur;nihil labis ex immundis filij operibus adhæret parenti:In voluntate autem aliter se res habet respectu animæ ; hæc enim si actiuè non concurrat cum voluntate,nullo modo potest illam regere ; ergo non est fundamentum;vt voluntatis laus,vel vituperium propriis operibus acquisitum,animæ tribuatur.

5 Eamdem conclusionem probo ratione communi pro actibus intellectus & volùtatis sensus interni,& appetitus: illam efformo respectu actuum intellectus , & voluntatis. Voluntas est potentia cæca , quæ operari non potest sine cognitione præeunte,quæ est necessaria,vt voluntas se determinet ad amandũ;ergo principium cognoscens est,quod se determinat ad amandũ;ergo anima est formaliter principium cognoscens,& eadem se determinat ad amandum: ergo est principium concurrens effectiuè ad cognitionem, & volitionem. Probo consequentiam : non potest cognoscere id,quod non concurrit effectiuè ad cognitionẽ, quia cognitio,vt probabo, includit essentialiter actionẽ cognoscentis;nõ potest se determinare ad amorẽ,id,quod non effectiuè concurrit ad illum, quia determinatio essentialiter dicit actionẽ principij se determinãtis:ergo illud,quod est principium cognoscens,& se determinans ad amandũ, est principiũ productiuum cognitionis, & volitionis. Ab illo antecedenti:*principiũ cognoscens est,quod se determinat ad amãdum*, totus discursus legitimè trahitur , quia si idem debet esse principium cognoscens,& se determinans ad amandũ non sufficeret intellectum cognoscere,& voluntatẽ amare, si intellectus, & voluntas ab animo distinguerentur , quia etiã distinguerentur inter se,& non ex eo quod intellectus intelligeret,& voluntas se determinaret ad amandum,esset idem principium cognoscens,& se determinans ad amorẽ. Antecedens in quo totus nititur discursus,sic probo. Principium se determinans ad amorem , indiget præuia cognitione,vt videat obiectũ, circa quod se debet determinare; sine qua cæcum est,& non potest in aliquam partem se mouere,aut in aliquod tendere obiectum:ergo illa lux, seu illa visio, qua possit amissa cæcitate se mouere in obiectum quod videt, & inter plura opposita , hoc vel illud eligere pro libertate animæ respectu suarum volitionum in illo debet esse, alioqui eodem modo se habebit posita illa luce,seu illa visione in alio, ac si non esset posita , non enim potest principium cæcitatem amittere , nisi per visionem propriam illius , neque quidquam proderit principio productiuo volitionis visio in alio subiecto ab ipso distincto existens, sicut mihi quidquam non prodest Petrum videre obiectum,vt ego illud non videns.possim manu apprehendere,vel in illud tendere progressiuo motu.

6 Dices cognitionem conducere vt voluntas se determinet ad amandum ex eo quod subiectum habeant commune vtraque potentia , etiamsi inter se distinguantur. Contrà: subiectum commune vel iuuat voluntatem vt se determinet,vel non iuuat:si iuuat illam,actiuè concurrit , ad volitionem, quod contra te contendo : si non iuuat,quid præstat subiectum commune potentiis distinctis ad hoc vt vna dirigatur cognitione,quam non habet,& se determinet ad obiectũ,quod per se non cognoscit,& in quod nisi vt prius cognitum ferri nequit?Dices secundò,animam fieri cognoscentem,& amantem per cognitionem & amorem etsi cognitio,& amor in illa non existant,neque ab illa procedãt. impugnaui suprà hanc solutionem,sed adhuc illius doctrina admissa non satisfacit,quod sic ostendo.Etsi anima amaret per amorẽ non productum ab illa, non ideo se determinaret ad amãdum, sed voluntas quæ amorem producit: sed illud principium,quod se ad amandum determinat,debet esse cognoscens:ergo illud principium, quod amorem producit determinando illius existentiam debet esse cognoscẽs,sed hoc non potest esse voluntas distincta ab anima,quia hęc non cognoscit:ergo datur aliud principiũ cognoscens determinãs existentiã amoris per productionem illius,quod non potest esse distinctũ ab anima:ergo anima est principiũ cognoscens,& se ad amorẽ determinans;ergo est principiũ productiuum amoris.Hæc ratio eodẽ omnino modo fit in actibus sensus interni,& appetitus materialis, quia sicut voluntas indiget cognitione ad proprios actus, ita appetitus materialis indiget sensatione ad illorũ exercitiũ,& sicut voluntas in obiectũ incognitum ferri nequit, ita neq; appetitus in obiectũ non priùs sensatum sensu tendere potest. Ex his actibus à paritate argumentum fit pro reliquis actibus intentionalibus sensuum externorum.

Secvnda conclvsio. Anima secundùm se totam 7
concurrit ad quemlibet actum vitalem producendum in quacunque parte organica materiæ,v.g. anima secundùm se totam producit visionem factam in pupilla,& sensationem tactus factam in pede. Hæc conclusio in anima rationali quæstioni non subiicitur,quæ cum indiuisibilis sit, eo ipso quod concurrat,secundùm se totam concurrit,& cùm partes non habeat non potest dici secundùm omnes partes concurrere ; in reliquis animis diuisibilibus illam probo. Anima secundùm se totam,& secundùm omnes sui partes virtutem habet ad producendam quamlibet sensationem, siue internam,siue externam, vt probaui Contr.1. punct.7. vbi statui animas constare partibus homogeneis , quarum quælibet virtutem habet ad producendam quamcumque operationem.Deinde anima secundùm se totam,& secundùm omnes sui partes est sufficienter applicata ad producẽdam visionem in pupilla, neque ex defectu deorganizationis potest impediri productio visionis in pupilla dependens à parte animæ equi existente in pede:ergo illam producet : Animam secundùm se totam,& secundùm quamlibet partem sui esse sufficienter approximatã ad producendam visionem, probo ex dictis 7.Physic.vbi statui,cum cõmuni omnium sententia , agens diuisibile non debere esse immediatè applicatum passo secundùm omnes sui partes, sed sufficere habere applicationem immediatam ratione alicuius partis,& media hac aliam, & aliam applicari:ergo etiamsi anima equi non sit approximatà secundùm omnes sui partes,sed immediatè , & mediatè secundùm alias , ex quibus fiat vnum agens totale,sufficientem applicationem habebit,vt agat in organum cuiuscunque sensationis, sensationem ibi proportionatam.Deinde ratione organizationis non impediri hanc actionem,sic probo : deorganizatio se tenet ex parte subiecti,& non requiritur ex parte agentis,neque ratione principij actiui,neque in illa parte à qua fluit actio,sed in illa parte subiecti,in qua recipitur,vel cui vnitur illius terminus:ergo viso recipienda tantùm in pupilla, etiamsi producenda sit à tota anima non requirit deorganizationem in tota anima,sed in illa parte subiecti,in qua sensatio est exercenda, vel cui ipsa,vel illius terminus est vniendus : ergo cùm animæ pars in pede existens virtutem habeat producendi visionem in pupilla oculi,& illam habeat sufficienter applicatam , & ratione deorganizationis non repugnet , necessariò suam vitutem exercet , & actiuè ad visionem,& quamlibet sensationem exercendam in quacunque parte corporis concurret.

Obiicies primò. Pars animæ existens in pede respectu 8
pupillæ non est actus informans, sed assistens; quia tantùm informat partem pedis, & non pupillam : ergo non potest in illa sensationem producere,quia forma assistens non potest exercere actiones vitales in subiecto, cui tantũ assistit, & non informat, & ideo ex operationibus vitalibus quas exercet anima in corpore , inferimus non esse actum purè assistentem , sed informantem. Respondeo partem animæ existentem in pede non esse actum informantem respectu materiæ pupillæ;cui non est immediatè per se vnita,nihilominus non dici purè assistentẽ ratione vnionis mediatæ, quam habet cum illa,quia actus purè assistens nullam dicit vnionem cum subiecto, cui assistit:Sed quidquid sit de modo loquendi.Respondeo ad hoc vt anima producat actionẽ vitalem in hac parte subiecti secundùm omnes partes sui sufficere informare talem partem subiecti , immediatè secundùm aliquam partem sui , & esse vnitam secundùm

omnes, alias huic parti informanti subiectum sensationis, vt patet in nutritione, in qua forma adæquata producit partem formæ sibi necessariò vnitam, quam separatam producere non potest, non tamen requiritur hanc vniri omnibus partibus formæ adæquatæ, quæ ad illius productionem conducunt, sed tantùm necesse est alicui immediatè vniri, & reliquis mediatè ratione huius.

9 Obiicies secundò. Anima producit visionem per actionem immanentem: ergo illa pars animæ cui visio non est immanens, non potest concurrere ad illius productionem: sed visio non est immanens parti animæ equinæ existenti in pede: ergo non potest hæc pars ad visionem concurrere. Respondeo animam producere visionem per actionem immanentem formaliter alicui parti animæ, & reliquis partibus, totique animæ denominatiuè ratione illius partis, cui est visio formaliter immanens, & ita secundùm omnes potest concurrere ad visionem formaliter immanentem secundùm omnes. Neque refert secundùm omnes partes concurrere per modum principij vitalis, quia anima secundùm omnes sui partes concurrit per modum principij vitalis ad mutationem, cuius terminus non omnibus immediatè, sed aliquibus tantùm vnitur.

10 Obiicies tertiò. Si anima secundùm omnes sui partes concurreret ad visionem, sequeretur viuens maius corpore, perfectiùs videre alio viuente exiguo corpore prædito. & idem viuens imperfectiùs videre refecto ab illo brachio, quàm illo retento, quia pauciores anima habet partes quãdo existit brachio abscisso, ac quando, cum proprio brachio integrum perseuerat. Resp. Hanc obiectionem in rationalibus locum non habere, in quibus anima partibus caret; neque in reliquis viuentibus quidquam probare, quia viuens, quod plures partes animæ habet, habet plures materiæ partes, in quibus operationes exercet, & ita pars quælibet pluribus operationibus exercẽdis in diuersis partibus subiecti est intenta, & quò pluribus compartibus adiuuatur, plures adiuuat ad illarum operationes exercendas; in quarum productione suam virtutem insumit, & intenta pluribus operationibus aliarum minorem virtutem habet ad proprias elaborandas, totidem enim, imò forsan magis propriæ virtutis impendit in alias animæ partes adiuuandas, quàm aliarum in suum auxilium experitur.

§. II.

De virtute passiua.

11 Tertia conclvsio. Etiamsi dentur potentiæ superadditæ, anima rationalis est immediatum principium passiuum intellectionis & volitionis, & subiectum informationis cui vniuntur intellectio, & volitio. Hæc conclusio probatur eâdem ratione, quâ primam conclusionẽ probaui: Anima est principiũ formaliter intelligens, & amans: ergo intellectio, & amor illi formaliter vniuntur. Antecedens satis firmum est rationibus adductis conclusione primâ; Consequens constabit ex dicendis Controu. 5. Punct. 1. vbi probabo intellectionem, & reliquas actiones vitales importare vnionem ipsarum ad subiectum vitaliter operans. Ex quo probatur has actiones vniri animæ; in ipsa esse tanquam in subiecto, ex quo educuntur, difficultate caret, quia absque fundamento distinguendum non est subiectum inhæsionis, & informationis.

12 Qvarta conclvsio. Hæ operationes ita subiectantur, & vniuntur animæ, vt non subiectentur, neque vniantur potentiis superadditis, etiamsi hæ animam comitentur. Hanc conclusionem non possum euidenti ratione probare, illam tamen satis probabiliter suadeo. Hæc accidentia subiectantur in anima, & ipsa per se sufficiens est, vt sit subiectum adæquatum illarum: ergo non est multiplicandum aliud subiectum inadæquatum pro his actionibus, etsi enim anima potentiis ad illas efficiendas indigeat; non tamen ad illas recipiendas, neque illarum vniones terminandas. Confirmatur: Potissima ratio, quam assignant Doctores ad potentias superadditas constituendas, est, vt anima determinetur ad has actiones, videlicet volitiuas, & illas intellectiuas efficiendas: sed ad illas recipiendas, vel terminandas non indiget hac determinatione speciali, quia eo ipso quod sit determinata ad intellectionem producendam, manet determinata ad illam recipiendam, & illius vnionem terminandam: ergo non indiget determinatiuo ex parte principij passiui: ergo non indiget potentiâ, quæ animam iuuet ad patiendum suas operationes, vel ad terminandum ipsarum vniones, etsi illa indigeat ad efficiendum: ergo etiamsi detur potentia, quæ actiuè concurrat cùm anima ad suas operationes, nulla datur, quæ passiuè simul cum anima influat in easdem, quas actiuè producit.

Qvinta conclvsio. Brutorum animæ immediatè tanquam subiectum adæquatum recipiunt suas operationes. De operationibus sensus interni, & materialis appetitus probatur eadem ratione, qua probaui intellectionem & volitionem subiectari in anima: de reliquis operationibus ab harum paritate. 13

Sexta conclvsio. Sensationes materiales hominis subiectantur in materia, tanquam in subiecto adæquato inhæsionis: non subiectari in anima tanquam in subiecto inhæsionis adæquato fatentur omnes, quia accidens materiale non potest educi ex subiecto spirituali: subiectari in toto composito tanquam in subiecto adæquato, & in anima tanquam in subiecto inadæquato contendit Arriaga disp. 3. sect. 2. subsect. 2. vbi respondet variis rationibus, quas alij adducunt ad probandum vnitatem spiritualem non posse esse subiectum adhuc inadæquatum rei materialis; ego tamen Arriagæ solutionibus non indigeo, quia rationes omnes, quas ex aliis in suam sententiam adducit inefficaces iudico: friuolum enim est asserere formam materialem cõmunicaturam subiecto, ex quo educebatur, suam materialitatem alio modo, quàm per vnionem, quo possumus dicere animam rationalem communicare subiecto suam spiritualitatem, neque alius est modus communicandi prædicata inter subiectum, & formam; materia enim vnita formæ sensitiuæ non fit sensitiua, neque vnita formæ rationali rationalis fit; sed tantùm totum ratione formæ, quam doctrinam sæpè repeto, & sæpius esset repetenda, quia video multos hac communicatione prædicatorum inter materiam & formam offendere, & prolixè satis inutiliter quæ ex hac doctrina non penetrata disputationes protendere. 14

Probo rem spiritualem non posse esse subiectum inadæquatum eductionis rei materialis, ex communi sententia, quæ admittit non posse esse subiectum adæquatum, quo posito sic arguo. Incapacitas recipiendi adæquatè formam materialem in subiecto spirituali non prouenit ex eo quod sit inferioris ordinis cum illa indigentis alio comprincipio adiuuante, vel eleuante, quia subiectum spirituale perfectius est forma accidentali, sed ex improportione, quæ est inter rem spiritualem, & materialem: sed eadem improportio remanet respectu subiecti inadæquati: ergo eadem incapacitas. Rem explico; incapacitas hæc in subiecto spirituali non oritur ex imperfectione ipsius, sed ex nimia perfectione, propter quam illi repugnat formæ spirituali subiici; ergo non supplebitur hæc incapacitas per aduentum aliùs comprincipij passiui, quia non minùs est contra perfectionem rei spiritualis esse subiectum inadæquatum rei materialis, quàm adæquatum. 15

Meam ratiocinationem apriet virtus productiua rei materialis respectu spiritualis, & spiritualis respectu materialis: Res materialis inferioris est ordinis, & ideo vt spiritualem producat, indiget principio eleuante, quo rem spiritualem producit: Res spirituales altioris ordinis est respectu materialis, & ideo illam producit sine alio comprincipio materiali, quia non indiget eleuatione illius cùm superior sit: ergo si res spiritualis posset esse subiectum eductionis rei materialis, non indigeret comprincipio eleuante: sed ipsa, vt pote altioris ordinis illam adæquatè recipere. Accedit ad hanc ratiocinationem, necessarium non esse ex aliquo capite has sensationes recipi adhuc inadæquatè in anima, vt ex conclusione sequenti, & ex dicendis Controu. 5. Punct. 1. de natura intellectionis, & aliarum operationum clarè constabit: quæ ratio non est leuis momenti, cùm absque necessitate ponendum non sit accidens materiale subiectari in forma spirituali, quod tantùm pro hac quæstione inuentum est. 16

Septima conclvsio. Sensationes materiales vniuntur animo rationali. Probo hanc conclusionem: idem debet esse principium sentiens, & appetens: ergo eidem principio sentienti, & appetenti debet vniri sensatio, & appetitio: hoc debet esse anima: ergo animæ vniuntur hæ operationes. Hoc principium debere esse animam sic probo: sensatio, & appetitio includunt influxum actiuum: sed materia neque inadæquatè concurrit ad actum sentiendi, & appetendi: ergo anima tantùm est quæ sentit & appetit. Respondet Hurtadus disp. 4. sect. 3. vbi docet, sensationes materiales recipi in materia, immemor distinctionis inter 17

receptionem

receptionem,& vnionem,sensationem includere actionem & passionem : nihilominus non esse necessarium animam recipere sensationes, etiamsi idem debeat esse principium sentiens & appetens , quia principium appetens appetitu materiali non est forma sed totum compositum : forma ratione actionis, & materia ratione passionis. Vnde non est necessarium, vt principium cognoscens sit forma , sed totum compositum:forma ratione actionis,& materia ratione passionis.

18 Hunc dicendi modum rectè impugnat Arriaga suprà:In primis,quia ægrè cõcipitur actus sentiendi diuisus in duobus subiectis,in vno ratione actionis,in altero ratione passionis. Deinde hoc admisso adhuc solutio non satisfacit, quia principium appetens non indiget cognitione , vt recipiat actum, quem producit, sed vt illum producat : non enim illuminatur ad recipiendum, sed ad agendum : ergo id, quod producit actum appetitus debet cognoscere ; sed anima producit actum appetitus,ergo anima debet cognoscere : ergo anima debet habere id,quod requiritur ad cognitionem, quem discursum hucvsque legitimum esse existimo;sed ex hac vltima illatione ab Arriaga discedo. Ille existimat ad sensationem requiri formaliter actionem & passionem:& ex hoc antecedenti consequenter infert animam fore principium actiuum , & passiuum sensationis. Ego censeo passionem non spectare formaliter ad sensationem, sed tantùm actionem, & informationem , & tantùm infero ex principio ex quo Arriaga deducebat actionem,& passionem,actionem,& informationem , seu vnionem sensationis respectu animæ sentientis : passionémque eiusdem sensationis respectu animæ suprà impugnaui.Neque nouum est in Philosophia concedere informationem formæ respectu subiecti, cui non inhæreat, quia anima rationalis materiam,cui non inhæret, informat.

19 Dubium esse poterat,an sensatio recepta in materia , & vnita formæ,vniretur etiam materiæ : cui affirmatiuè satisfacio, quia nullam vidimus formam inhærentem subiecto, cui non sit vnita,licèt viderimus formam vnitam subiecto, cui non inhæreat.

20 Rediit iterùm molesta obiectio de communicatione effectus formalis formæ ad subiectum, quam omnes adducunt contra communem sententiam , quæ sensationes in materia receptas,& vnitas constituit:Sensatio recipitur in materia : ergo illi communicat suum effectum formalem : ergo materia est sentiens. Respondeo ex dictis sæpè effectum formalem inseparabilem,quem communicant formæ subiecto cuicunque , nihil aliud esse quàm se totam communicare terminando secundùm totam suam entitatem vnionem ad subiectum; hoc autem, quod est in sensatione constituere sentiens,& in gratia,seu sanctitate constituere sanctum,& in aliis formis similes denominationes tribuere,est connotare subiecta apta,ex quibus , & ex forma illis vnitâ resultat talis denominatio , & concretum per illam significatum;non verò ex ipsa forma vnita alij subiecto. Ex gratia habituali , ex Angelo,& vnione inter vtrumque resultat hoc concretum, *sanctum*,quod non resultaret ex gratia, & ligno, etiamsi inter lignum , & gratiam vnio intercederet.

21 Obiicies contra conclusiones , quibus dixi, sensationes brutorum subiectari,& vniri in anima , & sensationes hominis tantùm vniri animæ : sequi ex illis esse magis immanentes sensationes bruti , quàm hominis ; ex quo infertur esse magis vitales,quod nullus concedit. Respondeo, operationes bruti esse magis immanentes respectu animæ rationalis , non tamen esse magis vitales, quia maior immanentia, quam habent operationes bruti respectu formæ est immanentia inhæsiua,seu mediâ inhæsione, quæ ad vitalitatem non spectat, non informatiua , seu mediâ informatione,& vnione,quæ tantùm ad vitalitatem conducit.

22 Vltimò noto totam hanc doctrinam , æquè defendi in opinione,quæ nullam vnionem cognoscit in accidentibus respectu subiecti,quod informant præter inhærentiam, seu inhæsionem, quia secundùm hanc opinionem sensatio recepta in materia per inhæsionem habentem vicem vnionis inter vtramque , potest per aliam vnionem , quæ inhæsio non sit, esse vnita animæ , & licèt concedatur omnem inhæsionem accidentis in subiecto esse vnionem vtriusque, non ideo necessariò dicendum est omnem vnionem accidentis ad subiectum informationis esse inhæsionem , sed potest habere vnionem identificatam cum inhæsione respectu subiecti,quod informat,& cui inhæret, & aliâ vnionem distinctam ab inhæsione, quâ informet subiectum informationis,cui non inhæreat. Aduerto similiter me probasse sensationes materiales hominis non subiectari in forma,ex quo tacitè intuli subiectari in materia, quod posset aliquis in quæstionem vocare,quia potest sensatio non subiectari in forma, neque in materia,sed quantitate, de quo parum curaui,quia vix potest reperiri coniectura , quæ inclinet ad dicendum subiectari in quantitate ; & difficilè erit rationem inuenire, quæ probabiliter suadeat sensationes has magis subiectari in materia , quàm in quantitate iuxta nostrum modum philosophandi, qui vitalem immanentiam illarum constituit in vnione immediata ad formam,iuxta quam nullam vnionem, neque inhæsionem requirunt in ordine ad materiam , vt vitales sint. Nihilominus coniector subiectari in materia,quia sunt operationes propriissimæ viuentis,quas in aliqua parte illius subiectari congruum apparet,quod ego speciali ratione probare non posse ingenuè fateor , neque id suadere meus est animus, sed tantùm persuadere sensationes has non recipi in anima rationali adhuc inadæquatè , de quo in hac re est tota inter auctores dissertatio.

Punctum II.

An potentiæ realiter distinguantur ab anima.

§. I.

Doctorum placita.

PRo vtraque contradictionis parte stat densum Doctorum agmen,negans potétiam realiter distingui ab anima. Ductat Scot.in 2.dist.16.q.vnic. licèt suam distinctionem ex natura rei illis accõmodet.Consentit Bonau.dist.3. q.3. Doctorum turba nullam distinctionem realem , neque ex natura rei inter potentias, & animam inuenit.Sic sentit Greg.in 2.dist.16.q.3.Ocham dist.16.q.24.& 26.Gabriel ibid. q.1.Marsil.in 1.q.1.art.3.Henriq.quolibeto 3.q.14.Hurt.disp. 4.sect.4.Arriaga disp.3. sect.4.quibus ferè omnes recentiores, qui hoc tempore scribunt, consentiunt. 1

Dux illorum , qui distinctionem potentiarum ab anima propugnant, fertur D.Th.1.p.q.77. art.1. quem tota sua sequitur schola,Caiet.ibid. Ægid.quodlib.3. q.10. Capreolus in 1.dist.3.q.3.art.2.Sotus in Logica,c.de proprio.q.2. Heruæus quodlib.1. q.9. ex nostris hanc amplectuntur opinionem P.Suarius tom.4.Metaph.disp.18.sect.3.n.13.& sequentibus,& lib.2.de anima,c.1. P.Vasq.1.2.tom.1. disp.14.cap.3. P.Greg.deValentia tom.1.disp.6.q.3.punct.2.P.Toletus lib. 2.de anima, c.4.q.9.P.Rubius lib.2. de anima, c.3. tract. de potentiis animæ, q.1.n.6. PP.Conimbric.lib.de anima,c.3. q.4. Sententiam mediam amplexus est Durandus in 1. dist. 3.q.2. qui arbitratus est potentias animæ vegetatricis , mirum virtutem nutriendi, & generandi esse idem re cum anima,facultates verò sentiendi,& intelligendi,ab ea realiter distingui. 2

§. II.

Propria sententia.

PRima conclvsio. Implicat potentia volitiua distincta realiter ab anima,& ab intellectu formaliter libera.Probo:omne principium liberum vt liberum essentialiter includit cognitionem principij liberè operantis : sed potentia volitiua distincta ab anima, & ab intellectu non esset cognoscitiua,neque posset habere cognitionem , vt fatentur omnes,qui distinctionẽ potentiarum tuentur:ergo non esset libera. Respondebis : sufficere cognitionẽ intellectus,vt voluntas libera constituatur.Contrà:si intellectus & voluntas distinguuntur,voluntas non constituitur realiter cognoscens per cognitionem voluntatis : ergo etiamsi versaretur circa obiectum turpe,& se actibus prauis ex obiecto exerceret,rectè posset dicere ignórans & inscia operis à me facti, *feci illud* : ergo non liberè. Confirmatur : In principiis,quæ influunt in volitionem, illud libertatẽ propriam exercet,quod determinat alia comprincipia ad operandum;& illud est liberum in actu primo,quod potest seipsum,& reliqua , ex quibus actus primus componitur, ad eamdem efficientiam determinare:Sed tantùm principium cognoscitiuum potest determinare seipsum , & alia com- 3

principia: ergo tantùm comprincipium cognoscitiuũ est liberum:sed voluntas distincta ab intellectu, & anima non esset principium cognoscitiuum:ergo non esset principium liberum. His omnibus nulla superest solutio, nisi recurrere ad cognitionem intellectus, & illam voluntati applicare, quod sæpe impugnaui, quia si intellectus, & voluntas distinguuntur, cognitio intellectus respectu voluntatis perinde se habet ac si non esset.

4 Secvnda conclvsio. Implicat potẽtia volitiua formaliter,hoc est,quæ formaliter constituatur ipsa in se volens per actus ab illa productos distincta realiter ab intellectu,& à voluntate. Hæc conclusio ad plura se extendit, quàm præcedẽs,quam includit, placuit tamen præcedentẽ præmittere,quia nõnihil efficaciùs probatur,licet hæc mea sententia ex cõmunibus principiis efficacissimã habeat rationẽ,illam expendo ex dictis Punct.præced.Principiũ volitiuũ,quod formaliter per cognitionẽ constituitur volens essentialiter debet esse cognoscitiuum:sed voluntas distincta ab anima,& ab intellectu non esset principiũ cognoscitiuum:ergo non posset esse principiũ volitiuum,quod formaliter per volitionẽ constitueretur volens. Tenet legitimè consequentia,& Minor est euidens. Tota difficultas, si aliqua est in hoc discursu ex Maiori dependet, quod expẽdas quæso,ne singularis tibi videatur cõclusio quæ ex præmissis,quas tota schola sine controuersia cõcedit, per legitimã illationem deducitur. Maiorem expendo principium volitiuũ,quod volens constituitur per volitionem, debere esse cognoscitiuũ,nemo hucvsq;negauit;sed posset aliquis, vt vim huius argumenti effugeret, asserere sufficere cognitionẽ intellectus radicati in eadem anima vt voluntas posset amare,& odio habere;quã solutionem sæpe impugnaui ex eo, quod voluntas, etiamsi subiectũ haberet commune cum intellectu,æquè ignara maneret posità cognitione intellectus;ac si non esset posita: ergo nihil præstat voluntatis subiectum commune cum intellectu,neque huius cognitio,vt ipsa possit amare, vel odio habere.

5 Aliter posset aliquis respondere,dicendo requiri principiũ aliquod volens,per hãc volitionem;quod se ad illã determinat,& potest esse liberũ respectu illius, esse formaliter cognoscens,& propter hanc rationem eãdem animam, quę vult,debere intelligere;non tamen requiri omne principiũ volens ex vi huius volitionis esse formaliter cognoscens;sed posse dari aliquod, videlicet potentiam volitiuã, quod per volitionem constituaturvolens,& tamen non indigeat cognitione,quia etsi volens cõstituatur, non tamen se determinat ad volitionem,sed anima ipsam determinat, vt producat volitionem,& vt per ipsam amet,vel odio habeat,sicuti determinat habitũ,vt volitionem producat. Propter hanc solutionẽ dixi nonnihil efficaciùs probari conclusionẽ præcedentem,quæ integra remaneret,etiamsi hæc solutio verã contineret doctrinam,quam falsam,neq; sustinendam esse sic probo. Principium volitiuum non solùm indiget cognitione vt se ad amandum determinet, sed vt amet:ergo cognitio requiritur ex parte cuiuscunq;volẽtis, etiã non se determinantis ad cognitionẽ. Antecedens probo:si cognitio tantùm requireretur, vt principiũ cognitionis se determinaret ad illius productionem, & non vt vellet,seu amaret,vel odio haberet obiectum,posset dari substantia aliqua non cognoscitiua,quæ posset,amare,& odio habere per actus amoris & odij,ad quos ipsa non se determinaret, sed necessariò esset per modũ actus primi determinata ad illos:sicut ignis determinatus est ad calefaciendum in quocunq; subiecto applicato,quod nullus cõcedet: asserere enim,posse dari substantiã volitiuam,& non cognoscitiuã,nimis est paradoxum. Secundò probo cognitionẽ requiri præcisè ex parte cuiuscunq; principij ad hoc vt possit velle, etiamsi ab alio esset determinatũ ad productionẽ amoris: cognitio se habet respectu principij amantis tanquam applicatio obiecti amandi:sed omne principium requirit obiectum amandum sibi applicatũ:ergo omne principiũ amans,etiamsi ab alio sit determinatũ ad amorem requirit obiectum sibi applicatum:ergo requirit illius cognitionẽ vt possit circa illud actu amoris tendere. Omne principiũ amans indigere obiecto sibi applicato ad illud amãdum, probo à paritate principij intelligentis, quod etiam respectu illorũ actuum,qui determinationi voluntatis subduntur, indiget applicatione obiecti mediã specie facta. Secundòquia de ratione totius principij amãtis est moueri bonitate,non vt existenti,quia sæpe actus voluntatis fertur in bonitatẽ,quæ non existit,sed vt cognitã:ergo de ratione totius amãtis est ferri in bonitatẽ vt cognitam:dico vt cognitam,non quia ly *vt*,reduplicet rationem formalem obiecti,sed conditionem requisitam ad amorem. Concludendum est ex dictis,omne principiũ formaliter amans indigere cognitione,non solùm vt se ad amorem determinet,sed vt amet, quia sicut amans etiamsi ab alio determinetur ad amorem, obiectum respicit per amorẽ,ita obiecti indiget applicatione. Principia alia,quæ amorem producunt, quæ non amant, non indigent hac applicatione, quia hæc non versantur circa obiectũ;sed tãtùm circa subiectum, ex quo educunt actũ amoris,& ita applicatione indigent respectu subiecti,non verò respectu obiecti,quam applicationẽ habet habitus per intimam præsentiã, quam habet cum subiecto,& per inhæsionem,quam habet in subiecto, ex quo amorẽ educit. Vnum in hac solutione verum existimo pertingi,cognitionem ita requiri, vt principium amans se ad amandũ determinet,vt absque dubio aliquo principiũ non cognoscẽs non possit se ad amorẽ determinare adhuc de potentia absoluta. An verò determinatũ à Deo possit principiũ indigens cognitione ad amandũ,sine illa supernaturaliter ferri in obiectũ actu amoris,non sine formidine pro vtraq; parte potest cõtrouerti,quod præstabo Contr.7.P.3.

6 Tertia conclvsio. Possibilis est anima, quæ suas operationes producat mediis potentiis superadditis, quæ simul cum illis effectiuè concurrat ad suas operationes, sicuti concurrit cum habitibus, speciebus,& aliis comprincipiis. Totum fundamentũ huius conclusionis sumendũ est ex non repugnãtia talis animæ,& potentiarũ cum illa concurrentium. Non repugnantiam ostenderet argumentorum solutio,si quæ contra hanc conclusionẽ obiicerentur,vnum tantùm inuenio,quod contra illã fieri possit,quod breuiter propono,& soluo. Si anima concurrit ad suos actus, superflua est potẽtia,quæ simul cum illa concurrat ad illos;ergo impossibilis:Antecedens probatur:Prædicatum vitalitatis, quod est in actu, adæquatè correspondet animæ:ergo prædicatũ vitalitatis superfluè corresponderet potentiæ: reliqua prædicata non correspondent potentiis,sed aliis comprincipiis:ergo potentia omnino est superflua. Resp.negãdo primũ Antecedens,ad cuius probationẽ resp.prædicatũ vitalitatis repertũ in actu correspondere adæquatè formaliter animæ,quia anima habet rationẽ adæquatè constitutiuã vitalitatis,sicuti illã habet actus;non tamen correspondere eminẽter adæquatè,quia vt sæpè dixi ex correspõdentia formali inter duas entitates, non infertur corresp. virtualis causæ ad effectũ, neq; ex corresp. formali adæquata inter causã,& effectum infertur necessariò causã esse adæquatã:filius enim correspondentiã habet formalem adequatam cum altero parente,tamen non ab illo tanquã à causa adæquata dependet; sed tanquã à causa inadæquata à quocunque illorum,& tanquam causa adæquata ab vtroque.

7 Qvarta conclvsio. Possibilis est anima,quæ immediatè concurrat ad suas operationes vitales absque vlla alia potentia superaddita. Hæc conclusio probanda est ex solutione argumentorum,quæ adducunt auctores pro sententia constituente potentias ab anima distinctas; plerique enim,vel omnia probare intendunt non posse dari animam, quæ sine potentiis superadditis principium sit diuersarum operationum,quæ omnia referam,& soluam.

8 Qvinta conclvsio. Animæ, quæ de facto dantur nullas habent potentias superadditas. Hanc conclusionem non ita certam existimo,sicuti præcedentes; ea enim quæ de facto sunt,vel non sunt, & sensuum experientia in illis vel in suis effectibus nobis non innotescunt, magis latent Philosophum, quàm rerum possibilitas, vel impossibilitas quæ ex repugnantia,vel non repugnantia, quam ex natura rei inferunt prædicata essentialia, valet definiri. Moueor ad hanc conclusionem affirmandam,quia nulla est necessitas constituendi animam existentem cum his potentiis superadditis,neq;fundamentum aliquod positiuum,quod suadeat existentiam harum potentiarum, & quia illis admissis tenemur etiam asserere animam immediatè concurrere ad omnes suas operationes, & animam se ipsam determinare ad operationes efficiendas,vt probatũ est punct.præcedenti,quæ omnia sententia constituens potentias superadditas non admittit,imò potiùs ex his cõtradictoriè oppositis fundamentum desumit ad potentias superadditas adstruendas: tum etiã,quia secundùm fundamenta præiacta, si daremus potentiam aliquam superadditam, quæ simul cum anima ad volitiones concurreret, hæc tantùm se haberet vt purum principium illarum,& non esset potentia volitiua seu

potens

potens velle formaliter sed tantùm productiua volitionis, sicuti habitus infusus respectu actuũ, ad quos datur, & tota ratio volentis, & liberè operantis adæquatè esset apud animam quæ tantùm amaret, & odio haberet, suámque exerceret libertatem, & non illa potentia. Quæ omnia minus communia sunt in schola, quàm sententia negans potentias superadditas animæ, quam grauissimi Doctores sequuntur, quos suprà dedi, & ferè omnes recentiores huius temporis. Et quod maioris est momenti pro hac sententia refert N. Val. supra D. Isidorum lib. 11. etymolog. cap. 1. eíque suffragari videri D. August. lib. 9. de Trinit. cap. 4. & lib. 10. cap. 11. & illam expressè tradit D. Bernard. sermone vndecimo in Cantica, illius sunt verba: *In anima tria intueor, rationem, memoriam, & voluntatem: & hæc tria eamdem esse animam: quod si ab anima distinguerentur, non esset anima, sicuti calor non est ignis.* Mitto alia testimonia desumpta ex libro quarto de spiritu, & anima, capite quarto, & decimo tertio, qui inter opera D. Augustini, illius nomine conscriptus legitur, quia liber hic non est Augustinianus, quia apud illum refertur Boetius diuo Augustino ferè centum annis posterior, cuiuscunque tamen ille sit, illius auctoritas semper magni est habita, & librum doctum, & eruditum esse testatur Bellarmin. de scriptoribus Ecclesiasticis.

9 Restat modò ad confirmationem huius, præcedentísque conclusionis expendere argumenta Doctorum, qui potentias superadditas admittunt, quod iam instituo.

§. III.

Argumentorum solutio.

10 NE temerè videar discedere à grauissimis, & sapientissimis Doctoribus, quos dedi pro sententia constituente potentias ab anima distinctas, etiamsi mea sententia aliorum etiam doctissimorum auctoritate destituta non sit: In primis moneo sapientissimos Patres Suarium, & Vasquium locis suprà citatis ingenuè fateri sententiam asserentem potentias non distingui ab anima haud difficilè posse probari, & Valentiam loco suprà citato hæc scripsisse: *Quælibet sententia ex his est probabilis, neque aliqua illarum manifestè demonstrari potest, neque magni etiam refert scire penitus quænam sit probabilior*: & argumenta omnia, quæ distinctionem potentiarum ab anima propugnant dissoluit.

11 Arguit primò Suarez pro distinctione potentiarum ex illo Lucæ decimo: *Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima, & ex totis viribus tuis*, vbi vult nomine vitium potentias significari. Certè nihil magis præter interpretum mentes, quàm hoc, & simile testimonium, quod habetur apud Matthæum in hunc sensum explicare, neque aliquid aliud illa verba innuunt, nisi Deum amandum esse quantùm possumus, ita vt totum animi conatum impendamus, vt Deum ardentissimè diligamus. Ita D. Augustinus libro primo de doctrina Christiana c. 2. vbi ait: *Toto corde, tota anima, nullam vitæ nostræ partem derelinquit, quæ vacari debeat, & quasi locum dari, vt alia re velit frui: sed quidquid aliud diligendum venerit in animo, illuc rapiatur, quo totius dilectionis impetus currit.*

12 Arguit secundò ex Psalmo centesimo secundo: *Benedic anima mea Domino, & omnia, quæ intra me sunt*, &c. Vbi per illa verba, *omnia, quæ intra me sunt*, potentias ab anima distinctas significari ait Suarius, quod non probo, sed Genebrardo assentior, qui sic prædictum testimonium interpretatur: *Omnia quæ intra me sunt*, id est, omnia interiora, tã corporis, quàm animi benedicite, cor, pectus, ad intima vsque ossa, per prosopopœiam: vel omnes meæ cogitationes, & intimi animi assensus, vel affectus per metonymiam. Nec mirum est vocare ad benedicendum Deo omnes corporis partes, qui aquas, montes, bestias, & pecora ad eundem benedicendum sæpe conuocat.

13 Arguit tertiò Suarez ad probandum potentias distinctas ex imperfectione creturæ: quam rationem sic possumus expendere. Quo imperfectior est creatura, maiorem compositionem habet: ergo anima rationalis, supra quam sunt plures creaturæ possibiles perfectiores, non tantam perfectionem debet habere, vt vnum sit cum sua virtute productiua operationum, absque vlla compositione inter animam, & suas facultates. Respondeo non esse supra perfectionem creaturæ, neque animæ rationalis, esse vnum cum sua virtute effectiuâ operationum; etiamsi plures creaturæ possibiles sint perfectiores anima rationali, & quæ illam perfectione excedant, eãdémque accidentium simplicitate antecellant, quia etiam in virtute operatiua æqualem simplicitatem iuxta meam sententiam, vel æqualem compositionem in sententia, quæ potentias spirituales in Angelo, & anima distinguit, sunt plura alia accidentia, in quibus maiorem simplicitatẽ habet Angelus, & potest habere creatura alia perfectior animâ rationali, quia obiecta, quæ anima rationalis cognoscit per multiplicem cognitionem, per eamdem Angelus cognoscit, & cognitiones, quàs anima rationalis per plures species producit, per eamdem simplicem producit Angelus. Simili modo potest philosophari in quacunque alia creatura perfectiori animo rationali.

Arguit quartò Suarez à paritate primarum qualitatum, 14
quæ sunt virtutes actiuæ elementorum, & ab illis distinguuntur: ergo virtutes actiuæ animæ ab ipsis distingui debent. Responderi posset ex doctrina eiusdem Suarij, qui multus est Punct. 2. Metaph. disp. 42. sect. 4. n. 9. vt defendat has primas qualitates non pertinere ad primam qualitatis speciem, quia licèt sint actiuæ, non sunt primæ, & per se intentæ à natura ad agendum; sed ad ornatum, & ad conseruationem formæ exigentis talem qualitatem. Sed huic doctrinæ non assentior, quatenus in illa traditur has qualitates non esse inuentas à natura ad agendum, sed ex alia illius parte solutionem desumo. Hæ qualitates inuentæ sunt ad ornatum formæ, & ita debent ab illa distingui. Item inuentæ sunt, vt disponant ad formam subsantialem, quod fieri non posset ab illis, si ab anima non distinguerẽtur, insuper etiamsi hæ qualitates necessariò elementis in summo gradu, tanquam passiones illorum conueniant, debent esse communes omnibus mixtis, in gradibus remissis, habéntque alia sexcenta propter quæ necessarium fuit fuisse procreatas cum distinctione reali ab illarum subiectis, & essentiis quarum sunt passiones.

Arguit quintò idem Suarez: ex parte principij passiui 15
requiruntur aliqua accidentia vt vitales operationes recipiantur: ergo ex parte actiui requiruntur similiter alia accidentia, vt producantur. Respondeo paritatem desumi posse ex deorganizatione, tenente se ex parte passi, vel ex quantitate, quæ in multorum sententia, est subiectum, medio quo materia prima recipit accidentia, & vitales potentias, & operationes. Si argumentum sumatur à paritate deorganizationis requisitæ ex parte passi, non potest inferri ex parte principij actiui dandum esse aliquod accidens respectu harum operationum, quia deorganizatio non se tenet ex parte passi per modum principij passiui recipientis has operationes, sed disponentis ad illarum receptionem; quod si ex hoc inferre velint auctores oppositæ sententiæ ex parte principij actiui dandam esse dispositionem ad agendum, nihil contra sententiam, quam modò defendimus inferent, & facilè possemus concedere deorganizationem requisitam ad operationes vitales esse conditiones vt efficiantur, & recipiantur, sed adhuc hoc non infertur neque verum est, quia efficere præcisè non dicit aliquid in se intrinsecum habere, quod dicit pati, ratione cuius ex parte passi dispositiones plures requiruntur, quæ ex parte principij vt purè effectiui necessariæ non sunt. Si argumentum sumatur à paritate quantitatis secundùm prædictam sententiam, quæ omnia accidentia etiam vitalia in quantitate subiectari defendit, non probat dari diuersas potentias, quibus animæ effectiuè concurrant, sed dari vnicam, quæ sit adæquatum principium effectiuum omnium operationum, sicuti quantitas est adæquatum immediatum principium passiuum omnium accidentium. Ex his constat in re adeò dispari disparitatem assignari necessarium non esse. Possunt tamen plures rationes illius assignari, quia in materia fundamentum est vt dicamus ipsam recipere alia accidentia mediâ quantitate: in anima autem nullum reperitur, vt dicamus medio alio accidenti operationes efficere, & quia necessum non est materiam immediatè adhuc inadæquatè operationes recipere, & necessum est animam saltem inadæquatè ad omnes effectiuè concurrere.

Arguit sextò. Potentiæ dependent à corpore in ope- 16
rando: ergo sunt corporeæ. Hoc argumentum constitutum est pro potentiis sensitiuis, quas, cum toto composito esse identificatas tenent multi, ex his, qui potentias negant superadditas, vt huic argumento satisfaciant: ego tamen

nullam

nullam virtutem actiuam materiæ concedo respectu operationum vitalium, neque compositio, nisi ratione animæ; compositum enim viuens nihil aliud est quàm anima, & materia, ac proinde nullam vim actiuam habere potest, nisi ratione alterius partis, vel ratione vtriusque: ratione materiæ illam non habet: ergo tantum ratione formæ, siue per ipsam formam, siue per potentiam ortam ex illa, quæ potentia si esset superaddita compositi diceretur, quia oriretur à forma, & reciperetur in materia, & quia non oriretur à forma præcisa, sed à forma vt vnità exigente vnionem saltem vt applicationem subiecti, in quo producenda est talis potentia. Respondeo concedendo potentias has dependere in operando à materia, & nego sequi ex hac dependentia potentiam esse corpoream, quod sic probo. Etiamsi dentur hæ potentiæ superadditæ, anima concurrit ad has operationes, vt probaui Punct. primo, & cum eadem dependentia à materia, vt notum est, & tamen est spiritualis: ergo virtus actiua spiritualis potest dependere à corpore.

17 Arguit septimò. Operatio sensitiua corporea est immanens: ergo debet dependere ab aliqua potentia corporea, in qua possit subiectari. Respondeo multis modis posse has operationes corporeas esse immanentes, etiamsi tantùm ab anima dependeant; illos explicui Contr. præcedenti, Punct. 1. modò breuiter dico, has operationes esse immanentes propter vnionem immediatam, quam habent cum anima vt dixi Puncto præcedenti.

18 Arguit octauò. Potentiæ sensitiuæ ordinantur ad actus corporeos: ergo sunt corporeæ, quia nihil spirituale potest ordinari ad aliquid corporeum. Respondeo potentias non ordinari ad actus corporeos tanquam ad finem, propter quem sint intentæ, sed tanquam causas ad suos effectus, eo modo, quo dixi Controu. 1. Punct. 1. animam ordinari ad suas operationes.

19 Arguit nonò. Anima est indifferens ad operationes diuersarum potentiarum: ergo indiget potentiis superadditis, vt determinetur ad producendos actus huius potétiæ, potiùs quàm illius. Multi redarguunt: Anima est indifferens ad producendas suas passiones, & determinatur ad producendas omnes: ergo eodem modo potest determinari ad illorum actus producendos. Inepta redargutio: anima numquam est indifferens ad producendum potiùs potentiam intellectiuam, quàm volitiuam, visiuam, quàm auditiuam, sed potens omnes producere, & determinata ad omnes producendas, in quarum productione nulla est contingentia, quæ magna intercedit in productione cuiusque actus vitalis. Melius retorquetur argumentum ex indifferentia, quam habet anima ad assensum & dissensum, amorem & odium; ad actum visionis tendentis in obiectum album, & actum tendentis in obiectum nigrum, & tamen hanc indifferentiam determinat ipsa anima, vel aliud comprincipium. & non alia potentia, quæ detur pro assensibus distincta ab illa, quæ datur pro dissensibus: ergo sicuti determinatur sine noua potentia differentia inter assensum & dissensum, poterit determinari inter intellectionem, & volitionem. Respondebis maiorem esse differentiam inter volitionem, & intellectionem, quàm inter assensum & dissensum, & ita hanc posse dari sine noua potentia, & non illam. Sed inquiro, quâ lege taxata sint hæc determinatiua, vt pro tanta indifferentia determinanda, & non pro tanta exigatur noua potentia, & alia determinatiua non sufficiant. quæ minorem indifferentiam determinabant? Nullâ certè, sed gratis omnino potentia superaddita exigitur ad hanc indifferentiam auferendam. Respondeo animam esse indifferentem ad suos actus, hanc autem indifferentiam non indigere potentiis superadditis ad sui determinationem, sed tolli per species, vel alia comprincipia in actibus omnino necessariis, & in actibus liberis in se tolli ab ipsa anima libera in actu primo constituta per ipsorum exercitium, & in actibus potentiarum, quæ voluntati subduntur tolli per actus voluntatis illos imperantes.

20 Hæc omnia argumenta desumpta sunt ex nostro Suario loco allegato ex disp. 18. Metaph. præter duo testimonia, quæ adducit loco citato ex lib. de anima. Noster Tolet. quæst. 9. plura congerit argumenta sua, & aliorum pro hac sententia; soluit facta ab aliis, quæ vix indigent solutione, & ex propriis vnum, vel alterum inuenio distinctum ab his, quæ ex Suario retuli, quod hic referam. Sic arguit Toletus. Plura tribuimus aliquibus potentiis quæ negamus aliis, dicimus enim intellectum intelligere, & voluntatem amare, & dicere non possumus, intellectum amare, & voluntatem intelligere, & sic de aliis: ergo hæ potentiæ inter se distinguuntur: ergo distinguuntur etiam ab anima, quia ea, quæ sunt inter se distincta non possunt vni tertio esse identificata. Hoc argumento vtuntur etiam Conimbricenses suprà, quod si aliquid probaret committeret attributa in Deo realiter inter se ab ipso distingui, quia non dicimus Deũ misericordia punire, & iustitia parcere, neque intellectu amare, & voluntate intelligere, sed singulis attributis singulas operationes accommodamus. Respondeo nos tribuere operationes intelligendi intellectui, & amandi voluntati, quia ipsam animam quatenus intelligit, intellectum; quatenus amat, voluntatem vocamus, per ordinem enim ad diuersas operationes diuersas virtutes in illa cognoscimus formaliter inter se distinctas, & realiter inter se & cum ipsa anima identificatas, quapropter realiter & nulla distinctione intellectus intercedente intellectus, & voluntas, omnes animæ potentiæ, quæ vnum sunt ad quamlibet actionem eodem omnino modo concurrunt, & in hoc sensu verum est hominem amare intellectu, & voluntate intelligere, est tamen ineptus loquendi modus, quia cùm dicimus, *intellectus, & voluntas*, iam distinguimus formaliter vtramque potentiam, & ita in sensu formali de illis vt formaliter distinctis loqui debemus.

Arguit insuper: Potentia visiua in homine cæco sepa- 21
ratur ab homine: ergo distinguitur ab anima. Eodem modo arguunt alij potentias recipere magis, & minus, ex quo eamdem inferunt distinctionem. Respondeo potentiam visiuam in cæco, & auditiuam in surdastro non separari ab anima, neque in sensu aliquo recipere magis aut minus, sed tantùm deperdi deorganizationem requisitam ad illorum actus, quâ perditâ nullus illorũ potest exerceri à potentia permanente identificatâ cum anima & propter eamdem deorganizationem magis, minúsve attemperatam iuxta exigentiam actuum potentiarum eademmet immutatâ intrinsecè perseuerante, perfectiùs, vel imperfectiùs illos exercet.

Arguunt Thomistæ, substantiam non esse immediatè 22
operatiuam, quod sæpè negaui. Arguunt, actus, & potentiam debere esse in eodem genere, quod modò nego, si hoc ita intelligant, vt actus, & potẽtia debeant esse intra idem genus substantiæ, vel accidentis, quod hîc contendunt. Arguunt, animam fore in perpetua operatione si operaretur immediatè. & non per potentias superadditas: quod nego, similiter, quia eodem modo posset inferri potentias fore in perpetua operatione, ex eo quod per se ipsas immediatè, & non per alia comprincipia superaddita operantur. Hæc sunt argumenta, quibus auctores potentias distinctas ab anima, propugnant quæ ita prolixè retuli propter auctoritatem grauissimorum ac doctissimorum Doctorum, qui oppositam sententiam defendunt.

PVNCTVM III.

An potentiæ animæ distinguantur ab illa formaliter.

DIfficultas hæc tantùm inter recentiores huius tem- 1
poris exagitatur, antiqui in distinctione reali defendendâ, vel impugnandâ intenti, de hac distinctione rationis non egêre. Affirmant aliqui potentias realiter identificatas cum anima ab ipsa formaliter distingui. Alij quorum subtiliùs inspexêre nullam distinctionem formalem inuenêre inter animam, illiúsque potentias.

PRIMA CONCLVSIO. Potentiæ animæ inter se forma- 2
liter distinguuntur, & quamlibet illarum saltem inadæquatè ab anima distingui necesse est. Prior pars conclusionis probatur ex distinctione actuum, & ex diuerso modo, quo hi actus procedunt à suis principiis, intellectio enim & volitio non solùm distinguuntur specie sicuti assensus, & dissensus, sed etiam distinguuntur ex diuerso modo respiciendi suum obiectum, quia intellectus trahit ad se obiectum, illud in se quasi depingendo, & repræsentando: & voluntas fertur in suum obiectum per amorem, qui est quasi pondus quod animam in rem amatam inclinat, iuxta illud: *Amor meus est pondus meum, illuc feror quocunque feror.* Eodem modo distinguuntur sensus internus, & materialis

materialis appetitus. Aliæ potentiæ sensuum externorum diuersa organa & diuersas dispositiones exigunt ad operandum, ex qua diuersitate fundamentum desumit intellectus ad has diuersas operationes inter se constituendas. Posterior pars conclusionis ex priori euidenter infertur, quia si voluntas, & intellectus inter se distinguuntur, non potest ratio animæ adæquatè in potentia intellectiua, aut volitiua consistere, quia potentia volitiua formaliter secundùm se præcisa, non dicit potentiam intellectiuam radicalem, neque formalem, & potentia intellectiua eâdem præcisione desumpta non dicit potentiam volitiuam radicalem, neque formalem: sed anima essentialiter dicit principium formale, vel radicale: ergo non potest illius essentia consistere in aliqua harum potentiarum provt ab illis distincta; idem dico de aliis potentiis sensitiuis, quæ sunt de essentia animæ sensitiuæ, seu constitutiuæ gradus sensitiui, quem essentialiter includit anima rationalis constitutiua hominis.

3 Secvnda conclvsio. Omnis potentia constitutiua prædicati alicuius, quod essentialiter supponat ratio viuentis, est essentialis animæ. Ratio est facilis: Omni inferiori essentiale est prædicatum, quod essentialiter supponit tanquam quid superius: v. g. omni homini essentiale est esse animal: ergo essentiale est illi constitutiuum sui superioris, quod essentialiter includit; si enim homini essentiale est esse animal, essentiale erit esse viuens, & esse sensibile, quæ sunt prædicata essentialiter constitutiua animalis. Hæc conclusio euidens est, neque alia indiget probatione, aut explicatione.

4 Tertia conclvsio. Omnis potentia, quæ non est constitutiua prædicati superioris viuenti, & non est potentia dicens ordinem ad actus vitales, non potest esse metaphysicè constitutiua animæ, neque illi essentialis. Ratio est clara: ratio viuentis secundùm se, & secundùm omnes suas species vegetatiui, sensitiui, & rationalis, tantùm consideratur in ordine ad actiones vitales vegetandi sentiendi, & ratiocinandi: ergo potentia, quæ non est sensitiua, vegetatiua, sensitiua, aut rationalis (nomine rationalis intellectiua, & volitiua clauditur) non est constitutiua differentiæ viuentis, neque illarum specierum, quæ sub conceptu viuentis continentur, vsque ad infimam speciem animæ: ergo si constitutiua non sit alicuius prædicati superioris, quantumuis identificata sit cum anima ad illarum essentiam non pertinebit.

5 Qvarta conclvsio. Potentia nutritiua est essentialis animæ nutritiuæ, & formaliter constitutiua illius impræscindibilis ab ea ex parte actus, & ex parte obiecti. Probo hanc conclusionem: Potentia nutritiua constituitur per prædicatum reale quod sit principium nutritionis: ergo per principium nutritionis formale, vel radicale: non per principium radicale: ergo per principium formale. Primum antecedens est definitio animæ vegetatiuæ: illatio ex illo est à positione diuisi, & negatione vnius membri diuidentis ad affirmationem alterius, quam esse legitimam. Summulistas non latet: negationem illius membri diuidentis confirmo: principium radicale nutritionis est illud, ex quo procedit potentia superaddita, quæ immediatè concurrat ad nutritionem: sed anima vegetatiua, quæ non habet potentiam superadditam non potest esse principium potentiæ superadditæ: ergo non potest esse principium radicale: Maior per se patet, ex eo enim distinguuntur principium formale, & radicale cuiusuis effectus, quod principium formale immediatè per causalitatem per se ipsam attingentem effectum, & ab ipso procedentem influit in effectum: & principium: radicale per causalitatem procedentem ab ipso, & attingentem non ipsum effectum, sed virtutem aliquam, quæ ipsum per aliam causalitatem immediatè attingat: Minor est per se nota, Consequentia legitima.

6 Confirmatur eadem conclusio, & alio modo expenditur eadem ratio. Nullus influxus potest considerari procedens ab anima vegetatiua non habente potentiam vegetandi superadditam respectu actus vegetationis procedentis ab illa tanquam à principio vitali, qui non immediatè tangat ipsum terminum nutritionis; ergo nullus influxus potest intelligi ab anima tanquam à principio vitali, qui non sit formaliter nutritio: ergo nullus influxus potest ab illa procedere, qui non procedat ab ipsa tanquam à principio formali nutritionis: Antecedens probo. Anima vegetatiua, quæ non habet potentias superadditas non potest influere in potentiam vegetandi: ergo tantùm influit in ipsum actum immediatè, nihil enim est, quod ipsa possit vitaliter producere, neque alia actio potest considerari procedens ab illa tanquam à vita, nisi illa, quæ terminatur in ipsum terminum nutritionis.

Qvinta conclvsio. Anima sensitiua essentialiter dicit potentias sensitiuas correspondentes gradui substantiali sensitiuo constituenti speciem animæ sensitiuæ. Vnde si ratione animæ sensitiuæ tantùm dicit posse sentire sensationibus vnius potentiæ externæ, & aliùs internæ: illa potentia externa, hoc est sensitiua obiectorum externorum, & interna, quæ hanc comitatur est essentialis, & constitutiua gradus sensitiui, itavt vtraque potentia adæquatè gradum substantialem, per quem differt anima sensitiua à purè vegetatiua constituant. Probatur hæc conclusio, eodem modo ac præcedens: de ratione constitutiua animæ sensitiuæ, seu differentiæ, per quam anima sensitiua constituitur, & differt à pura vegetatiua est esse principium sensationis: ergo radicale, vel formale: non radicale: ergo formale. Percurre illationes factas ad primam conclusionem probandam, eisdem enim hæc euincitur conclusio. 7

Sexta conclvsio. Sensitiuum, in quo conueniunt equus & leo, per quod specie differunt à talpa & ab aliis animalibus, quæ non sunt prædita quinque sensibus, essentialiter includit potentias formales videndi, audiendi, &c. Ratio est, quia hoc sensitiuum differt à sensitiuo talpæ per principium sensationum pertinentium ad omnes quinque sensus, per quas omnia illarum obiecta percipiuntur: Non per principium radicale: ergo per principium formale. Idem discursus est huius conclusioni, & proximè præcedentium. 8

Septima conclvsio. Rationale hominis essentialiter includit potentiam formalem intelligendi, & volendi Probatur hæc conclusio eadem ratione, quâ præcedens. Rationale hominis includit essentialiter principium intellectionis, & volitionis, non radicale propter rationem iam dictam: ergo formale. Dixi rationale hominis, vt abstraherem ab illa quæstione, an possit dari principium intellectionum, quod non sit volitiuum, cui si affirmatiuè respondeatur, dicendum est de ratione intellectiui vt sic non esse potentiam volitiuam, sed intellectiuam, quæ constituat gradum specialem viuentis medium inter hominem, & equum, qui differt ab equo per potentiam intellectiuam, & à quo differt homo per volitiuam: si verò negatur possibile esse principium intellectiuum, quod volitiuum non sit, omne intellectiuum constituetur per potentiam intelligendi, & volendi. 9

Procedunt hæ omnes conclusiones respectu animarum, quæ potentias non habent superadditas; aliis verò, quibus potentiæ superadditæ possunt conuenire, hæ non essent de illius essentia, quia nihil superadditum potest esse de essentia alicuius, & quia sufficienter illarum essentiæ constituerentur per principia radicalia suarum operationum. 10

Ex his constat gradus essentialiter dicere potentias, quibus constant, & animam gradus, quos includit: gradus vegetandi tantùm dicit potentiam vegetatiuam; gradus sentiendi saltem dicit quamdam potentiam externâ, & aliam internam; gradus specialis sensitiui equi, & leonis, vt distincti à sensitiuo talpæ dicit potentias quinque sensuum externorum, & sensum internum; gradus rationalis hominis dicit potentiam intellectiuam, & volitiuam, & si possibilis est alius gradus intellectiui, & non volitiui medius inter gradus hominis, & equi dicit tantùm potentiam intellectiuam. Anima plantæ dicit gradum vegetatiui; anima talpæ dicit gradum vegetatiui, & sensitiui sensatione interna, & externâ circa obiectum sensus si aliâ potentiâ externa caret hoc animal: anima equi, & leonis dicunt gradum vegetatiui, & sensitiui sensu interno, & quinque potentiis circa obiecta externa, anima hominis dicit omnes gradus, quos dicunt reliquæ animæ, & gradum ratiocinandi includentem potentiam sensitiuam, & volitiuam. 11

Obiicies contra has conclusiones. Possum ego considerare animam absque eo quod considerem illius potentias: ergo potentiæ saltem ex parte actus distinguuntur formaliter ab anima. Respondeo negando antecedens, eo enim ipso quod concipiam animam, debeo concipere illius potentias eo modo, quo animam concipio. Si animam expressè apprehendo, illius potentias expressè me apprehendere 18

hendere necesse est. Sic in definitione, quæ nihil aliud est, quàm expressa animæ apprehẽsio expresse illus potentias attingo, dico enim *actus, quo viuimus*, &c. ratio est, quia quamtumuis confusè animam apprehendo, debeo illam apprehendere vt distinctam ab omnibus, quæ non habent rationem animæ: ergo debeo apprehendere id, per quod constituitur distincta ab illis: sed constituitur distincta per principium operationum vitalium: ergo debeo apprehendere principium operationum vitalium, quod formaliter est potentia. Debere me apprehendere animam vt distinctam ab aliis, quæ non habent rationem animæ, patet, quia si cùm illis illam confundam, non dicar apprehendere animam sed prædicatum commune animæ, & aliis entitatibus, quæ non sunt animæ; sicut cùm hominem apprehendo confusum cum equo, non dicor apprehendere hominem, sed animal.

13 Dixi conclusione tertiâ, potentiam non constituentem aliquod prædicatum superius animæ in communi, non terminatum ad actionem vitalem, non esse de essentia metaphysica animæ, etiamsi realiter sit identificata cum illa, & consultò nullam ex his potentiis assignaui, quia non est huius loci examinare quibus potentiis constituantur prædicata superiora omni animæ, & de quacunque potentia à me assignata posset excitari quæstio, an illa pertineret ad constitutiuum substantiæ, corporis, vel spiritus, quam quæstionem dirimere esset naturam ferè omnium prædicatorum quæ in serie prædicamentali continentur indagare, quapropter sufficiat regulam assignare pro illis potentiis, si aliquæ sint, ex quibus forsan erit virtus productiua caloris identificata cum animis sensitiuis.

PVNCTVM IV.

Nonnulla de potentiis expediuntur.

1 INquiri solet in opinione quæ potentias superadditas defendit, an possint à proprio subiecto separari? Negat Caietanus 1. p. q.54. art. 4. §. *Ad tertiam rationem.* Melius affirmatiuè respondet Sotus in prædic. cap. de proprio, Bañes 1.p.q.77. art.1. dub.1. ad 4. Ratio sumenda est à paritate quantitatis, & aliorum accidentium, quæ à propriis subiectis separãtur; non enim in vitalibus potentiis specialis reperitur difficultas, neque speciale fundamentum ad asserendum per se ipsas, & non per actiones superadditas dependere à subiectis, sicut enim quantitas est passio materiæ primæ & semper illam comitatur, & mediâ actione ab illa dependet: eodem modo si daretur potentia intellectiua superaddita, mediâ actione ab illa dependeret. Non nego possibiles esse potentias immediatè & per se ipsas dependentes à substantiis, quarum sunt passiones, quæ ab illis separari non possint; nihil enim, quod alicui entitati per se ipsam, & non per aliud superadditum conuenit, ab illa est separabile.

2 Secundò inquiritur, an hæ potentiæ separatæ ab anima possent vniri subiecto extraneo; v. g. an potentia visiua posset vniri ligno? Rub. lib.2. de anima, c.3. q.2. asserit implicationem inuoluere vnionem harum potentiarum subiecto extraneo. Sentio absque vlla contradictione potentias has posse vniri subiecto; quod probo, quia nullũ est argumentum, quo talis ostendatur contradictio. Secundò, quia in communi sententia potentia visiua materialis in homine, & in equo subiectatur in materia prima: sed materia prima equi, hominis, & ligni est eiusdem speciei, & potuit eadem numero, quæ est hominis vel equi, ligno contingere: ergo sicut materia primâ hominis est capax terminandi vnionem respicientem potentiam visiuam, ita materia prima ligni eamdem capacitatem habebit.

3 Obiicit Rub. Implicat esse formam in subiecto, cui non communicet suum effectum formalem: sed effectus formalis potentiæ visiuæ est reddere subiectum potens videre: ergo si informat materiam primi ligni constituet illam potentem videre. Respondi millies effectum formalem, quem communicat forma cuicunque subiecto, cui vnitur, esse cõstituere quoddam totum resultans ex subiecto, formâ vnitâ, & vnione, & hoc esse inseparabile ab illa, reliquos verò esse respectiuos ad subiectum. Dixi etiam potentias non constituere subiecta per se ipsa effectiua, neque per se ipsa potentia aliquid producere; sed tantùm mediatè mediis potentiis, si his seclusis nullam virtutem actiuam habeat subiectum, vel tanquam comprincipium ex qua & ex subiecto fit principium effectiuum adæquatum, si subiectum virtutem aliquam inadæquatam haberet ad operandum.

Tertiò inquiritur: An potentia vitalis separata à subiecto, vel vnita subiecto extraneo posset elicere actum vitalem, v.g. intellectus separatus an posset producere intellectionem? Resp. intellectum sine consortio animæ, concurrente ad intellectionem non posse illam producere adhuc de potentia Dei absoluta, quia in mea sententia intellectio (idem dico de volitione & quacunque sensatione) per suammet entitatem dependet ab anima & vnitur animæ. Respondeo secundò, intellectum separatum ab anima, hoc est, non illi vnitum, neque dependentem ab illa, posse naturaliter producere intellectionem, cum propria anima, si debitam approximationem habeat cum ipsa anima tanquam cum subiecto, à quo educenda est intellectio, & comprincipio à quo simul cum potentia talis intellectio processura est. Hanc conclusionem defendo, quia ad hoc vt intellectus concurrat cũ anima, existimo non requiri vnionem inter ipsum, & animam, sicuti neque in alio accidenti ad concurrendum cum substantia ad alium terti um effectum, quia sine fundamento requiritur talis vnio; sicut enim calor eodem modo calorem alium, aliúmve effectum producit eodem modo cum igne, cui est vnitus vel cui est tantùm applicatus; sic intellectus intellectionem producet cum anima sibi vnita, vel tantùm applicata si debitam cum illa applicationem habeat. Respondeo tertiò intellectum subiecto extraneo vnitum posse de potentia Dei absoluta cum propria anima intellectionem producere, quia tunc illi deficiat approximatio, quæ est conditio necessaria ad agendum, & forsan vnio cum subiecto extraneo impedimentum sit ad agendum, poterit Deus non obstante hoc impedimento cum intellectu concurrere, & approximationem supplere, vt probaui in Physic. Contr.8. Punct. 3. vbi dixi agens de potentia Dei absoluta posse agere in passum distans. 4

Quartò inquiritur: An potentia vitalis separata, vel quodlibet aliud accidens haberet modum perfectatis Caietanus quem impugnat Suarius tom.3. in 3.partem, disp.56. sect. 2. affirmat accidens separatum habiturum modum quemdam substantialem, quo existat existentia substantiali, quam habere nequit, dum est in subiecto. P. Suarez suprà, & P. Vasquez 1. p. disp.173. modum hunc perfectatis accidentalem concedunt accidentibus separatis, Sotus in 4. dist.12. q.6. & P. Valentia 3.p. disp.64. cap.5. Punct.1. affirmant accidens separatum nullum modum superadditum habiturum. Sentio accidens separatum nullo alio indigere modo distincto à creatione, vt cõstituatur existens, & independens à subiecto, quod sic probo. Ex vi creationis accidens constituitur existens, & sine dependentia à subiecto: ergo non indiget alio modo superaddito: Antecedens constat ex dictis 3. Physic. de natura actionis creatiuæ: Consequentia patet, quia posita creatione accidens non indiget hoc modo vt sit independens à subiecto; ad quid ergo indiget illo modo? Dices per creationem existere independenter à subiecto priuatiuè, & non positiuè, & indigere modo superaddito, vt positiuè sit extra subiectum. Contrà: accidens habet per creationem, quæ est forma positiua, hoc, quod est non dependere à subiecto: ergo habet modum non dependendi æquè positiuum cum quocunque, quem tu fingas. Probo consequentiam: Nullus modus positiuus est formalis negatio dependentiæ, sed tantùm illam inducit: ergo eatenus modus ille faciet subiectum positiuum independens, quatenus per entitatem positiuam hãc negationem induceret; sed hoc habet creatio; ergo constituit accidens independens. Mitto nullum modum ex vi cuius entitas non existit, posse illum independentem constituere; quia accidens constituere entitatem independentem, est illam entitatem constitui existentem ex vi huius accidentis absque vllo ordine ad subiectum inhæsionis: ergo accidens, seu modus, ex vi cuius potentia separata, vel quælibet alia entitas non constituitur existens non posset illam independentem constituere. 5

Dices: modum illum non requiri, vt potentia superaddita constituatur independens, ed vt suppleat vnionem, quam habebat tale accidens cum subiecto. Contrà: accidens separatum à subiecto manet ab illo diuisum: ergo vt sit in statu separationis necessariò includente diuisionem, 6

non

non indiget alio supplente vnionẽ,ad hoc enim vt subiectũ forma careat,nó requiritur aliquid, quod supleat vices formæ,qua caret.Neque anima rationalis in statu separationis habet modum aliquem supplẽtem defectũ vnionis.

7 Addo magis connaturale esse accidenti,carere illo modo,quàm illum habere in statu separationis,quod sic probo:Modus ille non est formæ connaturalis,neque necessarius adhuc pro illo statu,vt probaui:ergo si daretur,saltem esset præter illius naturam:Deinde opponeretur cũ modo essendi in subiecto,quẽ exigit accidés:ergo esset cótra illius naturã,sicut est contra naturam aquæ habere caloré oppositum cum frigiditate , quam exigit, & magis naturale est aquæ,adhuc non frigidæ carere calore, quàm illũ habere.

8 Obiic. Accidens separatum est per se:ergo non indiget modo perfeitatis.Resp.accidés separatum esse per se,nihil aliud esse , quàm existere cum independentia à subiecto, quod habet per creationem , qua indigere fatoor in statu separationis;Alio tamen modo distincto egere nego.

9 Obiic.secundò:Forma substantialis in statu reparationis habet modum perfeitatis:ergo eundem habebit forma accidentalis. Resp.formam substantialem separatam à subiecto,retinere subsistentiam partialem,si illam propriam habebat in subiecto distinctam à subsistentia materiæ:si verò subsistebat indiuisibili subsistentia totius , in statu separationis, illi tribui modum quendam supplentem subsistentiam;quam habebat in toto,non verò modum supplentem vnionem ipsius cum subiecto,neque aliquem distinctum à creatione supplente dependentiam,quam habebat ab eodem:si materialis erat , & ex ipso educta ; accidenti verò nullum modum tribuendum esse distinctum à creatione, quia cùm in statu vnionis non haberet subsistentiam, non indiget in statu separationis modo supplente vices subsistentiæ,cuius est incapax.

10 Quintò inquiritur:An in anima vegetatiua distinguantur potentia generatiua, nutritiua,& augmentatiua ? Plures de hac re lege opiniones apud Patrẽ Rub.lib.2.de anima,c.4.de potentiis animæ vegetatiuæ,q 2. Affirmo breuiter , Potentiam nutritiuam non esse distinguendam à potentia augmentatiua.Ratio est,quia nutritio, quæ est actus potentiæ nutritiuæ,non differt ab actu potentiæ augmentatiuæ,qui est acquisitio quantitatis per aliquid intrinsecũ sed tantùm per connotationem subiecti quantificati , ad quam tantùm requiritur quantitas informans subiectum; sed ad hoc vt quantitas informet subiectum;circa quod fit nutritio,& ad hoc vt fit nutritio , non requiritur potentia distincta à nutritiua:ergo nõ est superaddẽda,quia vbi non est actuũ distinctio,non debet potentiarũ admitti.Quod si vt viuens fiat mãius quantum,vnio quantitatis acquisitæ cũ quãtitate præexistente requiratur pro hac vnione,etiãsi demus necessario requiri ad quantitaté quomodocũq; acquirendã,nõ est multiplicanda noua potẽtia,quia tota quãtitas à materia producitur,cui inhæret,&ita vnio quãtitatũ producetur ab vnione materiarũ,ex cuius potẽtia educitur.

11 Dico insuper,si nomine potentiæ generatiuæ intelligatur virtus productiua seminis,hanc non distingui à nutritiua,quia eadem potentia,quæ in materia cum his positionibus ossa producit,nertuos in alia,in alia carnem,sanguinẽ in alia,& in alia lac,poterit & in alia semẽ elaborare.Suaderi potest hæc sententia ex alia , quam multi Medici ex principiis anatomicis certam putant , videlicet partes,in quibus semen decoquitur,ali ex ipse semine ex quo infero ad virtutem illã,cui incumbit partes illas nutrire,spectare semen elaborare,vt illud tanquam materiam aptam ad nutritionem illarum partium disponat.

12 Vltimò affirmo,si nomine potentiæ generatiuæ intelligatur virtus,quæ immediatè fœtum attingit,siue in semine residens,siue matri inhærens,virtus generatiua à nutritiua distinguitur.probo hanc conclusionem ex modo longè diuerso,quo effectus harum virtutum producuntur , & distinctione actuum illorum,ex quibus tota distinctio aliarum potentiarum desumitur. Virtus enim generatiua respicit terminum necessariò transeunter productum , virtus nutritiua terminum immanenter ab illa necessariò producendum;quod si aliquas exerceat actiones transeuntes hæc virtus, scilicet dispositionem alimenti , aliásve huiusmodi hæ omnes ordinantur ad præcipuam actionem immanentem,scilicet conuersionem alimenti in substantiam aliti, vel illam consequuntur,productio verò fœtus valde à nutritione in modo procedendi à suo principio differt,neque ad nutritionem ordinatur, neque illam consequitur.

CONTROVERSIA IV.

De Potentiis materialibus tam externis, quàm internis.

DVo sunt potentiarum materialium genera, externarum,& internarum:Potentiæ externæ sunt , quas quinque corporis sensus vulgò appellamus , visus,auditus , olfactus, gustus, & tactus;quæ vt plurimùm semper idem animal omnes simul comitantur;in aliquibus tamen non omnes reperiuntur , talpa enim caret visu , aliaque animalia odoratu. De numero potentiarum internarum magna est disputatio, pluresque Philosophorum opiniones,vnum tamen est certum dari sensum communem,& appetitum materialem;an verò plures dentur sensus interni breuiter definiam. Omnia , quæ ad materiam huius sectionis spectant , suspenso brachio attingam, quia plus oblectamenti,quàm vtilitatis afferunt,& præcipuè quia vix ratio efficaciter concludens hac in re inuenitur.Adeat Conimbric.Patres,qui plura de his potentiis fusè,eleganter, lepidè,& eruditè pertractata legere velit, qui à 7.cap.libri 2 de Anima agunt de potentiis exrernis , & quatuor prioribus capitibus libri tertij,de potentiis internis.

Punctvm Primvm.

De Potentiis externis.

BReuissimè quæ ad has potentias attinent hoc Puncto attingam,quia non alia maiori indigent discussione.

§. I.

De visu , & visibili.

VIsus est inter omnes sensus præstãtissimus, vt patet ex latitudine sui obiecti,& ex modo illud attingendi,& mira deorganizatione ad suas functiones requisita. Constant oculi septem musculis , quibus mouentur , tunicis quinque,tribus humoribus,neruis duobus.Musculos inuenit natura vt globum facilè in omnes partes conuertant, quibus vnus sursum,alter deorsum, duo ad sinistram dextramque mouent orbem:duo illum circumferunt,&tãdem septimus eum sustentat.E tunicis intima *specularis* vocatur, quia instar speculi nitet:huic proxima *reticularis*,quia venulis & arteriis intertexta figuram retis exhibet : tertia *vuea* dicitur,quia similis est vuæ folliculo , pedunculo carenti: quarta *cornea*, quia cornu in tenuissimas laminas insectum refert:quinta alba à colore nuncupatur, *adnata*, seu adhærescens , quia illius beneficio stat tota oculi fabrica. Ex humoribus intimior dicitur *crystallinus*, medius *vitreus*,extimus *aqueus*,quia similitudinem crystalli, vitri fusi , atque recocti,& aquæ referunt. Duo nerui optici, siue visorij à cerebro in oculos mittuntur,in quos spiritus animales traiiciuntur. 1

Probant PP.Conimbr.c.7.visionem fieri in humore crystallino,qui centrum orbis obtinet,quia si in membris opticis fieret , cum aliquando nerui valde distent , obiecta duplicia apparerent.Neruos opticos aliquando distare,probant ex Vesalio c.4.lib.4.de fabrica corporis humani,dicente se Patauij quendam secuisse,cuius nerui visorij à cerebro ad oculos vsque diuisi erant,qui tamen geminata à simplicibus discernebat, neque vnquam illi simplex obiectum duplex apparuerat. Huic rationi non acquiesco, quia humor crystallinus oculi dextri distans est ab humore crystallino sinistri, & in vtroque visio, tamen obiectum vtroque oculo visum non apparet duplicatum. Nihilominus assero visionem fieri in hoc humore , quia hæc pars oculi est maximè lucida,& conspicua præcipuum obtinés locum , cui reliquæ partes deseruiunt , neque fortiorem aliam rationem huius conclusionis reperio , sicut neque oppositæ magis cogruentem. 2

4 Obiectum visus esse colorem & lucem, vtrumquè formale, quia vtrumque per se visionem terminat, suadet experientia; nullum enim aliud obiectum hac potentia sentimus, & hæc illis attingi, ipsi oculi testes sunt. De distinctione coloris à luce disputant Conimbr. c. 7. q. 2. vbi varias opiniones referunt. Esse colorem apparentem, qui à luce non distinguitur, sicut color Iridis, & qui in columbæ collo conspicitur, probatur, quia secundùm diuersos aspectus, diuersus apparet, cùm sit idem semper, inde illius apparentiæ minimè credendum est; color autem papyri, croci, & atramenti quomodocunque inspiciatur, semper album, nigrum, rubrúmve videtur. Ex quo infertur hunc esse verum fixumque colorem, à luce distinctum, & illum tantùm apparentem luce identificatum. De natura colorum mediorum tantùm vide Conimb. ibidem quæst. 4.

5 Lumen posse videri sine colore patet in aëre, in quo videtur lux absque colore aliquo: colorem autem non posse sine lumine videri, certum est, cum in obscuro loco nullum colorem cernere possimus. Est dubium an lux requiratur ex parte medij, vel ex parte obiecti? Conimbr. q. 4. art. 2. docet requiri ratione vtriusque. Affirmo cum Hurt. disp. 17. sect. 2. Arriag. disp. 5. sect. 3. subs. 2. tantum ex parte obiecti requiri, quod probo. Homo existens in vltima parte specus per medium illius obscurum valde videt obiectum illuminatū existens foris: ergo lumen tantùm requiritur ex parte obiecti, non ex parte medij. Dices, semper medium habere aliquam lucē, quæ sufficit, vt recipiat species obiecti existētis deformis: Contrà: ergo si medium habet lucem sufficiētem ad recipiendum species obiecti existentis foris, etiam poterit recipere species coloris existentis, in medio specus, & videre talem colorem: si enim lumen requireretur tantùm ex parte medij, sicut obiectum illuminatum existens extra specum per medium specum obscurum valde videtur, sic videri posset existens intra eumdem specum; quod non contingere suadet experientia.

6 Deinde si aër incluſus intra specum habet sufficientem lucem vt recipiat species corporis existentis extra specum, lux existens in specu videri posset, hanc tamen non videri nisi valde propinquam certum est, quia si in medio specus ponatur corpus opacum, nullam impedit visionem, nisi forsan corporis extra specum existentis: ergo non videbatur lux aëris existentis post corpus opacum.

7 Quomodo lux colorem iuuet ad producendam sui speciem, ex nullo capite potest à priori, neque à posteriori probari. Aliqui affirmant esse conditionem requisitam, vt color illam producat, ego non inuenio quod genus sit hoc conditionis, quapropter assero in re dubia efficienter lumē cum colore concurrere ad productionem speciei coloris.

§. II.

De Auditu, & audibili.

8 AVditus obiectum tantùm est sonus, qui rectè definitur: *Qualitas producta per verberationem aëris duobus corporibus se inuicem trudentibus.* Corpora dura aptissima sunt ad sonum efficiendum, ideo metalla magis sonant quàm alia corpora mollia. Benè tamen nōtarunt Conimbricences c. 8 quæst. 1. non esse necessaria duo corpora dura ad efficiendum sonum, quia aquâ fluente, & aquis inuadentibus aliis, ex huiusmodi corporibus fit sonus. Nullum aliud obiectum auditu percipi posse constat experientiâ.

9 Subiectum soni est corpus interceptum corporibus se inuicem trudentibus, sicut ex illius fractione, seu compressione fit sonus, sic in illo recipi potest. Deinde, quia immotâ campanâ, quæ sonum producit, constat moueri subiectum soni, cùm in hoc medio audiatur, in quo anteà percipi non valebat, quod aliter contingere non potest, nisi per nouam approximationem localem, quia virtus producendi species in sono est eadem, & hæ in instanti producuntur, cùm careant contrario.

10 Non tantùm aër, sed etiam aqua est subiectum aptum ad recipiendum sonum, & ad species soni sustentandas. Ita contra Hurtad. docet Arriaga suprà subsect. 3. & Conimbr. c. 8. q. 2. art. 1. quod probatur, quia auditur aquarum murmur defluentium per profundas fluminis partes, etiamsi extimæ, quia congelatæ, vel aliâ de causâ detineantur, quod probat aquam sonum edere, & illius species recipere; & hanc secundam partem confirmat fuga piscium audientium voces, vel alium corporum strepitum. Neque rationem alicuius momenti pro sua sententia adducit Hurtad. tantùm ex illo contra nostram sententiam obtici potest, hominem existentē intra aquam nihil audire, quod forsan non omnino verum est, difficile enim credo hominem palmo aquæ obtectum ingentem bombardæ sonitum penitus non auditurum, & adhuc hoc admisso, Resp. hoc prouenire ex distemperie, quam nimia frigiditas, & humiditas aquæ causat in organo auditus.

Inter sonos vox est omniū præcipuus, definitur ab Arist. 11
Ictus aëris respiratione attracti, qui ab anima in pulmone existente cum quadam imaginatione efficitur. Ictus nomine, sonum ictu productum intellige, qui genus est in hac definitione, reliqua verò locum differentiæ obtinent. Vox tātùm conuenit animantibus, non tamen omnibus, pisces enim voces non efformāt, neque muscæ, licèt enim murmur excitent cùm volatu attollunt, hoc non fit organis requisitis ad vocem, neque cum imaginatione, sed tantùm eodem modo, quo fieret alio emortuo corpore moto.

Auditus valdè necessarius est ad disciplinas acquirendas, vitámque politicam degēdam: etsi enim minus sit no- 12
bilis visu, certè valde necessarius, miserrimè enim vitam degunt omnino surdi. Aures aptissimæ sunt ad huius potētiæ vsum, emittunt enim species collectas, & ita illis viā pandunt, vt eam occludāt aliis corporibus potentiæ nociuis. Intra formam auriū membrana quædam continetur, quæ tympanum vocatur cauitatem orbicularē trahicies, quam tria ossicula stabiliunt, quorum primum incudis pedunculis innitentis duobus; secundum malleoli, & tertiū stapedæ figuram retinent: intra membranam cōtinetur quidam veluti innatus aër, ita tectus, ne effugiat, vel distemperiem patiatur. Tympanum affixum est cuidā neruo, per quem spiritus animales trahuntur ad suas per ficiēdas operationes. Sensatio auditus fit in parte intra tympanum cōtenta, quæ aptissima est ad hanc sensationem, sicut aër ad species illi deseruientes recipiendas, lege Conimb. suprà.

§. III.

De Olfactu & Odore.

OLfactus, sensus est odoris tantùm perceptiuus residēs sub naribus: nasus præter pulchritudinem, quam faciei affert, & vtilitatem capiti ad excrementa expellenda, aptissimus est ad sensationem olfactus, deseruit enim aërem attrahens, quâ attractione panduntur duæ portulæ immediatæ organo olfactus, per quas odor ingreditur, & hæc est causa, propter quam respiratione non olfaciamus, secus aspiratione, qua aër attrahitur. Hæ portulæ sunt in parte inferioris cauitatis existentis intra oculos, & nares, quam habitant caruncul æ mamillares ita dictæ à mamillæ figura. His caruncul is subiicitur os quoddam tripartitum multis foraminibus instar cribri patens, habet tamen duo insignia, aliis duobus foraminibus nasi correspondentia, hoc os cribrum, & spongiosum dici solet. Odoratus residet in caruncul is mamillaribus, quæ abditioré locum obtinent, ad quas reliquæ partes organicæ ad hunc sensum pertinentes ordinantur, lege Conimb. c. 4. quæst. 4. art. 2. 13

Affirmant aliqui odorem esse substantiam quandam per 14
medium diffusam, quæ ad olfactum peruenit, & sensationem efficit. Dicendum tamen est esse qualitatem, quia substantia nullo sensu percipi valet, hanc sæpè per mediū diffundi simul cum aliquibus partibus substantiæ, cui inhæret, negari nequit; videmus enim plures substantias odoriferas in partes fumosas exhalari. Dici etiam posset non esse necessarium, hanc qualitatem ita diffundi vt sensu percipiatur, sed posse mediis speciebus sentiri, vt patet in electro, & in aliis substantiis odoriferis, quæ latissima spatia, pluráque successiuè odore replent, & diu durant: quid verius, dicendum vbi de speciebus huius potentiæ.

Qualitas odorifera definiri potest: *Qualitas orta ex temperamento primarum qualitatum siccitate, & calore aliis qualitatibus dominante.* Substātiæ enim odoriferæ, quò magis calefiunt, manibúsque trahuntur, maiorem odorem emittunt, & in hyeme, in qua humiditas cum frigiditate viget, minùs percipiuntur vina, aliæque substantiæ odoriferæ quàm verno tempore. 15

Probus odor salutaris, sapidíque cibi signum est: fœtor 16
verò nociui, atque corrupti, & ideo vt plurimùm odore examinamus cibos insumēdos, quapropter aptissimè nares sunt supra os appositæ, veluti custodes, & examinatrices ciborum, vt salubribus oris ingressum permittant, & nociuos abigi moneant.

§. IV.

§. IV.

De Gustu, & Tactu.

17 GVstus est sensus saporum perceptiuus: residet in lingua, præcipuè in cuspide, necnon in radice linguæ, seu in palato. Prior pars probatur, quia cùm volumus saporem cibi examinare, illum ad linguæ cuspidem trahimus. Posterior suadetur, quia gustum sentimus cùm cibus per palatum ad stomachum traiicitur. Linguæ deorganizationem describunt eleganter Conimbric. c. 10. q. 2. art. 2. eos, si placet, lege.

18 Sapor definitur, *affectio in humido aqueo facta à sicco terrestri calore decoquente.* Contra hanc definitionem obiicitur plures cibos valde siccos habere sapores: ergo sapor non oritur ab humiditate. Respondent rectè Conimbricenses cap. 10. q. 1. art. 1. plures cibos plus habere siccitatis, quàm humiditatis, saporem tamè semper oriri ex humiditate, etsi remissâ; non verò ex siccitate quãtumuis intensâ. De saporum speciebus & distinctione vide Conimbr. art. 2. ibidem.

19 Sunt, qui tactum à gustu non distinguant, falluntur tamen, oppositam enim sententiam rectè probãt Conimbr. c. 10. q. 2. & cap. 11. q 1. vbi vtriusque sensus assignãt organa. Tactus, seu tactiua virtus per totum corpus diffunditur; residet in carne, & præcipuè in neruis, ideo partes, quæ plures habent neruos, viuaciùs percipiunt qualites tangibiles: sanguinẽ, & ossa non sentire communis docet opinio.

20 Obiectum tactus, sunt quatuor primæ qualitates, asperitas, suauitas, durities, & mollities. Addo qualitatem doloriferam & voluptuosam, quæ tanguntur in sensatione, quâ consistit dolor & voluptas externa sensus tactus. Sentitur etiam impulsus tactus, sic sentit animal onus sibi impositum, imò asperitatem tantùm sentiri existimo medio impulsu, quia asperitas nihil aliud est, quàm partes quædam eminẽtiores aliis, eiusdem corporis, quæ partes maiorem impulsum imprimunt manui tangẽti corpus, quàm aliæ depressiores, & impediunt manum trahi per corpus ratione cuius impedimenti asperitas sentitur. Deinde corpora aspera aliquando habent partes desinentes in cuspidem acutam nimis, quæ pungunt corpus animalis attactum, & illi dolorem inferunt, ratione cuius sentit animal asperitatẽ, cùm verò absque vlla offensione manui permittit corpus per ipsam attrahi, tunc corpus illud suaue vocamus.

21 Circa tactum aliquæ insurgunt difficultates: prima est, an tactus sentiat obiecta recepta in ipso organo, an verò illa tantùm quæ sunt in subiecto extraneo; Secunda an tantùm sentiat exuperantes qualitates v.g. an manus calida vt quatuor tantùm sentiat calorem vt quinque, vel vt sex, non verò alium calorem vt quatuor?

22 Suarez ibidem docet tactum non sentire qualitatem receptam in ipso organo, posse tamen sentire calorem partis immediatè vnitæ. Secundò docet tactum tantùm sentire qualitates exasperantes, v.g. manum calidam vt quatuor non sentire calorem vt quatuor aliùs subiecti, sed alium intensiorem: ait enim has qualitates tantùm posse subiectum intentionaliter mutare quando possunt realiter agere in illud, cùm verò calidum vt quatuor in calidum vt quatuor non producat calorem, ita neque species impressas caloris, neq; sensationem eiusdem. Alij apud Arriagam suprà, docent tactum tantùm sentire qualitatem receptam in ipso organo tactus. Meam sententiam aliquibus conclusionibus aperio.

23 Prima conclvsio. Ad hoc vt tactus sentiat qualitatem non est necesse hanc recipi in ipso organo tactus. Probatur conclusio. Manus igni applicata vehementẽ sentit calorẽ, in quo ignis non applicatur manui: ergo manus non tantùm sentiebat calorem in illa receptum, quia hic eodẽ modo sentiretur amoto igne; quia cùm calor non depẽdeat in conseruari à primo producente, hoc amoto perseuerat, ac proinde calor receptus in manu præsente igne eodẽ absente in eadẽ manu per aliquod tẽpus perseuerat.

24 Secvnda conclvsio. Vt obiectum tactus immutet subiectum intentionalitet, non est necessum vt possit idem realiter immutare per productionem similis qualitatis. Hanc conclusionem probo à paritate subiecti visus, quod subiectum immutat intentionaliter, & non realiter; color enim speciem sui producit in subiecto, in quo nullum producit colorem. Si verò dicas colorem non esse productiuũ aliùs coloris, esse tamen productiuum speciei, ac proinde subiectũ intentionaliter, & non realiter immutare. Idem argumentũ in luce efformo, cui non poteris hanc adhibere solutionem. Lux distans à luminoso non immutat realiter per productionem lucis partes aëris immediatiores ipsi luminoso, quod omnes concedunt in actione non reflexiuâ, & illas immutat intentionaliter, quod sic probo. Homo existens prope luminosum videt lucem distantem à luminoso existentem in extrema parte cubiculi: ergo lux illa visa producit speciem sui per totum medium, quod est inter hominem videntem, & ipsam lucem visam: ergo immutat intentionaliter partes propinquiores ipsi luminoso quas realiter non potest immutare.

Tertia conclvsio. Tactus sentit calorem, seu aliam qualitatem excedentem intensionem illam, quam exigit organum tactus ad sui temperaturam, siue hic calor sit in alio subiecto, siue in eodem organo tactus. Prior pars, videlicet sentire hunc calorem existentem in alieno subiecto patet experientia, & ab omnibus admittitur. Secundâ verò, scilicet sentiri hunc calorem receptum in eodem organo sic probo. In primis quia nulla est ratio, neq; experientia quæ suadeat hunc calorem receptum in ipso organo non sentiri: nulla est ratio, quia, vt dicebam modò, ad hoc vt qualitas immutet subiectum intentionaliter, non est necessarium, vt illud realiter possit immutare: nulla est experientia, imò hac meam conclusionem probo: quia dum quis febri ardenti laborat, sentit vehementem calorẽ receptum in eodem organo tactus. Respondebis nullam partem sentire calorem receptum in ipsa, sed alium receptum in parte vicina. Contrà: si pars tantùm sentiret calorem partis immediatæ, in sententia horum, tantùm sentiret calorem partis immediatæ exsuperantem calorem existentem in parte sentiente: ergo cùm omnes partes non possint alias calore superare, non omnes calorem sentirent, sed tot partes essent in laborante febri, quæ calorem sentirent quot essent, quæ non sentirent calorem, quod est contra experientiam, cùm enim febris statum impleuit, nulla est pars in infirmo, quæ nimio calore non æstuet. 25

Deinde probo meam conclusionem, quia durum ac difficile est asserere hominem recipientem calorem ita intensum vt illo comburatur, non sensurum hunc calorem, neque dolorem aliquem perpessurum, si hic calor æquè in omnibus suis partibus sub eadem intensione produceretur, quod fieri posse saltem à Deo negabit nullus. 26

Qvarta conclvsio. Tactus non sentit calorem debitum ad propriam temperaturam receptum in ipso organo tactus, quando in prima animalis conditione recipitur in illo, vel diu cõseruatur. Hæc conclusio constat experiẽtiâ, illius tamen ratio est ignota valde, & in nostra sententia difficilis, cùm dixerimus qualitatem in ipso organo receptam sentiri posse: id posset in naturam potentiæ reduci à posteriori cognitam, & non à priori, quod in hac materia sæpè necessarium est difficultatum asylum; nihilominus hãc ego rationẽ propono, quam aliorũ examini remitto. Vt sensatio eliciatur necessum est, vt anima ad illam eliciẽdam conuertatur, & ab aliis operationibus vacet, quibus distrahi potest à sensatione eliciendâ, quæ conuersio licèt in actu secundo fiat per ipsam sensationem, seu productionem eiusdem in actu primo, fit per præsentiam intentionalẽ obiecti apti, siue per se ipsum, siue per speciẽ impressam ad producendam sensationẽ: quæ intẽtionalis præsentia animã reuocat ab aliis obiectis, & illam trahit ad productionẽ sensationis, quando talis præsentia est quasi noua animo, & illi non connaturalis; animus enim insolenter tactus præsentia obiecti se ipsum conuertit ad sensationem illius: cùm verò præsentia obiecti est connaturalis, & diuturna, & non de nouo aduenies non sufficienter animum vocat in actu primo vt in actu secundo sensationem illius producat; animus enim neq; nouiter vocatus per præsentiã obiecti, neq; per eamdem contra sui exigentiam attactus non se ad sensationem obiecti conuertit, neque ab aliis expedit, nihilque de tali præsentia obiecti connaturali, & diuturna curat, quod Hispanè dicitur, *No le haze reparar.* 27

Qvinta conclvsio. Tactus sentit calorem debitum ad sui temperaturam, quando immediatè antea præcessit priuatus illo, & informatur cõtrariâ qualitate. Hæc conclusio probatur experientiâ, cùm enim manus nimis frigida aliquẽ calorem recipit, illum sentit vt primùm recipere incipit, postea verò cessat à tali sensatione. Ratio huius conclusionis sumẽda est ex præcedẽti, quia quando organũ præcessit sub qualitate contraria, aduenienteillã qualitate quæ illi est cõnaturalis, nouiter tãgitur per illius præsentiã acproinde auocatur ab aliis obiect. & trahitur ad sensationẽ 28

Postea verò cùm talis præsentia obiecti nouitatem amittat, & sit connaturalis animo, non valet illum amouere ab aliis obiectis, quæ nouiter, & insoléter animum pulsant, ad quorum sensationes conuertitur nihil curans de præsentia obiecti sibi connaturali, & non nouiter animum vocante.

29 Sexta Conclvsio. Tactus non sentit calorem in subiecto extraneo sub illa intensione, sub qua existentem in proprio organo non sentiret: hanc cõclusionem probat experientia, cùm enim manus æquè calida alteri applicatur neutra calorem sentit: ratio est quia calor in eadem intensione, siue in alio subiecto receptus, eodem modo animum vocat ad sui sensationem: ergo calor, qui receptus in organo tactus non valet illum conuertere ad sui sensationem, neque in alio subiecto existens, id præstare poterit.

30 Septima Conclvsio. Cùm sentitur calor excedens temperamentum organi, non tantùm sentitur secundùm gradus exuperantes, sed secundùm omnes, quia omnes per modum vnius animum vocant ad sensationem, & illorum quilibet est sufficiens ad illam producendam.

31 De gustu eodemmodo philosophandum est; ac de tactu, dicendumque nobis est gustum non sentire saporem sibi connaturalem & diuturnum: sic linguam nullum sentire saporem regulariter non applicato alio subiecto sapido; sentire tamen saporem sibi indebitum etiam inhærentem in ipso organo. v. g. amarorem receptum in lingua hominis morbo laborantis.

32 Obiicies. Homo cùm breuissimo tempore tangit ignẽ, non sentit illius calorem: ergo ex eo quod tactus tantùm sentiat calorem in organo eiusdem receptum, aliàs in vnico instanti, quo manus applicaretur igni, calorem illius sentiret, quia nulla est forma, quæ talem sensationem retardet. Resp. verum esse, manum tangentem ignem per vnicum instans, vel breuissimum tempus, vix illius calorẽ sentire, hoc tamen non prouenire ex eo quod calor non recipiatur in ipso organo tactus, vt probat ratio facta Conclusione 4. Sed quia anima in illo instanti, seu breuissimo tempore non se conuertit ad sensationem eliciendam neque se ab aliis sensationibus expedit, quousque per aliquod tempus præsentiâ obiecti tangatur, atque vocetur: & ob eamdem rationem sentio non videri corpusculum aliquod separatum ab aliis, quia species producta ab illo non valet auocare animam ab aliis obiectis, vt se conuertat ad visionem efficiendam, quod simul cum aliis speciebus pariter per modum actus primi potentiam pulsantibus sufficienter præstat.

Punctvm II.

De sensu interno.

1 Præter hos sensus externos dari alium communem, qui sentiat omnia obiecta sensata per externos sensus, fatentur omnes Philosophi. Probatur ex anatomia, quæ ab organis omnium sensuum inuenit neruos ad cerebrũ deductos, per quos spiritus vitales trahuntur, & mittuntur simulacra, seu species sensationum externorum in sensum internum, si species hæ admittendæ sunt. Efficaciùs probatur eadẽ conclusio ex memoria animalium; videmus enim repetere loca, vbi commodum aliquod sunt experta, & fugere illa, in quibus incommodum reperere, quod fieri non potest si non permaneant species obiecti præteriti in aliquo sensu, cùm verò sensus externi tantùm obiecta præsentia percipiant, necessum est alium internum assignari, quæ absentia cognoscat: tandem id probat experientia, qua videntur sæpe canes dormientes simul, & latrantes, qui non possunt sine aliqua sensatione latrare, & hæc non potest esse sensuum externorũ, quia hi somno ligantur, illorúmque impeditur vsus: ergo sensatio aliqua interni sensus.

2 Hunc sensum dari non tantùm in brutis, sed etiam in homine affirmant Scholastici omnes, & præter rationes suprà dictas probatur specialiter in homine ex appetitu sensitiuo, qui negari non potest, experimur enim sæpè rapi, & inclinari in obiecta renuẽte voluntate: ergo datur alius appetitus distinctus à voluntate: de quo dicebat Apostolus; *Scntio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Dato in homine appetitu sensitiuo materiali non potest potentia materialis cognoscitiua negari, quæ sensus internus dicitur, quia potentia appetitiua essentialiter supponit cognoscitiuam.

3 Varia sunt munera sensus interni, in primis enim est perceptiuus sensationum externarum, quod munus omnes communi sensui tribuunt. Secundum munus est conseruare species deseruientes sensui communi; hoc imaginatiuæ tribuitur: Tertium est obiecta insensatà cognoscere; hoc æstimatiuæ datur: Quartum est coniungere species rerum incomposſibilium; hoc phantasiæ accommodatur, vide inusitata, & monstrosa, seu chimærica simulacra phantasmata vocantur: Quintum est recordari obiectorum prius cognitorum. Est quæstio an pro singulis his muneribus diuersas potentias constituere debeamus, an verò omnia eidem communi sint tribuenda, quæ diuersis nominibus secundũ diuersa illius gaudeat officia, Legatur PP. Conimb. lib. 3. c. 3. q. 1. varias opiniones referuntes. Ego modo breuiter defendo tantùm dari vnicum sensum internum pro omnibus actibus superadductis, siue dentur omnes, siue non, de quo postea; ratio est, quia omnes possunt ab eadem potentia procedere: ergo non est necessarium potentias multiplicare, quod in mea sententia, quæ nullam ab anima distinguit constanter defendi debet.

4 Obiicies: ad recipiendas species conducit humiditas, ad retinendas siccitas: ergo non potest eadem potentia hæc duo obire munera, quia non potest habere dispositiones oppositas. Hoc argumentum probat diuersum fore subiectum receptiuum specierum, & conseruatiuum illarum, quod per se apparet falsum, quia non potest subiectũ species conseruare quin eas aliquando primò recipiat; quapropter Resp. ad recipiendas & ad conseruandas species non requiri siccitatem, neque humiditatem in summo, ac proinde potentiam attemperatam his duabus qualitatibus contrariis, quæ in gradibus remissis non contrariantur, posse ratione vnius qualitatis species recipere, & ratione alterius easdem conseruare.

5 Circa actus suprà assignatos dicendum est dari actum sensus communis, scilicet perceptionem sensationum, & æstimatiuæ, conseruationem videlicet specierum deseruientium sensui communi, & memoriæ, quæ est recordatio obiectorum præteritorum; non tamen æstimatiuæ, neque phantasiæ. Non dari actum æstimatiuæ, scilicet cognitionem obiectorum insensatorum probo: Sensus internus nõ est discursiuus: ergo non infert vnum ex alio: ergo per species vnius obiecti non potest aliud cognoscere, neque principium habet ad cognoscenda obiecta, quæ prius sensata non fuêre sensu aliquo externo, ni dicas illi infundi species obiectorum, quæ sensus externi non percepêre, quod omni fundamento caret, cùm homini non infundantur in intellectu, quæ est potentia longè nobilior sensu communi.

6 Obiicies. Quis cognoscit disconuenientiam cum lupo & fugit ab illo, & conuenientiam cum cane, quem sequitur: sed conuenientia, & disconuenientia non fuit sensata per sensus externos: ergo aliquid cognoscitur per sensum internum quod per externos non fuit sensatum. Respondeo ouem non cognoscere conuenientiam, neque disconuenientiam cum cane, & lupo, sed tantùm illorum externam figuram, quam attingit sensu externo, & interno: cognita autem lupi figura per sensum internum, appetitũ per naturalem antipathiam illam fugere sine alia cognitione, illa enim figura est inuisa, & ingrata oui, licèt alij animali grata esse possit: sicut diuersa entia naturalia respectu eiusdem tertij habent diuersos appetitus innatos, hoc prosequutionis, & illud fugæ: aqua enim per naturalẽ inclinationem appetit frigiditatem, & ignis per innatam virtutem illam abhorret: sic appetitus elicitus in hoc animali inclinatur in hoc obiectum, & appetitus illius idem abhorret iuxta varias inclinationes, quas illis indidit auctor naturæ, qui lapidi omni absque vlla cognitione propensionem dedit in centrum ad sui conseruationem aptissimum. Eadem inclinatione feruntur aues, & animalia tempore hyemis in hæc loca, & tempore veris in alia ad illorum conseruationem pro diuersitate temporum accommodata. Eodem modo cum aliquo morbo laborant pleraque animalia quærunt herbas quas numquam fuerunt experta, aptas ad purgationem, & prauos humores expellendos, quæ omnia in natiuam inclinationem, & propensionem naturæ ab illius auctore inditam sunt tribuenda, qui illis hanc propensionem in proprium commodum est impertitus in supplementum rationis, & discursus, quibus carent.

7 Non dari actum phantasiæ componentem obiecta incomposſibilia

compossibilia eâdem ratione probo. Sensus communis cognoscit per species, quas habet, neque illius est dicere, *hoc est illud*, neque substantias attingit, ac proinde non potest confundere prædicatum hirci cum prædicato cerui, sed tantùm potest accidentia vtriusque cognoscere quasi contigua seu vnita, quod non est dicere vnum esse aliud, quatenus tamen potest percipere accidentia hirci, & cerui contigua, potest aliquo modo dici hirco-ceruum cognoscere, & phantasmata formare, & phantasia dici, in re tamen à sensu communi distinguenda non est.

8 Sensum communem residere in corde putarunt Aristot. & Chrysippus cum suis. Galenus acriter in hac parte inuehitur in Arist. lib. 1. c. 3. de placitis Hippoc. & Platonis, aitq; cæcè ad cæcos Arist. fuisse locutum ex ignorãtia anatomiç. Defendo cum communi sententia sensum cõmunem residere in cerebro. Hæc est communis recentiorum sententia quam probat Galenus lib. 2. c. 11. anatomicâ experiẽtiâ, quæ monstrat in organis omnium sensuum neruos quosdam, per quos sensationes deferuntur ad cerebrum, & spiritus animales trahuntur ad sensationum officinas.

9 Secundò quia dum quis nimio studio defatigatur dolorem sentit in capite, & non in corde: ergo in capite sensationes internæ exercentur, hæ enim hominẽ defatigant, nõ ratiocinationes, neque discursus, sunt enim spirituales, ideoque per se non possunt dolorẽ, neque defatigationem parere. Deinde phreneticis, in quibus orgãa sensationum internarum distemperiem patiuntur, non in corde medicamenta applicantur, sed in capite, quod signum certũ est has operationes in capite exerceri. Argumẽta, quæ pro sua sententia adducit Arist magis sunt politica, quàm Philosophica, neque solutione indigent, sunt enim leuissimi momẽti.

Punctum III.

De appetitu sensitiuo.

1 DAri appetitum sensitiuum in homine, & in aliis animalibus constat ex dictis puncto præcedenti, & probatur testimonio Pauli relato, cui adde Concil. Trident. definiens dari in nobis fomitem peccati, hoc est propensionem, & inclinationem in obiecta delectabilia in quæ voluntatem ferri, esset contra rectam rationis regulã, quia tamen hæc potentia, seu hic appetitus rationem anteuertit, ideo actus illorum non sunt peccata illis voluntate reluctante, quæ Dei auxilio præuenta suaues, fallaceſque appetitus pulsationes, quæ animum pelliciunt reddit irritas.

2 Hic appetitus diuiditur in partem concupiscibilem, & irascibilem; quæ diuisio non est potentiarum differentium; sed actuum diuersorum ab eadem potentia prouenientium; quatenus enim appetitus in bonum inclinatur, *concupiscibilis* dicitur; & quatenus malum fugit, *irascibilis* appellatur.

3 S. Thomas, qui sensum communem, imaginatiuam, *&c.* distinxit, tot appetitus internos materiales constituit, quot sensus internos seu potentias materiales internas, quia secundùm multitudinem cognoscentium multiplicatur appetentium numerus: nos verò, qui potentiam vnam cognoscitiuam internam tantùm cognoscimus, non debemus multiplicem appetitum internum concedere: sed vnicum tantùm.

4 De sede huius appetitus existimauit Arist. esse cor, cui assentitur Galenus, parum consequenter, cùm asserat sensũ communem esse in cerebro, cui ego cum Hurt. disp. 17. sect. 10. virtutem appetitiuam accommodo; cùm enim appetitus dependeat à sensu communi, meliùs percipitur, quomodo cognitio sensus interni possit mouere potentiam appetitiuam, si in eodem subiecto vtraque potentia resideat, quàm si vna ponatur in cerebro & alia in corde. Video rationem hanc non concludere; poteris enim dicere sufficere radicari in eadem anima actum sensus: & actum appetitus, vt hic possit ab illo dependere, etsi actus loco distent, quia eadem est anima. quæ cognoscit, & quæ appetit, præcipuè rationalis, quæ est indiuisibilis: sed in tota hac sensuum materia vix ratio efficax inuenitur, neque aliâ æquè congruentem inuenies pro opposita sententia. His rationibus adde aliam petitam ex experiẽtia aliquorum casuum, quos refert Hurd. suprà, quibus visa sunt capita animalium à corpore abscissa voces efformare, quod signum est sensum communem in capite residere, & non corde.

5 Obiic. illud Euangelij: *Quid cogitatis mala in cordibus vestris?* Resp. nomine cordis, & aliarũ partiũ animam intelligi, alibi enim dicitur: *Diliges proximum tuum ex toto corde tuo, & ex totis visceribus tuis*: in visceribus autem nulla potentia appetitiua residere potest.

Obiic. Cor pati deliquia, & dolorem sentire obiectis dissonis: ergo in corde residet virtus appetiua. Resp. cor pati his affectibus sicut reliquæ partes sensationibus externis, grauius tamen cor, quia est pars magis principalis, & ita peregrinæ impressiones magis eam immutant; deinde quia quando causâ metus, aut alterius rei sanguis deserit cor, vel nimius ad illud confugit, cor excessu sanguinis grauatur, vel illius recessu languescit, defectuque spirituum vitalium, qui sanguine abeunt. 6

Circa appetituum numerũ Hurt. disp. 17. sect. 11. docet diuersis sensibus externis diuersos respondere appetitus, quod hac ratione probat. Bonũ apprehensum est obiectum appetitus: sed bonũ visum, & auditũ, est bonum apprehensum: ergo obiectorum appetitus: sed non appetitus cõmunis: ergo particularis; priorẽ syllogismũ docet esse euidentẽ Hurt. Minor, seu antecedens secundi probatur: Appetitus internus non fertur in obiectũ vt visum, & vt auditũ, quia nõ mouetur sensatione externà: ergo debet dari alius appetitus, qui feratur in obiectum vt visum, & alius in obiectũ, vt auditũ. Si dicas appetitũ internũ sufficere ad omnia obiecta visa, & audita, quia fertur in illa remotè, quatenus fertur in ipsa iã sensata sensu interno: Occurrit Hurt. non sufficit appetitus rationalis vt feratur in obiecta sensata sensu cõmuni, etiamsi rationalis remotè feratur in obiecta sensu cõmuni sensata; sed datur alius appetitus illi correspõdens: ergo debẽt dari appetitus alij correspõdentes sensibus externis, seu obiectis sensatis sensibus externis. etiãsi detur appetitus internus, qui remotè in illa obiecta feratur. 7

Hæc multiplicatio sensuum, est contra sensum, & consensum communem omnium, qui nunquam de his appetitibus meminere, quos inter potentias animæ recensere debuissent, sicuti sensus interni annumerãtur. Deinde fundamentum Hurtadi nullius est momenti, quia bonum, neque vt cognitum cognitione spirituali, neque materiali, neque vt auditum, neque visum, est obiectum appetitus, si verbum *vt* reduplicet rationem formalem amandi: si verò dicat conditionem; respondeo cognitionem spiritualem esse conditionem immediatam amoris spiritualis, & sensationẽ internam appetitus materialis, quod probatur argumentis factis propriis locis: auditionem verò & alias sensationes non esse conditiones immediatas aliorum appetituum, quod ideo nego, quia nullum fundamentum ad affirmandũ, neque ad hos appetitus constituendos inuenio. 8

Alij probant dari hos appetitus, quia in sensibus externis datur voluptas & dolor: ergo datur appetitus coniunctus ipsis externis sensibus, quia hi neque delectantur neque dolent, neque complacent, neque displicent. Hurtadus hanc rationem non probat, & respondet appetitum communem gaudere, & displicere de obiecto sensato, quia sicut lux videtur in subiecto, in quo est à potentia distanti; sic dolor sentitur in obiecto, scilicet in organo sensus, quia inde speciem traiicit in sensum communem, quo repræsentato, appetitus de illo displicet. 9

Arriaga disp. 5. sect. 6. docet voluptatem, atque dolorem consistere in apprehensione, seu cognitione sensus communis percipientis obiectum sensatum sensu externo, & eodem modo, ac Hurtad. asserit sentiri in sensu externo seu organo illius, quia ibi est obiectum, cuius cognitio torquet, vel delectat animã, in qua residet voluptas, & dolor. 10

Vtraque sententia displicet, quia dolor torquet pedem, in quo est: ergo actus in quo consistit dolor, est subiectiuè in pede, & non tantũ est in illo obiectũ doloris: ergo actus doloris distinguitur ab actu sẽsus interni, & ab actu appetitus. Exemplũ, quod adducit Hurt. de luce non est ad rem: lux enim videtur in subiecto, in quo est, v. g. in pariete obiectiuè, non verò subiectiuè, neq; illi tribuit denominationem videntis: obiectũ autẽ doloris, subiectiuè torquet subiectũ, in quo est, v. g. pedẽ vel manum quã dolere dicimus. 11

Melius responderi existimo ipsam sensationẽ externam formaliter esse subiecto disconuenientẽ, & in ea formaliter consistere torturã, quam dolorem vocamus, & similiter in sensatione externa consistere mollitiẽ, seu dulcedinem, quâ recreatur pars illa, in qua fit tactio, seu sẽsatio tactus, quæ dolori opponitur, & voluptas dici potest: ni velis nomen voluptatis seruare complacentiæ appetitus interni, quæ sensationem oppositam dolori sequitur, sicut displicentia dolorem, seu sensationem subiectum torquentem. 12

PVNCTVM IV.

An de potentia Dei absoluta possit dari sensatio externa de obiecto non existenti.

1 PRima sententia est Buridani lib.2. de anima q.21.& 22. asserentis absque præsentia obiecti posse naturaliter dari sensationem externam.

2 Secundam sententiam tenet Gabriel in 2. dist.3.vbi affirmat obiectum non existens, vel absens adhuc de potentia Dei absoluta videri non posse.

3 Tertia sententia affirmat de potentia Dei absoluta posse sentiri obiectum absens, vel non existens positâ à Deo in sensu externo specie impressa sensationis productiuâ. Ita P.Molina 1.p.q.55. art.2. disp.2. membr. 5. Suarez tom.3. in 3.p.disp.53.sect.41.Conimb.lib.2.de anima c.6.q.3 art.1.Rub. lib.2. de anima,tract.de obiectis,atque speciebus,q.13. An verò productio speciei sit necessaria,vt à Deo suppleri non possit non omnes disputant. Conimbr. asserunt sine specie impressa in sensu producta adhuc de potentia Dei absoluta non posse fieri sensationem. Oppositum satis clarè insinuat Molina suprà, & ex rationibus, quibus probant ferè omnes posse suppleri à Deo præsentiam obiecti,clarè euincitur.

4 PRIMA CONCLVSIO. Naturaliter dari nequit sensatio exrerna, neque per minutulam temporis mensuram, sine præsentia obiecti concurrentis ad sensationem immediatè per suam entitatem, vel per speciem dependentem ab illo in conseruari. In hanc conclusionem conspirant ferè omnes Doctores, cuius ratio omnibus est communis, atque perspicua:species est producta ab obiecto, & dependet in fieri, & conseruari ab illo : ergo illo absente naturaliter non potest species permanere : ergo obiectum absens non potest specie impressâ mediante influere in sensationem, neque per se ipsum,quia agens non applicatum nequit agere in passum : ergo nullo modo. Species productas ab obiecto dependere ab illo in conseruari satis est manifestum; si enim hanc dependentiam non haberent, per longum tempus durarent in pupillâ,sicuti species memoratiuæ durant in sensu interno, & ego modò viderem obiectum, olim mihi præsens, quod iam diu abest. Respondebis species posse parum temporis durare absente obiecto,non verò per longum tempus. Contrà : Lux, & alij effectus, qui dependent in conseruari à suis causis, nec minimâ temporis particulâ conseruantur deficiente principio, à quo dependent in conseruari:ergo sine fundamento de speciebus dicitur posse durare aliquo tempore illarum principio deficiente, imò contra rationem,si enim aliquantulùm conseruarentur pro illa minima parte temporis, assignanda esset actio dependens ab alio agente, quæ sicut primo incepit, posset diu durare.

5 SECVNDA CONCLVSIO. Potest Deus speciem impressam conseruare absente obiecto. Probo : Species impressa tantùm dependet in conseruari ab obiecto in genere causæ efficientis, eo modo quo lux dependet à sole : ergo poterit Deus supplere hunc obiecti concursum immediatè producendo speciem impressam per aliam actionem distinctam ab illa,quâ dependeret ab obiecto; neque aliqua repugnantia in hac conseruatione reperiri potest,cùm species impressa non sit forma vitalis dependens per se ipsam ab obiecto : Confirmatur; species impressa aliquando immediatè producitur ab obiecto, aliquando ab alia specie impressa : ergo non dependet per seipsam ab obiecto, sed mediâ actione : ergo poterit dependere efficienter tantùm à Deo mediâ actione distincta ab illa, qua dependeret ab alia causa secunda.

6 TERTIA CONCLVSIO. Supposita specie impressâ in potentia absente obiecto, supernaturaliter conseruata obiectum etiam absens naturaliter potest videri. Probo hanc conclusionem : Obiectum duplici modo concurrit ad sensationem media specie (loquor de obiecto quod mediis speciebus sentitur) per concursum actiuum;& immediatè in genere causæ formalis extrinsecæ tenentis se ex parte obiecti, vt concurrat primo modo tantùm requiritur applicatio speciei habentis vim actiuam ad talem concursum exhibendum;vt concurrat in genere causæ formalis extrinsecæ tenentis se ex parte obiecti non requiritur illius existentia : ergo posita specie, etiamsi obiectum non existat, poterit concurrere absque nouo alio miraculo,præter conseruationem speciei quam supponimus. In toto discursu tantùm indiget probatione illud antecedens, quo dixi ad concursum obiectiuum non requiri existentiam obiecti, quod sic probo : obiectum purè quatenus obiectum seclusa modo actiuè efficiendi,seu mouendi,ex eo præcisè quod terminet nihil influit : ergo ad hoc vt obiectum terminet actum non requiritur illius præsentia, imò neque existentia. Confirmatur:non minùs terminat actum, quo iudico Petrum currere, Petrus currens,quâm visio, qua video parietem album, paries albus : sed ad hoc, vt hoc obiectum *Petrus currens* terminet iudicium, non requiritur Petrum esse currentem : ergo ad hoc vt paries albus terminet visionem, requiritur parietem esse album. Dices disparem esse rationem, quia iudicium quo ego iudico Petrum currere, quod non exigit Petrum currentem, est cognitio abstractiua; visio verò,qua video parietem album est intuitiua,ideo hæc exigit obiecti existentiam, & non illud.Contrà:obiectum cognitionis abstractiuæ æquè terminat suam cognitionem, ac obiectum visionis intuitiuæ, intuitiuam visionem, neque ratio termini magis propriè, aut intrinsecè conuenit obiecto visionis intuitiuæ quàm cognitionis abstractiuæ : ergo præcisè ad rationem terminandi seclusa concursu actiuo, quem præstat obiectum visionis intuitiuæ, non magis requiritur existentia obiecti visionis intuitiuæ, quàm cognitionis abstractiuæ. Quod ex alio capite requiratur existentia obiecti visionis intuitiuæ vt conseruet speciem, non ipficior, sed iam suppono hanc exigentiam esse dispensatâ à Deo conseruâte miraculosè speciem.

Vrgeo : Si Deus conseruaret speciem absque illo concursu obiecti, quod esset præsens in loco aliquantulùm distanti à potentia, ex quo speciem iaculari posset, & naturaliter videri,etiam negato concursu ad producendam speciem,quem Deus suppleret, videretur : ergo eodem modo videretur etiamsi distaret per mille leucas,imò etiamsi non existeret,quod sic probo. Obiectum in tali casu distans per duas vlnas,non esset applicatum neque mediatè neque immediatè;non immediatè vt per se patet;non mediatè,quia obiectum in ratione obiecti non applicaretur mediis aliis proximioribus agenti, quia spatium intermedium poterat esse repletum aëre luce vacuo,qui videri non posset : ergo obiectum illud nullam haberet applicationem mediatam, vel immediatam, & tamen posset naturaliter terminare visionem : ergo eamdem terminaret etiamsi per longissima distaret spatia, imò etiamsi non existeret, quia ideo obiectum applicatione non indiget ad terminandam visionem, quia præcisè per hoc quod est illam terminare, nihil præstat neque influit in visionem : quod autem nihil influit in visionem,non requiritur existens, vt existat visio. 7

QVARTA CONCLVSIO. Eademmet visio quæ ab specie procedit,seu quælibet alia sensatio,quæ immediatè producitur ab obiecto non potest existere de potentia Dei absoluta non existente in rerum natura specie,vel obiecto, à quo immediatè procedebat:poterit tamen existere etiamsi species, vel obiectum influens longè absit,dummodo existat in rerum natura. Ratio prioris partis conclusionis in meis principiis euidens est. Sensatio non dependet mediâ actione interiectâ à principio effectiuo:ergo repugnat:hæc numero sensatio sine hoc numero principio effectiuo. Posterior pars conclusionis haud difficilè probatur. Præsentia obiecti,vel speciei concurrentis effectiuè ad sensationem, tantùm requiritur sicuti applicatio inter agens,& passum; sed hæc applicatio potest suppleri à Deo vt probaui 7.Physic.ergo species, vel obiectum distans à potentia poterit agere in illam,& sensationem producere. 8

Dices, speciem distantem à potentia non posse illi esse vnitam, ac proinde non posse cum illa effectiuè concurrere. Respondeo dato ad præsentem quæstionem, speciem distinctam à potentia non posse illi esse vnitam, negando non posse sine vnione cum potentia concurrere;quia etiamsi vnio esset conditio ad talem concursum, posset Deus illam supplere,sicuti supplet conditionem approximationis. Addo talem vnionem non requiri, vt species impressa adiuuet potentiam ad operandum : si enim sine illa species posset esse applicata simul cum illa operaretur, sicuti alia comprincipia, quæ diuisa ab aliis simul cum illis per eamdem indiuisibilem entitatem influunt in effectum. 9

QVINTA CONCLVSIO. Potest dari de potentia Dei absoluta sensario caloris non existentis procedens immediatè à Deo & à potentia visiua absque vlla specie interiecta. 10

Probo

Probo. Visio dependet ab specie impressa tanquam à principio effectiuo realiter operante: ergo poterit dari visio, quæ immediatè procedat à Deo supplente vices speciei impressæ. Probo consequentiam: visio coloris secundùm id quod dicit præcisè in ratione visionis tendentis in hoc obiectum ex nullo capite petit essentialiter dependere ab specie impressa: ergo poterit depẽ dere à Deo speciali quodam modo, itavt non dependeat ab specie impressa. Probo antecedens: visio quatenus est vitalis actio tantùm petit dependere à vita immanenter operante, quod habet eo ipso quod procedat ab anima, modo dependeat ab specie impressa, modò tantùm à Deo, & à potentia dependeat: secundùm rationem constitutiuam in ratione visionis corporeæ tantùm petit tendere circa tale obiectum: ergo nullum est prædicatum competens visioni corporeæ vt sic abstractæ ab hac vel illa visione per quod petat necessariò ab specie impressa produci. Neque refert visionem dependere per se & immediatè à principio effectiuo, ne possit visio aliqua esse independens ab specie, ex hoc enim tantùm infertur illam visionem, quæ de facto dependet vel dependere potest ab specie, non posse non dependere ab illa, quod tradidi in conclusione præcedenti; non tamen arguitur non posse dari visionem aliam siue numero, siue specie distinctam tendentem in eundem colorem dependentem tantùm à Deo, & à potentia visiua, nullâ interiectâ specie, sicuti actus charitatis immediatè dependet à suis principiis, & potest dari actus per se & immediatè dependens ab habitu, & alius per se immediatè dependens à Deo speciali modo concurrente, & à potentia volitiua, & independenter ab habitu.

11 Sexta conclvsio. Visio, quæ procederet à Deo specialiter concurrente, & à potentia visiua independenter ab specie impressâ talis esset naturæ, vt non solùm posset esse supernaturaliter absque præsentia obiecti, sed vt neque naturaliter illam exigeret, & æquè bene posset naturaliter existere præsente, vel absente, & adhuc non existente obiecto. Hæc conclusio alicui forsan singularis apparebit, illam tamen per legitimas & claras illationes deducam ex præcedentibus, in quibus nulla est non communis, quam maior pars Scholasticorum non tueatur. Sic argumentor ad probandam prædictam conclusionem. Visio per suammet entitatem dependens à potentia, & à Deo specialiter concurrente, independenter ab specie, nõ potest ab specie dependere, quia effectus, qui non dependet à suis principiis mediâ actione nunquam potest dependere ab illo à quo aliquando existens non dependet, vt notum est: ergo visio illa non indiget specie impressâ, quia non potest exigere principium, à quo dependere illi repugnat: ergo non indiget præsentiâ obiecti. Probo consequentiam, visio tantùm indiget obiecto quatenus indiget specie producẽda ab illo quæ se habeat ex parte principij actiui respectu visionis, vel quatenus indiget illo immediatè concurrente: sed visio illa non indigeret specie, neque indigeret obiecto immediatè concurrente, quia per se immediatè dependeret à Deo tantùm specialiter operante; & à potentia, & illi repugnaret dependere ab alio: ergo nullo modo indigeret obiecto: Antecedens illud scilicet visionem (id dico de qualibet sensatione) tantùm indigere præsentia, & existentia obiecti, quatenus indiget præsentiâ mittẽdâ ab illo, vel quatenus indiget eodem tenente se ex parte principij immediatè cõcurrente, traditum est conclusione tertia, vbi ex professo illud probaui.

12 Dices, hanc visionem indigere præsentia obiecti, vt hæc Deum determinet ad illam producendam, quam absente obiecto non produceret. Contrà: præsentia obiecti ex se non est determinatiua respectu Dei ad hanc visionem producendam: ergo adhuc secundùm hanc rationem visio non indiget præsentiâ obiecti. Antecedens probo, præsentia obiecti, v. g. coloris sentiendi per speciem, & coloris sentiendi sine specie intermedia non exigit, vt Deus cũ potentia nullo alio principio concurrente producat sensationem: ergo non exigit sensationem procedentem à potentia, & à Deo specialiter concurrente: sed præsentia obiecti exigit concursum præstandum ab illo mediatè, vel immediatè actiuè concurrente in sensationem: v. g. præsentia coloris petit concursum ad producendam speciem impressam productiuam visionis, & media hac specie impressa petit visionem producendam à potentia & ab specie impressa, & præsentia caloris in opinione, quæ potentiæ tactiuæ species negat, petit concursum immediatum in actum tangendi, ac proinde præsentia vtriusque obiecti exigit sensationem distinctam ab illa, quam Deus produceret simul cum potentia nullo interueniente principio: ergo illa non exigeret præsentiam obiecti, vt Deum determinaret ad ipsius productionem: ergo nullo modo. Rationem propositam, paucis cinctam iterum do: Obiectum tantùm requiritur vt mediatè, vel immediatè influat in sensationem: sed obiectum non potest influere mediatè, neque immediatè in sensationem procedentem à Deo, & à potentia tantùm: ergo non requiritur ad sensationem hanc procedentem tantùm à Deo, & à potentia.

Septima conclvsio. Sensus qui possunt ferri in obiecta vt præsentia, possunt etiam ferri in obiecta vt distantia. Probo: Obiectum videri, vt distans est à me, (idem dico de auditu) nihil aliud est, quàm me existentem Compluti illud videre Romæ præsens, seu cum præsentia Romana: sed existens Compluti possum illud videre cum præsentia Romana: ergo possum illud videre vt distans. Min. probo: potest de potentia absoluta præsentia Romana agere in passum sub quacumque magna distantia: ergo potest de potentia Dei absoluta producere speciem impressam sui in mea potentia Compluti existenti: ergo mea potentia visiua fœcunda specie impressâ missâ à præsentia Romana poterit existens Compluti obiectum videre cum præsentia Romana: ergo poterit illud vt distans intueri. Alio modo: potest Deus in mea potentia Compluti existenti producere speciem impressam coloris, & præsentiæ, quam Romæ color habet, vel simul cum mea potentia, sine specie concurrere ad videndum colorem & præsentiam Romanam: ergo possum videre obiectum non solùm distans, sed etiam vt distans: si dixeris ad percipiendam distantiam non solùm requiri me existẽtem Compluti videre obiectum, & præsentiam, quam habet Romæ, sed requiri alia corpora interiacentia à me videri; de hoc non curabo, quod verum esse fateor, quia si semel concedas me posse videre obiectum cum præsentia Romana, negare non poteris posse simul interiacentia corpora à me videre. De sensibus aliis, qui non percipiunt obiecta præsentia per se notum est, non illa posse formaliter vt absentia percipere, quia non possunt aliquam illorum præsentiam attingere. 13

Octava conclvsio. Nullus sensus ferri potest in obiectum non existens formaliter vt non existens. Probo. Obiectum vt non existens dicit negationem, sed nullus sensus ferri potest in negationem: ergo nullus sensus ferri potest in obiectum vt non existens. 14

Obiiciunt Conimbricenses, vt probent non posse produci sensationem à Deo specie impressa non interueniente: sensus externi talis sunt naturæ, vt tendant in obiecta provt se habent hîc & nunc, id est, provt materialibus situs distantiæ, & quantitatis conditionibus affecta existunt, atque adeò vt præsentia à parte rei, vel saltem repræsentata, vt præsentia. Non satis vim illationis percipio, atque adeo rationem retuli, vt iacet apud nostros Lusitanos. Si aliquid probaret ratio, conuinceret sensum non posse ferri nisi in obiectum physicè existens à parte rei, quia sensatio non debet ferri in obiectum vt existens tantùm in sensu, quia quælibet cognitio etiam abstractiua, & falsa fertur in obiectum vt existens in potentia cognoscente in actu primo per principia producente cognitionem, & in actu secundo per ipsam cognitionẽ. Resp. sensatione necessariò repræsentari rem existentẽ physicè à parte rei, & præsentem in aliquo loco, si sensus à quo procedit perceptiuus est sensibilis communis: & obiectum illud, quod repræsentat attingere secundùm omnia prædicata physica, & secundùm omnes rationes, quas haberet si physicè existeret à parte rei; non tamen exigere illud habere existentiam, neque entitatem repræsentatam, nisi solùm ratione concursus actiui, quem obiectum præstare debet vt existat sensatio, qui si suppleatur à Deo producente speciem impressam vel immediatè in visionem influente, obiecti existentia ex nullo capite erit necessaria. Neque aliud argumentum alicuius momenti contra doctrinam traditam inueniri potest: tota enim difficultas, si qua est, nascitur ex intuitione sensationis quæ obiectum existens exigere videtur, quia illud, vt existens repræsentat, quæ iam soluta est, aliud enim est repræsentare obiectum vt existens, hoc est illius formalem existentiam cum omnibus prædicatis, quæ includit existentia quando est in rerum natura; aliud ita strictè illius existentiam physicam exigere, vt sine illa esse 15

non possit ; primum est verum : secundum non probo.

16 Obiicies. Sensus non potest ferri extra suum obiectum; sed obiectum vt absens non est obiectum sensus:ergo non potest in illud sensatio aliqua tendere. Resp. obiectum vt absens,& vt præsens non dicere aliquid distinctum tenens se ex parte sui,si illud *vt absens* intelligatur respectu videtis,quia obiectum per eamdem præsentiam Romanam dicetur absens respectu videntis existentis Matriti , & præsens respectu videntis existentis Romæ , ac proinde vt absens,& vt præsens esse obiectum potentiæ visiuæ, quia præsentia Romana potest videri, visâ præsentiâ, quâ videns est Romæ,& tunc videbitur vt præsens,& visâ aliâ præsentiâ , quâ videns alio actu videt se esse Matriti , & tunc vt absens videbitur, non enim videtur obiectum formaliter vt absens,vel vt præsens exvi visionis tantùm,quâ Romæ videtur;quia obiectum cum præsentia Romana indifferens est, vt sit absens,vel præsens respectu videntis, à quo videtur, quia absentia,& præsentia inter duas res distinctas desumenda est necessariò ab vtriusque præsentia.

Punctum V.

An sensus internus percipiat negationes.

1 Sensum internum non percipere negationes communis sententia docet. Singularis iam in hac re Arriaga, disp.5.sect.5. nonnulla docuit difficilia. Asserit bruta negationes percipere per species insensatas infusas à Deo,& quod difficilius est bruta cùm per foramen egredi tentât formare hoc iudicium, *ibi nihil est*, eo modo quo id pueri apprehendunt. Vtrumque impugno breuiter:Species illæ negationis sine fundamento ponuntur in brutis: ergo malè ponuntur. Constabit antecedens ex impugnationibus quas argumentis factis ab Arriaga ad probandum bruta percipere negationes applicabo.Secundum efficaciùs impugno : si brutum habet hoc iudicium *ibi nihil est*, necessariò apprehendit rationem quandam communem abstractam ab omnibus negationibus , quia apprehendit negationes omnium colorum per modum vnius, quia vt ipse expressè fatetur non facit hanc distinctionem non est ibi album, nigrum, rubrum, &c. ergo apprehendit has negationes sine distinctione inter ipsas:ergo brutum habet cognitionem abstractiuam;& facit vniuersale,eo modo quo illud efficit homo,eadémque proprietate : quia homo eatenus facit vniuersale,quatenus plura apprehendit sine distinctione inter ipsa, neque aliam vnitatem tribuit naturæ , quam vt vniuersalem apprehendit , iuxta opinionem Arriagæ , quam vt veram defendimus. Consequens existimo esse legitimè illatum, quod si illud deglutiat Arriaga,deuorare tenebitur bruta facere vniuersalia,per cognitionem procedentem à propriis obiecti speciebus : quod sic probo. Illud iudicium prouenit ab speciebus negationum, quas Deus indidit brutis, vt defendit Arriaga : ergo vniuersale fit per species proprias negationum:ergo datur cognitio abstractiua procedens à propriis obiecti speciebus, quod tota negat Schola.Vltimò si animal sensationes sentiret,viderétque negationem lucis, posset canis videre modò negationes omnium graduum lucis , & negationes omnium colorum,quæ de facto in rerum natura existunt, quia illarum habitus videlicet gradus diuersi lucis,variiq; colores producti non fuerunt. Ad hæc , animal existens Compluti posset videre negationem lucis modò Romæ productæ , quia per productionem lucis existentis Romæ non corrumpuntur species , quas habebat de negatione eiusdem lucis : ergo poterit illam sentire , quia vt probabam puncto præcedenti , præsentia vel existentia obiecti non requiritur ad sensationem , quando species impressa illius absque tali existentia valet subsistere.

2 Expendo argumenta facta ab Arriaga,vt videas absque fundamento has sensationes negationum brutis concessisse. Sic arguit : Brutum tentat egredi per foramen , vel portam muri , & non per aliam partem muri , non casu, quia via recta tendit in foramen illud : ergo percipit ibi non esse impedimentum ad egrediendum , quod percipit aliis partibus muri , quas non impetit. Probo contra Arriagam necessum non esse canem videre negationem impedimenti,vt tentet exire per partem,aut foramen muri. Cùm canis tenetur cubiculo obscuro , in quo nihil videt, tentat per omnes partes illius exire,& non semel parietes frustrà attrectat manibus,vt fugam capessat:ergo vt canis viâ tentet per aliquod spatium,necessum non est ipsum videre impedimenti negationē,sed sufficit impedimē-tum non vidisse.Ex hac doctrina solutionē apertam habet argumentum Arriagæ,cui resp. canem videntē murum,vel pannum pendentē,viam tendere per portam,vel foramen muri,vel panni,quia per illud spatium nullum videt impedimentum,quo retrahatur à via, quam intendit vt perueniat ad terminum, in quem viam destinat , vel attractum obiecto,quod ibi præsentit, vel vt fugiat obiectum aliud, cuius molestam sensationem patiebatur in spatio , in quo antea erat, quem motum non ordinat per medium parietem,seu pannum, quia illius visione deterretur.

Arguit similiter Arriaga : Vrsus cùm lapidem manu capit,vt in hominem iaciat,non magnum aliquod saxum intendit apprehendere,sed paruum lapidem quem manu cõtinere possit:ergo apprehendit conuenientiam in ipsa paruitate lapidis,siue in negatione magnitudinis:ergo apprehendit negationem ipsam. Hoc argumentum eodem modo infringitur,ac præcedens, cui ex eadem doctrina resp. Vrsum conuenientiâ apprehendere in tanta magnitudine lapidis vt lapidem in hominem iaciat, & disconuenientiâ in excessu huius magnitudinis quam agnoscit in ingenti saxo ; & ita hac disconuenientia motus ingens saxum apprehendere non intendit , sed paruum lapidem , in quo positiuè apprehendit positiuam extensionem requisitam ad id, quod intendit , & ex alio capite nihil apprehendit disconuenientiæ in ipso lapide, ac proinde motus positiui extensione, & non motus excessu maioris requisitâ , paruum lapidem apprehendit. 3

Aliud argumentum desumit Arriaga ex sensatione vmbræ quo sic vtitur. Canis terretur vmbrâ hominis : ergo sentit vmbram:ergo sensatio negationem attingit.Canem non terreri tantùm sensatione vmbræ perspicuum esse existimo,quia si canis non sentiret vmbram talem figuram referentem, sed per aliud maius spatium diffusam , illâ non terreretur,in quo casu eandem negationem, quam antea, sentiret,eadem enim est negatio in spatio magno ingenti corpore lucem impediente , quæ erat, dum homo in aliqua illius parte lucem impediebat , & vmbram referebat in similitudinem propriæ figuræ,quia corpus magnum lucem quam impediebat homo,& rursus aliam impedit:ergo canis saltem inadæquatè terretur luce cingente negationem lucis,ratione cuius negatio illa similitudinem refert hominis, cuius dicitur vmbra. 4

Probaui lucem saltem inadæquatè canem deterrere, modò affero terreri adæquatè luce cingente vmbram , & memoriâ lucis , quæ immediatè præcesserat in spatio, in quo est vmbra, quando immediatè præcessit iunctâ negatione sensationis, quam antea habebat circa lucē per vmbram extinctam , quæ negatio sensationis per se ad terrorem non conducit,sed est veluti occasio, vt aliæ sensationes positiuæ terrorem incutiant,sicuti cùm homo fœdum aliquod monstrum primò videt tunc terretur,& non postquâ illud primò vidit;& certè non ex alio capite nisi quia negatio sensationis immediatè præcessit primam temporis mensuram,in quo monstrum videt , & non immediatè præcessit subsequens tempus, in quo non deterretur monstri visione : ergo sicuti negatio sensationis præexistentis plurimum conducit,vt hic & nunc terreatur animal monstri visione,sic negatio sensationis circa lucem in spatio, in quo est vmbra hic , & nunc existens plurimùm conducere potest, vt sensatio circa lucem intensam vmbrâ cingentē,& sensatio circa lucem remissam, in qua est vmbra animal deterreant : Dixi memoriam lucis immediatè existentis in spatio, in quo est vmbra, conducere ad terrorem animalis , quia vt plurimùm animalia terrentur cùm vmbra successiuè fit ad motum corporis successiuè se mouentis. Quod si animal aliquando terreatur vmbrâ immotâ; tunc talis memoriæ actus ad terrorem non conducet ; sed totus erit in sensatione intensæ lucis cingentis in spatio, in quo est vmbra suppositâ negatione sensationis circa lucem intensam in eodem spatio vmbroso. 5

Punctum VI.

Nonnulla expediuntur de potentiis materialibus.

PRimò inquiritur : An potentia materialis possit obiectum spirituale pertingere?Potẽtias materiales modò existentes 1

existentes non posse obiecta spiritualia sentire certum existimo, quia obiectum spirituale est extra rationem obiectiuam illarum, nec vllum est fundamentum, vt his potentiis tribuamus virtutem adhuc inchoatam, & obedientialem respectu actuum tendentium in obiecta spiritualia. De aliis potentiis, quæ à Deo possunt creari, maior est difficultas, neque conuictum iri puto qui assereret posse dari virtutem aliquam materialem distinctam ab his potentiis quæ modò dantur, siue nomine *sensus*, siue alio esset appellanda, spiritualis obiecti perceptiuam. Nihilominus verius existimo talem potentiam repugnare propter imporportionem, quæ est inter potentiam materialem, & obiectũ spirituale, quia si semel admittatur potentiã materialem posse tendere in obiectum spirituale, facilis erit transitus de obiecto naturali spirituali ad obiectum supernaturale: & rursus de obiecto supernaturali finito ad supernaturale infinitum, gradum aliquis facere tentabit, neque nouâ ratione, sed nouâ audaciâ indigebit paradoxus nouitatum inuentor, vt hæc defendat. Dicendum ergo est (ne aditus his pateat) obiectum omnis potentiæ materialis etiam possibilis terminus materialitatis contineri: ad quam conclusionem trahor non aliquâ demonstratione conuictus, sed prudenti quadã religione in modo philosophandi, ne terminos Philosophiæ quos peruetusti illi Principes præfixêre absque fundamento transiliam: quos si similis religio non stabiliat, nulli delirio non patebunt, quod irridere quisque poterit & forsan nemo efficaciter impugnare. Nec in hac difficultate ampliùs immorandum, nihil enim in illa non vulgare dici potest. Nonnullos legi prolixè satis rem tractantes: ex quibus didici materiam hanc maiori examine dignam non esse.

2 Secundò inquiritur, an in sensibus detur error? Resp. non posse dari naturaliter, quia sensus semper percipit obiecta per proprias obiectorum species, vel per immediatum illorum concursum: species autem & obiecta semper producunt sensationes tendentes in eadem obiecta, à quibus mediatè, vel immediatè est, neque mediis speciebus, quæ in conseruari dependent ab obiectis, nisi ab his actu existentibus, ac proinde semper obiecta, quæ in rerum natura existunt, naturaliter repræsentant; supernaturaliter posse dari errorem in sensibus constat ex dictis Punct. 4. vbi probaui sensationem posse fieri in obiectum non existens.

3 Obiic. Per nos potest dari sensatio, quæ adhuc naturaliter non petat existentiam in obiecto: ergo illi sensationi naturaliter error contingere potest. Resp. distinguendo: Potest dari sensatio, quæ naturaliter non petat existentiam obiecti; naturaliter, nego: supernaturaliter cõcedo: (appellant hi termini *naturaliter*, & *supernaturaliter*, per quos fit distinctio supra illud *potest dari*) ergo illi sensationi naturaliter potest error contingere: distinguo consequens: ex suppositione, quod supernaturaliter existat concedo: absolutè, nego, quia sensationi, quæ naturaliter esse non potest, nihil naturaliter potest contingere, supponit enim quidquid illi contingit, suam existentiam, quæ naturaliter esse nequit.

4 Obiic. Cùm quis Iridem intuetur, videt colorem, qui non est: ergo illa sensatio est falsa. Resp. intuentem Iridem non videre colorem, sed lucem visione quadam quæ fundamentum præbet intellectui vt ipse decipiatur, absque sensus deceptione.

5 Tertiò inquiritur: an sensibile suprà sensum faciat sensationem? Negatiua pars communiter traditur ex Aristot. quem interpretor cum Scoto de corpore opaco immediatè posito supra sensum, quod videri non posse, præter experientiam, ratione probatur: obiectum vt videatur indiget luce, vel ex parte medij vel ex parte obiecti: sed obiectum immediatè applicatum potentiæ visiuæ non potest esse lucidum, neque medium habet lucidum per quod videatur: ergo videri nequit. De luce & de alio corpore diaphano luce perfuso sentio videri posse etiam immediatum potentiæ, quia corpus illud virtutem habet ad producendam speciem impressam sui, neque ratione applicationis est impeditum, quia illam produceret in aëre immediato: ergo potiori ratione in ipsis organis potentiæ visiuæ, quæ aptissima sunt ad illas recipiendas: potentia visiua poterit speciebus productis à luce immediata organis ipsius lucem immediatam videre. Idem dico de corpore diaphano.

6 Obiic. Sequi ex hoc potentiam visiuam posse videre lumen existens in pupilla. Resp. negando sequelam, quia lux non videtur nisi mediis speciebus, quas producit in subiecto, in quo non est. Instabis saltem videndam esse lucem existentem in ipsis tunicis, & harum colores eodem modo videndos. Resp. negando similiter hanc sequelam, quia nulla species potest peruenire ad humorem crystallinum, nisi priùs fuerit transmissa per omnes membranas pertinentes ad deorganizationẽ potentiæ, ideo enim requiruntur, vt species in illis quasi defæcatæ ad vltimum organi, in quo potentia residet, aptæ ad visionis productionem perueniant: species autem obiecti existentis in aliqua membrana non possunt in eadem membrana recipi, & ita non possunt mitti ad potentiam cum aptitudine ad visionem producendam.

Obiic. Nos experimur non videre lucem immediatam 7
oculis: ergo falsa est nostra conclusio, & contra experientiam. Resp. nos non habere talem experientiam, sed tantùm experiri, non posse discerni à nobis inter lucem immediatam oculis, & aliam magis remotam; quod ex eo est, quia lux immediata, & mediata oculis eiusdem est rationis, & per modum vnius obiecti continui repræsentatur, & ita non valemus inter singulas illius partes discernere.

Quartò inquiritur: an sensus lædatur vehementi sensibili? 8
Resp. sensationem vehementis sensibilis etiam vehementem aliquando sensum, & animam recreare, vt patet in visione pulcherrimi obiecti, auditione suauissimi concentus, & olfactione fragrantissimi electri, aliquandóque sensationibus obiectorum potentiam, seu animam maximoperè torqueri, & angi, vt patet in visione fœdi monstri, auditione inordinati strepitus, & sensationibus, quibus sentimus odorem fœtidi cadaueris, & calorem ingentis ignis. Addo tamen his sensationibus subiectum non corrumpi, quia sunt intentionales, non physicæ, & non opponuntur temperamento requisito ad conseruationem potentiæ, atque viuentis; lædit tamen aliquando sensus vehementi sensibili non per ipsas sensationes immediatè, sed quia aliquando ab ipso obiecto sensibili plures nociuæ qualitates mittuntur in sensum, per quas corrumpitur temperamentum requisitum ad illius conseruationem. Aliquando lædit, quia vehemens sensatio pluribus indiget spiritibus, vt fiat, qui calidissimi sunt, & præ multitudine illorum confluentium ad visionem efficiendam, temperamentum organi nimio illorum calore dissoluitur. Lege si placet Conimbr. lib. 2. cap. 12. q. vnica.

Vltimò inquiritur: an sensus externi suas sensationes 9
percipiant? Resp. negatiuè, quia non est illorum supra proprios actus reflectere, quæ tantùm alias qualitates vt obiecta respiciunt; potentia visiua lucem, & colorem, & non sensationem propriam, & sic alij sensus obiecta respiciunt, quæ suprà illis assignauimus.

CONTROVERSIA V.

De potentia intellectiua, & de illius actibus.

EGI de potentiis materialibus, iam ad spirituales gradum facio, quarum prima est Intellectus, de quo mihi in præsentiarum sermo est instituendus.

PVNCTVM PRIMVM.

De Intellectu agenti.

INtellectu agenti designando plures errores commisêre 1
Ethnici Philosophi, quos leges apud Conimbr. lib. 3 de anima c. 5. q. 2. Ego de his, quæ inter Catholicos possunt in quæstionem cadere tantùm meminero.

Intellectum agentem non distingui à possibili, communis opinio Doctorum, qui his temporibus scripsêre, tuetur, cum multis ex antiquioribus, licet non pauci ex vetustis distinctionem realem inter intellectum agentem, & possibilem reperiri velint. Nos verò, qui reliquas potẽtias inter se realiter non distinguimus, tenemur cum communi 2

sententia

sententia constanter tenere intellectum agentem, & possibilem non distingui realiter, sed tantùm formaliter penès diuersa munera, quibus eadem entitas fungitur; ex quibus in ordine ad aliqua intellectus agens dicitur; & in ordine ad alia intellectus possibilis, seu passibilis appellatur.

3 Tria sunt munera, quæ Peripatetici intellectiui agenti incumbere sentiebant: illustrare phantasma, reddere obiectum intelligibile, & speciem impressam producere. Munus, quod clarè percipitur, est hoc vltimo assignatum, producendi speciem impressam, à qua species expressa procedat, quod denegat Hurtadus; non quia neget species spirituales produci in intellectu, ad quamlibet intellectionem; sed quia censet harum productionem non incumbere intellectui; sed obiectis, quorum species sunt virtutes, repræsentationes; quia omnis huiusmodi species producitur à suo obiecto, si obiectum talis est naturæ, quod proportionem habeat ad illas producendas; quod si improportionatum sit, sicuti phantasma materiale respectu speciei spiritualis producendæ in intellectu, defectum huius proportionis supplere non est potentiæ intellectiuæ, sed Dei, cuius munus est, ex vi causæ primæ supplere defectum secundarum, & ita illius erit speciem impressam spiritualem, quam non potest producere phantasma materiale, efficere; & non potentiæ intellectiuæ, quia non est vnius causæ creatæ supplere defectum alius causæ creatæ.

4 Non ego tam leui fundamento negarem intellectum simul cum phantasmate producere speciem impressam obiecti, si concederem necessum esse procedere à phantasmate aliquam speciem impressam. Ratio enim Hurtadi non conuincit intentum, neque adhuc illud suadet: sæpe enim plures causæ creatæ mutuò adiuuantur ad producendum aliquem effectum, ita vt mutuò defectus vnius alterius virtute mutuò suppleatur, & quælibet ex se impotens effectum producere, per consortium alterius illud producere fiat potens: neque semper Deus immediatè, & per se supplet defectum causæ secundæ, sed mediis aliis causis secundis, sicuti defectum, quem habet voluntas, vt possit actu supernaturali Deum super omnia diligere, supplet habitu charitatis, & non immediatè per se ipsum, neque ad munus auctoris naturæ attinet immediatè, & per se defectus peculiaris huius causæ supplere, per concursum immediatum ab illo exhibitum ad effectum, quem causa secunda attingere non valet; sed sufficienter prouidebit causæ secundæ, illiúsque sufficientiam procurabit si illi virtutem aliquam creatam applicet, quâ possit effectum producere, quod respectu phantasmatis habentis virtutem inchoatam ad producendam speciem impressam spiritualem rectè esset prouisum, si intellectus virtutè haberet ad producendum cum illa talem speciem cuius ope posset species spiritualis produci, etiamsi à phantasmate procederet, quia ab illo licet materiali per intellectum spiritualem eleuato procederet, & ita res esset transigenda, si phantasma mediâ specie impressâ, & non per se ipsum ad intellectionem concurreret, cum communi sententia censeo: quia quotiescumque causæ creatæ assignari possunt pro effectu producendo ad Deum recurrere Philosophi non est, præcipuè contra communem Doctorum sententiam, & sine aliquo positiuo fundamento.

Ad illud, quod dicit Hurtadus, non esse vnius causæ suplere defectum alius, Respondeo non esse omnis causæ secundæ supplere cuiusuis alius defectum; esse tamen multarum supplere defectum aliarum: sicuti speciei impressæ est supplere defectum potentiæ non valentis sine specie impressa expressam producere: & habitus supernaturalis, supplere defectum potentiæ non valentis sine habitu actum supernaturalem elicere.

6 Addit Hurtad. Si intellectus agens concurreret ad speciem impressam, non solùm illi correspondere in effectu ratio spiritualis, sed ratio speciei impressæ, quia eo ipso quod esset intellectus agens, esset determinatus ad speciem impressam, & non expressam producendam. Parum hoc refert, ad negandam intellectui agenti virtutem actiuam respectu impressarum specierum: nihil enim interat intellectui agenti correspondere in effectu rationem spiritualis, & rationem speciei impressæ, quia ex hoc non liceret inferri, secundùm doctrinam harum correspondentiarum obseruantiorem, intellectum agentem fore causam adæquatam, quia non illi correspondere posset ratio speciei impressæ circa tale obiectum, neque specifica ratio, quæ rationem speciei impressæ abstractè sumptam ad determinatam contrahit speciem. Neque inconueniens est asserere idem prædicatum posse correspondere ex parte effectus duobus principiis inadæquatis, quorum quodlibet ad illud producendum erat determinatum, quod in pluribus effectibus frequenter cernimus: prædicatum enim *materialis* in visione corporea correspondet speciei impressæ, & potentiæ visiuæ: & prædicatum *spiritualis* in cognitione spirituali, correspondet potentiæ intellectiuæ, seu animæ, speciebus, & habitui, & passim idem in effectibus innumeris, oculis cernitur.

Sed rem adhuc ad præsentem difficultatem parum vel nihil attinentem non bene Hurtadum intulisse censeo, iuxta communem sententiam non distinguentem realiter intellectum agentem à possibili. Rem clarè explicabo. Intellectus secundùm suam entitatem non dicitur agens, vt distinctus à possibili, neque possibilis vt distinctus ab agenti; sed per productionem speciei impressæ dicitur agens in actu secundo, & id per quod in actu primo constituitur potens completè producere speciem impressam, determinatur ad illam producendam, dicitur agens in actu primo, & formaliter distinctus à possibili: vnde idem est constitui formaliter in ratione agentis vt distincti à possibili, & determinari per modum actus primi ad speciem impressam producendam: sed intellectus secùdùm suam entitatem vt denominetur potiùs agens quàm possibilis constituitur in ratione agentis, vt distincti in actu primo à possibili per phantasmata: ergo per phantasmata determinatur ad producendam potiùs speciem impressam, quàm expressam: ergo prædicatum speciei impressæ repertum in effectu non correspondet entitati intellectus secundum se; sed phantasmati determinanti aliud comprincipium, videlicet entitatem intellectus, vt speciem impressam, & non expressam producat. 7

Illud, quod dicit Hurtadus intellectum agentem determinatum esse ad producendam speciem impressam, & non expressam, non est verum, si nomine intellectus agentis sumatur nuda potentia intellectiua, quæ per aliquid distinctum ab illa denominatur agens, & formaliter ab intellectu possibili differt. Si verò sumatur de intellectu agenti, vt agenti formaliter, & distincto à possibili, verum est, sed in hac acceptione intellectus agens non solùm dicit potentiam intellectiuam, sed illud, per quod potentia intellectiua indifferens, vt denominetur agens, seu possibilis, formaliter constituitur in ratione agentis distincti à possibili, quod est phantasma, cui correspondet in effecturatio speciei impressæ: itaque dicere intellectui agenti, vt agenti correspondere in effectu rationem speciei impressæ, est asserere correspondere phantasmati, quia phantasma est forma, per quam intellectiua virtus constituitur in ratione intellectus agentis per modum actus primi distincti formaliter ab intellectu possibili. Hæc dixerim pro communi sententia; in nostra verò quæ tenet phantasma immediatè ad intellectiones concurrere, hoc munus intellectui agenti nullo modo tribui nequit. 8

Munus illustrandi phantasmata explicat Caietan. 1. part. q. 85. art. 1. vbi affirmat hanc illuminationem non esse formalem per productionem alicuius qualitatis inhærentis phantasmati; sed tantùm obiectiuam, quâ intellectus se habet ad phantasma eo modo, quo lumen Solis in opinione multorum se habet ad colorem, quod per solam sui assistentiam in causa est vt colores species producant. Ferrara lib. 3. de anima, quæst. 4. in 2. distinct. 3. quæst. 2. art. 3. putat intellectum agentem per coniunctionem cum sensu interno illum eleuare, vt excellentiora producat phantasmata & aptiora ad species impressas producendas, & hac ratione dici phantasmata intellectu agente eleuari. 9

Hos loquendi modos examinare longum esset, & parum vtile, in quibus vnum verum inuenio, scilicet, intellectum agentem nihil in phantasmatibus producere ad illorum illustrationem: aliud satis probabile, sed in mea tamen sententia non sustinendum, scilicet, intellectum agentem iuuare phantasma ad species impressas producendas; probabo enim Controu. 13. Puncto 4. phantasma immediatè concurrere ad intellectiones nullâ specie impressâ intermediâ. Quæstio hæc vltra nomen transire nequit. Certum est, intellectum nihil in phantasmatibus producere: certum est, phantasmata non posse producere speciem impressam, neque expressam intellectus, sine alia concausa supplente improportionem, quam habet materiale phantasma

phantasma ad producendam spiritualem speciem intellectus, siue impressam, siue expressam, certum in sententia ferè omnium, phantasmata adiuuari intellectu ad producendam speciem impressam, si species aliqua impressa in intellectu existens à phantasmatibus procedit. Extra quæstionem est phantasma non posse immediatè concurrere ad intellectionem, nisi eleuatum intellectu. Quæstio est, an phantasma intellectu adiutum immediatè producat speciem impressam, an verò producat expressam nullâ impressâ interiectâ? Qui dicunt intellectionem immediatè procedere à phantasmate in re asserere debêt, intellectum respectu phantasmatum se habere per modum comprincipij altioris ordinis eleuantis phantasma ad effectum spiritualem, quem phantasma materiale sine hac eleuatione producere nequit. Qui affirmant nullam intellectionem procedere à phantasmate tanquam à principio effectiuo, hanc eleuationem ponunt inter phantasma eleuatum, & intellectum eleuantem in ordine ad intellectionem, quæ eleuatio in actu secundo dicit actionem spiritualem procedentem ab vno principio inadæquato, materiali, & alio etiam inadæquato spirituali, & in actu primo virtutem actiuam intellectus paratam concurrere cum virtute actiua phantasmatis ad effectum spiritualem, & excellentiorem secundùm hunc gradum materiali phantasmate. Neque in re aliud præstat intellectus respectu phantasmatis, neque alium habet concursum, ex quo possit desumi fundamentum, ad illi tribuendam hanc denominationem illustrantis phantasmata, & constituendam denominationem intellectus agentis distincta formaliter ab intellectu possibili. Ex quo inferes quæstionem esse purè de nomine totum quod pertinet ad constitutionem formalem intellectus agentis, & distinctionem inter intellectum agentem & possibilem.

11 Sentio in mea sententia quæ species non admittit à phantasmatibus productas, posse dici potentiam intellectiuam illustrare phantasmata, quatenus illa eleuat, seu quatenus connotat comprincipium materiale tenens se ex parte obiecti, seu concurrentis ex parte obiecti, seu concurrentis loco obiecti: sicuti de specie impressa dici solet, ad effectum spiritualem producêdum, & hac ratione reddere obiectum proximè intelligibile intelligibilitate extrinsecâ dependenter à phantasmatibus, quia complet virtutem intellectiuam potentem intelligere, quam phantasma tanquam aliquid inadæquatum huius virtutis vt actiuæ formaliter ingreditur, ex qua virtute prouenit in obiecto denominatio proximè potentis intelligi, sicuti ex virtute productiua causæ effectus dicitur potens produci, & proximè possibilis probabilitate extrinsecâ, per quam phantasmatum eleuationem virtus intellectiua dici potest intellectus agens: intellectus possibilis, seu passibilis dici potest, quatenus per modum principij vitalis concurrit ad intellectionem, quam patitur, & per quam formaliter constituitur intelligens. Has denominationes formaliter distinguere facile est, quia intellectus possibilis quatenus possibilis, & passibilis denominatur, connotat virtutem passiuam respectu intellectionis, & posse informari per intellectionem, quæ non includit intellectus agens, vt agens; ac proinde ex hoc capite saltem inadæquatè intellectus agens, & possibilis distinguerentur, etiamsi aliud non suppeteret. Distinguuntur etiam adæquatè distinctione formali, quia intellectus possibilis etiamsi vt virtus intellectiua potens intelligere secundùm rationem intellectus possibilis, dicat virtutem actiuam intellectus, & principium effectiuum per modum vitæ in actu primo non connotat secundùm hanc rationem formaliter aliud comprincipium inferioris ordinis, quod eleuet, quia intellectus possibilis in ratione possibilis, æquè esset potens intelligere per connotationem speciei impressæ spiritualis, cum qua posset spiritualem intellectionem producere, & non dicit esse eleuatiuum comprincipij materialis, per quod constituitur formaliter in ratione agentis, & formaliter ab intellectu possibili distinguitur. Formaliter intellectus possibilis, licet dicat virtutem actiuam potentem intelligere, & hac ratione obiectum reddat intelligibile, non dicit formaliter virtutem actiuam constitutam in actu primo completo per comprincipium materiale, & dependenter à phantasmatibus, & ita non reddit obiectum intelligibile dependens à phantasmatibus, quod est proprium intellectus agentis. Hæc dixi longius forsan quàm materia exposcebat in gratiam Angelici Doctoris, qui prædicta munia intellectui tribuit agenti, & ferè omnium antiquorum, qui intellectum agentem saltem formaliter à possibili distinguunt.

Punctum II.

De Intellectu possibili, & eius obiecto.

EGi Puncto præcedenti de intellectu agenti, & in cuius natura explicanda non potui non aliquid attingere de intellectu possibili, de quo nunc præcipua institutur disputatio. Intellectus definiri solet, *Virtus cognoscitiua spiritualis*. Hæc definitio comprehendit omnem intellectum creatum, siue humanum, siue angelicum. Addit Hurtad. comprehendere etiam intellectum diuinum, quod verum erit si in Deo detur virtus intellectiua per modum actus primi formaliter distincti ab ipsa intellectione, quod difficultate non vacat, quam tractant Theologi 1. part. quæst. 14. 1

Intellectum in toto corpore residere extra controuersiam est apud omnes, qui illum ab anima non distinguunt; quod etiam censeo, tenentur asserere, qui potentiam superadditam intellectiuam admittunt, quia si datur hæc virtus, per simplicem emanationem procedit ab anima, ac proinde vbicumque sit anima, ab illa procedet illámque comitabitur, vt patet in anima separata, quæ in statu separationis eodem modo intellectum producit, ac quando est vnita, quia passio semper & vbique essentiam consequitur. 2

De intellectione rectè docent plures non esse in toto corpore: sicut enim anima non sentit in ossibus, ita non intelligit in pede: quod fefellit multos Thomistas, asserentes, animam vt rationalem, toti corpori non vniri. Secundò suadetur conclusio: Anima indiget deorganizatione vt recipiat, vel vt sibi vniat intellectionem; quod probat dependentia, quam habet anima à materia ad suas operationes exercendas: ergo in illa parte corporis intellectionem sibi vnit, & recipit, in qua sunt dispositiones, quas requirit intellectus ad exercitium suæ potentiæ: ergo in illa parte corporis erit tantùm intellectio, in qua fuerit deorganizatio requisita ad illam: ergo tantùm est in cerebro, & non in toto corpore. 3

Obiectum intellectus est ens in tota sua latitudine, comprehendens ens materiale, & spirituale; naturale, & supernaturale; verum & fictum: hoc conuincit experientia, quâ quis certo scit se per cognitionẽ sæpè sæpiùs ferri in hæc obiecta; quod si quis neget, eodem actu, quo neget intellectum ferri in quodcunque ex his obiectis, illa apprehendere conuincetur, quia nihil potest negari, neque potest dici chimæra non est obiectum intellectus, quin actu chimæra intellectui obiiciatur. 4

Obiicies: Etiamsi experiamur nos cognoscere hæc omnia entia, de quibus mentionem facimus, non possumus certò scire, an sit aliquod ens, quod sit extra obiectum intellectus, de quo non possumus scire esse extra obiectum intellectus, quia de illo quod est extra obiectum intellectus, nulla potest esse notitia, neque alia enuntiatio dari. Totam obiectionem percipies si fingas per impossibile casum, quo Angeli essent extra obiectum intellectus Petri: tunc Petrus nõ posset dicere, Angelus est extra obiectum mei intellectus, neque principium aliquod posset illum ducere in cognitionem, quâ diceret, Angelu snon est obiectum mei intellectus, neque in cognitionem, quâ quidquam aliud de Angelo affirmaret, vel negaret: ergo forsan est aliquod obiectum in rerum natura, quod de facto nullus homo cognoscere poterit esse extra obiectum sui intellectus, non alia ratione, nisi quia de facto, est extra illud. 5

Hæc obiectio attingit quæstionem illam, an videlicet possit dari virtus cognoscitiua spiritualis potens cognoscere aliqua entia naturalia, & supernaturalia, spiritualia, & materialia, non tamen omnia? Cui quæstioni si negatiuè respondeatur, obiectio aliâ solutione non indiget, tunc enim inferam ego ex cognitione horum entium, meum intellectum ad omnia possibilia se extendere posse. Verumtamen difficilè poterit caput repugnantiæ assignari, ex quo diuinæ omnipotentiæ negamus posse talem creaturam producere, quapropter in re dubia magis inclinor in sententiam asserentem talem creaturam non repugnare. 6

Ad obiectionem respondeo demonstrari non posse 7

nostrum

noſtrum intellectum pertingere poſſe omnes ſpecies creaturarum,nihilominus ſatis efficaciter perſuaderi, nullam eſſe ad quam adhuc ſub ſpeciali ratione non ſe poſſit extendere,ex eo quod de facto ſe extendat ad obiecta adeò inter ſe oppoſita,atque perfectione diſtantia, ex eo quod percipiat non ſolùm imperfectiſſima entia creata, ſed quod adhuc perfectionem creaturæ non habet, ſcilicet chimæram,quæ ideo creatura non eſt, quia non eſt,neque poteſt eſſe: Deinde ex hoc obiecto adhuc ipſo nihilo imperfectiori,quia nihilum dicit non eſſe rerum,ſeu illarum negationes,quæ reales ſunt,eo modo,quo ſunt ſcilicet negatiuè;realiter enim obſcurus locus luce caret, chimæra verò tota eſt per fictionem,neque ſine hac adhuc negatio eſt,ex hac inquam,chimæra,quæ ignobilior eſt negatione ipsâ, ſuperuolat ad id quod eſt ſupra omnem perfectionẽ omnium,ſcilicet ad Deum,quem per noſtram intellectionem attingimus cognoſcendum, & non ſolùm per cognitionem abſtractiuam, ſed per cognitionem intuitiuam, qua nobis panduntur abſtruſiora attributa, beatiſſimum ſacræ Triados myſterium, in quorum omnium cognitionẽ tanquam in finem creationem hominis, quem Deus fecit ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, deſtinauit. Ex quo efficaciſſimè ſuadetur nullam eſſe ens, quod intra obiectum intellectus non contineatur,ad quid enim extrahenda erat à numero cognoſcibilium,in quo Deus ipſe,& adhuc ipſa non entia, & purè fictitia continentur, ſpecialis aliqua creatura?

8 Suadet etiam hanc concluſionem communis Patrum locutio;qua tradunt Beatos in Verbo creaturas cognoſcere,ſaltem poſſibiles, quod quàm plurimi Theologi interpretantur de Verbo,vt obiecto priùs cognito, & aſſerunt Beatos tanquam in medio priùs cognito videre ſaltem creaturas poſſibiles,& nonnulli ad futuras etiam viſionem hanc protendunt. Ex quo infero beatum poſſe videre in Verbo tanquam in obiecto priùs cognito, vel quomodocunque illa locutio intelligenda ſit, quamlibet ex creaturis poſſibilibus,quia Verbum in cognitionem cuiuſcunque poterit ducere,& eſſentia diuina, ſiue tanquam obiectum prius cognitum, ſiue alio quocunque modo ſpecificet cognitionem beati in ordine ad obiectum creatum, poterit in ordine ad quamcunque cognitionem beati ſpecificare: quod adeò verum putant nonnulli, vt P. Vaſquez ſæpè inferat eſſentiam diuinam debere ducere beatum in cognitionem omnium poſſibilium, ſi illum in cognitionem duceret alicuius.

9 Video reſponderi poſſe Verbum & eſſentiam diuinam ex ſe ſufficientiam habere ad ducendum in cognitionem cuiuſcunque creaturæ poſſibilis:verumtamen de facto non poſſe ducere intellectum in cognitionem creaturæ, quæ non ſit intra obiectum intellectus,ac proinde debere ſupponi creaturam eſſe intra obiectum intellectus, vt eſſentia diuina ducat hunc in cognitionem illius. Verumtamen hæc ſolutio reiicienda eſt,quia difficilè poteſt concipi intellectus potens tendere cognitione clara intuitiua in obiectum ex ſe ducens in cognitionem creaturæ, & non potens adhuc abſtractiua cognitione illam creaturam attingere.

10 Circa hanc rem eſt notatu dignum in mea ſententia obiectiuè non præſcindente cognitionem abſtractiuam,qua apprehendo creaturas omnes poſſibiles, ſeu obiectum diuinæ omnipotentiæ, ex parte obiecti apprehendere differentias omnes indiuiduales, ac proinde ſecundùm principia huius ſententiæ,etiamſi diceretur hominem non poſſe concipere ſub ſpeciali ratione creaturam aliquam, non ideò obiectum circa quod tẽderet intellectus mediis actibus coarctaretur,quia illa ſpecialis ratio tenebat ſe ex parte obiecti cognitionis abſtractiuæ, qua intellectus apprehendebat obiectum omnipotentiæ in communi, ſed tantùm coarctaretur illius virtus in ordine ad actus, quia obiectum,quod apprehendit cognitione confuſa non poterat apprehendere actu expreſſo, quo diceretur apprehendi ſpecialis ratio tam ex parte actus,quã ex parte obiecti.

11 De diſtinctione obiecti materialis, & formalis dixi in Logica,neque eadem repeti neceſſum eſt. Specialiter hîc pro actibus intellectus notandum eſt; vulgo dici intellectum ferri mediis actibus in verum,de cuius conſtitutiua forma ſcilicet de veritate tranſcendentali agam in Metaphyſica; nunc autem tantùm aduerto intellectũ non ferri in obiectum verum formaliter, ita vt veritas ſe teneat ex parte obiecti;in quod fertur actus, quia verum formaliter dicit cognitionem tanquam formam conſtitutiuam huius concreti *verum*,& non ſemper cognitio fertur in cognitionem,aliàs omnis cognitio eſſet reflexiua, ſed in obiectum materiale, quod per ipſam cognitionem verum formaliter denominatur: imò ſi aliquando hoc concretum *verum* formaliter conſtitutum per hanc cognitionem,reflexè per aliam cognoſcitur, totum illud, quod verum formaliter dicebatur, ſe habet per modum materiæ, & veri fundamentaliter in ordine ad aliud verum, quod ex ipſo tanquam ex materia, & ex cognitione reflexâ tanquam ex forma conſtituitur.

Verum fundamentaliter, quod eſt obiectum intellectus, 12
eſt intelligibilitas obiectiua, & intrinſeca communis omni enti ſiue reali, ſiue rationis cum ipſo formaliter identificata. Hæc intelligibilitas in prædicato animalis eſt formalitas ipſa animalis,& in rationali ipſa rationalis formalitas,quia intelligibilitas intrinſeca eſt virtus,quam habet entitas terminandi intellectionem,quam habet quodlibet prædicatum per eamdem formalitatem, per quam conſtituitur;rationale enim (idem eſt de quacunque alia formalitate,ſeu phyſica entitate)per ſe formaliter,& ſecundùm eamdem formalitatem rationalis cognoſcitur:ergo ſecundùm eamdem formalitatem terminat cognitionem: ergo ſecundum eamdem formalitatem eſt terminatiuum cognitionis: ergo ſecundùm eamdem formalitatem habet cognoſcibilitatem. Dixi cognoſcibilitatem intrinſecam eſſe obiectum intellectus,quam modò explicaui, quia cognoſcibilitas extrinſeca addit ſupra cognoſcibilitatem intrinſecam intellectum potentem verſari circa illam intellectionum actibus,quia intrinſeca cognoſcibilitas cognoſci nequit ſine intellectu potente intelligere, ac proinde non dicitur abſolutè obiectum intelligibile ex defectu intelligibilitatis extrinſecæ,donec intelligatur virtus intellectiua,ſicuti non dicitur res potens produci donec intelligatur principium potens illam producere, à quo entitas per ſe ipsã intrinſecè poſſibilis,extrinſecè poſſibilis dicatur

PVNCTVM III.

An intellectus poſſit plura, vt plura eodem actu cognoſcere, etiam ex motiuis diuerſis.

NEgat P.Suarez 1.de fide diſp.3. ſect.9. Affirmat Hurtadus diſp.5. ſect.7.cum S. Thoma, 1. part. quæſt.58. artic.9. & quæſt.58. art.1. Arriaga diſp.8.ſect.10. Ego meam ſententiam aliquibus propoſitionibus breuiter explicabo. 1

§. I.

Propria ſententia explicatur.

PRIMA CONCLVSIO. Poteſt intellectus ſimul plures habere actus,quibus obiecta inter ſe diuerſa, diſparata,& oppoſita ſimul percipiat. Hæc propoſitio apud omnes ferè Doctores certa eſt, illam præmitto propter Durandum, aſſerentem non poſſe intellectum ſimul ſe pluribus actibus exercere, quod falſum eſſe ſic probo. Intellectus diſcurrit inferendo vnum ex alio,& aſſenſum conſequentis infert ex antecedenti:ergo ſimul percipit antecedens, & conſequens per diuerſos actus. Probo conſequentiam: Non poteſt inferri vnum ex alio quin ſint duæ cognitiones; vna illata,alia ex qua,vel ex cuius obiecto altera inferatur; nihil enim poteſt ex ſe ipſo realiter inferri: inſuper hæ duæ cognitiones debent eſſe ſimul, quia ex cognitione actu non exiſtenti, nihil poteſt actu inferri: ergo vt inferatur conſequens ex antecedenti debet coexiſtere antecedens, & conſequens: ergo debent eſſe ſimul duæ cognitiones in eodem intellectu. Confirmat eamdem concluſionem notiſſima experientia,quam quiſque habet, ſe de rebus diſtinctis,& oppoſitis ſimul cogitare,ſimúlque percipere obiecta diuerſa per media formaliter diuerſa; quæ cognitiones inter ſe longè diuerſas gignunt. 2

SECVNDA CONCLVSIO. Intellectus poteſt plura obiecta eiuſdem omnino rationis materialis, & formalis, etiamſi inter ſe nullam habeant connexionem,eadem indiuiſibili cognitione apprehendere. Probo: Poſſum ego per vnum actum dicere, omnes homines, quos modò video in hoc gymnaſio, habent pileum: ergo poſſum plura vt plura etiam diſparata per eundem actum cognoſcere. Probo conſequentiam: quando dico,omnes homines, qui ſunt 3

sunt in hoc gymnasio, non illos apprehendo per modum vnius, aliàs non omnes homines; sed homo, qui est in gymnasio, dicerem: ergo tunc apprehendo plures homines vt plures, & vt distinctos: ergo apprehendo eodem actu obiecta disparata. Probo consequentiam: Petrum habere pileum, & Ioannem habere pileum, sunt obiecta, quæ nullam connexionem, neque oppositionem habent inter se: ergo per eundem actum possunt plura obiecta disparata vt plura cognosci

4 Tertia Conclvsio. Plura obiecta materialia specie distincta possunt cognosci eodem actu, si obiectū formale illorum sit idem. Exempli gratiá: mysterium Trinitatis, & mysterium Incarnationis possunt credi eodem actu propter eamdem auctoritatem Dei reuelantis, siue eadem siue diuersá reuelatione. Ratio est, quia obiectum formale propter quod hæc duo obiecta materialia cognoscuntur est vnum saltem in specie: ergo potest terminare eundem numero actum, distinctio enim obiectorum materialium nullam inducit repugnantiam in illis, ex qua non possit eumdem numero actum terminare.

5 Qvarta conclvsio. Potest intellectus eodem actu attingere obiecta materialia, & formalia specie distincta, si hæc obiecta nullam in se habeant oppositionem radicalem, neque formalem. Probatur hæc conclusio: In communi sententia, in Angelo dantur species vniuersales, efficienter repræsentatiuæ plurium obiectorū: v.g. hominis, & equi: ergo potest dari species expressa intuitiua formaliter repræsentatiua hominis, & equi: ergo potest dari species expressa, seu cognitio essentialiter respiciens obiecta formalia specie distincta. Probo consequentiam: In cognitione intuitiuá obiectum formale, & materiale non distinguuntur: sed cognitio intuitiua, quá Angelus cognoscit hominem, & equum habet obiecta materialia specie distincta ergo formalia: respectu cognitionis intuitiuæ non distingui obiecta materialia, & formalia, quæ immediatè terminant cognitionem, dixi in Logica vbi de obiecto in communi disputaui; rationem ibi explicui, & iterū hìc modò attingo: obiecta materialia intuitiuè cognita cognoscuntur in se, & propter se: ergo sunt etiam obiecta formalia, quidquid enim in se, & propter se cognoscitur rationem habet formalis obiecti: obiecta intuitiuè cognita cognosci propter se probatur: Intellectus non mouetur ad cognitionem huius obiecti propter aliquid, quod præ. nouerit, aut cognoscat eádem cognitione, quia cognitio intuitiua obiecti, neque præsuppositiuè, neque concomitanter dicit cognitionem aliùs obiecti: ergo tantùm mouetur intellectus ad hanc cognitionem propter ipsummet obiectum intuitiuè cognitum, quod per se apparet intellectui vt verum.

6 Qvinta Conclvsio. Intellectus potest tendere in idem materiale obiectum propter duo motiua formalia, vnum scientificum, hoc est, ex quo cōclusio euidenter inferatur; aliud opinatiuum, hoc est, ex quo præcisè sumpto conclusio probabiliter tantùm posset inferri. Probo hanc conclusionem: Intellectus potest deducere conclusionem ex quocunque ex his antecedentibus, in ipsa illatione, ex vtroque nulla apparet specialis difficultas, neque inconueniens aliquod: ergo poterit intellectus illationem vnius consequentis ex duplici illo motiuo deducere. Antequá probem in hac illatione nullā esse specialē difficultatē, neque incōueniēs aliquod explicāda est sexta cōclusio ex qua difficultas, quæ in hac poterat esse facilè dissoluetur.

7 Sexta conclvsio. Cognitio deducta circa aliquod obiectum ex aliquo principio euidenti, quod in actu primo illam adæquatè valebat inferre, & ex alio probabili, non esset formidolosa, & euidens seu certa certitudine intuitiuá; sed tantùm euidens. Conclusionem esse euidētem certum est, quia infertur ex præmissis certis & euidentibus, cum quibus habet strictissimam connexionem: ergo certè, & euidenter ex illis infertur. Non esse formidolosam, seu capacem formidinis sic probo: assensus formidolosus est, cum quo componi potest formido de aliquo obiecto, qui non potest subiectum ita reddere certum certitudine inhæsiuá, vt non possit aliquam suspicionem habere, forsan obiectum aliter se habere ac ipse iudicat: sed assensus deductus ex præmissis probabilibus, & euidentibus non potest componi cum hac formidine, & intellectum ita securum reddit de veritate obiecti, & certum certitudine inhæsiua, vt in nullam suspicionem oppositi cadero valeat: ergo assensus ille non est formidolosus,

8 Dices posse habere hanc formidinem ex vi vnius motiui scilicet probabilis, & non ex vi motiui euidentis, & ita assensum ex vno motiuo esse probabilem, & ex alio euidentem. Contrà huic assensui per suam entitatem repugnat formido: ergo non est capax coniungi formidine; ergo ex nullo motiuo capacitatem habet, vt coniungatur cum formidine; quidquid enim in se actus non habet, ex nullo capite potest habere. Vnum est verum in hac re, quod fefellit asserētes actū ex vno capite posse esse formidolosum, & alio certum, scilicet obiectum opinatiuum non inducere certitudinem, & euidentiam in actu ratione cuius opponitur cum formidine, quia ex se tale est illud opinatiuū obiectum, vt numquam ex illo euidens deduceretur actus, ni ab alio motiuo scientifico eleuaretur ad talem actum specificandum, ac proinde ex illo motiuo potest dici actum non habere incapacitatem, vt cōiungatur cum formidine, non tamē potest dici habere capacitatem, quia vt dixi illam in se non habet: sicuti quando duo principia concurrunt, vnum spirituale, & aliud materiale ad effectum spiritualem producendum, effectus spiritualis secundùm se totum spiritualis est, & à nullo principio est materialis, potest tamen dici non esse spiritualem ex principio materiali, hoc est, non trahere spiritualitatem, quam habet ex illo principio materiali formaliter loquēdo, quia principium materiale tale est, vt ex illo effectus materialis euaderet, ni eleuaretur alio comprincipio spirituali ad effectum secundum se totum spiritualem producendum. Sic duplex obiectum, vnum scientificum, & aliud opinatiuum in eumdem actum influunt incapacitatem formidinis, deducta incapacitate formaliter ex motiuo scientifico, & tantùm materialiter ex opinatiuo, quatenus eleuato alio comprincipio scientifico.

9 Septima conclvsio. Potest intellectus ferri eodem actu in duo obiecta materialia inter se disparata, in vnum propter motiuum scientificum, in aliud propter motiuum opinatiuum; exempli gratiá: Habeo ego præmissas, ex quibus euidenter infero dari materiam primam, & alias, ex quibus probabiliter infertur præsentiam quantitatis esse accidens superadditum: possum ego per eundem actum iudicare dari materiam, & præsentiam quantitatis esse accidens distinctum propter præmissas vtriusque consequentis illati per eandem numero cognitionem ex diuersis principiis, cum quibus probabiliter quodlibet ex consequentibus connectitur. Probo hanc conclusionem: Intellectus potest attingere obiectum formale opinatiuum, & obiectum formale scientificum in eordine ad idem obiectum materiale cognoscendum: ergo potiori ratione poterit illa in ordine ad diuersa obiecta materialia pertingere, quia minorem oppositionem inter se habent in ordine ad diuersa obiecta materialia, quam in ordine ad idem materiale obiectum.

10 Octava conclvsio. Actus attingens duo obiecta materialia, vnum propter motiuum opinatiuum, & aliud propter motiuum scientificum erit formaliter euidens, & formaliter formidolosus: euidens respectu obiecti deducti ex} præmissis euidētibus; & formidolosus, respectu obiecti deducti ex principiis opinatiuis. Actum esse euidentem respectu consequentis illati ex principiis euidentibus ex conclusione præcedenti infertur, imò certius est hunc actum fore euidentem respectu obiecti illati ex principiis euidentibus quem ita futurum actum, de quo id probaui conclusione præcedenti, quia. hoc obiectum deducitur ex principiis euidentibus ex se inducentibus euidentiā consequentis illati, & ex illis tantùm infertur, & non ex aliis probabilibus, quæ tantùm inducunt aliud obiectum materiale, quod simul cum illo infertur: ergo ex præmissis adæquatis, ex quibus ducitur, euidentiam necessariò trahet actus, de quo in præsenti conclusione diximus esse euidentem ex præmissis, ex quibus inadæquatè infertur, quia idemmet indiuisibile obiectum deducitur ex præmissis certis, & euidentibus.

11 Secundam partem conclusionis, scilicet actum non fore euidentem, sed tantùm formidolosum respectu consequentis illati ex præmissis tantùm opinatiuis sic probo. Præmissæ opinatiuæ ex se non valent inducere certitudinem & euidentiam: ergo ex illis præcisè non poterit actus esse euidens respectu sui obiecti: non ex aliis, quia non ex aliis, sed ex his tantùm infertur consequens: ergo ex nullis præmissis actus respectu huius consequentis erit euidens: ergo respectu illius tantùm erit formidolosus.

Confirmatur: præmissæ probabiles quotiescunque non coniunguntur cum aliis euidentibus inducunt assensum formidolosum: sed hæ præmissæ probabiles non coniunguntur cum aliis in ordine ad consequens, quod ex illis desumitur: ergo in ordine ad illud inducent assensum formidolosum. Dices coniungi cum aliis in ordine ad actum, quo infertur. Verum est, sed nihil tua interest, quia ex eo quod coniungantur in ordine ad actum, tantùm infertur ex illa coniunctione ratione præmissarum inducentium euidentiam, actum fore euidentem, & incapacem formidinis in ordine ad consequens illarum ex illis principiis; non verò in ordine ad consequens, quod ex illis principiis euidentibus non infertur, sed tantùm ex opinatiuis.

12 Nona conclvsio. Assensus circa idemmet obiectum ex præmissis certis, & euidentibus, & ex aliis opinatiuis, quem diximus esse certum & euidentem, & non formidolosum, est assensus scientificus & opinatiuus: Probo. Assensus scientificus est qui infertur ex præmissis certis, & euidentibus: assensus opinatiuus est qui infertur ex præmissis opinatiuis ex se inducentibus tantùm assensum formidolosum; sed talis actus inferretur ex vtrisque præmissis: ergo esset assensus scientiæ, & opinionis: antecedens est definitio vulgo tradita conclusionis scientificæ, qua sic cognitio scientifica describitur: *Assensus deductus ex primis principiis certis & euidentibus*: ergo eodē modo opinatiua conclusio definienda est: *quæ deducitur ex principiis ex se formidolosis, & non certis*: Minor est suppositum quæstionis: consequentia est legitima. Neque refert illum assensum non esse formidolosum, quia non est de ratione actus opinionis capacitas formidinis, sed tantùm procedere ab aliquo obiecto, quod ex se sit inductiuus assensus formidolosi, quem induceret, si per se tantùm concurreret ad inferendum assensum, & non cum aliis præmissis, ex quibus actus certus, euidens, incapaxque formidinis euadit. Non esse de ratione opinionis actum in se esse capacem formidinis, rursus confirmabitur ex conclusione vndecima, in qua dicam non esse de ratione actus fidei esse obscurum, sed tantùm, procedere ex motiuo aliquo, quod claritatem non inducat, & quod obscuritatem induceret, si cum alio actu non coniungeretur. Ex qua conclusione à paritate optima deducitur argumentatio.

13 Decima Conclvsio. Actus, qui fertur in duo obiecta, in vnum vt connexum tantùm cum principiis probabilibus, & in aliud vt connexum cum præmissis euidentibus est opinatiuus, & non scientificus respectu obiecti deducti tantùm ex principiis probabilibus: & est scientificus, & non opinatiuus respectu obiecti deducti ex principiis tantùm certis, & euidentibus. Hæc conclusio ex immediatè traditis legitimè constat.

14 Vndecima Conclvsio. Potest intellectus per eundem actum attingere idem obiectum materiale ex præmissis certis, & euidentibus, & propter motiuum fidei, itavt actus dependeat inadæquatè ex motiuo scientifico, quod per se solum actum scientificum induceret, & ex motiuo fidei etiam inadæquatè, quod similiter posset secluso scientiæ motiuo adæquatè mouere ad actum fidei: & actus ab his motiuis dependens erit actus scientificus, & actus fidei diuinæ. Hanc conclusionem tradunt P. Mol. 1. p. quæst. 1. art. 1. disp. 1. ver. *Dicendum itaque est.* P. Vasquez tom. 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 4. §. 2. & Hurtadus Salmanticensis secunda secundæ tom. 1. disput. 31. sect. 2. cum Capreolo, Scoto, & Aragonio, quos refert, & impugnat P. Luisius de Torres tom. de fide disp. 12. dub. 1. Prior pars conclusionis apertè deducitur ex conclusione quinta, vbi dixi posse intellectum assentire per eundem actum eidem indiuisibili obiecto ex motiuo opinatiuo, & scientifico, quam iterum fulcio paritate causarum physicarum: sicut enim duæ virtutes specie distinctæ, quarū quælibet actionem diuersæ speciei haberet, confluunt ad tertiam actionem per modum vnius principij indiuisibilis exercendam, sic duo motiua, quorum vnum concurreret ad actum scientiæ, & ad actum fidei alterum, possunt indiuisibiliter ad actum aliūs tertiæ speciei concurrrere, qui formaliter sit actus fidei, & actus scientiæ. & distinctus in specie ab actu tantùm scientifico. & alio tantùm opinatiuo.

15 Posteriorem partem conclusionis, scilicet talem actum futurum esse actum scientiæ, & fidei probandum est eadem ratione, qua probaui actum dependentem à motiuo opinatiuo; & scientifico esse actum scientiæ, & opinionis, & quod specialem posset habere difficultatem, scilicet illum actum futurum esse actum fidei, iterum probo. Actum ille esset propter auctoritatem Dei reuelantis, & ab hoc motiuo traheret supernaturalitatem: ergo esset actus fidei. Probo consequentiam: actus quo quis assentitur propter auctoritatem dicentis non potest non esse actus, quo illi dicenti credatur: ergo non potest non esse actus fidei.

Dvodecima Conclvsio. Potest intellectus per 16
eumdemmet actum assentiri duobus obiectis materialibus, vni ex præmissis certis, & euidentibus & alteri propter auctoritatem dicentis, & tunc talis actus erit scientificus respectu obiecti deducti ex præmissis euidentibus, & actus fidei respectu alterius obiecti, cui assentitur propter auctoritatem dicentis, exempli gratiâ; habeo ego principia certa, ex quibus euidenter infertur dari materiam primam in homine, reuelatum est in homine esse animam rationalem, & hanc esse veram formam: possum ego iudicare eodem indiuisibili actu in homine esse materiam, & esse formam, & respectu existentiæ materiæ actus ille erit actus scientiæ & respectu existentiæ formæ erit actus fidei diuinæ. Hæc conclusio ex 8. & 9. conclusione manifestè infertur, & eodem modo probanda est, quo probaui, posse intellectum per eum actum ferri in vnum obiectum scientificè, & in aliud opinatiuè.

Decimatertia Conclvsio. Eodem modo, quo 17
possunt in eodem actu componi motiua scientiæ, & opinionis, atque scientiæ & fidei, possunt motiua opinionis & fidei adunari, siue in ordine ad idem obiectum materiale siue ad obiecta materialia distincta.

Decimaqvarta Conclvsio. Ex medio fidei humanæ, & diuinæ potest esse vnus indiuisibilis assensus circa 18
idem obiectum materiale. Ita Ochamus quodlib. 3. q. 7. Gab. in 3. dist. 23. q. 2. Potest etiā intellectus ex his duobus obiectis assentiri duplici obiecto materiali per eundē actū, qui actus erit fidei humanæ respectu obiecti reuelati ab homine, & fidei diuinæ respectu obiecti à Deo reuelati. Probāda est eadem conclusio eādem ratione, quā similem probaui de actu respiciente motiuum opinionis, & scientiæ.

Decimaqvinta Conclvsio. Omnibus obiectis 19
quibus potest intellectus assentiri ex duplici motiuo per eundem actum, potest assentiri per duplicem actum simul existentem, quorum quilibet speciale motiuum respiciat: Exempli gratiā, Dixi posse intellectum assentiri eidem obiecto materiali per eundem actum ex motiuo fidei, & ex motiuo scientiæ poterit per duplicem actum, vnum respicientem motiuum fidei, & alterum respicientem motiuum scientiæ eidem obiecto assentiri, & sic de aliis. Hanc conclusionem trado hîc, quia ad eamdem materiam spectat, & ex præcedentibus infertur manifestè, quia intellectus potest elicere duos actus simul si inter se non repugnent, vt probaui conclusione primâ. Deinde motiua, quæ non repugnant in ordine ad eumdem actum; minùs in ordine ad diuersa repugnabunt: ergo hæc vniuersalis erit verajntellectus poterit ferri per diuersos actus in diuersa motiua in specie ex se sufficientia actum specificare seorsim sumpta, quotiescunque potest ferri in illa per eumdem actum.

Decimasexta Conclvsio. Non potest esse idem 20
actus intuitiuus; & fidei diuinæ, neq; humanæ, neque opinatiuus aut scientificus scientiâ abstractiua, & intuitiua. In hanc conclusionem conspirant omnes Doctores, cuius ratio facilis est. Actus fidei opinatiuus: & scientificus scientia abstractiua includunt rationē cognitionis abstractiuæ, quæ rem non immediatè, sed instar alterius attingit: actus intuitiuus attingit obiectum immediatè in se ipso, sed non potest idem actus attingere obiectum immediatè in se ipso, & mediatè ad instar alterius. & simul esse intuitiuus, & abstractiuus: ergo non potest esse simul intuitiuus. & fidei &c. Actum fidei scientificum non intuitiuum & opinatiuum, esse cognitiones abstractiuas sic probo. Omnes ki actus supponunt cognitionem formalis obiecti reuelationis, v. g. aut præmissarum, ratione cuius determinantur ad assensum obiecti materialis: ergo non immediatè feruntur in illud; sed mediatè, quod non habet intuitiuus actus, qui immediatè rem attingit. Specialiter probatur de actu fidei. Actus fidei, vt eruditè probat ex Patribus Ludouicus Torres 2. 2. disp. 8. dub. 5. de obiecto non viso, quod saltem debet intelligi non viso ex vi eiusdem actus: ergo non potest esse actus fidei visio, seu cognitio intuitiua obiecti. De scientia abstractiua nomen ipsum probationem præ se fert, quod dicit cognitionem abstractiuam obiecti potiori ratione de actu fidei idem dicendum est.

Decimasepti

21 DECIMASEPTIMA CONCLVSIO. Ex natura rei potest idem intellectus habere simul actum scientiæ intuitiuę,& actum distinctum fidei de eodem obiecto. Ita P. Suarius 3. part. tom. 2. disp. 19. 2. 2. in fine, P. Valentia 2. 2. disput. 1. q. 1. p. 4. & q. 1. p. 1. Hæc conclusio ex dictis suprà, vbi probaui esse quid positiuum, actum fidei esse obscurum legitimè deducitur, quia obscuritas fidei, & claritas scientiæ intuitiuæ nõ opponuntur, vt habitus & priuatio: imò etiamsi opponerentur, cùm diuersis, actibus inhærerent, inter se nõ repugnarent. Recognosce dicta suprà de obscuritate actus fidei. Potiori ratione dicendum est posse cõponi actum fidei, cum actu scientiæ abstractiuæ. Ita Suarez, Valentia, & plurimi ex antiquis apud Torres suprà, dubio sexto. Hanc cõclusionem tradidi propter legitimam illationem, quam habeat cum antecedentibus, & maximam cum illis affinitatẽ, licèt sub præfixo titulo huic puncto legitimè nõ caderet, ne alibi nouâ operâ longiùs illã tradere cogerer.

§. II.

Argumenta soluta.

22 OBiic. primò contra conclusionem, quâ diximus per eundem actum posse cognosci diuersa obiecta materialia, & præcipuè contra illam, in qua diximus posse cognosci diuersa obiecta materialia, vnum ex motiuo fidei diuinæ, & alterum ex motiuo opinionis, vel fidei humanæ: Si res ita se habeat poterit idem actus esse verus & falsus quia poterit conformari cum vno obiecto, & discõformari cum alio, quod absurdum videtur. Rursus poterit obiici alio modo: si per eundem actum assentior Deo dicenti Verbum esse incarnatum, & homini dicenti se in nauali prælio cum inimicis fortiter dimicasse, actus fidei poterit esse falsus: consequens est absurdum: ergo antecedẽs. Consequentiam probo. In actu per eamdemmet entitatem affirmatur Verbum esse incarnatum, & hunc hominem in nauali prælio dimicasse, hoc secundum obiectum non ita se habet, sicuti repræsentatur: ergo totus actus euadit falsus. Probo consequentiam: quotiescunque per aliquem actum plura affirmantur ex defectu vnius non existẽtis eodem modo sicuti repræsentatur per actum, totus actus euadit falsus, sicuti quãdo ego dico omnes homines currunt, ex eo præcisè quod vnus non currat, actus totus est falsus, & nõ dicimus esse verum quatenus conformatur cum currentibus, & falsum quatenus discõformetur cum non currente: ergo eodem modo actus ille, qui duo respicit obiecta per eundem indiuisibilem respectum ex parte actus etiamsi per diuersa motiua ex parte obiecti, absolutè erit falsus ex eo quod non conformetur cum illorum altero: ergo actus fidei erit falsus quod dici nequit.

23 Vtramque obiectionem simul proposui, etsi in opposita absurda nostra conclusio ex illis deducatur, quia eadem doctrinâ vtrique faciendum est satis. Noto dupliciter posse iudicium aliquod tẽdere in duo obiecta materialia, & illa affirmare: primò affirmando coniunctionẽ vtriusq; seu vtrũque obiectũ indiuisibiliter per modum vnius, & hac ratione tẽdit intellectus in duo obiecta materialia per vnicum actum quando in vtrumque tendit ex eodem motiuo; sic quãdo ego ex eodẽ motiuo affirmo omnes homines currere, partialia obiecta huius iudicij per modum vnius, & indiuisibiliter significantur eodẽ actu, sed quia actus illa respicit, quoad affirmationẽ, & negationẽ ac si essent vnicum obiectũ. Quãdo hac ratione obiecta materialia diuersa eodẽ inspiciuntur actu, vt actus sit verus, necessum est obiectum secundùm omnes illius partes illi esse conforme, & ex defectu cuiuslibet actus erit absolutè falsus: sic quando dico ego: *omnes homines currunt*, ex eodem motiuo iudicans Petrum currere, & Ioannem currere, erit verus si omnes currant, & vno tantummodo dempto erit falsus.

24 Alio modo potest tendere actus in duo obiecta materialia, non collectiuè, siue per modum vnius; sed quasi disparatè in ordine ad affirmationem, ita vt eodẽ modo illa obiecta affirmentur per eundem actum, ac affirmarentur per actus diuersos. Hac ratione tendit intellectus in duo obiecta per eundem actum, quotiescunque assentitur duobus illis obiectis ex motiuis specie distinctis, quia cùm motiua formalia specie distinguãtur & materialia obiecta sunt distincta, eãdem ratione fertur intellectus in illa in ordine ad affirmationem, & negationem, ac illa affirmaret, & negaret per diuersos actus, quia diuersa est ratio, quæ mouet ad affirmationem vnius, à ratione, quæ mouet ad affirmationem alterius. Quando intellectus ita fertur per eundem actum in hæc obiecta, actus dicetur verus ex cõformatione, quam habebat cum vno obiecto; & falsus, ex disconformatione, quam habebat cum alio, conformis vni obiecto, & disconformis alteri; vel habens duplicem conformitatem cum vtroque, si vtrumque obiectum ita se habet, sicuti repræsentatur per actum, quia hic actus eodem modo repræsentat hæc obiecta, ac si esset duplex distinctus: sed si esset duplex actus, quilibet haberet veritatem, & falsitatem distinctam, ita ille actus habet veritatem, vel falsitatem inadæquatè distinctam respectu diuersorum obiectorum, & ita potest esse verus respectu vnius obiecti, & falsus respectu alterius, præcipuè in sententia, quæ veritatem, & falsitatem actuum in extrinseca denominatione constituit, sicut enim eadem quantitas indiuisibiliter sumpta potest esse æqualis huic, & inæqualis illi, sic idem actus intellectus potest esse conformis huic obiecto, & disconformis illi.

Ex his vtraque obiecto facilè dissoluitur. Ad primam, 25
Respondeo actum respicientem diuersa obiecta materialia ex eodem motiuo non posse esse verum, & falsum, sed absolutè esse verum, vel falsum, & sic actus, quo dico, omnis homo currit, absolutè erit verus, vel falsus, & non poterit partim veritatem, partim falsitatem habere. Ad secundam, Respondeo actum; quo ego credo obiectum reuelatum à Deo, & aliud obiectum reuelatum ab homine, necessariò esse verum quatenus est actus fidei diuinæ in ordine ad obiectum reuelatum à Deo, & posse falsum esse quatenus est actus fidei humanæ respectu obiecti reuelati ab homine. Neque inconueniens est concedere actum, qui est fidei, posse esse falsum, non quatenus est fidei, neque respectu obiecti reuelati à Deo, quia secundùm hanc rationem infallibiliter est verus; sed quatenus est opinatiuus, & non fidei.

Obiic. Actus scientiæ est clarus, & euidens: actus fidei est 26
obscurus: ergo non possunt esse in eodem subiecto, quia clarus, & obscurus non possunt in eodem subiecto reperiri. Apprehendunt claritatem, & obscuritatem instar lucis, & tenebrarum, quæ obiecto iam constituto contingunt, qui multum à re distant, claritas enim, aut obscuritas non sunt accidentia positiuè, neque negatiuè superaddita actibus intellectus, sed eademmet substantia actus identificata cum illis æquè positiua in actu obscuro, & in claro, claritas enim est ipse actus expressus, qui per se ipsum obiectũ apertè intellectui proponit, & obscuritas est idẽ actus repræsentãs obiectum inuolutè in se non habens expressionẽ illam, quã habet actus clarus, quod in illo quid positiuum est, etiãsi per negationẽ explicetur: sicuti in homine quid positiuum est non esse equum, quia per eamdem formalitatẽ, per quã cõstituitur homo, cõstituitur nõ equus, quod est valde distinctum à negatione equi; ego enim sum non equus; non tamen sum negatio equi; & quantitas est non lux, non tamen est negatio lucis, & ita possunt in eodem subiecto conuenire, & aër est subiectum lucis, & est subiectum quantitatis quæ est non lux: ita intellectus informatus actu scientiæ etiam intuitiuæ est informatus luce, seu expressione, & informatus simul actu fidei circa idem obiectum, est informatus non luce, hoc est, actu quodam, qui non est lux, seu expressio ita clara sicuti est actus scientiæ: non tamen est informatus luce, & negatione lucis, & ita hæc claritas, & obscuritas rectè possunt in eodem subiecto reperiri, quia non priuatiuè opponuntur; sed sunt duæ formæ quarum vna est expressio, & claritas obiecti, & alia in se talem expressionem non habet, & ita rectè in eodem subiecto componuntur, sicuti componuntur lux, & quantitas, quarum vna est claritas, & alia non claritas, id est entitas distincta à claritate: eodem enim modo dicitur actus fidei obscuritas intẽtionalis respectu intellectus ac potest dici quantitas obscuritas realis respectu subiecti, & non alio, quia sicut quantitas ex se claritatem non affert subiecto, licet non opponatur cum claritate distincta ab ipsa eidem obiecto inhærente, sic actus fidei ex se non affert claritatem intellectui, neque opponitur cum claritatere distincta ab ipso actu, qui illam afferat.

Sed age iam: Do claritatem & obscuritatem esse quid 27
positiuum, & negatiuum actibus superadditũ, adhuc optimè possent actus fidei, & scientiæ reperiri in eodem subiecto, quia claritas, & obscuritas non subiectarẽtur immediatè in intellectu, sed in actibus, ac proinde haberent

diuersa subiecta immediata:quod autem haberent idem subiectum mediatum, vel remotum inconueniens non est, de facto enim quantitas in communi sententia est informata luce,& albedo habens cõmune subiectum cum quãtitate non est informata luce, quo fit, vt eadem materia prima sit subiectum quantitatis informatæ luce,& vt mediâ quantitate lucem recipiat & mediâ albedine negationem lucis absolutè non habitæ, sed non habitæ ex vi albedinis,seu media albedine. Sic contingeret si claritas,& obscuritas distinguerentur ab actu scientiæ, & fidei,& hic obscuritate, ille claritate afficeretur, intellectus medio actu scientiæ luce informato claritatẽ haberet, & medio actu fidei lucem non habente, haberet negationem illius lucis,quã carebat actus fidei,non illius vt absolutè existẽtis, & receptæ remotè in intellectu, sed illius vt receptæ ex vi actus fidei seu medio fidei actu. Hæc ad soluendum argumentum petitum à claritate, & obscuritate actuum fidei, & sciẽtiæ, quo probare intenditur hos actus inter se distinctos non posse in eodem subiecto reperiri. Ad obiectionẽ, quæ ex eadem claritate, & obscuritate desumitur ad probandum non posse eumdem actum esse fidei, & scientiæ, alia debet adhiberi solutio, quam simul cum obiectione subiicio.

28 Obiic. 3. Idemmet indiuisibilis actus nõ potest esse clarus, & obscurus, etiamsi obscuritas sit quid positiuum, & ita dicatur,non quia dicat priuationem claritatis,sed quia dicit entitatem quandam positiuam, quæ claritas non est, sicuti quantitas dicitur entitas positiua, quæ non est lux, quia eadẽmet entitas non potest esse claritas, & non claritas, homo, & non homo: ergo idẽmet indiuisibilis actus non potest esse clarus, & obscurus: ergo non potest esse actus scientiæ, & fidei. Probo consequentiam: actus fidei debet esse obcurus; actus scientiæ debet esse clarus, idemmet actus non potest esse clarus,& obscurus:ergo non potest esse actus fidei, & scientiæ.

29 Si procedat obiectio respectu actus respiciẽtis duo obiecta, vnum ex motiuo fidei, aliud ex præmissis scientificis, adhuc actus potest dici clarus, & obscurus, sicuti dicitur euidens, & formidolosus actus qui fertur in duo obiecta, in vnum ex præmissis euidentibus, & in alterum ex probabilibus, vt probaui conclusione octauâ, quia rectè potest dici actus clarus respectu huius obiecti, & non clarus respectu illius obiecti, licet absolutè dici nequeat clarus, & non clarus, quod enim respectu alicuius clarum est, non potest absolutè dici non clarum, rectè tamen respectu alicuius obiecti potest dici non clarum, in quo nullam existimo posse difficultatem reperiri, quia certum est plures cognitiones secundùm eamdemmet entitatem indiuisibilem ferri in duo obiecta diuerso modo, in vnum propter se, & in alterum non propter se; sed propter aliud: in vnum expresè, & in alterum non expresè, sed confusè: in vnum immediatè, & in alterum non immediatè, sed mediatè, Procedere debet obiectio,vt aliquam speciem difficultatis præ se ferat de eodem actu respiciente ex motiuo fidei & scientiæ idem indiuisibile obiectum, habente respectu illius rationem fidei,& scientiæ, & adhuc sic confecta facilem solutionem habebit. Persistunt aliqui dicentes adhuc illum clarum esse ex vno motiuo,& obscurum ex alio. Ita Arriaga suprà,quod impugnaui conclusione sextâ, vbi probaui, non posse eumdem actum esse formidolosum, & euidentem respectu eiusdem obiecti, etiã ex diuersis motiuis, quia etiamsi motiuum fidei non tribuat actui euidẽtiam, non ideo dicetur tribuere formidinem, quandoquidem euidentiam habet ex alio obiecto incompossibilem cum formidine idẽtificata cum actu: sic in nostro casu etiamsi obiectũ fidei non tribuat claritatem actui,si talis actus ex alio motiuo claritatem habeat, clarus absolutè dicendus est, & non obscurus, alias hoc gymnasium luce à sole perfusum,obscurum dici poterit à catedras,quia ex illa lucem non habet, & ita posset dici clarum, & obscurum, clarum à sole, & obscurum à catedra.

30 Resp. actum fidei non exigere ex conceptu vniuersali actus fidei, esse actum obscurum, sed respicere obiectum motiuum in actu primo ex se potens adæquatè mouere, quod illi non tribuat claritatem,neque ab illo hanc vnquã habeat, sed talis naturæ, vt quotiescumque illud, & non aliud actus respexerit, omnino sine luce & obscurus euadat, quod habet actus fidei identificatus cum actu sciẽtiæ, qui motiuum fidei respicit,à quo claritatem non trahit,sed tantùm à motiuo scientifico,ita vt si solum motiuum fidei, & non scientificum respiciat, absque claritate, & obscurus euadat. Eadem est solutio adhibenda pluribus obiectionibus, quæ sub eadem forma fiunt in diuersa materia contra conclusiones præcedentes, exempli gratia, actus fidei humanæ, & actus opinionis sunt fallibiles: actus fidei diuinæ est infallibilis: ergo actus fidei diuinæ non potest idẽtificari cum actu fidei humanæ,neque cum actu opinionis. Resp.actus fidei humanæ,& opinionis nõ esse essentialiter fallibiles absolutè secũdùm se, sed tãtùm habere respicere motiuum,ex quo nullã trahant infallibilitatẽ,& talis naturæ,vt si ex alio capite actus,qui illud respicit infallibilitatem nõ exhauriat,fallibilis necessariò euadat:quod habet actus fidei humanæ, & opinionis identificatus cum actu fidei diuinæ, à cuius motiuo infallibilitatem habet, quam non haberet; sed potiùs fallibilitatem si tantùm aliud motiuum fidei humanæ, vel opinionis respiceret.

Obiicies 4. Actus fidei est liber, & indiget affectu credulitatis, actus scientiæ ex præmissis euidẽtibus est necessarius; sed idemmet actus non potest esse liber, & necessarius: ergo non potest esse actus fidei,& scientiæ. Resp. concedendo priorem partem antecedentis videlicet actũ fidei liberum esse, & distinguendo posteriorem: actus scientiæ ex præmissis euidentibus est necessarius, quando ex his tantùm deducitur, transeat: quando deducitur ex his, & simul respicit motiuum fidei, nego. Quia præmissæ euidentes non cogebant intellectum ad eliciendum actum respicientem ipsas præmissas, & motiuum fidei,neque aliquod caput erat, ex quo necessarius fuisset actus,ac proinde liberè à voluntate imperatur, & ab imperio libero, à quo procedit liber euadit. Instabis: præmissæ necessitãt intellectum ad aliquem actum circa conclusionem respicientem illas tanquam motiuum, sed quando intellectus ex vi præmissarum,& ex motiuo fidei assentitur obiecto,nõ habet alium actum circa idem obiectum respicientem tantùm præmissas: ergo ad actum respiciẽtem simul motiuum fidei, & præmissas euidentes, de facto præmissæ intellectũ necessitãt. Resp. præmissas habere connexionem cum actu respiciẽte præmissas,siue tanquam obiectum adæquatum, siue inadæquatum, & non posse esse sine aliquo illas respicieute tanquam vnicum motiuum, vel simul cum motiuo alio; non tamen habere virtutem, vt determinent intellectum ad actum respicientem ipsas, & motiuum fidei, licèt cum hoc illius exigentia esset expleta, & hoc existẽte esset sufficiens extremum suæ connexionis. Ex quo fit, vt in actu primo tãtùm determinent intellectum, vt casu quo voluntas non liberè eliciat actum respicientem motiuum fidei, & ipsas præmissas ad quem ipsæ non valent intellectum determinare, & cum illarum exigẽtia fuerit expleta, necessariò eliciat actum puræ scientiæ respiciẽtem tantùm præmissas, ad quem ipsæ possunt intellectum determinare. Ex quibus inferes casu,quo propositis præmissis, & motiuo fidei voluntas liberè elicit actum respicientem vtrumque motiuum fidei, & scientiæ, cum quo præmissarum exigentia est expleta, præmissas in actu secundo ad nullum actum determinare, quia in actu primo tantùm determinabant ad actum secundum ex vi illarum, casu quo voluntas non imperaret liberè actum respicientem ipsas præmissas, & fidei motiuum.

Obiicies 5. Motiuum fidei, motiuum opinionis,& motiuum sciẽtiæ,quodlibet seorsim sumptum specificat actum distinctum specie ab alio: ergo non possunt simul duo illorum coniungi ad specificandum eumdem numero actum. Confimant aliqui prædictam obiectionem: Ex duabus speciebus non potest tertia alia resultare:ergo ex actibus prouenientibus à diuersarum specierum specificatiuis nõ potest resultare actus vnius tertiæ speciei seu idem numero actus habẽs vtramque rationem specificam, sicuti esse nequit idem numero indiuiduum quod sit homo, & equus, Respondeo, concesso primo antecedenti, & negando illius cõsequentiam; sæpè enim ex commixione duarum causarum resultat effectus specie distinctus ab illo, quem quælibet illarum seorsim sumpta produceret. Ad confirmationem dico non posse ex duabus speciebus oppositis resultare vnam tertiam, neque id contingere quãdo idem numero actus est fidei,& scientiæ,quia ille actus nõ resultat,neque includit illam speciẽ, quam habet actus qui est purus actus fidei, neque illam quam habet actus, qui est purus actus scientiæ; sed tãtùm habet prædicata quædã vniuersalia fidei, & opinionis, quæ vniuocè conueniunt prædicatis fidei, & scientiæ, quæ sunt diuisa in duobus actibus, quorum

quorum vnus est purus actus fidei, & alter purus actus scientiæ, & specie infimâ, & forsan subalternâ ab illis maximè differunt. Rem conuincet exemplum quod propono: Planta est viuens tantùm vegetatiuum: Angelus est viuens tantùm intellectiuum: Homo est viuens vegetatiuum & intellectiuum simul: ergo componitur ex planta & Angelo, & est species tertia resultans ex duobus oppositis: pessima consequentia: est enim diuersum vegetatiuum, & intellectiuum, quæ sunt in homine, qui vtroque gradu gaudet, à vegetatiuo, quod est in planta non habente alium gradũ vitæ, & ab intellectiuo, quod est in Angelo hoc vitæ gradu tantùm prædito. Sic in nostro casu, actus, qui semel est fidei & scientiæ, diuersam scientiæ rationem habet ab illa, quæ est in actu purè scientifico, & diuersam rationẽ fidei ab illa, quæ est in actu puro fidei. Ad vltimum, quod obiicitur, non posse idem numero indiuiduum esse hominem, & equum. Resp. voces has hominis, & equi desumptas esse ad significandas species atomas, quæ non possunt in eamdem entitatem confluere, secùs prædicata superiora, & vniuersalia ad quæ significanda sunt imposita hæc nomina, fides, & scientia, quia plures actus scientiæ dantur specie distincti, & similiter plures actus fidei, licet præcisè ex motiuo formali fidei specie non differant, possunt ex pluribus aliis capitibus specie differre.

33 Obiic. Actus, qui simul habet rationem fidei & scientiæ est specie distinctus ab actu scientiæ puræ, & fidei puræ. ergo supponit diuersos habitus ab illis, quos supponit actus puræ fidei, & puræ scientiæ, & diuersum habitum acquisitũ gignet in intellectu ab illis, quos alij actus distincti fidei, & scientiæ in intellectu reliquerunt. Resp ad actũ scientiæ ex motiuo scientifico naturali nullũ habitum requiri, quia vnus, vel alter actus scientiæ sine habitu necessariò faciendus est in omniũ sententia, quæ habitus acquisitos ex actibus præsuppositis oriri defendit; neq; in intellectu habitũ acquisitum distinctum ab speciebus dari cum multorũ Doctorum consensu dicam Contr. 14. Punct. 2. De habitu infuso fidei respondeo non dandũ esse distinctum habitum pro actibus specie differentibus quando non differunt specie ex motiuo supernaturali, quod respicit actus fidei: non enim multiplicantur habitus nisi per ordinem ad diuersa obiecta formalia, etiamsi sub eodem formali obiecto plures actus specie distincti possint reperiri.

34 Obiic. Cognitio intuitiua & actus fidei non repugnant inter se: ergo Beatus potest habere fidem de existẽtia Dei. Resp. Beatum ratione status non posse habere actum fidei, non verò præcisè propter incompossibilitatem physicam inter actum fidei, & intuitiuam visionem.

Punctum IV.

De Memoria.

1 DAri memoriam intellectiuam sentiunt contra Auicen. 6. natur. p. 5. c. 6. omnes Philosophi, & Theologi cum Arist. lib. de memoria, & reminiscentia S. Th. 1. p. q. 74. Scot. in 4. dist. 45. sunt tamen nonnulli, qui asserunt memoriã tantùm propriè conuenire sensui interno, & impropriè intellectui. Ita Ferr. 2. contra Gentes c. 7. Refertur pro hac sententia testimonium D. Thomæ ibi, & Scoti suprà q. 3. Scot. autem, & Angelicus Doctor nullatenus hanc sententiam defendunt, sed communem, quam ex illis tota schola didicit, videlicet in intellectu dari propriè memoriã, quia vt postea probabo, propriè huic potentiæ, memoriæ actus conuenit, & propriùs, quàm sensui interno.

2 Memoria vulgò dicitur virtus conseruatiua specierum obiectorum præteritorum, quæ propria est intellectus, quẽ dixi ab anima non distingui; an verò conseruatio harũ specierum ad intellectũ agentẽ, vel possibilẽ; seu passibilẽ pertineat, quæstio est purè de nomine: melius cẽseo dici, pertinere ad intellectum possibilem, aut passibilem, quia ad hunc pertinet specierum vsus; cuius vis est præcipuũ constitutiuum memoriæ in actu primo, potiùs quàm virtus illarum conseruatiua, quia sicut memoria in actu secundo, seu actus memoriæ est actus intellectus procedens necessariò ex speciebus relictis ab aliis actibus, sic memoria per modum actus primi erit intellectus quatenus potens cum speciebus, quas per actus anteactos acquisiuit, actum memoriæ producere. Neque tantùm in mea sententia non distinguente potentias ab anima, dicendum est intellectũ à memoria non distingui, sed etiam in sententia, quæ intellectum. & voluntatem, potentiam visiuam, & auditiuam ab anima & inter se ipsas distinguit. Ita D. Thom. suprà art. 7. & communiter omnes Doctores contra Richard. in 2. dist. 14. q. 2. Ratio est, quia obiecta siue iam præterita, & priùs cognita, siue futura, aut præsentia, eodem modo cognoscuntur, ac proinde ad eamdem potentiam pertinent illarum cognitiones. Deinde quia virtutes cognoscitiuæ immediatè proponentes obiectum appetendum multiplicantur vnà cum appetitiuis: sed non datur duplex appetitus rationalis, vnus pro obiectis præteritis, & priùs cognitis, aut amatis, & alius pro obiectis priùs tactis, sed vnus pro omnibus: ergo non debent dari plures virtutes cognoscitiuæ, sed vna simplex, videlicet intellectus vnus pro his omnibus obiectis intelligendis.

3 Desumit intellectus hanc memoriæ denominationem quatenus percipere potest obiecta priùs cognita per species relictas ex prioribus actibus, sicuti alias sortitur denominationes in ordine ad alios actus. Potentia nuda secundùm se, intellectus possibilis dicitur: instructa speciebus, intellectus in actu primo appellatur: Perfecta aliquo actu, intellectus in actu secundo vocatur: si hic actus sit simplex apprehensio, vel intuitio, non specialem notionem tribuit potentiæ: si sit actus, quo infertur vnum ex alio, virtus intellectiua quatenus est in actu primo ad illum, discursus appellatur, hoc est, virtus discursiua: in hoc sensu hominem quem apprehendimus, rectè vnum ex alio deducere, dicimus excellenti pollere discursu. Idem actus secundus discurrendi eodem discursus nomine sæpe significatur, in hoc sensu rectam illationem à nobis factam in quocunque negotio discursum optimum appellare cõsueuimus. Idemmet intellectus ratio dicitur, quatenus ratiocinando ex principiis conclusiones colligit, cuius nomen commune est actui primo sub ratione modò assignata, & actui secundo, quo hic actus primus exercetur. Ratio, seu ratiocinatio versari potest circa res diuinas, & æternas practicè in ordine ad mores, & speculatiuè contemplando tanrùm; sub vtraque ratione intellectus ratio superior dicitur. Versatur etiam eadem ratio, seu ratiocinatio circa res caducas, & humanas, & per respectum ad hæc obiecta ratio inferior nominatur. Diuisit etiam Arist. 6. Ethic. c. 1 animam in opinatiuam, & scientificam, ad hanc, ait, pertinere habitus scientiæ: ad illam actus opinionis, quæ denominationes intellectui conueniunt, quatenus conclusiones ex principiis certis, & euidentibus, & ex probabilibus tantùm inducere potest. Eamdem locutionem frequenter habet Aug. lib. 10. de Ciuitate Dei. Vltimò intellectiua virtus mens dici solet propter eminentiam, quam habet super alias potentias, item à metiendo, quia intellectum metitur conuenientiam & disconuenientiam, probitatem, & improbitatem rerum, & actionum. Conscientia non tam est denominatio potentiæ, quàm nomen actus. Conscientia enim dicitur actus, quo nostras actiones examinamus, illiusq; momenta bonitatis, aut malitiæ perpendimus, quas si malas, dissonantesque rationi cõperiamus resultat in voluntate remorsus, & dolor, qui conscientiæ vermis dici solet: si autẽ omnes rectas, sicuti decent virum probũ, quies, & gaudium in animo nascitur. Vnde 2. Corinth. 1. ait Apostolus: *Gloria nostra est testimonium conscientiæ nostræ.* Actus hic cõscientia appellatur, vulgo dicitur oriri à syntheresi, quæ cõsistit in habitu, seu facultate, quâ facilis intellectus redditur ad assentiendum principiis practicis. Synteresis Latinè idẽ sonat quod *conseruatio*, quia iudicio talis habitus plura sunt conseruãda, vel quia illius munus est conseruare officiũ rationalis naturæ. Aliquando conscientia cũ hoc habitu confunditur & conscientia dicitur habitus, quo ex principiis practicis nostras actiones metimur cum recta rationis regula, & de honestate & malitia illorum iudicium facimus.

4 Circa memoriæ actum conueniunt omnes respicere obiectum iam priùs tempore cognitum. Est quæstio, an illud necessariò vt cognitum reflexè respiciat, vel an sufficiat illud quod antea cognouit cognitione repetita circa idemmet obiectum iterum directè cognoscere? Hurt. disp. 5. sect. 8. refert Vasquium asserentem 1. p. tom. 2. disp. 208. n. 1. omnem actum memoriæ esse actum reflexum; quam sententiam ferè omnes recentiores tribuunt Patri Vasq. quem attente legi pro studio erga tantùm Magistrum & oppositã sententiã defendere clarissimè ex ipsius verbis cõstare existimo, quapropter miror tot recentiores, plurefque huius magistri studiosos valde, ita deceptos fuisse, forsan omnes vnius culpâ, qui illũ sinistrè primò est interpretatus cui reliqui Vasquium nullo modo, aut parum attentè legentes

gentes crediderunt. Asserit P. Vasquez non num. 1. in quo nihil de hac re, sed 19. & 20 disputationis citatæ: *est memoria, seu recordatio rei præteritæ & priùs cognitæ considerata.* Rei cognitæ dixit, non rei vt cognitæ, & postea impugnat nonnullos asserentes memoriam fieri per speciem cognitionis præteritæ, & asserit non fieri per speciē cognitionis præteritorum, sed obiectorum prꝛteritorum, quod probat, quia in sensu interno est memoria, & sensus internus reflexiuus non est, ex quibus infertur saltem memoriam sensitiuam non constitui à Vasquez in actu reflexo: posset idem inferri de memoria intellectiua, nam de vtraque eisdem verbis loquitur, & vno eodem modo vtramque explicat, & positiuè asserit eâdem ratione constituendam esse memoriam in intellectu, quâ constituitur in sensu: illius sunt verba: *Sicut in sensu defendere possumus rationem memoriæ, & recordationis sine specie cognitionis præteritæ, etiamsi memoria sit cognitio rei præteritæ, & vt prius cognitæ eodem explicare possimus in intellectu recordationem, & memoriam sine specie recordationis præteritæ.* Fefellit Hurt. & recentiores alios illa particula *etiamsi memoria sit cognitio rei præteritæ, & vt prius cognitæ*, per quam non significat Vasquez debere esse actum, qui feratur in rem formaliter vt cognitam reduplicando per particulam vt ipsam cognitionem; sed accidentia illa, quibus priùs fuerat cognita, quod ipse Vasquez explicat verbis, quibus expresse docet actum memoriæ non esse reflexum; illius accipe verba: Nec tibi videatur superfluus labor, qui in mente tanti Doctoris percipienda impenditur. Sic Vasquez: *Memoria in sensu hoc solo fit, quod rem præteritam cum eisdem circunstantiis temporis, & loci apprehendimus, sub quibus antea nobis cognita fuit.* Et rationem memoriæ, vt explicat Vasquius. Vides quomodo verbum *vt* quod reduplicat rem vt cognitam sensu à me intellecto explicet *sic enim dicimur* (Vasquius loquitur) *rem illam cognoscere vt præteritam, & vt prius sensatam, aut cognitam.* Nota eadem ratione dicere memoriam ferri in rem vt cognitam, & vt sensatam, & expresè dixisse memoriam sensus non esse reflexiuam. Ex quo inferes non sensisse Vasq. actum memoriæ esse reflexiuum, & si attentè legas illum referentem sententiam: quam impugnat, clarè cognosces impugnare Auctores asserentes memoriam fieri per actum reflexum. Sic illam refert: *Dicunt vero nonnulli memoriam fieri in Angelis, & in nobis per speciem quamdam relictam ex cognitione præterita, ita vt ex illa cognoscamus rem & cognitionē præteritam.* Hæc dixi, non quia sententiâ Vasq. sim amplexurus, sed ne circa tanti Magistri mentem cómunis error diutiùs grassaretur.

5 Prima conclvsio. Omnis actus memoriæ est de obiecto iam cognito, & ex cognitione iam præteritâ procedens. Nullus ab hac conclusione discedet: actum memoriæ debere esse de obiecto iam cognito per se notum est; nullus enim dicit reminisci obiectum, cuius primam comparat notitiam; sed illud tunc primò discere, & noscere. Aliam conclusionis partem, videlicet debere actum memoriæ procedere ex cognitione præhabita, æquè certam puto cum priori, quia cognitio tendens in hoc obiectum prius tempore cognitum omnino independenter à cognitione præteritâ tam ex parte principij, quàm ex parte obiecti, eodem modo se habet, ac si illa cognitio nunquam præteriisset: ergo nihil habet speciale, ratione cuius possit dici memoria, præcessisse enim alteram cognitionem à qua nullam habet dependentiam proximam neque remotam, & quam nullo modo respicit vt obiectum, nimis extrinsecum est huic cognitioni. Idem confirmat communis loquendi modus, cùm enim ex præsentia obiecti iterum noscimus quod prius tempore noueramus, non dicimur recordari, sed noscere, non enim est actus memoriæ librum legere, quem iam tempore præcedenti legeram, & percipere illa, quæ priùs perceperam, & modò non perciperem, si iterum librum non legerem.

6 Secvnda conclvsio. Omnis actus memoriæ procedit ab speciebus relictis à cognitione præteritâ obiecti, cuius memoriam habere dicimur. Hæc conclosio est communis: illam docet Vasquez suprà, Rub. lib. 3. de anima, tract. de intellectu possibili, q. 5. illam ex præcedenti deduco: actus memoriæ debet dependere à cognitione præterita, non proximè, quia nihil potest dependere proximè ab illo, quod non existit: ergo remotè tantùm, ergo media specie ab illa cognitione relicta. Dices dependere ab illa tanquam ab obiecto esto. Ex hoc infero dependere ab illa tanquam à principio media specie, quia ideo recordor cognitionis præteritæ, quia ipsa speciem aliquam sui reliquit in mente, neque aliud est caput, ex quo posset in intellectu excitari memoria præteriti obiecti, præter speciem, quam actus præteritus in mente reliquit. Has species procedere ab actibus intellectus, & non à phantasmatibus probabo Controu. 13.

7 Tertia conclvsio. Species impressa, à qua procedit actus memoriæ, non tantùm est repræsentatiua obiecti cogniti per priorem cognitionem; sed ipsius cognitionis memoriæque actus non tantùm fertur in obiectum præcognitum, sed in illud formaliter vt præcognitum, hoc est in obiectum, & ipsam cognitionem. Hanc conclusionem tradunt Doctores, quos impugnat Vasquez suprà, quam sic probo. Species impressa, quâ cognoscitur obiectum prius cognitum, fuit producta à cognitione præteritâ: ergo est repræsentatiua cognitionis iam præteritæ. Probo consequentiam: omnis species est repræsentatiua obiecti, à quo naturaliter producitur: sed illa species impressa producitur à cognitione, ergo est virtualis repræsentatio illius: ergo cum intellectu producet repræsentationem formalem, siue speciem expressam, aut cognitionem illius, cuius est virtualis repræsentatio: ergo cognitionis, à qua efficienter fuit producta: ergo actu memoriæ procedente ab hac specie non solùm cognoscitur obiectum priùs tempore cognitum, sed ipsa cognitio præterita. Vrgeo: actus intellectus relinquit in intellectu speciem impressam, non solùm sui obiecti, sed etiam sui ipsius, quia non solùm recordamur obiecti cogniti; sed ipsius cognitionis: ergo non relinquit alias species, quæ sint repræsentatiuæ virtualiter obiecti cogniti, & non cognitionis ipsius, à qua producitur. Probo consequentiam: obiecta possunt virtualiter repræsentari per eamdem speciem impressam, per quam virtualiter repræsentatur cognitio; & necessariò debet per illam repræsentari, quia species expressa, quæ cognitionem reflexè repræsentat, repræsentat etiam illius obiectū: ergo impressa, quæ producit expressam cognitionis præteritæ producit etiam expressam obiecti cogniti per cognitionē præteritam: ergo non est necessum cognitioné producere aliam speciem impressam repræsentatiuā tantùm obiecti, & non cognitionis; ad quid enim cognitio producet duplicem speciem impressam, quamdam repræsentatiuam sui ipsius, & obiecti, & aliam obiecti tantùm repræsentatiuam?

8 Qvarta conclvsio. Memoriæ actus aliquando fertur non solùm in obiectum priùs cognitum, & in cognitionem: sed in obiectum & in amorem, quo ego prosequutus sum tale obiectum. Probo hanc conclusionem: Ego recordor sæpe non tantùm cognouisse sed amasse obiectum: ergo cognosco amorem, quem habeo circa tale obiectum: ergo cognosco illud obiectum, vt obiectum mei amoris, & amorem vt terminatum ad tale obiectum: ergo talis actus reflectit supra amorem, & supra obiectum: ergo actus memoriæ aliquando fertur in amorem obiecti. Vrgeo: eo ipso quod ego reflexè cognoscam meā cognitionem præteritam, cognosco illius obiectum, & illud recordor: ergo eo ipso quod cognoscam amorem præteritum, cognoscam illius obiectum, & illud recordabor. Dices, medio amore prꝛterito possum recordari obiectum amatū, sicuti media cognitione: ergo non est necessum omnem actum memoriæ ferri in cognitionem; sed sufficiet ferri in amorem, medio quo potero per species ab illo relictas cognoscere obiectum antea amatum. Respondeo, semper memoriæ actū ferri in cognitionem præteritam, quia non possum ego modo cognoscere me amasse obiectum, quin cognoscam me illud cognouisse, propter connexionem, quam habet amor cum cognitione à qua dependet, & propter affinitatem specierum; posse tamen recordari me cognouisse obiectum, & non recordari illud amasse, quia cognitio non necessariam habet connexionem cum amore, & ita omnis actus, quo recordatur obiectum prius tempore cognitum, aut amatum, fertur in cognitionem præterita, quia eo ipso quod ego cognoscam amorem præteritū, cognosco etiā cognitionem præteritam, & non omnis actus obiecti cogniti fertur in amorem, quia non eo ipso quod cognoscam cognitionem præteritam, cognosco amoré præteritū, quia cognitio non habet necessariam connexionem cum amore, & ita potest cognosci amore non cognito.

9 Dices, hoc conuincere dari semper actum aliquem memoriæ reflectentem supra cognitionem, quotiescumque datur memoria de illo obiecto, non verò omnem actū memoriæ esse reflexiuum supra cognitionē, quia possum ego modo habere duplicem actum, quemdam reflectentem supra

supra cognitionem præteritam, & simul tendentem in obiectum talis cognitionis: alium reflectentem supra amorem ortum ex tali cognitione, & tendentem in obiectum commune cognitioni præteritæ, & amori orto ex illa, & tunc vterque actus erit actus memoriæ & vnus tantùm reflectet suprà cognitionẽ: ergo alter, videlicet actus, qui reflectit supra amorem erit actus memoriæ, & non erit actus reflexiuus supra cognitionem. Resp. incertum valde esse an quando simul recordor cognitionis, & amoris circa aliquod obiectum cognoscam vtrumque actum per eamdem cognitionem, vel per diuersam: si supra vtrũque per eamdem cognitionem reflectam (quod verosimilius est) certum erit omnem actum cognitionis esse reflexiuum supra cognitionem: si per diuersos, verum erit aliquem actum memoriæ non reflectere supra cognitionem; sed supra volitionem; nunquam tamen erit memoria de aliquo obiecto, quin sit aliquis actus reflectens supra cognitionem, quâ fuerat præcognitum.

10 Quinta conclvsio. Actus memoriæ propriùs datur in intellectu, quàm in sensu interno. Probo: memoria necessariò fertur in obiectum vt præteritum, quia etiamsi ego modò cognoscam reflexè meam cognitionem, & obiectum illius pertingam ex vi cognitionis reflexæ non dicetur memorari obiectum cognitum: sed cognitio intellectualis fertur in obiectum vt præteritum formaliter cognoscendo durationem illius, & sensus internus non potest ita ferri, neque durationem obiecti cognoscere: ergo propriùs & strictiùs exercet intellectus actum memoriæ, quàm sensus internus. Quomodo autem possit dici sensum internum ferri in rem præteritam explicabo Contro. 12. Punct. 2. vbi de speciebus sensus interni.

11 Sexta Conclvsio. Actus memoriæ quatenus est reflexiuus, semper fertur in obiectum iam præteritũ, & quatenus respicit obiectum actus præteriti, supra quem fit reflexio, potest respicere obiectũ præsens, præteritum, aut futurum. Prior pars conclusionis probatione non indiget, quia, vt modò dicebam, non est actus memoriæ cognitio reflexa cognitionis actu existentis. Posteriorem probo: quando ego recordor hodie cognitionis, quâ heri iudicaui Antichristum esse venturum, veræ memoriæ actum exerceo, & obiectum cognitionis, supra quam cadit reflexio, adhuc est futurum: ergo memoria potest ferri in obiectum actus, supra quem cadit reflexio, non præteritum, neque adhuc existens, sed etiam futurum: ergo similiter in obiectum potens. Ex hac conclusione, quam certissimam existimo nouum robur accipit tertia conclusio, quâ dixi omnem actum memoriæ esse reflexiuum, quia, vt docet Rubius suprà dubio secundo & ferè omnes, qui rem hanc attingunt ex Aristotele libro de memoria, & reminiscentia, capite primo, actus memoriæ debet ferri in obiectum præteritum, sed id quod debet esse præteritũ non est obiectum prius cognitum: ergo debet esse cognitio, quâ fuit cognitum: ergo vt actus memoriæ necessariò feratur in obiectum præteritum, necessariò debet ferri in cognitionem.

12 Duo restant difficilia soluenda ad totam rei exhauriendam difficultatem. Primum in fundamentũ Auicennæ negantis seruari in intellectu species impressas memoriæ deseruientes. Sic arguit Auicenna: si darẽtur species impressæ diuersorum obiectorum existentes in intellectu, omnia obiecta simul perciperentur, & intellectus esset in perpetua cognitione omnium obiectorum, cùm sufficiens haberet principium ad illa omnia simul cognoscenda: quod si intellectus non posset simul propter limitatam virtutẽ attendere ad omnia obiecta, quorum habet species, saltem attenderet ad omnia illa, quæ simul iuxta suam virrutem posset cognoscere, & non posset dari ratio, cur potiùs hæc obiecta quàm illa modò percipiat, siquidẽ omnium habet species; neque cur modò recordetur huius obiecti, & non illius; cur esset à cognitione, quam modò habet, & se potiùs, quàm illud cognoscendum conuertat.

13 Redarguendus est Auicenna, qui memoriam in sensu interno constituit, & in illo sensatorum obiectorum species adseruatas esse concedit, de quibus eadem est omnino difficultas, quia sensus internus in brutis nulli potentiæ formaliter liberæ subditus est, sicuti intellectus in homine in pluribus actibus illius potẽtiæ formaliter liberæ subditur. Plena obiectionis solutio desiderat modum explicatum, quo species in intellectu existentes excitentur, ita vt hæc modò producat cognitionem sui obiecti, & postea illa, illarumque exercitium in mente oratoris succedat illo ordine, quo totam orationem memoriæ mandauerat, quémque perpolita, & compta exposcit oratio: quomodo in dormientibus, & delirantibus modò hæ, postea illæ ebulliant species: quomodo homo cùm rem aliquam in memoriam adduci velit, illius speciem manu positâ supra frontem vocet, quomodo repentè trahatur in cogitationem obiecti quod multis retrò annis nouerat, & nihil de illo amplius cogitauerat. Existimo in his maximum esse totius Philosophiæ sacramentum nunquam ab aliquo satis explicandum. Id communiter reducunt Doctores ad specierũ obiectorum similium affinitatem, ad libertatem voluntatis, quâ animus circa hæc obiecta potiùs quàm illa aliquando applicat, ad humores, quibus mouentur partes cerebri, in quibus resident phantasmata, quæ species intellectus operantis dependenter à phantasmatibus excitant, ad motionem boni Angeli, & suggestionem mali, applicantium obiecta mediâ amotione phantasmatum, vt intellectus potiùs in hæc, quàm in illa feratur & in illa huiusmodi, quæ legi possunt apud auctores, præcipuè apud N. Molin. 1. p. q. 58. art. 2. disp. 2.

Alia difficultas est contra id, quod specialiter diximus, 14
scilicet omnem actum memoriæ esse reflexiuum, quod ipsa experientia impugnare videtur, quia sæpe ego recordor obiecti cogniti quin recorder cognitionis præteritæ, vt patet in Magistro, qui ea, quæ didicit discipulis repetit, quæ priùs cognita, dum discipulos instruit, recordatur, immemor se priùs illa antea cognouisse. Et cùm quis longam disputationem texit, vtitur notitiâ illorum, quæ priùs didicerat per memoriæ actus, absque eo quod aliquam cognitionem reflexam habeat cognitionum, quibus primo illa obiecta apprehendit. Resp. sæpe nos cognoscere obiecta priùs cognita, & non actu memoriæ, neque dependenter ab speciebus, quas cognitio præterita de illo obiecto reliquit; sed eodem modo, ac si illud obiectum numquam nouerimus. Iam enim dixi conclusione prima actum memoriæ debere procedere à cognitione præterita eiusdem obiecti, & non sufficere ad rationem memoriæ actum intellectus tendere in obiectum, quod antea fuerat cognitum, quod sæpe contingit in legente lectionẽ, & in arguente, qui instructus multis speciebus iterum deducit ex eisdem principiis ea, quæ priùs deduxerat eodem modo, ac si priùs non deduxisset; ad quam cognitionem præstant cognitiones aliæ præmissarum, non verò cognitio præterita consequentis illati, quod eodẽ modo infertur hic, & nunc ab arguente, ac si nunquam illud intulisset. In actibus qui propriè sunt memoriæ actus, & fiunt dependenter à cognitione præterita, circa idem obiectum; dico semper reperiri tendentiam ad cognitionem præteritam, neque contra hanc conclusionem experientia aliqua potest adduci; quia dum quis non cognoscit cognitionem præteritã, non potest cognoscere se habuisse actum memoriæ, & cognouisse obiectum præteritum dependenter à cognitione præterita, quam non cognouit dum habebat talem actum.

Obiic. Quando quis cognoscit obiectum sensatum de- 15
pendenter à sensatione, etiamsi sensatio concurrat ad talem sensationem non cognoscit obiectum, vt sensatum, neque ipsam sensationẽ; sed tantùm obiectum, quod est sensu attactum: ergo quando quis cognoscit obiectum cognitum dependenter à cognitione, quam habuit etiamsi cognitio præterita mediâ specie ab ipsa productâ concurrat ad cognitionem obiecti cogniti non cognoscit ipsam cognitionem. Antecedens suadet experientia, cùm enim ego cognosco parietem dependenter à phantasmate, cognitio parietis non fertur in ipsum phantasma, seu in parietem, seu colorem; possum enim affirmare; esse colorem, quem cognosco, & non possum affirmare esse phantasma, à quo dependet illius cognitio. Resp. me cognoscere phantasma repræsentans colorem quotiescunque cognosco colorem cognitione dependenti à phantasmate, quod autem non possim affirmare esse phantasma in cerebro, sicut affirmo esse colorem in pariete, non probat me non cognoscere phantasma; sed illud cognoscere confusè, & minùs expressè, quàm colorem, quod sufficit, vt non possim affirmare esse phantasma in intellectu: sicuti quando video colorem album longè distantem, video ipsam rationem specificam albedinis, & tamen non possum affirmare illam se tenere ex parte obiecti meæ visionis. Neque refert eadem cognitione cognosci colorem, & phantasma, ne possit color clarè cognosci, & phantasma nimis obscurè,

quia eademmet cognitio potest esse clara respectu vnius obiecti, & obscura respectu alterius.

16 Desiderabis rationem cur cognitio eadem tendens in colorem, & in phantasma, & immediatiùs producta à phãtasmate, quàm à colore, sit expressior respectu coloris, quàm phantasmatis? Resp. nostrum intellectum percipere obiecta dum anima est corpori vnita dependenter à phantasmate, & à sensibus externis, & ita magis obscurè, & minùs distinctè percipit illa, quæ non fuerunt sensibus sensata & distinctiùs, & clariùs illa, quæ priùs sensata attingit, & hac de causa expressiùs, & clariùs cognoscitur color quàm phantasma, quia color sensibus fuit perceptus, & non phantasma.

PVNCTVM V.

Quod obiectum priùs cognoscatur à nostro intellectu.

1 HÆc difficultas in Thomistarum schola præcipuum locum obtinet, quam breuissimè definiam, nihil enim inter illam soluendam occurrere potest speciali examine, aut notâ dignum. Sentiunt Thomistæ vniuersalia priùs cognosci à nostro intellectu, quàm singularia, & inter vniuersalia priùs vniuersalissima. Refertur pro hac sententia D. Thom. in proœmio ad octauum Physicor. Eam defendunt Iandunus lib. 1. Physic. q. 5. Aureolus apud Viguerium in 1. dist. 2. q. 2. Richard. in 2. dist. 24. q. 4. circa tertium princip. Caiet. lib. de ente & essentia cap. 1.

2 Singularia priùs à nobis cognosci quàm vniuersalia, tenent ex antiquis Durand. in 2. dist. 3. q. 7. Ocham. in 1. dist. 3. q. 5. Gregor. ibid. q. 3. Apollinaris 3. de anima q. 13. Burlæus de Marsil. lib. 1. physic. cap. 1.

3 PRIMA CONCLVSIO. Singularia sæpe cognoscuntur priùs quàm vniuersalia. Probo hanc conclusionem. Intellectus abstrahit rationem homines, ab hoc, & illo homine: ergo priùs cognoscit hunc, & illum hominem, quàm rationem ab illis abstractam.

4 SECVNDA CONCLVSIO. Singularia accidentium priùs cognoscuntur à nobis, quàm singularia substantiæ. Probat hanc conclusionem Auctorum turba hac ratione. Singularia substantiæ cognoscuntur per species accidentium: ergo priùs cognoscuntur singularia accidentium: quàm singularia substantiæ. Nondum satis est explicata hæc ratio, ex eo enim quod cognitio indiuiduæ substantiæ dependeat ex speciebus accidentium non infertur priorem esse cognitionem, seu speciem expressam accidentium specie expressa substantiæ indiuiduæ; sed tantùm esse priores species impressas accidentium specie impressa indiuiduæ substantiæ, quia cognitio accidentis indiuidui non influit in cognitionem substantiæ indiuiduæ, sed vtraque procedit ab eodem principio scilicet ab iisdem speciebus, quæ sunt propriæ accidentium, & non substantiæ. Aliter solet eadem conclusio probari: Tota nostra cognitio incipit à sensibus, sed accidentia tantùm sensibus percipiuntur: ergo prius cognoscuntur indiuidua accidentium, quàm indiuidua substantiæ. Non acquiesco. Cognitio nostra incipit à sensibus & à sensationibus, ex quo infero sensationes esse priores cognitione indiuidui accidentis, & indiuiduæ substantiæ, non verò ipsas cognitiones intellectuales inter se habere ordinem prioris, & posterioris. Dices, sensationes, seu species impressas à sensationibus productas priùs producere cognitionem indiuidui accidentis, & posteriùs cognitionem indiuiduæ substantiæ. Euoluo hanc prioritatem, & euanescet. Sensationes, seu species à sensationibus productæ immediatè producunt cognitionem indiuiduæ substantiæ, etiamsi non sint propriæ species huius: ergo non priùs naturâ producunt cognitionem indiuidui accidentis, quàm indiuiduæ substantiæ. Probo consequentiam: Vtraque cognitio immediatè dependet ab eodem principio: neutra influit in alteram: ergo principium non priùs hanc, quàm illam producit, neque inter se prioritatem aliquam habent.

5 Aliter ego conclusionem probo: ex eo ego cognosco hîc existere substantiam, quia cognosco hîc esse accidens, & infero existentiam substantiæ ex existentia accidentis per hunc discursum: Accidens non potest esse sine substantia: hîc est accidens: ergo hîc est substantia. En cognitio accidentis se habet ex parte antecedentis ad inferendam existentiam substantiæ: ergo cognitio accidentis prior est cognitione substantiæ.

TERTIA CONCLVSIO. Inter vniuersalia quædam minùs vniuersalia priùs cognoscuntur, quàm alia magis vniuersalia. Probo: Ratio animalis abstrahitur à ratione hominis, & ratione equi: ergo priùs cognoscitur ratio animalis, quàm ratio hominis: ergo priùs cognoscitur vniuersale specificum, quàm genericum. 6

QVARTA CONCLVSIO. Sunt principia aliqua vniuersalissima, quæ priùs cognoscuntur, quàm illorum singularia, sicuti illud: *Dici de omni, dici de nullo. Quodlibet est, vel non est. Omne totum est maius sua parte.* Probo hanc conclusionem. Hæc principia sunt per se nota: ergo non dependent à præsupposita cognitione: ergo cognitio singularium, quæ sub illis continetur non est prior cognitione ipsorum. 7

Obiic. 1. Thomistæ. Cognitio nostra dependet ab specie impressa: sed species impressa primò repræsentat vniuersalia. Probant minorem: species impressa intellectualis abstrahit à phantasmatibus singularia repræsentantibus: ergo non repræsentat primò, & per se singularia. Neque vacat, neque opus est hæc impugnare. Resp. negando minorem; ad probationem illius dico speciem impressam abstrahere in se ipsa à materialitate phantasmatũ, quia ipsa (si datur in intellectu) non est materialis, sed spiritualis, non verò abstrhait à materialitate obiecti, à qua si abstraheret adhuc rationem vniuersalem corporis non posset significare, quia hæc materialis est, materialitas enim non sequitur quamcunque indiuiduationem, neque tantùm sequitur indiuiduationem entium materialium; sed etiã prædicata superiora, quæ oppositionem habent cum prædicato spiritualitatis. 8

Obiic. 2. Thomistæ. Vniuersale est obiectum nostri intellectus: ergo intellectus primò, & per se cognoscit vniuersalia, & secũdariò singularia. Resp. vniuersalia, & singularia, & omnes atomas differentias entium esse obiecta nostri intellectus, & non tantùm vniuersalia: aliàs hæc tantùm, & non vltra illa quidquam aliud posset cognoscere. 9

Obiic. 3. Materialitas impedit cognoscibilitatẽ, sed indiuidua sunt materialia: ergo non possunt cognosci primò, & per se. Resp. distinguendo antecedens: materialitas subiectiua potentiæ cognoscentis impedit cognoscibilitatem, transeat: materialitas obiectiua, nego antecedens alias tantùm prædicata spiritualia, vel abstrahentia à corpore cognoscerentur, prædicatum enim corporis, & omnia, quæ sub illo sunt, materialitatem imbibitam habent. 10

Obiic. 4. Pueri primò quemcunq; hominem patrem vocant, deinde proprium parentem à reliquis hominibus distinguunt: ergo prius cognoscunt rationem communem patris, deinde indiuidualem. Resp. pueros voces illas, quas primò discunt omnibus hominibus accommodare, quia quemlibet hominem, ita confusè cognoscunt, vt non valeant inter hominem, & hominem discernere, & illas proferre omnino significationis ignaros, eodem modo quo psittacus earumdem sonum ederet. 11

PVNCTVM VI.

An principium cognoscitiuum inferatur ex substantia immaterialitate.

TAnta est Angelici Doctoris auctoritas in scholis, vt digna sit omnibus Theologis disputatio de inquirenda ratione à S. Doctore adducta: An videlicet rem demonstratiuè concludat, nécne? Tradiderat S. Thomas 1. contra Gentes cap. 44. & seqq. & 2. de veritate art. 2. multisque rationibus statuerat Deum esse perfectissimè cognoscitiuum, vbi verò 1. part. peruenit ad q. 14. art. 1. aliis rationibus omissis hac vnicâ probat Deo inesse perfectissimum gradum cognoscitiui. Potestas cognoscendi prouenit ab immaterialitate, ita vt tantò perfectior sit gradus cognoscitiui, quantò perfectior est gradus immaterialitatis, sed Deus est in summo gradu immaterialitatis summoperè separatus à materia: ergo Deo conuenit perfectissimus cognoscendi gradus. Maiorem probat Angelicus Doctor: Potentia cognoscendi est amplitudo quædam, & veluti infinitudo, qua cognoscens se extendit ad obiecta: sed materia limitat, & coarctat formam: ergo potestas cognoscendi prouenit ab immaterialitate. Confirmatur eadem ratio inductione facta per omnes substantias de facto existẽtes. In substantiis, quæ de facto existunt, illæ, quæ magis abstractæ sunt à materia perfectiùs cognoscunt, vt patet in 1

anima

anima, quæ est in equo, anima rationali, Angelo, & Deo: equus enim imperfectiùs animo rationali cognoscit, quia plus habet materiæ, quàm animus rationalis, animus rationalis maiorem connexionem habet cum materia, quam Angelus, & imperfectiùs cognoscit, quàm Angelus, & iste imperfectiùs Deo, quia Deus est summè abstractus à materia: ergo ex immaterialitate rectè infertur virtus cognoscitiua. Dèinde viuentia differunt à non viuentibus, ex eo quod viuentia recipiunt formas alienas, hoc est, species intentionales, & non viuentia tantùm formas proprias, & qualitates, quæ ad has disponunt, sed limitatio, ratione cuius non viuentia recipere non valent formas alienas prouenit à materia: ergo illimitatio ad illas formas recipiendas prouenit ab immaterialitate: ergo immaterialitas infert principium cognoscitiuum. Rationem Angelici Doctoris demonstratiuam esse defendunt Thomistæ omnes, Richardus, Capreol. Ferr. & Caietan. apud Patrem Ruiz, qui disp. 34. sect. 6. n. 6. in fine concludit à nemine negari, neque negari posse immaterialitatē esse rationem cognoscendi. Non credo, neque in alicuius mentem venire potest eruditissimū, & doctissimum virum non legisse Ochamum, Gabrielem, & Bassolum, rationem hanc refellentes, asserentésque non repugnare substantiam spiritualem nihil materialitatis habentem, quæ cognoscitiua non sit; aut Aureolum, qui soluit argumenta facta ab impugnatoribus rationis prædictæ, sed propriæ scholę amore ab aliarum rationibus, & auctoritate illius animus fuit auersus. Rationem Angel. Doctoris propugnant è nostris P. Mol. P. Val. P. Arrub. P. Fasolus ad articulum citatum, P. Suarez in met. disp 30. sect 14. n. 10 & disp. 35. sect 3. n. 20. P. Didacus Ruiz tom. de scientia disp. 1. sect. 3. & 4 P. Her. disp. 1. c. 3.

2 Etsi inter Theologos exagitata sit ratio suprà adducta, non est alienum à Philosopho, de illa iudicium ferre, imò ad illum propriissimè spectat. Philosophi enim est definire, an repugnet substantia spiritualis non cognoscitiua, vel an possit dari aliqua substantia spiritualis, quæ cognoscitiua non sit: cuius definitio tota pendet ex ratione suprà adducta, si enim immaterialitas inferat principium cognoscitiuum, repugnabit substantia materialis non cognoscitiua: si verò principium cognoscitiuum ex immaterialitate non inferatur, dari poterit substantia spiritualis non cognoscitiua; cuius rei solutio præsentis tractationis scopus est.

3 Apud omnes inconcussum est nomine immaterialitatis non significari ab Angelico Doctore puram negationem materiæ, sed prædicatum positiuum, quod non omnes eodem modo explicant, pendétque ex illius explicatione tota vis rationis adductæ ab Angelico Doctore. P. Didacus Ruiz sect. 3. n. 7. & 8. hanc immaterialitatem non constituit in prædicato spiritualitatis, sed in exclusione proprietatum, & conditionum materiæ, quas ibi recenset, videlicet esse puram potentiam, habere priuationem omnium formarum præter vnam quam habet, habere partes eiusdem rationis quarum singulæ possunt separari, & constituere vnum individuum, esse subiectum quantitatis, non posse existere sine forma, & indigere pluribus qualitatibus quas non potest sibi tribuere; sed à forma, vel ab alio extrinseco agente illas participat. Denique ait materiam nullam à se virtutem actiuam habere, & distare multò magis à virtute immanenter operandi, longissiméque distare à virtute cognoscitiua. Viuentia sensitiua, ait quodammodo participare has proprietates licèt absolutè materialia sint, quia sunt perfectiora non viuentibus & receptiua specierum absque eo quod vna excludat aliam, id quod clarè constat in visu simul inspiciente spaciosam campi planitiēm distinctam arboribus, variisque figuris, coloribus florum, & herbarum. Cùmque sibi obiecisset sect. 5. n. 7. non viuētia recipere accidentia peregrina, seu formas alienas, & in eisdem inanimatis recipi species intentionales odoris, & coloris, respondet n. 8. duplex esse genus accidentium, seu formarum accidentalium: quædam vocantur intentionalia, alia realia, vt ab intentionalibus distinguuntur. Accidentia realia semper ordinantur ad corruptionē ipsius inanimati, quando sunt illi peregrina, & non iuxta propriam exigentiam. Accidentia intentionalia inutiliter in subiecto inanimato recipiuntur, quia subiectum inanimatum non potest his accidentibus vti, & ita quasi materialiter recipiuntur in subiecto, & non formaliter, quatenus operatiua sunt, sicuti species impressa coloris recepta in aëre, & in pupilla, inutiliter recipitur in aere in ordine ad ipsum aërem, & vtiliter in pupilla. Hunc modum recipiendi accidentia extrinseca in ordine ad corruptionem, & accidentia intentionalia inutiliter, adscripsit Ruisius non viuentibus, asserítque proprium esse viuentium peregrinas formas, seu accidentia extrinseca sine ordine ad corruptionem recipere, & species intentionales vtiliter in ordine ad expressas species receptas, propriásque eiusdem subiecti.

Non contendendum modò cum P. Ruisio de proprietatibus materiæ, in quibus nonnullas annumerat, quas ego non admitto: facilius, & breuiùs illius sententiam impugnabo. In primis falsum est, omnes qualitates extraneas receptas in non viuentibus tendere in ipsorum corruptionem; lux enim est qualitas aëri, pluribúsque subiectis deforis adueniens, & nullatenus illorum perniciem molitur, similiter sonus nullum nocumentum affert corpori, cui peregrinè contingit. Secundò asserit sensitiua habere plus immaterialitatis, quàm non sensitiua, quia sunt illis perfectiora: ergo horum immaterialitas consistit in perfectione ratione cuius exsuperant perfectionem non sensitiuorum: sed hæc est formalitas sensitiui: ergo immaterialitas sensitiuorum quæ consistit in potentia sentiendi non infertur ex immaterialitate, sed formaliter est eadem cum illa: ergo immaterialitas equi inutilis est ad inferendam potentiam sentiendi, & ad illam explicandam: quis enim à posteriori faciliùs non conceptum formalem potentiæ sensitiuæ, quàm immaterialitatis equinæ non efformabit, etsi ex parte obiecti conceptus sit omnino idem. Tertiò efficacissimè; asserit P. Ruisius immaterialitatem consistere in potentia recipiendi species impressas, non vtcumque, sed vtiliter respectu subiecti recipientis, ideóque aëri recipienti eadem species impressas, quas recipit pupilla, non competere immaterialitatem pupillæ, quia hæc vtiliter recipit species, & illa inutiliter; sed pupillam recipere vtiliter species dicit illas recipere, & posse vti illis: ergo dicit ipsam potentiam sentiendi: ergo immaterialitas pupillæ consistit in potentia sentiendi: ergo quando infertur potentia sentiendi ex hac immaterialitate infertur potentia sentiendi ex eodem conceptu obiectiuo potentiæ sentiendi obscuriùs significato: ergo mala est illatio, quæ ex immaterialitate hac ratione explicata infert sentiendi potentiam. 4

P. Herice disp. 1. c. 1. n. 12. docet per immaterialitatem non intelligi negationem materiæ primæ, sed prædicatum quoddam positiuum, quod opponitur cum corporea mole constante partibus homogeneis non distinctis organizatione. Qua de causa Aristot. lib. 2. de anima text. 124. dixit plantas non sentire, etsi forma viuenti gaudeant, quia mediocritatem non habent, neque principium tale, vt sensibilium sine materia recipiant formas, hoc est, quia carent temperie necessariá ad deorganizationem sensorij; ac proinde carent virtute receptiua specierum, & ipsa potentia sentiendi. Ex hoc infert formas illas esse magis materiales, quæ magis indigent dispositionibus non organicis, & minùs organicis; illas verò esse magis immateriales, & magis capaces cognoscendi, quæ minùs indigent dispositionibus non organicis, & magis indigent organicis. Admissa hac ratione immaterialitatis, & tota doctrina tradita, difficile defendi potest ex illa ratio D. Thom. sic arguo. Quilibet Angelus æquè caret his accidentibus, & dispositionibus elementaribus, ac alius quicunque longè specie perfectior, imò cùm omnimoda illarum negatio cuicunque conueniat, non potest dici Deum magis carere his qualitatibus elementaribus quàm caret Angelus; in Deo enim, & in Angelo est tota carentia, quæ concipi potest, caloris & frigiditatis, & harum similium qualitatum, & vtrique intrinsecè, & essentialiter similes qualitates repugnant, licet Deo repugnent per suam entitatem infinitam, & in Angelo oriatur negatio harum qualitatum ex illius essentia finita, & in Deo ex infinita essentia, quia in vtroque oritur, ex propria entitate, & entitas Dei est infinita, entitas verò Angeli finita: ergo ex hac carentia qualitatū non infertur Deum esse cognoscitiuum perfectissimum, neque perfectius Angelo. Eadem ratione argumentor de exigentia qualitatum organicarum, seu organorum, quæ in viuentibus materialibus immaterialitatem constituit: in Deo, & in Angelis nulla datur deorganizatio: ergo non potest illorum immaterialitas, ex qua in eisdem principiū cognoscitiuum infertur, in deorganizatione formali, aut radicali consistere. Dices, in Deo, & in Angelis carentiam 5

deorga

deorganizationis oriri ex maiori abstractione à materia, & maiori independentiâ in operando ab aliis accidentibus, quæ dicit maiorem immaterialitatem, & hac ratione animam rationalem esse magis immaterialem formâ equi quia potest operari in statu separationis independenter à deorganizatione, quod non potest forma equi; & minus immaterialem Angelo, quia Angelus semper operatur independenter à deorganizatione, & anima rationalis in statu vnionis operatur dependenter à deorganizatione. Itaque magis immaterialia sunt viuentia, quæ dependent à dispositionibus organicis, quàm quæ dependent ab aliis non organicis, & magis immaterialia illa, quæ neque ab organicis, neque non organicis dependent. In his autem, quæ nullam habent dependentiam à dispositionibus organicis, neque non organicis, illa, in quibus hæc independentia oritur ex prædicatis nobilioribus, erunt magis immaterialia; cùm verò in Deo oriatur ex essentia infinita omnium perfectissima, Deus dicitur summè immaterialis; in Angelis verò illi erunt magis immateriales, in quibus foritur independentia in operando à qualitatibus non organicis, & organicis ex perfectiori essentia. Secudùm hûc dicendi modum immaterialitas in ipsa rei essentia, & in illius perfectione constituitur, in quo sensu negari nequit Deum esse ens summè immateriale, quia est ens summè perfectum; Verumtamen explicatu difficile est, quomodo principium cognoscendi ex immaterialitate inferatur, quia principium cognoscendi non infertur ex essentia; sed ingreditur ipsam formalissimam essentiam. Deus enim, Angelus, & rationalis animus per suam essentiam sunt viuentes: ergo per suam essentiam sunt principium operationum vitalium, seu vitaliter operantur: sed Deo, & Angelo non conuenit alia vita, nisi intellectiua, quæ essentialiter conuenit etiam animo rationali: ergo Deo, Angelo, & animo rationali per proprias essentias conuenit principium intelligendi, vel ipsa intellectio, si in Deo non datur principium intelligendi.

6 Respondet Herice n.15. duplicem conceptum nos posse formare, priorem in quantum positiua perfectio essentiæ fundat negationem materialitatis; posteriorem quatenus fundat capacitatem se coniungendi cum speciebus illas intra se recipiendo, veluti semen operationum intentionalium; & conceptum hunc posteriorem ex illo priori oriri formaliter, & quoad nos, licèt ex parte obiecti nullatenus distinguantur. Contra hanc doctrinam iam diu argumentatus est Bassolus postea citandus. Prædicatum intellectiui est essentiale, & differentia constitutiua viuentis vitâ intellectuali: ergo non oritur adhuc formaliter ex alio prædicato, differentia enim essentialis est prima radix, ex qua oriuntur alia prædicata, & ipsa ex nullo trahit originem. Respondet Fasolus n.18. ex Capreolo, & Soncinate; duplex esse intellectiuum, radicale, & formale, quorum radicale formaliter est idem cum ratione immaterialitatis, & nulla ratione prius illo, formale verò oriri ex radicali, & vtrumque penuria vocabulorum dici intellectiuum. Duo continet hæc solutio: primum, intellectiuum radicale non distingui formaliter ab immateriali: secundum, intellectiuum formale oriri ex intellectiuo radicali: de hoc vltimo nulla potest esse dubitatio in substantiis, in quibus datur intellectiuum formale, & radicale. Neque primum potest dubitari in Deo, sumpto immateriali pro essentia, quatenus fundat negationem dependentiæ in operando ab accidentibus organicis, & non organicis, quia essentia Dei est summè perfecta, & vita perfectissima, quæ est intellectualis. Similiter prædicatum immaterialitatis Angelorum, omniúmque substantiarum, quæ principium habêt cognoscendi, in hac acceptione non distinguuntur ab intellectiuo, quia dicit prędicatum specificum, & constitutiuum speciei, quod formaliter est intellectiuum. Hac ratione rectè congruit ratio D. Thomæ, qui ex immaterialitate propria Dei, hoc est, ex eo, quod fundet independentiam in operando ab aliis accidentibus per prædicata infinitè perfecta, & per essentiam infinitam rectè infert, Deum esse intellectiuum, quia implicat essentiam infinitam non esse principium intelligendi, vel formaliter ipsam intellectionem. Sic Magistri doctissimi Angelicum Doctorem interpretantur, inferentem prædicatum intellectiui ex speciali immaterialitate Dei, & priùs illis P. Suarez disp.3 sect.14.num.10. vbi docet ad efficaciam rationis Angelici Doctoris necessarium non esse, non posse dari substantiam spiritualem creatam non intellectiuam, quia illa non haberet illum gradum spiritualitatis, & immaterialitatis, quem habet Deus. Constat enim Deum non solùm esse immaterialem, & spiritualem, sed summè immaterialem, & summè spiritualem, ideo summam perfectionem in eo gradu obtinentem, ex quo infert euidenter D. Thomas esse intellectiuum, quia perfectior est substantia immaterialis intellectiua quàm non intellectiua, & cùm Deus sit substantiarum perfectissima, intellectiua necessariò erit. Hæc passim dicta sint de ratione Angelici Doctoris.

Redeo ad explicationem immaterialitatis, quam tradit Herice, contra quam argumentor sic: Sensitiua, & nõ sensitiua materialia æquè indigent his accidentibus elementaribus omnibus communibus: ergo ex hoc capite non sunt sensitiua minus immaterialia, quàm nõ sensitiua. Ex accidentibus organicis plura petit planta, quàm aqua; & equus quàm planta: ergo sicuti per maiorem exigentiam organorum, quam habet equus, quàm planta, est ille magis immaterialis, similiter planta erit magis immaterialis, quàm forma elementaris: ergo hæc immaterialitas, quâ planta superat elementum, aliquod principium cognoscendi infert in planta. Quod si dicas immaterialitatem plantæ non sufficere ad inferendum principium cognoscendi, & sufficere immaterialitatem equi, & aliorum sensitiuorum, quia hæc est maior illa, assigna mensuram immaterialitatis sufficientem ad inferendum principium cognoscitiuum, siquidem non omnis immaterialitas illam infert. Secundò: etsi verum sit speciales essentias, quas nouimus independentes in operari ab his externis accidentibus fundantes hanc independentiam per se ipsas esse formaliter principium intelligendi, & ita ipsarum immaterialitatem formaliter à cuiusslibet essentia indistinctam formaliter esse principium intelligendi, ex nullo capite hucvsque probatum est omnem essentiam possibilem fundantem similem independentiam in operando, seu non indigentem his externis accidentibus esse necessariò principium intelligendi, de quo in præsenti specialiùs instituitur disputatio. 7

Omissis aliis acceptionibus immaterialitatis, dico immaterialitatem sumptam pro ratione formali spiritualis non esse coniunctam cum principio intellectiuo, sed posse dari substantiam spiritualem incapacem intelligendi: ita sentiunt Ocham in 1.dist.35.q.1.Gabr. ibid. Bassolus ibid. q.1.art 1.§. *Sed de istis*. Artiag disp.2. sect.4. & sapientissimi recentiores. Probo hanc conclusionem: seclusâ ratione formali, & radicali principij intellectiui potest intelligi ratio substantiæ spiritualis absque vlla connexione cum illa: ergo non repugnat dari substantiam spiritualem non intellectiuam. Antecedens probo: Ratio spiritualitatis dicit penetrabilitatem cum alia re omnino à se diuisâ modo explicato Controu.1.Punct.5. sed hæc ratio adhuc vt coniuncta cum ratione formali substantiæ, non dicit formale, aut radicale principium intelligendi: neque connexionem essentialem cum illo: ergo potest dari substantia spiritualis, quæ non sit principium, aut radix intellectionis. Confirmatur: Prædicatum substantiæ per se sumptum nullam connexionem habet cum principio intellectionis, vt patet in substantia materiali non intellectiua, neque prædicatum spiritualis per se sumptum cõnexionem habet cum tali principio, vt patet in pluribus accidentibus spiritualibus nullum ordinem habentibus ad intellectionem, neque ad illius principium in coniunctione vtriusque vlla appareret specialis ratio, quæ fundet talem connexionem: ergo vtrumque prædicatum simul sumptum, seu substantia spiritualis abstractè sumpta talem connexionem non habet: ergo potest dari substantia spiritualis non intellectiua. Vltimò: nullo modo repugnat dari substantiam spiritualem non intellectiuam: ergo poterit Deus illam producere: ergo non infertur per consequentiam necessariam prædicatum intellectiui ex substantia spirituali. Talem contradictionem non dari nullo alio modo meliùs probari poterit, quàm soluendo omnia argumenta, quibus probari intenditur omnem substantiam spiritualem dicere essentialiter prædicatum intellectiui, 8

Obiicies primò. Substantia, quò immaterialior est, seu magis spiritualis, perfectiùs intelligit: ergo virtus intelligêdi oritur ex prædicato spiritualitatis. Supponit obiectio in substantiis spiritualibus esse vnã magis spiritualẽ, quàm sit alia, quod falsum est, quia prædicatũ spiritualis non recipit magis, aut minus: sed hoc omisso, distinguo antecedens: quo entitas est magis immaterialis seu spiritualis perfectiùs 9

perfectiùs intelligit suppositа virtute intellectiua; concedo antecedens: absolutè, nego antecedens. Quia ego non nego prædicatum spiritualis plurimum conducere ad intellectionem, seu perfectam cognitionem; sed nego esse rationem essentialiter coniunctam cum principio intellectiuo, multa enim sunt sine quibus effectus esse potest, & quæ plurimum ad effectum conducunt, ex se tamen, nullam habent connexionem cum illo, sicut densitas iuuat ad agendum, & applicatio ad actionem requiritur, & quo maior est densitas, & applicatio, intensior est effectus productus, tamen neque applicatio, neque densitas inferunt virtutem actiuam: applicantur enim illa, in quibus nullus potest intercedere ordo agentis in passum.

10 Obiic. secundò. Omnis substantia spiritualis perfectior est, & nobilior quacunque aliâ substantiâ non spirituali, quæ prorsus sit corporea: at non esset perfectior, & nobilior, si non posset cognoscere, quia multæ substantiæ corporeæ cognoscunt, & substantia non cognoscens imperfectior est substantia materiali cognoscente. Confirmatur: Substantia viuens perfectior est non viuente: ergo substantia corporea viuens esset perfectior substantia spirituali non viuente, ex suppositione, quod talis substantia daretur, sed eo ipso, quod daretur substantia spiritualis non intelligens, esset non viuens, quia substantia intellectualis tantùm potest viuere vitâ intellectiua: ergo si daretur substantia spiritualis non intelligens, esset imperfectior substantia corporea viuenti. Respond. substantiam spiritualem esse perfectiorem substantiâ corporeâ, factâ comparatione in prædicatis spiritualis, & corporei, non verò facta comparatione in quibuscumque aliis prædicatis; potest enim substantia spiritualis excedere corpoream in prædicato spiritualis, & potest substantia corporea excedere aliam spiritualem in prædicato viuentis, sicuti accidens spirituale comparatum cum substantia materiali illam excedit in prædicato spiritualis, & ab eadem exceditur in prædicato substantiæ, & absolutè est substantia corporea perfectior accidenti spirituali, quia absolutè maior est excessus, quem habet substantia ratione prædicati substantiæ, quàm ille, quem habet accidens ratione prædicati spiritualis; & ex duabus entitatibus inuicem se excedentibus secundùm diuersa prædicata, illa absolutè perfectior est, cuius excessus maior est: itaque posita substantia corporea viuenti, & spirituali non viuenti, videdum esset, qui excessus maior esset spiritualis, ad corporeũ, vel viuentis ad non viuens; & si maior esset excessus spiritualis ad corporeum, semper substantia spiritualis, etsi non viuens, perfectior esset substantia corporea viuenti; & ita negandum esset omnem substantiam viuentem perfectiorem esse non viuenti, quod multi negant, asserentes formas cælorum perfectiores esse formis viuentium imperfectorum. Si verò maior sit excessus viuentis ad non viuens, substantia corporea viuens perfectior erit substantia spirituali non viuenti, & negandum est omnem substantiam spiritualem perfectiorem esse substantia corporea, sicuti negamus omnem entitatem spiritualem esse perfectiorem omni aliâ entitate corporea, quia accidens spirituale imperfectius est substantia corporea. Quis horum excessuum maior sit ad præsentem difficultatem parum refert, & tantùm prudentis arbitrio taxandum est: ergo censeo, maiorem esse excessum viuentis ad non viuens, quàm spiritualis ad corporeum, & ita posse dari substantiam spiritualem non viuentem imperfectiorem substantia corporea viuenti.

11 Obiic. 3. Cuicumque substantiæ debentur operationes proportionatæ: ergo substantiæ spirituali debentur operationes spirituales: sed nulla potest esse operatio spiritualis præter intellectionem & volitionem: ergo omni substantiæ spirituali debetur intellectio, & volitio. Resp. verum esse omni substantiæ spirituali deberi operationes spirituales, falsum tamen has non posse esse distinctas ab intellectione & volitione; quia posset talis substantia plures qualitates in se producere tanquam passiones ipsi debitas per operationes spirituales non vitales.

12 Obiic. 4. Omni substantiæ perfectiori debetur perfectior operatio, sed substantia spiritualis est perfectior corporea: ego debentur illi perfectiores operationes: sed substantiæ corporeæ debentur operationes vitales: ergo & substantiæ spirituali. Hæc obiectio in re eadem est cum obiectione secunda, cui ex doctrina ibi tradita facilè potest satisfieri. Respondeo, omni substantiæ deberi operationes perfectiores ea ratione, qua ipsa perfectior est; ex quo infertur, substantiæ spirituali deberi operationem perfectiorem in ratione spiritualis, quia secundùm hanc rationem substantia spiritualis perfectior est quam corporea; non verò in ratione vitalis operationis, quia secundùm hanc rationem potest dari substantia corporea vitalis perfectior spirituali non vitali.

Obiic. 5. Intellectiuum oritur ex aliquo prædicato: ergo à prædicato immaterialitatis. Respond. intellectiuum formale in his, in quibus datur distinctum à radicali, oriri ex intellectiuo radicali, & intellectiuum radicale, & formale, in his, in quibus non datur radicale, esse prædicatum essentiale, & constitutiuum speciei, quod ab alio non oriuntur, sed reliqua ab ipso oriuntur. 13

Obiic 6. Ex prædicato immaterialitatis, seu spiritualitatis oritur aliqua ratio formalis, non alia distincta à prædicato intellectiui: ergo hoc oritur ab illo. Resp. ex prædicato immaterialitatis, seu spiritualitatis oriri posse rem spiritualem penetrari cum alia eiusdem speciei, & ex alio oriri prædicatum spiritualitatis in actionibus quæ de facto procedunt à spirituali. 14

Obiic. 7. Virtus formæ limitatur, & coarctatur à materia, & ideo non potest species in aere producta visionem producere, quia illius virtus aëris materialitate limitatur: sed entitas spiritualis non habet materiam, à qua limitetur: ergo erit illimitata, & expedita ad cognitionem cuiuscumque obiecti exhibendam. Probaret hæc ratio, si aliquid euinceret, Angelum habere virtutem intellectiuam infinitam, quia cùm Angelus nihil habeat materiæ, si ab hac tantùm oriatur limitatio, nullum habebit principium, ex quo limitetur, ac proinde erit infinitè perfectus. Scio Thomistam sentire vnum Angelum esse alio magis immaterialem, ex qua doctrina dicet Angelum minùs immaterialem habere minorem illimitationem. Sed iterum de hac re contendere nolo; iam enim dixi, prædicatum immaterialis, & spiritualis non posse suscipere magis, nec minus. Resp. quamlibet entitatem creatam ex prædicato specifico habere limitationem, & coarctationem virtutis independenter à materia, quam haberet substantia spiritualis non intellectiua ex sua specifica differentia. Neque in opinione Thomistarum, vt bene notauit P. Suarius, sumitur specificatio, seu prædicatum specificum ex materia: sed tantùm indiuiduatio, posse autem, vel non posse intelligere, non sequitur indiuiduationem; sed differentiam essentialem, ac proinde ex ipsa forma secundùm se sumendum est, non ex limitatione, quam illi tribuit materia. Ad illud, quod dicitur de speciebus in aëre receptis, respondeo species ex se eamdem virtutem habere in aëre, & in pupilla, & in vtroque subiecto esse inadæquatam, & sine alio comprincipio non posse visionem producere, cum quo coniungitur in pupilla, & ita illo adiuta visionem producere, in aëre verò non inuenire potentiam, seu comprincipium, quo adiuuetur ad talem visionem producendam, neque organa ad illa requisita, & ita non posse visionem producere ex defectu comprincipij adiuuantis, & reliquarum circumstantiarum, neque alia est limitatio specierum præter hunc comprincipij defectum. 15

Obiicitur etiam Aristoteles variis in locis, præcipuè lib 3. de anima c. 8. text. 37. & 38. vbi ait, plantas non cognoscere, quia non habent proportionem requisitam ad recipiendas species, ex quo inferri intenditur substantiam spiritualem habere virtutem recipiendi species, quia caret improportione, quam habent plantæ, & consequenter fore cognoscitiuam. Respondeo non inferri ex eo, quod plantæ propter ipsarum materialitatem non cognoscant omnia; quæ carent hac materialitate esse cognoscitiua, quia hac materialitate seclusâ, ex defectu potentiæ, & ex pluribus aliis capitibus potest substantia non esse intellectiua. 16

Punctum VI.

An principium cognoscitiuum appetitiuum inferat.

1 ANgelicus Doctor 1. part. quæst. 19. art. 1. ex potentia cognoscitiua Dei volitiuam infert, licet non omnes profundum Angelici Doctoris discursum penetrauerint: ita multa mouet Caietanus ad exponendum sanctum Præceptorem, in hoc loco; illius tamen expositiones multi impugnant,

pugnant, quorum vnus est P. Vasquez in commentario huius articuli. Clarè, & expeditè nostri expositores Angelici Doctoris, illius rationem hoc modo expediunt. Deus est summè cognoscens, sed non potest esse summè cognoscens, quin sit volens: ergo Deus est volens, seu habens virtutem volitiuam. Ex hoc discursu quæstio purè philosophica suboritur, an, videlicet, possit dari aliquod cognoscitiuum, quod appetitiuum non sit? vel an essentialiter sit connexum principium cognoscitiuum cum appetitiuo? Vt liberiùs in hac quæstione producere possimus, moneo rationem Angelici Doctoris optimè intentum concludere etiamsi possit dari aliquod principium creatum cognoscitiuum, quod non sit appetitiuum, vt bene notauit P. Ruisius 1. de Volunt. disp. 1. sect. 1. n. 1. quia ex principio cognoscitiuo infinitè perfecto, quod Deo competit, rectè deducitur principium volitiuum, etiamsi non inferatur ex principio cognoscitiuo creato, quia principium cognoscitiuum obiectum cum volitiuo perfectius est, quàm aliud quod cum illo non coniungeretur, sed Deus est principiũ cognoscitiuum perfectissimum: ergo est principium cognoscitiuum coniunctum cum principio volitiuo.

2 Omne principium cognoscitiuum essentialiter esse volitiuum defendunt P. Molin. ad art. D. Th. cit. n. 1. P. Vasq. 1. p. tom. 2. disp. 231. c. 3. P. Suarez 1. p. lib. 3. de attributis Dei positiuis, c. 6. num. 1. P. Valent. 1. p. q. 19. punct. 1. P. Didacus Ruiz suprà, P. Arrub. in explicatione eiusdem articuli, P. Her. tract. 2. disp. 11. c. 3. P. Fassolus in commentario eiusdem art. P. Hurtad. disp. 5. de anima sect. 9. vbi ait repugnantiam huius substantiæ se ostendisse tract. de Voluntate. Sententiam defendit oppositam P. Arriag. disp. 2. sect. 4. vbi affirmat posse Deum producere creaturam intellectiuam, absque vllo appetendi principio. Eidem nonnihil fauent Nominales apud P. Vasquez suprà, asserentes, posse produci à Deo creaturam rationalem impeccabilem, & non satis explicant, an talis creatura haberet appetitum rationalem determinatum circa negationem peccati, an omnino illo careret: vtroque enim modo impeccabilis esset; & si posteriori modo defendatur impeccabilitas talis creaturæ, sententia P. Arriagæ auctoritate Gabrielis, Ochami, & Maioris commendabitur. Eamdem plures acuti recentiores amplectuntur.

3 Nonnulli apud P. Herice suprà n. 16. prædictam sententiam hac ratione probant. Potest dari intellectio, quam nulla possit subsequi appetitio: ergo potest dari intellectus, quem nullus sequatur appetitus. Antecedens, probant. Demus Deum habuisse decretum non concurrendi cum voluntate ad aliquem actum, & decretum hoc reuelare alicui Angelo, qui propter reuelationem Dei crederet Deum non concursurum ad aliquẽ actum voluntatis: in hoc casu talis actus fidei supponeret tanquam obiectum formale intrinsecè secundùm suam entitatem, reuelationem decreti, & ipsum decretum non concurrendi cum voluntate ad aliquem actum: ergo supponeret aliquid incompossibile cum quocunque actu voluntatis, quia posito illo decreto nullus posset dari dependens à Deo, aliàs decretum fuisset irritum; neque independens, quia repugnat actus voluntatis, sicuti quælibet alia entitas creata existẽs independenter à decreto Dei: ergo posito illo actu intellectus, implicaret omnis voluntatis actus: ergo potest dari intellectio, quam non possit subsequi appetitio. P. Didacus Ruiz suprà n. 30. dicit, ad præsentem quæstionem nihil interesse, vtrùm sit possibile iudicium aliquod intellectuale, cuius essentiæ repugnet ex eo sequi volitionem aliquam. Quamuis enim concedatur non solùm in exquisitis, atque fictitiis casibus de potentia absoluta, sed etiam communiter de potentia ordinaria multa concipi intellectualia iudicia, ex quibus nulla potest subsequi volitio, quia nihil bonitatis, aut malitiæ repræsentant; sed potius ab illis abstrahunt, veluti iudicium, quo ego cognosco duo, & tria esse quinque, vel angulum non esse sine duabus lineis; nihilominus concedendum non esset suppositum habens talia iudicia posse carere potentiâ volitiuâ, quia eo ipso, quòd esset capax illarum intellectionum, esset capax aliarum, quas possent subsequi actus rationalis appetitus. Difficultate non caret hæc solutio, quia connexionem potentiarum, seu principiorum intellectiui, & volitiui deducimus ex connexione actuum & ordine, quem dicit intellectio ad volitionem, ergo si de ratione intellectionis vt sic, non est ordo ad volitionem, neque de ratione intellectus erit ordo, seu cõnexio essentialis cũ potentia volitiua.

4 Si quis diceret actum fidei intrinsecè sumptum secundùm suam entitatem non habere connexionem essentialem cum existentia reuelationis, sed eumdem posse existere propter reuelationem falsò existimatam, facilè responderet, talem actum posse coniungi cum volitione ortã ex illo casu, quo existeret non existente reuelatione, neque decreto non concurrendi cum voluntate. An verò actus fidei talem connexionem habeat cum obiecto, vel idem, qui modò est propter veram reuelationem, possit esse propter reuelationem falsò existimatam, disputant Theologi in materia de fide, & nonnihil de hac re attingam Controu. 7. Punct. 1. §. 4. Fert communis sententia actum fidei essentialiter esse connexum cum obiecto, ideo iuxta illam prædictæ obiectioni satisfaciam. Respondet Herice, illum actum ex se virtutem habere inadæquatam ad influendum in volitionem, repugnare tamen de facto influere quia essentialiter ratione obiecti est connexus cum negatione illius comprincipij requisiti ad influxum actualem, qui dependet ex cognitione habente virtutem ad influendum, & ex decreto Dei quorum altero repugnante repugnat actualis influxus: ita posito illo actu repugnat volitio ex repugnantia decreti, quæ talem actum comitatur, non ex defectu virtutis intrinsecæ intellectionis ad influendum in volitionem, quia intellectio virtutem illam haberet, sicuti etiamsi Deus decerneret mecum non concurrere ad deambulandum, repugnaret supposito illo decreto me deambulare, & intrinsecè inuariatus ego permanerem cum eadem virtute intrinseca deambulandi quam modò habeo. Hoc est quod Herice non nimis clarè appellat iudicium illud esse remotè, & non proximè potens influere in volitionem. Adhuc solutio hæc difficultatem non exhaurit, videtur enim repugnantiam inuoluere virtutem inadæquatam ad aliquem effectum essentialiter connexã cum negatione aliùs comprincipij essentialiter requisiti ad eumdem effectum; virtus enim partialis, & inadæquata ex se ordinatur ad coniunctionem cum alia virtute inadæquata, vt cum illa producat effectum: ergo non potest essentialiter supponere negationem illius virtutis; implicat enim rem aliquam esse essentialiter connexam cum negatione habitus, cum quo petit coniungi: ergo cognitio habens virtutem inadæquatam ad influendum in volitionem complendam per decretum, quod Deus habeat concurrendi cum illa, exiget coniungi cum tali decreto, & non poterit essentialiter supponere talis decreti negationem.

5 Respondeo ad prædictam obiectionem: iudicium illud supponere tanquam obiectum reuelationem de concursu non futuro, & decretum reuelatum, cum quibus habet connexionem, non verò immediatè supponere negationẽ concursus, neque negationem actus Dei, quo velit concurrere cum voluntate, quia si per impossibile cum illa reuelatione, & cum decreto, quo Deus decerneret non concurrere, posset coniungi concursus, & alius actus subsequens voluntatis diuinæ, quo vellet concurrere, ille actus optimè subsisteret: quod si hæc coniungi non possunt non oritur ex natura actus, sed ex connexione necessariâ obiecti, quod supponit cum negatione concursus, & ex illatione actualis negationis concursus ex decreto negãdi illum, quæ negatio, etiamsi supponatur per impossibile non esse posita reuelatione, non inducit negationem actus, qui ex natura sua tantùm petit reuelationem, & decretum non concurrendi: quod verò reuelatio, & decretum coniungantur cum negatione concursus oritur ex entitate reuelationis, & decreti, & non ex actu fidei, qui, vt dicebam, tantum petit reuelationem, & decretum ex se illatiua negationis concursus; non verò ipsam negationem concursus.

6 Secundò hac ratione concluso solet probari. Principium cognoscitiuum est prius principio volitiuo, & ad illud supponitur: ergo etiamsi postea non sequatur volitiuũ, principium, cognoscitiuũ permanebit, quia id quod prius est non potest dependere ab illo, quod est posterius. Respondè, principium volitiuum proximè & formaliter in actu primo non tantùm esse posterius principio cognoscitiuo, sed etiam principio cognoscente, quia ad hoc vt in actu primo quis proximè possit velle, non tantùm prærequiritur posse cognoscere, sed esse actu cognoscens, & ipsa cognitio actualis est quid formaliter pertinens ad ipsum principium volitiuum, & constituens actum primum volendi, & prior volitione: Principium verò volitiuum radicale

radicale formaliter non distingui ab intellectiuo, & ita non esse prius illo: quod si per intellectum distinguatur tantùm habebit prioritatem quamdam rationis,quæ poterit deseruire ad hoc vt per rationem præscindatur,non verò ad hoc,vt realiter separetur, quia realiter non est prius principium cognoscitiuum, quàm volitiuum radicaliter, sed formaliter idem. Addo quod etiamsi realiter distinguerentur posset dici principium intellectiuum supponi ad volitiuum cum connexione essentiali ad illud, & tamquam quid formalissimè connexum cum illo, vt implicaret dari principium cognoscitiuum sine volitiuo.

7 Tertiò arguunt alij: Sensationes externæ sunt quædam manifestationes, & propositiones obiectorum, & tamen nullum inferunt appetitum: ergo potest dari repræsentatio interna obiecti, quin detur potentia appetitiua circa illud. Respondeo, appetitum internum materialem ferri in omnia obiecta sensata sensu interno, & sensibus externis,& ita horum repræsentationes, externas videlicet sensationes, destitutas non esse potentiâ appetitiuâ, quæ ex ipsis externis sensationibus, & ex illarum potentiis deducitur.

8 Si quæ inuenitur solida probatio huius conclusionis, hæc est: non repugnat dari principium cognoscitiuum, quod non sit volitiuum:ergo potest Deus producere creaturam potentem cognoscere,& non velle. Tota hæc quæstio sita est in probatione antecedentis, quæ ex argumentorum solutionibus petenda est. Hæc refero vt reddâ illas.

9 Obiic. 1. Intellectus ordinatur ad voluntatem & intellectio ad volitionem: ergo implicat dari principium intellectiuum, quod non sit volitiuum. Respondeo de facto intellectum, & voluntatem in creaturis existentibus esse idem saltem radicaliter,seu in radice, ex qua oriuntur hæ potentiæ in opinione, quæ illas superadditas admittit; & in sententia,quæ potentias has superadditas non admittit, principium formale intelligendi, & volendi esse idem, & ita in illa nullum posse reperiri ordinem inter intellectiuũ & volitiuum: do tamen hunc ordinem intercedere in his principiis, qui negari nequit in illorum actibus, & nego similem ordinem necessariò dandum esse in omni intellectu, & intellectione possibili respectu voluntatis, & volitionis, quia non repugnant intellectiones specie distinctæ ab his, quæ de facto dantur absque vllo ordine ad volitiones.

10 Obiic.2. Creatura rationalis,& irrationalis distinguuntur ex eo, quòd rationalis habeat appetitum elicitum, & irrationalis appetitum innatum: ergo implicat dari creaturam rationalem carentem appetitu elicito, quia nihil potest dari sine illo, per quod formaliter distinguitur ab aliis. Respondeo creaturam rationalem de facto existentem constitui formaliter per principium intelligendi, & volendi per quod distinguitur ab omni irrationali, posse tamen dari creaturam rationalem constitutam per purum principium intelligendi,ex vi cuius differat formaliter ab omni creatura irrationali, & à rationali volitiuâ; sicut planta per principium purè vegetatiuum differt ab omni non vegetatiuo,& à vegetatiuo sensitiuo.

11 Obiic.3. Principium perfectissimum potens cognoscere, quale est Deus,& imperfectissimum quale est brutũ,est potens appetere: ergo de ratione omnis principij appetitiui est posse appetere. Respondeo concedendo antecedens,& negando consequentiam,quia posset dari principium aliud cognoscitiuum imperfectius bruto,quod non posset appetere,& perfectius illo, & etiam perfectius homine, medium inter Deum, & hominem, quod non posset appetere, ex qua impotentia præcisè non esset æquè perfectum cum homine, ex alio tamen capite,videlicet ex perfectiori modo cognoscendi per pauciores species plura obiecta, & maiori expressione, certitudine, & euidentia exuperaret excessum bruti in potentia appetitiua.

12 Obiic.4.Omnis forma debet habere appetitum sibi proportionatum: sed creatura rationalis habet actum rationis elicitum:ergo debet habere appetitum elicitum. Respondeo concedendo maiorem, & minorem, & negando consequentiam. Quia cum creatura rationali habente actum rationis elicitum non solùm est proportionatus appetitus elicitus,sed etiam innatus,quia creaturæ rationali habenti actum rationis elicitum, etiam conuenit innatus appetitus in suas passiones, vt omnes admittunt. Ex quo infertur hunc appetitum illi esse proportionatum, quia nullus appetitus potest naturaliter rei conuenire, qui cum illa proportionatus non sit. Si dicas appetitum innatum non conuenire creaturæ rationali,vt rationalis est, non tecum contendam, etsi possem obiicere creaturam rationalem vt principium potens producere intellectiuam potentiam in opinione, quæ hanc admittit superadditam habere innatum appetitum ad illam producendam, & eamdem creaturam videlicet animam simul cum potentia,si datur, & si non datur ipsam tantùm habere innatum appetitum ad suos actus producendos: ergo creatura vt potens producere potentiam intellectiuam & vt potens producere intellectiones habet appetitum innatum, quia natura hominis, vt potens formaliter producere intellectum tanquam propriam passionem,& intellectiones,simul cum intellectu, vel ipsa sola, formaliter rationalis est. Dico, me de hac re non contendere: do creaturæ rationali formaliter vt rationali non competere appetitum elicitum, sed tantùm illi materialiter sumptæ conuenire,& affirmo posse dari creaturam rationalem, cui vt rationali formaliter appetitus non conueniat. Addo principium ratiocinandi formaliter in se non esse elicitum, sed tantùm tale denominari ab actibus, qui eliciuntur, ac proinde appetitum proportionatum cum sua entitate non debere esse elicitum, siquidem ipsum principium cognoscitiuum formaliter in se elicitum non est.

Obiiciuntur vltimò nonnulla testimonia adducta à Patre Vasquez, quibus ex Scriptura, & Patribus intendit probare omnem creaturam rationalem esse peccabilem, eo ipso, quod sit rationalis. Ex quo infertur esse liberam, & potentem amare,quia sine libertate peccatum inueniri nequit, & libertas tantùm potest in voluntate reperiri. Respond. omnia testimonia adducta à Patre Vasquez, & quæcumquæ alia adducantur; quibus Patres asserant omnem creaturam rationalem posse peccare,intelligenda esse de creaturis rationalibus habentibus potẽtiam volitiuam, quia Patres tãtùm intendunt tradere nullam voluntatem, creatam esse impeccabilem, & cùm de facto omne principium intellectiuum sit volitiuum,vniuersaliter asserunt, omne principium intellectiuum,seu omnem creaturam rationalem esse peccabilem, parum curantes, an possit dari creatura aliqua, quæ possit intelligere,& non amare. 13

Ex his potest non improbabilis iudicari opinio asserens posse dari principium intellectiuum, quod volitiuum non sit; Verumtamen mihi amplecti non permittit magna Doctorum auctoritas, qui oppositam defendunt, cùm neque vnum inueniam, quem possim opponere alicui magnorum illorum Molinæ, Vasq.Suarij, & Valentiæ, quos cum aliis, pro sententia negante suprà adduxi. Contradictio adducenda, propter quam non possit produci à Deo creatura potens cognoscere, & non appetere, sumenda est ex ipsa intrinseca natura principij cognoscitiui, & actuum illius, quorum finis est proponere cognoscenti obiecta fugienda, & amplectenda ad sui conseruationem. Sicut enim lapidi naturæ auctor propensionem dedit, innatúmque appetitum ad proprium bonum,sic vt appetitum elicitum tribueret sensitiuis, & vt per actus elicitos possent bonum amare, & malum odio prosequi; hoc fugere, & illud amplecti,potentiam cognoscitiuam illis est impertitus,vt cognitam conuenientiam,& disconuenientiam fugerent, & intenderent; & in hunc finem ordinatur potentia cognoscitiua, & illius actus: nam vt bene expendit P.Ruisius n.31. frustrà videret animal cibum, quem non posset appetere, frustráque ouis lupum videret,audirétque leonis rugitum, & cerneret vngues, si non posset fugere, neque timere,sibique consulere, maximè cùm omnium animalium sensationes sint destinatæ ad conseruationem, commoditatem, illorúmque lætitiam. 14

CONTROVERSIA VI.

De Intellectione.

EXplicvi naturam potentiæ intellectiuæ; & illius obiectum, restant modò partus vtriusquè explicandi, scilicet illius actus, de quibus modò disputationem texam.

Punctum Primum.

In quo formaliter intellectio sit constituenda?

1 Intellectionem esse formam superadditam intellectui creato concedunt omnes, est tamen graue inter auctores dissidium in quo consistat, an in qualitate producta, an in actione ad qualitatem terminata; an in vtraque; an in actione identificata cum qualitate; an in actione termino carente; an ex suppositione, quod formaliter dicat actionem, importet passionem formaliter, vel tantùm materialiter tanquam quid identificatum cum actione? Nulli ex his dicendi modis patronus deest: omnes simul cum fundamentis vniuscuiusque referam, & illum, qui mihi verior visus sit, defendendum eligam. Moneo quæstionem hanc specialiter institui de intellectione, quia est actio præcipua inter omnes vitales intentionales; eadem enim posset institui de quacumque sensatione, & de volitione, quia eadem omnium ratio, ideo quod de intellectione definitum sit, de sensationibus omnibus, & de volitione dictum puta.

§. I.

Duplex Opinio refertur, & refellitur.

2 Affirmant multi intellectionem adæquatè in actione consistere: hi in duplicem classem sunt diuisi; quidam affirmant actionem constitutiuam intellectionis nullum habere terminum; ita Caietanus cum aliis Thomistis 1.p. q.27. Alij terminum assignant, per actionem productum, nihilominus asserunt, rationem intellectionis totam sitam esse in actione. Ita P.Molin. 1.p. q.12. art.2. disp.1. Conimbr. lib.3. de anima cap. 8. art.3. q.3. quos aliqui ita explicant, vt tantùm dicendi modo sententiam hanc amplectantur.

3 Priorem dicendi modum passim iure optimo reiiciunt omnes, implicat enim dari actionem sine termino, actio enim est fieri & causalitas, omne autè fieri, & omnis causalitas est alicuius facti causalitas; & implicat dari fieri, & causari sine re factâ, & causatâ, quæ est terminus fieri, & conseruari, seu actionis. Hæc opinio iure ab omnibus reiecta, si loquendi modum attemperaret, mea quidem sententia optimè posset defendi, existimo enim tantùm in modo loquendi discedere à sententia, quâ postea omnibus præferam, asserente intellectionem consistere in qualitate immediatè per se ipsam nullâ interiectâ actione à principio dimanante, vel in actione identificata cum termino, quod sic ostendo: vtraque opinio constituit intellectionem in entitate quadâ immediatè ab intellectu dimanante per suammet entitatem, ex vi cuius intellectus in actu secundo constituitur formaliter intelligens: ergo tantùm differunt hæ duæ opiniones, ex eo quod vna entitatem hanc essentialiter per suam entitatem ab intellectu dependentem, & nullum distinctum terminum respicientem vocat actionem sine termino; & altera eâdemmet entitatem vocat actionem cum termino identificatam. Neutra enim harum opinionum nouam formalitatem concedit; vel negat, quam altera opinio diuerso modo defendat.

4 Dices in re differre has opiniones, quia Thomistarum opinio asserit, illam entitatem esse puram actionem, altera verò opinio formalitatem qualitatis in illa actione cognoscit. Contrà: formalitas qualitatis ab hac opinione in qualitate constituta, in eo debet consistere, quod hæc entitas tali modo afficiat subiectum, illúdque formaliter constituat intelligens, & informatum propria obiecti repræsentatione, & imagine; sed in opinione asserente illam entitatem, in qua intellectio constituitur esse puram actionem, eodem modo afficit subiectum, illúdque eadem ratione constituit intelligens, & informat tanquam repræsentanio, & imago obiecti: ergo in re Thomistarum opinio concedit in hac intellectione, quam appellat puram actionem, formaliratem illam, quam altera opinio qualitatem appellat: ergo in nullo rei differunt, sed tantùm in loquendi modo. Si dicas rationem qualitatis non consistere in modo respiciendi obiectum, peto à te, quæ sit formalitas qualitatis, quam constituit opinio, quæ docet intellectionem esse actionem cum termino identificatam? & cùm illam dederis, eâdem assignabo in entitate Thomistica, quam actionem sine termino illius auctores vocant. Concludo, has opiniones tantùm in modo loquendi differre, nihilominus affirmo grauiter peccare Thomistarum opinionem cõtra omnem bonam philosophiam, etsi tantùm in modo loquendi & hac meâ benignâ indigere interpretatione, ne illius auctores in aliquem absurdum philosophandi modum explicentur.

Venio ad opinionem, quæ totam rationem intellectionis in actione constituit respiciente terminum ab illa distinctum, contra quam sic argumentatur Hurtadus disput. 6.§.7. Viuens essentialiter dicit actionem, & passionem in actu primo, quia est principium ab intrinseco se potens mouere: ergo viuens in actu secundo dicit essentialiter actionem, & passionem actuales, & terminum. Probat consequentiam, quia viuens in actu secundo debet dicere in actu secundo id quod viuens in actu primo dicit in actu primo; sed viuens in actu primo dicit actionem, & passionem in actu primo: ergo viuens in actu secundo dicit actionem, & passionem in actu secundo. Vrget: principium intellectiuum constituitur in ratione principij intellectiui per principium actiuum in se ipso: ergo intelligens formaliter vt intelligens constituitur per actionem in se ipso: ergo constituitur per actionem, & passionem, & terminum, quia in actu primo constituitur per ordinem ad actionem, passionem, & terminum. In aliorũ principiis forsan nonnihil roboris haberet hoc argumẽtum ad probandum passionem ad intellectionẽ pertinere, sed ad probandum terminum ad intellectionẽ pertinere omnino puto esse inefficax in quacumque sententia, neque in mea respectu termini, aut passionis habet vim aliquam. Vtrumque ostendo. Assero hoc argumentum non probare iuxta mea principia passionem pertinere ad conceptum intellectionis, quia etiamsi verum sit viuens in actu secundo, seu vitam actualem debere importare in actu secundo id, quod vita in actu primo, seu principiũ viuendi dicit in actu primo, & hoc dicat in actu primo actionẽ immanentẽ, & per ordinẽ ad illam constituitur actio immanẽs formaliter vt immanens in mea sententia non dicit essentialiter passionem, neque viuens in actu primo constituitur per ordinem ad passionem, sed tantùm per ordinem ad actionem immanentem, cuius adæquatus conceptus intelligitur ex eo præcisè, quod sit productio termini per se ipsum principio vnito, quem immanentiæ modum, & non aliũm habent sensationes corporeæ respectu animi rationalis, cui sunt immanentes: ergo neque de conceptu essentiali viuentis vt sic in actu primo est ordo ad passionem, neque de conceptu essentiali vitæ in actu secundo est actualis passio. Constat tota solutionis doctrina ex dictis Controuers. 2. Punct.1.& Punct.2.§.4. de conceptu viuentis, & Controu. 3. Punct. 1. §. 2. de virtute passiua animæ respectu suarum operationum. In aliorum sententiis, qui ad immanentiam passionem requirunt, etsi probaret argumentum hanc ad intellectionem pertinere, id nullo modo de termino conuinceret, quia ad immanentiam formaliter, id tantùm formaliter attinet, per quod formaliter terminus recipitur in subiecto, à quo effectiuè procedit: ergo ad hanc non spectat terminus formaliter. Probo consequentiam: terminum recipi in principio, à quo procedit, dicit formaliter actiuè procedere ab hoc principio, & in eodem recipi: sed præcisè per actionem, & non per terminum formaliter terminus effectiuè producitur ab hoc principio, & tantùm per passionem formaliter, & non per ipsum recipitur in eodem principio: ergo tantùm per actionem, & passionem producitur, & recipitur terminus in principio: ergo tantùm in actione, & passione tota immanentiæ ratio constituenda est. ergo ex eo, quod intellectio dicat formaliter immanentiam non dicit formaliter terminum productum. Illud quod dicit Hurtad. videlicet principium potens operari, immanenter constitui per ordinem ad terminum, absolutè negandum est, vel saltem distinguendum, dicendúmque illud principium constitui formaliter per ordinem ad actionem & passionem, tanquam ad rationem adæquatam formalem immanentiæ, per quem ordinem respicit terminum non primariò, sed secundariò tanquam terminum formalem immanentiæ, qui ab illa denominatur secundariò immanens, terminus enim receptus in principio, à quo fluit, immanens dicitur per immanentiam causalitatis, ex vi cuius producitur.

Arguit secundò §.62. Actio vitalis, & expressio imaginis 6

obiecti

obiecti procedit à Deo, & Deus non intelligit per illam actionem : ergo intelligere plus est, quàm agere. Respondeo, intelligere esse agere per actionem immanentem, & cùm eadem actio sit immanens respectu viuentis, & non respectu Dei, sit eadem actionem esse intellectionem respectu viuétis creati potétis intelligere, & nó respectu Dei.

7 Arguit tertiò §. 63. Intellectio est potissima perfectio intellectiuæ potentiæ, quia nullum accidens est in homine perfectius : sed actio non est tam perfecta, quàm eius terminus : ergo intellectio non tantùm in actione, sed in termino consistit, alias non diceret perfectissimum accidens potentiæ intellectiuæ : terminum esse perfectionem actione probat, quia terminus est res, & actio est modus, modus autem imperfectior est re, cuius est modus. Multa hic inuoluuntur, quæ si in re maioris momenti occurrerent, fine longo examine non admitterem, si enim verum esset dari verbum creatum distinctum ab intellectione, vnde probandum esset, verbum esse imperfectius intellectione? secundò cur dici non posset actionem hanc etsi ex formalitate modi non sit æquè perfecta cum re cuius est modus, ex vitalitate intrinseca actionis, cuius ratio conuenit extrinsecè termino, excedere perfectionem rei, cuius est modus. In his non immoror: do terminum perfectiorem esse intellectione, & assero intellectum potissimè perfici per intellectionem, etsi minùs perfectam verbo per specialem modum respiciendi intellectum quem habet intellectio immediatè per suam entitatem, quo caret terminus intellectionis, & ita etsi in se perfectior, minùs subiectum perficit, quia subiectum perficitur non præcisè per perfectionem, sed per perfectionem, vt afficientem subiectum, & ita ratione strictioris, seu perfectioris modi respiciédi subiectum potest entitas in se minùs perfecta magis subiectū perficere, quàm alia in se perfectior.

8 Arguit quartò §. 64. Intellectio necessariò denominat obiectum cognitum: sed actio non tribuit talem denominationem obiecto: ergo non est intellectio. Minorem probat quia actio immediate versatur circa suum terminum intrinsecum, & circa obiectum quatenus est expressio obiecti, & ita non vt actio, sed formaliter vt qualitas terminum respicit. Respondeo facilè potest, actionem intellectiuam formaliter vt actionem, respicere terminum, & obiectum, hoc vt cognitum, illum vt productum per ipsam formaliter, quia cognoscere obiectum nihil aliud est, quàm producere talem terminum, & ita quod formaliter denominat terminum productum denominat obiectum cognitum.

9 Aliér ergo sententiam hanc impugno. Si tota ratio cognitionis in actione consistit, terminus tantùm est necessarius vt subsistat actio : ergo terminus est propter actionem, & non actio propter terminum, quod absurdum est, quia vt bene expendit P. Zuñiga tract. de Trinit. disp. 1. dub. 7. nulla actio distincta à termino est propter se intenta, sed propter terminum, quod adeò certum esse affirmat, vt qui oppositum asserant videantur conceptum actionis non intellexisse. Primum antecedens sic probo: Si tota ratio intellectionis in actione consistit & intellectus per actionem fit adæquatè formaliter intelligens: ergo terminus talis actionis non constituit intellectum formaliter intelligentem; ergo tantùm requiritur vt fit actio. Rem confirmo, & explico : suppone per impossibile dari hanc actionem sine termino, vel illam mente à termino præscinde, & intellectum considera actione tantùm affectum; tùc præcisè per actionem erit intelligens: ergo terminus tantùm requiritur vt fit actio, ex vi cuius intellectus constituitur intelligens.

10 Dices, terminum requiri vt sit idolum, & verbum obiecti. Contrà: hoc idolum, seu verbum non requiritur, vt intellectus in illo tanquam in obiecto priùs cognito cognoscat obiectum. Ostendam enim num. 41. tale verbum non requiri respectu intellectus creati, neque vt per illud constituatur intelligens, iam enim supponimus per actionem ab illo distinctam constitui formaliter intelligentē: ergo nullo modo requiritur. Dices requiri, vt intellectus loquatur, loqui enim dicit productionem verbi; quod si non producatur, intellectus non loquetur; implicat enim loqui sine verbo. Intellectu omnino muto contentus essē, dum apprimè intelligerem, ad quid enim intellectus loquax desiderandus est; vel quæ necessitas est constituendi intellectum creatum ita loquentem per verbum distinctum à cognitione? cùm intellectus creatus tantùm ad sui perfectionem indigeat obiecti cognitione, quâ posità, quodcumque verbum aliud distinctum superfluum est in creaturis. Quod si in diuinis per cognitionem notionalē Patris producatur Verbum distinctum à principio producente vt *quod*, videlicet à Patre, ideo est quia Pater non tantùm est potens intelligere, quatenus potest percipere obiecta, quod est commune omnibus tribus personis, sed est potens intelligere notionaliter, producendo Verbum consubstantiale ipsi Patri producenti eiusdem essentiæ cū illo, habens tamen diuersam personalitatem. Cognitio enim notionalis Patris est communicatio essentiæ, quæ est in Patre, & productio personalitatis constituentis secundam personam Trinitatis distinctæ à paternitate. Quod altum, & inscrutabile mysterium subsistere nequit sine Verbo distincto à Patre producente, quod sit terminus cognitionis notionalis Patris : in creatis verò nulla est ratio, quæ cogat, imò neque permittat verbum aliquod assignari productum per cognitionem formalem, quod ad rationem formalem cognitionis non pertineat.

§. II.

Duplex alia sententia reijcitur.

DOcent alii rationem formalem intellectionis totam 11
sitam esse in qualitate per actionem productam. Ita P. Vasq. 1. p. disp. 112. cap. 4. num. 13. & 1. 2. disp. 9. num. 16. P. Suarez 1. p. tract. 3. lib. 16. cap. 6. num. 7. P. Zuniga tract. de Trinit. disp. 1. dub. 4. P. Val. tract. 1. disp. 6. q. 5. punct. 1. P. Arriaga disp. 6. sect. 2. subsect. 4. & alii quàm plurimi ex antiquis apud Conimbr. quos etiam nonnulli pro hac sententia interpretantur. Totum fundamentum huius sententiæ desumitur à paritate aliarum qualitatum, quia sicut esse album, vel esse sanctum non dicit formaliter actionem, sed ipsam qualitatem, ita esse intelligens qualitatem & non actionem debet dicere. Debile argumētum, facilè enim quisque respondebit esse album, & esse sanctum consistere in qualitate, quia subiectum esse album, aut esse sanctum non dicit subiectum viuere, quod dicit esse intelligens, & ita concretum hoc intelligens importare actionem, quam non important alia concreta veluti album, & sanctum.

Hæc argumenti solutio prima sit huius sententiæ impu- 12
gnatio. Intelligere est viuere: viuere dicit actionem: ergo intelligere dicit actionem. Respondēt Zuniga & Arriaga: intellectionem esse vitam intentionalem, & hanc non importare actionem, sed repræsentationem obiecti. Ex quo infert Arriaga per qualitatem hanc infusam à Deo casu quo infunderetur, intellectum esse constituendum in actu secundo viuentem, & illam vitam in actu secundo esse dicendam. Solutio hæc impugnanda est ex his, quæ dixi Controuers. 2. Punct. 1. vbi probaui viuens in actu primo esse principium operationis, & vitam in actu secundo operationem includere. Neque leuis impugnatio sumitur contra hunc modum constituendi vitā sine operatione ex Trident. sess. 6. can. 4. vbi damnatur qui dixerit in iustificatione nostra liberum nostrum arbitrium nihil operari, sed veluti quoddam inanimatum instrumentum moueri. Quibus verbis Concilij Patres censere videtur, idē esse non operari, ac se habere veluti inanimatum instrumentum nullā prorsus vitā fungens, & consequenter vitam in actu secundo formaliter includere operationem. Latiùs eamdem sententiam impugnabo à n. 18. vbi probabo intellectionem formaliter actionem includere. Placet notare contra nonnullos huius sententiæ sectatores intellectionem constituisse adæquatè in qualitate, & postea definisse intellectum non esse constituendum intelligentem, si Deus illi absque vlla propria actione hanc qualitatem infunderet; quod sic impugno. Intellectus formaliter vt intelligens tantùm dicit formaliter qualitatem illi vnitam : ergo implicat qualitatem illi esse vnitam à quocūque principio procedant vnio, & qualitas; & intellectum non esse formaliter intelligentem, sicut implicat albedinem esse vnitam ligno, & lignum non esse album. Si neges primum antecedens, discedis à tua sententia, & illo negato te fortiter impero. Intellectus formaliter vt intelligens includit aliquid præter qualitatem illi vnitam: ergo tota ratio formalis intellectionis non consistit in qualitate, quia intellectus formaliter vt intelligens tantùm includit id, in quo formaliter intellectio consistit.

13 Recens quidam ingenio nobilis, qui totam rationem intellectionis in qualitate constituebat, vt defenderet hanc à Deo infusam absque vlla intellectus actione, non constituere formaliter potentiam intelligentem, dixit actionē esse causalitatem, mediâ quâ qualitas illa constituit formaliter intellectum intelligentem, quâ ablatâ, non præstat suum effectum, sicuti albedo, quæ est ratio formalis constituens album, non tale subiectū constituit, quousque sit vnita, etiamsi subiecto sit inhærens. Huic menti patrocinari vult Patrem Molina 1.p.q.12.a.2.disp.1.concl.3.& a.5. disp. 1. quibus in locis expressè docet quod etiamsi Deus produceret visionem, & intellectionem in mente mea intellectu efficienter non operante, non intelligerem per illam: aitque eodem art.5. referri à Patre Molina, Caietan. Capr. Ferrar. & Sot. asserentes, quod licet Deus sine lumine gloriæ posset facere rem illam, quæ dicitur visio, non tamen posset efficere, quod intellectus videat per illam, intellectu non concurrente cum homine; quia sine hoc intellectus non habet vim operandi. Ex quibus infert aptè hos Doctores dixisse intellectionem non præstare suum effectum formalem sine actione, quia sentiebant hanc requiri tanquam causalitatem, media qua illum communicet.

14 Propter testimonia Patris Molinæ locis suprà citatis, illum retuli n.2. pro sententia asserente intellectionem in actione consistere, licet aliter alij eumdem interpretentur, reliquos Doctores ex P. Molina relatos omnes auctores adducunt pro sententia constituente intellectionem in actione, ideo existimo nullum huic dicendi modo fauere, neque in alicuius mentē venisse: illum sic propugnat illius auctor. Si homo liberè eliceret actum contritionis seu qualitatem illam, in qua talis actus constituitur, & Deus impediret vnionem qualitatis cum anima, præcisè ex eo quod illā elicuisset, mereretur: ergo præcisè per actionē qualitatis, & non per vnionē homo constitueretur formaliter detestans peccatū, ex cōplacentia Dei: ergo per actionem, & non per vnionē qualitas illa præstat suū effectū formalem. Facilius hac ratione probari potest actionē esse rationem formalē amandi, & per illam constitui voluntatē formaliter amantē, quàm id, quod intendit arguens: admisso enim antecedenti, facilè negari poterit consequentia, & dici in illo casu hominē constitui amantē per actionē tanquā per formā, & ita seclusâ vnione qualitatis formaliter Deum amare, & detestari peccatū ex cōplacentia Dei. Dedi solutionē hanc, vt ostendā rationē adductā inefficacē esse, quid verò in illo casu cōtingeret, præcisè accipe. Casu quo actus cōtritionis adæquatè cōsisteret in qualitate, & hæc produceretur à volūtate, & illius vnio impediretur, homo mereretur per exercitiū suæ libertatis, non tamē consequeretur id, quod præstat contritio per modū formæ, ac proinde ex vi contritionis non vnitæ non euaderet formaliter iustus.

15 Censeo ad defendendum totam rationem intellectionis consistere in qualitate, & hanc sine actione viuentis à Deo infusam, suum effectum formalem non præstare, non posse alium aptiorem inueniri dicendi modum, præter hunc, quem acutè prædictus Neotericus excogitauit. Verumtamen ad rem veritate destitutam defendendam mirum non est aptum modum non inueniri, ideo neque hunc probo, sed iam impugno. Effectus formalis alicuius formæ, vt sæpè dixi, præcipuè in Physic. Controu. 8. Punct. 3. §. 1. nihil aliud est, quàm totum resultans ex forma, & ex subiecto, sed hoc totum necessariò resultat ex vnione inter subiectum, & formam, & non ex actione: ergo id, medio quo quælibet forma suum effectum formalem fortitur, est vnio, & non actio, & sicuti implicat dari formam vnitam subiecto quin resultet totum; ita implicat formā esse vnitam subiecto quin resultet effectus formalis. Respondent prædicti recentiores, diuersam esse rationem de his formis, ac de aliis, quia cùm istæ vitales sint, mirum nō est suum effectum formalem non præstare sine actione, in qua consistit vitalitas. Hoc est totum fundamentum quo prædictus dicendi modus adstruitur, quod sic euerto, & rationem disparitatis impugno. Intellectio formaliter vt intellectio, vel includit intrinsecè tanquam quid pertinens ad illius constitutiuum vitalitatem; vel non includit illam intrinsecè, sed tantùm illam extrinsecè supponit, vel ab illa dependet? Si illam extrinsecè tanquam quid præsuppositum, vel aliquid, à quo depēdet, includit, extrinsecum illud neque tanquam ratio formalis, neque tanquam causalitas requiretur vt intellectio det suum effectum formalem, sed vt existat intellectio eo modo, quo requiritur ad suum effectum formalem præstandum distinctum à vitalitate, quia vel esse non poterit sine illo præsuppositō extrinseco, vt defendit P. Vasq. qui asserit, qualitatem distinctam ab actione adhuc de potentia Dei absoluta non posse produci à Deo sine actione propria intellectus; vel si semel existat, suum effectum formalem præstabit, sicuti si per impossibile albedo existeret vnita subiecto sine dependentia à Deo, illud subiectum constitueret album, quia etiāsi dependeat essentialiter à Deo ad suum effectum formalem præstandum, eatenus dependet ad hunc effectum, quatenus dependet ad existendum cum vnione, etsi semel daretur existens cum vnione sine dependentia. Si dicatur intellectionem formaliter, & intrinsecè includere vitalitatem tanquam quid pertinens ad sui constitutiuum, ratio vitalitatis pertinebit ad hoc concretum *intelligens* tanquam forma, & tanquam formalis ratio non tanquam causalitas: ergo si vitalitas in actione consistit, hæc tanquam forma, & tanquam informatio ad hoc concretum *intelligens* pertinebit.

16 P. Huit. disp. 6. sect. 1. subs. 1. docet intellectionem includere actionem, passionem, & qualitatem productam per actionem. Huius sententiæ præcipuum fundamentum est, intellectionem esse exercitium vitæ, & hoc dicere essentialiter actionem, & passionem, deinde esse repræsentationem obiecti, ac proinde includere qualitatem per actionem productam, quæ est imago obiecti. Impugnaui à n.5. vsque ad 8. rationes, quibus contendebat probare Huit. intellectionem præter actionem, includere passionem & qualitatem, & statui ex locis ibi citatis, passionem non requiri ad immanentiam; modò iterum arguo ad hanc excludendam à ratione intellectionis. Passio tantùm potest requiri, vt terminus per illam productus communicet suum effectum formalem subiecto, & vt constituat intelligens principium, à quo fluit, sed totum hoc potest fieri sine passione: ergo passio non requiritur ad intellectionem. Probo minorem: forma non communicat suum effectum formalē media passione, sed mediâ vnione: ergo vt intellectus constituatur intelligens, non requiritur passio, sed tantùm vnio rationis formalis imaginis, seu repræsentationis vitalis imbibitæ in natura intellectionis.

17 Deinde non placet, intellectionem constitui in duabus entitatibus distinctis: quod sic impugno. Qualitas secundùm hanc sententiam est repræsentatio obiecti: ergo per qualitatem obiectum est repræsentatum formaliter, & expressè intellectu: ergo per qualitatem intellectus est formaliter intelligens. Negabis posteriorem consequentiam, quia intellectum esse intelligentem non solùm dicit habere expressam repræsentationem obiecti, sed actionem ex vi cuius repræsentatio ab illo procedat. Contrà: si ratio procedentis ab intellectu in ipsa intellectione distinguitur à ratione imaginis, & repræsentationis, frustrà productio imaginis requiritur ad rationem intellectionis, quia intellectio nihil aliud est, quàm intellectualis repræsentatio obiecti, & qualitas illa distincta ab actione constituet obiectum repræsentatum & intellectum informatum tali repræsentatione, quod est formaliter intelligentem constituit: ergo tota ratio imaginis & repræsentationis in qualitate distincta ab actione consistit: Ergo in eadem sita erit tota intellectionis ratio. Dices, præter repræsentationem requiri actionem ad rationem formalem intellectionis, quia hæc includit vitam in actu secundo, quæ in actione consistit. Contrà sic insurgo: nullum est fundamentum ad tribuendam strictiorem, & magis intrinsecam vitalitatem actioni, quàm imagini, seu speciei expressæ: sed secundùm hunc dicendi modum constituitur imago, & species expressa distincta ab actione, in qua constituitur vitalitas & tantùm dicitur imago, & species expressa vitalis, quia est terminus vitalis actionis: ergo eadem ratione poterit dici intellectionem omnino indistinctam esse ab specie expressa, & dici vitalem ex eo quod sit terminus actionis vitalis: nullum enim caput inuenitur, cur eadem vitalitas eodem modo sumpta, quæ speciei expressæ tribuitur, intellectioni sufficiens non sit.

18 Alij dicunt intellectionem consistere formaliter in qualitate, connotare tamen actionem ab intellectu procedentem. Contra hos connotatores fusè disputo in metaph. controu. 9. punct. 4. & passim multis in locis, modò rationē quamdam, qua impugnandi sunt breuiter attingo. Actio quæ pertinet ad intellectionem tanquam quid connotatum, vel est pars essentiæ intellectionis, vel non: Si est pars essentiæ, apertè defendis intellectionem dicere actionem, &

& terminum : si non est pars essentiæ, totam rationem intellectionis in actionis termino constituis : ergo posito termino intellectus constituitur formaliter intelligens. Iterum repetis esse quid essentiale tanquam connotatum. Iterum insto : Actio ita in connotato sumpta, vel est constitutiua intellectionis, vel non alio modo, illud, *in connotato* est additum diminuens seu destruens rationem essentiæ; vel contrahens? si contrahens, ratio intellectionis consistit in actione & termino, si diminuens, intellectionis essentia adæquatè in termino constituta est: ergo hic dicendi modus coincidit in aliquem ex iam impugnatis.

§. III.

Propria sententia.

19 PLacet præ omnibus sententia, quæ asserit intellectionem consistere in qualitate seipsa immediatè pendête ab agente per actionem secum identificatam nulla alia superaddita interiacente. Pro hac sententia refero Scotũ, Durandum & Gabrielem, asserentes apud P. Suarez 3. de anima, c. 5. n. 30. nulla actione cognoscitiua produci terminum ab illa distinctum, pro eadem adduco Thomistas, asserentes intellectionem esse actionem sine termino, quorũ sententiam ab hac non discrepare testatur Arriaga disp. 6. sect. 2. subsect. 3. n. 28. eamdem vt probabilem libris de anima docuisse testatur P. Ripalda disp. 23. sect. 8. n. 43. eamdem plures recentiores ingenio acres amplectuntur. Traditur hæc sententia expressè à Philosopho 9. Met. c. 2. text. 11. & clariùs cap. 4. text. 16. vbi similes operationes vitales vocat vsum, asseritque omni termino carere, & differentiam adducit inter ædificationem & visionem, quod in ædificatione præter ipsam actionem ædificandi datur ædificium; seu domus ædificata tanquam actionis terminus; in visione autem præter ipsam actionem nullus alius terminus reperitur ex vi actionis productus, quod rursus explicat dicens, actiones, quarum terminus est distinctus, transeuntes esse, illas verò quæ terminum distinctum non habent, esse immanentes, & has esse visionẽ, speculationem, & vitam, hoc est, vitam in actu secundo, seu actionem vitalem, quæ propriè est vita; vita enim in actu primo principium vitæ, potiùs quàm vita dici debet. Philosophum auscultate : *Cùm autem quorumdam quidem vltimum sit vsus, vt vsus visio, & nihil præter hanc aliud à vita fiat opus, à quibusdam verò fiat aliud, vt ab ædificatiua domus præter ædificationem : nihilominus tamen illic quidem finis, hîc verò magis finis potentiæ est, ædificatio namque in ædificato simul & est cum domo. Quorumcumque itaque aliud quiddam præter vsum est id, quod fit, horum actus in eo quod fit est : vt ædificatio in eo quod ædificatur, & contexio in eo quod contexitur. Similiter, & de aliis omnino motus in moto. Quorum verò non est aliud quoddam opus præter actionem in ipsismet actio est, vt visio in vidente, & speculatio in speculante, & vita in anima.* Nullis verbis clariùs prædictam sententiam poterat tradidisse Philosophus.

20 Eamdem sententiam doceri à Doctore Angelico suadet testimonium descriptum ex opusculo quarto, tractatu de prædicamentis, capite de actione : *Similiter intelligere* (verba sunt Angelici Doctoris) *& sentire, sunt actiones immanentes, quia dicunt actum intelligendi, & sentiendi, esse actu in intelligente vel sentiente : hæc autem actio immanens non est de prædicamento Actionis.* En Angelicus Doctor constituit intellectionem in actione, quam relegat à prædicamento Actionis, non alia de causâ, nisi quia est identificata cum termino, ac proinde non est via inter terminum productum, & principium producendi. Sic interpretor testimonium Angelici Doctoris 1. part. quæstione 34. artic. 1. ad 3. *Intelligere importat solam habitudinem intelligentis ad rem intellectam : in qua nulla ratio originis importatur, sed solùm informatio quædam in intellectu nostro: prout intellectus noster fit in actu per formam rei intellectam.* Excludit Diuus Thomas ab intellectione rationem originis; nomine autem *originis* intelligit actionem à termino distinctam, non verò cum illo identificatam; constat enim ex præcedenti testimonio sanctum Doctorem constituere intellectionem in actione, quod etiam in eodem articulo testatur immediatè ad secundum : *non enim intelligere significat actionem ab intelligente exeuntem, sed in intelligente manentem.* Hac ratione rectè consonant omnia testimonia Angelici Doctoris, quia in hoc articulo ad tertium dicit intellectionem non importare originem, hoc est, actionem superadditam, cuius fundamentum dederat ad secundum, vbi dixerat intellectionem importare actionem immanentem, quam putat non distingui à termino; ideo illam reiicit à prædicamento Actionis opusc. 4. citato.

Hanc conclusionem probant rationes omnes adductæ 21
pro aliis sententiis, quæ enim petitur ex vitalitate actionis, quæ est exercitium vitæ, ac proinde actio probat intellectionem debere includere actionem, quod affirmo; non potest autem ex hac ratione inferri actionem hanc à termino distinguendam esse, quod inficior. Deinde ratio desumpta à repræsentatione, & imagine, quæ qualitati cõuenit, non probat, qualitatem hanc fore ab actione distinguendam, ac proinde nihil contra meam sententiam probat, imò eam stabilit, quia cùm hac ratione probetur intellectione qualitatem importari, & ex alio capite constet simul importari actionem, & iam impugnauerim sententiam constituentem intellectionem in qualitate & actione distincta, necessariò concludendum est consistere in actione identificata cum termino, seu cum qualitate producta. Confirmatur eadem conclusio : intellectio est quædam repræsentatio, & imago obiecti, & non quæcumque repræsentatio emortua, sicuti imago Cæsaris in tabula, sed viuo modo tanquam perceptio, & captio, seu apprehensio obiecti : ergo est repræsentatio quædam, quâ intellectus apprehendit obiectum & illud quasi manu capit, per exercitium quoddam vitale : ergo est imago importans actionem quæ apprehensio, & captio est propriissimum vitæ exercitium. Item intellectio dicit imaginem, quæ imbibit animæ attentionem, imaginatio enim formaliter dicit animi attentionem, sed attentio formaliter dicit conatum, & actionem : ergo intellectio dicit imaginem quandam intrisecè inuoluêtem actionem, ergo dicit quamdam actionem carentem termino distincto; actio enim intellectiua, quæ inuoluit secum identificatam rationem imaginis, nullum potest habere terminum, quem ipsa respiciat.

In amore, de quo eadem est ratio ac de intellectione, 22
speciale instituitur argumentum ad probandum in actione consistere, ex quo inferemus talem actionẽ carere termino, quia in illa tota ratio amoris sita est. Argumentum ita procedit. Cognitio in omnium sententia prærequiritur ad amorem, sed cognitio tantùm requiritur ad actionem voluntatis : ergo in hac actione consistit ratio amoris. Probo minorem : cognitio ex parte intellectus requiritur, vt voluntas valeat se determinare ad obiectum amplectendum : ergo requiritur ad determinationem voluntatis : sed determinatio voluntatis consistit in actione, per quam ex actu primo reducitur ad actum secundum : ergo cognitio requiritur ad actionem voluntatis : ergo in actione consistit amor, ad quem cognitio prærequiritur. Hac etiam ratione optimè assignatur ratio formalis amoris, cui primariò, & in se competat esse exercitium libertatis, quia hoc exercitium in actione consistit : ergo ad hoc vt amor sit exercitium libertatis, in ipsa actione constitui debet, per quam voluntas constituatur amans, quę cùm per se ipsam hûc præstet effectũ, nullo alio indiget termino, cui nullum supereſt munus, quod exerceat respectu libertatis, quæ per actionem formaliter amans constituitur.

Neque in hac actione identificata cum ratione imagi- 23
nis, & expressionis obiecti, in qua sita est intellectio adhuc intellectu præscindi potest ratio imaginis, à ratione actionis, quia vt modo dicebam, est quædam imago viuo modo per modum captionis, & exercitij principij viuentis, quæ formalissimè dicit actionem. Secundò ratio ipsa imaginis, sicuti quælibet alia formalitas creaturæ essentialiter per se ipsam dicit respectum ad principium effectiuum per exigentiam dependentiæ, cum qua connexionem habeat, seu per dependentiam actualem secum identificatã : sed hæc ratio imaginis non potest dicere respectũ per exigentiã dependentiæ superadditæ, cuius est incapax, quia illud, quod realiter per se dependet, non potest adhuc formaliter habere exigentiã dependentiæ superadditæ, nõ enim potest formaliter exigere id, quod realiter habere nequit : ergo talis ratio imaginis dicit respectum ad principium tanquam quid per se ipsum ab illo dependens : ergo inuoluit formaliter rationem dependentiæ, & actionis. Confirmatur : In omnibus formalitatibus, quæ dependent

dependent media actione,non distinguitur ab ipsis formalitatibus exigentia dependentiæ ab ipsa formalitate exigente, quia eadem per se ipsam terminat dependentiam, quam nó potest terminare:ergo in his entitatibus quæ dependent sine actione superaddita præscindi nequit formalitas,ipsaque dependet ab ipsa dependentia.

24 Ex his infertur intellectionem includere saltem materialiter, & identicè passionem,& vnionem, quia vtraque identificatur cum qualitate ; assero tamen vnionem non pertinere ad intellectionem solùm tanquam quid materiale identificatum cum qualitate , sed tanquam causalitatem, seu informationem qualitatis , quia ad hoc vt forma communicet suum effectum formalem subiecto, necessarium est illi esse vnitam , vel media vnione superaddita. Vnde intellectio, seu sensatio materialis , quæ efficienter ab anima producitur , & recipitur in materia tanquam in causa materiali , necessariò est animæ vnita, quia illam formaliter sentientem constituit tanquam vera forma. Itaque sensatio triplicem habet respectum ad animam,effectus producti per se ipsum, seu actionis identificatæ cum termino ; & formæ informantis ; & informationis. Ex his respectus actionis , & respectus formæ pertinent ad rationem formalem sensationis ; posterior verò respectus est causalitas , media qua formalis ratio sensationis suum effectum formalem animæ sentienti communicat. Præter hos respectus, inest conceptus passionis intellectioni , & sensationi viuentis anima materialis;qui respectus identificatus est physicè cũ ipsa ratione formali intellectionis,seu sensationis, formaliter tamen ad illam non spectat,quia passio non requiritur, vt actio identificata cum termino vnito per se ipsam principio, immanens sit,vt contra Hurtadum dicebam n.5.neque vt forma suum effectum formalem præstet subiecto,vt fert communis sententia.

25 Dices eodem modo posse defendi intellectionem tantùm includere materialiter actionem,quia intellectio tantùm dicit formaliter repræsentationem in intellectu , ad quam ratio formalis actionis impertinens est.Resp. intellectionẽ formaliter includere ipsam actionem,quia nó est repræsentatio vtcũque;sed repræsentatio viuo modo,quæ formaliter dicit actionem,vt probabam n.20.& quia ratio formalis repræsentationis in cognitione non distinguitur adhuc formaliter à ratione formali actionis.vt dicebã n.22.

§. IV.

Argumenta soluta.

26 ARgumenta,quæ possunt fieri contra actionem termino identificatam,soluenda sunt ex doctrina tradita in Physic.Contr.12.Punct.1.vbi probaui possibilem esse actionem identificatam cum termino ; quæ specialiter in hac materia fieri possunt breuiter proponam & soluam.

27 Obiicies primò : Intellectio diuina non importat actionem:ergo neque intellectio creata.Probo consequentiam: Intellectio diuina,& intellectio creata conueniunt in ratione intellectionis : ergo eo ipso quod intellectio diuina actionem non includat, non illam importabit ratio communis intellectionis abstrahens ab intellectione creata , & increata : ergo neque illam importabit ratio intellectionis creatæ.Probo consequentiam:intellectio creata sufficienter distinguitur ab increata,ex eo quod intellectio creata sit ab alio;sed hoc quod est esse ab alio non dicit identitatẽ actionis cũ termino:ergo intellectio creata in ratione intellectionis creatæ non dicit identitatẽ actionis cũ termino. Idem argumentum retorqueo in omnem sententiam ; primò in sententiam , quæ constituit intellectionem in termino distincto ab actione:Intellectio quatenus abstrahit à creata & increata , non dicit terminum distinctum ab actione ; intellectio creata formaliter vt distincta ab increata tantùm dicit esse ab alio:sed hoc quod est esse ab alio non dicit distinctionem termini a b actione,per quam est ab alio:ergo intellectio creata,vt intellectio creata est, non dicit distinctionem termini ab actione. Clariùs idem argumentum retorquetur in opinionem constituentem intellectionem in actione,& termino, quia hoc quod est esse ab alio,per quod differt intellectio creata ab increata, non dicit aggregatum actionis & termini: ergo intellectio creata, vt intellectio creata est neque secundùm rationem communem intellectionis,neque secũdùm rationem specialem intellectionis creatæ dicit aggregatum actionis , & termini. Facilè posset responderi prædicto argumento , de ratione intellectionis vt sic esse non dependere à principio media actione,quod conuenit rationi communi intellectionis creatæ,& increatæ , deinde de ratione intellectionis creatæ esse dependere ab alio aliquo modo,& consequenter esse dependere per se ipsã, quia habet ex prædicato communi non dependere mediã actione distincta & ex prædicato speciali petit dependere per se ipsam,cum nullus alius dependendi supersit modus.

Hac ratione sufficienter prædictæ obiectioni satisfa- 28
ciam , nihilominus placet aliam reddere quæ ex ipsis doctrinæ visceribus desumatur. Dixi Controuers.2. Punct.2. §. 4 de ratione actionis vitalis esse operationem , & hanc Deo competere, quia cùm Deus intelligit,& amat intentionaliter operari dicitur,& ita dico modò de ratione intellectionis abstrahentis ab intellectione creata,& increata esse operationem,& hanc contrahi in intellectione diuina ad operationem quamdam identificatam cũ ipso operante,quæ actio dici nequit,quia non est ratio dependendi,neque per illam effectus aliquis dependet,& ita causalitas efficientis dici nequit,neque actio , quæ essentialiter est efficientis causalitas. In intellectione creata ratio operationis , quam dicit prædicatum commune intellectioni creatæ,& increatæ, necessariò contrahitur ad operationem quamdam distinctam ab agente, quæ essentialiret est causalitas,& dependentia,seu actio , quia non potest dari operatio creata identificata cum principio operante,& ita omnis intellectio creata est actio ; intellectio verò increata est specialis operatio contrahens rationem communem operationis,quæ abstrahit ab operatione identificatá vel distincta cum principio operante.Rogabis cur intellectio & volitio diuina dicantur operationes ? Resp. intellectionem diuinam esse operationem intentionalem (idem de volitione intellige) quia est per quod formaliter Deus se determinat ad intelligendum,quæ determinatio est exercitium vitæ,& operatio Dei se determinantis, & cùm per suam entitatem se possit determinare,per suam entitatem nullo alio superaddito potest immanenter operari. In creaturis verò cùm omnis determinatio necessariò sit futura per aliquid superadditum,hinc fit non posse per se ipsas operari, quia operatio includit determinationem, & sicuti determinatio est superaddita cuicumque creaturæ se determinanti,sic & operatio ; & ita in creatura distingui nequit operatio ab actione:& dependentia.Ex hoc principio similiter infertur cur intellectio creata actionem importet,quia omnis intellectio includit determinationẽ, quæ est exercitium vitæ , & Deus potest se determinare adhuc ad actionem , ad quam est indifferens , & liber per suammet entitatem,sine alio superaddito,creatura verò non se valet determinare absque aliquo superaddito.& ita Deus operari potest per seipsum sine operatione ab ipso realiter distincta,creatura verò non potest operari nisi per operationem ab illa distinctam,quæ est actio,& quia intellectio creata dicit operationem creatam , quæ necessariò distinguitur realiter ab operante,dicit actionem,quæ nihil est aliud quàm operatio distincta realiter à principio.

Obiic.2. Per actionem præcisè constituitur principium 29
intellectiuum viuens vitâ rationali:ergo de ratione intellectionis tantùm est actio,& non terminus. Probo antecedens : illa actio esset immanens ratione termini , & non esset simplex emanatio,& nihil posset in illa desiderari ad vitalitatem : ergo esset actio vitalis : ergo pertinens ad aliquam vitæ speciem, non ad vegetatiuam, aut sensitiuam:ergo ad rationalem:ergo ex vi illius actionis principium intellectiuum viueret vita rationali:ergo non pertinet ad vitam rationalem in actu secundo terminus : ergo neque ad intellectionem , quia rectè conceptus intellectionis clauditur in ratione illa quæ formaliter est in actu secundo rationalis vita. Respondeo:Antecedens illud : *Per actionem præcisè constituitur principium intellectiuum in actu secundo viuens vita rationali* , posse intelligi de actione realiter à termino distinctâ, vel de actione realiter identificata cum termino,& formaliter ab illo præcisâ.Si hoc posteriori modo intelligatur, negãdum est suppositum in antecedenti subsumptum, videlicet conceptum speicalem huius actionis sub determinata specie constitutæ à termino distinctum ; iam enim probaui numero 22. non posse in intellectione per se ipsam à termino procedente distingui conceptum specificum actionis à conceptu termini,seu expressionis, vel imaginis

per

per se dependentis:si antecedens intelligatur de conceptu metaphysico actionis respicientis terminum distinctũ: similiter negandum est suppositum assumptum in antecedenti,quia dari nequit actio intellectiua respiciens expressionem, & imaginem intellectualem ad intellectionem spectantem distinctam ab ipsa actione,& ita dari non potest conceptus metaphysicus talis actionis,quia repugnãte physica entitate repugnat metaphysicus conceptus ab illa abstrahendus, cùm nihil sit à quo abstrahatur, & ita quidquid metaphysicè concipiatur,erit purum figmentum. Addo casu, quo posset præscindi siue physicè siue metaphysicè actio intellectiua ab expressione,& imagine intellectuali,quam talis actio respiceret,intellectionem distinguendam esse inadæquatè à vita rationali,quia ratio vitæ in actione adæquatè consisteret, & ratio intellectionis præter actionem,includeret termini conceptum.

30 Obiicies tertiò:Sequi ex nostra sententia intellectionem non esse rem, sed modum intellectus; siquidem ab illo separari non posset adhuc de potentia Dei absoluta. Consequens videtur absurdum, quia est contra perfectionem intellectionis habere rationem modi,cùm aliæ qualitates longè illa imperfectiores sint res, sicuti calor, & frigus; & conceptus rei,conceptu modi perfectior sit. Nonnulli consequentiam negant, asserunt enim illa, quæ titulo dependentiæ à principio effectiuo separari nequeunt,non ex eo quod ita cum illo sint connexa rationem modi trahere, aliàs quilibet effectus Dei esset modus Dei cùm essentialiter ab illo dependeat, & ab illo separari non posset, & præcipuè Angelus creatus nullâ obiectâ actione, quem possibilem esse defendit communis sententia, & tamen nullus dicet Angelum esse modum Dei.Placeret solutio si intellectio tantùm esset affixa intellectui titulo dependentiæ actiuæ; verumtamen cùm eamdem affixionem habeat titulo passiuæ inhæsionis, & titulo informationis, quia per seipsam intellectum informat,ita vt si per impossibile posset non dependere ab illo actiuè neque passiuè, non posset ab intellectu separari tanquam à subiecto informationis,difficilè est conceptũ modi intellectioni non tribui. Ideo respondeo nullũ fore inconueniens rationem modi intellectioni conuenire,quidquid sit de veritate rei, quæ ad hanc quæstionem non spectat, quia etiamsi qualitates aliæ habeant cõceptum rei,& hic perfectior sit conceptu modi,intellectio habet alia prædicata,ratione quorum longè exsuperat excessum conceptus rei,qui aliis imperfectioribus qualitatibus,&non intellectioni competit. de hac re latè Hurt. disp.6. §.134. de qua ego in Metaph. Controu.4. Punct.5. vbi essentiam modi definiam, modò enim ad præsentem quæstionem parum spectat cognitionem dici rem aut modum.

31 Obiicies quartò:Sequi ex nostra sententia habitus non concedi ad faciliùs operandum,sed ad simpliciter operandum,quia intellectio,quæ ab habitu pendet cùm per se dependeat,non potest ab alio de potentia Dei absoluta non dependere. Hoc argumentum pugnat contra omnes, qui asserunt actionem ad intellectionem pertinere, siue simul cùm qualitate distinctam,siue cum termino identificatam, ac proinde ab illo abstinuisse debebat Hurtadus,quod cùm vidisset, asserit n.50 ipsum non docere habitus concurrere actiuè,& ita in ipsum hoc argumentum adduci non posse. Porrò Hurtadus poterat hoc argumentum simul cum aliis, quibus probat habitus actiuè non concurrere, adducere contra illos,qui habitibus concursum actiuum tribuunt,& propriam sententiam illæsam tueri. Respondeo, hanc obiectionem opportunum habere locum, si fiat contra habituum concursum; ideo dum de habitibus disputem Controu.13. illam adducam & soluam Punct.4. placuit tamen illam hic attigisse, ne viderer quidquam, quod ad hanc quæstionem partim spectat non prudens,omittere.

§. V.

Nonnulla expediuntur de intellectione.

32 SEcundùm sententiam,quæ intellectionem in actione siue identificata, siue distincta à termino constituit, nullam intellectionem posse à Deo tanquam à causa adæquata intellectu non concurrente procedere affirmant omnes. Ratio præsto adest:intellectio dependet per se ipsam ab intellectu:ergo non potest non ab illo procedere. Verumtamen posset aliquis asserere hac ratione probari intellectionem, quæ semel dependet ab intellectu per se ipsam non posse non ab hoc procedere. Verumtamen non ex illa probatur possibilem non esse intellectionem aliam à specie distinctam, quæ per se ipsam à Deo dependeat tanquam à principio adæquato, ita vt non possit ab intellectu dependere. Sicuti actus supernaturalis per se ipsum dependet ab habitu,à quo non potest non dependere,nihilominus possibilis est actus supernaturalis, & crebrò datur, procedens ab auxilio extrinseco Dei supplentis vices habitus,qui supernaturalis actus non poterit, neque diuina intercedente potentia ab habitu procedere. Contra hunc dicendi modum adducendæ essent rationes omnes, quibus probauimus intellectionem formaliter actionem importare, quæ non probant dicere quamcumque actionem:sed actionem procedentem à principio intellectiuo, quod per talem actionem constituitur viuens formaliter, & intelligens, quod non potest per actionem non procedentem ab illo fieri:si enim per actionem ab alio principio posset hoc principium constitui in actu secundo viuens, posset etiam per qualitatem ab actione distinctam tale constitui. De habitu supernaturali longè est diuersa ratio, quia actus supernaturalis non dependet ab habitu immediatè, & per se,quia de ratione actus, vt supernaturalis, vel vitalis sit, non est hæc immediata dependentia ab habitu,sed quia per eum influxum,per quem actus dependet à principio intellectiuo depẽdet ab habitu,& cùm à principio intellectiuo necessariò dependeat immediatè,& per se,sic ab habitu eodem modo dependet, à quo immediatè dependere non indigeret,si ab illo non per eamdem dependentiam,per quam dependet à principio intellectiuo, dependeret.

In opinione, quæ intellectionem constituit in qualitate producta maiori difficultate posset quæstio procedere. Negat adhuc secundùm hanc sententiam intellectionem posse produci à Deo intellectu non concurrente P. Vasq. 1.2. disp.9. cap.4. Affirmant P.Suarez disp.48 Met. sect.2. n.12. P.Mol.1.p. q.12. art.2. disp.1. P.Hurtad. disp.6.sect.3. subsect.2. P. Arriaga disp.6. sect.2. subsect. 4. His assentior, quia qualitas illa, siue in illa consistat ratio adæquata, siue inadæquata intellectionis, siue tantùm sit verbum non dependet per se, & immediatè: sed media actione superadditâ, vt supponimus: ergo potest dependere adæquatè à Deo media actione, quia ex parte suâ nulla est repugnantia, eadem enim esset, siue produceretur à Deo adæquatè, siue à Deo, & à creatura: ex parte Dei est virtus ad omnes effectus qui non implicant: ergo ex nullo capite repugnat qualitatem illam adæquatè à Deo produci. 33

Obiicit P. Vasquez:De ratione actus vitalis est,vt per illum attendat potentia:sed non potest attendere nisi per actionem dependentem ab anima:ergo non potest produci actus vitalis nisi per actionem ab anima dependentem. Contrà:vitalitas vel dicit actionem dependentem ab anima,vel non? si eam dicit,qualitas distincta ab actione neque à Deo neque ab anima producta intrinsecè vitalitatem habebit: ergo ex eo quod qualitas producta à Deo vitalitaté non haberet, non repugnat ab illo produci,siquidem à quocumque principio producta intrinseca vitalitate carebit. Ex hac doctina facilè respondeo, qualitatem vitalem non posse produci à Deo,nego tamen qualitatem esse vitalem in se & intrinsecè, sed tantùm denominatiuè ab actione vitali, quam vitalitatem concedo qualitati defecturam casu quo adæquatè à Deo procederet, quod nullum est inconueniens; si enim semel admittitur vitalitatem esse extrinsecam qualitati,in qua intellectio consistit, absque vllo inconueniẽte admitti potest posse existere sine vitalitate,quæ illi extrinsecè, & per aliquid superadditum contingit. Si dicas vitalitatem esse intrinsecam qualitati distinctæ ab actione,inferam ego vitalitatem formaliter non dicere actionem,neque attentionem:si attentio essentialiter importat actionem,& si attentio in ipsa qualitate consistat, dicam illam qualitatem per se ipsam esse vitalem,& esse animi attentionem, & nihilominus posse produci adæquatè à Deo, quia vitalitas & attentio identificata cum qualitate formaliter non dicũt animæ actionem, sed tantùm qualitatem dependentem ab anima per actionem superadditam, ac proinde capacem non dependendi ab eadem anima. Moneo tamen argumento modò facto pro P.Vasquez:& aliis similibus peritis ex vitalitate animi,probari intellectionem importare qualitatem cum 34

actione identificatam,quod requiritur,vt qualitas, in qua
sita est intellectio,non possit à Deo produci: omnes enim
rationes, quæ probant qualitatem non posse adæquatè à
Deo produci,probant immediatè per se ipsam dependere
ab anima.

35 Secundò inquiritur, an intellectio possit vniri subiecto
extrinseco. Satisfaciendum est huic quæstioni eodem mo-
do ac præcedenti:si enim intellectio dicat actionem, siue
distinctam, siue identificatam cum termino, non poterit
extraneo subiecto vniri:quia per se ipsam proprio vnitur.
Si verò dicat qualitatē ab actione distinctam vnitam pro-
prio subiecto per vnionem intermediam, poterit illi non
vniri, sed alij subiecto extraneo. Idem dico de qualitate
distincta ab actione, seu de verbo producto per actionem
intellectiuam,casu quo intellectio consistat in actione ter-
minata ad qualitatem distinctam.

36 Obiic.Si intellectio posset vniri lapidi,sequeretur pos-
se lapidem intelligentem constitui;consequens est falsum:
ergo & antecedens. Si consequentia teneret, absurdum
reducerem in sententiam, quæ constituit intellectionem
in qualitate distincta ab actione vnita subiecto per mo-
dum superadditum,ex qua consequens illud deduceretur,
ex eo enim quod intellectio non vniatur per se ipsam in-
fertur posse vniri subiecto extraneo,ac proinde omnia ab-
surda, quæ secum traheret hæc vnio tanquam ex primo
principio inferrentur per legitimas consequentias ex con-
clusione,quâ traditur intellectionē vniri animæ per vnio-
nem superadditam, & ita à posteriore huius conclusionis
falsitatem ostenderem,non verò conclusionis,qua dicimus
intellectionem posse subiecto extraneo vniri ex suppositione quod vniatur proprio per vnionem supperadditam.
Verumtamen ad hæc deueniri necessum non est,quia con-
sequens nullatenus ex antecedenti deducitur,quia intelli-
gens non est intellectio in quocumque subiecto, sed in
subiecto capaci, & eadem forma potest denominare hoc
subiectum intelligens,& non illud, etiamsi vtrique possit
vniri,sicuti eadē gratia habitualis vnita animæ illam con-
stituit sanctam,& obiectum amicitiæ Dei, & vnita lapidi,
vel cuicumque naturæ non rationali,non constitueret tale
subiectum sanctum. Ad illud,quod vulgo obiicitur: non
posse formam esse in subiecto, cui non præstet suum effe-
ctum formalem, & effectum formalem intellectionis esse
constituere subiectum intelligens, sæpe in similibus casi-
bus respondi effectum formalem esse totum constitutum,
quod semper resultat ex informatione vnionis ad subie-
ctum;resultare tamen diuersa tota ex eadem forma secun-
dùm diuersitatem subiectorum,& ita diuersum totum re-
sultat ex intellectione,& anima,ac intellectione & lapide
& consequenter diuersus effectus formalis,qui à toto non
distinguitur:ex intellectione,& anima resultat hoc totum,
seu hic effectus formalis intelligens, & percipiens obie-
ctum, & ex intellectione & lapide resultat aliud totum,
quod non est percipiens obiectum, neque intelligens,ne-
que proprium habet nomen, quo illud appellare possimus.

37 Obiic. Posse intellectionem vniri extraneo obiecto,
etiamsi per se ipsam vniatur proprio,ex hac vnione iden-
tificata cum intellectione tantùm infertur, non posse non
vniri proprio subiecto,non tamen infertur non posse vniri
per aliam vnionem superadditam subiecto extraneo, ita
vt per se ipsam sit vnita proprio subiecto, & per vnionem
superadditam extraneo. Sæpe incidi in similem doctri-
nam, & illam impugnaui, quia entitates quæ per se ipsas
aliquod subiectum afficiunt,non possunt sub eadem ratio-
ne aliud eodem modo afficere, sicuti actio per se ipsam
dependens ab hoc principio non potest mediâ aliâ actio-
ne ab alio dependere: neque præsentia per se ipsam respi-
ciens hoc spatium per modum alium superadditum, aliud
respicere;neque vnio extremorum per se ipsam illis affixa,
potest eâdem ratione aliis vniri, v. g. vnio integralis par-
tium quantitatis,licèt possit terminare vnionem ad subie-
ctum quod informat,non potest terminare aliam vnionem
integralē aliis partibus,de quibus propriis locis disputaui.

38 Tertiò inquiritur,an possit esse cognitio reflexiua supra
se ipsam? In qua re dicendum est non omnem cognitio-
nem esse reflexiuā supra se ipsam,sed plures cognosci per
alias superadditas. Conclusionem hanc manifesta expe-
rientia probat,quia non quotiescunque cognoscimus ali-
quod obiectum, cognoscimus illud à nobis cognosci, sed
sæpe post aliquod tempus illud cognouisse admaduerti-
mus,ex quo infertur priorem cognitionem non cognosci
per seipsam sed per aliam:quia si per se ipsam cognoscere-
tur, nullo tempore, in quo existeret,posset non cognosci.
Dicendum est secundò,posse dari cognitionem reflexiuam
super se ipsam,ita vt sit sui ipsius cognitio,& implicet exi-
stere quin per se ipsam cognoscatur. Probatur hæc con-
clusio, quia nulla apparet repugnantia in tali cognitione:
Secundò quia cum dico,omnis actus intellectus est cogni-
tio,cognitio ipsa,quâ veritatem hanc cognosco, se tenet
ex parte obiecti,& supra se ipsam reflectit:ergo sicuti da-
tur cognitio se ipsam per reflexionem confusè cognoscēs,
poterit dari alia,quæ expresè se ipsam cognoscat.

Obiicies obiectum dicit ordinem ad cognitionem, & 39
est priùs illa:ergo non potest identificari cum ipsa. Resp.
non omne obiectum esse prius cognitione, neque dicere
ordinem ad cognitionem,aut esse causam illius sed tantùm
obiectum distinctum à cognitione,quod mediis speciebus
influit in eamdem cognitionem,vt patet in ente rationis,
quod non est prius cognitione,qua fit,neque illius est cau-
sa & in cognitione, quâ seipsum Deus cognoscit, quæ est
cognitio sui ipsius, & non est prior se ipsa neque ad se ip-
sam relationem dicit.

§. VI.

De Verbo mentis.

AD perfectam notitiam naturæ cognitionis oportet 40
explicasse naturam verbi,quod producitur à cognos-
cente,de qua latè disputat P.Hurtad. disput.6.sect.5 & se-
quentibus;ego quæ ad illius notitiam necessaria sunt,bre-
uiter exponam. Dicendum est nullam cognitionem cre-
tam reperiri sine verbo. Hanc conclusionem rectè tradit
Hurtad.suprà.§.80.ex Patribus Molina,Vasquez,& Suario,
quam probat auctoritate Augustini & D.Thomæ,quorum
testimonia videri possunt apud ipsum Hurtad. & apud P.
Vasq. p.1.disp.38. n.6. Ratione concluso probatur. Omnis
qualitas producta per actionem intellectiuā seu dimanans
ab intellectu per modum manifestantis,est verbum: sed in
omni intellectione creata reperitur hæc qualitas: ergo in
omni intellectione creata reperitur verbum. Minor con-
stat ex iam dictis de natura intellectionis; reliqua proba-
tione non indigent.

Dictio est productio verbi quam dari in omni intelle- 41
ctione creata certum est, quia verbum productum est per
aliquam actionem siue cum illo identificatam, siue ab illo
distinctam,& quæcumque illa sit, dictio dicenda est, quia
hæc nihil est quàm actiua productio verbi, quæ nunquam
separari possunt:nullus enim potest edere verbum sine ob-
iectione,seu productione illius, quia de ratione verbi est
esse productum.

Ex his infertur in nostra sententia non distinguere actio- 42
nem intellectiuam à qualitate ex vi illius producta verbum
non distingui à dictione, quia non distinguitur qualitas
producta, in qua consistit verbum ab actione per quam
producitur,in qua dictio consistit. Infertur secundò,in di-
uinis cognitionem essentialem non esse dictionem, quia
cognitio essentialis non est productio, neque terminum
habet productum, aliàs Verbum,& Spiritus sanctus dice-
rent, & verbum producerent, quia omnia essentialia toti
Trinitati sunt communia. Infertur tertiò cognitionem no-
tionalem in Patre, quæ per connotationem ad propriam
personalitatem tantùm ab essentiali distinguitur, esse di-
ctionem,quia est productio verbi. Infertur quartò secun-
dam personam Trinitatis,seu Filium esse Verbum,quia est
terminus productus per dictionem. Infertur quintò in di-
uinis totam rationem formalem intellectionis includi in
dictione seu productione actiua Verbi,quod Verbum non
constituit Patrem, seu primam personam Trinitatis intel-
ligentem:quapropter dici non potest Pater est sapiens sa-
pientiâ genita. In nostra verò sententia in intellectu crea-
to,dictio & verbum non distinguuntur;secus in opinione,
quæ distinguit qualitatē ab actione,mediâ quâ producitur.

Difficultas est, quomodo requiratur verbum in cogni- 43
tione creata. Affirmant plures Thomistæ requiri,vt intel-
lectus in illo tanquam in obiecto priùs cognito cognoscat
obiectum,& hanc putant esse mentem Angelici Doctoris,
à quo alienum esse rectè probat Hurtadus suprà. Verbum
non requiri prædicto modo defendunt auctores nostræ
Societatis,& est communis Scholasticorum sententia:nul-
lum do,quia plures quisque inueniet. Conclusionem hanc

experientia

experientia ipsa demonstrat, experimur enim in cognitione cuiuscumque obiecti non cognoscere verbum aliquod, seu internam mentis imaginem, in qua obiectum cognoscamus, neque tale verbum cognitum vtile esset ad obiectum externum cognoscendum, quia verbum internum nullam habet similitudinem formalè cum obiecto externo, & est longè diuersæ rationis ab illo, & imperfectius obiecto, quando obiectum est aliqua entitas perfecta, veluti totum substantiale, vel animus rationalis: ergo in illo verbo nō possunt obiecta illo perfectiora quidditatiuè cognosci. Clariùs experientia adducta cernitur in sensationibus corporeis, in quibus eodem modo de specie expressa, ac de intellectuali verbo Doctores philosophantur: visio enim corporea, non ad speciem expressam residentem in organo terminatur, neque illā vnquam vidimus, neque audiuimus speciem expressam sensationis auditus: ergo sensationes externæ non terminantur ad species expressas productas per actionem sentiendi: ergo neque intellectio ad speciem expressam productam per actionē intelligendi, siue distinctam, siue identificatā cum actione, per quam producitur. Vrgeo in voluntatis actibus: Volicio immediatè terminatur ad obiectum externum, & non ad qualitatem productam per actionem volitiuam correspondētem verbo intellectus, quæ dicitur pondus in obiectum: ergo intellectio eodem modo terminatur immediatè ad obiectum. Probo antecedens, quando ego desidero pecunias Petro, vel dignitatem Ioanni conferendam, non desidero pecunias, aut dignitatem conferri termino producto in mea potentia volitiua per ipsam volitionem, sed immediatè Petro & Ioanni: neque desidero Petro, & Ioanni conferri qualitatem, quam ego per volitionem produco, sed ipsas pecunias, & eamdem dignitatem: ergo in his actibus neque obiectum respectus ad rem concupitam, neque ad personam cui concupiscitur, est qualitas internè producta, neque hæc est finis *cui*, aut finis *qui* horum actuum: ergo actus immediatè terminatur ad obiecta externa, & non qualitatem internam. Confirmatur respectu motiui formalis cuiuscumque volitionis, quod non est qualitas interna, sed obiectum externū, vt per se patet, non enim mercator propter qualitatem internam se mari committit, nec propter hanc agricola semen terræ credit, sed propter lucrum, quod expectat. Neque in motiuo charitatis erga Deum aliter dici potest: si enim hoc non esset diuina bonitas, actus charitatis erga Deum non esset Theologicus neque immediatè propter ipsum Deum: ergo eodem modo philosophandum est de actibus intellectus.

44 Paritatem modò petitam ex obiecto actuum voluntatis ad obiecta actuum intellectus vrgeo ex fundamento, quo mouentur Thomistæ ad tribuendum verbo hoc officium primarij obiecti. Ideo requirunt Thomistæ verbum immediatè terminare intellectionem, quia obiectum est distās, & non potest illam terminare: sed non obstante hac distātia obiectum voluntatis potest immediatè terminare volitionem: ergo eadem non obstante obiectum intellectus poterit terminare immediatè intellectionem. Rursus idem fundamentum euerto: cognitio, etsi primariò terminetur ad verbum secundariò terminatur ad obiectū medio verbo: ergo verbum debet terminari & dicere ordinem ad obiectum non medio alio verbo: ergo immediatè per se ipsum: ergo cognitio medio verbo, & verbum per se ipsum terminatur ad obiectum distans: ergo ratione distantiæ rectè poterit cognitio terminari immediatè ad idem obiectum, cur enim distantia, quæ non impedit terminationem immediatam verbi, & mediatam cognitionis, impediret terminationem immediatam cognitionis? Neque solutione indiget ratio ista à Thomistis pro sua sententia adducta, quia terminare præcisè secluso influxu actuo ex parte obiecti nihil est illi intrinsecum, neque dicit causalitatem aliquam, adhuc extrinsecam ab illo procedentem; sed tātùm est extrinseca denominatio, quæ potest competere obiecto absenti, imò & non existenti, vt dicebam Contr. 4. Punct. 4. vbi probaui posse dari sensationem externam circa obiectum absens, & non existens, & Thomistæ concedunt relationes prædicamentales respicientes terminos loco distantes; & transcendentales ad terminos purè possibiles, & non existentes.

45 Obiic. Thomistæ. Cognitio variatur inuariato obiecto: ergo quia variatur verbum, in quo obiectum cognoscitur. Hoc argumentum rectè retorquet Arriaga: Verbum variatur, inuariato obiecto: ergo quia variatur aliud verbum. Necessariò dicere debes variari verbum inuariato obiecto ratione principij, vel modi producendi: dic ergo eadem ratione inuariato obiecto variari cognitionem, & verbum, quod nos constituimus nullo modo terminans cognitionem, quia variatur principium, vel modus producendi cognitionem, & verbum se tenent ex parte actus, nullo verbo se ex parte obiecti tenente.

Obiic. insuper: quando quis diu vidit Solem, postea 46
clausis oculis videt lucem: ergo ex eo quod verbum ibi permansit. Hoc argumentum eiusdem rationis est cum aliis pro hac sentētia adductis, illud explico. Quando clausis oculis videtur lux, ibi permanet verbū cum speciebus, vel sine illis: si sine speciebus, eodem modo visio sine speciebus poterit dari: si cum illis; ergo species illæ, quæ deseruiunt ad productionem verbi, deseruire poterunt ad productionem visionis. Secundò etiamsi ibi permaneret verbum, datur visio non solùm verbi, sed lucis, vt intendit obiectio: ergo admisso hoc verbo, quod intendunt Thomistæ, remanet integra difficultas, quomodo sine speciebus lucis possit hæc videri, quia etsi in verbo videatur lux, non videtur per species verbi, sed per species sui. Ex his infero, hanc obiectionem ad rem non esse: si tamen opportunè in alia materia obiiciatur, respondendum est, tunc non verè lucem videri, sed vehementi imaginatione falli intellectum indicantem tunc lucem videri.

Pvnctvm II.

De apprehensione, iudicio, atque discursu.

PRimus actus intellectus apprehensio dicitur, quo obiectum sine affirmatione, aut negatione tangit intellectus, illúdque tantùm percipere, quod idem est ac apprehendere, dicitur; & hic actus, seu hæc apprehensio prima intellectus operatio appellatur. Hæc apprehensio duplex est, quædam simplex, alia composita: apprehensio, qua obiectum percipitur absque vlla conuenientia, aut comparatione, apprehensio simplex dicitur; illa verò quæ obiectum cum aliqua conuenientia, & comparatione attingit, composita appellatur. Negant nonnulli dari hanc compositam apprehensionem, sed immeritò, quia quādo audio propositionem aliquam proferri ab alio, & illius obiecto assensum non tribuo, neque positiuè dissentior, sed suspenso iudicio hæreo, tunc totam compositionem, & extremorum conuenientiam apprehendo, & nihil iudico: ergo circa obiectum, quo alius iudicat, ego habeo apprehēsionem: ergo apprehensio, & iudicium non semper differunt ex parte obiecti, sed tantùm ex modo tendendi in illud, & apprehensio attingit eamdem conuenientiā, in quam fertur iudicium. Addo cognitionem, qua apprehendo hominem, & cognitionem, qua iudico hominem esse animal rationale tantùm differre ex parte actus, non ex parte obiecti primarij, quia homo, & animal rationale ex parte obiecti non distinguuntur, neque conuenientia inter hæc extrema ab ipsis ex parte obiecti differt. Diuerso tamen modo differt cognitio, quā dico: *Homo est animal rationale*, à cognitione, quā apprehendo tantùm hominem, ac differt à cognitione quā apprehendo totum hoc complexum: *Homo est animal rationale*, quia etsi ab vtraque differat tātùm ex parte actus, vt modo dicebam, tamen apprehensio illa, quæ fertur in hoc complexum: *Homo est animal rationale*, absque iudicio, affirmatione, aut negatione ex parte actus conuenientiam attingit, licet non affirmatiuè, sed tantùm dubitatiuè, seu purè apprehensiuè: alia verò apprehensio, quæ tantùm hunc terminum simplicem *homo* tangit ex parte actus non fertur in aliquam obiecti conuenientiam. 1

Iudicium definitur: *Affirmatio, vel negatio.* Alio modo absque vlla disiunctione *Vnius de alio interna enunciatio*, seu: *cognitio qua sententia fertur de aliquo obiecto*, quæ definitiones apprimè naturam iudicij explicant, illúdque ab apprehensione secernūt. Est difficultas an in iudicio reperiatur vnus simplex actus, quo totum obiectum, extrema videlicet, & identitas inter illa cognoscantur; an verò reperiantur in illo tres cognitiones, duæ ad duo extrema, & alia ad illorum identitatem, seu connexionem terminatæ. Procedit eadem quæstio de apprehensione complexa, quæ eadem ratione resoluenda est. 2

P. Vasquez prima parte, disputatione ducentesima vigesima tertia, capite tertio: refert opinionem quorumdam asserentium 3

asserentium iudicium dicere tres conceptus, duos distinctos terminatos ad duo extrema, & tertium alium terminatum ad copulam, ex vi cuius vniuntur alij duo, & resultat iudicium constans duobus actibus tanquam illius partibus, & alio tanquam horum vnione, sicuti homo constat materiâ, formâ, & vnione. Pater Molina 1. part. quæst. 1. art. 3. disp. 3. §. *Quod si aduersus*, videtur huic sententiæ consentire, quatenus asserit, iudicium dicere actus distinctos terminatos ad extrema, & ad illorum copulam, differt tamen ab illa, quia asserit totam rationem formalem iudicij consistere in actu illo, qui ad copulam extremorum terminatur, & duos alios tantùm se habere tanquam conditionem, sine qua actus terminatus ad copulam nequit existere. Circa mentem huius Doctoris mihi dubium est, an actus ille terminatus ad copulam constituatur tanquam nexus, & vnio aliorum duorum actuum formalium, vel tantùm dicatur vnio extremorum, quia ex vi illius cognoscuntur vt vnita obiecta duorum actuum. Sanè multum inclinor in posteriorem huius partis explicationem, ita vt tantùm senserit P. Molina iudicium dicere tres conceptus duos terminatos ad extrema præsuppositiuè & tanquam conditiones ad tertium terminatum ad copulam, qui est nexus non duorum priorum actuum, sed suorum obiectorum, quia munus, quod huic copulæ tribuit sapientissimus Doctor, est connectere extrema talis pronunciati, quod rectè de extremis obiectiuis explicatur. Deinde inter explicandam huius copulæ naturam asserit, non esse nudè apprehendere copulam, sed quoad nutum, seu assensum vel dissensum veritatis illius quibus innuere videtur sapientissimus Pater hunc tertium conceptum attingere per se ipsum connexionem extremorum & ipsa extrema, & dici copulam, quia non extrema soluta, sed connexa formaliter ex vi illius attingit, & quia supponit duos alios conceptus. Quæ sententia sic explicata non differt ab illa, quæ asserit iudicium consistere in simplici quodam actu. Quod enim actus iste alios supponat, vel non supponat, alia est difficultas, quam diuerso modo auctores definiunt. Pater Vasquez suprà numero decimo quinto, docet iudicium dicere duos conceptus, alterum prædicati, alterum subiecti, quibus extrema concipiuntur, non absolutè, sed ita relatè, vt vnum alteri conueniens repræsentetur. P. Hurtadus disputatione 7. sectione secunda, P. Arriaga disputatione 6. sectione quarta, & communis recentiorum sententia, docet iudicium consistere in quadam simplici qualitate indiuisibiliter terminatâ ad extrema, & ad ipsorum vnionem.

4 Primam sententiam constituentem in iudicio duos actus medio alio vnitos impugnat P. Vasquez, quia actus illi sunt accidentia adæquata, & ita inter se vniri non possunt, neque vnquam Philosophia cognouit nouam vnionem accidentium sine noua subiectorum vnione. Respondebunt aduersarij actus illos, etsi inter se distinctos, realiter non esse adæquatos, quia ex natura sua ordinantur ad componendum iudicium, sicuti materia, & forma ad vnionem componendam, ita rectè posse vniri, neque esse contra rectam Philosophiam dari duos actus inadæquatos vnitos medio alio, sicuti dantur duo gradus caloris in eodem subiecto vniti mediâ aliâ vnione caloris, ex vi cuius calor intensus constituitur, quod verò præcesserint, vel non præcesserint sine vnione, parum ad rem attinet. P. Molina asserit iudicium non posse consistere in tribus actibus, quia esset vnum per accidens. Docent aduersarij tres actus vnitos non constituere vnum per accidens, sed vnum per se.

5 Contra prædictam sententiam sic arguo: Actus ille tertius terminatus ad connexionem extremorum vel formaliter in se est assensus, vel tantùm ex vi illius resultat assensus, quia vnit actus terminatos ad extrema, & ipse ad ipsorum connexionem terminatur. Si primum dicas, infero actum iudicij non consistere in complexo resultante ex triplici actu, sed in illo tertio vniente duos actus extremos. Si secundum, infero apprehensionem compositam, per quam apprehendo propositionem ab alio prolatam esse iudicium, quia terminatur ad extrema, & ad connexionem illorum. Confirmatur: ex eo præcisè constituitur iudicium secundùm hunc dicendi modum, quia dantur duo actus terminati ad extrema, vniti alio actu terminato ad ipsorum connexionem: sed in illa apprehensione composita dantur duo alij actus vniti alio tertio terminato ad connexionem extremorum, quæ respiciunt actus vniti: ergo illa apprehensio formaliter est iudicium. Secundò eamdem sententiam impugno. Implicat actum dari terminatum ad vnionem extremorum, qui non terminetur ad ipsa extrema vnita: ergo posito actu terminato ad extrema superfluunt duo alij actus terminati ad extrema, & non ad vnionem. Antecedens probo: extrema identificata non vniuntur per aliam vnionem superadditam, sed formaliter per se ipsa, quia illorum vnio tantùm est ipsorum identitas, & nihil identificatur cum alio per aliquid superadditum, sed formaliter per se ipsum: ergo actus ille qui attingit vnionem, seu identitatem extremorum, debet attingere id per quod formaliter identificatur: ergo debet attingere formaliter ipsa prædicata identificata, in quibus vnio ab identitate non distinguitur: ergo non datur actus terminatus ad vnionem seu identitatem, qui non terminetur ad ipsa extrema identificata, intellectus enim non concipit identitatem extremorum tanquam quid ab illis distinctum. Idem argumentum fit de differsa, seu diuisione extremorum, quia cum ego dico, *Petrus non est equus*, non apprehendo aliquid medium inter Petrum, & equum, ratione cuius distinguantur, Petrus enim per se ipsum non est equus; & equus per se ipsum non est Petrus.

Iudicium non includere duos actus illos, quos ponebat 6
Pater Vasquez, sic probo: Non potest cognosci homo conueniens rationali, quin ex vi eiusdem actus cognoscatur rationale conueniens homini: ergo posito quodam actu, quo cognoscatur homo conueniens rationali superfluit actus distinctus, quo cognoscatur rationale conueniens homini. Probo antecedens: hominem conuenire rationali, est hominem esse idem cum rationali: sed hominem esse idem cum rationali, & rationale esse idem cum homine, sunt formaliter idem: ergo hominem conuenire rationali, & rationale conuenire homini sunt formaliter idem; ergo per eumdem actum, quo cognoscitur hominem conuenire rationali, cognoscitur rationale conuenire homini: ergo iudicium non dicit duos illos actus distinctos, quos P. Vasquez in illo constituit. Secundò ad hominem arguo; duo illi actus vniri nequeunt in sententia Patris Vasquez, qui primam opinionem impugnat ex eo quod actus distincti, quos illa constituit non possent vniri: ergo si iudicium consistit in duobus illis actibus, non est accidens, sed quoddam aggregatum accidentium. Rursus quilibet actus vt distinctus ab alio non est formaliter iudicium: ergo est apprehensio: ergo iudicium est aggregatum apprehensionum: ergo apprehensio, & iudicium tantùm differunt penes magis, & minùs accidentaliter, sicut differt vnus homo à pluribus hominibus.

Ex his infertur iudicium consistere in simplici actu, ex 7
vi cuius cognoscitur connexio, seu identitas extremorum, & ipsa extrema formaliter ab ipsa connexione indistincta adhuc ex parte actus, quia cognoscere identitatem est cognoscere hoc esse illud, quod cognosci nequit, quin cognescatur hoc, & illud, neque aliud est cognoscere hoc esse illud, quàm certo modo hoc & illud cognoscere, quia ex parte obiecti nulla formalitas correspondet copulæ *est* distincta à formalitate extremorum.

Obiicies. Quando audio hanc propositionem *Petrus est* 8
albus, successiuè formo tres conceptus, audito enim *Petrus*, apprehendo vnum extremum; audito *est* apprehendo copulam; & audito *albus*, apprehendo aliud extremum; ergo in iudicio reperiuntur tres conceptus. Respondeo his vocibus successiuè auditis successiuè formari tres conceptus, non tamen ex illis fieri vnum iudicium, quod semper consistit in indiuisibili actu, sed priùs audito vno extremo illud apprehendit intellectus, deince auditâ copulâ, intellectus alium conficit actum, ex vi cuius tangit iterum extremum priùs apprehensum, copulam, & aliud extremum vagum, seu in communi, & dicit *Petrus est aliquid*: vltimò audito alio extremo tertium actum conficere attingentem duo extrema, & illorum copulam, per quem dicit *Petrus est albus*, in quæ tota adæquata ratio iudicij est constituenda, quem actum primò intellectus elicuisset, aliis duobus prioribus omissis si simul totum hoc complexum *Petrus est albus*, fuisset applicatum.

Hanc eamdem doctrinam tradit Arriaga, vt huic argu- 9
mento satisfaciat, & defendat iudicium in simplici qualitate consistere: nihilominus num. 8. propter hoc argumentum asserit apprehensionem huius complexi *Petrus est albus*, posse esse compositam diuersis actibus elicitis, eâdem successione,

successione, quâ voces audiuntur, & n. 84. disparitatem adducit inter iudicium, & apprehensionem, quia vno extremo tantùm concepto non potest dari iudicium, quia iudicare est enunciare vnum de alio, tamen potest dari apprehensio, quæ simplici termino contenta est, & hac ratione potest apprehensio illa componi pluribus apprehensionibus successiuè elicitis, & iudicium semper in simplici qualitate debet consistere. Disparitas hæc ad rem non est, quia ex illa tantùm potest probari actus illos, qui præcedunt iudicium de hoc complexo non esse iudicia, sed apprehensiones, & actus, qui præcedunt apprehensionem de eodem complexo successiuè audito esse apprehensiones, non tamen probatur ex illa, duas apprehensiones præcedentes simul cum tertia aliam componere. Fateor etiam hanc vltimam apprehensionem alias apprehensiones supponere, sed affirmo omnes esse adæquatè distinctas, & nullam dari ex illis compositam, quia sicut iudiciũ non cõponitur ex apprehensionibus, quę illud præcedunt, neque apprehensio componitur ex apprehensionibus quæ illam præcedunt. Deinde quando ego successiuè audio hoc cõplexum *Petrus est albus*, antequã de illo iudicium feram postquã totum illud audiui, vt primũ percepi hasvoces, *Petrus est*, nondũ tertia percepta elicui iudicium, quo de Petro prædicatũ, vagum, seu commune enunciaui: ergo ante illud iudicium, quo dixi *Petrus est albus*, præcessit aliud iudicium: ergo sicuti iudicium illud vltimum simplex dicitur etiamsi aliud habuerit præcedens: ita apprehensio simplex dicetur, etiamsi aliam apprehensionem habuerit præcedentem. Sit ergo firmum apprehensionem de toto illo complexo esse simplicem quemdam actum; quod eodem modo probatur, ac de iudicio, scilicet quia nullus actus potest attingere vnionem, seu identitatem extremorum, quin ipsa extrema vnità pertingat, & ita in illo tota adæquata ratio apprehensionis de illo obiecto complexo consistet.

10 De iudicio hypothetico idem iudicium tenendum est, quia cùm ego dico: *Si Petrus currit, mouetur*, conditio, vt in Summulis explicabam, est affectio prædicati, quod formaliter vt affectum tali conditione, dicitur de subiecto, & terminat copulam propositionis, seu identitatem cum altero extremo. Idem tenendum est de his iudiciis: *Petrus currit, vel legit*: *Petrus currit, & Ioannes legit*, quia in duobus prioribus affirmatio est sub disiunctione duorum extremorum, quorum disiunctio necessariò terminat actum ad vtrumque extremum terminatum, in quo totum iudicium consistit, & vltimum iudicium affirmatio est cum coniunctione eadem ratione cognoscenda per actum ad vtrumque extremum coniunctum terminatum, in quo totum iudicium coniunctiuum situm est.

11 De Discursu nihil speciale dicendum occurrit, præter illa, quæ in Logica de illo tradita sunt Controu. 9.

Punctvm III.

An possint componi supernaturaliter assensus, & dissensus, amor, & odium de eodem obiecto in eadem potentia.

1 Difficultatem hanc multi passim attingunt, quam ego non ita breuiter tractabo, quia non communi acquiesco sententiæ, & in his quæ auctoritatis Doctorum inopiâ laborare videntur, semper debet esse vberior pertractio, & locupletior rationum supellex.

§. I.

Doctorum placita, & status quæstionis.

2 Difficultas hæc eadem est in actibus intellectus, & voluntatis: eadem enim repugnantia, quæ est inter assensum, & dissensum respectu eiusdem potentiæ est inter amorem & odium. Sed tota solutio pendet ex doctrina tradenda de actibus intellectus, ex qua facilè poterit in actibus voluntatis præsens dissolui difficultas. Dicam quid sentiam de oppositione inter assensum, & dissensum, & ex hac oppositione procedam ad oppositionem inter volitionem, & nolitionem efficacem de eodem obiecto.

3 Reliquæ qualitates non vitales inuicem se gradibus remissis ferunt: assensus tamen & dissensus; amor, & odium efficax dẽ eodem obiecto ita indiuisibiliter opponuntur, vt per minimum gradum assensus totus dissensus, etsi intensissimus corrumpitur, & in amore eadem indiuisibilis oppositio mutuò reperiatur. Ex hac peculiari oppositione, quam habent qualitates vitales, qua primæ qualitates, & aliæ ex his ortæ carent, peculiaris insurgit dubitandi ratio, an saltem de potentia Dei absoluta possint simul eamdem potentiam afficere, assensus, & dissensus, amor, & odiũ, neque de intensione, sub qua existerẽt, qui de hac re disputant mentionem faciunt, quia tota difficultas est in coniunctione horum actuum independenter ab illorum intensione, quia si semel assensus, & dissensus etiam in gradibus vel remissis in eodem subiecto recipiantur, in eodem poterunt de potentia absoluta sub quacunque intensione foueri.

4 P. Suarez tom. 2. Met. disp. 45. sect. 4. num. 25. & tom. 1. in 3. p. disp. 38. sect. 3. PP. Conimbr. lib. 2. de generat. cap. 3. quæst. 8. art. 6. Arriaga disp. 6. sect. 5. asserunt adhuc de potentia absoluta non posse hos actus in eodem subiecto associari, cui sententiæ ita adhæsit Canus lib. 12. de locis cap. 14. adhuc in actibus inefficacibus, vt compulsus sit, non sine audacia dicere animam Christi continuisse interdum gaudiũ beatificũ, vt tristitiæ locum daret, quam sentẽtiam omnes Theologi & non pauci cum graui censura, reiiciunt. Gab. in 4. dist. 10. quæst. vnicâ, art. 3. dub 3. Palud. in 3. dist. 15. quæst. 2. affirmant posse Deum quoscunque actus contrarios positiuos, etiam vitales quantumuis inter se repugnantes in eodem subiecto coniungere: & certè miror doctissimum Patrem Suarium id negasse in his actibus, qui tom. 3. de gratia, lib. 7. cap. 21. asseruit gratiam, & peccatum de potentia Dei absoluta posse simul existere, in quibus eadem omnino ratio repugnantiæ, si aliqua esset inter assensum, & dissensum ratione obiectorum, vt postea expendam, deberet excogitari, & stante eadem ratione, quâ probat Suarez diuinæ omnipotentiæ subdi simultatem inter gratiam, & peccatum, planè conuincitur assensum, & dissensum posse à Deo in eodem subiecto componi, vt postea expendam.

§. II.

Fundamenta sententiæ negatiuæ expenduntur.

5 Præcipuum argumentum pro parte affirmatiua in his quæ de potentia absoluta procedunt, sumitur ex solutione argumentorum, quæ fiunt pro sententia negante: illa expendo. Arguit Suarez: & assensus, & dissensus respiciunt obiecta contradictoria inter se de potentia absoluta incompossibilia: ergo sunt incompossibiles adhuc eâdem intercedente omnipotentia. Confirmat eamdem rationem: Iudicium, quo dico *Petrus existit*, ponit existentiam in Petro: iudicium quo dico, *Petrus non existit*; ponit negationem existentiæ in eodem Petro: sed in Petro non potest esse existentia, & negatio existentiæ: ergo non potest esse iudicium de existentia, & non existentia eiusdem Petri. Retorqueo argumentum in gratia, & peccato. Per gratiam constituitur homo dignus beatitudine & carendi pœnâ æternâ; & carendi beatitudine per peccatum: ergo gratia, & peccatum respiciunt obiecta contradictoria: ergo sicut implicat coëxistentia obiectorum, ita implicant dignitates ad talia obiecta videlicet gratia, & peccatum. Secundò si iudicium, quo ego dico, *Petrus existit*, ponit existentiam in Petro; cur non dicam ego dignitatem fruendi beatitudine, & carendi pœna æterna ponere in subiecto digno beatitudinem & carentiam pœnæ æternæ? non enim maior est connexio inter iudicium & obiectum cognitum, quàm inter dignitatem, & obiectum respectu cuius est dignitas. Resp. inter obiecta assensus reperiri immediatam contradictionem, quia sunt esse, & non esse eiusdem rei: hanc verò contradictionem non refundi in actus, quia assensus, & dissensus sunt entitates positiuæ, quæ nullam connexionem habent cum obiectis, ac proinde possunt existere, etiamsi obiecta non existant. Ad confirmationem respondeo, actum, quo ego dico *Petrus existit*, non ponere existentiam in Petro realiter, & physicè, sed tantùm intentionaliter, hoc est, cognitionem ad existentiam terminatam, & ita de actu, quo dico non existere respectu negationis existentiæ: non enim infertur Petrum existere ex assensu circa illius existentiam, neque non existere, ex dissensu, & ita neque per assensum, neque per dissensum quidquam pono physicè in subiecto, sed tantùm extrinsecè,

extrinsecè, & intentionaliter, per quod illi non repugnat, quia præcisè ex parte obiecti non maior est repugnantia in terminando assensu orto ab hac potentia, & dissensu ab illa, quàm in terminando assensu, & dissensu ab eadem potentia dimanante.

6 Alio modo arguit Suarez: assensus, & dissensus, ita se habent, vt vnus destruat obiectum formale alterius: ergo non possunt simul in eodem subiecto reperiri. Hæc destructio obiecti formalis, si aliquam efficaciam habet, probat tantùm non posse aliquem præbere assensum alicui obiecto naturaliter propter motiuum formale, quod se habens eodem modo respectu alius materialis obiecti, eamdem potentiam non mouet ad assensum. Exempli gratiá: Proponitur Hæretico mysterium Trinitas, & mysterium Incarnationis vtrumque à Deo reuelatum, & vtriusque reuelatio applicata ab Ecclesia; non credit Hæreticus mysterium Trinitatis, sed potiùs discredit, dicítque se credere mysterium Incarnationis propter Deum reuelantem. Tunc arguitur ex destructione motiui formalis ad probandũ hæreticum non credere mysterium Incarnationis fide diuinâ propter Deum reuelantem. Hæreticus hic, dum negat mysterium Trinitatis, paruipendit auctoritatem Dei reuelantis, & Ecclesiæ applicantis reuelationem: ergo etiamsi mysterium Incarnationis postea credat, non credit propter auctoritatem Dei dicentis, neque Ecclesiæ applicantis motiuum fidei, quia si ad hæc attenderet, & non ad alia, vt mysteriũ Incarnationis crederet, illis nó moueretur, sicuti eisdem non fuit motus ad mysteriũ Trinitatis credendum, vel si illis moueretur ad assentiendũ mysterio Incarnationis, eodẽ modo moueretur ad assentiendum Trinitatis mysterio. Hæc est argumentatio, quæ fieri potest ex destructione motiui formalis, an verò sit efficax vel nõ, modò non definio, quia ad materiam de fide spectat, nihil ad nostrum institutum attinet, habétque non mediocrem difficultatem, quia hæretici negantes mysterium Trinitatis, non sibi persuadent Deum illud reuelasse, est enim notum naturæ lumine verum esse quidquid Deus dicit, neque possent negare obiectum, quod sibi persuaderent esse reuelatum à Deo, quin sentirent Deum esse mẽdacem, quod longè alienum est ab illorum mentibus; sed dicunt Ecclesiam fictam reuelationem applicare, sibique persuadent veram reuelationem applicare dum dicunt Deum mysterium Incarnationis reuelasse, quia in hac reuelatione non tantam apprehendunt difficultatem, quantam in reuelatione mysterij Trinitatis, & ideo illam reuelationem credunt propter Ecclesiam applicantem, & non illam etiamsi ab eadem Ecclesia applicetur: sicuti ego Petro mihi rem aliquam narranti, quæ non difficilè contingere possit, credo propter illius auctoritatem; quod si alia, quæ mihi difficiliora apparent, dicat, illa credere nolo. Hæc dixi ad difficultatem aperiendam, non animo illam definiendi, certum enim est hæreticum negantem mysterium aliquod reuelatum à Deo, postquàm reuelatio sufficienter proposita fuit ab Ecclesia, non posse actu fidei diuinæ supernaturalis respicientis motiuum fidei aliud credere mysterium; an verò hoc proueniat ex dicta destructione motiui, an ex defectu habitus, vel ex alio capite, à Theologis est discutiendum, & definiendum.

7 Ad rem nostram accedens respondeo: assensum, & dissensum circa idem obiectum materiale non sibi inuicem destruere obiectum formale, quia possunt diuersa obiecta formalia respicere; v.g. potest esse assensus fidei humanæ circa aliquod obiectum, & dissensus opinionis probabilis, vel actus scientifici circa idemmet obiectum; vel vterque opinatiuus per diuersa media, non tamen inquiritur, an assensus, & dissensus possint esse circa idem obiectum materiale, & formale simul, sicuti non inquiritur an possint coëxistere amor, & odium circa idem obiectum materiale propter eamdem rationem formalem; hi enim actus adhuc successiuè repugnant, quia amor semper respicit bonitatem obiecti, & odium malitiam illius, neque potest idem motiuum adhuc successiuè his actibus esse commune. Dices destruere sibi obiectum materiale: sed id ego nego ratione supradictâ in solutione primi argumenti, quia hi actus nihil ponunt in obiecto materiali, neque huius existentia necessaria est ad assensum, vel dissensum respectu potentiæ quæ falli potest, æquè enim possibilis est assensus, quo dicam, Petrus existit, siue existat, siue non existat. Addo idem fore dicendum de eodem obiecto formali siue existenti, siue non existenti, si idemmet obiectum formale posset successiuè assensum & dissensum, amorem, & odium terminare. Quidquid enim obiectum siue materiale, siue formale successiuè valet terminare, quatenus est ex se, si ex alio capite non repugnet, simul poterit eodem modo terminare, quod adhuc de terminis vnionis realis docui in Physicis Controuers. 8. Punct. 2.

8 Aliud vulgare argumentum pro hac sententia ita fieri solet. Assensus fertur in obiectum, vt verum; dissensus in obiectum, vt falsum: sed nullum obiectum potest esse verum, & falsum: ergo in nullum obiectum potest ferri assensus, & dissensus. Alio modo idem ferè argumentũ proponitur. Intellectus necessariò præbet assensum obiecto, quod apparet vt verum; necessariò præbet dissensum obiecto, quod vt falsum apparet: sed obiectum non potest apparere, vt falsum & vt verum: ergo non potest in illud intellectus ferri assensu, & dissensu. Vtraque obiectio multa confundit, multàque falsa supponit, & nihil quod difficultatem ingerat adhuc falsum comminiscitur.

9 Respondeo: Intellectum non ferri semper in obiectum vt verum, etiamsi illud *vt* reduplicet conditionem, quia verum formaliter dicit obiectum esse cognitum, & intellectus non supponit secundum omnes suos actus obiectũ cognitum. Quod si concederemus intellectum ferri necessariò in verum sicuti voluntas in bonum, hoc esset intelligendum de obiecto vero non realiter, sed apparenter, & supernaturaliter loquendo nõ solùm de obiecto quod actu verum apparet, sed quod saltem posset vt tale apparere, sicuti de obiecto voluntatis philosophamur. Secundò, qui asseruerit posse de potẽtia absoluta in idem obiectum ferri simul assensum & dissensum, facilius dicet posse idem obiectum apparere vt verum, & vt falsum per diuersos actus, etiamsi in re non possit esse simul verum, & falsum. Ad aliud, quod adducitur in secunda obiectione, Resp. intellectui non semper fuisse propositum vt verum id, in quod fertur actu assensus, neque vt falsum id, in quod fertur per dissensum: sæpè enim nullá præcedenti apprehensione assentitur, vel dissentitur, & ita necessarium non est fuisse obiectum repræsentatum, vt verum, vt feratur in illud actu assensus, sed demus hoc necessarium esse: adhuc naturaliter præcedit sæpe apprehensio quá obiectum proponitur, vt verum, & alia, quá proponitur vt falsum, antequàm intellectus iudicium affirmatiuum, vel negatiuum de illo præstiterit, ac proinde ex hoc capite non repugnabit adhuc naturaliter coëxistentia assensus, & dissensus de aliquo obiecto.

10 Alio modo argumentatur nonnullus: si posset esse simul assensus, & dissensus de aliquo obiecto, posset quis esse simul fidelis & hæreticus: consequens est falsum: ergo antecedens. Resp. consequens negandum esse adhuc respectu diuersorum obiectorum, non enim potest quis actus supernaturali fidei diuinæ credere mysterium Incarnationis, & esse hæreticum circa mysterium Trinitatis, vel ex destructione motiui, de quo dicebam suprà, vel ex alio capite, quod Theologi assignabant. Ex quo melius inferri licebit non posse hominem esse hæreticum, & fidelem circa idem obiectum. Ne tamen sine aliqua doctrinæ vtilitate obiectionem adduxerim, respondeo hominẽ habentem assensum, & dissensum circa idem obiectum, nullum ex his actibus liberè exercere, quia nullus illorũ naturaliter potest ab illo produci, vel conseruari in præsentia alterius, quia si priùs assensum liberè elicuerat in instanti *A*, & Deus in instanti *B*, illi infundebat dissensum, dissensus hic non illi liberè infunditur, quia quatenus est ex se per assensum est quasi prædeterminatus, ad dissensum non habendum, neque assensus potest liberè ab illo conseruari, quia per dissensum etiam à Deo infusum homo determinatur ad assensum non habendum, & quatenus est ex se, etsi non liberè, quia dissensus non liberè contingit, iam est determinatus ad non habendum assensum, qui tantùm ex voluntate Dei supernaturaliter conseruatur. Quod si Deus dissensum infunderet præuisá libertate voluntatis circa existentiam assensus pro illo instanti, & assensu liberè producto à voluntate se determinante, & à Deo concurrente iuxta suam libertatem, assensus ille liber permaneret, etiamsi dissensus exigeret illius corruptionem: quia tunc dissensus omnino per accidẽs se haberet, respectu cõseruationis assensus, neque illam redderet miraculosam, sed totum miraculum esset in infusione dissensus, quia supposito assensu pro illo instanti naturaliter liberéque producto, non solùm poterat naturaliter esse in illo

illo instanti, sed neque supernaturaliter poterat non esse naturaliter in illo. Idem dico de reliquis instantibus conseruationis, si Deus semper conseruaret alterum actũ supposita libera conseruatione alterius: quia nihil, quod subsequitur productionem rei, & quod omnino consequenter ad illam se habet potest illius tollere libertatem. Ex hoc infero non posse adhuc supernaturaliter dari in eadem potentia assensum, & dissensum vtrumque liberè productum, ac proinde non posse hominem esse simul fidelem, & hæreticum, quia hæ denominationes, quando sumuntur ab actibus, non ab actibus necessariis, sed tantùm à liberis desumuntur.

11 Vltimò arguitur: Gratia, & peccatũ non possunt esse simul: ergo neque assensus, & dissensus. Probatur consequentia: ideo gratia, & peccatum non possunt esse simul, quia sunt dignitates respicientes obiecta contradictoria, sed eadem est ratio de assensu, & dissensu: ergo. Resp. antecedens discutiendum esse inter Theologos, interim tamen dico duplicem esse sententiam; quandam asserentem peccatum dicere pro formali, vel pro fundamento necessario ad sui formalitatem negationem gratiæ: secundùm hanc opinionem concedendum est primum antecedens, & neganda est consequentia, illiusque confirmatio, quia secundùm hanc sententiam ideo esse non possunt gratia, & peccatum, quia peccatum, dicit priuationem gratiæ, & implicant esse simul habitus, & priuatio. Alia sententia, Priuationem gratiæ omnino distinguit à formalitate peccati, & à fundamento illius, & asserit, priuationem gratiæ tantùm esse effectum secundarium peccati, sicuti priuatio frigoris est effectus secundarius caloris informantis subiectum: secundùm hanc sententiam posset philosophari de gratia, & de peccato, sicuti, & de assensu & dissensu, & dici posset coëxistere de potentia Dei absoluta, quod affirmat Suar. suprà, qui id negat de assensu, & dissensu, licet forsan non deficiet disparitatis caput, quia assensus, & dissensus positiuè à Deo conseruantur, & potest Deus non subtrahere conseruationem dissensus, etiamsi illius subtractionem exposcat assensus, & è cõtrà, & ita supernaturaliter vtrumque conseruare, peccatum autem cùm non dependeat in conseruari à Deo difficilius posse videtur adhuc supernaturaliter cum gratia componi.

§. III.

Explicatâ repugnantiâ inter assensum & dissensum explicatur propria sententia.

12 NOn poterit hæc difficultas probabili fundamento dissolui, ni radicitùs examinemus caput, ex quo assensus, & dissensus, amor, & odium circa idem obiectum repugnent, illo enim cognito iudicium facilè facere poterimus, an possit diuinitùs dispensari; quod si lateat nihil de illo non temerè dici poterit.

13 Repugnantiam oriri ex obiectis non dubito, quidquid enim est in actu, oritur ab obiecto, tanquam à termino extrinsecè specificante à priori, vel à posteriori; sed dubium adhuc supereſt, an hæc repugnantia, ex quocunque extrinseco oriatur, in quo formaliter consistat. Communis contrariorum repugnantia in eo sita est, quod vnum per informationem sui exigit, vt Deus subtrahat conseruationem alterius, & ne concurrat ad illius productionem, etiam in præsentia principij productiui exigentis illum primò producere, & perpetuò conseruare, & suppositа etiam exigentia, qua contrarij in hoc instanti expulsum in instanti præcedenti habuit, ne in hoc instanti corrumperetur, quã resistentiã latiùs explicui in Generat. Contr. 6. Punct. 2. Alia est actiua resistentia, quæ est inter principia productiua cõtrariorũ formaliter sibi inuicè resistentium. Hanc actiuã resistentiam respectu actuũ vitalium liberorũ, qui in eodem subiecto existunt, nullo modo possumus meditari in ordine ad principiũ vitale, quod est idem indiuisibile respectu assensus, & dissensus, & respectu amoris, & odij: neque respectu aliorum principiorum in plerisque actibus, liberè procedunt à voluntate formaliter, si sint actus pertinentes ad hanc potentiam; vel imperatiuè, & secundariò, si ad intellectum pertineant sicuti assensus, & dissensus.

14 Neque sat est his actibus concedere repugnantiam formalem, quam in aliis contrariis, v. g. calore, & frigiditate, reperimus, quia si hoc modo tantùm opponerentur, ex eo quod assensus exigeret corruptionem dissensus, non ita indiuisibiliter opponerentur, vt non possent in gradibus remissis adunari, sicuti adunantur frigiditas, & calor, cùm ex hoc capite imbecillior sit repugnantia inter hos actus, quàm inter calorem, & frigiditatem; calor enim exigit nõ solùm suam conseruationem, contrario oppositum non intendente; sed etiam præsente aqua intendente producere frigiditatem, exigit vt Deus, vires aquæ coërceat, ne frigiditatem producat, media qua destruatur: amor verò existens in anima non ita ardenter suam exposcit conseruationem, vt exigatà Deo non produci odium ab anima illud intendente producere, neque ratione amoris existentis in anima aliquam coactionem patitur anima, ne odium producat, medio quo destruatur amor. Deinde aliam oppositionem reperiri inter actus voluntatis existimo perspicuũ esse, quia assensus præmissarum necessitatem quoad specificationem ad assensum conclusionis inducit, eo enim ipso, quod ego assentiam præmissis, ex quibus legitimè infertur consequens, etiamsi ex diuersione animæ, vel nimia attentione ad alia obiecta non eliciatur assensus conclusionis; dissensus tamen non poterit elici. Exempli gratia: habeo ego hos assensus, *omnis homo est animal, Petrus est homo* etiãsi non eliciam, *ergo Petrus est animal*, tamen cum his præmissis non potero iudicare Petrum non esse animal: ergo hic assensus, *Petrus non est animal*, habet oppositionem cum his duobus; *omnis homo est animal, Petrus est homo*, sumptis indiuisibiliter, quam non habet cum aliquo eorum seorsim sumpto, cum quo, alio secluso, poterit componi: ergo incompossibilitas actuum nascitur ex alio capite distincto à formali incompossibilitate, quam habeant per modũ contrarietatis assensus, & dissensus in eodem subiecto, & de eodem obiecto, cùm plures actus, etiam de diuersis obiectis saltem inadæquatis, & longè diuerso modo significatis incompossibilitatem habeant.

Deinde intellectus non potest per eum indiuisibilem 15
actum assentiri, & dissentiri: sed repugnantia huius actus non potest oriri ex incompossibilitate formali, quia secluso omni alio actu, hic repugnat saltem naturaliter, & resistentia formalis essentialiter dicit duplicem contrariam formam: ergo ex alio capite oritur repugnantia, propter quam intellectus non valeat simul assentire, & dissentire eidem obiecto; repugnantia enim formalis non potest inueniri in simplici actu, qui esset simul assensus, & dissensus, neque talis actus ex illa repugnantia impossibilis est saltem naturaliter, sed ex alio capite.

Sensco incompossibilitatem ex vi cuius assensus, & dis- 16
sensus de eodem obiecto, sicuti alij actus intellectus, non possunt esse simul adhuc in gradibus remissis prouenire ex modo, quo obiectum repræsentatur intellectui per vnum actum, ex vi cuius anima impotens sit tendere in illud per actum oppositum, non per puram actuum incompossibilitatem, sed quia per actum assensus determinatur, & adducitur potentia, vt non possit, neque à se neque à voluntate determinari ad dissensum, quia obiectum ita proponitur, vt nullam rationem habeat mouendi ad dissensum, & in hoc sensu verum erit, quod docet Suarez vnum actum destruere motiuum alterius contrarij, hoc est, ita proponere obiectum materiale illius, vt sub nulla ratione valeat intellectus neque per se ipsum, neque per actum voluntatis determinari ad actum oppositum. Pro explicatione huius conclusionis noto; quod etsi verum sit intellectum actu assensus non necessario ferri in obiectum verum, neque actu dissensus in falsum præsuppositiuè, hoc est, in obiectum quod supponatur verum, vel falsum, ante ipsum actum: Nihilominus certum esse intellectum non posse ferri actu dissensus in obiectum, quod ex primæ apprehensione terminorum verum apparet, siue ex se, sicuti hoc obiectum; *quodlibet est, vel non est*: siue ex suppositione, sicuti hoc obiectum, *omne quod est in hoc instanti, ex suppositione, quod sit, non potest non esse*; quæ obiecta necessariò prædeterminant intellectum, ne dissentiat ab illis, vt nullus, qui illa semel valeat percipere, possit ab illis dissentire, etiamsi contingere possit aliquando ex nimia animi attentione illis assensum non præbere, quia illorum dissensus non solùm opponitur cum assensu ipsorum, sed cum prima apprehensione terminorum.

Ex his infero, posito assensu circa existentiam Petri, in- 17
tellectũ manere determinatũ ex huius assensus vi ad non eliciendũ dissensum de eodem obiecto, quia posito assensu intellectui repræsentatur existentia Petri, tanquam actu existens; ergo repræsentatur tanquam quid euidenter

falsum Petrum non existere, tanquam quid impossibile, ex suppositione facta, Petrum non existere, quia ex suppositione, quod Petrus existat, implicat ipsum non existere, & implicat verum esse hoc iudicium, *Petrus non existit*: & ex ipsa terminorum apprehensione constat, falsum esse, Petrum non existere suppositia existentia Petri: ergo postquam intellectus per assensum supponit Petrum existere, eo ipso, quod illi proponatur negatio existentiæ, proponitur tanquam euidenter falsa: ergo non poterit iudicare, dari talem negationem, seu Petrum non existere, quod est idem. Confirmatur: ex existentia Petri euidenter infertur non esse negationem illius, seu falsum esse ipsum Petrum non esse; ergo si semel intellectus iudicat Petrum existere, si illi obiiciatur negatio ipsius existentiæ, inferet ex iudicio tendente in existentiam Petri falsum esse Petrum non existere, vel saltem manebit determinatus, quoad specificationem, ne iudicet Petrum non existere: ergo posito hoc iudicio: *Petrus existit*, non poterit habere hoc iudicium, *Petrus non existit*, & pari ratione, posito hoc iudicio, *Petrus non existit*, saltem intellectus erit determinatus ne iudicet Petrum existere, quod falsum esse euidenter infertur ex priori iudicio, & cuius obiectum, ex suppositione facta per iudicium negatiuum de non existentia Petri, implicat.

18 Eadem ratione censeo implicare actus voluntatis ex natura sua efficaces, quibus voluntas dicat, *volo deambulare*, & *nolo deambulare*, quia voluntas non potest ferri efficaciter in obiectum, quod apprehendit vt impossibile; hoc autem quod est deambulare simul, & non deambulare est impossibile: ergo voluntas non potest efficaciter illud appetere. Dices, neutrum horum obiectorum ex se esse impossibile, sed tantùm simultatem vtriusque: voluntatem autem, etiamsi efficaciter intendat ambulare in instanti *A*, & non ambulare in eodem instanti, non appetere simultatem obiectorum formaliter, sed vnum obiectum per vnum actum, & obiectum aliud per alterum actum. Contrà: Simultas formalis nihil aliud est, quàm existentia deambulationis in instanti *A*, & negatio ipsius existentiæ in eodem instanti, sed hoc totum amaret voluntas per illos duos actus: ergo amaret simultatem obiectorum: ergo amaret obiecta incompossibilia simul existentia, quæ manifestam inuoluunt repugnantiam inter se vtrumque simul ratione coëxistentiæ, & quodlibet ex suppositione alterius, quia suppositia deambulatione implicat negatio eiusdem pro eodem instanti, & suppositia negatione, implicat deambulatio immediatè & per se.

19 Ex his infero, repugnantiam inter actum, quo voluntas dicit, *volo ambulare*, & inter actum, quo dicat *nolo ambulare*, non solùm consistere in actibus secundùm se, neque tantùm dicere ipsos actus per suasmet entitates præcisè repugnantes, sed connotare, seu dicere tanquam rationem formaliter spectantem ad incompossibilitatem, actum iudicij, quo voluntati proponitur repugnantia obiectorum, & incompossibilitas obiecti vnius actus ex suppositione obiecti alterius actus. Hoc iudicium maximoperè spectare ad incompossibilitatem actuum patet in aliis pluribus actibus circa obiecta incompossibilia, sæpè enim quis efficaciter intendit obiecta inter se repugnantia, quia illorum incompossibilitatem nondum cognouerat, & hac cognita statim cadit ab altera intentione, quin possit illo superueniente iudicio in vtraque persistere.

20 Infero similiter posse voluntatem amare obiecta, quamtumuis incompossibilia, dummodo ab intellectu non proponantur vt incompossibilia inter se, neque vt repugnans illorum aliquod, quia tota repugnantia, vt dictum est, oritur ex repugnantia obiectorum. Vnde si fieri posset, vt intellectus apprehenderet hæc obiecta, ambulare, & non ambulare, non apprehensa illorum incompossibilitate, posset voluntas simul intendere efficaciter quatenus est ex se ambulare, & non ambulare, saltem per actus voluntatis remissos, quia incompossibilitas, per quam hi actus indiuisibiliter opponuntur, consistit in incompossibilitate obiectorum voluntati proposita. Idem dico de actibus assensus, & dissensus in intellectu, quia si idem obiectum possit apprehendi vt existens, & non existens absque euidenti implicatione, vel si posset obiectum iudicari existens, quin negatio existentiæ euidenter appareret vt falsa, posset intellectus assentire, & dissentire eidem obiecto, sicuti assentitur sæpe aliis obiectis in se contradictionem habentibus, quando illorum contradictio latet intellectum; quia tamen nunquam possunt homini sanæ mentis hæc obiecta sine contradictione apparere, nullus potest assensum, & dissensum habere de aliquo obiecto, & simul ipsius existentiam & negationem ipsius intendere. Quod si contendas posse hominem amentia correptum, vel nimis ad alia obiecta distractum, hæc obiecta sine repugnantia aliqua inter se percipere, quod difficillimum est, non recusarem concedere, posse tali repugnantia non percepta, neque alterius, saltem apprehensa falsitate, simul assentire, & dissentire eidem obiecto, simulque habitum, & illius negationem efficaciter intendere. Neque ad hoc debent dissentire illi, qui affirmant adhuc de potentia Dei absoluta non posse in eodem subiecto assensum, & dissensum reperiri, illorum enim fundamentum est alterum obiectum necessariò apprehendi tanquam falsum, cui non potest assensus præstari: ergo si ita non apprehenderetur, deficeret fundamentum repugnantiæ inter hos actus: ergo possent eamdem potentiam afficere.

Explicata fundamento repugnantiæ, pronuntio, de potentia absoluta rectè posse cõponi assensum, & dissensus, amorem & odium in eodem subiecto. Vtrumque probant solutiones argumentorum, quas suprà præstiti, quæ in his quæstionibus, in quibus de potentia Dei absoluta disseritur, sunt semper sententiæ affirmantis potissimum fundamentum. 21

Secundò positiuè sententiã probo. Ratio, propter quam repugnat assensus posito dissensu, est, quia ex vi assẽsus proponitur tanquam falsum obiectum dissensus, quæ propositio impedit ne intellectus se determinet ad assensum præstandum, non ex defectu virtutis ex parte intellectus, neque ex defectu obiecti: sed etiãsi intellectus non se determinet ad præstandũ assensũ, neq; determinetur à volũtate, poterit Deus illũ determinare, vt necessariò præstet assensum, non erit impedimentum respectu Dei, determinantis intellectũ, quia id, quod impedit intellectum, ne ipse se determinet per obiectum, neque volũtas possit illũ determinare, non impedit ne Deus intellectum determinet ad talẽ assensum, qua determinatione posita à Deo supra exigentiam, vel etiam contra exigentiam intellectus, & obiecti propositi rectè poterit esse dissensus, qui tantùm repugnabat ex eo, quod nulla causa secunda poterat determinare productionem illius. Dixi sæpè intellectum non posse se determinare, & explicationis gratia nuper addidi non posse determinare se per obiectũ, quia determinatio nunquam prouenit ab intellectu, cùm non sit potentia libera, neque independens ab aliis principiis ad operandum, sed ab obiecti propositione, & speciebus quæ sæpè intellectũ determinant ad assensum independenter à voluntate; & tunc dico intellectum se determinare, quia non determinatur per aliam potentiam imperantem, sed per comprincipia ad ipsum intellectum. 22

Eamdẽ rationem confirmo, & explico in actibus voluntatis; ideo non possum intendere simul ambulare & non ambulare, quia obiecta proponuntur vt impossibilia, & voluntas in obiectũ apprehensum vt impossibile ferri nequit, etiãsi in illud vt possibile apprehensum sponte ferantur: ergo tota ratio, propter quã voluntas non potest ferri efficaciter in deambulationem, & negationem eiusdem est ex defectu propositionis attrahentis ad hos actus, & ex propositione retrahente: sed defectus propositionis potest suppleri à Deo, vt probabo Contr. 8. Punct. 7. vbi dicam volũtatem posse ferri in incognitum, & Deus potest voluntatẽ prædeterminare ad actum, à quo retrahit propositio: ergo potest suppleri à Deo defectus conditionis, & fieri contra impedimentum, quod habet voluntas, ne simul intendat ambulare, & nõ ambulare: ergo poterit fieri à Deo, vt simul intendat actibus ex se efficacibus obiecta contradictoria, seu idem obiectum actu amoris, & odij. 23

Totam sententiam confirmo ratione, qua vtitur P. Suar. suprà ad probandum posse esse simul gratiam, & peccatum in eodem subiecto. Deus potest modò concurrere medio intellectu ad actum assensus, independenter ab aliis causis determinantibus productionem assensus, vt fatentur omnes; sed posito hoc concursu nihil est, quod obliget Deũ ad subtrahendum concursum, quo conferuabat dissensum à me elicitum: ergo poterit vtrumque conseruare. Probo minorẽ, quantumuis assensus determinatus à Deo, siue per incompossibilitatem cum dissensu, siue per modum, quo proponitur vt falsum obiectum dissensus, exigat subtractionem concursus, quo Deus dissensum conseruabat, 24

poterit

poterit Deus illi violentiam inferre, quia exigentia creaturæ non ita determinat Creatorem, vt non possit contra illam operari: ergo poterit conseruare vtrumque concursũ etiam dependenter ab intellectu, quia conseruatio vtriusque non repugnat ex defectu virtutis intellectus, sed ex incompossibilitate actuum inter se; vel ex modo, quo proponitur ex vi vnius actus alterius obiectum vt omnino falsum: idem dico de actu amoris, & odij.

25 Hanc sententiam docent nonnulli ex D. Thoma quæst. 26. de Veritate, art. 10. teste Suario suprà, vbi illos impugnat asserentes, posse poni in eodem subiecto duas qualitates contrarias, etiam vitales, si vna per se, & alia per accidens, hoc est, determinata à causa extrinseca, insit, quorum sententia, ab ea, quam tradidi, in nullo discrepat, quia non ego affirmo, posse animam habere amorem, & odiũ, assensum & dissensum determinatum à se, sed à Deo, qui concurrat independenter à determinatione animæ, saltè ad alterum contrariorum actum producendum. Constat etiam hos Doctores tradidisse sententiam, quam contra illos adducit Suarez dict. sect. 3.

26 Obiicies: Assensus & dissensus, amor & odium, siue ab hac, siue ab illa causa procedant, habent eamdem incompossibilitatem: ergo si non possunt coniungi procedentes ab anima se determinante ad tales actus, ergo neque poterunt coniungi determinata alterius, vel vtriusque existentia à Deo, vel ab alia extrinseca causa. resp. incompossibilitatem, quam habẽt actus per suasmet entitates intrinsecas, semper fore eamdem à quacunque causa determinante producantur; incompossibilitatem verò, quam habent ex defectu causæ non potentis se ad vtrumque determinare non reperiri respectu omnium causarum, quia etsi intellectus non valeat per se ipsum, neque per alia cõprincipia creata se determinare ad assensum, & dissensum simul producendum, potest Deus hanc determinationem intellectui præbere per concursum præstitum à Deo independenter ab exigentia intellectus, & cuiuscumque comprincipij creati talem concursum exigentis.

PVNCTVM IV.

Quid sit intuitiua cognitio, & quomodo ab abstractiua differat?

1 BEne notat P. Vasquez 1. part. dist. 134. quæstionem hanc multum habere de nomine, & certè aliquos legi, apud quos tota de nomine reperitur, quia ob diuersorum nominum confusionem & diuersarum acceptionũ eiusdem nominis, quid de re in hac quæstione non apparet. Ego qua potuero distinctione, & claritate rem componam.

§. I.

Aliorum placita impugnata.

2 SEntiunt multi intuitiuam cognitionem dici illam, quæ attingit omnes formalitates obiecti nulla præcisione facta inter ea, quæ realiter sunt idem. Ita P. Vasquez 1. part. dist. 50. n. 12. & disput. 48. n. 2. Suar. lib. 2. de attributis, cap. 22. Huic opinioni aduersantur omnes, qui asserunt cognitionem intuitiuam, & per proprias species posse ferri in vnam formalitatem obiecti, & non in aliam; in quorum numero sunt P. Granados tract. 5. de visione, & 7. sect. 1. P. Alarcon 2. tract. de visione, c. 2. & apud hos Paludanus, Antoninus, Sotus, Bassolis, & Ouandus.

3 Desumunt Doctores relati pro prima sententia, nomen intuitionis, quatenus significans quid oppositũ præcisioni; & cognitionem intuitiuam appellant illam, quæ præcisiua non est. In hac acceptione intuitiuæ cognitionis quis negare potest visionem intuitiuam futuram tantùm illam, quæ non præscinderet inter ipsa prædicata? Verumtamen visionem intuitiuam non esse assumendã secundùm hanc significationẽ, neque in hoc sensu posse desumi sic probo. Cognitio intuitiua secundùm hanc sententiam vel est illa, quæ non præscindit neq; ex parte actus, neq; ex parte obiecti, vel quæ ex parte obiecti tantũ non præscindit: & similiter cognitio abstractiua intuitiuæ opposita vel est illa, quæ præscindit ex parte obiecti, vel quæ tantùm præscindit ex parte actus. Si dicatur cognitionẽ intuitiuam esse illam, quæ non præscindit ex parte obiecti, etiamsi ex parte actus præscindat, cognitiones omnes erunt intuitiuæ, quia nulla potest esse cognitio terminata ad obiectum reale præcisiua ex parte obiecti, vt latè probabo in Metaphysic. Si dicatur cognitionem intuitiuam esse illam, quæ neque ex parte actus, neque ex parte obiecti præscindit, tantùm comprehensiua cognitio erit intuitiua cognitio coloris, quã capio ex sensationibus circa ipsum colorem actu existentem, & mittentem proprias species sui: imò neque ipsa externa oculorum sẽsatio esset intuitiua, quia licèt ex parte obiecti præcisiua non esset, & totum colorẽ attingunt visio externa, & interna cognitio, non tamẽ ita expressè, vt valeãt discernere circa formalitatẽ relationis transcendẽtalis, neque distinguere colorem illum habentem relationẽ transcendentalẽ ab alio qui illã non haberet, siue reali, siue ficto: imò ipsa visio intuitiua Dei, qua gaudent Beati, etsi totum Deum attingat formaliter, vt est in se realiter, & ex parte obiecti attingat quidquid est in obiecto, non tamẽ ex vi illius ita clarè cognoscitur obiectum, vt pateãt beato ex vi visionis beatificæ formalitates decretorum liberorũ, quæ sunt in Deo, neque ex vi visionis beatificæ valet beatus distinguere inter Deum habentẽ ab æterno, decretũ producendi Petrũ, & inter ipsum Deum quatenus potuit esse ab æterno idẽ secundùm entitatem sine decreto ad quod liberè se ab æterno de facto determinauit.

Dicunt alij cognitionem intuitiuam esse illam, quæ fertur in rem ipsam vt actu existentem, & vt præsentẽ non solùm obiectiuè, sed etiam physicè, ita vt si de facto non existat obiectũ, eo modo, quo repræsentatur per illam, visio illa, seu cognitio intuitiua non sit, sed abstractiua. Ita Suar. l. 3. de anima c. 12. n. 5. vbi asserit sensationẽ factã per speciẽ propriam obiecti miraculosè productã à Deo, quã sentitur, vt existens, & præsens obiectum, esse abstractiuã, quia est obiecti actu non existentis. Ex hac sentẽtia rectè explicari nequit ratio intrinseca visionis intuitiuæ, & abstractiuæ, quia eadẽmet intrinseca visio potest esse abstractiua, & intuitiua in hac acceptione: visio enim, quã modò habeo circa colorem actu existentem & approximatum meæ potentiæ, potest conseruari à Deo supernaturaliter sine præsentia obiecti: ergo ratio intuitionis, quam tribuimus visioni æternæ, & negamus cognitioni quam ego habeo circa existentiam Angeli, non consistit in ipsa obiecti præsentia, aliquid enim habent hi actus independenter à præsentia obiecti, per quod visio externa obiecti, & cognitio orta ex hac dicantur intuitiuæ, quod non habet cognitio Angeli, quæ abstractiua dicitur, adhuc præsente obiecto: de hoc inquiro quidnam sit, ad quod omnino impertinens est præsentia obiecti, quod est intrinsecum actui vitali, in qua ratio intuitionis consistit. 4

Secundò probo præsentiam obiecti, neque adhuc inadæquatè pertinere ad rationem intuitionis. Visio, quam Deus sine specie impressa intermediâ immediatam per se ipsum produceret, dependeret à potentia, & à Deo tanquam à principio adæquato, esset intuitiua si obiectum ita existeret, sicuti repræsentatur per visionẽ, sed eodem omnino modo esset intuitiua absente obiecto: ergo præsentia obiecti nullo modo pertinet adhuc inadæquatè, imò neque exigentia talis præsentiæ ad rationem intuitiuæ. Probo minorem: existentia illius obiecti omnino per accidens se habet respectu talis visionis, quæ nullo modo illam exigit, vt probaui Controuersia 4. Puncto quarto: ergo non potest illa visio constitui intuitiua per exigentiam præsentiæ obiecti, quam non habet, neque per ipsam præsentiam obiecti, quæ impertinenter se habet respectu illius, licet enim fieri posset intuitionem actualem importare aliquid extrinsecum cognitioni, intolerabile est dici rationem intuitionis ita extrinsecam, & contingentem esse operationi, quæ intuitiua denominatur, vt saltem in actu primo talis operatio non exigat id, per quod constituitur actu intuitiua. 5

Dicunt multi visionem intuitiuam esse illã, quæ obiectum attingit per species proprias illius, & abstractiuam, quæ producitur per species alienas, & non proprias illius obiecti repræsentati. Ita tenent P. Granados, & Alarc. relati suprà, & alij apud istos, & est communis opinio inter Doctores. Propiùs ad veritatem accedit hæc opinio, illã tamen non omnino apprehendit. Admitto cognitionem omnem per species proprias esse intuitiuam, & do cognitionem factam per species alienas esse abstractiuam, & probo non rectè, neque adæquatè explicari rationem intuitionis, & abstractionis per ordinem ad proprias & alienas obiecti species. Omnis cognitio adęquatè diuiditur in 6

abstractiuam, & intuitiuam: sed non omnis cognitio fit per species proprias, vel alienas: ergo per hanc rationem non rectè, & adæquatè explicatur ratio cognitionis intuitiuæ, & abstractiuæ. Probo minorem: Deus potest mecum concurrere ad visionem coloris actu existentis, tunc visio ita producta non produceretur per species proprias, neque alienas, neque per obiectum immediatè ad illam concurrens: ergo si adæquatè definita esset operatio intuitiua, & abstractiua per ordinem ad species proprias, seu obiectum immediatè concurrens, & ad species alienas, visio illa, neque esset intuitiua, neque abstractiua, quod dici nequit. Idem dico de aliis cognitionibus intellectualibus, quas Deus potest producere sine speciebus propriis neque alienis obiecto immediatè non concurrere ad tales visiones. Rursus cognitio, quâ Deus cognoscit obiecta creata non exercetur per species proprias, neque per alienas obiectorum, neque cognitio, quâ Deus seipsum cognoscit exercetur per speciem, adhuc formaliter distinctam, & realiter identificatam cum Deo secundùm opinionem multorum Theologorum, qui adhuc rationem formalem speciei impressæ identificatam realiter cum ipso Deo admittere nolunt, & tamen omnis cognitio, quam Deus habet, est cognitio intuitiua: ergo ratio cognitionis intuitiuę non cõsistit in ordine ad species proprias obiecti.

7 Dices cognitionem diuinam dici intuitiuam ex eo præcisè quod non exerceatur per species alienas in quo consistit ratio intuitionis, quæ opponitur operationi abstractiuæ scilicet factæ per species alienas. Fugis vim argumenti, sed relinquis sententiam, quam defendendam assumpseras, videlicet rationem intuitionis consistere in respectu ad species proprias, & restat tibi soluenda alia obiectio, quam primò adduxi de cognitione illa, quam Deus produceret sine speciebus, quæ ex hac solutione vires resumit. Cognitio intuitiua est illa, quæ non fit per species alienas: ergo Deus non potest concurrere immediatè ad cognitionem aliquam, quæ non sit intuitiua: sed omnis cognitio, ad quam ipse concurrat immediatè cum potentia, erit intuitiua: ergo si Deus immediatè concurreret ad producendum actum fidei respicientem tanquam motiuum reuelationem diuinam absque vlla specie impressa, à qua dependet illa cognitio, actus fidei nullum habens motiuum præter reuelationem Dei esset intuitiua cognitio. Conditionalis habet imbibitam illationem legitimam; adimpletio conditionis non pugnat, nullum enim probabile fundamentum inuenies ad asserendum Deum non posse immediatè concurrere ad actum intellectus innitentem tanquam motiuo adquæquato reuelationi diuinæ. Consequens illatum absurdum est, & ni fallor contra D. Paulum 1. Corinth. 13. vbi cognitionem fidei ænigmaticã vocat, & intuitiuæ opponit: *Videmus nunc per speculum in ænigmate*, &c. quod testimonium pro mea sententia postea expendam.

8 Posses respondere Deum immediatè concurrentem ad operationem vitalem sine specie concurrere aliquando supplendo vices speciei propriæ, vel obiecti immediatè concurrentis, & tunc operationem ab illo simul cum potentia immediatè productam, esse intuitiuam; aliquando verò concurrere supplendo vices specierum alienarum, & tunc operationem abire in abstractiuam. Hæc solutio parum præstat in mea sententia, quæ operationem vitalem in termino identificato cum actione constituit, iuxta quã operatio quæ procedit à Deo sine speciebus, neque ab speciebus propriis, neque alienis procedere potest: ergo non dicetur Deus supplere vices specierũ propriarum, vel alienarum, ex eo, quod producat effectum illum, quem ipsæ species sint productuę: ergo ex hoc capite nõ poterit Deus dici supplere potiùs vices harum specierũ, quàm illarum. Restat vt dicatur Deus supplere vices harum specierum, v.g. propriarum, quia producit speciẽ expressam, etsi distinctam ab illa, quam producerẽt propriæ species, tendentẽ tamen in obiectum eodem modo, ac tenderet alia operatio producta à propriis speciebus. Quod si speciẽ expressam produceret tendentem eodem modo in obiectum, in quod tenderet alia speciebus alienis producta, diceretur supplere vices specierum alienarum. Addmitto totũ, quod dat solutio, & nondum meo argumento solutionẽ habeo. Species expressa, siue producta à Deo tãtùm, siue ab speciebus propriis, potest dici intuitiua, quia respicit obiectum certo quodam modo cõmuni speciei expressæ productæ ab impressis propriis speciebus, & alteri specie expressæ, in cuius productione dicatur Deus supplere munus speciei impressæ, quem modum non haberet species expressa producta ab alienis speciebus: ergo ratio intuitionis, & abstractionis consistit formaliter in hoc speciali modo respiciendi obiecta; de hoc inquiro, quid sit? quid habeat peculiare modus respiciendi obiectum intuitiuè, quod nõ habeat abstractiua operatio? & quid habeat modus respiciẽdi abstractiuè, quod non habeat intuitiua operatio; Locum habet hæc obiectio, etiamsi tota operatio in qualitate consisteret, quia licet tunc eadem, quæ producitur ab speciebus, posset produci à Deo, ratio formalis intellectionis non esset ipsa productio, sed terminus, in quo consisteret ratio intellectionis, sensationisve, vel internæ, quia hæc esset extrinseca, & distincta à termino: ergo tota ratio intuitionis, vel abstractionis in ipsa qualitate consisteret, & non in modo, quo qualitas illa producta constituitur operatio intuitiua, vel abstractiua obiecti.

§. II.

Propria sententia.

9 DOctè aduertunt nostri Lusitani lib. 2. de anima c. 6. q. 3. art. 1. appellationem hanc intuitiuæ visionis non fuisse notam antiquis Philosophis, sed tantùm inter Doctores Scholasticos inueniri, ex quibus Greg. in 1. dist. 3. q. 3. art. 1. & Scotus quodlib. 6. art. 1. volunt nomen hoc desumptum fuisse ex testimonio Pauli 1. ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*, &c. vbi visionem beatificam, quam omnes Doctores, & Ecclesiæ Patres intuitiuam vocant, explicat per hoc quod est esse facie ad faciem, & reliquas operationes non intuitiuas distinguit per rationem ænigmatis, illásque ænigmaticas appellat. Ex quo testimonio potissimum debet sumi fundamentum ad distinguendam operationem intuitiuam à non intuitiua. Visionem hanc eleganter describunt idem Conimbricenses ex Scoto, Ferrar. & Dur. ibi relatis, his verbis: *Notitia rei præsentis est, id est cognitio, quâ ita rem attingimus, vt per eam teneatur præsentia obiecti in se, & ex vi ipsius cognitionis, non verò quæ aliunde comprobetur*: Asserúntque communi cõsensu notasse Anselmum, Hugonem, Magist. D. Thom. Greg. Palud. aliosque Doctores visionem intuitiuam oportere esse immediatam, ita videlicet, vt res non percipiatur in alio cognito, sicuti cognoscitur Cæsar in sua statua, etenim per visionem intuitiuam concipitur res in se, quod esse non potest, cùm res in alio priùs viso cognoscitur.

Ex his, quæ Doctores tradunt de visione intuitiua pos- 10
sumus illam definire: *Cognitio obiecti in se*: & abstractiuam: *Cognitio obiecti in alio*. Verumtamen hæc definitio, si maiorem lucem non accipiat, adhuc mihi difficilis est, quia in communi sententia Theologorum Deus se ipsum cognoscit non solùm in se sed etiam in creaturis tanquam in obiecto priùs cognito, & tamen durum est asserere cognitionem, quâ Deus se ipsum in creaturis cognoscit non esse intuitiuam, sed abstractiuam: insuper contra descriptionem, quam Paulus insinuat de visione abstractiua, quam appellat ænigmaticam, visionem enim, quæ intuitiua non est, dicit esse per ænigma, quis autem dicet Deum se ipsum in creaturis per ænigma cognoscere? Deinde Deus æquè clarè, æquè perfectè cognoscit se ipsum, quando se ipsum in creatura cognoscit, ac quando se ipsum immediatè cognoscit: ergo æquè intuitiuè se cognoscit per vtramque cognitionem; quando enim quasi excitatus, & determinatus à cognitione creaturæ, ad se ipsum cognoscendũ se cõuertit, non mendicat specificationem, neque determinationem cognitionis à creatura determinante, sed à se ipso, & ab obiecto increato, quod respicit infinitam perfectionem non solùm quâ Deus seipsum, sed etiam creaturam cognoscat; neque minus facie ad faciem se intuetur determinatus à creatura, quàm cùm à se ipso determinatus, priùs se, quàm creaturam aliâ visione directâ prægnouerat; quæ ratio mihi magni ponderis est, ne dicam visionem, qua Deus se ipsum in creatura tanquam in obiecto determinate cognoscit, non esse cognitionem intuitiuam. Idem dico de cognitione, quâ Deus creaturas in se ipso, vel in suo decreto libero cognoscit, quæ æquè penetratiua est creaturarum cum illa, qua Deus easdem creaturas primariò, & in se ipsis cognouit. Addo non posse dici visionem, qua Beati in obiecto vident creaturas possibiles, vel existentes, si verum est illas ex vi visionis videre, propriè non esse intuitiuam, quia nulla alia visione directa vllus intellectus creatus perfectiùs, & penetrabiliùs

potest

potest videre creaturas, quas videt in Verbo, quàm illas potest videre ex vi visionis diuinæ, si hæc ducit in cognitionem ipsarum.

11 Sto sententiæ Doctorum, quos retuli ex Conimbric. & cum illis assero visionem intuitiuam esse, *qua obiectum videtur in se*: & abstractiuam, *qua videtur in alio*: illud autem *in alio* non de quocumque obiecto priùs cognito, sed de obiecto, instar cuius aliud cognoscatur, & iuxta hanc explicationem visionem intuitiuam definio: *Visio, qua non attingitur obiectum instar aliùs obiecti à se distincti*, visio abstractiua, seu non intuitiua est, *qua obiectum instar alterius à se distincti cognoscitur.* Has definitiones existimo esse iuxta mentem Doctorum, quos suprà retuli, & iuxta testimonium Pauli adductum suprà accommoda distributione quadrant omnibus operationibus, quas omnes Doctores intuitiuas, & abstractiuas appellant, vt ex illarum explicatione constabit. Quid sit rem instar aliùs cognosci, ex ipsa apprehensione terminorum existimo esse perspicuum; illud enim dicitur instar aliùs rei cognosci, quod apprehenditur, quasi illi simile, vel indutum accidentibus illius, instar cuius cognosci dicitur. Hunc modum cognoscendi vnum in alio repugnare visioni intuitiuæ colligo ex descriptionibus, quas retuli suprà de visione intuitiua, hoc enim existimo importare illa verba adducta in definitione, quam ex Scoto & aliis adducunt Conimbr. ita vt *per eam teneatur potentia obiecti in se, & ex vi ipsius cognitionis, non verò quæ aliunde comprobetur.* Idem volunt alia verba, in quibus conditiones ex Anselmo, & aliis; illa præcipuè, quibus dicitur per visionem intuitiuam non debere rem cognosci in alio, sicuti cognoscitur Cæsar in sua statua. Intellige illud *simile*, per quod explicatur cognitio non debere esse in alio, scilicet, sicuti est cognitio Cæsaris in sua statua, quæ similis cognoscitur cum Cæsare, & apprehenditur quasi alius Cæsar, vel potiùs vt idem repetitus; ex quo capite quæ de facto in hac vita cognoscimus sine specie propria illorum non intuitiuè, sed abstractiuè, cognoscuntur à nobis, quia illa instar aliarum rerum semper cognoscimus, Angelum videlicet instar iuuenis, personam primam Trinitatis instar senis, & sic de substantia quacunque, & de accidentibus, quæ sensu non percipiuntur siue materialibus, siue spiritualibus.

12 Operationes omnes, quas intuitiuas vocamus, attingere obiecta modo à me explicato facilè, si per illarum singulas discurram, comprobabo. In primis sensationes omnes non percipiunt obiecta instar aliarum rerum, sed omnia vt sunt in se; visio enim non ad instar rei aliùs colorem, neque lucem attingit, & sic de aliis sensationibus. Cognitiones intuitiuæ obiectorum, quæ sensibus percipiuntur non attingere obiecta instar aliarum rerum, certum est, intellectus enim cognoscit alia obiecta instar accidentium, quæ sensibus fuerunt perceptа: non verò accidentia instar aliarum rerum, quas sensationibus anima non attingit. Visionem Dei, quæ est prima inter omnes intuitiuas, Deum attingere in se, & non instar aliùs rei, dixit Apostolus, *tunc facie ad faciem*, id est, nullo alio interposito obiecto, vel instar cuius Deus cognoscatur: *sed cognoscam sicuti cognitus sum*, id est, sicuti Deus me ipsum cognoscit, non per imagines & similitudines aliarum rerum, sic ego illum cognoscam in se ipso, eo modo, quo duo homines se intuentur cùm positi in proportionata distãtia, mutuò vnius facies, alterius faciei omnino patet, & vtriusque vultus mutuò alterius sese offert obtutui.

13 Reliquæ operationes, quas abstractiuas appellauit Schola, obiectum attingere in alio, hoc est, instar aliùs modo à me explicato facilè, si singulas percurramus, notum erit. Cognitio, quá Deum actu fidei, vel scientiæ in hac vita cognoscimus, vel apprehensio quælibet Angeli, cuiusvisve substantiæ, vel entitatis, cuius in hac vita speciem non habemus, semper suum obiectum instar aliùs apprehendit: Sic primam personam Trinitatis ad instar senis, secundam iuuenis, tertiam columbæ, Angelum adolescentis, tenebras nigredinis apprehendimus, & sic de omnibus aliis obiectis, quæ abstractiuè cognoscimus.

§. III.

Nonnulla corollaria.

14 PRimò infero ex his, visionem intuitiuam non opponi cum præcisiua, sed cum abstractiua, quod si hoc complexum, abstratiua cognitio, non rarò, idem sonet, quod

præcisiua; in hac significatione non opponitur cum intuitiua, sed in alia, iuxta quam significat operationem tendentem in obiectum, non in se, sed in alio, seu instar aliùs. Ratio est, quia, vt dicebam suprà, intuitiua cognitio ex parte actus præscindere potest, & ex parte obiecti neque intuitiua, neque abstractiua potest esse præcisiua.

Secundò infero, rectè componi in eadem cognitione 15
rationem intuitionis, & obiectum attingere in alio tanquam in obiecto priùs cognito, modò obiectum secundariò cognitum non instar primarij cognitione apprehendatur. Hac ratione dixi Deum se in creaturis intuitiuè cognoscere, & beatos intuitiuè attingere obiecta, quæ in Verbo percipiunt, quia Deus cùm se in creaturis cognoscit, non se instar creaturæ apprehendit neque creatura ducit Deum in cognitionem sui tanquam imago, aut obiectum simile, sed tanquam terminus relationis.

Tertiò infero, omnia obiecta, quorum proprias species 16
non habemus, abstractiuè à nobis cognosci, quod patet inductione suprà factâ.

Quartò infero, omnia obiecta sensata per sensus exter- 17
nos & internos, intuitiuè, quorum omnium proprias species habemus, intuitiuè à nobis cognosci. Patet etiam hoc corollarium ex suprà dictis.

Quintò infero, obiecta non sensata per sensus exter- 18
nos, etiamsi per propriam speciem cognoscantur, abstractiuè & non intuitiuè in hac vita cognosci. Probat hoc assertum cognitio reflexa qua cognoscimus cognitionem aliã, & cognitio, qua actus nostræ voluntatis deprehendimus, quos cognoscimus per proprias species, & nihilominus instar aliarũ rerũ apprehẽduntur, nõ enim valemus actus internos, nisi ad instar obiectorũ, quæ sẽsu percipimus apprehẽdere. Ratio potest sumi à priori ex imperfectione specierũ, quæ imperfectiores producuntur, quando species aliæ eiusdem obiecti per sensus externos transmissæ non fuêre.

Maior potest esse difficultas an in patria per speciem 19
alienam, obiectum aliquod intuitiuè cognoscatur. Pars affirmatiua suadetur, quia beati in Verbo ex vi visionis creaturas cognoscunt, quas intuitiuè ab illis cognoscendas esse dixi, & tamen illas tantùm percipiunt per lumen gloriæ, vel speciem impressam Dei, absque vlla propria specie creaturarum: ex eo enim præcisè, quod Deum cognoscant absque vlla creaturarum specie impressa, illarum speciem expressam efformant. Neque in hac conclusione defendenda aliqua apparet difficultas, cùm ratio visionis intuitiuæ, aut abstractiuæ non consistat in hoc quod est operationem fieri, per species proprias, vel alienas. Multa erant discutienda ad hanc quæstionem absolutè definiendam, videlicet quomodo ex vi visionis creaturas videat beatus, an per eamdem visionem beatificam, an per aliam ortam ex beatifica. An cognitio siue distincta à beatifica, siue cum illa identificata habeat aliud principium distinctum à lumine gloriæ, vel specie impressa Dei, vel an Deus specialiter concurrat ad talem cognitionem loco obiecti creati vel speciei ab illo mittendæ. Deinde quæ dicatur species impressa propria obiecti, quæ aliena; quia quis posset dicere speciem impressam quæ producit expressam, ex vi cuius obiectum in se ipso, & non in alio cognoscitur, dici propriá speciem, quia de ratione huius nõ est produci ab ipso obiecto; Deus enim producit proprias species impressas obiectorum, quæ neque influunt, neque influere possunt in ipsarum productionem. Iuxta quem dicendi modum neque locum haberet dubitandi ratio. Rem non absolutè definio quia multùm de nomine agerem, si naturam speciei propriæ contenderé explicare, & quia quæstiones aliæ suprà propositæ ad Theologum, non ad Philosophum attinent; tantùm affirmo, cognitionem, qua beati vident in Verbo creaturas esse intuitiuam, quod si tantum illa dependeat ex Dei specie impressa, dabitur cognitio intuitiua per alienã Dei speciẽ productam: si autem cognitio creaturarum in Verbo, quatenus creaturarum est, dependeat ab aliqua illarum specie, vel à Deo specialiter supplente vices illius, nulla erit intuitiua cognitio per species alienas tantũ productа.

§. IV.

Satisfit argumentis.

20 MVltus est Pasqualigus tom. 2. Metaph. disp. 58. vt probet cognitionem intuitiuam, & prædicatum intuitionis cum præcisiua opponi, ita vt implicet dari cognitionem intuitiuam non attingentem omnes formalitates obiecti.

21 Plura argumenta ad hanc partem ſuadendam congerit, omnia tamen ipſe eneruat, dum aſſerit, non eſſe contra rationem intuitiuæ viſionis ex duobus prædicatis identificatis attingere vnum, & non aliud, quando illud aliud attingibile non eſt ab illa potentia. Vulgare exemplum pro hac re explicanda eſt in viſione corporea, quæ attingit rationem coloris non verò relationem tranſcendentalem ad Deum cum colore identificatam, quia hæc per ſe attingibilis non eſt, viſionem intuitiuam non attingere obiectum ſecundum rationem ipſius ex eo, quod ex natura ſua non ſit ſecundum omnem rationem attingibile ab illa non eſſe diſtinguere prædicata per rationem probat ex eo, quod ex oppoſito ſequeretur, ſenſus facere diſtinctionem rationis. Deinde à priori probat, non eſſe per rationem diſtinguere non attingi potentia ſenſitiua prædicata illa, quæ à tali potentia attingibilia non ſunt. Potentia diſtinguens debet poſſe percipere diſtinctionem. Sed ſenſus non poſſunt percipere diſtinctionem: ergo non poſſunt diſtinguere.

22 Admittit hic Author non eſſe contra rationem intuitionis vi illius non attingi aliquam formalitatem obiecti cum eo identificatã, ex eo, quod talis formalitas attingibilis non ſit à tali potẽtia, quo infringuntur omnia argumẽta quæ fiunt ad probandum, de ratione intuitionis eſſe attingere omnes formalitates obiecti, videlicet, quia alioqui iſtud non agnoſceretur vt in ſe eſt, & vt exiſtens, vt poſtea latius expendam. Modo ex hoc principio arguo. Hanc formalitatem obiecti non attingi ex eo, quod attingibilis non eſt non opponitur cum intuitione: ergo non attingere eandem, vel aliam formalitatem, ex quocumque alio capite procedat cum intuitione non opponetur. Conſequentiam probo, non attingi formalitatem aliquam attingibilem per potentiam cum obiecto identificatam, quando præciſiuè, ſeu abſtractiuè cognoſcitur opponitur cum hoc, quod eſt cognoſcere obiectum, vt eſt in ſe, & vt exiſtit, quia eſt in ſe, & exiſtit identificatum cum ea formalitate, ſine qua cognoſcitur. Sed quando formalitas non attacta attingibilis non eſt per potentiam obiectum exiſtit, & eſt in ſe cum illa formaliter identificatum, & ſine illa formalitate cognoſcitur: ergo eadem ratione obiectum non vt exiſtit, & vt eſt in ſe agnoſcitur quando formalitas non attacta attingibilis non eſt per illam potentiam, ac quando attingibilis eſt, & ex imperfectione actus, aut ex alio capite non cognoſcitur: ergo ſiue formalitas identificata cum obiecto attingibilis ſit, vel non ſit per potentiam eodem modo opponetur, vel non opponetur cum intuitione de facto non attingi. Sed quando non eſt attingibilis, non opponitur: ergo nec quando attingibilis eſt.

23 Hæc dixeram, vt ad hominẽ arguam, & ad retorquenda in ipſum omnia argumenta, quæ adducit. Rationes, quas adducit ad probandum non eſſe contra rationem intuitionis non attingi rationem aliquam quando ipſa attingibilis non eſt nullius ſunt momenti. Argui hoc non eſſe diſtinguere per rationem, quia ſequeretur, ſenſus facere diſtinctionem rationis, quod eſt abſurdum. Reſpondeo, hoc non fore diſtinguere, ſed præſcindere, quod tantum dicit attingere vnam formalitatem, & non aliam cum attacta identificatam, diſtinguere autem dicit duplicem formalitatem attingere inſtar duarum, cum ſint à parte rei eædem ſimpliciſſimæ entitates. Deinde ſi hac ratione præſcindere ſeu non attingere aliquam formalitatem identificatam cum obiecto, & per potentiam attingibilem eſſet facere diſtinctionem, ſimiliter eſſet diſtinctionem facere non attingere formalitatem identificatam cum obiecto, quando talis formalitas non eſt attingibilis.

24 Nec maioris momenti eſt aliud argumentum, videlicet potentiam, quæ non valet percipere diſtinctionem non valere diſtinguere, nam & ſi hoc admittatur, etiamſi ſenſus præſcinderet, non diſtingueret, vt dictum eſt, & non infertur non poſſe præſcindere ex eo, quod non valeat percipere præciſionem. Ratio eſt, quia quando præſcindit id quod attingit eſt intra ſuum obiectum, nam per rationem coloris, & circa alias formalitates non verſatur, ſi autem percipere præciſionem debebat videre viſionem circa hanc formalitatem, & carentiam viſionis circa aliam, neutra autem eſt intra obiectum potentiæ viſiuæ.

25 Hæc vt ſententiam Paſcualigi impugnem dicta ſint, nunquam enim admittam in obiecto eſſe formalitatem vnam attingibilem, & non aliam eodem modo attingibilem per potentiam, neque ex hoc, aut alio capite per aliquem actum attingi vnam formalitatem, & non aliam, neque has præciſſiones obiectiuas adhuc reſpectu actuum intellectus admitto, ſed tantùm aſſero, quod ſi aliunde non repugnent eas non eſſe contra rationem intuitionis. Neque exemplum adductum, de viſione, qua attingi dicitur colorem, & non relationem tranſcendentalem cum illo identificatam quidquam probat. Affirmo enim viſione corporea videri ipſam relationem tranſcendentalem, & omnes formalitates cũ colore identificatas, ſicuti ratione qualitatis licet viſio non diſcernat inter relationem tranſcendentalem quam attingit, & non relationem, ſeu aliquod obiectum tranſcendentaliter relatum ſi quod eſſet, neque eadem viſio ob ſui imperfectionem fundamentum det intellectui, ad formandum hoc iudicium, color eſt tranſcendentaliter relatus, ſicuti dicimus de cognitione, qua ex parte actus præſcinditur animal à rationali, omnes, qui præciſiones obiectiuas non admiſimus. Minus ad rem ſunt exempla, quæ Paſqualigus adducit de viſione attingẽte obiectũm ſecundùm rationem colorati, non verò ſecundùm rationem tangibilis, aut guſtabilis, quia hæ rationes non ſolùm formaliter ſed etiam realiter diſtinguntur, alia eſt enim qualitas, quæ videtur, alia, quæ tangitur, alia, quæ guſtatur.

Obiicit Paſqualigus viſio intuitiua debet repræſentare obiectum, vt exiſtens, & præſens: ergo debet illud repræſentare ſecundum totum ſuum eſſe quantum cognoſcibile eſt à potentia, cui repræſentatur. Si teneret argumentum probaret, viſionem intuitiuam ita debere repræſentare obiectum ſecundùm totum ſuum eſſe vt ſi aliqua ratio in illo reperiretur, quæ tangibilis non eſſet ab illa potentia viſio talem rationem non attingens intuitiua non eſſet. Reſpondeo, de ratione intuitionis eſſe repræſentare formaliter formalem exiſtentiam, & præſentiam obiecti non tamen ſecundum omnes illius formalitates. Quapropter dum dicitur debere repræſentare obiectum, vt eſt ipſe ſi illud, vt eſt in ſe, reduplicet adæquationem omnium formalitatum ea ratio, qua obiectum à parte rei illas in ſe habet. Antecedens eſt falſum licet enim propoſitio, qua dicitur viſionem intuitiuam repræſentare obiectum vt eſt in ſe ab omnibus ſit recepta, & tanquam vera ſit admittenda, non tamen in eo ſenſu, ſed quia illud repræſentat non inſtar alterius obiecti, vt ſupra explicui. 26

Inſtat, non poteſt concipi actualis, & phyſica exiſtentia obiecti, & præſentia obiecti, quin inuoluat totum eſſe completum alicuius entitatis: ergo non poteſt concipi entitas phyſicè exiſtens, & præſens quin concipiatur ſecundum omnes ſui formalitates. Reſpondeo, quancumque entitatem realem, quam apprehendamus à parte rei inuoluere totum ſuum eſſe adæquatum, cum quo identificetur, ſiue intuitiuè, ſiue abſtractiuè cognoſcatur, non tamen inde inferri cognoſci totum ſuum eſſe adæquatum, ſi præciſiones admittendæ ſint, ſaltem reſpectu cognitionum abſtractiuarum; quod ſi præciſiones iſtæ poſſibiles non ſunt reſpectu nullius cognitionis quantumuis abſtractiuæ, hoc non eſt contra concluſionem, qua aſſero, data præciſione præciſiua inter formalitates identificatas non inde inferri cognitionem præſcindentem non eſſe intuitiuam, non enim probatur repugnantia præciſionis ex ſpeciali ratione intuitionis. 27

Non vim maiorem habet modus alius inſtandi argumentum idem. Cognitio intuitiua fertur in aliquam actuitatem, quæ intrinſecè, & formaliter dicit aliquam entitatem phyſicam, vt exiſtentem à parte rei: ergo ſicut implicat aliquid exiſtere à parte rei quod non ſit tota entitas, ita implicat intuitiuè cognoſci aliquid abſque eo, quod concipiatur tota entitas. Reſp. in ipſa actualitate phyſica, & exercita, quæ in re dicit totam entitatem concipere diuerſas formalitates reſpectu cognitionum abſtractiuarum omnes qui præciſiones obiectiuas admittere, eodemque prorſus modo concipi poſſe reſpectu cognitionum intuitiuarum, ſicut enim non valet conſequentia hæc actualitas phyſica, & à parte rei dicit totam entitatem: ergo non poteſt concipi vna illius formalitas abſque eo, quod concipiatur alia per cognitionem abſtractiuam, ſic non valebit eadem conſequentia reſpectu cognitionis intuitiuæ, quod ſi valet reſpectus vtriuſque cognitionis illa impotentia præſcindendi non procedet ex ſpeciali ratione intuitionis, ex quo non procedere tantùm defendimus, ſed ex ratione communi cognitioni intuitiuæ, & abſtractiuæ 28

repugnat,

repugnat, ex quo capite præcisionem obiectiuam, tenentem se ex parte obiecti ego denego, & præcisionem formalem tenentem se ex parte actus negat nemo.

29 Rursus arguit: cognitio intuitiua debet fieri per propriam speciem, vel ergo hæc species mittitur ab obiecto, vel intenditur ab aliquo alio principio intrinseco. Si ab obiecto mittitur, erit repræsentatiua totius obiecti: ergo vi huius intellectus producet speciem expressam adæquatam totius obiecti, seu omnium formalitatum, quæ in illo continentur. Confirmatur, species impressa missa ab obiecto non repræsentat vnam tantùm, vel plures obiecti partes, quia illas non habet: ergo repræsentat totũ obiectum: ergo species expressa, seu cognitio ab illa producta erit formalis expressio, seu repræsentatio totius obiecti absque eo, quod aliqua formalitas cognoscentem lateat. Si autem species impressa ab aliquo principio extrinseco producatur, debet esse proportionata obiecto, ita vt repræsentet obiectum, vt est in se, talis enim debet esse species in repræsentando quale est obiectum in essendo. Deinde vt species producta à principio extrinseco sit connaturalis obiecto tale debet esse, qualis esset si ab obiecto procederet. Sed si ab obiecto procederet repræsentaret totum obiectum: ergo quando procedit à principio extrinseco, si connaturalis est, debet totum obiectum repræsentare.

30 Respondeo: cognitionem entitatiuam posse immediatè procedere à Deo, & potentia vitali nulla specie impressa intermedia, vel posse procedere à specie impressa producta à principio extrinseco, quæ species sit repræsentatiua vnius formalitatis, & propria illius, & non totius obiecti, non enim in hoc maior implicatio reperitur, quam in eo, quod detur species expressa abstractiua, attingens vnam formalitatem sine alia. Ad illud quod dicitur speciem non fore connaturalem obiecto, si non sit eiusdem rationis cum illa, quam obiectum produceret dupliciter respondeti potest. Primo admittendo non fore connaturalem, etsi propriè dicatur, quatenus non repræsentat obiectum instar alterius. Secundò forè connaturalem obiecto sumpto non secundum omnes formalitates, quas includit, sed secundum illam, cuius est repræsentatiua. Eodem modo dicendum erit, speciem illam forè proportionatam, obiecto secundum illam formalitatem quam repræsentat, & secundum alias, nec fore proportionatam, neque improportionatam, quia illas non repræsentat, neque ad eas dicit habitudinem aliquam.

31 Alio modo arguit idem Pascualigus, si per cognitionem intuitiuam fieret distinctio rationis, per illam repræsentaretur aliquod implicans, quod nulli veræ cognitioni posset contingere, & multo minus cognitioni intuitiuæ. Quod repræsentaretur aliquod implicans probatur, quia repræsentaret vnam formalitatem sine alia, qua ratione implicat existere, implicat enim rationalitas cum existentia, & præsentia sine animalitate.

32 Respondeo cognitionem intuitiuam attingentem vnam formalitatem, & non aliam non distinguere positiuè, sed præscindere vnam ab alia, distinguere enim formalitatem dicit vtramque attingere instar duarum, præscindere verò tantùm dicit vnam attingere alia ablata, ex hoc autem nihil implicãs repræsentatur, nec cognitio euadit falsa, nam licet esse, seu existere vnam sine alia sit, quid implicans cognitio alia præcisiua non repræsentat mediatè vnam esse sine alia, sed ex eo solum dicitur repræsentare vnam sine alia, quia repræsentat vnam, & non aliam importante illo sine alia negationem repræsentationis, & non negationem repræsentatam.

33 Rursus arguit idem Pascualigus; de ratione cognitionis intuitiuæ, est repræsentare aliquid singulare: ergo debet repræsentare singularitatem, nam si hanc non repræsentaret, nec repræsentaret singulare: ergo talis cognitio non potest aliquid abstrahere, seu non posset formalitatem aliquam præscindere, quia si hoc faceret, iam obiectum attactum non maneret singulare, sed vniuersale, & commune. Respondeo verum esse cognitionem intuitiuam debere repræsentare aliquod obiectum singulare, & illius singularitatem, nego tamen hoc non componi cum eo, quod cognitio sit præcisiua, seu non attingat formalitatem aliquam, potest enim cognitio attingere hoc obiectum singulare, illiúsque singularitatem attacta aliqua illius formalitate, vt idem Pascualigus admittit quando in obiecto est aliqua formalitas non tangibilis per potentiam à qua procedit intuitio, talis esset cognitio, qua quis intuitiuè cognosceret hoc rationale non cognita ratione animalis, & qua quis intuitiuè videret Deum, aliquo illius attributo non viso, non enim ex eo, quod ita Deus videretur visio illa attingeret obiectum vniuersale, nec naturam multis communem.

Vltimò arguit Pascualigus ex modo, quo intellectus de- 34
beat procedere dum ratione distinguit, tunc enim, inquit, intellectum debere operari aliquid intentionali modo circa obiectum, & ponere in ipso distinctionem, quam non habet. Ex quo sequitur, quod obiectum debeat repræsentari cum distinctione, tanquam si illam in se haberet. Sed cognitio intuitiua nequit talem distinctionem ponere in obiecto, neque illã repræsentare, alias repræsentaret quid fictum, & chymericum: ergo cognitio intuitiua nequit per rationem distinguere, neque ex duabus formalitatibus identificatis vnum attingere altera non attacta.

Dixi iam cognitionem intuitiuam attingentem vnam 35
formalitatem sine alia non illas positiuè distinguere, sed tantùm præscindere vnam ab alia, quod fit nulla distinctione in obiecto apprehensarimo absque præcisione, quæ in actu intellectus consistit cognita, cognitio enim præcisiua tantùm attingit formalitatem realem, & veram in obiecto existentem, & ex eo præcisiua dicitur, quia formalitatem aliam identificatam attingit, neque in obiecto aliquid ponit, nec positiue negat, sed solum illud adæquatè cognoscit.

Punctum V.

Quid sit comprehensio.

QVæstio hæc multum habet de nomine, tantùm enim 1
constat auctoritatibus Scripturæ & Patrum nullam creaturam posse Deum comprehendere, pluresque explicationes comprehensionis circumferuntur, sub quibus magna sententiarum diuersitas potest contineri, quapropter ille se satis in tuto collocabit, qui ita comprehensionem definiat, vt nulli creaturæ respectu Dei possit conuenire, & ipsi Deo respectu sui ipsius, & cuiuscunque obiecti creati conueniat: sicut enim dici nequit Deum ab aliqua creatura comprehendi, ita nefas est negare Deum reipsum & creaturas comprehendere. Pro vtraque parte assertionis Scripturæ, & Patrum innumera inuenies testimonia apud Nostrum Ruisium disp. 6. de scientia sect. 5. 6. 7. & 8. quæ omitto, quia Theologi, & non Philosophi est illa expendere, & rem hanc stabilire.

§. I.

Comprehensionis definitio, & aliquæ illius acceptiones.

PRæcipua inter alias comprehensionis descriptio su- 2
mitur ex Augustino Epist. 112. cap. 8. vbi hæc habet: *Aliud est videre, aliud totum videndo comprehendere, quando-quidem id videtur, quod præsens vtcunque sentitur, totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil illius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt.* Ex hac definitione inferunt omnes ad comprehensionem obiecti requiri cognitionem omnium, quæ formaliter, virtualiter, & eminenter pertinent ad obiectum comprehendendum, ita vt quodcunque horum lateat videntem, illius visio comprehensio non erit. Addit Vasquez 1. p. disput. 52. comprehensionem debere esse talem, vt non solùm attingat obiectum comprehendendum, & omnia, quæ ad illud attinent quasi concomitanter, etsi per eamdem visionem, sed requiri necessariò, vt ex perfectâ penetratione obiecti primarij, obiecta secundaria cognoscantur, ita vt ex vi primarij obiecti ita perfectè specificetur cognitio, tãtamque trahat perfectionem vt necessariò sit etiam formalis cognitio omnium pertinentium ad primarium obiectum, quia si hoc modo non cognoscantur obiecta secundaria ex vi primarij, illorum cognitio non habet specialem perfectionem formaliter quatenus est cognitio obiecti primarij, sed tantùm materialiter, & identicè. Hac ratione rectè componit P. Vasquez iuxta sua principia Deum non posse à creatura comprehendi, quia opinatur ex vi visionis nullam creaturam cognosci à beato.

Hurtad. disput. 10. sect. 3. asserit ad comprehensionem 3
sufficere cognitionem omnium, quæ sunt formaliter in ob-

iecto, asserítque Deum esse incomprehensibilem respectu creaturæ, quia hæc non potest expresè cognoscere actũ Dei, quo cognoscit omnia creata, aliàs cognosceret expresè omnia obiecta talis actus ex vi talis cognitionis, & consequenter ipsam cognitionem, & eadem cognitio esset cognitio expressa sui ipsius, quod fieri nequit. Difficilis est hæc sententia, gratis enim supponere videtur repugnare cognitionem aliquam esset reflexiuam supra se ipsam, & per seipsam expresè cognosci, quod fieri posse censeo.

4 Communis Thomistarum opinio, quam tenent ex nostris Arrub.1.p. tom.1. disp 23. Ruiz.disp.6.de scientia sect. 3. Herice disp.4.cap.4. Arriag. disp.6.sect.9 subsect. 2. asserit non sufficere ad comprehensionem cognitionem omnium, quæ sunt in obiecto formaliter, & virtualiter, seu eminenter, sed requiri, vt cognitio horum oriatur à principio tam perfectè cognoscitiuo, quàm sit obiectũ cognoscendum, quod August. explicuit in illis verbis;cuius *fines circunspici possunt*, iuxta explicationem D. Thomæ 1 p.q 12. art.7. vbi sic scripsit: *Tunc enim fines alicuius circunspiciuntur quando ad finem in modo cognoscendi rem illam peruenitur.* Expendo illa verba *in modo cognoscendi* quibus significat Angelicus Doctor finem debere circumspici non solùm extensiuè, sed etiam intensiuè, hoc est, omni perfectione substantiali quam habet in ratione cognoscibilis, ita vt cognitio quoad modum attingat perfectionem obiecti. Alia plurima testimonia adducuntur pro hac comprehensionis acceptione, quæ videri possunt apud auctores citatos præcipuè apud nostrum eruditissimum Ruiz.

5 Huius comprehensionis modi solidam rationem innuit S. Thomas loco suprà citato. Quodlibet obiectum eo ipso, quod est ens, est intelligibile, & secundùm perfectiorem rationem entitatis perfectiorem habet intelligibilitatem, nam intelligibilitas ab ente formaliter non distinguitur: ex quo prouenit, vt obiectum infinitè perfectum intelligibilitatem habeat infinitè perfectam intrinsecè sumptâ perfectione intelligibilitatis, non extrinsecè à cognoscente infinitè perfecto, quod potest illud cognoscere per cognitionem infinitam, hac enim ratione omnia obiecta infinitam intelligibilitatem habent, illa verò tantùm obiectum in se infinitum, vt Deus qui sicuti infinitus in se est, ita illius intelligibilitas eâdẽ infinitate gaudet. Comprehensio autem debet esse, quæ adæquet omnem intelligibilitatem obiecti, & illam exhauriat, hoc est, quæ non solùm illud cognoscat quoad extensionem quantùm potest; sed etiam in modo, ita vt cognitio adæquet cognoscibilitatem intrinsecam obiecti. Sumitur hæc perfectio ex principio intellectiuo, quia ex hoc immediatè crescit perfectio intellectionis. Vnde quotiescunque virtus cognoscitiua fuerit perfectior, vel æquè perfecta cum obiecti cognoscibilitate, etiam poterit adæquate talem cognoscibilitatem, ex quo fit omnem entitatem cognoscitiuam perfectiorem, vel æquè perfectam cum alia posse illam comprehendere.

6 Dixi principium cognoscitiuum debere esse æquè perfectum cum obiecto cognoscibili, vt adæquet totam cognoscibilitatem obiecti. Difficile est modò taxare perfectionem cognitionis comprehensiuæ, quam debet habere à principio comprehendente respectu obiecti comprehẽsibilitatis. Resp. cum P. Arrub disp citatâ n.13.& 14. perfectionem cognitionis comprehensiuæ debere esse tantã, quantam exposcit obiectum cognoscibile; obiectum autẽ exposcit cognitionem summè perfectam, quam ipsum potest specificare, vel immediatè, & per se, vel mediâ specie, & ad quam, vt obiectum potest mouere. Ex quo fit cõprehensionem Dei debere esse infinitam, quia Deus ipse, qui est obiectum cognoscibile ex se habet coniungi per identitatem cum cognitione infinita, ac proinde summam connexionem intrinsecam habet cum cognitione infinita: quia vi suæ perfectionis habet, & debere esse obiectum cognitionis infinitæ, & debere esse cognoscens infinitum, & debere esse cognitionem infinitam sui ipsius, & hac ratione dicitur infinitè cognoscibile; reliqua verò obiecta creata ex se non habent connexionem cum cognitione infinita, neque possunt illam specificare, neque ad iliam mouere, ac proinde non dicuntur habere infinitã cognoscibilitatem intrinsecam, licet illam extrinsecam habeant, quia possunt infinita cognitione attingi. Ex eodem capite habet substantia creata non exigere ad sui cõprehensionem cognitionem, quæ sit substantia, sed posse cognitione accidenti comprehendi, quia substantia creata non valet, neque per se, neque mediâ specie impressâ specificare cognitionem substantiam, neque ad illam mouere, neque aliam connexionem intrinsecam habet cum tali cognitione. Neque refert omnem entitatem creatam dependere à cognitione Dei, & hanc esse substantiam; quia infinitas, & ratio substantiæ in cognitione diuina nõ sumuntur ab obiecto creato, sed tantùm à cognoscente, quod per se est determinatũ ad cognoscendum omne obiectum cognitione secum identificatâ, & consequenter cognitione substantiali, & infinitâ. Neque creatura habet immediatam connexionem cum cognitione Dei, sed tantùm mediatam cum omnipotentia, & quia hæc non potest operari nisi liberè, & est necessariò coniuncta cum volitione, & cognitione obiecti, quod producit, sit obiectum productum, seu producendum habere connexionem cum cognitione diuina non immediatam, & ratione sui, sed mediatam, & ratione omnipotentiæ.

Hinc infero Deum se ipsum comprehendere, quia habet perfectissimam cognitionem, cum qua ipse Deus vt 7
obiectum connexionem intrinsecam habet. Infero similiter nullam creaturam posse neque diuinitùs Deum comprehendere, quia nulla potest habere cognitionem perfectissimam, cum qua Deus, vt obiectum habeat cõnexionem, quia hæc est identificata cum ipso obiecto, & solius Dei propria. Rursus infero omnia obiecta comprehendi à Deo, quia Deus habet cognitionem illorum, & omnium, quæ pertinent ad illa longè perfectiorem illâ, ad quam possunt obiecta mouere. & cum qua possunt habere connexionem. Infero vltimò, casu, quo aliquis beatus videret omnia, quæ sunt in Deo formaliter, & virtualiter, & omnes creaturas possibiles, imò & existentes, adhuc non comprehensurum Deum, quia visio illa esset finita & creata, quod docent omnes auctores citati pro hac sententia, præcipuè P. Ruizius cum Durand. in 1 dist.31.quæst.1.art. 2.n.1. Ochamo in 4. quæst. 13.art.1.in 3. Gorf. quod lib. 6. quæst.3.apud Capr.in 4.dist.49. quæst.6.art.2.Aur.quodlib. 20. art.1.circa Ioannem Bassoli in 3.distinct. 14 q.2.art.2.§. *ad motiua*, Gabr.in 3.dist.14.q. vnica art. 3. dub. 2. Marsi.in 4. dist. 49. quæst. 15.

§. II.

Nouus modus explicandi comprehensionem.

SVbtilem alium comprehensionis modum proponam, 8
vt de illo alij iudicium ferant. Posset dici comprehensio illa cognitio, quæ attingit omnia, quæ sunt formaliter, & eminenter in obiecto, eo modo, quo sunt in obiecto, ita vt si obiectum talis sit naturæ, vt absque vlla mutatione physica, & eodem intrinsecè inuariato permanẽte possit habere actum aliquem, exempli gratiâ, intellectus, vel voluntatis, & illum non habere, ita cognitio talis sit naturæ, vt sine vlla variatione intrinseca possit esse cognitio talis actus, casu, quo sit in obiecto, & non exercere munus cognitionis talis actus, si hic in obiecto non reperiatur. Rem clarè explicabit exemplum. Deus talis est naturæ, vt idemmet intrinsecè inuariatus posset velle hoc obiectum, & illud non velle, cognoscere hanc entitatem scientia visionis, & illam non cognoscere, quod fieret si illam non produxisset absque vlla mutatione physica Dei, quæ nunc sit, vel tunc esset. Eadem ratione comprehensio Dei talis debet esse naturæ, vt eadem intrinsecè inuariata sit cognitio actus voluntatis diuinæ, casu, quo sit in Deo, & non exerceat munus cognitionis circa talem actum, casu quo talis actus in Deo non reperiatur. Neque hic modus explicandi comprehensionem destitutus est auctoritate Patrum; omnia enim testimonia, quibus probant Thomistæ principium cognoscitiuum debere esse æquè perfectum cum obiecto cognoscibili, illum non leuiter innuunt. Est enim perillustre testimonium D. Gregorij 18 moral.cap.29 aliàs 37. pro hoc comprehẽsionis modo, vbi rationem hanc reddit incomprehensibilitatis Dei respectu nostri: *Neque tamen videmus, sicut videt se ipsum, longè quippe specialiter videt Creator se, quàm videat creatura, nam quantùm ad immensitatem Dei nobis modus figitur contemplationis, quia eo ipso pendere circumscribimur, quod creaturas sumus.* Asserit Gregor. nos non comprehendere Deum, quia illum non videmus sicuti ipse seipsum videt, Deus autem videt se visione quadam, quæ sine sui mutatione

plura

plura paucioráve obiecta ad Deum spectantia pertingit, v.g. decreta Dei, quæ de facto sunt, quæ si non essent, eadem visio physicè permaneret sine visionis exercitio circa talia decreta; creatura autem si ex vi alicuius visionis cognoscit aliquod decretum diuinum, visio talis erit naturæ vt semper sit visio talis decreti, & implicat ipsam existere sine exercitio visionis circa illud, neque eademmet potuit antecedenter esse visio aliûs decreti, quod Deus antecedenter habere potuit, & propter hanc rationem ait Gregorius aliter Creatorem videri à se ipso, quàm à creatura, quod ipse explicuit per illa verba: *Nam quantum ad immensitatem Dei nobis modus figitur contemplationis, quia eo ipso pondere circumscribimur, quod creatura sumus.* Ac si diceret, quantùm ad infinitatē ratione cuius mensurari nequeunt arcana diuina, neque ipse Deus, nobis modus contemplationis figitur, quia modum habet nostra contemplatio, seu cognitio, quem nequit excedere, eo enim ipso quod pondere creaturæ circumscribimur, ita cognoscimus, vt ex vi cuiusuis visionis fixum sit obiectum, ita vt neque illud, quod semel per illam cognoscitur, non potuerit totum antecedenter non cognosci, neque quidquam aliud vltra illud quod de facto attingitur antecedenter ex vi eiusdem valeat attingi.

9 Ad eamdem mentem facit testimonium D. Thomæ q. 8. de visione art. 2. in corp. vbi hæc habet: Aliqua vis cognoscitiua dicitur comprehendere suum cognitum, & in quantum cognitum perfectè substat cognitioni eius: *Tunc autem à comprehensione deficit, quando cognitum cognitionem excedit*: & paulò pòst: *quando id, quod intelligitur habet modum intelligendi perfectiorem, quàm sit modus, quo intellectus intelligit.* Quando verò id quod intelligitur sine mutatione physica potest velle, & non velle, amare & non amare, & diuersas denominationes actuum vitalium sortiri, & modus, quo intelligitur non potest similes denominationes sine physica mutatione sortiri, perfectiorem essendi modum habebit obiectum intelligibile quàm modus, quo intelligitur, & iuxta D. Thomam talis intellectio à ratione comprehensionis deficiet. Vnde ad secundum dicit obiectum comprehendi: *Quando scilicet visio habet modum totalem*, hoc est, quando est apta attingere totum Deum, & omnes formalitates ipsius, & ita est tota visio Dei, vt in quocunque casu, & sub quacunque suppositione totum Deum, & omnes illius formalitates, perfectiones, & denominationes attingat.

10 Fulcitur hic comprehensionis modus ratione desumptâ à comprehensione locali, ex qua translatio sumitur ad mentalem. Eo ipso quod quis manu comprehendat corpus aliquod quantum, omnia accidentia, quæ illi denuo continguūt absque noua alia quantitate, & locali extensione ex vi eiusdem comprehensionis manu comprehensa manent: ergo eo ipso quod quis intellectu comprehendat obiectum aliquod non corporaliter, sed entitatiuè, quæcunque illi contingant absque diuersitate physica entitatis ex vi eiusdem cōprehensionis debent permanere comprehensa. Cùm ergo Deo possint contingere diuersa decreta sine noua entitate, necessum est vt cognitio comprehensiua talis sit naturæ vt ex vi eiusdem quæcunque decreta Deo aduenerint, vel in alia hypothesi aduenirent, maneant comprehensa.

11 In hoc comprehensionis modo facilè est explicare, quomodo Deus se ipsum comprehendat, cùm se cognoscat cognitione quadam, quæ modò tendit in Deum, & in omnes formalitates, & omnia decreta, que modò habet, eadémque inuariata tenderet in alia decreta, quæ Deus potuit habere ab æternitate, & de facto non habet, eadémque permaneret, etiamsi hæc decreta non essent in Deo, neque circa illa visionis munus exerceret. Neque ex hoc capite creatura aliqua incomprehensibilis esse potest, quia cùm nulla sit, quæ possit nouas denominationes sortiri sine noua alia entitate, neque intrinsecè inuariata velle, & non velle, hos, vel illos actus exercere, nulla est, quæ exigat ad sui comprehensionem cognitionem aliquam, ex vi cuius intrinsecè inuariata possint diuersæ formalitates cognosci, & non cognosci, & debeant cognosci ex suppositione, quod existant, & non cognosci, casu, quo tales formalitates non existant in obiecto, sicut enim noua denominatio subiecti creati aduenit per productionem nouæ entitatis, sic noua illius cognitio per nouam aliam productionem entitatis tendentis in nouam formalitatem sufficiet ad illius comprehensionem. Hæc passim de comprehensione dixi, quia etsi ab Animastico non sit aliena illius tractatio, magis ad Theologum attinet, quapropter de sententiis suprà dictis iudicium non fero, sed Theologis ferendum relinquo.

CONTROVERSIA VII.

De veritate & falsitate formali actuum intellectus.

VERITAS est duplex: transcendentalis & formalis: de veritate transcendentali dicam in Metaph. Controuers. 3. nunc de veritate formali, & de falsitate, quæ huic opponitur disputationem instituo.

PVNCTVM PRIMVM.

An veritas & falsitas distinguantur ab actu intellectus.

§ I.

Refelluntur aliquæ sententiæ.

FErt prima opinio veritatem, & falsitatem esse relationem rationis, pro qua refertur P. Vasquez 1.p. disp. 26. cap. 2. qui si attentè legatur in hac, & aliis similibus quæstionibus, in quibus rerum essentias constituit in ente rationis nihil aliud intendit, quàm asserere rerum essentias concipi à nobis, vt ens rationis per fictionem, qua apprehendimus veram relationem inter extrema realiter absoluta, realiter tamen esse verum consistere in denominatione extrinseca, seu in fundamento proximo, quo intellectus ens rationis confingit. Hoc in re verum est, modus tamen loquendi mihi non placet, quia aliud est id instar cuius rei essentia cognoscitur, aliud essentia, quæ instar alterius cognoscitur; & cùm inquirimus quid sit res, v.g. quid sit veritas non quærimus, instar cuius veritas cognoscatur, sed quid veritas ipsa in se sit. 1

Hæc de mente P. Vasquez: verumtamen non pauci tanti Magistri verba, vt sonant, interpretantes, defendunt, veritatem, & falsitatem consistere in relatione quadam rationis inter propositionem seu iudicium, & obiectum: contra quos in hunc modum argumentor. Antequam sit hæc relatio rationis in qua consistere dicitur veritas, seu falsitas iudicij, iudicium constituitur verum vel falsum: ergo veritas, vel falsitas non potest consistere in hac relatione: antecedens probo: antequam exurgat hæc relatio, in qua consistit veritas, debet habere fundamentum diuersum ab illo, quod haberet relatio, in qua cōsisteret falsitas, exempli gratia dico ego, *Petrus currit*, antequam hoc iudicium fundet relationem rationis, qua formaliter constituitur verum, debet esse aliquod fundamentum distinctum ab illo quod esset, si loco relationis, quo actus constituitur verus, insurgeret relatio, qua constituitur falsus; ad hoc enim vt detur relatio, qua actus constituitur verus, debet supponi obiectum eo modo quo affirmatur per actum; & ad hoc vt detur relatio, qua constituatur falsus, debet supponi obiectum aliter, ac per iudicium repræsentatur: sed in hoc diuerso modo, quo supponitur obiectum, consistit veritas, vel falsitas: ergo antequam sit relatio formaliter iudicium cōstituitur verum vel falsum. Minorem probo: eo ipso quod obiectum se habeat eodem, vel diuerso modo, quo repræsentatur per actum, intelligitur iudicium conforme, vel disconforme cum obiecto; ex eo enim quod res sit, vel non sit, sumitur veritas, vel falsitas, eo enim ipso præcisè, quod quis dicat rem aliter ac est, dicit falsum; & eo ipso quod quis dicat rem sicuti est, dicit verum. 2

Secundò iudicium, quo Deus iudicat ipsum esse Deum, ab æterno est verum, etiamsi nullus sit intellectus, qui fingat ens rationis: idem dico de iudicio quo ego iudico Deum existere, quod tantùm fertur in Dei existentiam, & 3

non

non in aliquod ens rationis,& quacumque alia ſecluſa cognitione terminata ad ens rationis verum eſt:ergo veritas non conſiſtit in ente rationis. Dices hæc iudicia non eſſe vera formaliter,ſed tantùm fundamentaliter,donec adueniat ens rationis factum per cognitionem,qua cognoſcantur vt vera. Contrà : in primis mihi abſurdum eſt,actus intellectus diuini,quibus iudicat ipſum exiſtere, eſſe omnipotentem,& infinitum creaturas ab illo dependere , veros non eſſe formaliter quouſque poſtea cognoſcantur per cognitionem factiuam entis rationis , ex hoc enim infertur plura iudicia, quæ à nobis non cognoſcuntur , & ideo nullum ens rationis illis impingimus, formaliter non eſſe vera, ſed tantùm fundamentaliter. Deinde ſequitur,Deum realiter,& ſecluſo figmento , non habere iudicia vera formaliter , neque formaliter verè iudicare, ſed tantùm fundamentaliter , quæ omnia etiamſi explicentur à ſectatoribus ſententiæ , quam impugno , ita vt in ſe nihil abſurdi contineant, nihilominus vt ſonant , non benè apud plurimos audient. Secundò hunc dicendi modum impugno,Id quod ſecundùm hanc ſententiam verum fundamentaliter, & non formaliter appellatur ; ſufficit vt propoſitio vera formaliter dicatur, dicit enim iudicium,& obiectum exiſtens eo modo , quo iudicatur:ergo malè ad alia entia rationis recurrunt,vt iudicium verum formaliter conſtituat: & ſine fundamento in plures ſe iniiciunt difficultates, plura dura ſatis , & nimis difficilia tentant propugnare. Hæc impugnatio notam facit ſententiam , quam euertit , quæ tantùm differt à communi , quam poſtea tradam , ex eo quòd veritatem fundamentalem appellet,quod communis ſententia melius veritatem formalem eſſe dicit , & ſupra hanc veritatem formalem , quam fundementalem eſſe dicit ſententia;de qua agimus, fictitiè fictionem , ſeu ens rationis ſuperaddit, vt aliquid inueniat , quod formalem veritatem appellet.

4 Secunda ſententia,quam alij amplectuntur apud P.Soar. diſp.8. metaph. ſect. 1. veritatem conſtituit in quadam relatione reali prædicamentali inter iudicium & obiectum ab vtroque diſtincta. Hæc opinio eiſdem rationibus , quibus præcedens,efficaciter impugnatur,quia antequam adueniat relatio ; debet ſupponi fundamentum , in quo formaliter veritas , vel falſitas illâ relatione ſecluſâ reperietur: habet inſuper ſpeciales impugnationes. Actus intellectus diuini non poſſunt eſſe fundamentum alicuius relationis prædicamentalis ſuperadditæ , & tamen ſunt veri : ergo veritas illorum non conſiſtit in relatione ſuperadditâ. Dices relationem , quâ actus intellectus diuini conſtituitur formaliter verus , non ſubiectari in actu,ſed in obiecto. Contrà : actus quo Deus ſeipſum cognoſcit, & illa, quæ ſunt intrinſeca propria Dei, habet pro obiecto ipſum Deum : ſed in Deo nulla poteſt eſſe relatio prædicamentalis ſuperaddita : ergo neque in hoc actu neque in illius obiecto poteſt ſubiectari aliqua prædicamentalis relatio, qua actus verus formaliter reddatur. Secundò, relationes prædicamentales ſuperadditæ ſi dantur , exigunt fundamentum,& terminum actu exiſtentem : ſed cognitio vera ſæpe reſpicit obiectum non exiſtens, ſed purè poſſibile, vel præteritum,ſeu futurum, & aliquando fictum, vt cum dico, ens rationis non habet eſſe : ergo nulla relatio prædicamentalis poteſt reperiri in his propoſitionibus,quæ illarum obiectum tanquam terminum reſpiciant. Vltimò has relationes prædicamentales non dari in rerum natura oſtendam in Metaph. Controu.9. Punct.4.

5 Cenſent alij veritatem & falſitatem non diſtingui ab actibus intellectus ſuppoſitis quibuſdam connotatis, quorum his poſitis actus per ſuammet entitatem verus eſt,ita vt ſi horum loco alia connotata ponerentur , idemmet actus per eandemmet entitatem falſus eſſet. Non poſſum paſſim contra hos connotatores integram inſtituere diſputationem : illos inſequor in Metaph. Controuerſ. 9. Punct. 4. §.2.

§. II.

Refellitur ſententia P. Hurtadi.

6 PAter Hurtadus docet diſp. 9. de anima ſect. 3. Veritatem (idem tene ſemper de falſitate) formaliter & ex natura rei eſſe idem cum actu intellectus, ita vt actus qui eſt verus ita per ſuam entitatem intrinſecè verus ſit , vt neque de potentia Dei abſoluta poſſit non eſſe verus, quapropter actus quo dico ego *Petrus currit* , currente Petro, eſſe non poſſet, ſi Petrus non curreret , ſed caſu , quo non curreret, eſſet alius actus intrinſecè falſus. Neque conſequenter,neque verè.Non conſequenter,quia Hurtad diſp. 15. Metaph.ſect.2. aſſerit relationem ſimilitudinis conſiſtere in vtroque extremo ſimul ſumpto : ergo veritas, quæ eſt quaſi ſimilitudo quædam intentionalis inter iudicium, & obiectum debet conſiſtere in vtroque. Vrgeo. Hanc albedinem eſſe ſimilem illi,ſeu ſicuti illam, dicit hanc & illam albedinem : ergo hoc iudicium dicere rem ſicuti eſt, dicit ipſum iudicium,& rem exiſtentem eo modo,quo per iudicium repræſentetur: ſicuti enim ſimilitudo dicit albedinem hanc eſſe ſicuti eſt illa , ita veritas dicit iudicium repræſentare rem, ſicuti eſt illa res , quod importat iudicium rem hac ratione repræſentare , & rem hac ratione exiſtere. Non verè opinatum eſſe Hurtadum ſic probo. Actus quo ego dico modò *Petrus currit* erit idem, ſiue Petrus currat,ſiue non currat : ſed ſi Petrus currit erit verus, falſus , ſi non currit : ergo idem actus indifferens eſt vt ſit verus, vel falſus : ergo non habet veritatem aut falſitatem intrinſecam.Totum argumenti negotium in probanda maiori ſitum eſt,quam ſic oſtendo. Actus quo ego dico *Petrus currit* , nullam poteſt habere connexionem cum obiecto, ergo idem eſſet etiamſi obiectum non exiſteret.Antecedēs probo. Obiectum non poteſt phyſicè influere in actum,vt plurimùm enim eſt diſtans & ſæpe non exiſtens, ſed præteritum, vel futurum, & non rarò non eſt ens poſitiuū,ſed tantùm negatiuum: ergo non poteſt phyſicè influere ; non moraliter , quia nullum eſt fundamentum huius influxus moralis, neque ex aliquo capite talis influxus eſt neceſſarius : ergo non eſt ponendus , quæ enim poteſt eſſe connexio inter actum naturalem, quo dico *Petrus cras non erit*, & negationem craſtinam Petri ? Dices eſſe connexionem veræ imaginis, & repræſentationis veræ cum obiecto, ſicuti eſt connexio inter relationem cum ſuo termino. Contrà. Repræſentatio vt ſic connexionem non habet cum re repræſētata,aliàs nulla daretur repræſentatio falſa: repræſentationem veram formaliter vt veram fateor, habere connexionem, ſeu includere obiectum; petitur tamē principium, cùm dicitur actum ſecundùm ſe habere connexionem cum termino , quatenus eſt vera repræſentatio obiecti, quia diſputamus an actus ſecundùm ſe præcisè dicat rationem veræ repræſentationis , ſeu veritatis afficientis repræſentationem:aſſignanda eſt ergo ratio propter quam actus ſecundùm ſe connexionem habeat cum futuritione negationis , quam repræſentat : ſed eſto , habeat actus verus connexionem cum exiſtentia obiecti,quod repræſentat,quia eſt imago,& repreſentatio illius argumentor de actu falſo.Actus falſus quo ego dico modò : *Petrus curret cras*, non eſt imago neque repræſentatio negationis curſus craſtini Petri : ergo non poteſt habere connexionem cum tali negatione ; ergo etiamſi deficeret talis negatio,& exiſteret curſus craſtinus Petri , cuius talis actus eſt repræſentatio , poſſet talis actus exiſtere : ergo actus qui modò eſt falſus,poſſet eſſe verus : ergo non eſt intrinſecè & per ſuam entitatem falſus.

Vrgeo : etiamſi actus iſte quo ego dico *Petrus curret*,haberet connexionem cum futuritione curſus Petri, hæc connexio non poſſet eſſe phyſica, ſiquidem alterum illius extremum modò non exiſtit : ergo tantùm eſſet moralis, quâ actus exigeret futuritionem obiecti, quod repræſentat , & non exiſteret caſu , quo illud obiectum non eſſet extiturum:ergo poſſet Deus de potentia abſoluta,producere talem actum contra ipſius exigentiam , etiamſi illud obiectum non eſſet futurum : ergo talis actus poſſet coniungi cum negatione ſui obiecti : ergo poſſet eſſe falſus: ergo per ſuam entitatem verus non eſt, vel duo inferentur contradictoria, videlicet eſſe verum per ſuam entitatem, & ſimul non eſſe verum ſed falſum ex defectu obiecti, quod repræſentat. Dices implicare Deum producere hunc actum verum , quo ego dico *Petrus curret* , caſu quo Petri curſus non eſſet futurus, ſicuti implicat Deum producere relationem ſuperadditam deficiente termino. Ab hoc vltimo incipiat ſolutionis impugnatio : Reſpuam ego relationes ſuperadditas propter hanc rationem, quia percipi non poteſt , quomodo in me producatur modus quidam ſuperadditus , ex eo quod in India alius naſcatur homo ; & quomodo relatio in me producta pereat, ex eo quod terminus valde diſtans defecerit : ergo exemplum de relationibus potius obeſt , quàm prodeſt prædictæ 7

ſententiæ,

sententiæ. Secundò : qui relationes has prædicamentales admittunt, illas tantùm annectunt terminis actu existentibus,& positiuis,veritas autem sæpe respicit obiecta non existentia, sed præterita vel futura, & sæpe fertur in negationes, & in entia rationis, cum quibus nulla potest esse physica connexio, sicuti consideratur in relatione similitudinis cum termino, quem respicit. Rursus relatio tantùm habet connexionem cum termino,quem respicit,hæc autem sententia, quæ constituit propositiones intrinsecè falsas, constituit connexionem inter propositionem, & contradictorium termini,quem significat;propositio enim falsa,qua ego dico modò : *Petrus curret*,habet pro termino cursum futurum Petri, & constituitur connexa cum negatione eius cursus futuri. Aliter solutionem impugno. Quando intellectus est in actu primo ad iudicandum Petrum cursurum esse,siue Petrus cursurus sit, siue non, sunt eadem principia physica ex parte intellectus:ergo possunt reproducere eundem effectum : quotiescumque enim est eadem causa, & idem actus primus, potest in eundem actum secundum prorumpere:ergo intellectus potest producere idem iudicium, siue sit futurus cursus Petri, siue non : sed illud iudicium erit verum,si cursus Petri sit futurus;& si futurus non sit, falsus erit:ergo potest idem iudicium esse verum, vel falsum : ergo non habet veritatem aut falsitatem intrinsecam. Futuro vel non futuro cursu Petri me habere eadem principia ex parte intellectus ad iudicandum esse futurum, negari non potest, quia cursus futuritio, illiúsve negatio non influit in meum iudicium: sed dices habere intellectum diuersum determinatiuum, ratione cuius eadem causa potest diuersum effectum producere, quod determinatiuũ esse dices futuritionem cursus,illiúsve negationem,quia hæc determinat ad assensum intrinsecè falsum, & illa ad assensum intrinsecè verum. Contrà. Id quod actu non existit sicuti cursus futurus, & id,quod in se non est quid positiuum, sed negatiuum, & adhuc non existens,sicuti est cursus Petri non futurus,non potest physicè meum intellectum determinare ad hunc effectum potiùs quàm illum producendum : ergo tantùm potest determinare moraliter mediâ voluntate Dei, exigendo,vt Deus potiùs concurrat ad hunc assensum, quàm ad illum:sed Deus potest operari contra hanc exigentiam moralem:ergo etiamsi daremus hoc iudicium exigere existentiam sui obiecti,nihilominus concedendum non esset intrinsecè esse verum, quia saltem de potentia absoluta posset illi deficere obiecti existentia. Addo quod etiamsi de potentia Dei absoluta hoc iudicium non posset existere illius obiecto non existente, quod in cognitionibus diuinis necessariò reperitur, nihilominus dicendum non esset iudicium habere veritatem secum adæquatè identificatam,vt probabo modò de actibus diuinæ mentis. Vltimò:sine hoc prædicato intrinseco identificato cum actu, rectè intelligituractus verus,vel falsus : ergo absque fundamento tale prædicatum constituitur:Antecedens probo dum illo secluso prædicato veritatem & falsitatem propositionis componam.

8 Arguit Arriaga disp. 14. sect. 1. subs. 2. contra Hurtadi sententiam sequi ex illa Deum esse causam determinantem meum intellectum ad errorem, quando iudico obiectum esse futurum,quod re vera non erit. Hoc argumentum specialem non habet difficultatem,quia auctores oppositæ sententiæ dicunt negationem obiecti futuri determinare intellectum, vt eo ipso quod assensum eliciat circa tale obiectum,illum eliciat erroneum, & non verum, & ita necessum non est Deum determinare intellectum ad errorem. Fateor solutionis doctrinam veram non esse, quàm suprà impugnaui,sed ab illius impugnatione incipere debet argumentatio contra sententiam Hurtadi,neque est cur ab absurdo à longè petito trahatur impugnatio.

9 Arguit secundò,sequi Angelum posse cognoscere futura etiam libera in iudicio, quo illorum futuritio modò ab ipso Angelo prædicitur, quod intuitiuè cognoscit Angelus,& ita deprehendet an sit intrinsecè verum,vel falsum; si intrinsecè verum cognouerit, rectè inferet obiectum esse futurum; si intrinsecè falsum esse repererit, optimè deducet illius obiectum non esse futurum. Resp. Hurtad. Angelum non posse cognoscere an iudicium de obiecto futuro libero sit verum,vel falsum,neque discernere inter iudicium verum,vel falsum de eodem obiecto libero;quia eo ipso quod illi non debeatur cognitio obiecti liberi, illi non debetur cognitio obiecti ex quo possit aliud obiectum liberum deducere. Hanc solutionem hac ratione impugnare putat Arriaga : Angelus cognoscit ea iudicia possibilia affirmatiua de peccato Petri futuro, & cognoscit vnum esse intrinsecè verum,& alterum intrinsecè falsum, & postea se determinat ad habendum vnum ex illis iudiciis : ergo cùm postea intuitiuè cognoscat iudicium ad quòd ex illis quæ possibilia cognouerit, se determinarit, quodque illorum habeat,ac proinde, an sit intrinsecè verum,vel falsum. Nec minimum premit ratio, quam Arriaga euidentem esse putauit. Hurtadus enim qui negat inter duo iudicia existentia non posse Angelum discernere,quodnam illorum sit intrinsecè verum, & quod intrinsecè falsum,idem dicet de eisdem iudiciis possibilibus, in quibus non poterit Angelus verum à falso discernere, & ita etiamsi cognoscat se determinasse ad certum iudicium, quod antea possibile cognouerat, cognoscere non poterit an sit intrinsecè verum vel falsum,quia hoc in illo non cognouit dum illud priùs possibile cognouerat. Alia quæ adducit Arriaga maioris ponderis non sunt,neque enim nouum est rem aliquam intuitiuè cognosci, & aliquod illius prædicatum cognoscentem latère ex modo quo res illa cognoscitur.

§. III.

Propria sententia.

VAlde inter se differunt iudicio per suammet entitatem falsitatem repugnare,& per suam entitatem verum esse veritate adæquatè identificata cum actu. Vt rem explicem suppono ; quod statim probabo,veritatem consistere in iudicio, & existentia obiecti ; Actus quo Deus iudicat me existere, quatenus verus, dicit actum diuinæ mentis,& meam existentiam,& ita illius veritas non adæquatè identificatur cum ipso actu,sed tantùm inadæquatè, quia actum Dei dicit & meam existentiam. Nihilominus actus diuinæ mentis per suammet entitatem habet repugnantiam cum falsitate, quia per suam entitatem supponit obiectum, per quod simul cum illo illius veritas constituitur,& petit coëxistentiam obiecti,ita indispensabiliter, vt neque de potentia Dei absoluta illi possit deficere. Itaque vt distinctè in hac quæstione procedatur, duo nobis definienda sunt, Primum, an veritas sit identificata cum actu. Secundo an casu quo distinguatur,actus verus connexionem habeat essentialem cum veritate, seu cum obiecto, per quod simul cum ipso actu veritas adæquata constituitur. 10

Dicendum est in omni iudicio naturali, vel supernaturali,creato, vel increato, erroneo vel scientifico reperiri veritatem quandam,vel falsitatem conflatam ex ipso iudicio, & ex illius obiecto, secluso quocumque intrinseco prædicato, per quod actus intrinsecè verus constituatur. Probo:eo ipso quod ego dicam *Petrus currit*, & existat Petri cursus, intellectus iudicat id quod est de facto, & res de facto se se habet eodem modo,quo iudicatur ab intellectu, alio quocumque prædicato secluso : ergo eo ipso quod sit tale iudicium in intellectu,& obiectum ad quod terminatur existens,actus est verus,quia actum esse verum nihil aliud est quàm rem enunciare sicuti est. Idem dico de actu falso, qui constituitur per iudicium, quo dico Petrum currere,& negationem cursus Petri alio quocumque prædicato secluso. Confirmatur ratione insinuata num. 5. Iudicium esse verum dicit formaliter iudicium rem affirmare eo modo quo est : sed iudicium rem affirmare eo modo, quo est,non tantùm dicit iudicium rem hoc modo affirmare, sed etiam rem eodem hoc modo se habere:sed rem eodem modo se habere, dicit modum quo res se habet : ergo veritas formaliter dicit modum, quo se habet obiectũ:sed hic est indistinctus ab ipso obiecto;ergo actum esse verum dicit formaliter obiectum ; ergo veritas dicit obiectum, non solum:ergo actum & obiectum. 11

Ex hac conclusione infertur omnem actum à suo obiecto distinctum veritatem habere partim intrinsecam, & partim extrinsecam ; intrinsecam quatenus veritas illius dicit entitatem actus ; extrinsecam quatenus dicit obiectum ab actu distinctum, actum verò identificatum cum obiecto,qualis est actus,quo Deus se ipsum cognoscat, & si quæ est alia cognitio creata reflexiua supra se ipsam:quæ nullum aliud habeat obiectum, esse adæquatè,& intrinsecè verum per suammet entitatem, quia cùm veritas nihil 12

aliud

aliud dicat quàm actum, & obiectum, & hæc sint vna indiuisibilis entitas actus supra se ipsum reflectentis, veritas in hoc actu consistet, & adæquatè cum illo identificabitur.

12 Dico secundò. Omnis actus naturalis abstractiuus tendens in obiectum contingens; v. g. actus quo ego iudico modò Petrum Romæ existere, nullam habet connexionem cum suo obiecto, neque cum illius negatione, sed indifferens est, vt cum illo coniungatur, & veritatem constituat, vel cum negatione illius, cum qua falsitatem conficiat. Probatur hæc conclusio ex impugnationibus, quas contra Hurtadum adduxit asserentem fore diuersum iudicium, quo iudico Petrum esse cursurum, casu quo Petri cursus futurus sit, & casu, quo talis cursus non sit futurus, & sic de aliis obiectis. Secundò nullum est fundamentum ad constituendam talem connexionem inter actum, & obiectum, ergo ponenda non est. Probatur antecedens; illa connexione seclusa, ex eo quod actus coniungatur cum illius obiecto erit verus; & ex eo quod coniungatur cum negatione obiecti erit falsus: ergo veritas, vel falsitas actus non præbet fundamentum ad illam connexionem constituendam: ergo ex nullo capite excogitari potest fundamentum talis connexionis.

13 Dico tertiò. Omnis actus naturalis abstractiuus etiamsi versetur circa obiectum necessarium ex se nullam connexionem habet cum illo: v. g. actus quo ego dico *Petrus est possibilis*, vel *Equus est binnibilis*, nullam connexionem habet quatenus est ex se cum suo obiecto. Dico *quatenus est ex se*, quia licet hic actus, quo ego dico *Petrus est possibilis*, non possit separari à possibilitate Petri, quia hæc est necessaria, & numquam potest deficere, actus tamen ex se illam non exposcit, sed idem permaneret etiamsi actus possibilitas deficeret. Probo hanc conclusionem: non minùs refertur actus, quo ego dico *Petrus est actus existens*, ad existétiam Petri, quàm actus, quo dico *Petrus est possibilis* ad illius possibilitatem: sed actus quo ego dico *Petrus est existens*, idem perseuerat siue Petrus existat siue non existat: ergo actus quo dico *Petrus est possibilis*, idem perseueraret etiamsi possibilitas Petri deficeret. Dices permanere actum quo ego dico *Petrus existit*, deficiente existentia Petri, quia permanet eadem existentia possibilis. Contrà, actus non refertur ad existentiam possibilem, sed ad existentiam actu exercitam, quam respicit vt obiectum; sed posset permanere sine existentia actu exercita: ergo potest permanere absque suo obiecto: ergo etiam actus, quo dico *Petrus est possibilis*, potest quatenus est ex se sine obiecto permanere, & idem subsisteret etiamsi illius obiectum deficeret. Confirmatur: modo ego possum iudicare Hircoceruum esse possibilem, etiamsi de facto possibilis non sit, ergo etiam possem iudicare equum esse possibilem, etiamsi Equus possibilis non esset: ergo actus quo iudico equum esse possibilem, connexionem non habet cum equi possibilitate. Dices casu quo equus non esset possibilis, me iudicaturum diuerso actu equum esse possibilem, ab eo quem modò habeo circa possibilitatem equi, ac proinde actum, quo modò iudico equum esse possibilem, connexionẽ habere cum suo obiecto. Argumentor contra; & hæc sit ratio à priori conclusionis traditæ: Possibilitas equi, vel illius negatio non influit in actum quo iudico Petrum esse possibilem: ergo siue sit possibilitas Petri, siue illius negatio, actus semper erit idem. vide dicta n. 9.

14 Dico quartò. Omnis actus siue naturalis siue supernaturalis tendens in proprium principium effectiuum tanquam in obiectum habet essentialem connexionem cum obiecto ratione cuius illis intrinsecè repugnat falsitas in ordine ad tale obiectum. Ratio est manifesta: omnis actus essentialem habet connexionem cum principio à quo dependet, quia in mea sententia actus intentionalis consistit in actione, quæ per se ipsam est affixa principio: ergo si obiectum est idem cum principio, habebit connexionem cum obiecto, licet non formaliter cum illo tanquam cum obiecto, sed tanquam cum principio, à quo essentialiter dependet. Hac ratione falsitas repugnat actui quo ego iudico me existere; quia hic actus essentialiter dependet à mea existentia: eadem ratione actus, quo ego iudico Deum existere necessariam habet connexionẽ cum Deo vt obiecto, quia ab illo tanquam à principio effectiuo essentialiter dependet. Idem eadem ratione affirmo de visione beata, quæ tendit in Deum tanquam in obiectum, à quo tanquam à principio effectiuo per se & essentialiter dependet.

Dico quintò. Cognitio naturalis intuitiua, non ex eo 15
quod intuitiua sit, habet connexionem essentialem cum obiecto, ita vt de potentia Dei absoluta non possit existere sine illo, imò possibilis est cognitio intuitiua quæ neque naturaliter exigat existentiam sui obiecti, sed illi sit omnino per accidens, & omnino accidentaliter illi contingat veritas. Vtramque conclusionem latè probo Controu. 6. Punct. 4. n. 6. & 11.

Ex his inferes illos actus naturales siue abstractiuos 16
etiam scientificos, siue intuitiuos; qui feruntur in obiecta distincta ab ipsis actibus, & ab illorum principiis proximè effectiuis, non habere intrinsecam repugnantiam vt illis falsitas contingat, cùm per se & intrinsecè connexionem non habeant cum obiectis, & possent subsistere, etiamsi obiecta deficerent, licet extrinsecè illis veritas sit necessaria ratione necessitatis obiecti.

§. IV.

De actibus diuinæ mentis, & supernaturalibus creatis.

OMnes actus diuinæ mentis exigentiam indispensabi- 17
lem habere coniunctionis cum suo obiecto dixi n. 8. & ratio naturalis, quæ ostendit Deum falli non posse, id demonstrat. De actibus creatis supernaturalibus, scilicet de actu abstractiuo fidei diuinæ, & de visione intuitiua supernaturali procedit modò difficultas.

P. Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 58. sect. 2. 18
asserit omnem actum supernaturalem saltem ex natura rei connexionem habere cum obiecto, ratione cuius specialiter tendit in obiectum, & ex hoc peculiari modo tendédi specificationem trahit: doctrinam hanc examino Contr. 5. vbi de specificatione omnium actuum disputationem instituo, vide quæ ibi scribo si rem totam penetrare cupis. De actu fidei fert communis Theologorum sententia non posse esse falsum. Ita P. Soar. 2. 2. disp. 3. sect. 13. P. Coninck, disp. 10. dub. 5. P. Torres disp. 3. dub. 3. nihilominus non facilè reddetur ratio, cur actus fidei saltem supernaturaliter falsus esse non possit, quod disputat Ripalda disp. 59 de quo nonnihil breuiter dicam. Ex duplici capite posset actus fidei falsus excogitari, vel quia fertur in rem reuelatam reuelatione diuina actu existente, quæ falsò reuelata fuit: vel quia fertur in reuelationem actu non existẽtem, quam existere prudenter existimat. Vt si quis modò existimaret, reuelatum esse, & ab Ecclesia definitum, Beatissimam Virginem labem originalis non contraxisse, quia id illi viri aliàs digni fide testati sunt, quibus prudenter fidem adhibuit: inquiritur an in hoc aliove simili casu possit quis ferri in reuelationem diuinam falsò existimatam actu fidei diuinæ supernaturalis, cui falsitas contingere possit. Deinde si concedatur posse dari actum fidei, qui feratur in reuelationem falsò existimatam, alia suboritur difficultas, an actus fidei, qui de facto datur respiciens reuelationem actu existentem, v. g. actus, quo ego credo Vèrbum assumpsisse humanitatem, talis sit naturæ vt essentialem connexionem habeat cum existentia reuelationis, in quam fertur, ita vt illa non existente, actus existere non posset; an verò possit idem subsistere etiamsi Verbum humanitatem non assumpsisset, neque reuelatio huius misterij existeret.

Actum fidei diuinæ non posse falsitatem habere sup- 19
posita existentia reuelationis diuinæ, quam respicit vt motiuum formale obiecti crediti, extra omnem controuersiam esse debet, implicat enim Deum reuelare obiectum, quod non est, & ita implicat non existere obiectum reuelatum à Deo, & consequenter implicat non esse verum actum, qui fertur in obiectum, quod Deus reuelauit.

Circa secundum modum, quo inquiritur an actus fidei 20
falsus esse possit, duo sunt examinanda: Primum, an actus fidei possit ferri in reuelationem falsò existimatam: secundum, an ex suppositione, quod posset ferri in reuelationem falsò existimatam, posset falsitatem habere. Circa secundum, affirmo ex suppositione, quod actus fidei possit ferri in reuelationem falsò existimatam, actum fidei posse esse falsum, ex defectu existentiæ obiecti crediti per talem actum, quod sic probo. Tota certitudo actus fidei desumitur ex reuelatione Dei, cui non potest subesse falsum, quia Deus mentiri nequit: ergo deficiente reuelatione Dei, nullum est caput, ex quo certitudinem actus fidei desumat. Confirmatur: non maiorem connexionem habet actus cum obiecto materiali, quàm cum formali: sed actus, qui ferretur tanquam in formale motiuum in reuelationem falsò

falsò existimatam, connexionem non haberet cum existentia obiecti formalis: ergo neque cum existentia obiecti materialis: ergo ex defectu existentiæ materialis obiecti posset falsitatē sortiri. Vltimò sentiunt multi actū fidei nō solùm esse formalē assensum obiecti reuelati, sed etiā reuelationis: ergo si daretur actus fidei respiciens reuelationem non existentem, necessariò esset assensus existentiæ reuelationis, quæ non esset, & ex hoc capite non posset non esse falsus. Prima pars difficultatis, videlicet an actus fidei connexionem habeat ex natura rei; vel ineuitabilem cum existentia reuelationis, in quam fertur, vt in formale motiuum, ad materiam de fide spectat & ideo illi superfedeo, tantum obiter assero plerosque authores censuræ nota inurere sententiam asserentem actum fidei posse ferri in reuelationem falsò existimatam, & esse falsum, licèt P. Ripalda disp. 59. sect. 5. asserat sententiam affirmantem actum fidei diuinæ posse esse falsum ex eo quod feratur de facto in reuelationem falsò existimatam temeritate vacare. Moneo etiam hîc vitandam esse aliam quæstionem de nomine, an videlicet actus, qui ferretur in reuelationem diuinam falsò existimatam, dicendus esset actus fidei diuinæ nēcne; Maior enim affirmat in 2. distinct. 23 quæst. 10. eum qui assentitur reuelationi Dei verè non existenti, propositæ tamen prudenter credibili elicere actum fidei ex habitu infuso, eiusdem rationis cum illo, qui reuelationi existenti inniteretur, nihilominus vocandum non esse talem actum assensum fidei diuinæ, quia reuelatio verè non existit.

21 De visione intuitiua supernaturali difficilius est, an illi possit falsitas contingere, & an connexionem essentialem habeat cum obiecto: negatiuam partem efficax suadet ratio. Si visio intuitiua supernaturalis essentialiter esset connexa cum obiecto, visio beata, quæ esset reflexiua supra se ipsam, qua beatus cognosceret suam beatitudinem extituram in æternum, esset incorruptibilis, etiam respectu omnipotentiæ Dei, ita vt illa producta non posset Deus tota sua omnipotentia intercedente illam corrumpere, neque poset ex suppositione, quod illam produceret non ab æterno illam produxisse, & illam in æternum conseruare: consequens est absurdum: ergo antecedens. Consequentiam probo. Visio illa eo ipso quod essentialiter esset affixa suo obiecto, implicaret illa existente, obiectum non existere, sub illa mensura sub qua repræsentatur ex vi illius visionis: sed obiectum est ipsa visio, in æternum durans: ergo eo ipso quod talis visio in aliquo tempore existat: debet ipsa, quæ est obiectum sui ipsius in æternum durare. Consequens esse absurdum probatur, quia omnis creatura dependet essentialiter à Deo liberè illam producente, & conseruante: ergo si creatura aliqua non posset corrumpi à Deo in quocumque instanti, non libere talem creaturam conseruaret, quod per se absurdum est. Ita sentiunt communiter Doctores P. Vasquez 1. part. disp. 182. num. 9. affirmat asserere respectu Dei aliquid creatum esse immortale, erroris notam meretur. P. Suarez lib. 1. de Angelis asserit de fide esse Deum posse destruere Angelos, & id esse generale omnibus rebus creatis. P. Tannerus 1. part. disputatione 5. quæstione 1. dub. 3. num. 15. affirmat de fide esse posse Deum destruere, & in nihilum redigere omnem creaturam, pro quo adducit illud Sap. 11. vers. 26. *Quomodo aliquid posset manere nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset, conseruaretur?*

22 Prædictæ censuræ Artiagam non terruere, qui disp. 15. de Duratione, sect. 2. num. 64. probabilius putat posse Deum producere creaturam per se ipsam tēpore indiuisibili durantem, v. g. per vnam horam, qua non possit corrumpi à Deo, sed Deus teneatur illam conseruare per integram horam ex suppositione, quod illam primò produxerit, quā necessitatem asserit Arriaga esse consequentem, quia Deus qui liberè voluit illam creaturam producere, liberè voluit illam per integram horam conseruare, non enim distinguitur decretum primò producendi illam creaturam, à decreto illam conseruandi per totam horam, quia ex parte obiecti idem indiuisibiliter est creaturam illam produci, & ipsam per horā conseruari, cùm per eandē entitatē indiuisibilem indistinctā à termino producto existat in instāti, in quo primò producitur, & in reliquis integram cōplentibus horam. P. Ripalda disp 59. num 8. solutionem hanc impugnat, intendens probare necessitatem non esse consequentem, sed antecedentem decretum Dei, quia ex natura illius entitatis independenter ab omni actu libero Dei implicat Deum non conseruare illam creaturam, ex suppositione quod illam primo produxerit. Cæterùm si res hæc disputatione non confundatur omnibus clarè patet huius necessitatis natura, de qua nulla potest esse dissensio, quia certum est necessitatem conditionatam conseruandi creaturam ex suppositione, quod illam producat, esse antecedenter ad ominem actum liberum Dei, si talis creatura possibilis est, sicuti necessitas creandi animal rationale ex suppositione; quod Deus velit hominem creare, est ante omnem actum liberum Dei. Secundò certum est necessitatem absolutam conseruandi creaturam illam non esse antecedentem ad actum, quo Deus illam liberè produxit, quia si Deus liberè creaturam illam non produxisset, quod rectè potuit facere, non teneretur illam conseruare. Deinde certum est Deum non posse respectu talis creaturæ præscindere decretum illam producendi à decreto eandem conseruandi, quia implicat illam producere, & non eandem conseruare.

Ex hoc infertur quod si decretum conseruandi creaturam sit diuersum à decreto illam producendi, necessitatem conseruationis esse consequenter ad decretum productionis, & antecedenter ad decretum conseruationis, quia hoc ex suppositione illius necessarium est. Si verò decretum conseruationis & productionis indiuisibiliter sit idem, sicuti decretum primò producendi creaturam absolute liberum est; ita decretum conseruandi eandem libertatem habebit. Vnum tantùm erit Deo necessarium antecedenter, videlicet non diuidere decretum, quo vult illam creaturam primò existere, à decreto, quo vult eandem durare quod non esse absurdum posset suaderi, quia creaturam illam primò existere, & durare realiter esset idem, & sicut non est absurdum, Deum non posse præscindere decretum producendi rationale, à decreto procendi animal, quia animal & rationale sunt idem; ita non videtur absurdum non posse diuidere decretum, quo vult illam entitatem primò existere à decreto quo vult eandem tempore diuisibili durare, quia illam primò existere, eandemque durare, realiter sunt omnino idem. Confirmatur: implicat Deum producere vbi Angelicum ex vi cuius respondet toti spatio huius cubiculi, quin illud producat respondens toti spatio huius cubiculi, neque potest ad aliquam cubiculi partem illud *vbi* reducere: quod si Angelus vel alia entitas secū identificatum haberet *vbi*, ex vi cuius responderet toti spatio huius cubiculi, quod non repugnat, repugnaret Deū producere illam entitatem, & non illam producere præsentem toti cubiculo, quod nihil omnipotentiæ derogat: ergo sicuti possibilis est entitas, quam non possit Deus producere nisi in tanto diuisibili spatio loci, ita poterit dici esse possibilem entitatem, quā Deus non possit facere existentem nisi in tanto spatio diuisibili tēporis, ita vt in minori non possit illam durantem continere. Non specie caret hæc illatio, præcipuè in opinione, quæ doctrinam de durationibus superadditis admittit, in mea verò sententia, quæ illas negat, non vrget, quia nihil est per se ipsum fixum spatio temporis imaginarij, sicut est loci. 23

Noster Lugo de Incarnat. disput. 19. sect. 1. n. 20. singularem & peracutam aggressus est viam: supponit visionem in actione consistere, asseritque actionem à duratione non distingui. Ex quo infert omnem actionem, & consequenter omnem visionem durantem essentialiter, & esse successiuam habentem partes priores, & posteriores successiuè fluentes, ratione quarum dicitur actio seu visio durare, sicuti motus localis, non quia visio, neque aliqua pars illius eadem physicè duret, seu permaneat tempore aliquo diuisibili, in singulis enim instantibus singulæ actiones, & singulæ visiones adueniunt, quæ tantùm durant per vnicum instans in quo corrumpitur visio, quæ immediatè antea præcessit. Hac ratione visio beata quæ repræsentat beato ipsam perpetuò duraturam, repræsentat se ipsam physicè existententem in illo instanti, & non vltrà, & reliquas omnes, quæ post illam succedent futuras in instantibus futuris, aliasque præcedentes præteritas in instātibus præcedentibus. Re ita compositā etiamsi visioni falsitas subesse non possit, nulla entitas incorruptibilis reperiri ut; omnes enim visiones corrumpuntur in instanti immediato illi, in quo fuēre productæ, quod autem producta hac visione repræsentantre alias futuras, non possint hæ quæ repræsentantur non esse futuræ, inconueniens non est, quia sicut posità reuelatione de obiecto futuro non 24

potest non obiectum esse futurum, & Deus tenetur illud producere ex suppositione, quod illud reuelauerit, sic posita intuitione supernaturali de visionibus futuris inconueniens non est, has non posse non esse futuras, & Deum teneri illas producere ex suppositione quod illarum intuitionem produxerit, quæ est quasi quædam clara & euidens illarum reuelatio.

25 Ingenio plenam doctrinam hanc agnosco, verumtamen illi non acquiesco, propter principia quæ supponit, videlicet actionem à duratione non distingui, quæ impugno 4. Phy sic. Deinde etiamsi mihi penitus arriderent, quæ non omnino displicent non ex his principiis rem hanc componerem, semper difficultates omnibus doctrinis communes iuxta principia communia vellem dissoluere, & non ad vnius mentem aptare, quæ omnium offendunt. Secundò ex hac solutione argumentum desumo. Ex eo quod hæc visio existens in hoc instanti sit intuitio aliarum futurarum, non est inconueniens illâ productâ, non posse Deum non producere alias visiones futuras, & non posse diuidere decretum producendi hanc à decreto producendi alias: ergo non erit inconueniens dari visionem aliquam quæ sit intuitio sui ipsius durantis seu suæ durationis venturæ, ex vi cuius teneatur Deus illam durantem conseruare, seu illi durationem, cuius est intuitio exhibere, ita vt non possit diuidere decretum existentiæ visionis à decreto durationis eiusdem, sicut enim visio illa, quam P. Lugo assignat, est veluti clara & euidens reuelatio aliarum visionum immediatè succedentium; sic visio, quæ seipsam perpetuò durantem repræsentat, est veluti reuelatio clara & euidens sui ipsius vt durantis, & suæ durationis immediatè & perpetuò succedentis, neque maior est necessitas, quæ cogit Deum visionem hanc conseruare, quàm, quæ illum obligat visiones alias infinitas producere: ergo sicuti non repugnat neque est contra libertatem Dei producere visionem, ex vi cuius ineuitabiliter teneatur visiones alias infinitas perpetuò producere; sic non repugnabit producere visionem, ex vi cuius teneatur eandem perpetuò conseruare.

26 Verisimilius censerem, si Deus posset infundere errorem posse falsitatem subesse omni cognitioni etiã intuitiuæ & supernaturali præcisè ex prædicato visionis intuitiuę & supernaturalis, seclusâ obiecti necessitate. Suadet hãc cõclusionẽ ratio suprà facta, semper enim durum videtur asserere posse dari aliquam creaturam, quam non possit Deus corrumpere in quocumque instanti, postquam illam produxit. Secundò probatur ratione desumptâ à priori: obiectũ præcisè vt est obiectum terminans seclusâ motione, quam potest habere in genere causæ efficientis quatenus est obiectum motiuum; non influit in visionem, sed tantùm se habet per modum puri termini cogniti, seu visi: ergo illius existentia non requiritur præcisè vt terminet, sed tantùm vt influat effectiuè: ergo obiectum quod non influit effectiuè, vel cuius influxus suppleri potest per aliam causam, non necessariò debet existere ad hoc vt sit illius intuitio, siue naturalis, siue supernaturalis; eadẽ enim est ratio de vtraque; ex supernaturalitate enim non crescit connexio inter cognitionem, & obiectum, quia non magis influit obiectum in cognitionem supernaturalem, quàm in naturalem, neque minùs dependet cognitio naturalis quàm supernaturalis, & vbi non est maior dependentia, maior connexio esse non potest, quia connexio inter cognitionem & obiectum oritur ex dependentia quam illa habet ab isto. Vide dicta loco citato de actu intuitiuo naturali, eadem enim est ratio de actu intuitiuo supernaturali; quod si dicatur actum supernaturalem ratione habitus, à quo procedit, vel ex modo peculiari tendendi, exigere existentiam sui obiecti, de quo Controu. 15. de anima, Punct. 4. vbi de specificatione actuũ per obiecta, connexio, seu hæc connexionis exigentia non esset adeò stricta vt de potentia Dei absoluta non posset actus contra hanc exigentiam existere sine proprio obiecto: ex hoc infero visionẽ beatam formaliter vt est beatitudo, falsam esse non posse, quia vt est beatitudo fertur in obiectum increatum quod deficere non potest, & à quo essentialiter dependet immediatè, & per se tanquam à principio effectiuo; materialiter verò, seu quatenus potest tendere in alia obiecta creata, quæ cognoscantur per eamdem cognitionem intuitiuam, per quam nostra beatitudo obiectiua intuitiuè cognoscatur, posse ferri in obiectum non existens, & in ordine ad tale obiectum creatum falsitatem habere.

Obiicies sequi ex hac conclusione, nostram beatitudinem consistere in cognitione falsa & erronea, quod absurdissimum est. Resp. nostram beatitudinem obiectiuam consistere in Deo optimo maximo qui summè bonus est, ex quo omnium bonorum fons perennis emanat; beatitudinem verò formalem consistere in cognitione huius summi boni, quæ quatenus est illius cognitio, & beatitudo nostra est cognitio omnium certissima, neque ex alio capite beatitudo formalis, quæ de facto datur, falsitatem habere potest, quia si nostra beatitudo formalis seu cognitio intuitiua Dei fertur in aliquod obiectum creatum, fertur in illud tanquam in obiectum secundarium ex vi primarij cogniti, quod obiectum necessariò existit eo modo, quo per cognitionem intuitiuam cognoscitur, quia essentia diuina intuitiuè cognita non ducit vt primarium obiectum in obiectum secundarium non existens. De beatitudine aliâ formali quæ posset excogitari, quæ feratur in beatitudinem obiectiuam, & concomitanter in aliud obiectum creatum, ad quod cognoscendum non determinet beatitudo obiectiua, non puto fore absurdum dici, posse de potentia absoluta reddi falsam (si vera est opinio, quæ asserit Deum posse errorem infundere) quatenus fertur in obiectum creatum non spectans primariò, neque secundariò ad beatitudinem obiectiuam, & simul esse cognitionem veram quatenus fertur in beatitudinem obiectiuam, & in obiectum quod ex vi illius cognoscitur. 27

Obiicies, sequi illam beatitudinem non posse dici cognitionem veram adhuc quatenus fertur in beatitudinem obiectiuam, quia cognitio, quæ fertur in plura obiecta, ex eo præcisè, quod vnum obiectum non existens respicit, absolutè est falsa, & non dicitur vera respectu aliùs obiecti existentis. Sicuti cognitio, qua ego dico, omnis homo currit, ex eo quod vnus non currat reliquis omnibus currentibus absolutè dicitur falsa, & non dicitur vera per ordinem ad alios currentes. Resp. propositionem affirmantem duo obiecta disparatè, & non conjunctionem illorum, posse esse veram in ordine ad vnum obiectum & falsam in ordine ad aliud, quia propositio illa, etsi sit vnum tantùm iudicium, perinde se habet, ac si esset duplex & idem & eodem modo existens significat, quod duplex propositio realiter distincta significaret: propositio verò, quæ significat non solum duplex obiectum, sed illorum simultatem, seu coniunctionem, absolutè est falsa ex defectu cuiusuis obiecti, quia alterum quod superest non manet eo modo, quo significatur, significatur enim alteri coëxistens, & manet sine hac coëxistentia, hac ratione propositio, qua dico *omnis homo currit*, absolutè est falsa, & nullo modo vera non currente Petro, etsi currat Ioannes, quia non solũ affirmat Petrum currere, & Ioannem currere, sed Petrum currere simul cum Ioannẽ, & Ioannem currere simul cum Petro, quod neque respectu Petri neque Ioannis verificatur. 28

Obiicies. Cognitio beata formaliter quatenus est beatitudo tantùm connexitur essentialiter cum Deo tanquam cum principio à quo essentialiter effectiuè dependet, ita vt si per impossibile, hæc numero beatitudo posset produci ab alio principio adæquatè distincto à Deo optimo, Deo repugnante, seu non existente posset illius intuitiua visio permanere: ergo non potest beatus habere certitudinem, Deum, quem videt realiter, esse existentem, quia potest dubitare, an illa visio producatur ab alio vero Deo distincto ab illo quem videt, & an Deus ille, quem videt sit verus vel apparens. Neque potest responderi beatum intuitiuè videre visionem suam produci à vero Deo, quia postquàm hoc viderit poterit rursus de illo obiecto visio dubitare, si enim semel supponamus visionem intuitiuam non habere connexionem cum obiecto formaliter vt obiecto, seclusâ ratione principij, possumus de his quæ videmus dubitare, an forsan decipiamur, sicuti decipitur ille qui videt colorem existere, nullo existente colore. Resp. duplicem esse certitudinem, quamdam subiectiuam in ordine ad subiectum; aliam obiectiuam in ordine ad obiectum, & vtramque habere visionem beatam supra omnem aliam ex cogitabilem. Certitudinem obiectiuam habet visio beata ex necessitate sui obiecti, quod nullo modo potest deficere, & sicuti est ens summè necessarium, ita summam certitudinem obiectiuam refundit in visionem. Certitudo subiectiua est, quâ subiectum redditur impotens dubitare de existentia obiecti cogniti, hanc præbet ipsa visio beata, quia visio Dei incompossibilis est cum alio actu intellectus, qui sit formalis 29

formido

formido circa existentiam Dei, & ita ex vi illius redditur beatus omnino certus Deum existere, & esse veram beatitudinem obiectiuam, quia ex vna parte illam videt, & ex alia est incapax habendi formidinem aliquam circa existentiam Dei. Addo viso intuitiuè Deo dubitationem omnem circa illius existentiam fore imprudentem, & peccaminosam, sicut esset imprudens actus, quo ego dubitarem, an obiecta sensibilia quæ intueor, & sensibus percipio essent vera aut fictitia, ex eo quod possibilis sit visio intuitiua obiecto non existente; omnis autem actus imprudens, & peccaminosus incompossibilis est cum visione beata, & ita illâ positâ non potest beatus talem actum formidolosum circa Dei existentiam elicere.

30 Explicui iam quibus actibus conueniat ineuitabilis connexio cum obiecto, & qui possit ab obiectis separari, de his certum est intrinsecè, & per suam entitatem veritatem non habere, si quidem potest illis obiecto deficiente subesse falsitas; maior est difficultas de aliis qui ineuitabiliter cum obiecto connectuntur, sicuti sunt omnes actus diuinæ mentis, etiam qui in obiecta creata ex se defectibilia feruntur, & omnes actus fidei iuxta communem Theologorum sententiam: & actus qui immediatè & per se dependent ab obiecto tanquam à principio effectiuo. Dicebam aliquando his omnibus actibus duplicem veritatem competere quandam communem omnibus, compactam ex actu, & obiecto, partim intrinsecam, partim extrinsecam: aliam propriam, & specialem illorum adæquatè identificatam cum his actibus, quas veritates inadæquatè distinguebam tanquam includens ab incluso; modò tamen magis placet asserere simplicem veritatem omnibus actibus competere compactam ex actu & obiecto; quia vt dicebam actum esse verum dicit repræsentare obiectum sicuti hoc se habet à parte rei, quod importat hanc repræsentationem, & hunc modum quo se habet obiectum. Ex hoc infero nullum actum siue naturalem, siue supernaturalem esse intrinsecè, & per suammet entitatem verum formaliter præter illum qui ab obiecto realiter non distinguitur, sicuti est actus, quo Deus ipsum existere iudicat, & si quis alius creatus huiusmodi potest dari terminatus tantùm ad suam existentiam. Intercedit tamen hæc differentia inter actum habentem connexionem cum obiecto, & omnino independentem ab illo, quod huic omnino accidentaliter contingit veritas, illi verò eo necessitatis gradu, quo coniungitur cum obiecto illo veritas eidem actui necessariò contingit, exigentia enim quam habet actus cum obiecto, est veritas radicalis, quia est exigentia, & radix illius per quod vltimò constituitur veritas actus. Hac ratione omnes actus qui naturaliter non possunt existere sine obiecto habent veritatem radicalem identificatam cum illis, ratione cuius non possunt naturaliter non esse veri, & actus qui adhuc de potentia Dei absolutâ non possunt ab obiecto separari, habent veritatem radicalem essentialiter connexam cum altero extremo, videlicet obiecto requisito ad veritatem formalem; & ita neque de potentia Dei absoluta possunt carere veritate.

31 Hæc dicta sint ex suppositione, quod Deus posset infundere errorem, verumtamen semper admittere teneam, non posse adhuc diuina intercedente potentia dari cognitionem supernaturalem falsam, ideo rem aliter componendam censeo, & absolutè tenendum implicare cognitioni supernaturali falsitatem subesse, in tractatu de fide latè probo, repugnare Deum infundere errorem, quod defendunt Mædina 1. 2. q. 19. art. 1. Vincentius de Gratia Christi q. 1. p. 40. Aragon. 2. 1. q. 1. art. 3. Respons. 2. vbi se ipsum oppositum asserentem corrigit. Coninch, disp. 10. dub. 2. Ratio est, quia summæ veracitati Dei repugnat decipere creaturam, illam autem deciperet, si illi errorem infunderet: ergo illi repugnat errorem infundere. Maior probatur, quia in mendatio intrinsicè malum est, rem suadere alteri aliter, quam est, quod est illum decipere: ergo decipere alium intrinsicè, & ex se malum est. Minor efficaciter suadetur. Rem alteri manifestare, seu proponere aliter quam est, est illum decipere, sed hoc immediatius, & efficatius fit per infusionem erroris: ergo infundere errorem malum est. Confirmatur, in mendacio intrinsicè malum est alteri motiua proponere ad iudicandum aliter ac est ex intentione huius iudicij falsi ab altero eliciendi: ergo malum etiam erit immediatè hoc iudicium alteri infundere, quo velit nolit falsò iudicat, si enim præstare

causam, & motiuum erroris malum est, quomodo ab hac malitiâ poterit excusare errorem in alio producere. Confirmatur: veritas est pars perfectiua iustitiæ, & virtus ad alterum, vnde vitium illi oppositum, etiam erit ad alterũ, id autem vitij in mendatio solum ad alterum reperiri potest, nisi quia illo realiter, ac est alteri persuadere intenditur: ergo facere, vt alius iudicet rem aliter, ac est, est intrinsicè malum: ergo à Deo fieri repugnat. Nota, me non dicere id solum vitij reperiri in mendatio, quod rem alteri persuadere aliter ac est, quia præcisè hoc, quod est signa externa cum iudicio non conformare vitium est, sed quia hoc præcisse sumptum non est ad alterum, ideo assero illud solum vitij in mendatio reperiri. Neque suadere intendo, errorem infundere esse mentiri, quia vbi non est locutio mendatium reperiri non potest, sed in infusione erroris reperiri id, etsi solum non sit, quod in mendatio malum est.

Obiicies: error est malum physicum, non morale: ergo 32
potest à Deo infundi. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia etsi pati errorem sit malum physicum, illum infundere est malum morale.

Hinc infero absolutè repugnare dari actum supernatu- 33
ralem falsum, quia omnis habitus per se petit non producere actum falsum, & per suam naturam ad actum verum ordinari: ergo si Deus cum illo concurrat ad actum falsum, id faceret contra naturam, & exigentiam habitus, illumque prædeterminaret ad errorem producendum, & ita à se errorem supernaturalem infunderet.

Hæc autem repugnantia actus supernaturalis falsi, de- 34
sumpta ex eo, quod Deus nullum errorem posset infundere fundatur in bonitate, & veracitate Dei, vt ostendit ratio pro illa adducta, & ita repugnantia moralis dicenda est, non quia sit minor alia repugnantia physica, est enim maior alia quacumque siue physica, siue metaphysica, sed quia non fundatur in entitate physica effectus secundum se sumpta, sed in bonitate, & veracitate Dei, & in indecentia, quæ esset si Deus errorem infunderet, sicuti repugnantia, quæ est in eo quod Deus mentiatur, dicitur repugnantia moralis, quia non desumitur ex repugnantia, quam per se habeat aliquis effectus ad extra, sed ex bonitate, & veracitate Dei, cum qua opponitur mendatium à Deo per se, vel per creaturas loquente prolatum. Quod autem repugnantia hæc non sumatur ex effectu ad extra producto probatur, quia potest produci à creaturis, & à Deo concurrente ad exigentiam illarum, vt causa prima, repugnat à Deo infundi, seu produci nulla creatura illius productionem exigente, quia sic illum producere esset illum infundere. Deinde quia Deum infundere assensum naturalem, quando per existentiam sui obiecti extrinsicè est verificandus, & repugnat eundemmet assensum à Deo infundi, quando ex non existentia sui obiecti extrinsicè, est falsificandus.

Desumpta ex ho capite repugnantia actus supernatu- 35
ralis falsi facilè ratio redditur, cur non possit dari supernaturalis actus fidei, qui feratur in reuelationem falso existimantem, quilibet enim actus fidei procedit ab habitu supernaturali exigente non producere actum verum: ergo talis actus cum falsus esset, vt pote innitens reuelationi non exigenti produceretur ab habitu contra illius exigentiam: ergo esset prædeterminatus à Deo specialiter præter exigentiam omnis creaturæ, & contra exigentiam habitus producto, & infuso, cum autem repugnet Deum actum falsum infundere fit repugnare talem actũ produci.

Hac ratione 1.2. tract. 1. Controu. 3. Punct. 3. n. 3. componendam proposui difficultatem, quæ est in admittenda visione beata repræsentante suam durationem, licet ratione creaturæ ex sua natura sit defectibilis, & subiecta pleno dominio Dei habentis ius ad illam corrumpendam absque eo quod respectu huius potentiæ, & actus illius, corruptiones videlicet talis visionis nulla possit reperiri resistentia, & ita plenè, & absque vllo addito sit æque corruptibilis, ac Angelus, & quælibet alia entitas à Deo producta, cum hoc rectè componitur non posse falsificare, quia etsi plenum dominium sit in Deo ad illam corrumpẽdam, quo facto falsificaretur, ex suppositione quod Deus illam produceret, tenetur illam conseruare, ne specialis Author erroris deprehendatur existere, & ne errorem infundat, quod summæ suæ bonitati, & veracitati repugnat. Itaque conseruatio visionis eidem visioni irrefragabilis non est debita, sed Deus sibi debet talem visionem conseruare ex

suppositione quod liberè eam voluerit producere ne Deus errorem supernaturalem infunderet. Vnde tota repugnantia corrumpendi visionem vnice in Dei bonitate fundatur, & visio illa intrinsecè, & ex sua natura corruptibilis, defectibilis est, & planè subiecta dominio Dei.

37 Rem suadeo exemplo, quod iuxta communem Theologorum sententiam non admittetem in Deo iustitiam specialiter dictam erga homines. Promittit Deus bonum aliquod liberaliter, seu in præmium boni operis conferendum. Hac promissione supposita repugnat ex vi fidelitatis diuinæ tale bonum à Deo non conferri, nihilominus adhuc Deus retinet plenum dominium talis boni, ex vi cuius posset absque iniuria creaturæ tale bonum non conferre, quod dominium non operatur, vt Deus vndequaque possit tale bonũ non conferre, sed tantũ, quod si per impossibile illud non cõferret adhuc promissione supposita nullam iniuriam creaturæ faceret, sed tantum operaretur contra suam fidelitatem, quia soli ipsi, vt fideli debet præmiũ creaturæ conferendum, & non ipsi creaturæ. Sic similiter plenum dominium, quod Deus habet Authoris, & primæ causæ in visionem illam, ex vi cuius habet ad illam corrumpendam, si vellet non operaretur, quod Deus vndequaque posset illum corrumpere, sed non repugnare illius corruptionem ex defectu dominij, neque exigentia, quam haberet creatura ad suam conseruationem, neque ex connexione physica, inter entitatem, vt primo existentem, & durantem, seu inter primam productionem, & conseruationem illius, talis enim connexio constitueret visionem ex sua natura incorruptibilem, quod repugnat, quia omnis creatura ex prædicato vniuersalissimo entis creati habet esse corruptibilem, & defectibilem ex suis prædicatis intrinsecis, & ita, ex illis corruptioni non repugnare, & ita si de facto Deus illam corrumperet non operaretur contra naturam ipsius visionis, aliusve effectus creati; cum hoc tamen rectè stat repugnare ex perfectione diuina, ex vi cuius tenetur verificare seu non falsificare visionem à se infusam, talem creaturam corrumpi, sicuti repugnat non conseruare alium quemcumque effectum, cuius conseruationem Deus promisit aut reuelabit instar cuius licet talis non sit se haberet visio supernaturalis à Deo infusa repræsentans suam perpetuam durationem.

§. V.

Respondetur argumentis quæ fiunt contra nostram sententiam constituentem veritatem in actu & obiecto.

38 ARgumentatur primò Hurtadus pro sua sententia. Veritas est intrinseca actui: ergo non includit obiectũ. Probat antecedens: veritas est conformitas imaginis cum obiecto: ergo est intrinseca actui, qui est imago, quia conformitas est proprietas intrinseca actui. Respondeo intrinsecum esse actui esse imaginem obiecti, hanc verò rationem imaginis actui intrinsecam dici conformem per suam entitatem & per obiectum, quod si extrinsecum est actui, vt respectu ferè omnium actuum contingit, simul cum illo veritatem constituit partim intrinsecam actui quatenus dicit propriam ipsius entitatem, & partim extrinsecam, quatenus dicit obiectum ab actu distinctum.

39 Arguit secundò. Veritas est perfectio actus, falsitas est imperfectio eiusdem: sed si veritas diceret aliquid extrinsecum non esset perfectio actus: ergo veritas nihil dicit extrinsecum actui. Rem confirmat: si veritas constitueretur ex actu & obiecto, veritas huius propositionis, *Petrus non currit* consistit in aggregato ex actu & negatione cursus Petri, & falsitas in aggregato ex eodem actu & cursu Petri: sed perfectius est aggregatum ex cursu & actu Petri, quàm aggregatum ex actu & negatione cursus: ergo perfectior esset falsitas quàm veritas.

40 Respondeo veritatem esse perfectionem extrinsecam actui, non enim ex eo, quod dicat aliquid extrinsecum, repugnat esse perfectionem actus, sunt enim plures extrinsecæ perfectiones, quæ in se sunt subiecti perfectiones extrinsecæ, & arguunt intrinsecam eiusdem subiecti perfectionem, sicuti huius extrinsecæ perfectionis carentia, arguit maximam intrinsecam imperfectionem subiecti. Ad illud quod dicit Hurtado, de aggregato in quo consistit falsitas; Respondeo illud aggregatum secundùm se consideratum perfectius esse alio aggregato, in quo consistit veritas, consideratum tamen in ordine ad actum, qui ex illo aggregato denominatur, non solùm non esse maiorem perfectionem illius, sed esse positiuam imperfectionem, est enim imperfectio actus quo ego dico *Petrus non currit*, coniungi cum cursu Petri, & perfectio coniungi cum negatione cursus, quia respectu huius actus maior perfectio est negatio cursus, quàm cursus, licet in se maiorem perfectionem dicat cursus, quàm negatio eiusdem. Addit Hurtadus Deo repugnare falsitatem, ex quo infert veritatem esse intrinsecam perfectionem actus & falsitatem perfectionem intrinsecam. Respondeo actui diuinæ mentis repugnare falsitatem, & necessariò veritatem conuenire, non quia veritas, & falsitas est intrinseca actui, sed quia falsitas, quæ est imperfectio extrinseca cognitionis, arguit intrinsecam cognoscentis imperfectionem, & non posse habere cognitionem non veram, est maxima intrinseca cognoscentis perfectio.

Argumentatur secundò. Veritas desumitur ex actu & obiecto: ergo fundamentum est æquè verum ac actus, quia quotiescumque denominatio sumitur à duobus extremis eodem modo se habentibus, æquè vtrumque afficit, sicuti denominatio similis, quæ vtrumque extremum æquè denominat. Hoc argumento vtitur Hurtadus n. 35. nescio an memor illorum quæ dixerat n. 30. vbi ait effigiem D. Petri vel in parte includere ipsum terminum, vel ab illo dependere tanquam à connotato: ergo effigies D. Petri sumitur à pictura, & D. Petro: ergo D. Petrus erit effigies. Secundò paternitas sumitur à principio generante & à genito: ergo vtrumque extremum dicetur Pater. Videat Hurtadus quid respondeat, ego enim affero denominationem desumptam à duobus extremis diuersæ rationis, qualia sunt actus, & illius obiectũ non necessariò denominare eodem modo vtrumque extremum. Ad exemplum de similitudine respondeo, similitudinem desumi à duobus extremis omnino homogeniis, quorum vnum non habet specialem modum tendendi in alterum, quod mutuũ non sit, quod non contingit in cognitione & obiecto; diuerso enim modo ordinatur cognitio ad obiectum quàm obiectum ad cognitionem. Addo posse dici veritatem denominare obiectum verum, dicimus enim verum esse quod asserimus, & non sequi ex hoc obiectum habere veritatem intentionalem, quia veritas intentionalis dicitur ex eo quod illius subiectum intentionale sit eadem in hoc subiecto videlicet in cogitione, veritas intentionalis dicitur, & in obiecto non veritas intentionalis, sed obiectiua denominatur, sicut eadem cutuitas in naso, & non in alio similitas dicitur. 41

Argumentatur tertiò. Hic actus, v. g. *Petrus est homo*, per suam essentiam est repræsentatio Petri sicuti est: ergo per suam essentiam est verus: ergo illius veritas nihil extrinsecum importat. Respondeo illum actum per suam essentiam habere repræsentare Petrum esse hominem, in quo non adæquatè consistit formalis veritas, quia etiamsi permaneret idem actus cum eadem repræsentatione, si per impossibile Petrus non esset homo, actus ille verus non esset, non tamen haberet per suam essentiam Petrum esse hominem, quod formaliter requiritur ad illius veritatem, & ita non habet per suam essentiam adæquatam constitutiuum veritatis. Ad formam argumenti. Resp. distinguendo propositionem illam: *hic actus, Petrus est homo, per suam essentiam repræsentat rem, sicuti est*: distinguo, per suam essentiam, repræsentat rem, & modum, quo de facto est, concedo, per suam essentiam habet rem, & modum illius, ita esse sicuti repræsentatur per talem actũ, nego: ergo per suam essentiam habet veritatem, nego consequentiam, quia veritas dicit rem ita repræsentari, & hanc se habere illo modo, quo repræsentatur: quod dicit repræsentationem, & obiectum repræsentatũ, & non tantùm repræsentationem, quia in eodem sensu in quo dici potest hunc actum *Petrus est homo*, per suam essentiam repræsentare rem sicuti est, dici potest obiectum, v. g. Petrum per suam essentiam esse sicuti repræsentatur per illum actum, & ex hoc capite non magis veritas tribui potest actui quàm obiecto. 42

Argumentatur quintò. Actus vel per suam essentiam assimilatur subiecto, vel non assimilatur: si primum per suam essentiam est formaliter verus: si secundum per suam essentiam est formaliter falsus: ergo non potest esse indifferens vt constituatur verus vel falsus per aliquid positiuum. Ratione hanc confirmat. Actus in ratione veri non habet maiorem dependẽtiam ab obiecto, quàm in ratione repræsentationis. sed in ratione repræsentationis consistit per suam essentiam: ergo in ratione veri. Retorqueo 43

argumentum

argumentum. Quantitas vel per suam essentiam est æqualis, vel non est æqualis. Si primum, per suam essentiam, & non per aliquid extrinsecum habet æqualitatem: si secundum, ergo per suam essentiam est inæqualis: ergo nō potest esse æqualis per aliquid superadditum. Respondent nonnulli actum per suam essentiam, neque assimilari obiecto neque non assimilari, sed præscindere. Hic respōdendi modus veram doctrinam rebus in se contradictoriis confundit, dum enim dicit actum per suam essentiam neque assimilari, neque non assimilari, duo contradictoria expresse tradit, primò enim dicit, actum per suam essentiam non assimilari obiecto, id enim sonant illa verba, *neque assimilatur*, & postea id ipsum negat per illa verba, *neque non assimilatur*, in quibus negatio superadditur immediatè præcedentibus, quia fit propositio contradictoria præcedentis. Respondeo actum per suam essentiam non assimilari cum obiecto, sed manere indifferentem, vt assimiletur non per essentiam, quia per hanc dixi non assimilari, sed per aliud superadditum, aliud enim est actum per suam essentiam non assimilari cum obiecto, aliud per suam essentiam habere non assimilari cum obiecto; hoc posterius est falsum, quia per suam essentiam neque habet assimilari medio alio, neque non assimilari medio illo, sed est indifferens, vt assimiletur vel dissimiletur per aliud superadditum actui: qui per suam essentiam, hoc est, præcisè ex vi essentiæ non dissimilatur. Ad confirmationem Respondeo falsum esse illud Antcedens, quia actus in ratione repræsentationis tantùm dependet ab obiecto tanquam ab aliquo extrinseco, & in ratione veri dependet ab illo extrinseco actui, sed intrinseco veritati, quam adintegrat. Hæc sunt præcipua argumēta quæ ex doctrina quam tradit Hurt. sect. 3. subsect. 3. vbi nostram sententiam impugnat, & subsect. 4. vbi propriā probat, colligi possunt.

44 Argum. 5exrò: Veritas desumitur ex actu & obiecto: ergo si obiectum sit ens rationis, veritas erit partim realis, partim rationis. Secundò si obiectum non sit existens sed possibile, præteritum, vel futurum, veritas partim erit existens, partim possibilis, præterita vel futura. Resp. negando consequentiam, quia veritas est denominatio quædam moralis, quæ licèt sumatur ab actu reali existenti, & ab obiecto rationis præterito vel futuro semper dicitur realis, & actu existens per ordinem ad actum intellectus realem, & actu existentem, à quo præcipuè denominatio sumitur, vt patet in denominatione prioris & posterioris, quæ actu esse dicitur ex eo quod actu sit subiectum supra quod cadit denominatio, etiamsi illud à quo procedit denominatio actu non sit, ego enim actu sum posterior Adamo, & prior Antechristo, licet denominatio prioris respectu Adami dicat Adamum præteritum, & denominatio posterioris respectu Antichristi dicat Antichristum futurum.

Punctum II.

An propositio possit transire de vera in falsam.

§. I.

Propria sententia.

1 Difficultas hæc locum non habet in opinione asserēte veritatem & falsitatem esse omnino intrinsecam & identificatam cum actu; actus enim qui per se ipsum verus est, non potest non habere veritatem: possent tamen connotatores rem hanc in quæstionem vertere, cùm enim illi asserant eumdem actū posito hoc connotato per suam entitatem verum esse, & alio posito per suam entitatem falsitatē habere, eadem ratione possunt dicere ex mutatione connotatorū actum mutari de vero in falsum, quia deficit connotatum, quo posito actus per suam entitatem verus erat, & succesſit aliud connotatum, quo posito, idemmet actus per suā entitatem falsus est. Familiarior est huius difficultatis disputatio his, qui nostram amplectuntur sententiam de natura veritatis partim intrinsecâ, partim extrinsecâ actui, ex quibus nonnulli illam probare intendunt ex eo quod idem actus de vero in falsum possit transire. Transitum hunc possibilem esse sentit P. Soar. suprà n. 19. & alij cum ipso. Communis sententia fert, eundem actū non posse de vero in falsum; aut è contrà transire, etiamsi veritas formaliter obiectum extrinsecum actui importet: amplector hanc sententiam, quam iam probo.

Actum significantem tempus determinatum non posse 2
transire de vero in falsum fatentur etiā sententiæ oppositę sectatores, quod sic ostenditur. Actus quo ego dico *Petrus currit in instanti A*, vt verus sit debet supponere Petrum currentem in instanti *A*: sed Petro currente in instanti *A*, implicat illum actum esse falsum: ergo supposità veritate illius actus repugnat falsitas eiusdem. Probo minorem; Petro currente in instanti *A*, implicat ipsum non currere in illo instanti: ergo implicat propositionem illam esse falsam, quia illius falsitas essentialiter dicit negationem cursus Petri. Idem fit argumentum ad probandum propositionem non posse transire de falsa in veram, quia cum semel falsa constituitur supponitur Petrum non currere in illo instanti: quā suppositione factā implicat in eodem instanti currere, quod essentialiter requiritur, vt hic actus *Petrus currit* sit verus: eadem etiam ratione arguitur cùm propositio est de præterito, aut de futuro; cùm enim dico *Petrus cucurrit*, ad hoc vt vera sit hæc propositio, supponitur illum cucurrisse, quo factō implicat non cucurrisse, similiter vt sit falsa supponitur non cucurrisse, quo supposito implicat cucurrisse, quia implicat non fuisse quidquid iam fuit, ex suppositione quod fuerit, & implicat fuisse quidquid non fuit ex suppositione, quod non fuerit. Idem intellige de futuris, quia implicat rem non esse futuram supposità illius futuritione & implicat esse futuram supposità negatione futuritionis rei.

De propositione quæ nullum tempus determinatum si- 3
gnificat, vt cùm quis dicit, *Petrus currit*, non intendens significare cucurrisse in hoc instanti determinato, sed in hoc vel in alio eandem conclusionem probo. Ad hoc vt hæc propositio *Petrus currit*, in sensu explicato desumpta, vera sit, sufficit Petrum currere in aliquo instanti hoc vel illo, & non ex eo quod non currat in hoc instanti, si currat in illo, erit falsa, quia propositio non affirmat currere in hoc instanti determinato, neque in omnibus, sed hoc, vel illo præsenti, præterito, vel futuro: sed cùm semel constituitur vera illa propositio, supponitur cursus Petri in aliquo instanti: ergo implicat propositionem fieri falsam. Probo cōsequentiam: cursus ille qui supponebatur in aliquo instanti, non potest in illo non supponi, quia implicat in eodem instanti cursum supponi, & non supponi; esse, & non esse: sed eo ipso quod cursus supponatur in illo instanti, propositio erit vera, & non falsa: ergo postquam semel fuit constituta vera, & cursus in aliquo instanti fuit suppositus, implicat non esse veram. Dices propositionē significare cursum in instanti præsenti, & ita propositionem fieri falsam, quia iam non supponitur cursus Petri in aliquo instanti præsenti, sed instanti futuro, quod non sufficit ad verificationem propositionis. Multi hic offendunt: dicere instans præsens abstrahens ab hoc præsenti vt distinctum à præterito & futuro est manifesta terminorum implicatio, quia quod non est hoc instans determinatum, est præteritum, aut futurum: non enim sunt plura instantia simul præsentia, sed vnum præsens, & reliqua vel præterita, vel futura. Ex quo fit actum significare aliquod instans præsens abstrahens ab hoc, vel ab illo, idem esse ac significare instans præsens, præteritum, vel futurum, quæ omnia præsentia dicuntur, quia instans quod est modò futurum aliquando erit præsens, & quod est iam præteritum, aliquando fuit præsens, ac proinde cursus futurus in instanti venturo dicitur respondens alicui instanti præsentis. non quod modò sit, sed quod postea erit præsens, & modò futurum est. Ex hac doctrina ruit tota solutio, quia propositio, quæ significat cursum existentem non in hoc numero instanti præsenti, sed in aliquo abstrahente ab hoc, vel ab illo, significat cursum præsentem, præteritum vel futurum, qui respectu alicuius mensuræ præsens dicitur, ac proinde eo ipso quod supponatur cursus in instanti præterito, præsenti vel futuro, propositio per ordinem ad illud instans vera formaliter constituitur.

Similis fit argumentatio ad probandum propositionem 4
illam non posse transire de falsa in veram, quia ad hoc vt propositio, quæ significat Petrum currere in aliquo instanti, & non præcisè in hoc determinato, sit falsa, requiritur Petrum in nullo instanti currere, neque in instanti præterito, neque præsenti, neque futuro: sed ex suppositione quod in nullo instāti currat, implicat currere in aliquo instanti: ergo ex suppositione quod propositio sit falsa implicat in aliquo instanti fieri verā, quia implicat cursus Petri in aliquo instanti futuro, per quem veritas propositionis constituenda est.

4 Demum si propositio hæc *Petrus currit* significet Petrum currere non solùm in hoc instanti determinato mihi præsenti, sed etiam in omnibus instantibus, quæ successiuè mihi erunt præsentia, ad hoc vt semel constituatur vera, requiritur vt Petrus supponatur currens non solùm in hoc instanti, sed etiam in omnibus vlterioribus, ita vt si in aliquo cursurus non sit, etiamsi in isto currat, etiam in isto erit falsa; ergo suppositâ veritate propositionis in hoc sensu desumptæ implicat Petrum in aliquo instanti non currere: ergo implicat propositionem fieri falsam, ex eo quod in aliquo instanti non currat. Similiter ad hoc vt illa propositio sit falsa, debet supponi Petrum in aliquo instanti non currere: sed currere in omni instanti, & in aliquo non currere sunt contradictoria: ergo implicat supposita falsitate propositionis ipsam fieri veram, ex eo quod Petrus in omni instanti currat.

5 Vniuersaliter de omni propositione quæcumque illa sit, efficacissimè probo ratione, quam non semel robustam expertus sum. Ad hoc vt propositio in hoc instanti sit vera, debet supponi illius obiectum non solum in hoc instanti, sed etiam in omni tempore importato per copulam, eo modo quo per copulam importatur: sed eo ipso quod in hoc instanti supponitur obiectum propositionis existens in omni tempore importato per copulam, implicat postea in aliquo tempore importato per copulam non existere: ergo implicat postea propositionem fieri falsam. Maiorem probo: ad hoc vt hæc propositio, *Petrus semper currit*, in hoc instanti sit vera non sufficit Petrum currere in hoc instanti, sed sufficit in omni instanti currere, ratio à priori facilis est. Veritas consistit in confirmatione actus cum toto obiecto significato: ergo ad hoc vt propositio sit vera in hoc instanti, debet in hoc instanti conformari cum toto obiecto significato, ergo si obiectum significatum dicit durationem non solùm præsentem, sed præteritam & futuram, debet propositio conformari cum obiecto quatenus dicit durationem, non solùm præsentem, sed etiam præteritam & futuram. Minor est per se nota, quia implicat supponi in hoc instanti obiectum futurum in instanti venturo, & postea in illo non existere. Consequentia est legitima. Tantùm potest vis illationis declinari distinguendo maiorem. Ad hoc vt propositio in hoc instanti sit vera debet supponi obiectum existens omni tempore importato per copulam in hoc instanti, hoc est omni tempore, quod copula importat in hoc instanti, concedo; omni tempore importato per copulam in alio instanti, seu tempore quod copula existens in alio instanti importat, nego quia veritas existens in hoc instanti tantùm petit existentiam obiecti quam copula in hoc instanti importat, non verò existentiam, quam eadem copula in alio instanti sequenti importabit. Contrà: veritas in hoc instanti dicit existentiam obiecti in omni tempore, quod copula in hoc instanti existens importat: ergo dicit existentiam obiecti in omni tempore quod importat copula existens in alio quocumq; vlteriori instanti. Probo consequentiâ: copula illud tempus importat quod significat: sed copula huius propositionis *Petrus currit*, in quocumque instanti existat, habet eandem significationem: ergo significat idem tempus: ergo importat idem tempus: ergo non distinguitur tempus importatum per copulam existentem in hoc instanti à tempore importato per copulam existentem in instantibus sequentibus: ergo implicat supponi in hoc instanti tempus, quod importat copula existens in hoc instâti, & non supponi in eodem instanti tempus quod eadem copula existens in aliis instantibus importat. Copulam importare in quocumque instanti, tempus quod in illo significat, uullus negabit, tantùm probandum est, vt prædictus discursus legitimè concludat, copulam in omni tempore habere eandem significationem, & significare, seu importare in quocumque existat instanti, idem tempus, quod sic probo. Actus iudicij, seu propositio mẽtalis est formaliter repræsentatio per suammet entitatem, non per durationem superadditam, seu extrinsecam correspondentiam ad spatium imaginarium, ergo dum eadem entitas perseueret, siue hanc vel illam durationem seu correspondentiam habeat ad spatium imaginarium, habet eandem significationem: ergo importat idem tempus. Attentè rationem hanc inspicias, quæ semper mihi magni ponderis visa est.

6 Debeo recentiori huic Complutensi hoc argumentum non contempsisse, eo solum, quia illud commendo, vt ipse testatur. Ego tamen solutionem ab eo datam contemnere non potero, quia neque illius speciem agnosco. Videamus, quæ dat verba, in quibus solutionem esse præsumit. Asserit maiorem, & minorem concedendas esse, & consequens negandum. Ad illius probationem respondet, ea conuinci, copulam semper habere eandem significationem formalem, nonstamen habere eandem verificationem materialem, vnde, quod est præsens nunc postea non est præsens, sed præteritum, vnde cum propositio non perseueret importando, & consignificando tempus præsens, si pro illo non perseueret obiectum in eodem statu transit propositio intrinsecè commutata de vera in falsam propter extrinseci varietatem. *Prado 1. part.* *Cruzat. §. 2. n. 7*

7 Nec verbum est, quod vim illationis imminuat, maiori, & minori admissa, argumentmm instauro; vt propositio sit vera debet obiectum supponi existens omni tempore importato per copulam, sed eo ipso quod in hoc instanti, in quo propositio verificatur obiectum existens omni tempore importato per copulam implicat aliquo tempore importato per copulam non existere: ergo implicat propositionem falsificari. Maiorem, & minorem concedit iste, cum quo ago, & consequentiã negat, quam ostendo ex præmissis ineuitabiliter deduci. Vt propositio falsificaretur, necesse erat obiectum non existere aliquo tempore importato per copulam. Sed hoc implicat si semel fuit verificata: ergo implicat falsificari. Maior est per se nota, ex eo enim formalissimè falsificatur propositio, quod non existat illius obiectum. Minorem probo, vt propositio in hoc instanti sit vera debet illius obiectum supponi existẽs non solùm in hoc instanti, sed omni tempore importato per copulam, quod iste admittat; ergo si in hoc instanti est vera, supponitur obiectum propositionis existens omni tempore impotato per copulam. Citra controuersiam illatio est legitima, sed eo ipso quod obiectum supponatur existens omni tempore importato per copulam non potest non existere aliquo tempore importato per copulam, vt admittit iste, & est per se notum iuxta vulgare illud, omne, quod est ex suppositione, quod fit, necesse est esse: ergo non potest tempore aliquo propositio falsificari, quia vt in aliquo falsificaretur necesse erat, vt tempus illud importaretur per copulam, & vt in illo obiectum existeret.

8 Nullum restabat effugium, nisi asserere, copulam in hoc instanti importare hoc tempus, & in alio instanti aliud tempus importare. Hoc præclusi dum asserui, propositionem semper retinere eandem significationem, ac proinde semper significare, seu consignificare, vel connotare idem tempus, non enim potest variari consignificatio, seu connotatio temporis, nisi varietur significatio propositionis internæ, quod implicat, quia interna propositio est conceptus formalis mentis, qui per se ipsum habet hanc significationem, quam variare non potest, quolibet extrinseco variato dum idem formalis conceptus perseueret.

9 Quod adducit hic author, videlicet significationem, & verificationem propositionis distingui est certum, eidem enim propositioni verificatiua diuersa possunt cõtingere, dum enim ego dico. Aliquis homo currit currente Petro cursus Petri est verificatiuum huius propositionis, quod si Petrus non curreret, sed Ioannes verificatiuum propositionis non esset cursus Petri, sed cursus Ioannis. Itaque non nego eandem propositionem retinentem eandem significationem indifferentem esse ad hanc, vel illam verificationem, & ad verificationem, vel falsificationem, nego tamen propositionem, quæ semel habet in hoc instanti hanc verificationem, seu hoc verificatiuum posse in aliquo alio instanti eo verificatiuo carere, aut falsificatiuum illi contingere ex suppositione, quod verificatiuum aliquando habuerit, quod ratio adducta conuincit.

10 Aliter facilius responderi dicit recens iste his verbis. Im, licat postea fieri falsam propositionem, quando ratione materiæ vel alicuius termini ampliantis immutabilis est obiectum propositionis concedo; quando materia est contingens, & propositio manet sine implicatione, vel restrictione impedientibus mutationem obiecti nego. Notat insuper, se non asserere propositiones necessarias, aut illas, quæ significant tempus determinatum, veluti hæ Petrus semper currit, Petrus in hoc instanti A, currit, posse trãsire de veritate in falsitatẽ, sed de illis tantum, quorum subiectum restrictionem, vel ampliationem recipiunt. De his tantùm propositionibus quæstionem procedere iam

ego

ego notaueram de aliis disputo, respectu quorum meum procedit argumentum, cui prædicta distinctio non satisfacit,in ea enim non solutio, sed conclusionem, quam impugno expressio, seu repetitio continetur: contra illam procedit meum argumentum,cuius vis in eo sita est,quod & si subiectum propositionis possit ampliari, prima verificatio illius sumitur attenta omni ampliatione, cuius est capax propositio, ac proinde si in hoc instanti est vera, in sequenti,in quo propositio non cum alia implicatione,seu restrictione subiectum desumi potest, non poterit habere eandem veritatem.

§. II.

Satisfit argumentis.

11 OBiicies primò. Hæc propositio qua ego dico *Petrus currit nunc*, Petro currente in hoc instanti A, in quo illam profero est vera, postea verò cùm præteriit instans A,& succedit instans B, in qua Petrus qui currebat in instanti præcedenti, iam sedet, est falsa:ergo potest propositio transire de vera in falsam. Respondeo hanc propositionem,qua ego dico *Petrus currit nunc* videlicet in instanti A,currente Petro in illo instanti veram esse in instanti sequenti,etiamsi in illo Petrus non currat,quia sicut in præcedenti instanti A,significat Petrum currentem in instanti A,& non in instanti B,sic in instãti B, significat Petrum currentem in instanti A, & non in instanti B, & eandem veritatem habet. Itaque propositio illa mentalis quam ego in instanti A,his verbis significo *Petrus currit*, significanda est in instanti B, non eisdem verbis sed aliis,his videlicet *Petrus cucurrit*.Ratio est quia eadem verba externa cùm non significent ex sua natura sed ex libera hominum impositione, possunt diuersam habere significationem, & illam de facto habent, cùm diuersis circunstantiis proferuntur, itaque idem verbum nunc modò prolatum significat hoc instans A,determinatum, quod significat conceptus cui correspondet:si verò tempore sequenti idem conceptus internus,& eadem vox externa repetantur,conceptus internus eandem significationem retinebit, & ad idem instans A,quod iam est præteritum, & cùm primum conceptus ille fuit elicitus, erat præsens tanquam obiectum repræsentatum respiciet: vox verò externa iam non significabit instans A,quod antea significabat,& quod iam est præteritum,sed illud instans, quod tunc fuerit actu existens, videlicet instans C,vel instans D,succedens mediatè vel immediatè post instans A, ac proinde vox illa *nunc*, quæ correspondebat conceptui interno in primo instanti, in quo fuit elicitus, in secundo illi non correspondet, quia vox significationem mutauit & conceptus eandem retinuit.

12 Obiicies secundò. Hæc propositio interna *aliquis homo currit*, indifferens est vt significet Petrum, vel Ioannem currentem:ex se enim non magis significat Petrum, quàm Ioannem: ergo eadem propositio mentalis potest esse indifferens ad diuersas significationes pro diuersis temporibus: ergo potest in hoc instanti ratione huius significationis habere veritatem, & in alio ratione alius significationis falsitatem habere. Respondeo hanc propositionem *aliquis homo currit*, & reliquas similes non esse indifferentes ad diuersas significationes, sed tantùm esse indifferentes antecedenter ad diuersas verificationes: cùm enim ego dico *aliquis homo currit*, & de facto currit Petrus,verificatur de Petro;& si curreret Ioannes,& non Petrus, verificaretur de Ioanne,& non de Petro, semper tamen eodem modo Petrum & Ioannem significat sub disiunctione inter se,& cum aliis hominibus; quia etiamsi Petrus currat cùm ego dico *aliquis homo currit*, non dico determinatè Petrum currere, sed currere Petrum, Ioannem, vel Franciscum,&c.

13 Obiicies tertiò. Eadem lex inuariata potest modò hos homines obligare,& postea non hos sed illos,vt cùm fertur lex obligans omnes habitatores huius populi eo ipso, quod quis acquirat domicilium in hoc populo, lege tenetur; quod si idem homo amittat, lege non tenebitur:ergo similiter eadem propositio poterit habere diuersa significata,& propositio quæ significat omnes habitatores huius populi, significabit Ioannem dum huius populi sit habitator,quem postea non significabit, si populi desinat esse habitator. Respondeo legem semper respicere eadem subiecta & in actu primo semper eadem subiecta quatenus est ex se obligare, licet in actu secundo obliget modò hæc subiecta, modò illa, sicuti explicabat obiectio: similiter propositio semper significat eadem subiecta, licet modò verificetur de his,modò de illis; sicuti propositio quæ asserit, *omnes habitatores huius populi sunt nobiles*: siue Petrus siue Ioannes sit habitator,& non Franciscus,propositio ex se non magis significat Petrum vel Ioannem habitatorem, quàm Franciscum non habitatorem populi,licet verificetur respectu Petri & non respectu Fráciſci, quia ex se propositio tantùm dicit *habitatores huius populi*, quicumque illi sint, de quo abstrahit, *nobiles sunt*, sicuti dicebam de propositione illa *aliquis homo currit*, quæ eandem significationem habet currente Petro,vel Ioanne, vel etiam nullo currente, licet non eadem verificatione gaudeat. Idem contigit in lege prædicta,quæ ex se & in actu primo non magis obligat Petrum huius loci habitatorem,quàm Ioannem non habitatorem, sed pro omnibus ex suppositione quòd sint habitatores, posita est, & vim habet obligandi omnes prædictâ suppositione facta, licet in actu secundo obliget Petrum, & non Ioannem, quia Petrus, & non Ioannes huius loci habitator est factus.

Obiicies quartò. Hæc propositio, *Omnes qui sunt in foro currunt*, si sunt in foro Petrus,& Ioannes,significat vtrumque currentem; si sint Franciscus & Antonius,hos,& non illos currentes significat: ergo eadem mentalis propositio potest habere diuersas significationes. Respondent Arriag. disput.14.sect.2 num.59.illam propositionem semper significare omnes homines sed conditionatè,id est,si Petrus est in foro,currit:si Franciscus est in foro,currit.& sic de aliis. Non placet solutio, quia si illa propositio esset conditionalis nullo existente in foro posset esse vera, quia conditionalis non fit falsa ex eo quod illius conditio verificata non sit;conditionalis enim vt vulgo dicitur,nihil ponit in esse:nullus autem negabit nullo in foro existente, hanc propositionem esse falsam, *omnes qui sunt in foro currunt*: non enim tunc supponit illius subiectum, seu non existit subiectum, quod supponit propositio. Meliùs respondetur illam propositionem his duobus æquiualere: *Aliqui homines sunt in foro; & hi quicumque illi sunt, currunt*, quorum verificatio diuersa poterit esse pro diuersitate hominũ,qui in foro esse possunt: significatio tamen semperea-dem est,vt dicebam de illa propositione,*aliquis homo currit*. 14

Obiicies quintò. Hæc propositio mentalis *Petrus currit nunc*, producta in instanti A, quod significat, potuit produci in instanti B, & tunc significaret instans B:ergo eadẽ propositio potest habere diuersa significata. Respondeo illam propositionem mentalem potuisse produci in instanti B, nego tamen in illo productam significaturam instans B, semper enim eadem propositio eandem retinet significationem, ac proinde in quocunque tempore producatur propositio semper significabit instans A, & ita si producatur in instanti B, non est exprimenda his vocibus, *Petrus currit nunc*, sed *Petrus cucurrit* vt suprà dicebam. 15

Obiicies sextò. Hæc propositio *modò incipio loqui*: est vera in instanti, in quo illam proferre incipio, & falsa in aliis sequentibus;ergo eadem propositio potest transire de vera in falsam. Respondeo in omni tempore propositionem illam esse veram quia semper significat me incipere loqui non in omni tempore quo propositionem profero, sed in primo instanti, quo illam proferre incepi:quod si significaret me loqui incipere in omni tempore, quo illam profero, etiam in primo instanti esset falsa,quia semper eandem significationem haberet. Aduerte pleraque argumenta ex relatis probare eandem propositionem potuisse antecedenter habere diuersas significationes, quod negaui, quia falsum est, verumtamen etiamsi admittatur, dum non concedatur posse eandem propositionem relictâ hac significatione in aliam transire, nihil oberit conclusioni,quam defendendam suscepimus, videlicet non posse eandem propositionem de vera in falsam transire. 16

Rursus arguunt nonnulli. Hic actus Petrus est possibilis,per suam entitatem habet repræsentare Petrum possibilem, & non Chymæram: ergo per suam essentiam habet Petrum possibilem distingui à Chymæra: ergo per suam essentiam habet,Petrum esse possibilem, quia nihil aliud est Petrum esse possibilem, quam esse distinctum à Chymæra. 17

19 Hoc argumentum parum, aut nihil differt ab argumento tertio, quod iam solui, & tantum innititur pura verborum æquiuocatione. Respondeo, hanc actum Petrus est possibilis habere per suam essentiam repræsentare Petrum possibilem, qui est distinctus ab omni Chymæra quæ modo est, quia ipse non est Chymæra, habere etiam per suam essentiam non esse repræsentatiuum alicuius Chymæræ distinctæ à Petro, & habere per suam essentiam repræsentare Petrum, vt possibilem, seu repræsentare Petrum esse possibilem, non tamen habere per suam essentiã, Petrum esse possibilem, neque non esse Chymæram, nam etiamsi Petrus, qui ex vi huius actus repræsentatur, vt possibilis Chymæricus esset, eodem modo ex vi eiusdem actus eodem prorsus modo repræsentaretur vt possibilis. Vnde non habet talis actus per suam essentiam eius obiectum Chymeram non esse, ac proinde neque absolute habet per suam essentiam eius obiectum Chymæram non esse, aut esse distinctum à Chymæra, sed tantum habet per suam essentiam repræsentare obiectum, quod sit distinctum ab omni Chymæra, quæ non sit Petrus, siue Petrus, quem vt possibilem repræsentat, in re sit Chymæra, siue vere possibilis ea ratione, qua repræsentatur.

Punctum III.

An veritas & falsitas suscipiant magis & minus.

1 Aliud est quærere, an vna veritas sit magis necessaria alia veritate; aliud, an sit magis vera: certum enim est vnam veritatem esse magis necessariam aliã: magis enim necessaria est veritas propositionis quæ affirmat Deum existere, quàm veritas propositionis, quã dico Petrum existere, etsi de facto Petrus existat, quia magis necessaria est existentia Dei, quàm existentia Petri, & necessitas obiecti necessitatem veritatis refundi in propositionẽ affirmantem illius existentiam: similiter magis necessaria est falsitas huius propositionis *Deus non existit*, quàm huius *Petrus non existit*, existente Petro, quia Deus summè necessariò existit, & ita necessitas, quã Deus existit refundit necessitatem falsitatis in propositionem negantem illius existentiam, Petrum verò existere necessarium non est, & ita illius existentia non potest inducere necessitatem falsitatis in propositionem illam negantem. Aliud est, an vna veritas sit maior, hoc est, an detur vnus actus verus, qui magis conformetur cum suo obiecto, quàm conformetur alius verus actus cum proprio obiecto.

2 Dico 1. Veritas omnis consistit in indiuisibili, & omnimoda conformatione actus cum obiecto, & ita non potest dari vna veritas maior alia, neque vnus actus verus magis conformis cum proprio obiecto, quàm actus similiter verus cum proprio obiecto, quod ille alius actus respicit. Probo hanc conclusionem. Ad hoc vt actus si verus debet esse ex parte obiecti quidquid repræsentatur per actum, ita vt quidquid deficiat in obiecto, quod in actu affirmatur, actus omnino verus nõ sit, ergo eò ipso quod actus sit verus se tenet ex parte obiecti, quidquid repręsentatur per actũ: ergo non potest dari maior alia conformatio inter actum, & obiectum: Probo consequentiam. Nihil quod non repræsentatur per actũ potest conducere ad conformationẽ actus cũ obiecto: omne quod repræsentatur iã supponitur eo ipso quòd actus sit verus: ergo eo ipso quod actus sit verus supponitur quidquid potest conducere ad conformationẽ ipsius cum obiecto: ergo ex nullo capite potest excogitari maior conformitas. Dices, hoc argumentum concludere non posse dari maiorem conformitatem inter hũc actum, & obiectum, non verò conuincere non posse dari aliam maiorem conformitatem inter alium actum cũ proprio illius obiecto. Contrà: Conformitas cuiusuis actus cum suo obiecto in eo consistit, quod existat totum, quod ex vi actus affirmatur eo modo, quo affirmatur: ergo eo ipso quod existat totum quod repræsentatur per actum eo modo, quo repræsentatur, habet summam conformitatem, quam potest habere quilibet actus, conformitas enim non consistit in eo quod extremũ conforme sit maius aut minus, sed in eo quod iustiùs adæquatur cum obiecto, vt patet in æqualitate, quæ est in quantitatibus; non enim est magis æqualis vlna vlnæ, quàm palmus palmo, sed eo ipso quod actus sit verus, existit ex parte obiecti totum, quod repræsentatur per actum omni modo, quo per illum repræsentatur: ergo actus habet omnimodam adæquationem, quã nulla maior excogitari potest.

Dixêre nonnnulli hunc actũ, *Petrus est homo*, magis conformari cum suo obiecto, quàm hunc *Petrus est animal*, quia primus ille actus dicit totam essentiam subiecti, & alter secundus tantùm dicit partem illius videlicet prædicatum animalis, ac proinde actus primus magis adæquatur cum obiecto existente à parte rei, quàm secundus. Non assentior: veritas non consistit in conformatione actus cum toto illo quod existit à parte rei, sed in conformatione repræsentationis seu rei vt repræsentatæ, cum eadem vt existente, ex quo fit æqualem confirmationem habere cum obiecto hos duos actus *Petrus est animal*, *Petrus est homo*, quia primus ille actus tantùm est repræsentatio animalis, seu tantùm dicit Petrum esse animal, ac proinde summa illius adæquatio consistit in eo, quod Petrus sit animal, neque ex eo quod non adæquetur cum rationali, minor erit illius adæquatio, quia actus non habet minorem adæquationem ex eo quod non adæquatur cum obiecto, quod non repræsentat, seu quod non affirmat: sed actus ille non affirmat Petrum esse rationalem: ergo ex eo quod non adæquatur cum rationali non habebit minorem adæquationem. Idem manifestè explicabit exemplum. Affirmo ego D. Petrum, esse beatum: tu affirmas D. Petrum, & D. Ioannem esse beatos: vterque actus æquè conformis est cum suo obiecto, quia licet secundus conformetur cum D. Petro, & D. Ioanne beatis, & primus cum Diuo Petro tantùm, secundus plus affirmat quàm primus, & ita debet adæquari cum pluri obiecto, vt illius adæquatio sit æqualis cum adæquatione, quam habet actus ille, qui minus respicit obiectum, cum suo minori obiecto. Sicuti vlnaris quantitas cum maiori quantitate debet adæquari, quàm palmaris, vt habeat adæquationem æqualem. Sic contingit in his actibus, quorum vnus plura prædicata respicit quàm alius ex parte obiecti, & ita cum pluribus debet æquari, vt habeat adæquationem æqualem cum illa, quam habet actus, qui tantùm respicit animalis prædicatum. Occurres, animal, & rationale indentificari, ac proinde non rectè conformari cum obiecto actum, qui conformatur cum animali, & non cum rationali: ex quo desumitur disparitas exempli quod adduximus. Contrà: etiamsi animal & rationale identificentur, actus valet repræsentare animal & non rationale, siue hoc fit per præcisionem ex parte actus, siue ex parte obiecti, nolo enim quæstionem dependere ex modo præscindendi, quem habet intellectus: ergo ad sui perfectissimam veritatem tantùm debet conformari cum animali, & non cum rationali, quia vt iam dixi, veritas consistit in conformatione obiecti vt repræsentati cum ipso vt existenti, seu in hoc quod nihil repræsentetur per actum, quod non sit extra actum eo modo, quo repræsentatur.

Dico secundò. Circa obiectum indiuisibile non potest dari falsitas maior alia. Ratio est: quia obiectum indiuisibile eo ipso quod disconformetur cum actu, disconformatur secundùm se totum: ergo habet totã disconformationem, quam potest habere, neque aliùs minoris est capax. Talis erit actus, quo quis dicat Micahëlem non existere, cuius falsitas augeri nequit, quia cõstituitur per existentiã Michaëlis, quæ indiuisibilis est: neque existẽtiã Michaëlis, aut negatio eiusdem possunt suscipere magis, aut minùs. 4

Dico tertiò. Actus circa obiecta diuisibilia, possunt plus, minúsve falsitatis habere, v.g. actus quo ego dico, viginti homines currere, quia hic actus potest magis vel minùs disconformari cum obiecto: Si enim nullus homo currat, disconformabitur secundùm omnes viginti homines, quos currere affirmat; si verò currant decem & nouem, secundùm vnum hominem tantùm disconformabitur: ergo minorem habebit disconformitatem decem & nouem currentibus, quàm vno tantùm currente: ergo minorem falsitatem. Confirmatur: actum disconformari est recedere obiectum vt repræsentatum ab ipso vt existente, sed quando affirmat actus viginti homines currere nullo currente, recedit secundùm omnes viginti; quando idem affirmat, decem & nouem currentibus, recedit secundùm vnum tantùm hominem: ergo maior est recessus, quem habet obiectum vt repræsentatum per talem actum, currente vno homine, quàm decem & nouem currentibus: ergo maior falsitas. Rem explicat inæqualitatis exemplum; licèt enim hoc lignum non possit esse magis minúsve æquale alij, potest esse magis inæquale, quia potest aliud magis excedere, vel magis excedi ab illo. 5

Obiicies.

6 Obiicies. Actus quo ego dico, viginti homines currunt, æquè non est verus si nullus currat, siue currant decem & nouem, dummodò vigesimus non currat: ergo est æquè falsus. Resp. actum in vtroque casu esse æquè non verũ, quia nihil veritatis habet in vtroque casu; & esse æquè falsum essentialiter, hoc est denominari à falsitate, quæ æquè participat essentiam, & prædicata essentialia falsitatis, ac alia sicuti æquè participat rationem albedinis, albedo vt duo, & albedo vt octo, non tamen æquè esse falsum intensiuè, quia falsitas actus intensior est nullo currente, ex eo quod se extendat circa plura obiecta disconformia, quorũ disconformitas, quæ in ipsis est extensiua vtpote diuersorum obiectorum, in actu est intensiua, quia quilibet gradus actus afficitur intensiuè cum tota illa disconformitate, quæ est extensiuè in omnibus obiectis inadæquatis.

Punctum IV.

An veritas & falsitas reperiatur in simplici apprehensione.

1 Veritatem & falsitatem propriam, & strictam, qua quis dicitur propriè aliquid scire, seu propriè falli circa aliquod obiectum, tantùm reperiri in actu iudicij, est certum apud omnes, qui tantùm dubitant, an veritas & falsitas quædam impropria & inchoata in apprehensione reperiatur. Dicendum est in apprehensione simplici subiecti, vel prædicati per modum vnius tantùm simplicis entitatis, quam apprehensionem simplicem, & non cõpositam vocamus, non posse reperiri falsitatem. Ita P. Vasquez 1 p. t. 1. disp. 75. c. 3. & cum illo Hurtad. disp. 9. de anima, sect. 2. & Arriag. disp. 14 Logicæ, sect. 4. Ratio est manifesta: apprehensio vel repræsentat formalitatem realẽ, vel fictam: si realem, non disconformatur obiectum cum apprehensione: si fictam, cùm non habeat aliud obiectum præter fictum, nullum est obiectum repræsentatum ex vi illius cognitionis, quod aliter se habeat à parte rei, ac in repræsentatione illa, quia nullum obiectum existens à parte rei est repræsentatum ex vi illius apprehensionis. Dices illud obiectum fictum disconformari à parte rei cum ipso vt existente in intellectu. Contrà: Illa apprehensio non apprehendit illud obiectum existere à parte rei, aliàs non esset simplex, de qua loquimur, sed composita: ergo ex eo quod illud obiectum fictum per intellectum à parte rei non existat non disconformatur cum ipso vt apprehenso, ergo ex nullo capite potest dici obiectum fictum disconforme simplici apprehensioni.

2 Difficultas est, an hæ apprehensiones habeant veritatem. Negat P. Vasquez suprà, vbi asserit quæstionem esse de nomine. Affirmant Hurtadus & Arriaga suprà. Ego cum distinctione respondeo, apprehensionem circa obiectum reale hanc habere veritatem inchoatam, seu imperfectam; ratio est, quia ego apprehendo hominem, & talis homo est existens à parte rei: ergo obiectum vt apprehẽsum habet conformitatem cum ipso vt existente, & de facto existit id, quod apprehenditur, in quo conformatio quædam reperitur inter apprehensionem & obiectum. Quando obiectum simplicis apprehensionis est ens fictum, existimo in apprehensione nullam reperiri veritatem. Ratio est quia obiectum fictitium sic apprehensum non se habet extra apprehensionem, cùm nullum esse habeat extra illam, eo modo quo se habet in apprehensione, seu in esse apprehẽso: ergo nullam potest habere veritatem. Probo cõsequentiam. Veritas consistit in conformitate obiecti, vt existentis in intellectu cum ipso vt existente extra intellectum; ergo obiectum, quod non est extra intellectum, non potest habere conformitatem requisitam ad veritatem.

3 Ratio hæc, Hurtadi fundamentum omnino euertit, quo probare intendit apprehensionem entis ficti esse veram, quia illud fictum verè repræsentat, quæ ratio nullius est momenti, quia iudicium falsum verè, hoc est, propriè, & non metaphoricè repræsentat suum obiectum; & nihilominus veritatem non habet, aliàs omnis actus intellectus verus esset, neque in alio sensu potest illa simplex apprehensio dici verè repræsentare. Arguit secundò: Veritas est conformatio actus cum obiecto, sed illa apprehensio habet conformitatem cum obiecto: ergo est vera. Resp. distinguendo maiorẽ: veritas est cõformatio actus cum obiecto: vt est in intellectu tantùm, nego: cum obiecto, vt est extra intellectum, concedo. Sed illa simplex apprehensio habet conformitatem cum obiecto: distinguo eodem modo: cum obiecto vt existenti in intellectu, transeat minor; cuius suppositum negandum esset, quia non est conformatio cognitionis cum obiecto formaliter vt incluso in cognitione: habet conformitatem cum obiecto, vt existente extra cognitionem: nego minorem: ergo habet veritatem, nego consequentiam.

Obiicies sequi ex hac doctrina iudicium hoc; *chimæra est ens rationis*, non esse verum, quia illius obiectum nullum esse habet extra intellectum, quod possit conformari cum formali iudicio. Respondeo negando sequelam, quia iudicium hoc est quædam cognitio reflexa, quæ supponit chimæram actualem vel possibilem habentem esse extra ipsam. Vnde, ad probationem respondeo. Chimæra nullũ habet esse extra hoc iudicium, quo dicimus, *chimæra est ens rationis*, nego: extra omnem cognitionem etiam distinctam ab hoc iudicio, concedo, quod sufficit vt possit conformari cum hoc iudicio, quia ipsa quatenus habens esse in cognitione directà conformatur cum cognitione reflexà. Secundò iudicium hoc, *chimæra est ens rationis*, æquiualet huic: *chimæra repugnat à parte rei*, cuius prædicatum quod affirmatur, est repugnantia, seu impossibilitas chimæræ, quæ est à parte rei, eo modo, quo sunt negationes aliarum entitatum, videlicet negatiuè, verè enim à parte rei est negatio chimæræ, seu non esse illius, sicuti sunt tenebræ, seu non esse lucis absente luminoso. 4

De apprehensione complexa dicendum existimo includere veritatem, vel falsitatem, siue sit circa obiectum reale, siue rationis. De apprehensione circa obiectum reale probatur. Quando apprehendo totum hoc complexum; *Petrus est homo*, vel *albedo in niue*, rem apprehendo eo modo, quo est; ergo illa apprehensio habet veritatem. Quando apprehendo hoc complexum, *Petrus est himnibilis*, seu *nigredo in niue*, apprehendo obiectum, quod non est, & quod positiuè aliter est: ergo apprehendo obiectum disconforme apprehensioni: ergo illa apprehensio habet falsitatem. 5

De ente rationis eodem modo probatur, quia omnis apprehensio complexa entis rationis est cognitio reflexa, quæ supponit illud iam factum per aliam cognitionem: ergo supponit illud capax vel conformitatis, & disconformitatis cum actu. ex vi cuius cognoscatur: quia quidquid habet esse extra hanc cognitionem ad illud terminatam, vel illud habet eo modo, quo repræsentatur per cognitionem, vel alio modo? Si modo repræsentato per cognitionem, erit illi conforme, & cognitio vera: Si alio modo, erit illi disconforme, & falsa cognitio: ergo apprehensio complexa terminata ad ens rationis, quod habet esse extra illam, erit vera, vel falsa. 6

Punctum V.

An futura absoluta habeant veritatem vel falsitatem.

De futuris necessariis nulla est inter Authores difficultas, sed tantùm de liberis, de quibus latè disputant Theologi 1. part. quæst. 14. de scientia Dei, nos hic nonnulla probabimus, ex his quæ Theologi nostri penitus euacuant. 1

§. I.

Præsentia rerum in æternitate abigitur.

Densum Thomistarum agmen existimans futura libera nullam in se veritatem obiectiuam habere, præsentiam quandam in æternitate ex æternitate illis impegere, à qua dicunt omnia futura ab æterno esse præsentia in æternitate, æternitatique coëxistere. Sententiam hanc problematicè defendit Richard. in 1. dist. 38. quæst. 3. aliàs 5. Capreol. ibid. dist. 36. quæst. 1. art. 2. concluf. 1. & 2. quæstionem hanc retigit, tamen ausus non est assertiuè præsentiam tradere. Succeſſit Caietanus q. 1 in quæst. 14. art. 13. sine formidine dari præsentiam istam asseruit, seque illius assertorem esse iactat. Caietanum gregatim sequuti sunt Ferr. Bañez, Zumel, Nauarrus, Ledesma, Aluar Gonzalez. & alij quos apud nostrum Ruizium t. de scientia Dei, disp. 28. sect. 3. citatos reperies. 2

Oppositam

2 Oppositam sententiam defendunt ex Thomistis Herueus, Generalis illustrissimæ Dominicanorũ familiæ, nobilis Diui Thomæ discipulus, qui ante quinquagesimum annum à morte Angelici Doctoris scripsit pro eius doctrina contra Henr. Dur. hic in 1. dist. 38. quæst. 5. §. *quantum ad tertium*, affirmat res non esse præsentes Deo ab æterno per existentiam realem, sed per intuitionem, & hac ratione omnia futura esse præsentia Deo, secundùm suas existentias, quia sic ab æterno cognoscuntur. Ægidius etsi non ex familia Dominicanorum, sed insignis Augustinianus, acerrimus propugnator doctrinæ Doctoris Angelici ipsiusque auditor, in opusc. contra corruptorem doctrinæ S. Thomæ, cùm retuliſſet calumniatoris verba; quibus sententiam Caietani D. Thomæ adscribebat, ad defensionem art. 13. sic scribit: *Ex his patet quod S. Thomas non intendebat probare isti falsò illi imponunt, quod omnia quæ sibi succedunt in tempore, in natura propria coëxistant æternitate, licet eorum præsentiam æternaliter intueatur.* Et paulò inferiùs dum ait quòd res sunt præsentes Deo ab æterno non in sua existentia actuali, sed quia ipse actu intuetur eorum præsentiã æternaliter. Vltimò concludit satis perspicuam esse mentem S. Thomæ asserentis omnia, quæ sunt in tempore esse à Deo æternaliter cognita, licet cum illo æternaliter secundùm proprias naturas non existant. Siluester Dominicanus ipséque sacri palatij Magister, Caietano coæuus in opere quod inscripsit *Defensio doctrinæ S. Thomæ*, ad 1. p. quæst. 14. art. 16. §. *quantum*, postquam sancti Præceptoris verba scripsit, ita subscripsit: *Istud dictum fuit occasio errandi, & putandi, quod S. Thomas intelligat præsentiam in esse reali, quod non est verum, sed vult dicere, quod Deus non solum habeat præsẽtes, quæ repræsentant eorum quiditates, sed etiam fertur super præsentialitates & existentias*: addit, *quemque nullum ausum fuisse oppositam tradere explicationem præter vnum*: Caieranum intellige. Idem tradit Deca Hispal. in 1. distinct 38. quæst. 2. art. 2. §. 2. Ex aliis Doctoribus pręsẽtiam hanc reiiciunt Scotus. Dur. Okam. Gab. Greg. Caith. Palacios, Pesantius, Basil. Ponce, quos apud nostros citatos inuenies. Nostri ferè omnes illam reiiciunt, Valentia ad q. 14 part. 1. punct. 5 §. 1. Vasq. disp. 64. c. 2. Suar. lib. 1. de scientia conting. c. 7. P. Henr. de fine hominis, c. 3 n. 4. P. Lessius de grat. effic. c. 20. n. 8. P. Bec. 1. part. c. 1. q. 10. P. Albertinus q. 2. Theolog. ex 4. principio philosophico, art. 13. P. Arrub. disp. 41. c. 6. P. Herice disp. 6. c. 4. P. Luis. de Torres opusc. 4. disp. 1. P. Fassolus ad art. 13. q. 14. primæ partis dub. 4 P. Adam 1. p. disput. 2. de Deo q. 8. dub. 6. In eisdem nostræ Societatis Doctoribus annumerandus est noster P. Mol. nam licèt q. 14. art. 13. disp. 13 concedat hanc propositionem, *Futura sunt præsentia æternitati*; si verbum *sunt* non consignificet tempus, sed tantummodo præsens æternitatis, disp. 14. sententiam quam nostri Doctores sequuntur amplectitur. Neque in re magis præsentiæ in æternitate fauet N. Ruiz. t. de scientia disp. 18. sect. 3. 4. & 5. vbi illam videtur amplecti, in re tamẽ nihil discedit à communi sententia, quia sect. 6. n. 9. vbi præsentiam hanc rerum in æternitate explicat, hæc tradit: *Futura non ita sunt æternitati præsentia, vt iam actu nunc existãt in ordine ad nostrum tempus præsens.* Deinde addit: *res futuræ non ita sunt æternitati præsentes vt coëxistãt toti æternitati, quoad omnes eius latitudinem virtualem, quemadmodum quantùm ad loci præsentiam nulla creatura præsens est toti diuinæ immensitati, quoad omnes partes extensionis virtualis, & eminentis.* Addit tertiò: *Res futuræ nunc non coëxistunt æternitati, quatenus æternitas correspondet toti tempori præsenti, nec coëxistunt æternitati quatenus æternitas coëxistit tempori præterito, sed coexistit præcisè, quatenus æternitas correspondet tempori futuro: si res futuræ coexistunt æternitati in aliquo vero sensu.* Conditionalem nota: & sect 7. n. 1. expresè asserit hanc præsentiam nihil aliud esse quàm esse futurum rerum, quatenus ab æterno aptum est vt intueatur mente diuina, quod ait priùs esse quàm esse obiectiuè, quia priùs est obiectum esse aptum vt cognoscatur, quàm actu cognosci. Totam suam mentem clariùs aperit Doctissimus Pater sect. 8. n. 1. vbi hæc habet: *Futurorum in æternitate præsentia consistit in hoc, quod res illæ propterea quod aliquando realiter actualiter existent in aliqua differentia temporis, eo ipso sufficienter applicatæ sunt intra sphæram obiecti scientiæ Dei eo quod diuina scientia propter æternitatem immutabilis, & indiuisibilis manens coexistit omnibus temporibus.* His clarè euincitur præsentiam hanc in æternitate, quam N. Ruizius concedit futuris nihil aliud esse præter illorum cognoscibilitatem obiectiuam, qui loquitur de præsentia obiectiua actuali, & denominatione actuali cogniti, ante quam ponit aptitudinem, vt obiectum cognoscatur, quam aptitudinem præsentiam in æternitate appellat, quia per illam ab æterno futurum fit quasi præsens intellectui diuino, vt illud intueatur, & in illud feratur eo modo, quo fertur potentia visiua creata in obiectum sibi debitè approximatum. Hæc ita prolixè notaui ne videretur nostræ sententiæ tanti Magistri deesse suffragium: eadem est mens nostri Granados, 1. part. in illum D. Thomæ articulum, vbi præsentiam in æternitate defendere dicit.

Sit primum argumentum contra hanc sententiam: Nihil potest alteri coëxistere, quod in se non existit, quia coexistere est simul cum alio existere: sed futura ab æterno non existunt: ergo ab æterno non possunt Dei æternitati coëxistentere. Maior est per se nota: Minor certa, omnia enim in principio fuerunt creata, & nihil creatum fuit ab æterno: Consequentia legitima. Respondent Thomistæ, futura ab æterno fuisse existentia non sub mensura, seu sub duratione propria, sed sub mensura æternitatis. Audio verba: rem non percipio. Quod in se secundùm suam entitatem physicè non existit, neque physicè productum est non potest esse sub mensura propria neque aliena; sed futura non sunt ab æterno physicè producta, neque inse ab æterno sunt aliquid, sed tantùm erunt: ergo non possunt esse ab æterno neque sub mensura propria neque aliena. 3

Secundò, si omnia futura coëxistunt ab æterno, æternitati omnia inter se coëxistere necesse sum est; quod sic probo: omnia, quæ coëxistunt alicui tertio, debent existere in eadem mensura, in qua existit illud tertium: ergo illa quæ ab æterno æternitati coëxistunt, debent existere ab æterno in eadem mensura, in illa videlicet in qua existit illud tertiũ: ergo debent inter se coexistere, quia omnia quæ in eadẽ mensura existunt necessariò sibi coëxistũt: coexistere enim nihil aliud est quàm in eadem mensura existere: ex hoc infertur omnia contradictoria, omnes habitus & priuationes simul existere ab æterno. & simul dari omnia contradictoria, quæ excogitari possunt. 4

Argumentor tertiò. Quod non est in tempore absolutè non est secundùm suam entitatem, neque habet esse physicum: ergo implicat aliquid non esse in tempore, & esse præsens æternitati. Probo consequentiam: quod non est in tempore non est formaliter secundùm suam entitatem, neque habet formaliter esse: sed quod non est secundùm suam enritatem, & non habet formaliter esse non potest esse præsens in tempore: ergo non est præsens toti æternitati. 5

Argumentor quartò. Si res ab æterno existunt in æternitate: ergo non incipit in tempore illarum existentia. Probo consequentiam: quod incipit in tempore non fuit ante illud: sed ante quodlibet tempus vniuersæ res fuêre in æternitate: ergo in nullo tempore aliqua illarum incipit esse seu existere. Respondent Thomistæ ante quodlibet tempus fuisse res in mensuraa lia non sub propria mẽsura: bene est: quod existit ab æterno sub alia mensura, ab æterno existit: ergo existentia quæ fuit ab æterno sub aliena mensura, ab æterno fuit: ergo licèt in tempore incipiat esse sub alia mensura, non incepit esse in tempore, neque existentia illius esse incipit, sed noua illius mensura, quæ antea non erat. Rem explico: demus ab æterno extitisse lapidem extra proprium centrum in spatio aëris locatum, & in temporis incipere esse in proprio centro, verum erit dicere, lapis in tempore incipit existere in proprio centro; non tamen dici poterit, lapis in tempore incipit existere. Ratio perspicua est, existere in hac vel illa mensura temporis vel loci dicit duo, existentiam rei, & illius mensuram; mensura supponit existentiam, & ad hoc vt dicatur incipere existere in hac mensura, tantum requiritur vt nunc incipiat rem illam affici tali mensura, non verò rem ipsam incipere, imò implicat incipere in instanti, quo incipit esse in mensura ista, si tota æternitate præcedenti extiterat in alia mensura, quia ad hoc vt extitisset ab æterno in mensura æternitatis, ab æterno existentia secundùm suam entitatem, quæ communis est his duobus modis existendi, præcessisse debuerat, quod opponitur cum inceptione actuali in hoc instanti, quia nihil quod fuit ante hoc instans potest in illo incipere. Parco multis aliis, & non euoluo quo modo inter se distinguantur existere in mensura propria, & existere in mensura aliena, hoc enim ægrè percipitur, & illa nostræ Societatis Magistri in materia de scientia Dei vtinàm exponunt. 6

Obiiciunt Thomistæ: Omnia futura correspondent æternitati 7

nitati : ſed æternitas eſt tota ſimul ; ergo correſpondent toti æternitati. Rurſus : æternitas eſt infinita complectens omnes temporis differentias per ſuam eſſentiam:ſed eſt ab æterno : ergo ab æterno complectitur omnes temporis differentias : ergo ab æterno ſunt illi præſentes omnes temporis differentiæ : ergo ab æterno illi coëxiſtunt. Hoc vnum fundamentum malè decepit Thomiſtas,quod facilè corruere videbunt ſi mecum notent. Æternitas Dei eſt duplex, quædam intrinſeca Deo identificata cum ipſa,indiuiſibilis,& tota ſimul, quia nihil intrinſecum Dei diuiſibile eſt,neque ſucceſſiuè poteſt exiſtere. Alia eſt extrinſeca Deo,quæ præter ſuam entitatem dicit correſpondentiam ad tempus extrinſecum ſucceſſiuè fluens , & coëxiſtentiam cum hoc tempore extrinſeco,quam extrinſecam eſſe ſic probo. Coëxiſtentia Dei cum tempore extrinſeco dicit exiſtentiam Dei,& exiſtentiam temporis extrinſeci: ſed exiſtentia temporis eſt extrinſeca Deo:ergo illius coxiſtentia ratione huius extremi extrinſeca erit Deo. Similiter æternitas intrinſeca Dei permanens eſt,vt iam dixi, æternitas autem extrinſeca , ſeu coëxiſtentia ad tempus extrinſecum neceſſariò eſt ſucceſſiua. Ratio præſto adeſt: non poteſt exiſtere coëxiſtentia ad tempus niſi in ea menſura,in qua exiſtit tempus , ſed tempus, non exiſtit ſimul, ſed ſucceſſiuè & non ſimul exiſtit : ergo. Ex hac doctrina facilè reſpondeo:Creatura coëxiſtit æternitati intrinſecæ; concedo maiorem : coëxiſtit æternitati extrinſecæ, nego maiorem:ſeu ſubdiſtinguo:coëxit toti æternitati extrinſecæ, nego maiorem;coëxiſtit tempori determinato incluſo in æternitate extrinſeca , concedo maiorem. Sed æternitas eſt tota ſimul, diſtinguo minorem;æternitas intrinſeca concedo minorem;extrinſeca,nego minorem. Ergo creatura,ſeu futurum coëxiſtit toti æternitati : diſtinguo conſequens ; toti æternitati extrinſecæ,nego conſequentiam; toti æternitati intrinſecæ,ſubdiſtinguo:coëxiſtit toti æternitati intrinſecæ in ſua differentia temporis,in qua exiſtit concedo conſequentiam:coëxiſtit toti æternitati intrinſecæ ab æterno, nego conſequentiam. Rem tene:Ego modò exiſtens coëxiſto toti Deo, quia totus Deus modò exiſtit, & ita coëxiſto toti æternitati intrinſecæ Dei, quæ ab ipſo Deo non diſtinguitur: Antequam eſſem productus non coexiſtebam Deo, ſicuti neque coëxiſtam, cùm deſinam eſſe , non ex defectu exiſtentiæ Dei , ſed ex defectu propriæ exiſtentiæ. Idemmet modò exiſtens non poſſum in hoc inſtanti coëxiſtere toti æternitati extrinſecæ Dei, quia nunc non eſt tota æternitas extrinſeca Dei , quæ eſſentialiter dicit ; totum tẽpus ſucceſſiuè fluens,quod modò non exiſtit, ſed tantùm vnum indiuiſibile ad illud ſpectans. Ad confirmationem dico æternitatem intrinſecam Dei in actu ſecũdo non coëxiſtere rebus creatis per ſuam eſſentiã,quia eadem eſſet æternitas intrinſeca Dei,etiamſi ego numquam exiſterem,& tamen caſu quo ego non exiſterem , non mihi coëxiſteret : ſed illi coëxiſtit per ſuam eſſentiam, ſeu exiſtentiam, quæ ſunt, idem& per exiſtentiam creaturæ:coëxiſtere enim vt ſæpe dixi, eſt vtrumque extremum exiſtere , quod non fit per eſſentiam vnius extremi , ſed per vtriuſque exiſtentias. Hoc vnum habet æternitas Dei per ſuam eſſentiam , videlicet talis eſſe naturæ , vt implicet aliquid creatum exiſtere, quin illi talis æternitas coexiſtat;ex ſe enim habet Deus eſſẽtialiter non poſſe non eſſe præſentem alicui creaturæ exiſtenti,eo ipſo quod exiſtat,quia ſuppoſita exiſtẽtia creaturæ quæ eſſentialiter requiritur,vt Deus illi coëxiſtat , ratione exiſtentiæ Dei coëxiſtentia deficere non poteſt , quia exiſtentia Dei eſt ſummè neceſſaria , nullo durationis termino circunſcripta. De mente S. Thomæ larè noſtri Theologi ſuprà citati , qui cum nobiliſſimis & antiquioribus diſcipulis D. Thomæ,ſanctum Doctorem ab hac impoſtura defendunt.

§. II.

Præſcientia Dei de futuris liberis cum libertate humana componitur.

8 ARiſtoteles Perihermen. cap.8 aſſeruit propoſitiones ſingulares de futuro contingente à Deo cognoſci non poſſe,quia exiſtimabat non habere determinatam veritatem,aut falſitatem,ſed vagè eſſe veras vel falſas,ita vt hæc propoſitio *Petrus peccabit cras* neque in ſe determinatè vera ſit,neque falſa,ſed vera,vel falſa ſub diſiunctione. Ariſtot.ſequutus eſt Cicero l.2.de natur. diuina paulò poſt principiũ , in quem illa ſatis repetita , iure ſemper repetenda D.Auguſt. verba, lib.5. de ciuitate Dei c.5.*Vt homines faceret liberos, fecit ſacrilegos.* Ex his fontibus venenata pocula hauſerunt Simon Magus & Manichæi,quorũ hæreſim his temporibus ſuſcitauit Vuiclef. contra quos ſolidè & eruditè agit Bellarm. lib.3. & 4. de gratia & arbitrio. Aliqui vindicare ab hoc errore Ariſt. procurant : ſed P. Soar. in opuſc. lib. 1. de ſcientia Dei c.2. n.11. cum Bonau. Greg. & Maiore, Ariſt.iturpiter erraſſe dicit, conſentit P. Vaſq.t.1.p 1.diſp.64. quod acriter propugnat Hurt. diſp.9. de anima ſect.6. ſubſect.2.

Fundamentum prædicti erroris hoc eſt:ſuppoſita ſcien- 9
tia Dei circa obiectum futurum , obiectum non poteſt non eſſe futurum : ergo eſt neceſſarium & non liberum: ergo ſi Deus cognoſcit Petrum craſtina die peccaturum, non poteſt non peccare,ſed neceſſeriò peccat,& ita illius peccatum , ſeu illius actus ex ſe peccaminoſus liber non erit. Argumentum hoc ita retorqueo:ſupponamus per impoſſibile Deum fuiſſe inſcium per totam æternitatem de actu peccaminoſo exercendo, vel non exercẽdo in inſtanti immediatè ſequẽti,& argumentor ſic:In inſtanti ſequẽti,vel erit actus peccaminoſus,vel erit illius negatio:pone tibi quod malueris, ſi dicis futurũ eſſe actũ peccaminoſum rectè infero : ergo nunc eſt futuritio actus pecaminoſi exituri in inſtanti ſequenti,ſeu nunc verè dicitur actus peccaminoſus, futurus eſt in inſtanti ſequenti, ſeu actus peccaminoſus erit in inſtanti ſequenti , ſed ſuppoſita in hoc inſtanti futuritione actus peccaminoſi, ſeu ſuppoſito actu peccaminoſo futuro in inſtanti ſequenti,implicat in inſtãti ſequenti non exiſtere : ergo in inſtanti ſequenti non eſt liber talis actus.Hoc argumentum eſt idem cum illo quod ad tam veſanum errorem traxit oratorum Principem , vt Deo ſcientiam futurorum liberorum denegaret , quod ſcientia ſecluſa eandem retinet fallaciam,quam detegere difficile non eſt, vt in præſenti materia diſſoluatur , & vt præſcientia Dei cum noſtra libertate facile componatur.

Duplex eſt neceſſitas,vna antecedẽs,altera conſequens, 10
neceſſitas antecedens eſt quæ oritur ex aliquo tenente ſe ex parte actus primireſpectu actus qui dicitur neceſſarius, ſeu neceſſitas,quæ oritur ex cauſa : neceſſitas,conſequens eſt, quæ oritur non ex aliquo præcedenti , neque tenente ſe ex parte actus primi,ſeu ex parte cauſæ , ſed neceſſitas quæ oritur ex ipſo actu ſecundo ſeu ex ipſa actione, ipsóve effectu. Hæc neceſſitas non opponitur cum libertate, quia hæc communis eſt cuicumque actui quantumuis libero ; quilibet enim actus liber ex ſuppoſitione quod fit, non poteſt non eſſe,& ſuppoſita illius exiſtentia non poteſt non exiſtere. Neceſſitas antecedens libertatem deſtruit, quia non relinquit principium indifferẽs ad operandum,& non operandum:de vtraque neceſſitate latiùs Controu.12. vbi ex profeſſo de natura libertatis diſputabo.

Ex his principiis facilè argumenta hæreticorum diſ- 11
ſoluuntur.ſuppoſita ſcientia Dei de actu futuro libertatis non poteſt non exiſtere actus in tempore in quo Deus illum extiturum cognouit : diſtinguo , non poteſt non exiſtere actus neceſſitate conſequenti ; concedo : neceſſitate antecedenti , nego : ergo actus noneſt liber, nego conſequentiam:rem explico;non ideo aliquid eſt futurum,quia Deus cognouit illud eſſe futurum,ſed ideo Deus cognoſcit futurum eſſe quia futurum eſt,quod eiſdem ferè verbis docuit D.Hieronymus in cap.26.Ieremiæ : *Non ex eo quod Deus ſciuit futurum aliquid,idcirco futurum eſt,ſed quia futurum eſt Deus nouit , quaſi præſcius futurorum.* Ex quo fit ſcientiam Dei ideo eſſe connexam cum effectu , quia ſupponit effectum productum independentem à tali ſcientia.& conſequenter totam neceſſitatem quam inducit præſcientia obiecti præuiſi oriri,ex eo quod obiectum præuiſum ſupponatur ante ipſam ſcientiam , neceſſitas autem, quæ oritur ex ſuppoſitione ipſius obiecti oritur ex ipſo obiecto , & ita noneſt illi antecedens neque illius poteſt lædere libertatem.

Obiic. Scientia Dei intrinſecè eſt infallibilis:ergo non 12
ſolùm habet connexionem cum effectu ex eo, quod ſupponatur futurum. Probo conſequentiam:Obiectum quod ſupponitur futurum poteſt non eſſe, v.g. etiamſi meus voluntaris actus ſupponatur futurus craſtina die , ego ſum potens ad exercendum,vel non exercendum talem actum: ergo ſi ex alio capite actus non connectitur cum ſcientia, ego qui poſſum non habere talẽ actum, poſſum ſcientiam

Dei

Dei irritam reddere. Respondeo me posse antecedenter ad omnem suppositionem crastina die elicere actum, & non elicere; iam verò suppositâ futuritione actus, seu ex suppositione quod illum sim eliciturus, non posse non elicere illum, & eo ipso quod ex suppositione quod facturus sim actum, non possum non illum facere; ex suppositione quod sit scientia Dei, non possum non facere talé actum, quia suppositio scientiæ Dei inuoluit suppositionē actus futuri, quia scientia Dei essentialiter supponit suum obiectum: ex hoc sit me non posse irritam reddere scientiam Dei, quia ad hoc vt possim adhuc antecedenter irritam reddere scientiam Dei, non sufficit me posse vtcumque auferre illius obiectum, sed requiritur, vt possim suppositâ scientia obiectum auferre, & coniungere negationē obiecti cum ipsa scientia; quod nulla potentia possum præstare, quia suppósita scientia est iam suppositum obiectum, quo suppósito nulla potentia fieri potest ipsum non esse, nulla enim datur potentia ad hoc vt actus, qui est, ex suppositione quod de facto sit, de facto non sit.

13 Obiic. Ego non possum facere vt non sit scientia Dei, quæ nunc est de meo actu futuro crastina die: sed posita scientia non potest non esse actus, quia non potest neque antecedenter coniungi negatio actus cum scientia: ergo non possum facere, vt non sit factus. S. Bonauent. Okam, Greg. Gabr. Cord. Albertus Pighius, quos refert P. Molina 1.p.q.14.disp.16.& Pater Soar. de absoluta scientia futurorum cap. 9. dicunt scientiam Dei ita contingentem esse vt, modò Deus possit facere ne ipse sciuerit, imò ipse homo si non eliciat actum liberum quem tanquam obiectum scientia respicit. Solutionem hanc efficaciter reiiciunt P. Mol. & P. Soar. suprà, & P. Didacus Ruiz t. de scientia, disp. 13. sect. 4. quia, vt vulgo dicitur, ad præteritum non datur potentia, neque potest Deus facere non fuisse quod de facto iam fuit, sed scientia quam modò habet Deus de meo actu libero fuit ab æterno: ergo neque Deus, neque ego possumus modò facere, quod ipsa non fuerit, ergo neque quod non sit, quia ex suppositione quod fuerit implicat non esse, quia scientia Dei essentialiter est æterna, & non potest tempore præterito extitisse, & in hoc non durare. Secundò si id quod fuit posset modò non fuisse, nulla esset certitudo de obiecto reuelato, quia posset Deus facere quod non fuerit reuelatio, qua ablata obiectum nullam habet certitudinem cùm totam illam ex reuelatione mendicet.

14 Meliùs respondeo ex suppositione quod sit scientia me non posse facere illam non esse, aut non fuisse, quia si id aliquo modo possem facere, esset auferendo obiectum: sed ex suppositione quod sit scientia supponitur me non ablaturum, sed positurum effectum, qua suppositione facta implicat illud auferri à me: ergo de primo ad vltimum, suppósita scientia non possum auferre obiectum. Antecedenter ad scientiam possum facere, & non facere id, quo facto necessariò est scientia, & quo non facto implicat scientia de illo vt facto, & necessariò est scientia de illo vt non facto, seu de illius negatione, quia antecedenter ad omnē scientiam possum modò elicere actum amoris, quo elicito necessariò cognoscitur talis actus ab æterno in hoc instanti futurus, & modò præsens in eodem instanti, ac proinde talis scientia est libera respectu mei non in se ipsa, sed in obiecto.

§. III.

Veritas futurorum liberorum statuitur.

15 VNa est omnium Catholicorum certissima veritas Deum ab æterno futura libera ab æterno cognoscere: veruntamen non desunt aliqui asserentes propositiones illas in se non habere determinatè veritatem aut falsitatem, quos ego interpretor respectu nostri, quia nos non possumus determinatè cognoscere, an sint veræ vel falsæ, sed tantùm certò scimus esse veras, vel falsas ignorantes, quod illis ex his duobus extremis conueniat.

16 Dicendum est cum Patre Soar. & Patre Vasquez locis suprà citatis propositiones has in se habere determinatam veritatem aut falsitatem, ita vt cùm ego profero hāc propositionem, *Petrus peccabit*, Deus cognoscit me determinatè verum dicere, aut cognoscit me determinatè dicere falsum. Probatur primò ex cognitione diuina, qua nosci Deus Petrum crastina die peccaturum, & ex reuelationibus prophetarum, qui plura futura libera præ dixère, quorum propositiones affirmatiuas dicimus esse veras, quòd nullus non totius scripturæ corruptor negabit: ergo similiter propositiones à nobis prolatæ de isdem obiectis determinatam veritatem habebunt. Probo consequentiam. Ratio propter quam propositio circa futurum liberum dicitur non posse habere veritatem determinatam, est quia in se determinatum non est, sed hæc ratio non obstat respectu præscientiæ, quam habet Deus de his obiectis, & respectu reuelationum Prophetarum: ergo neque respectu iucicij à me facti seu propositionis à me prolatæ circa idē obiectum. Vrgeo; demus Deum reuelasse crastina die Petrum eliciturum actum contritionis, & me habere cognitionem quamdam, etiam non innitentem illi reuelationi, qua ex aliquibus coniecturis. vel temerè sine fundamēto affirmo Petrum eliciturum actum contritionis, in hoc casu iudicium quod Deus habet de contritione futura est verum: ergo similiter verum erit iudicium quod ego habeo de eadem contritione futura; si enim ego iudico idem quod Deus iudicat sicuti Deus verè iudicat, sic ego verè iudicabo, implicat enim dari duo iudicia repræsentantia idem obiectum cum eisdem circunstantiis, & vnum esse verum, & non aliud, vt ex ipsis terminis est per se notum. Deinde si postquam Deus reuelasset Petrum crastina die eliciturum actum contritionis diceret Ioannes: *Petrus non eliciet crastina die actum contritionis*: censeretur hæreticus, si reuelatio à Deo facta esset sufficienter applicata: ergo illa propositio negatiua esset falsa: ergo propositio de futuro contingenti falsitatem habet, non enim quis poterit hæreticus censeri, qui nullum iudicium formaliter falsum concepit.

Secundò. Hæ propositiones, *Petrus peccabit*, *Petrus non peccabit*, sunt contradictoriæ, sed ex duabus contradictoriis vna debet esse vera, & altera fala: ergo ex his propositionibus vna debet esse vera, & altera falsa. Maior & minor neque recentem Summulistam latebunt: Maior specialiter probabitur: vna ex his propositionibus affirmat Petrum peccaturum, altera id negat: ergo sunt affirmatio & negatio eiusdem de eodem: Minor per se patet: Consequentia est legitima. 17

Tertiò arguo: Etiamsi Petrus modò sit indifferens ad peccandum, vel non peccandum die crastinā, de facto determinabitur ad peccandum, vel determinabitur ad non peccandum, quia inter hoc quod est peccare & non peccare non est medium; si se determinabit ad peccandum, vera erit hæc propositio, *Petrus peccabit*, & falsa, *Petrus non peccabit*: & è contra si se determinabit ad non peccandum: ergo hæ propositiones habent determinatam veritatem, & falsitatem. Vrgeo: in hoc instanti verum est dicere, *Petrus modo peccat*: ergo heri verum erat dicere, *Petrus cras peccabit*. Probo consequentiam: quod modò est præsens, heri erat futurum, quia esse futurum in aliquo tempore nihil aliud dicit quàm præsentiam rei in tempore venturo: ergo qui heri diceret, *Petrus cras peccabit*, diceret id quod modò est: ergo illius dictio conformaretur cum obiecto: ergo esset vera. 18

Obiicies: futurum liberum non habet esse determinatum: ergo non habet veritatem determinatam. Probo consequentiam: Veritas obiectiua determinata non distinguitur ab ipso obiecto, sed futurum liberum, quod est obiectū non habet esse determinatum: ergo non habet veritatem obiectiuam determinatam. Censent aliqui hæc futura non cognosci in seipsis, sed in decreto, quo Deus illa prædefinit. Contra quod decretum feliciter scripsère Doctores nostræ Societatis: legatur Ruizius t. de voluntate, vbi à disp. 27. vsque ad 38. decretum prædefinitum respectu actus peccaminosi validissimè impugnat. Respondeo distinguendo illud antecedens: futurum liberum non habet esse determinatum in causa, concedo: in se, subdistinguo: non habet esse determinatum actuale, concedo; non habet esse determinatum futurum, nego; hoc est, non illud habebit, nego: Deinde nego consequentiam. Ad confirmationem, Distinguo maiorem propositionem: veritas actualis obiectiua non distinguitur ab ipso obiecto sumpta præcisè in ordine ad se, concedo; sumpta in ordine ad intellectum, subdistinguo: veritas actualis non distinguitur ab ipso obiecto sumpta præcisè in ordine ad se, concedo; sumpta in ordine ad intellectum, subdistinguo: veritas actualis non distinguitur ab ipso obiecto, siue præterito, siue futuro, concedo maiorem: non distinguitur ab ipso obiecto vt actu existente præcisè, & non præterito vel futuro, nego maiorem: 19

maiorem : veritas enim obiectiua tantùm dicit aptitudinem, ad terminandum, quam actu habet obiectum, quod actu non existit, sed existet, vel extitit, quia ad terminandum actu cognitionem non requiritur actualis existentia obiecti terminantis. Ob quam rationem loquebatur N. Ruizius suprà cum Thomistis, dum dicebat res esse præsentes in æternitate, quia respectu mentis diuinæ, id quod est futurum, vel præteritum perinde se habet, ac si esset actu existens, ex illa enim mensura præterita, vel futura est intra sphæram, ad quam cognitio diuina ab æterno se potest extendere, & sicuti esse intra sphæram agentis, vel cognoscentis dicitur illi esse præsens, sic futurum quod ab æterno est intra sphæram Dei potentis cognoscere, potest dici ab æterno illi esse præsens. Quod verissimum est, in re tamen talis præsentia nihil aliud est quàm obiectiua, non in actu secundo cum denominatione cogniti, sed in actu primo quatenus obiectum est potens cognosci: Posset aliquis dicere, Deum non cognoscere futura in veritate quam actu habeant, sed in veritate quam habebunt, quia illa cognoscit in ipsorum entitatibus, quæ non sunt, sed erunt, & ea est diuinæ mentis infinita perfectio, vt feratur in ea quæ non sunt, sed erunt eodem modo, ac si actu essent, qui dicendi modus nihil differt ab illo, quem exposui in solutione argumenti, quia cùm dicimus futura non habere veritatem obiectiuam actualem in ordine ad se, sed in ordine ad intellectum diuinum, idem est ac dicere in se non habere entitatem, quæ dicitur obiectiua veritas, hanc tamen posse terminare intellectum diuinum, quod oritur ex perfectione cognoscentis potentis cognitione ferri in rem, quæ non est, sed erit.

§. IV.

Vnde veritatem habeant hæc futura.

20 SAt mihi videbatur in opere philosophico statuere veritatem futurorum liberorum absque eo quod ex professo disputarem, an in se ipsis, vel in aliquo medio cognoscerentur, & ita & si insinuauerim in se ipsis, & non in decreto cognosci, huius rationem non expendi, scio tamen nonnullum hoc desiderasse ideo placet, quod in hac re tenendum sit, tradere, vt vndique quæstio ista perfecta & absoluta censeatur.

21 Futura hæc in decreto efficaci Dei illa prædefinienti cognosci, & independenter, seu antecedenter ad hoc nullam veritatem habere, neque in se ipsis posse cognosci defendunt Thomistæ, Bañez q. 14. art 13. dub. 3. Ledesma de scientia futurorum dub. 3. Aluarez lib. 2. de auxiliis disp. 10. eandem sententiam defendunt Scotus in 1. dist. 34. q vnica. §. *visio de contingentia*. Richardus dist. 38. q. 5. Alensis q. 24.

22 num. 7.

Communis D. P. Societatis Iesu sententia negat futura contingentia cognosci in decreto, affirmatque in se ipsis cognosci, Ita tenent Bellarm. lib. 2. de amissione gratiæ cap. 24. & 26. Molina in concordia ad art. 3 q. 14. Suarez lib. 1. de absoluta scientia futurorum contingentium cap. 6. & lib. 2. de concursu Dei per quinque cap. Fonseca 6. Metaph. cap. 2. q. 4. sect. 6. Lessius, de efficacia gratiæ cap. 3. & alij.

23 Statui Controu. 10. Physic. Punct. 4. Deum concurrere cum voluntate ad actus liberos per decretum quoddam indifferens, vt coniungatur cum operatione voluntatis, & cum illius carentia, ibidémque statui non posse concurrere per decretum intrinsecè efficax, & connexum cum operatione voluntatis salua illius libertate. Hoc ipsum probatur eisdem argumentis, quibus ostendi physicam prædeterminationem non posse componi cum libertate, omnia eorum argumenta, quæ contra physicam prædeterminationem in hac parte procedunt eodem prorsus modo contra hoc decretum militant. Addo effugium, quod quæri solet ex eo quod physica prædeterminatio non pertineat ad actum primum, sed sit illius complementum, seu quid medium, inter actum primum, & actum secundum respectu huius decreti tentari non posse.

4 Sunt nonnulli, qui disparitatem reddant inter physicam prædeterminationem, & hoc decretum, ex eo, quod decretum sit quid extrinsecum, & ita non potest immutari modum operandi intrinsecum voluntati. Deinde quia per hoc decretum vult Deus actum voluntatis liberè fieri, & ita non potest inducere illius necessitatem, hoc enim esset inducere oppositum illi, quod decreto intenditur, & ipsum decretum frustrari.

Vtrumque leuis momenti est, & neutrum disparitatem 25
aliquam ad rem conducentem importat. Dum enim decretum intrinsicè efficax est per se ipsum, aut per media intrinsicè efficacia operationis exequutiuum, & ponitur antecedenter ad exercitium voluntatis quantumuis extrinsecum sit, eadem prorsus argumenta ex illo desumuntur ac ex physica prædeterminatione, cum illo enim neque in sensu diuiso, neque in sensu composito potest voluntas carentiam operationis componere : non in sensu composito, quia tale decretum vt pote intrinsicè efficax, & connexum cum operatione incompossibile est cum illius carentia, non in sensu diuiso, quia voluntas non potest impedire, seu à se diuidere hoc decretum. Scio, Patrem Suarium frequenter dixisse decretum prædifinitiuum actus liberi non posse lædere libertatem, quia est extrinsecum voluntati, & ita non immutat modum operandi eiusdem voluntatis. Verum decretum extrinsecum voluntatis appellat decretum præintentiuum, quod solùm influit remote in voluntatis operationes per media extrinsicè efficacia, & hæc tantùm producit non nisi mediis cum operatione voluntatis coniungitur, & hoc decretum tantùm vocat extrinsecum voluntatis, & de eo dicit non immutari modum operandi, non vero decretum immediatè exequutiuum, aut ex sua efficacitate connexum cum voluntatis operatione. Hanc esse Patris Suarij mentem illum legenti aperte constabit.

Istud autem, quod dicitur, decretum illud non lædere 26
libertatem, quia potiùs illam prædefinit, & actum liberum debet inferre ne irritum sit, est probandum supponere, & terminis implicare. Dicimus enim tale decretum repugnare quia ex vna parte, vt adimpleretur actum liberum deberet inducere, vt probat obiectio, & ex alia parte esset libertatis destructiuum, & ita ex illo duplex contradictorium sequeretur, & Deum habere tale decretum perinde esset ac dicere, volo dari actum voluntatis nulla potentia impedibilem, seu quem voluntas non posset non elicere, & quem voluntas posset elicere, & non elicere, quod est formalissimè velle duplex contradictorium. His præmissis.

Sit prima conclusio ; futura libera cognosci non pos- 27
sunt in decreto aliquo efficaci aliorum executiuo, neque ab eo in aliquo genere causæ veritatem habent. Ratio est, quia tale decretum respectu illorum dari implicat, vt pote libertatis destructiuum, vt modo dicebam. Nec nego, quod si tale decretum daretur optimum esse medium ad illa cognoscenda, esset enim connexum cum illis, & ita optimè in illo cognoscerentur.

Sit secunda conclusio ; futura libera in se ipsis imme- 28
diatè à Deo cognoscuntur, & per se ipsa independenter ab omni alio medio, seu determinatiuo terminant cognitionem diuinam. Ratio est, quia eo præcisè, quod hodie Petrus peccet, fuit verum dicere Petrus peccabit, & sic in tota æternitate præcedenti, in quocumque enim instanti æternitatis dictum fuisset Petrus peccabit, reperimus modo verè dictum fuisse, eo præcisè, quod Petrus nunc peccet. Etenim per se notum verum dixisse, qui ab æterno seu in quacumque mensura antecedenti dixit futurum esse hodie, quod hodie est, quia iste dixisset rem esse futuram, quæ in re erat futura, quod enim in hac mensura est præsens in omnibus antecedentibus in ordine ad hanc futurum dicitur. Quod si ab æterno fuit verum dicere Petrus peccabit eo præcisè, quod peccet, ab æterno Deus habuit hanc cognitionem Petrus peccabit eo præcisè, quod hodie peccet, quia cum Deus sit determinatus ad habendam omnem cognitionem veram : est optima consequentia. Si Deus ab æterno habuisset hanc cognitionem talis cognitio vera esset : ergo illam ab æterno habuit. De hoc latius in tractatu de scientia Dei, & non nihil amplius dicam.

Tertia conclusio futura libera cognosci non possunt in 29
voluntate proximè potenti ad actum liberum, neque in omnibus aliis comprincipiis cum voluntate concurrentibus, in quibus est decretum, quod habet Deus concurrendi cum voluntate per modum causæ primæ. Ratio est, quia voluntas sic in actu primo constituta, & decretum concurrendi, & quæcumque alia comprincipia in actum

liberum influxurâ sunt indifferentia,ad actum, & ad illius carentiam, & æque cum hac, ac cum illo componi poterunt:ergo ex illis non magis infertur actus,quam carentia actus:ergo non sunt media apta ad cognoscendum actum. Principia omnia ad actum liberum præsupposita indifferentia esse, vt cum illo,aut illius carentia coniungantur, constat ex definitione potentiæ liberæ tradita Contr. 12. de Anima Punct.4. & ex dictis Punct. præcedenti contra Physicam prædeterminationem. Principia indifferentia ad actum, & carentiam illius non esse media apta ad actum cognoscendum admittunt communiter ferè omnes Theologi, etsi Molina voluerit in illis per super comprehensionem posse à Deo effectum cognosci, de quo hic, quia nimis Theologicum disputandum non est. Nec Thomistæ dicunt in voluntate principiis tantum indifferentibus præuenta posse actum liberum agnosci, sed solum asserunt in voluntate physica præmotione instructâ posse cognosci actum liberum voluntatis,quod nos non negaremus, si in principiis actus liberi physica prædeterminatio posset annumerari, conclusionem tantùm negamus,quia censemus repugnare physicam prædeterminationem intrinsicè, & essentialiter cum actu connexam principium esse actus liberi, potius ipsius carentia essentialiter est prærequisita, vt voluntas possit liberè operari.

30 Quarta conclusio; si admittatur decretum efficax intentiuum actus liberi, quod in hunc solum influit remotè per media extrinsecè efficacia, quale illud admittunt Authores citati,& plures alii, quibus consensi in tractat. de Auxiliis,in hoc rectè potest cognosci actus liber.Ratio est quia & si decretum hoc tantum influat in actum remotè, & per media indifferentia, & præcisè ex vi suæ actuitatis non coniungatur cum actu libero,tale est, vt de potentia absoluta implicet componi cum carentia actus: ergo licet non per immediatam,sed per mediatas consequentias, vt explico vbi de hoc decreto disputo,tamen infert actum, quod sufficiens est,vt in illo actus liber, cum quo mediatè connectitur possit cognosci. Tradit hanc conclusionem Suarius lib.1. de absoluta scientia futurorum c.6.

31 Contra secundam conclusionem est vulgare argumentum:futura libera nullum habere esse determinatum, sed esse indifferentia,vt sint, vel non sint, ac proinde non esse determinatè cognoscibilia,seu nullum esse determinatum illorum cognoscibile esse. Si Authores, qui sic arguunt consequentiam seruarent,etiam suppositis decretis illis, & quibuscumque prædeterminationibus idem argumentum posset in illos retorqueri, quia illis omnibus principiis præsuppositis,quæcumque illa sint,voluntas manet libera antecedenterque potens operari,& non operari: ergo ex illa quibuscumque principiis instructa non potest certo inferri operatio cum operationis carentia possit procedere, seu cum possit operatio non procedere: Dixi fore, vt posset retorqueri argumentum in eos, qui eo vtuntur, si consequentiam seruarent, cum vero eam minimè obseruant, sed velint cõponere libertatem voluntatis, quæ essentialiter indifferentiam includit cum determinatione orta ex principio, quæ cum libertate opponitur, locus dandus non est, vt argumentum in illos retorqueri sit necesse,sed vrgendi sunt ex eo,quod contradictoria sustineãt dum principium intrinsecè, & essentialiter connexum cum actu cum illius libertate velint componere.

32 Respondeo igitur: futura libera nullam habere determinationem in causa,quia hæc est indifferens,vt cum illis aut eorum carentia coniungatur, habere tamen determinationem in se ipsis, quia etsi potuerunt esse & non esse de facto erunt, & quia meus actus liber erit, ab æterno Deus habet cognitionem, qua dicit, *actus erit*, quia ex eo præcisè quod erit vera est cognitio, quæ dicit *actus erit*,& cum Deus sit determinatus ad habendam omnem cognitionem, quem si habeat erit vera,eo præcisè, quod actus erit determinatus,est ad habendam cognitionem, qua dicat actus erit absque eo, quod inseruiat aliud medium, seu determinatiuum huius cognitionis.

33 Obiicies:actus,qui crastina die est futurus,hodie, & in tota æternitate non est, neque aliquid illius datur: ergo actus nullam habet cognoscibilitatem. Respondeo antecedens esse verum, illud tamen non obstare, vt actum possit terminare cognitionem diuinam,nam hæc valet terminari, non solum ad id, quod est, sed ad id,quod erit. Poterit igitur concedi antecedens, & distingui consequens,vt magis cuiscretur,& clarius nostra doctrina appareat nullam habet entitatem actualem, quæ fundet cognoscibilitatem concedo consequentiam, nullam habebit entitatem,ad quam modo possit actu terminari diuina cognitio,à qua id, quod erit actu cognoscibile denominatur nego consequentiam.Itaque in hoc concreto futurum cognoscibile in eo subiectum non est,sed erit, forma autem, à qua cognoscibile denominatur nempe cognitio diuina potens terminari non solum ad id quod est,sed ad id,quod erit denominat id actu non est, sed erit actu cognitum,& actu cognoscibile, & ita quod actu non habet esse, sed habebit actu dicitur cognoscibile, & habere cognoscibilitatem actualem.

Obiicies; hæc propositio, Petrus peccabit cras habet 34
veritatem formalem actualem, sed hæc veritas non est adæquate idemtificata cum propositione:ergo præter hanc debet dari aliquid aliud complens veritatem, & denominans propositionem veram.Plures sunt,qui veritatem formalem propositionis, cum ipsa propositione adæquate idemtificatam esse affirmant asserentes propositionem esse intrinsicè veram,quod potiori iure de cognitionibus diuinis, & internis iudiciis Dei dici posset. Verum tamen plures propositiones intrinsice veræ dicantur, quia illis falsitas repugnat, & essentialiter cum obiecto coniungantur omnium veritatem formalem compositam censeo ex propositione, & ex obiecto, quod Controu.7. de Anima, Punct.1.§.3.& 4. Affirmo igitur,Propositionem hanc Petrus peccabit constitui actu formaliter veram per se ipsam, & per peccatum, quod non est, sed erit, & ex vtroque componi,eo enim,quod Petrus cras peccabit,& quis dicit Petrus peccabit,dicit actu,quod erit, & dicit verum. Instant nonnulli non potest dari totum actu existens,cuius partes omnes actu existentes non sint,nec pars actu non existens potest actu totum componere, nec forma, quæ actu non est actu denominationem tribuere.

Argumentum istud, quod hucusque contempsere om- 35
nes, plurimum valuit apud iuniores quosdam, apud quos tanti momenti est, vt eo conuicti dicantur,quare aliquid actu existens,quod simul cum propositione veritatem formalem actualem componat, nunquam mihi persuadebo homines alioqui acuto, & claro ingenio præditos in eo vim aliquam agnouisse, sed illam simulasse vt occasionem inuenirent à communi sententia discedendi, & latum inueniendi campum, per quem possint longissimis discursibus, & peregrinis meditationibus diuagari, quibus nunquam conquiescere poterunt,nam principiis alienæ scholæ non consentientes, nec propriæ inhærentes, nihil firmum vnquam habebunt vbi pedem figant,nouamque semper impugnationum materiam aliis subministrent, quibus longissimos tractatus paucis quibusdam inutilibus quæstionibus replent, & audientium, ac legentium capita fatigant.

Respondeo igitur, quod æque verum,ac vulgare & apud 36
omnes in totis moralibus, & in extrinsecis denominationibus non requiri coexistentiam actualem omnium partium,nec existentiam actualem formæ denominantis, sic ego modo dicor Adamo posterior ab existentia Antichristi,qui præcessit, & posterior Antechristo ab existentia Antechristi quæ non est,sed erit,& ego dicor,& fum modo religiosus ab actu vouendi ex parte mei, & actu acceptandi ex parte religionis, qui iam præcesserunt,& sic in denominationibus coniugati serui,& Domini,aliisque innumeris, de quibus nullus hucusque dubitauit, præter iuniores quosdam nimis subtiles,quibus modo placet id negare, nouumque sibi onus imponere designandi formas actu physice existentes harum omnium denominationum, quod inextricabilibus, eisdemque solum notis discursibus præstare intendunt,quod nunquam assequi valebunt.

PVNCTVM VI.

De veritate futuri liberi conditionati.

§. I.

Præmittuntur nonnulla.

FVturum conditionatũ dicitur illud quod casu,quo talis 1
conditio ponatur, erit, siue talis conditio ponenda sit vel

vel non,quapropter propositio conditionata hypothetica dicitur,seu ex hypothesi, quia nihil absolutè futurũ affirmat , sed tantùm quod futurum esset, si talis conditio ponatur.Hoc sibi volunt Dialectici,cùm dicunt , propositionem conditionalem nihil ponere in esse,non enim affirmant quod actu sit aliquid , sed quod esset , quapropter nulla repositâ conditionalis propositio vera esse poterit. Si enim ego dixero ; *Si peterem librum à Petro , illum mihi concederet*:propositio vera esse potest, etiamsi petitio libri & illius largitio in rerum natura non ponatur. Propositio tendens in hoc obiectum conditionatum conditionata dicitur,non quia ipsa in se formaliter conditionata sit , sed quia obiectum respicit conditionatum,actus enim quo ego dico,*si peterem librum à Petro,illum mihi daret*,in se absolutus est,& absolutam actualemque existentiam habet , dicitur tamen conditionalis ratione obiecti quod in se conditionatum est.

2 Propositiones omnes de obiecto conditionato , vulgò de futuro conditionato dicuntur , sunt tamen plures de præsente conditionato , aliæ de præterito conditionato, aliæ de conditionato futuro.Propositio de præterito conditionato est illa,in qua affirmatur quod fuisset aliqua res in tẽpore præterito,si talis conditio esset posita, vel quod fuit,si posita sit conditio ; sicuti cùm quis dicit : *Si Petrus heri librum à Ioanne petiisset , Ioannes librum heri illi contulisset*, seu *si Petrus heri librum petiuit à Ioanne,heri Ioannes librum illi contulit*.Hæ duæ propositiones sunt de præterito conditionato , differunt tamen,quod hæc posterior,neque virtualiter affirmat,aut negat Petrum petiuisse,aut Ioannẽ librum contulisse , prior autem illa virtualiter dicit Petrum heri librum non petiisse,qui enim dicit : si hoc fecisses , res ita contingeret,virtualiter dicit , res non ita contigit , quia hoc non fecisti : vnde propositio illa duo affirmat vnum virtualiter & implicitè,aliud formaliter & expressè ; expressè dicit collationem libri conditionatam , quæ fuisset in tempore præterito,si talis præcessisset conditio;virtualiter & implicitè enuntiat absolutum obiectum,videlicet non fuisse positam illam conditionem,& ex illius defectu euentum non esse sequutum.Propositio de præsenti conditionato est,quando affirmatur aliquid actu existere non absolutè,sed ex suppositione talis conditionis. Hæc similiter est in duplici differentia : vna quæ tantùm enunciat euentum conditionatum, vt cùm ego dico:*Si Petrus in hoc instanti habet talem cogitationem,in hoc consentit* : hæc neque virtualiter, neque formaliter aliquid absolutum enunciat. Alia est quâ dicimus : *si nunc ego pecunias haberem , statim equum emerem*. Hæc propositio formaliter enuntiat euentum conditionatum,& virtualiter & implicitè negationẽ euentus absoluti ex negatione positionis absolutæ conditionis,& ita resoluitur:equum non emo,quia careo pecuniis.Similiter propositio de futuro conditionato est duplex , quædam purè conditionata , quæ nihil ponit in esse, sed affirmat futurum esse talem euentum, si talis conditio ponitur:Sicuti cùm ego dico : *Si crastina die pecunias habeo, equum emam*. Alia non est purè conditionata, sed significat euentum futurum , si talis daretur conditio, & virtualiter & implicitè negationem euentus ex negatione conditionis,vt cùm quis dicit : *Si crastina die ego habiturus essem pecunias,ego crastina die equum emerem*, qui dicendi modus est quasi desperantis,seu dolentis se pecunias non habiturum, ita aptè sic dicenti respondemus:bono animo esto, habebis pecunias,& equum emes:non procedit quæstio de veritate respectu obiecti absoluti virtualiter affirmati,sed de obiecto conditionato expresse significato.

3 Oportet etiam sciri in propositionibus conditionatis, de quibus loquimur , antecedens non habere connexionem necessariam cum consequenti , aliàs futurum seu obiectum conditionatum non esset liberum , sed necessarium,sed tantùm habet antecedens , seu id quod ponitur ex parte conditionis conducentiam quandam , ratione cuius consequens , seu id quod sub conditione ponitur, possit procedere à conditione indifferenti vt ab illo procedat, & non procedat conditionatus euentus. Hæc indifferentia conducentiam aliquam in actu primo , seu potentiam aliquam in illa conditione vt possit ad positionem effectus conducere , includit essentialiter. Sicuti in hac propositione:*Si Petrus vocatus fuerit ad pœnitentiam,pœnitebit*. Vocatio quæ ex parte antecedentis indifferens est , vt coniungatur cum pœnitentia , & cum negatione pœnitentiæ, licèt pœnitentia non possit non eo ipso quod existat, à vocatione procedere , & vocatio in actu primo , intrinsecè virtutem habeat influendi in pœnitentiam dependenter à libertate voluntatis:ex hoc infertur propositiones has conditionales veras non esse ex vi consequentiæ,neque ratione formæ , sed ratione consequentis , hæc enim consequentia : *Petrus est vocatus ad pœnitentiam : ergo pœnitebit*, semper est mala,etiamsi vocatus pœniteat , quia ex vi vocationis ita pœnitet vt antecedenter potuerit non pœnitere , & quotiescumque antecedens potest existere,existat,mala est illatio facta Quò fit,regulam illam, *Consequentia,quæ semel est bona,semper est bona* , non comprehendere has propositiones de obiecto conditionato libero,quia illa tantùm traditur de consequentia, quæ formaliter ex vi illationis , & ratione formæ est vera consequentia.

Propositio conditionalis alia est constans conditione 4
disparatâ cum consequenti , alia conditione proportionatâ consequenti. Propositionem conditionatam de conditione disparata vocant Authores illam,cuius conditio non habet aliquam conducentiam ad effectum ex se , sed ex decreto aut reuelatione Dei, sicut illa propositio 4. Reg.c.13.*Si percussisses septies,delesses Syriam* , quam dicunt multi veritatem habere ratione reuelationis , quibus ego non assentior,quia si percussio septena præcessisset , fuisset Syria deleta,& non fuisset hæc reuelatio:ergo independẽter ab hac reuelatione verũ erat dicere : *si percussisses septies deleuisses Syriam*. Hæc alibi expendenda sunt , vbi tractandum est,an dẽtur propositiones cõditionatæ veræ quarum conditio disparata sit ; ego multum in negatiuam partem propendeo propter rationem,quam infrà insinuabo. Dixi agendum esse,an dentur propositiones conditionatæ veræ, quarum conditio disparata sit respectu consequentis, nam mihi dubium non est posse dari propositionem habentem propriissimè totam rationem constitutiuam propositionis conditionatæ , quantumuis conditio disparata sit cum consequenti.Ratio est,quia natura propositionis non sumitur ex modo quo obiectum significatum existit à parte rei , sed ex modo , quo significatur ex vi propositionis. Vnde si ego significo conuersionem Turcæ dependentem tanquam à conditione à gallicinio, per hunc conceptum, *si gallus cantat,ex vi cantus Turca conuertetur* , propositio erit hypothetica,quia affirmat prædicatum ex suppositione futurum,& dependens à conditione , quod tamen si ita non fit,reddet propositionẽ falsam,non tamen ideo propositio conditionata non erit , quia vt modò dicebam dum obiectum eodem modo significatur,propositio eiusdem est naturæ,siue obiectum existat,siue non existat.

Notandum est etiam ex parte conditionis debere poni 5
in omni propositione verâ, totum id quod ex parte principij requiritur vt sit effectus conditionatus, verbi gratia, ad actum charitatis requiritur habitus supernaturalis & cogitatio in illum inclinans. Hæc propositio : *si esset cogitatio esset actus contritionis*,vera esse non potest,si ex parte conditionis non tacitè intelligitur habitus , ita vt sensus sit si fuerit cogitatio & habitus erit actus contritionis. Suppono modò habitum requiri ad actum, vt doctrinam tradam intelligendam de omni principio requisito ad euentum conditionatum.Ratio est quia,secluso vno principio requisito ex vi aliûs effectus esse non potest , quia supponimus ad hunc requiri duplex principiũ(inadæquatum intellige) ergo in sensu absoluto nunquam est effectus ex vi vnius tantùm principij ,neque ex illo tantùm procedit:ergo neque in sensu conditionato verum erit, *si fuerit hoc principium, erit effectus* , quia principium quod in statu absoluto insufficiens est ad inferendum effectum,in statu conditionato non illum neque liberè neque neq; necessariò inducet, quia effectus ,qui in statu absoluto non potest procedere , nisi à duplici principio inadæquato , non potest in statu conditionato verè significari adæquatè dependens ab vno principio. Propter hanc rationem ferot in sententiam affirmantem nullam conditionem propositionis veræ disparatam esse , quia cùm conditio adæquata omnis propositionis veritatem habentis debeat influere in euentum conditionatum , aliàs propositio conditionatè euentum significans vera non erit,vt postea dicam, debet habere virtutẽ influxiuam, id autem quod virtutem influxiuam habet in aliud respectu illius disparatum non est sed proportionatum. Ex quo in primis infertur conditionem adæquatam semper esse proportionatam cum euentu conditionato,idèque infertur de conditione inadæquata,

nam licet intrinsecè,& ex se proportionem non haberet, ratione alterius adæquatæ conditionis fieret proportionata. Dixi etiamsi proportionem intrinsecè non haberet, quia difficile est non inueniri antecedenter ad decretum & reuelationem Dei proportionem aliquam in re, seu in conditione inadæquata, cui Deus ex decreto aut reuelatione euentum conditionatum annexuit.

§. II.

Assignatur obiectum propositionis de obiecto conditionato libero.

6 SEd adhuc grauis est difficultas in assignanda conditione respectu futuri liberi conditionati ratione decreti seu concursus Dei requisiti ad existentiam futuri, quomodo videlicet decretum hoc, seu Dei concursus poni debeat, an videlicet ex parte conditionis,vel ex parte euentus conditionati. In qua re non vna omnium Doctorum mens. Pono euentum conditionatè futurum esse actum quemdam naturalem voluntatis, ad quem nullum aliud principium creatum requiritur præter voluntatem præuentam naturali cognitione obiecti, & de hoc inquiro, quomodo assignanda sit conditio. Dicunt quidam ex parte conditionis ponendum esse concursum Dei, ita vt sensus sit: si voluntas habuerit talem cogitationem,& Deus cum illa concurrerit, erit actus voluntatis.Hic modus assignandi obiectum cognitionis conditionatæ nullo modo sustineri potest,quia concursus Dei non distinguitur à concursu creaturæ, & concursus creaturæ non distinguitur ab actu illius. Ex quo fit idem esse ponere ex parte conditionis concursum Dei, ac ponere concursum creaturæ & euentum ipsum conditionatum, ita vt sensus illius propositionis erit, si fuerit voluntas cum cogitatione, & concursus Dei, & voluntatis idem inter se,idémque cum actu voluntatis, erit actus voluntatis: erit ergo hæc scientia inepta,& Deus hoc obiectum cognoscens tantùm cognosceret: quod si fuerit actus voluntatis, erit talis actus, & quod si concurrerit, erit illius concursus, qui est idem cum actu voluntatis. Dicunt alij conditionem ita esse ponendam, si voluntas haberet hanc cogitationem & posset operari independenter à Deo, tali cogitatione positâ operaretur. Hoc obiectum scientiæ conditionatæ est chimæricum. ex vi enim illius cognosceretur, quid fieret si daretur alia voluntas potens operari independenter à Deo quæ est voluntas chimærica,non verò quid fieret datâ hac voluntate,quæ dependenter à Deo essentialiter operatur, si talem cogitationem haberet. Alij decretum Dei ponunt ex parte euentus conditionati, & ita obiectum veritatis conditionatæ assignant, si voluntas habuerit talem cogitationem, Deus decernet cum illa concurrere,& consentiet.Difficilè defenditur hoc obiectum veritatis conditionatæ; quia in primis voluntas cum cogitatione non est sufficiens conditio ad actum voluntatis sine decreto Dei volentis concurrere: ergo non potest cognosci actus voluntatis futurus tantùm sub conditione voluntatis cum cogitatione, quia,vt dicebam, euentus conditionatus non potest cognosci liberè futurus nisi sub adæquata conditione illius. Secundò actus voluntatis non potest cognosci sub hac conditione liberè futurus nisi cognoscatur dependens à principio cum omnibus requisitis ex parte causæ primæ,& secundæ ad operandum: sed præter voluntatem,& cogitationem requiritur omnipotentia indifferens ad producendum actum voluntatis, vt sit talis actus: ergo non potest cognosci liberè futurus, & tantùm dependete à voluntate & cogitatione. Alij dicunt obiectum cognitionis conditionatæ hoc esse: si voluntas habuerit talem cogitationem, & Deus decreuerit efficaciter cum illa concurrere erit consensus. Contra hunc dicendi modum sic insurgo: Posito decreto efficaci Dei non potest non esse illius obiectum: ergo conditio posita in hoc obiecto habet connexionem necessariam cum euentu conditionato:ergo euentus conditionatus non videtur liberè futurus, nihil enim est liberè neque contingenter ex suppositione illius,quo posito non potest non esse. Secundò,quando videtur sub conditione negatio actus, ex parte antecedentis non potuit videri decretum, quia hoc numquam est cum negatione actus, sed non posito decreto actus esse non potest,quia per se dependet à decreto: ergo negatio necessariò ponetur:ergonon potest cognosci negatio actus sub illa conditione, in qua non est decretum requisitum ad actum liberè neque contingenter,sed necessariò futura. Alij in hunc modum obiectum huius cognitionis assignant. Si voluntas habuerit talem cogitationem, & per Deum non steterit,vel si voluntas habuerit talem cogitationem,& ex parte Dei non deficiat,erit actus voluntatis. Hic modus explicatione indiget, quid enim est non stare per Deum,vel non deficere ex parte Dei? si est Deum negatiuè se habere, falsum est,quia Deo negatiuè se habente effectus esse non potest: si non deficere ex parte Dei, significat esse concursū quatenus est à Deo,ponitur ex parte conditionis concursus Dei, qui est idem cum concursu voluntatis,& cum illius actu,& ita euentus conditionatus ex parte conditionis apponitur quod suprà impugnatū est.

Rem hanc componam ratione quadam communi iuxta 7
cuiusque doctrinæ principia,à qua pauci qui rem attentè meditentur recedent. Ex parte conditionis ponendum est respectu actus liberi conditionati totum id quod idemet actus absolutè liberè existens supponit ex parte actus primi, & eo modo quo supponitur decretum Dei ex parte actus primi ad existentiam absolutam actus, eo modo supponi debet ex parte conditionis ad ipsum actum sub conditione futurum: ratio à priori est perspicua: Propositio conditionata affirmat actum esse futurum hac conditione suppositā: sed actus illis positis esset liberè futurus, quibus positis de facto, liber de facto existit: sed positis omnibus, quæ se tenent ex parte actus primi de facto liber existit:ergo antecedenter ad hāc existentiam verum erat dicere, si hæc omnia ponerentur esset actus liber. Confirmatur,quando ego tibi dico,si petis librum à Petro, ille tibi librum dabit, & postea petis, & ille dat librum,tunc ego rectè infero me tibi veritatem prædixisse: ergo cùm video ego actum liberè existere ab his principiis, rectè infero,quicumque prædixit actum esse futurum,si talia principia ponerentur, verè enunciauit & verum conceptum efformauit.

Ex hac doctrina iuxta diuersa diuersorum principia di- 8
uersum obiectum scientiæ conditionatæ est assignandum: qui sentiunt decretum absolutum, & efficax præcedere in statu absoluto existentiam absolutam actus liberi tenentur hoc decretum ex parte conditionis constituere ad actū liberum conditionatè futurum: quod si hos premat ratio illa facta de connexione necessaria inter decretum tenens se ex parte conditionis,& euentum conditionatum, eodem eodem modo premit in statu absoluto, in quo illam dissoluisse debebant, eademque ratione qua defendunt decretum efficax præcedens meum voluntatis actum in statu absoluto, non lædere absolutam libertatem actus absolutè existentis, idem de decreto posito ex parte conditionis ad actum conditionatum defendere poterunt: est enim vna eadémque difficultas, quæ clariùs patet in statu absoluto,quàm in statu conditionato, & quæ ad hunc statum ex illo trahitur. Qui defendunt decretum efficax,vt efficax non se tenere ex parte actus primi ad effectum absolutè existentem,sed per hunc illud constitui,tantúmque ex parte actus primi ad actum voluntatis supponi omnipotentiam applicatam præcisè per negationem actus quo Deus dicat, nolo concurrere per voluntatem, vel actum diuinæ voluntatis in illo priori non efficacem sed indifferentem vt coniungantur cum actu & cum negatione actus & per negationem actus efficacis,quo dicat,nolo concurrere, tenentur ex parte conditionis ponere voluntatem, cogitationem,& negationem illius decreti dicentis, nolo concurrere; & actum voluntatis diuinæ in illo priori non efficacem, sed indifferētem ad efficacem & illius negationem,si hunc in statu absoluto constituunt ex parte actus primi,& non aliud decretum efficax. Difficultas illa quam suprà tetigi,videlicet ad omnem effectum supponi necessariò actum efficacem voluntatis diuinæ, vincenda est in statu absoluto à quo primo trahitur iuxta hæc principia.

Cæterùm cùm ego ex parte actus primi ad actum libe- 9
rum absolutè futurum, decretum quoddam applicatiuum omnipotentiæ constituam, determinatè actum voluntatis respiciens, ex se indifferens vt coniungatur cum actu, & cum negatione illius, quia ex vi illius Deus non decernit actum esse futurum independenter à voluntate, sed vult actum esse dependenter à libertate voluntatis,ita vt si hęc non se liberè determinet, ex vi illius actus non determinetur, quia tantùm habet intrinsecè applicare omnipotentiam vt illa possit vti voluntas,eo modo quo vtitur habitu, tunc hunc eundem actum teneor ponere ex parte conditionis ad actum liberum conditionatè futurum,

ita

ita vt obiectum propositionis conditionatæ sit hoc, si voluntas habuerit talem cogitationem, & Deus parauerit suam omnipotentiam per decretum indifferens, quo vult actum fieri dependenter à voluntate, erit actus, vel erit negatio actus: naturam huius decreti explicui in Physicis Contr. 10. vbi de modo quem Deus habeat concurrendi cum causis liberis disputaui; de hac re latiùs non disputo, de illa enim latissimè nostri Auctores in materia de scientia, obiectum scientiæ mediæ assignantes.

§. III.

Statuitur veritas positionis de obiecto conditionato libero.

10 IAm de veritate harum propositionum facile erit quid dicendum sit definire. Affirmo cum omnibus nostræ Societatis Auctoribus propositiones has veritatem habere. Posset hæc conclusio multis Scripturæ testimonis, quibus hi conditionati euentus liberi prædicuntur, innumerisque Patrum testimoniis roborari, sed hæc expendere non ad nostrum Philosophicum opus spectat, sed Theologicum est, de quo non modò: legantur nostri Auctores, quorum quilibet abundè de hac re multa dabit, præcipuè P. Ruizius tom. de scientia; vbi de hac disputans propriam suam eruditionē superasse videtur, neque inter Doctores Scholasticos inuenio, quem cum hoc doctissimo viro in hac re comparem. Ratione purè Philosophica probo. Si Petrus tali cogitatione esset præuentus illi consentiret, vel non consentiret de facto, neque enim potest dari medium aliquod inter consensum, & non consensum, neque potest poni homo in aliquo statu, seu rerum ordine, in quo vna harum propositionum non sit vera: *Homo in hoc statu constitutus non consentit*, vel *homo in hoc statu constitutus consentit*; demus ergo consensurum: ergo verum est dicere, si homo in hoc statu poneretur consentiret: demus non consensurum, ergo verum est dicere, si homo in hoc statu esset constitutus non consentiret. Confirmatur: pone duos homines, quorum vnus dicit: *si Petrus haberet talem cogitationem consentiret*: & alius dicit, *non si Petrus haberet talem cogitationem consentiret*. Alter horum hominum rem diceret eo modo, quo esset: ergo alter horum veritatem diceret, ergo altera harum propositionum esset vera, & altera falsa: antecedens probo, quia vt suprà dicebam in illo casu & in quocumque alio, vel esset consensus, vel negatio consensus determinatè: cum ergo vtrumque affirmarent hi duo homines, quilibet illorum alterum extremum, non posset non ab aliquo affirmari id, quod inde futurum esset. Consequentia est manifesta, quia veram propositionem proferri est rem dicere eodem modo quo in se est.

11 Confirmatur, hæc propositio est vera: *Petrus vocatus respondet*, ergo hæc antea erat vera, *si Petrus vocaretur responderet*; vt enim suprà dicebam, ex his euentibus absolutis sæpè inferimus nos illos verè conditionate enuntiasse sub illis conditionibus, quibus positis dependenter ab illis ponitur euentus absolutus, qui conditionatè fuerat pronūtiatus. Denique omnia argumenta quæ suadent veritatem, & falsitatem propositionis enunciātis de futuris absolutis liberis, idem conuincunt de futuro conditionato; sicut enim ex eo quod hæ sunt propositiones contradictoriæ, *Petrus peccabit*, & *Petrus non peccabit*, inferitur vnam esse veram, & alteram falsam, sic similiter hæ propositiones: *Si Petrus haberet talem cogitationem, peccaret. Non si Petrus haberet talem cogitationem, peccaret.* ergo eodem modo non potest non vna earum esse vera, & altera falsa.

12 Sed adhuc est aliud, etsi componendum facilè, dissidium inter nostros Authores: An videlicet propositiones illæ, in quibus id quod ponitur ex parte antecedentis nullam connexionem habet cum consequenti, sint veræ, quādo per accidens coniunguntur antecedens, & consequens: verbi gratia, dixit quis; *Si Petrus ludit, Ioannes barbam fricabit*, & de facto contigit Petrum ludere. & Ioannem barbam fricare, dubitatur in hoc casu, an illa propositio vera sit, necne? Affirmat Suar. Negat Vasquez: vtrumque patronum plures sequuntur, quos omnes rectè conciliat P. Herice tract. de scientia, disp. 7. c. 10 num. 61. qui rectè docet particulam *si*, sumi posse propriè, & strictè, & in rigorosa significatione, & tunc prædictas propositiones veras non esse, quia consequens nullo modo ex antecedenti procedit, neque vllus est ordo inter consequens, & antecedēs, & hac ratione dixi in omni propositione conditionali veritatem habente, cōditionem habere aliquam conducentiam in euentum conditionatum. Ait etiam particulam *si*, posse sumi impropriè in alia latiori significatione, ita vt significet idem quod *cùm*, aut *quando*, & tunc prædictæ propositiones erunt veræ quotiescumquo cōiungatur id quod significatur instar conditionis, & instar conditionati. Dico *instar*, quia in his propositionibus propriè non reperitur conditio, neque conditionatum: quia, vt rectè notat Herice, quando particula *si*, sumitur strictè, tantùm est vnica simplex veritas falsitas in illo complexo constituto ex cōditione, & conditionato: quando verò sumitur impropriè est duplex obiectū quod affirmatur, etsi cū rēporis concomitantia, sicuti cùm dicitur *Petrus curret cum Ioanne*, Sensus est, Petrus curret, Ioānes currēt & vterq; simul curret, quæ si multas vtriusque cursum dicit formaliter, & hoc sēsu posset dici propositionem illam disparatam significatam instar conditionatæ æquiualere simplici categoricæ affirmanti simultatem duorum extremorum, quæ instar conditionis & conditionati significantur.

13 Solet obiici, veritatem propositionis conditionatæ destruere libertatem, nam positā veritate huius propositionis, *Si Petrus vocatus fuerit, consentiet*, & purificata conditione non potest non consentire: ergo necessariò consentiet. Respondeo, positā veritate conditionatā, & purificatā conditione euentum necessariò transire in absolutum, hāc tamen necessitatem libertati non obesse, quia est necessitas orta ex ipso actu conditionato & non ex conditione, neque ex aliquo, quod illum præcedat, ac proinde est necessitas consequens, sicuti necessitas orta ex ipsa absoluta futuritione actus, de qua dixi Puncto præcedenti. Vide solutionem ibi traditam eidem argumento facto contra veritatem propositionis de futuro absoluto libero.

§. IV.

In quo cognoscantur.

14 THomistæ asserentes, futura libera cognosci in decreto libero Dei ea præcedenti consequenter asserunt futura conditionata libera cognosci in decreto quodam, quod Deus habet absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte obiecti. Contra hoc decretum pugnacissime agunt omnes Societatis authores, ex eo enim libertatem destrui efficacissimis rationibus propugnant. Si enim Deus habet hoc decretum ex natura sua efficax antecedens omne exercitium libertatis. *Volo vt si Petro hanc cogitationem dedero consentiat*, & postea aliud similiter antecedens, quo dicat *volo hanc cogitationem*, ex illis infallibiliter sequitur consensus tánquam ex aliquo antecedenti, & ita neque antecedens potestas permanet ad carentiam consensus, & illa libertas destruitur. Hanc rationem late nostri authores insequuntur in tractatu de scientia Dei, & eadem est cum illa, quam Punct. 5. de decreto futurorum liberorum absolutorum, in quo talia futura Thomistæ cognosci volunt, & vtrumque decretum, argumentis quibus physica prædeterminatio impugnatur, impugnandum est, ideo illius impugnationem non insequor.

15 Iuniores quidam decretum hoc cum vniuersa Societate reiicientes magnam difficultatem sibi fingunt in designādo medio apto ad hæc conditionata libera cognoscenda & determinatiuo inueniendo scientiæ, quam de illis Deus habet, v.g. in designando determinatiuo vi cuius Deus habeat hoc iudicium, *Si dedero Petro hoc auxilium, & præparem illi meam omnipotentiam consentiet*, potius quam oppositum iudicium, quod habuisse contingere potuit, ad quam difficultatem superandam subtiliores, quam solidiores plurimos attexuere discursus: verumtamen prætextu modestiæ, nec magnitudinis laboris in re hac exponenda eam omittendi mihi excusationem permittit Fasolus, sed ignauiæ & inscitiæ dandum esse affirmat illi, qui rem hanc exponere recusset, sic habet, hanc difficultatem tractans tom. 2. q. 14. art. 13. dubit. 19. n. 462. *Verum enimvero hoc seculo huiusmodi controuersia præstantissimis innumerorum ingeniis adeo trita est, vt si ab illiusmodi solutione excusare te vellis, id iam non tam ad modestiam, ac difficultatis magnitudinem, quam ad ignauiam vel inscitiam referri possit*: Ne igitur ignauiæ, vel inscitiæ notam admittam paucis rem hanc exponam.

16 Deum per se ipsum ex perfectissimo, & infinito prædicato intellectiui esse determinarum ad cognoscendum quidquid est cognoscibile, & ad firmandū iudiciū de omni

obiecto, quod si formetur verum erit citra controuersiam est. Verumtamen hoc non sufficit, vt Deus determinetur ad habendum hoc iudicium. *Si Petrus habeat hoc auxilium consentiet*, potius quam istud aliud. *Si Petrus habeat hoc auxilium non consentiet*, quia cum quodlibet ex obiectis horum iudiciorum antecedenter sit indifferens ad terminandum iudicium verum, vel falsum requiritur, vt saltem cõsequenter sit determinatum ad constituendum iudicium verum, vt Deus determinetur ad tale formandum iudiciũ, cum solum possit verum iudicium formare. Hac determinatione supposita intellectus diuinus intelligitur determinatus ad formandum iudicium, seu assensum circa tale obiectum, quia essentialiter est determinatus ad cognoscendum omne cognoscibile, & ad præstandum assensum circa omne obiectum potens terminare verum assensum, sicuti ad dissentiendum omni obiecto apto terminare verum dissensum, siue dicas hanc determinationem nasci ab intellectu diuino obiecto præsuppositio, siue ab ipso obiecto præsupposita ex parte diuini intellectus determinatione ad omne verum iucicium, siue duplicem determinationem consideres, quandam ex parte potentiæ intellectui diuino intrinsecam, aliam ex parte obiecti in eo fundatam, qui dicendi modi in re nullam distinctionem important.

17 Affirmo determinatiuum scientiæ conditionatæ, & rationem cognoscendi effectus contingentes, conditionatè futuros à causis secundis liberis esse veritatem obiectiuam illorum, seu determinatam entitatem, quam conditionaliter habent prædicti effectus in se ipsis considerati. Hæc conclusio communiter est recepta inter nostros Authores, illam tradunt Suarez lib. 2. de scientia conditionata c.7. n.15. Vasquez 1.p.disp.67.c.3.n.11. Arrubal disp.44.c.7.n.39. Lessius c.19.n.7. Fasolus loco citato n.466. qui eisdem verbis formalibus, quibus eam proposuimus, eandem tradit Arriaga tom.1.in 1.p.disp.21.sect.3. n.14. Rationem nostris Authoribus communem verbo vno tradunt Fasolus, & Arriaga, videlicet Deum posse cognoscere quod actu non est; sed tantum esset, quo ingenuo cuique in hac difficultate satisfaciendum esse putabam. Verum iam RR. quorundam diuersa placita, & subtilissimæ ratiocinationes maioribus expensis veritatem hanc propugnare nos cogunt.

18 Eadem ratione, qua Authores nostri probant dari hanc scientiam conditionatorum in Deo efficaciter probatur hæc conditionata in se ipsis cognosci, nullóque alio determinatiuo ex parte obiecti indigere, vt terminét cognitionem diuinam: sic illam instituo. Petrus modo absolutè elicit actum contritionis procedentem ab hac collectione principiorum (include in ea quod volueris principia) secluso omni alio, quod in hac collectione principiorum existentium non contineatur: ergo verum est dicere Petrus consentit præcisè cum his principiis contentis in collectione, & secluso quolibet alio: ergo secluso omni alio verum fuisset dicere, si Petrus haberet hæc principia (designando omnia in collectione contẽta) contererertur. Hoc argumento frequenter nostri vtuntur, asserúntque, hanc esse legitimam consequentiam verum est dicere *Petrus vocatus consentit*: ergo verum est dicere, *Si Petrus vocetur consentiet*: neque ad consequens inferendum, aut ponendum determinatiuum aliud ponere necesse est. Ratio à priori est manifesta, ex eo, quod in statu conditionato, neque ex parte causæ positæ in hypothesi, neque ex parte effectus sub hypothesi positi aliquid requiratur, quod in statu absoluto requisitũ non sit, sed in statu absoluto positis principiis indifferentibus ponitur consensus liber nullo requisito determinatiuo, neque ex parte principiorum, neque ex parte effectus præter ipsum effectum, seu volitionem: ergo propter principia ex parte hypotesis, & consensum sub illa positum absque alio determinatiuo optimè intelligitur totus status conditionatus, & consensus in illo statu aptus terminare veram cognitionem affirmatiuam circa illum.

19 Insuper nullum aliud determinatiuum scientiæ conditionatorum præter ipsum consensum conditionatum posse designari vniuersaliter probo. Determinatiuum huius veritatis *Si Petrus vocetur consentiet*, seu scientiæ circa hoc obiectum debet esse contingens, cum obiectum, & illius veritas contingens sit. Inquiro, an contingentia huius determinatiui determinetur ab ipso consensu conditionato, vt condistincto à determinatiuo, vel non. Si determinetur à consensu conditionato, sicuti consensus conditionatus determinat hoc determinatiuum poterit immediatè scientiam determinare: si non illud determinat quidquid sit tale determinatiuum, & à quocumque determinetur, & quomodocumque existat, siue necessario, siue contingenter semel existens libertatem consensus destruet, quia cum illo est essentialiter connexum, & omne intrinsecè seu essentialiter connexum cum actu voluntatis existens antecedenter ad exercitium libertatis, & positum independenter ab hoc exercitio destruit libertatem illius actus voluntatis, cum quo connectitur.

Ex hoc capite vniuersa societas reiicit decretum Dei absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte obiecti, in quo cognoscantur conditionata libera, quod cum libertate componi non poterit, idemque erit de quocumque determinatiuo huius veritatis obiectiuæ. *Si Petrus vocetur consentiet*, quo non inuoluat ipsum consensum conditionatum, & non dependeat ab exercitio libertatis, quia illud quodcumque sit erit essentialiter coniunctum cum illo, ad quod determinat, & cum illo, ad quod cognoscendum est mediuum seu determinatiuum scientiæ diuinæ. Modo non plura contra hoc determinatiuum adduco, neque examino, an intra, vel extra Deum ab aliis ponatur? & an si intra Deum sit respectu libere, vel necessario existat? quia etsi sciam diuersis modis de hoc determinatiuo RR. sensisse mihi sat est asserere nullum determinatiuum condistinctum à consensu conditionato posse apte designari, nec mihi quærendum est, quod iudico, & scio nunquam inueniendum. 20

Potissimum imo, vt suspicor vnicum fundamentum quærentium aliud determinatiuum est obiectum istud. *Si Petrus vocetur consentiet*, in re non esse neque habere veritatem obiectiuam, & ita per se ipsum non posse determinare intellectum diuinum ad illum cognoscendum. Corrigenda est apprehensio, qua omnia, de quibus esse cum addito diminuente dicitur, sine illo repræsentatur, illisque esse simpliciter, & absolutum sub existentia absolutè exercita applicatur, & in eisdem quæritur, quid simpliciter actu, & absolutè existens importet, quod manu apprehendi possit. Hac ratione notabam Controu. 12. Metaph. Punct.2. n.12. multos molestè disputare, & difficilè percipere, quid sit ens rationis existimantes in illo aliquid reale existens, aut possibile reperiendũ, quo nihil longiùs, potius enim vt sit ens rationis purè fictum tantùm habens esse obiectiuè in intellectu, supponitur illius non esse, neque existens, neque possibile. Dum enim dicitur esse ens rationis illud *rationis* est additum destruens veram rationem entis, & significationem verbi substantiui est, sicuti cum dicimus hic est homo pictus, additum *pictus* destruit rationem hominis. 21

Eandem doctrinam tradidi Controu.2. Metaph. Punct.1. n.14. agens de possibilitate rerum, & de ente possibili vbi dixi in his propositionibus, *homo est possibilis*, *Angelus est possibilis*, non importari esse simpliciter, quod ex se significat verbum est, quia prædicatum possibile minuit illius significationem, & ita posse dici Petrum ab æterno esse possibilem absque eo quod ab æterno aliquid sit, seu existat, aut coëxistat Deo. Notabam insuper ibidem in propositionibus æternæ veritatis *homo est rationalis*, ratione materiæ copulam est non importare esse, seu existere simpliciter, quod ex se significat, sed tantum dicere connexionem prædicatorum. 22

Dixi insuper dum dicimus modo esse, & ab æterno fuisse hanc connexionem non significare modo simpliciter esse, aut simpliciter ab æterno fuisse aliquid, in quo consistat hæc connexio, nam sicuti ab æterno non habuerunt esse prædicata connexa, sic neque illorum connexio cum ipsis identificata, non enim connectuntur per connexionem superadditam, sed per se ipsa, & ita dum dicimus homo est rationalis, significamus, quod si existat homo existet idemtificatus cum rationali, & ita propositio ista homo est rationalis æternæ veritatis dicitur, quia in quocumque, & proquocumque æternitatis instanti vera est hæc conditionalis, si existit homo existit idemtificatus cum rationali. In similem conditionalem resoluitur propositio ista, rationale est connexum cum animali, quod est dicere si existat rationale existet animal, sic dum absolutè dicimus *Petrus est possibilis*, tantùm significamus, quod si existeret Petrus non existeret duplex contradictorium, seu non existere duo prædicata sibi contradictoria. Hac ratione ibi latè explicui quomodo ab æterno potuerit dici, Petrum esse possibilem, & propositiones illas quæ æternæ veritatis dicuntur in quocumque, & pro quocumque æternitatis instanti veras iudicemus, & quomodo 23

Petrus

Petrus verè dicatur, & sit possibilis in quocumque,& pro quocumque æternitatis instanti, quin ab æterno aliquid fuerit Deo coexistens.

24 Contra hanc doctrinam arguit Soncinas lib.9.quæstion. Metaphysicalium,q.4. his verbis : Eorum,quæ cadunt sub extremis eius contradictionis,aliquid includit vnum,quod non alterum, quia impossibile est,quod contradictoria sint penitus idem. Sed illud nihil quod est impossibile produci puta chymæra,& nihil id,quod est possibile produci puta noua species Angeli cadunt sub conditione, cuius extrema sunt possibile,& impossibile ; ergo aliquid includitur in vno,quod non includatur in alio,sed hoc non potest esse nihileitas, vt sit communis vtrique : ergo est aliquid præter nihileitatem, scilicet aliqua entitas includitur in eo quod est nihil possibile produci. Hoc est argumentum Soncinatis,quod ad meliorem formam accingo. Possibile,& impossibile sunt contradictoria;ergo non possunt vtrumque importare purũ nihil, alias inter se non different:ergo etiamsi Angelus purè possibilis,& Chymæra nihil sint & nihil chymæræ nullam entitatem,seu nihil positiuum adiunctum habeat, nihil rei possibilis debet habere adiunctum aliquam entitatem, seu aliquid positiuum. Hoc argumentum est idem omnino respectu futuri & non futuri consensus absoluti,& respectu fore,& non fore eiusdem consensus, seu esse, & non esse consensus conditionati quorum actu nihil est.

25 Prædicto argumento occurri Contr. Metaph.2.Punct.1. n.12.vbi dixi lapidem possibilem actu non existentem, & Chymæram non distingui per aliquid quod sit, sed per aliquid quod esset, imò si strictè loquamur non distinguũtur, non quia identificentur,sed quia non sunt,& quod non est, non est distinctũ ab alio si verbum est strictè sit sumendũ. Neque ex duobus contradictoriis debet alterum in quocumque statu, & pro quacumque mensura existere, quia cum dico Petrus currit,quod verum est,quia de facto curret,modò non est hoc,quod est curret, neque est negatio illius quod est curret provt significatur per verbum istud de futuro. Ratio est,quia negationes, & habitus habentes contradictoriam oppositionem debent esse,& considerari in eodem statu, & pro eadem mensura, negatio absolutè existens opponitur cum habitu absolutè existenti,& illius existentiam absolutam excludit.Similiter habitus futurus, nempe contritio die crastino elicienda opponitur cum negatione existenti hodie. Eadem ratione consensus conditionatus,qui non est sed esset, opponitur cum negatione non quæ sit,sed quæ esset,bene enim componuntur negatio contritionis absolutè existentis, & contritio sub conditione futura, & ita respectu huius consensus conditionati si Petrus vocetur consentiet nullum est non esse absolutum illi oppositum, neque illa est negatio absoluta excludens hunc consensum, vt conditionatum seu ab illo statu conditionato. & consequenter nullum habet contradictorium absolutum,sed tantum conditionatum quod est carentia, quæ esset consensus procedentis ex principiis positis ex parte hypothesis casu,quo cõditio purificaretur. Imo si daretur modo aliqua negatio absoluta excludens cõsensum cõditionatum,vt conditionatũ hæc immediatè non opponeretur contradictoriè cum consensu absoluto, sed cum conditionato,vt conditionato, quia omnis negatio seu omne non esse contradictoriè opponitur cum eo solum immediatè, quod excludit, & eo modo, quo illud excludit,& est illius non esse. Dixi non opponeretur immediatè, quia ex negatione consensus conditionati rectè infertur negatio consensus absoluti.

26 Ex his si roges quid sit consensus conditionatus, vel quælibet res alia sub conditione existens facilè respondetur, si inquiras quid sit absolutè sumpto verbo esse in sua significatione inquiris, quid sit illud quod non est,seu non significatur esse dum dicitur esse sub conditione. Si inquiras,quid esset casu quo purificaretur conditio, respondebo fore consensum actu absolutè existentem, sicuti est actus, quo ego modo volo hæc scribere, quod si amplius adhuc scire velis, curas adhibe in purificanda conditione, & quod post illius purificationem esse videris illud scito esse,de quo dicebatur, quod esset, si poneretur conditio.

Obiicies, futura conditionata actu habent veritatem obiectiuam : ergo in illis, dandum est aliquid actuale existens, per quod illorum veritas obiectiua actu constituatur. Respondeo eo solùm (si ex aliquo capite dici potest) habere actu veritatem obiectiuam,quia cognitio Dei actu ad illa terminatur, & hæc cognitio habet veritatem formalem actualem, verumtamen hoc non probat ex parte obiecti cognitionis terminatæ ad euentum conditionatum dari aliquid,quod actu,& absolutè sit, quia cognitio diuina actu fertur in obiectum, quod esset eadem certitudine,ac in obiectum, quod est. Negandum igitur esset, si strictè loqueremur maximè his, qui nimis subtiliter arguere volunt habere veritatem obiectiuam, quæ sit & dicendum tantum habere veritatem obiectiuam,quæ esset, talem tamen,vt valeant terminare cognitionem, quæ est, & fundare veritatem formalem actu absolutè existentem, ratione cuius communiter dicitur habere veritatem obiectiuam.

Instabis:futura conditionata,vel habent absolutam virtutem terminandi cognitionem absolutè existentem, & fundandi veritatem formalem absolutè existentem, vel non habent ? Si illam habent iam in illis requiritur aliquid absolutè existens; si non habent non poterunt cognitionem actualem terminare, nec fundare veritatem formalem absolutè existentem. Respondeo nullam habere virtutem in se absolutè existentem terminandi cognitionem, & fundandi veritatem formalem;habere tamen virtutem conditionatam ad terminandum absolutè, & actu cognitionem,& constituendum veritatem formalem actu, & absolutè existentem,hoc enim tantùm importat cognitionem diuinam posse absolutè, & actu terminari ad obiectum, quod non est sed esset, & per conformationem cum hoc obiecto cognitionem diuinam actu constitui formaliter veram. 27

Punctum VII.

Appendix ; quid sit certitudo actus in actu vero.

CErtitudo affectio quædam est veritatis seu propositionis veræ, quæ non omnem veram propositionem comitatur, verumtamen veram tantùm potest comitari, ideo de certitudine ago dum de veritate disputo ; deinde quia dubium est,an certitudo propositionis ab illius veritate distinguatur,quapropter ad perfectam veritatis notitiam plurimum conducit cognitio certitudinis. 1

P. Vasquez 1. part. disp. 9. c.10. triplicem meminit certitudinem. Prima est determinatio sine formidine, quâ quis ita obiecto assentitur vt nolit vel non possit ab eo dissentire. Certitudinem hanc, quando oritur ab actu voluntatis efficaciter imperantis hunc assensum, vocant plures certitudinem affectiuam;ego verò neque hoc nomine dignam esse iudico, quia imperium hoc efficax tantùm determinat intellectum,vt in hoc actu perseueret, quod non est intellectum certum constituere de obiecto, si aliàs ille actus intellectum formaliter certum non reddebat, quia certitudo non consistit in eo quod intellectus non desistat ab assensu, quem semel elicuit, quia existente assensu potest intellectus esse positiuè incertus, & positiuam formidinem habere circa obiectum talis assensus,vehementémque suspicionem forsan rem aliter se habere, & suum assensum falsum esse,quotidie enim dicimus:*sic sentio, & iudico, sed forsan fallor.* Pone ergo voluntatem imperare actum illum quo dico : *sic sentio & iudico* : non ideo certus ero, quia sicut cum illo actu compossibilis erat alter ille, *forsan fallor*, quando nullum erat imperium voluntatis : sic imperio posito, quia incompossibilitas actus inellectus inclinans in dissensum,non habet immediatam incompossibilitatem cum actu voluntatis imperante assensum : sed si aliquam haberet,esset cum ipso assensu immediatè & mediatè cum imperio voluntatis:sed cum assensu nullam habet : ergo neque cum imperio. Posset voluntas non solùm efficaciter imperare perseuerantiam huius assensus ex se incompossibilis cum formidine, sed etiam negationem totius formidinis,& illius actus quo intellectus diceret *forsan fallor.* In hoc casu imperfectè satis & extrinsecè intellectus erit certus præcisè ex negatione actus formidinis orti ex imperio voluntatis,quapropter hæc certitudo tantùm erit extrinseca : sed esto dicatur certitudo necessitas assentiendi orta ex imperio voluntatis, hæc certitudo tantùm erit certitudo inhæsiua,seu in ordine ad subiectum,non verò obiectiua,quia nullo modo infert veritatem iudicij,neque cum illa connexionem aliquam habet, sed æquè componitur cum propositione vera & falsa. 2

Certitudo quâ quis ita assentitur alicui obiecto, vt ex vi illius actus ita firmiter illi adhæreat, vt non possit formidinem aliquam concipere de obiecto cui assentitur. neque locũ relinquet consultationi circa veritatem obiecti, propriè dicitur certitudo inhæsiua, seu obiectiua, quæ reperiri potest in actu scientiæ & erroris, sunt enim plures qui firmiùs adhærent suis erroribus, quàm alij scientificis conclusionibus.

3 Secundò Vasquez certitudinem sumit pro veritate propositionis: hæc acceptio est nimis laxa, & impropria; aliud enim est etiam in communi modo loquendi propositionem esse certam, & esse verã, dicimus enim sæpè ex duobus extremis contradictoriis neutrum esse verum, quia eorum alterum verum esse necesse est. Tertiò sumitur certitudo pro actu reflexo, quo quis iudicat assensum à se præstitum certum esse. In primis hæc certitudo, si nomen certitudinis meretur, non est certitudo obiectiua, quam inquirimus, sed tantùm subiectiua, quæ componi potest cum falsitate propositionis, ideóque quidquid sit de hac, aliam certitudinem nos inquirere necesse est. Affirmo tamen hunc actum, quo ego iudico meum assensum certum esse nullo modo certitudinem adhuc inhæsiuam in se habere, neque deriuare in actum directum, quem respicit tanquam obiectum. Ratio est, quia aliud est actum respicere tanquã obiectum certitudinem, aliud esse formaliter certum, sicuti aliud est actum respicere tanquam obiectum scientiam, aliud actum esse formaliter scientificum: plures enim actus probabiles, imò falsi scientiam respiciunt tanquam obiectum, plura enim de scientia probabilia dicimus, & plura de illa possumus prædicare quæ illi non conueniãt; ergo non ex eo quod actus reflexus respiciat tanquam obiectum certitudinem actus reflexi, formaliter est certus. Confirmatur; sæpè ego dubito, an assensus quem exhibui, sit certus, necne; & habeo formale dubium de certitudine mei actus: ergo possum assentiri huic certitudini cum aliqua formidine: ergo posito assensu reflexo, quo iudicem meum assensum esse certum, possum habere formidinem, an existat talis certitudo & consequenter an existat obiectum actus directi, & vtrumque actum esse incertum.

4 Infero ex his prædictum actum ex obiecto non habere formaliter, neque refundere aliquam certitudinem, non tamen nego posse dari aliquem actum formaliter certum certitudine inhæsiuã, quo iudicem alium assensum esse certum, quia sicut potest dari formalis certitudo inhæsiua circa quolibet aliud obiectum etiam falsum, ita dari poterit hæc formalis certitudo in actu reflexo respiciente tanquam obiectum certitudinem actus directi. Dubium esse potest an actus reflexus formaliter certus respiciens tanquam obiectum certitudinem actus directi deriuet certitudinem in actum directum. Resp. in primis actum illum reddere per se ipsum formaliter certum intellectum de existentia obiecti actus directi. Ratio est perspicua: non possum ego iudicare hunc actum esse verum, quin iudicem obiectum illius existere eo modo, quo repræsentatur per actum; neque possum dubitare de veritate actus, quin dubitem de existentia obiecti, implicat enim aliter iudicare de veritate actus, ac de existentia obiecti repræsentati per illum, quæ formaliter constituit actum verum: ergo eo ipso quod firmiter adhæream veritati actus, adhæreo existentiæ obiecti: ergo eo ipso quod habeam certitudinẽ inhæsiuam de veritate actus, eandem habeo de obiecti existentia. Ex hoc fit, posito actu reflexo, me non posse habere formidinem de existentia obiecti directi, quia habeo certitudinem inhæsiuam de illo, ex vi actus reflexi, quo firmiter adhæreo veritati illius, & dubitare non possum de obiecto, de quo habeo certitudinem inhæsiuam formalem, ex vi huius actus, licet ex alio actu illam non habeam. Cæterùm directum actum nullam certitudinem inhæsiuam existimo habere deriuatam ex actu reflexo, sed ex se formaliter esse æquè incertum, & capacem formidinis ac antea, licet per accidens ratione alius actus impedientis formidinem circa illius obiectum, non possit cum illa coniungi, dum ille alius actus perseuerat, qui est formaliter certitudo inhæsiua de eodem obiecto. Ratio est, quia actus reflexus omnino per accidens se habet respectu directi, quem tãtùm respicit sicuti obiectum, ex quo respectu tantùm accrescit actui denominatio cogniti vt certi; denominatio autem non realiter applicat obiecto prædicatum, quod intentionaliter illi tribuit, hæc enim est inepta consequentia: cognoscitur hic actus vt certus: ergo est certus: sed actus ille reflexus tantùm deriuat in directum esse cognitum vt certũ: ergo non dat illi esse certum.

Sentiunt plures certitudinem esse connexionem propositionis cum obiecto. Verumtamen si conclusio hæc intelligatur de connexione intrinseca actus per suam entitatem exigentem obiecti existentiam vniuersaliter non est vera, quia vt dicebam Punct. 1. hæc propositio, *Petrus est possibilis*, connexionem hanc non habet cum suo obiecto & nihilominus in omnium opinione certa est. P. Vasquez disp. 38. n. 33. & 35. ait actum certum esse illum, qui semper veritatem attingit, verumtamen cùm dixerim propositionem non posse transire de vera in falsam, necessariò iuxta hæc principia, actus qui aliquando est verus, semper est verus, & cùm non omnis actus qui aliquando est verus, certus sit, fit necessariò non omnem actum qui semper est verus, certum esse, verumtamen existimo sententiam Patris Vasquez in re veram esse quam iam explico. 5

Sentio propositionem certam esse propositionem antecedenter necessariò veram, cui falsitas contingere non potest, sic interpretor P. Vasquez dicentem actum verum, esse actum qui semper verus est. hoc est, qui ita verus est, vt non potuerit illi falsitas subesse. Probo hanc conclusionem: certa tendentia in aliquod obiectum est illa, quæ non potest à termino præfixo aberrare, neque ad aliquam partem declinare, & certum dicimus id quod aliter contingere nequit: ergo illa propositio erit vera, quæ ita tendit in obiectum, vt nunquam possit ab illo deflectere, neque declinare ad aliquod extremum in obiecto non repertum: ergo illa propositio erit certa, quæ necessariò conformatur cum obiecto. In hac conclusione conueniunt omnes, qui materiam hanc accuratè euoluunt, in qua de re leuis potest esse dissensio. 6

Diximus iam, quibus propositionibus certitudo conueniat, & propositionem certam in concreto definiuimus, restat modò certitudinem definire, & explicare quid sit, & an sit intrinseca vel extrinseca actui. Certitudo est necessitas veritatis, seu ratio illa, propter quam veritas huius propositionis ab illa separari non potest. Probatur ex dictis: propositio certa addit supra veram non certam, necessitatem veritatis, & ideo ex his propositionibus, *Petrus existit*; *Petrus potest existere*: etsi vtraq; sit vera, secunda est certa, & non prima, quia secunda veritatem habet necessariam, & non prima: ergo propositio certa tantùm addit supra veram non certam, necessitatem veritatis: ergo tota formalis ratio certitudinis consistit in necessitate veritatis: ergo id quod est ratio formalis, propter quam veritas non possit separari à propositione, est formalis ratio, quæ illam certam constituit. Ex hoc infero in aliquibus propositionibus certitudinem esse intrinsecam, in aliis verò extrinsecam. Percurro varias propositiones, quibus rem explicabo. Omnẽ iudicium diuinæ mentis intrinsecè, & per se certum est, quia iudicio mentis diuinæ per suam entitatẽ repugnat falsitas, & essentialiter habet connexionem indispensabilem cum obiecto. His actibus summa omnium certitudinum conuenit, quia conuenit illis summa veritatis necessitas. Cæterùm actus diuinæ mentis versantur circa obiecta necessaria, & circa obiecta contingentia creata. Actus qui versantur circa obiecta necessaria, sicuti actus quo Deus iudicat Angelum esse possibilem, duplicẽ certitudinem habent, quamdam intrinsecam, quam iam exposui; extrinsecam aliam, quæ consistit in necessitate obiecti ratione cuius non potest non esse verus omnis actus qui in illud affirmatiuè feratur, ita vt si per impossibile diuina mens posset actus non veros elicere, actus ille quo iudicat Angelum esse possibilem, non posset non esse verus, quia illius obiectum deficere non potest, & implicat obiecto non deficiente, actum qui in illud affirmatiuè fertur non esse verum. Actus verò qui furuntur in obiecta contingentia non habent hanc infallibilitatem ex obiecto, quia obiectum deficere potest, vnde si aliunde actus, quo Deus iudicat Petrum existere certus non esset, ratione materialis obiecti non illi falsitas repugnaret. Dicendum ergo est omnes actus diuinæ mentis intrinsecè habere certitudinem illis identificatam & insuper actus qui feruntur in obiecta necessaria habere certitudinem aliam extrinsecam ab obiecto, quam non habent actus, qui feruntur in obiectum materiale contingens. Neque ideo hi actus dicendi sunt incerti ab obiecto, quia illis absolutè repugnat incertitudo, neque ex aliquo capite potest conuenire, eo enim ipso quod intrinsecè certi sunt, intrinsecè habent 7

habent non posse neque intrinsecè, neque extrinsecè esse incerti.

8 Actus omnes, qui principia à quibus procedunt respiciunt vt obiecta, intrinsecè certitudinem habent, quia intrinsecè illis repugnat, non coniungi cum tali obiecto, quod licèt non formaliter in ratione obiecti, illud tamen vt priccipium à quo per se dependens supponunt. Insuper conueniet huic actui necessitas alia, ratione obiecti, si hoc ita sit necessarium, vt non possit non esse, eo modo, quo significatur per actum, quo ego iudico Deum existere; etiamsi reuelationi non innitatur, sed sit purè naturalis, discursui scientifico, vel etiam probabili innitens. Ratio est quia huic actui repugnat falsitas ex necessitate obiecti, ita vt si per impossibile efficiententer ab illo non penderet, non posset esse falsus: hæc repugnantia falsitatis, seu necessitas veritatis in qua sita est certitudo, est actui intrinseca: repugnat etiam falsitas eidem actui, quia supponit obiectum tanquam principium, quod illi intrinsecum est, & ita hæc repugnantia falsitatis, seu necessitas veritatis, quæ est etiam certitudo formalis, illi actui intrinseca est. Reliqui omnes actus abstractiui naturales, quorum obiectū distinguitur à principio actus, & ab ipso actu, intrinsecè certi non sunt, quia neque intrinsecè connexionem habent cum obiecto, neque illud supponunt vt dicebam punct. 1. Erunt extrinsecè certi, illi qui feruntur in obiectum necessarium, eo modo quo dixi de actibus diuinæ mentis certitudinem habere ab obiecto necessario independenter ab infallibilitate diuinæ mentis. Actus fidei diuinæ iuxta communem sententiam asserentem essentialiter connecti cum reuelatione existenti certitudinem habent intrinsecam ab obiecto formali desumptam cui intrinsecæ certitudini, adhærebit certitudo extrinseca ex obiecto materiali, si hoc sit necessariū, & similiter ex principio quod supponit, si hoc cum obiecto identificetur. Vnde actus quo ego affirmo Deum existere, triplicem habet certitudinem; duplicem iam explicatam de actu naturali circa idem obiectum, & aliam intrinsecam ab obiecto formali desumptam. Quod si actus fidei de potentia Dei absoluta possit ferri in reuelationem apparentem, & ita veritatem non habere, certus erit naturaliter loquendo, id est, habebit certitudinem, ex vi cuius naturaliter non posset esse falsus, non verò ratione cuius falsitas repugnabit, semper tamen ex suppositione existentiæ formalis obiecti, actus fidei diuinæ certitudinem habebit, cui supernaturaliter etiam falsitas non possit contingere, quia repugnat existente reuelatione actum fidei, verum non esse. Omnes actus intuitiui qui possunt supernaturaliter existere obiectis non existentibus & illius existentiam exigunt, certitudinem intrinsecam habent, ratione cuius naturaliter non possunt non esse veri, non verò ratione cuius non possint supernaturaliter falsitatem habere. Si verò illis ex sua natura intrinsecè repugnet, adhuc supernaturaliter existere sine obiecto, intrinsecè certitudinem habebunt indistinctam ab illis, ratione cuius adhuc supernaturaliter falsitas illis repugnet. Actus verò intuitiuus, qui neque naturaliter exigit existentiam obiecti nullam certitudinem intrinsecam habent. Hi actus intuitiui, sicuti reliqui omnes abstractiuè certitudinem extrinsecam habent identificatam cum obiecto, quando feruntur in obiectum necessarium, quod non potest non existere eâ ratione quâ repræsentatur per actum. Sic intuitiua visio Dei præter certitudiné intrinsecā quam habet, ex eo quod habeat obiectum identificatum cum suo principio, habet aliā certitudinem extrinsecam desumptam ex necessitate obiecti in quod fertur, quod eo ipso quod non possit non existere nod potest non veritatem visionis reddere omnino certā: quibus actibus intuitiuis hæc, vel illa connexio conueniat, vel non conueniat, cum suo obiecto dixi punct. 1.

9 Ex his inferes, quibusdam actibus conuenire certitudinem intrinsecam identificatam cum ipsis, qui diuidi possunt in duas partes: quidam habent hanc certitudinem ratione identitatis obiecti cum principio, sicuti actus, quo ego cognosco meam existentiam; vel actus cum obiecto, sicuti cognitio, quâ Deus seipsū cognoscit, quæ ab obiecto non distinguitur. Alij hanc certitudinem habent ratione obiecti formalis, cum quo intrinsecam connexionē habent, sicuti de actu fidei fert cōmunis sententia. Alij certitudinē extrinsecā habent ratione obiecti necessarij & existētis eo modo quo repræsētatur per actum, quorū certitudo ab ipso nō distinguitur. Alij has omnes certitudines habent sicuti actus quo credo Deum existere propter ipsum dicentem. Infertur etiam certitudinem quamlibet ex his inadæquatè à veritate distingui; quia veritas dicit actum & obiectum, & certitudo intrinseca adæquatè in actu consistit, extrinsecáque in obiecto. Infertur etiam certitudinem extrinsecam talē dici respectu actus, non respectu veritatis, quia si veritas in actu, siue in obiecto cōsistat, sæpe est intrinseca veritati, quia tam actus, quàm obiectum intrinsecè pertinent ad veritatem. Infertur etiam actum ex nullo capite connexionem habentem cum obiecto contingenti, in quod fertur, nullam habere certitudinem; non intrinsecam, quia, cùm non habeat connexionem cum obiecto, non inducit illius existentiam, neque intrinsecè veritatem exigit, non extrinsecam ratione obiecti, quia obiectum contingens veritatem actus non inducit. 10

Obiic. Si Deus reuelaret actum, quo ego iudico modò Petrū currere propter aliquas probabiles coniecturas, esse verum, hic actus esset certus, & tamen intrinsecè connexionē non haberet cum obiecto, neque obiectum esset necessarium: ergo potest dari actus certus non intrinsecè connexus cum obiecto & tendens in obiectum contingēs. Resp. posita illa reuelatione fore certum actum, quo propter ipsam ego crederem illum actum esse verum, tamen actum illum directum quo ego iudicarem propter probabiles coniecturas Petrum currere, non foret certum, quia intrinsecè actus esset idem, & obiectum idem permaneret & antecedenter contingens, quia reuelatio Dei per se loquendo non inducit necessitatem obiecti, sed illud supponit aliunde liberum vel necessarium. Instabis; eadem reuelatione, quâ Deus dicit esse verū aliquem actū, dicit illius obiectum existere, ergo reuelatione quâ dicit illum actum quo ego dico, *Petrus currit*, esse verum, dicit Petrum currere, ergo actus ille quo dico ego, *Petrus currit*, versatur circa obiectum reuelatum: ergo necessariò est verus: ergo est certus. Respondeo concedendo antecedens & primam consequentiam: ad secundam distinguo consequens: Actus ille quo ego dico, *Petrus currit*; versatur circa obiectum reuelatum dependenter è reuelatione, seu tendens aliquo modo in reuelationem, nego consequentiā; independenter à reuelatione, & nullo modo tendens in illam, concedo consequentiam. Deinde distinguo aliud cōsequēs; ergo est necessariò verus necessitate ortā ex aliquo pertinente ad hunc actum, nego consequentiam: necessitate orta ex reuelatione non pertinente ad hunc actū, quæ omnino per accidens se habet ad illum, concedo consequentiam: ergo est certus, nego consequentiam; necessitas enim veritatis, quæ non oritur ab entitate intrinseca actus veri, neque ab illius obiecto formali, neque materiali, non constituit actū certum: quia respectu illius omnino per accidens se habet. Poterit dici obiectum illius actus omnino certum, quia implicat non existere suppositā reuelationē, & similiter implicat esse falsum actum, qui affirmatiuè fertur in obiectum illud reuelatum, quia tamen tota hæc repugnantia oritur ex suppositione reuelationis, quam tātùm supponit & respicit actus qui tendit in obiectum reuelatum, & non alius actus, qui ex aliis motiuis fertur in idem materiale obiectum, quod est reuelatum, certitudo tantùm refunditur ex reuelatione in actum, qui hanc respicit tanquam formale obiectum, non verò in alios actus in ordine ad quos omnino per accidens se habet.

Vltimò noto certitudinem omnem siue identificatam 11
cum actu, siue cum obiecto propriè & per se denominare actum certum, potiùs quàm obiectum, quia certitudo est tendentia fixa in obiectum, ita vt non possit ab illo deflectere, neque in aliam partem ab eodem aberrare, & ratio tendentiæ actui conuenit respectu obiecti, & non obiecto respectu actus, dicimus enim actum tendere in obiectum, & non dicimus obiectum tendere in actum.

Hæc omnia rectè componuntur in mea sententia, quæ 12
non constituit veritatem, aut falsitatem intrinsecam omni actui; in opinione verò, quæ asserit omnem actum verum intrinsecè verum esse, difficilè potest certitudo à veritate distingui, quia omnis actus verus secūdùm hanc sentētiam intrinsecè verus est, & ita necessariò verus, vt non potuerit illi neque supernaturaliter falsitas contingere. Hurtad. qui hæc tenetur cōponere, respōdet disp. 8. de anima sect. 4. illum actum tantùm esse certum, cuius veritas necessaria oritur ex principio, vel ex motiuo quod non cōuenit actui opinatiuo, etiam vero, quo ego iudico existere aliquod obiectum contingēs. Non placet solutio, quia ex quocūque capite oriatur necessitas veritatis constituit tendentiam in obiectum fixam, & rectam absque aliqua errandi contingentia,

tingentia: ergo constituit actum certum. Præterea necessitas huius veritatis in actu est prædicatum quoddam specificum & essentiale actui, quod non potest non specificari ex principiis, vel ex obiecto. Deinde sumitur ex modo tendendi in obiectum, quod actus verus secundùm hanc sententiam essentialiter supponit, & cum quo essentialem connexionem habet. Concludo ob has rationes ægrè in hac sentètia veritatè à certitudine posse distingui.

CONTROVERSIA VIII.

De Voluntate.

VOLVNTAS est potentia spiritualis per actus elicitos appetitiua. Distinguitur ab Appetitu communi homini & bruto per prædicatum spiritualis; & ab aliis innatis, per ordinem ad actus elicitos, quos præcedenti cognitione exercet, mediis quibus fertur in obiectum præcognitum non cæco modo, sicuti fertur innatus appetitus nullâ præeunte cognitione. De potentia volitiua & eius actibus ad latietatem vsquè agunt Theologi 1.2. qui vix aliquid de natura illorum degustandum Philosophis relinquunt, ad quos iure optimo pertinebant plura purè Philosophica, quæ iam Theologorum schola sibi arrogat. Nonnulla ad propriam sedem restituam, & forsan Controuersiis venturis aliquid prælibabo, ex his quæ Theologi iure disputant, sine illorum tamen iniuria, omnia enim ex principiis, terminisq; Philosophicis attingam.

PVNCTVM PRIMVM.

De obiecto voluntatis.

1 OBiectum voluntatis est bonum & malum: in bonum tendit actu prosequutionis, in malum actu fugæ. De natura boni, & mali dicam in Metaphys. Contr. 3. modò breuiter assero bonum esse duplex, vnum absolutum in se, alterum respectiuum; bonum absolutum, quod in se integrum, pulchrumve est sine ordine ad aliquod subiectum. Hanc bonitatè habent etiam obiecta, quæ relatè ad aliud subiectum materialia sunt, sicuti nix in hyeme etiamsi relatè ad animal mala sit, in se tamen habet frigiditatem, & candorem; quibus in se est bona. Bonum alteri conueniès diuiditur in honestum, vtile, & delectabile. Est difficultas inter Authores, an voluntas tantùm feratur in bonum alteri conueniens, an etiam tendat in bonum absolutum, & secundùm se. P. Vasq. 1.2. disp. 3. c 3. Montes. 1.2. disp. 1 q. 1. affirmant voluntatem non ferri actu complacentiæ in bonum absolutum, sed vt relatum alteri & in ordine ad subiectum, quia nix non amatur hyeme, quando tunc non est bona subiecto. etiamsi in se suam integritatè habeat. Non placet ratio; aliud enim est voluntatem complacere in niue secundùm se: aliud in niue quatenus coniuncta seu applicata: ego in hyeme non complaceo in niue quatenus mihi applicatâ, complaceo tamen in illa quatenus in se est integra & pulchra: sicuti complaceo in eo quod amicus sit fortis, pulcher, & cordatus, quin amicum his qualitatibus præditum mihi, alteríve conuenientem apprehendam.

2 Sentio voluntatem posse ferri in bonum absolutum & secundùm se sine ordine, neque delectatione ad subiectũ; ita Hurt. disp. 13. sect. 1. Probo hanc conclusionem, ex actu amicitiæ, quo amo amicum in se ipso, & propter se ipsum, & gaudeo de perfectione, pulchritudine, & integritate amici, quin cogitem an mihi vel alij subiecto sit vtilis, quo feror in bonitatem absolutam sine respectu ad subiectum. Vrgeo in actu charitatis erga Deum, quo ipsum amo propter ipsum abiq; alio respectu ad me, neque ad creaturam aliquã, aliàs talis amor non esset charitatis erga Deũ, sed concupiscentiæ, si amarem Deum quatenus mihi bonum; vel charitatis erga proximum, si Deum, quatenus est bonus proximo, diligerem. Dices actu amicitiæ erga homines, & erga Deum amare bonitatem amici, quatenus bonam ipsi amico, ac proinde semper voluntatem ferri in bonum quatenus conueniens alicui subiecto. Subsistet solutio, quando amo amico diuitias vel honores, aliáve bona ab ipso distincta, quando verò gaudeo de bonitate intrinsecâ ipsius secum identificata propter se ipsam, quia in se bona est, tunc nulla est conuenientia inter id quod amatur, & id cui amatur, quando conuenientia debet semper intercedere inter ea, quæ realiter distinguuntur, nihil enim sibi conueniens esse potest.

Dices nihil esse sibi propriè conueniens, esse tamen impropriè: hac ratione vita hominis, quæ ab ipso non distinguitur primum maximúmque bonorum omnium dicitur; mors verò malorum maximum. Caue ne nominum æquiuocatione materiam quæstionis omnino demas. Si eiuldè entitatis ad se ipsam conuenientiam agnoscas, nullum obiectum poterit assignari, in quo talis conuenientia non reperiatur; si enim dicis amicum secundùm suam entitatem esse sibi conuenientem, sic calorem & quamcumque aliam entitatem, formalitatémve quam assignes, dicam ego sibi esse conuenientè, & ita nunquam quæstio hæc locum inueniet, destruitur enim illius suppositum, videlicet bonum absolutum, cùm omne bonum sibi bonum, & conueniens fingatur. Sed esto dicatur omne ens sibi bonum, atque conueniens, adhuc voluntas fertur in bonum vt absolutum, & sine hac conuenientia ad seipsum, quod sic probo. Voluntas sæpè complacet in persona amici quatenus in se est bona, quin intellectus proponat bonitatem amici, neque ipsum amicum quatenus sibi conuenientem: ergo fertur in bonum quod proponitur vt absolutum ab omni conuenientia, & sine aliquo respectu ad aliud, neque ad se ipsum: ergo eodem modo tenderet in tale obiectum, etiamsi talem conuenientiam non haberet, quod enim non cognoscitur ab intellectu, proinde est ac si non esset in ordine ad actum voluntatis, qui sit sine tali cognitione. 3

Aliud est difficilius circa voluntatis obiectum, An videlicet voluntas possit ferri in bonum vt bonum actu fugæ, & in malum vt malum actu prosequutionis. Affirmant Nominales & alij plures apud Patrem Salas 1.2. q. 1. art. 1. & 2. tract. 1. disp. 13. sect. 1. Quod sequitur P. Azor. t. 1. lib. 1. c. 20. noster Complutensis Hurtad. 1.2. disp. 3. diff. 1. Oppositum docet Vasq. 1.2. disp. 31. cum communi sententia, quæ tenet voluntatem tantùm posse ferri in obiectum bonum formaliter, vt bonum actu prosequutionis, & in malum formaliter vt malum actu fugæ. Hanc conclusionem probat Vasq. Patrum auctoritate præcipuè Aug. & Dionysij dicentis, *nemo intendens ad malum operatur*. Ratione confirmatur desumptâ paritate intellectus, qui non potest assentiri obiecto vt falso, neque illi vt vero dissentire; ergo neque voluntas amare obiectum vt malum, neque odio habere obiectum vt bonum. Sicut enim verum & falsum sunt obiectum intellectus, ita bonum & malum voluntatis. 4

Efficacius eandem conclusionem confirmo: Ad hoc vt affectu odij inimicitiæ personam prosequar, necesse est reperiri in illa aliquam indignitatem, seu malitiam ratione cuius illam odio habeam: ergo ad hoc vt obiectum prosequar actu fugæ, seu odio abominationis, necessum est me cognouisse in illo aliquam rationem mali. Antecedens admittunt omnes; aliàs possem personam quam dignam meo amore apprehendo, & ex nullo capite dignã odio seu malo aliquo, odio afficere, & ita summum bonum vt tale apprehensum odisse. Consequentiam probo: Actus odij respicit essentialiter tam personam cui volo malum, quàm malum quod personæ cupio: ergo sicut nõ potest actus odio inimicitiæ respicere personam, vt bonam, & amicitiâ dignam, ita neque odio abominationis obiectum vt bonum & amore dignum. Idem dico de actu amoris, qui non potest esse actus amicitiæ circa personam indignam, sed necessariò illam vt dignam respicit: ergo neque potest esse amor concupiscentiæ circa obiectum vt malum, sed necessariò debet illud vt bonum respicere. 5

Obiicit Hurtadus suprà: Actus odij circa inimicum debet respicere malum, vt malum inimici, ibi sistendo: ergo circa malum vt malum versari debet: Antecedens probatur; Si ego vellem malũ inimico quatenus mihi bonũ, actus ille non esset odij, sed actus concupiscentiæ propriæ; sicuti actus quo ego volo bonum alteri quatenus mihi bonum, non est actus amicitiæ, quia hic debet sistere in bono amici præcisè quatenus est bonum illius. 6

Duo à nobis explicanda exposcit hæc obiectio: primum est cur actus amicitiæ debeat sistere in bono amici præcisè quatenus est bonũ illius, & actus odij possit respicere malũ inimici, quatenus mihi bonũ. Secundum, quomodo debeat respici 7

respici actu voluntatis malũ inimici vt talis actus habeat rationem odij, non enim quicumque actus respiciens malum alterius, si illud respicit quatenus bonum amanti, vel alteri subiecto, est actus odij, quia actus, quo quis desiderat mortẽ Patris propter hæreditatem capiendã non est odij actus. Vtrumque dabo. Primò appositam disparitatẽ reddo cur actus amicitiæ habeat sistere in bono amici, quatenus bonum illius est, & actus inimicitiæ non debeat sistere in malo inimici quatenus est malum illius. Bonum amico concupitũ potest concupisci quatenus bonum est tam mihi, quàm amico, neque vt ego concupiscam bonum amico necessum est illud vt mihi bonum concupiscere, ac proinde cùm possim bono amico cõcupiscere præcisè, quia bonum illius, quasi amicitiæ lege id teneor præstare, debeo enim amare bonum amici, quasi mei oblitus omni modo, quo possum; quod si non possem bonum amico, nisi etiam vt proprium bonum amare, hoc non esset contra legem amicitiæ, neque actus respiciens bonum amici vt bonum proprium eo modo, quo dicam actũ odij respicere malum inimici, vt proprium bonũ, à vera amicitiæ ratione deflecteret. Tota doctrina aptè explicabitur, & probabitur actu amicitiæ Dei erga creaturas, qui iuxta communem multorum Theologorum sententiam, non possit adhuc formaliter non tendere in propriam Dei bonitatem quia debet obiectum infinitè bonũ respicere, & nihilominus est verus amicitiæ, quod nullus Catholicus potest negare. Ex hac doctrina disparitatem desumo: malum vt malum non est obiectum prosequutionis, ac proinde adhuc inimico non possum illud prosequi, & hinc fit, quod lege odij (fas sit ita meã explicare sententiam) non teneor malũ inimici respicere vt malum illius ibi sistendo, sed etiam vt bonum mihi.

8 Restat nunc aliud ad argumenti solutionem desideratum explicare: Quomodo actus voluntatis debeat tendere in malum personæ, vt talis actus habeat rationem odij, quod sic explico. Actus odij debet tendere expresè in malum personæ ex displicentia talis personæ, & malum personæ, quæ odio afficitur respicere quatenus illi malum est, & quatenus bonum amanti, ita vt si illi malũ non esset, conuenientiam illam non haberet in ordine ad subiectum amans. Rem explicabit exemplum: mors Petri quæ malum illius est, potest à me intendi præcisè quia bona est mihi propter hæreditatem capiendam, & quando actũ voluntatis illam sic intendo, eandem intendam etiam si mortem Petri apprehendam, quatenus illi bonum vt æternã beatitudine perfruatur, conuenientia enim quam respicit meus actus voluntatis, non est sita in disconuenientia, quam habet mors Petri in ordine ad ipsum, & ita eodem modo intendam mortem Petri, & cum eadem conuenientia in ordine ad me, siue mortem Petri vt bonum sibi, vel vt malum illi apprehendam, & talis actus nullo modo habet rationem odij, sed propriæ beneuolentiæ, seu concupiscentiæ. Aliter possum tendere in mortem Petri actu voluntatis, quatenus mihi bonam, ex eo quod illi sit mala, ita vt conuenientia, quam habet in ordine ad me, fundetur in disconuenientia quam habet in ordine ad Petrum, & non illã apprehendere cum illa conueniẽtia in ordine ad me, neque meum esset bonum, si malum Petri mors ipsa nõ esset, neque illam intenderem vt mihi bonam, si per eumdem actum non tenderem in eandem vt malam Petro, & tunc talis actus propriissimam odij rationem sortietur.

Punctum II.

An actus voluntatis dependeat efficienter ab actu intellectus.

1 ACtum voluntatis à cognitione dependere firmum est. Difficultas est an efficienter dependeat, vel tantùm illuminatiuè, seu tanquam à conditione illuminante. Communis verissimáque sententia docet actus voluntatis non pendere efficienter à cognitione, id est, tantùm dependere ab illa tanquam à conditione seu propositione obiecti, & quadam quasi morali applicatione: Ita Vasq. 1.2. disp 36. c.2. apud quem si placet, antiquorum de hac re sententias legere potes.

2 Probatur hæc conclusio. Tota causalitas voluntatis sufficienter intelligitur in applicatione obiecti, ergo nulla alia est necessaria. Probo antecedens: volũtas ideo indiget cognitione, quia est potentia cæca: ergo tantùm indiget illuminatione, seu luce quâ videat obiectum: sed hæc illuminatio fit per cognitionẽ formaliter: ergo non est necessarius alius concursus actiuus cognitionis vt voluntas habeat omnia requisita ad operandũ. Secundò probatur: Voluntas est potentia libera cuius obiectum prosequutionis est bonum, & fugæ malum: ergo viso bono poterit se ipsam determinare ad prosequendum bonũ, & viso malo ad illud fugiendum: ergo non indiget determinãte actiuè, sed tantùm proponente obiectum, vt ipsa pro sua libertate se ipsam determinet: ea enim est natura potẽtiæ liberæ vt respectu actuum, quos liberè exercere potest, seipsam liberè possit determinare, & hæc est ratio propter quam intellectus indigeat speciebus, vel aliis cõprincipiis vt determinetur ad assensum potiùs, quàm ad dissensum, quia cùm sit potẽtia necessaria non potest seipsam determinare; voluntas verò cùm sit potentia libera circa obiecta, quæ semel cognouit, seu vidit posita cognitione, seu visione illorum, non indiget alio comprincipio actiuo vt determinetur.

Obiic. Verbum diuinum simul cum Patre spirat personam: ergo nostrum verbum producit amorem. Nego consequentiam concesso antecedenti, quia Verbum diuinum habet eamdem naturam cum Patre, & habet potentiam spiratiuam, qua est potens spirare, & est fœcundus ad spirationem passiuam; nostrum verò verbum est purum quoddam accidens, longè natura, & essentia diuersum à principio illud, amorémque producente. 3

Obiicies illud axioma vulgare: ab obiecto & potẽtia paritur notitia: sed obiectum tantùm potest influere in amorem media cognitione: ergo cognitio influit actiuè. Resp. amorem non esse notitiam, neque partum illius, neque adhuc remotè pendere efficienter ab obiecto, potest autem aliquo modo dici ab obiecto, quia dependet tanquam à conditione, à cognitione, quæ cognitio pendet ab obiecto. 4

Obiic. Affectus distinguitur specie per cognitionem; ergo dependet efficienter ab illa. Respondeo dato antecedenti de quo Controu. 15. vbi explicabo quomodo actus voluntatis specificetur à cognitione, negando consequentiam, quia in omniũ sentẽtia ex diuersis actibus adæquatis specie diuersam potentiam inferimus, nihilominus potentia non dependet efficienter ab actibus: & ex diuerso termino diuersa relatio transcendentalis, & prædicamentalis infertur in opinione admittente relationem prædicamentalem superadditam, nihilominus non influit terminus efficienter in relationem. 5

Punctum III.

An volitio necessariò & essentialiter pendeat à cognitione.

BOnau. Gerson, aliique viri pij apud Vasq. 1.2. disp 35. c.1. censent in via vnitiua per amorem ardere voluntatem in Deum sine cognitione, quod sanè alienum est à veritate, quia quantumvis ardeat voluntas feruida summi boni contemplatione amans seu ardens per voluntatem scire potest se amare Deum: ergo cognoscit obiectum sui amoris, deinde experientia ipsa manifestè docet nostrã voluntatem nunquam ferri in obiectum incognitum, vnde illud axioma dimanauit; *nihil volitum quin præcognitum*. Deinde probatur, quia Aristoteles & exillo omnes Philosophi atque Theologi voluntarium definiunt, quod est à principio intrinseco cum cognitione; ergo actus voluntatis saltem naturaliter non potest non à cognitione dependere, quod in hac re tanquam firmum & certum statuo & ad dubia progredior. 1

Est quæstio, an amor ita dependeat à cognitione vt adhuc de potentia Dei absoluta non possit non dependere. Affirmant Vasq. 1.2. disp. 35. c. 3. n. 12. Lorca 1.2. disp. 9 Montesinos ibid. disp. 13. n. 38. Hurtad. disp. 14. sect. 4. & Arriaga disp. 7. sect. 4. Non tamen conclusionis communis commune fundamentum vtrique: Hurtadus putat qualitatem in amore inclusam posse produci & vniri voluntati, sine cognitione, non tamen actionem quæ est de ratione volitionis. Arriaga verò qui totam amoris rationem in qualitate constituit, docet hanc non posse in voluntate sine cognitione produci adhuc de potentia Dei absoluta, vel voluntatem non constituendam esse amantem per talem qualitatem sine cognitione in voluntate productam. 2

Affirmo de potentia Dei absoluta posse amorẽ produci 3

&

& voluntatem amantem constitui sine aliqua cognitione. Tenent hanc conclusionem Arg. in 1.dist.1.q.1. art.4. Palud.in 4. dist.49.q.1.art.2 Gran.1.2. disp.2. sect.1.Conimb.3. de anima cap.13. q.3. art.2. Id defendo in quacumque opinione, etiam rationem amoris in actione constituente, quod sic probo. Volitio non pendet à cognitione tanquâ à principio actiuo influente in volitionem, sed tanquam â conditione,ergo poterit Deus independenter à tali cognitione rapere voluntatem, & habitum si necessarius sit ad volitionem, & simul cum illis producere volitionem: Consequentiam probo: totum principium actiuum volitionis consistit in voluntate,habitu,& omnipotentia Dei, & cognitio tantùm requiritur,vt inuitet voluntatem, illique proponat obiectum in cuius amorem ipsa se determinet: ergo si Deus per se ipsum velit in actu primo voluntatem prædeterminare ad amorem, non indigebit cognitione alliciente, neque obiectum proponente, neque ipsam voluntatem illuminante; quando enim cæcus ab alio rapitur, & non it, sed fertur, non indiget luce, vt viam quâ iturus est videat,voluntas autem in hoc casu,etsi physicè concurreret,moraliter tamen non iret,neque aliquid efficeret,quia non esset libera in tali actu,ideo enim Deus dicitur in nobis operari gratiam præuenientem sine nobis, quia fit sine nostro libero concursu, non tamen sine concursu physico, nam sancta cogitatio quæ gratia præueniens dicitur, physicè à nostro intellectu dependet.

4 Eamdem rationem clariùs expendo. Ad actum amoris Dei concurrunt, voluntas & habitus:non ago de concursu causæ primæ.Voluntas indiget cognitione vt seipsam determinet in actu secundo, habitus non indiget hac cognitione neque debet esse cognoscens, quia determinatur à voluntate, quia id quod non se, neque aliud determinat, determinatiuo non indiget, quod tantùm est necessarium illi,quod se vel aliud determinat. Eodem modo comparo ego voluntatem cum omnipotentia Dei.Voluntas humana & omnipotentia diuina sunt principium adæquatum actus naturalis amoris, v. g.circa Ioannem, ideo hæc principia indigent cognitione vt se determinent, & liberè operentur: ergo si Deus determinat voluntatem ad amorem obiecti supernaturalis,voluntas nullo determinatiuo indigebit.Deum autem posse voluntatem prædeterminare de potentia absoluta ad actum non peccaminosum,existimo non posse iuxta bonam Theologiam negari ab aliquo.

5 Eandem sententiam probo contra opinantes qualitatem esse totam rationem cognitionis: qualitas illa potest vniri lapidi:ergo eodem modo potest Deus illam infundere voluntati. Antecedens admittit Arriaga, & consequentiam negat n. 46. quia lapis non est subiectum capax amandi, ac proinde potest in illa qualitas sine cognitione produci; voluntas verò est subiectum capax amandi effectus formalis,quapropter non potest illam sine cognitione recipere. Egregiè sanè, diceret quilibet. Lapis non potest recipere formam amoris, quia non potest recipere formalem effectum, voluntas verò illam potest recipere, quia potest effectum formalem recipere, vt opinatur Arriaga:ideo lapidem posse recipere formam sine cognitione, quia non potest effectum formalem talis formæ,& voluntatem eamdem formam non posse recipere, quia potest effectum formalem recipere, vnde docet incapacitatem effectus formalis iuuare ad receptionem formæ, & capacitatem eiusdem impedire formæ receptionem,quod è communi apprehensione abhorret. Deinde vt bene docet idem Arriaga, effectus formalis nihil aliud est, quàm totum resultans ex forma & subiecto;ergo dicere formam non posse vniri huic subiecto,quia illi communicat suum effectum formalem, idem est ac dicere: non potest vniri huic subiecto, quia ex illo resultabit hoc compositum: quo posito sic arguo: Non repugnat fieri à Deo sine illa cognitione creata compositum ex lapide,& qualitate, in qua formaliter consistit amor: ergo non repugnat fieri à Deo sine illa cognitione creata compositum resultans ex voluntate & eadem qualitate.

6 Respondet posse admitti,Deum posse vnire illam qualitatem voluntati, tunc tamen voluntatem non esse constituendam amantem,quia tunc non esset subiectum proportionatum, quia hoc dicit duo, voluntatè & cognitionem; quam solutionem ait fortè probabiliorem esse. Ego verò vtramque difficiliorem existimo, & hanc efficacissimè impugno. Cognitio non esset subiectum adhuc inadæquatè amans,neque amorem recipiens: ergo tota ratio subiecti amoris consistit in voluntate. Deinde tota ratio formæ consistit in qualitate;ergo posita qualitate in voluntate est tota ratio formalis huius concreti *amans*: ergo si Deus hanc qualitatem voluntati infunderet illam amantem constitueret. Tandem meam conclusionem probo ex solutione argumentorum, ex hac enim constabit nullam inuoluere implicationem, quod potissimum & adæquatum, & efficax est fundamentum in quæstionibus de potentia Dei absoluta.

Obiic. Obiectum voluntaris est bonum cognitum: sed Deus non potest mutare obiectum voluntatis: ergo non potest facere vt versetur circa obiectum non cognitum. Respondeo distinguendo antecedens: Obiectum voluntatis est bonum cognitum materialiter, hoc est, bonum quod cognoscitur seu potest cognosci, concedo; formaliter,id est,vt includens cognitionem, subdistinguo: includens cognitionem tanquam obiectum formale constitutiuum illius,nego;tanquam conditionem vt potentia versetur circa illud, concedo: sed Deus non potest mutare obiectum voluntatis,distinguo minorem;non potest facere vt voluntas versetur extra rationem formalem sui obiecti,concedo minorem:non potest facere vt aliquâdo operetur sine omnibus, quæ requiruntur vt voluntas naturaliter operetur,nego minorem;deinde nego consequentiã. 7

Obiic. Voluntarium est à principio intrinseco cum cognitione: sed actus voluntatis per se habet esse voluntarium:ergo per se habet dependere à cognitione. Respondeo, ad rationem voluntarij sufficere prouenire à principio intrinseco in actu secundo, & dependere in actu primo à cognitione, hoc est,illam naturaliter exigere, quod conuenit amori sine cognitione producto. Vel secundò responderi potest actum voluntatis non esse adæquatè intrinsecè voluntarium, quia voluntarium dicit duo,esse à principio intrinseco & cum cognitione; actus verò voluntatis habet intrinsecè esse à principio intrinseco, quia per se dependet ab illo non tamen esse cum cognitione, quæ est extrinseca actui voluntatis. 8

Obiic. Arriaga: Causa physica non potest operari quin existat:ergo neque obiectum potest amari quin cognoscatur. Probat consequentiam, quia id quod est existentia causis physicis ad producendum,idem est cognitio obiecti vt ametur. Respondeo concedendo primum antecedens, & negando consequentiam & confirmationem illius,quia existentia causis physicis est ratio formalis potentiæ productiuæ,seu principij,quia existentia potentiæ non distinguitur ab ipsa,cognitio verò non est obiecto ratio formalis vt terminet amorem, sed tantùm conditio vt potentia possit circa illud versari. 9

Placet tamen notare omnia argumenta prædicta fore inefficacia,& infirma,etiamsi concederemus cognitionem esse rationem formalem obiectiuam, & amorem ferri in obiectum vt cognitum,& in ipsam cognitionem: quia sicut color est ratio obiectiua formalis terminans visionem, & nihilominus in probabilissima sententia quam defendo Cont.4.p.4. potest videri color non existens, & terminari visio ad colorem non existẽtem,ita potest terminari amor ad cognitionem non existentem sicut de facto terminatur ad bonum non existens: quod passim notare placuit,licet solutionibus suprà traditis firmiùs adhæream. 10

Obiicit difficilius Hurtadus:Volitio consistens in actione immediatè, & per se dependet à cognitione:ergo non potest non pendere ab illa: Probatur antecedens: dependet, non media alia entitate: ergo per se & immediatè. Dices dependere tanquam à conditione: bene sed quid ad rem? dependet tanquam à conditione per se & immediatè: ergo non potest non habere hoc dependentiæ genus, quia quidquid conuenit rei per se & immediatè non potest ab illa separari.Respondeo.Volitionem non dependere à cognitione per seipsam, sed per coëxistentiam volitionis,& cognitionis repræsentantis obiectum materiale, & formale, in quod tendit volitio, quod latè explicabo Contr.9. punct.5. 11

PVNCTVM IV.

An volitio dependeat sufficienter ab apprehensione, vel indigeat iudicio tenentis se ex parte actus primi?

RECTÈ docuit P. Vasq. 1. 2. t.1. disp.44. cap.2. sufficere apprehensionem de aliquo obiecto, vt voluntas simplicem 1

simplicem delectationem de illo obtineat, quod manifesta experientia suadet, sæpe enim quis humilis statu delectatur de dignitate regia, & cogitat quid esset facturus, si illâ frueretur, singulâque negotia regia disponit, quæ omnia non sine aliquâ animi voluptate fiunt, etiamsi obiectum consideretur moraliter impossibile, & sæpe physicè, vt cùm quis se Angelum contemplatur, & gaudet de dotibus Angelicis, ac possessis.

2 Difficile est definire, an apprehensio sufficiat ad actum efficacem volùtatis, qui tendat in exequutionẽ mediorum. Negat communis sententia. Ita Med. P. Valentia, P. Azor. P. Soar. apud Salas, 1.2. t.1. q.1. art.1. & 2. tit.1. disput.5. sect.2. Sentio posse hominem temerè contra omnes prudentiæ rectæque rationis regulas efficaciter intendere obiectum, quod tantùm vt bonum consequendum apprehendit, quia potest more brutorum tactus bonitate obiecti apprehensi ferri in illud, quod probat exemplum brutorum, quæ obiectum tantùm apprehensum efficaciter intendunt. Secundò id mihi persuadeo, quia rationes, quæ probant requiri iudicium de obiecto bono consequendo vt efficaciter intendatur, tantùm ostendunt esse contra prudentiæ regulas, sine tali iudicio obiectum efficaciter intendere: ergo cùm physicè impossibile non sit operari contra omnes prudentiæ regulas, & modũ homini cordato debitum, idque continuo faciant insani homines, & sæpe rustici, & simplices, sæpe hi obiectũ tantum apprehensum efficaciter intendẽt.

3 Sentio insuper non posse nisi per summam imprudentiam efficaciter intendi obiectum, quod priùs non iudicatur vt bonum consequibile, quo iudicio non præeunte cordati homines, qui rationis momenta mediocriter meditantur, & terminos prudentiæ suis tangunt actionibus, numquam obiectum aliquod efficaciter intendunt; est enim summa imprudentia intendere obiectum quod nondum scitur an sit possibile, & apprehensio obiecti non est scientia de illo; non enim dicam ego, me scire Petrum esse in foro, quia Petrum in foro apprehendi. Faciunt plurimùm ad rem hanc Christi D. verba Lucæ 14 *Quis rex iturus committere bellum aduersùs alium Regem, non sedens priùs cogitat, si cum decem millibus possit occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se, alioquin adhuc illo longè agente rogat ea, quæ pacis sunt.* Quibus verbis docet diuina veritas omnem Regem, in quo omnes homines significat, priusquam efficaciter prælium inire intendat, hoc est, negotium aliquod aggrediatur, secum conferre rei euentum, & iudicium facere non solùm de possibilitate illius, sed etiam futuritione hic & nunc futura, si apponantur media necessaria ad talem finem obtinendum.

4 Ex hoc fit in cordato homine nullo indeliberato motu præuento, neque inaduertentia laborante moraliter esse impossibilem intentionem efficacem finis procedentem ad exequutionem mediorum sine iudicio præcedente circa illius bonitatem vt obtinendam. Neque mirum est me asserere insanũ hominem actum voluntatis posse exercere ex illis principiis, quibus cordatus homo alia simul perpendens impotens est illum efficere, hoc enim in actibus intellectus erebrò contingit, quod negabit nullus, videmus enim simplices homines res difficillimas, fictúsque nouellas credere propter testimonium ludentis pueruli, & aliqua executioni mandare, ad consequendum id quod cordatus, & prudens homo credere non potest, non ex alio capite, nisi quia illorum fides est contra omnem rectam rationem rationabilémque prudentiam.

5 Eâdem ratione nullus cordatus homo medium eligit, quousque prius examinauerit vtilitatem illius cum fine, & per scientiam conditionatam iudicauerit aliquâ probilitate futurum esse vtile tale medium si applicetur. Dixi, aliquâ probabilitate iudicandam esse vtilitatem medij, quia neque de medij vtilitate, neque de bonitate finis illiúsque futuritione requiritur certum iudicium hic & nunc contingentẽ esse euentum finis intenti, etsi illius negatio multo contingentior appareat, dummodo enim sub aliqua contingentia nobis proponatur finis futuritio, possumus spem aliquam de illa concipere & finem efficaciter intendere.

6 Vltimò noto circa obiectum apprehensum, vt impossibile posse tendere voluntatem per actus, non absolutè efficaces, sed quasi conditionatè, & ex se, quibus ita afficitur voluntas circa obiecta, vt impossibilia proposita, vt si possibilia apparerent ex vi talium actuum mediatè, vel immediatè voluntas exequutioni mandaret omnia requisita ad illa obtinenda.

PVNCTVM V.

An detur imperium ex parte intellectus præcedens actus voluntatis.

1 INter requisita ex parte actus primi ex parte intellectus ad volitionem à potentia volitiua emanaturam Thomistæ constituunt actum quemdam practicum imperij, significatum verbo, *fac hoc*, qui significari nequit verbo Indicatiui modi, quo formale iudicium significetur. Ita Iauellus 9. Metaph. quæst. 4. Sotus tit. 1. de iustitia. q. 1. art. 1. dubio 2. & quæst. 17. art. 1. ad explicationem solutionis ad secundum. N. Bellarminus lib. 3. de gratia, & lib. arb. cap. 8. & 9. & alij interpretes D. Thomæ dictâ q. 17. art. 1 quos impugnat Suar. disp. 9. Met. sect. 6. Hic actus non est iudicium, quo determinatè iudicetur rem hic, & nunc faciendam esse, deberique amari, & cæteris præferri, quia si omne peccatum ex hoc iudicio procederet, omnis peccator esset hæreticus & in omni peccato, cuiuscumque esset speciei, committeretur hæresis, sed tantùm est actus quidam significatus modo iam dicto.

2 Hunc imperij actum, tanquam superfluum, impossibilem, & destructiuum libertatis impugnant multi è nostris, præcipuè P. Suar. loco citato, P. Vasquez 1.2. q. 49. c. 4. P. Did. Ruiz disput. 3. de prouidentia, sect. 6. P. Arrub. 1. parte, q. 22. art. 1. disp. 63. c. 3. P. Fonseca 9. Metaph. c. 2. q. 6. sect. 3. P. Azor. tom. 1. tit. 1. cap. 29. P. Puente, Hurtad. disp. 15. de anima, sect. 8. P. Arriaga disp. 8. sect. 2. subiect. 1. & ex antiquis plures alij, præcipuè Scoti discipuli, quos prædicti Authores referunt, & Almainus 3. moral. c. 2. affirmat hanc esse sententiam omnium Doctorum.

3 Dico primò, nullum dari actum intellectus, qui non possit significari verbo Indicatiui modi, & qui non sit apprehensio, vel iudiciũ, seu discursus, neque posse dari actũ imperij, qui non sit iudicium assertuum. Probatur conclusio: In intellectu nullus est possibilis actus, qui non sit intellectio includens formaliter cognitionem: sed omnis cognitio vel est iudicium vel saltem apprehensio ordinata ad iudicium (mitto discursum, quia continetur in iudicio) sed apprehensio & iudicium possunt significari verbo Indicatiuo: ergo omnis actus intellectus Indicatiuo verbo significari potest. Confirmatur: Omnis actus intellectus versatur circa obiectũ formaliter vt verũ: sed obiectũ vt verũ, tantũ potest terminare iudiciũ, vel apprehensionẽ ordinatam ad illã: ergo nullus est actus in intellectu, qui significari debeat verbo Imperatiuo distinctus ab apprehensione & iudicio, quæ verbo Indicatiuo significantur.

4 Deinde omnis actus imperij, vt fatentur Thomistæ, est intimatio superioris facta inferiori: sed voluntas nullam habet potentiam superiorem, cuius actus possit illi intimari: ergo respectu proprij actus voluntatis nullum potest imperium reperiri. Si dicas voluntati intimari aliũ actum eiusdẽ potentiæ, videlicet volitionem præsuppositam ad imperium: de illa volitione inquiro an processerit ab imperio? Si dicas, non processisse, habeo non omnem volitionem ab imperio procedere, ex quo inferam ad nullam esse necessarium, quia de omnibus est eadem ratio. Si affirmes: volitio illa ab imperio procedens supponet volitionem aliam, cuius imperium sit intimatio & sic in infinitum abimus. Dices sistendum esse in vno actu voluntatis facto à Deo, qui dicitur *primum velle*. Contrà: Ille actus eo ipso, quod sit volitio est vitalis, & à voluntate dependens: ergo voluntas indigebit imperio vt illum eliciat, & consequenter supponet aliud velle.

5 Dico secundò: Etiamsi possibilis esset, talis actus esset omnino impertinens & superfluus respectu nostrarum volitionũ: Dicam postea de hoc actu respectu actionũ externarũ Probatur: per actũ iudicij, quo obiectũ repræsentatur voluntati sub ratione boni & mali, est applicatũ voluntati motiuum ad amandum, & odio habendum, & est voluntas illuminata repræsentatione obiecti, quod potest amare, & odisse: ergo non indiget alio actu intellectus. Probo antecedens. Applicatio obiecti, & illuminatio potentiæ cõsistit in cognitione, quâ potentiæ ex se cæcæ proponitur obiectum, circa quod potest versari; sed per iudicium de bonitate, & malitia obiecti est sufficienter cognitum obiectũ, circa quod voluntas potest tendere actu persecutionis, & fugæ: ergo est sufficienter applicatum obiectũ, & potentia

adæquatè illuminata. Consequentia facilem probationem habet. Actus intellectus tantùm prærequiritur ad actum voluntatis, vt replicatio obiecti & illuminatio potentiæ: ergo posito actu, in quo consistit hæc applicatio, & illuminatio potentiæ nullus alius requiritur: ergo præter apprehensionem vel iudicium nullus alius actus intellectus prærequiritur ad volitionem.

6 Respondent nonnulli, requiri imperiũ ad electionem vt insinuet potentiæ volitiuæ intentionem præcedentẽ, quæ insinuatio necessaria est ad electionem, & non fit neque per apprehensionem, neque per iudicium, quibus potest cognosci ratio boni, aut mali in obiecto reperta. In primis hæc solutio aliquantũ recedit à cõclusione, supponit enim imperium non requiri ad intentionem, sed tantùm ad electionem. Sed neque hanc requiri, & hanc imitationẽ esse superfluam ad electionem faciendam probo. Eò præcisè quod voluntati proponatur vtilitas medij & conducentia, quam habet ad finẽ, & illius necessitas ad obtinendum finem, est sufficienter præuenta, vt nõ possit finem non eligere suppositâ intentione, quia ex vna parte obiectum est sufficienter propositum, vt voluntas possit illud amplecti, ex alia cognitio necessitatis, & intẽtio præhabita suppositâ potentiâ ad eligendũ medium sufficiunt vt necessitatem valeant inducere: ergo ad electionem actus necessariò faciendam non prærequiritur tale imperium. Dices, prærequiri adhuc insinuationem ipsius intentionis, quæ non includitur in cognitione vtilitatis, & necessitatis medij. Contrà: si hæc insinuatio requireretur tantũ deberet cõsistere in cognitione ipsius intẽtionis insinuatæ, non in actu imperij respectu medij, non enim intentio posset insinuari per actum respicientem medium, & non ipsam: ergo ex omni capite superfluè ponitur talis imperij actus.

7 Dico tertiò: Si tale imperium daretur, omnino libertatem voluntatis euerteret. Conclusionẽ doctè, & solidè insequitur Suarez suprà in hunc modum. Posito tali imperio nulla est indifferentia in voluntate, quia talis est naturæ, vt non possit non coniungi cum actu, quod ita verũ existimat Med. cit. dubio 2. vt asserat stante imperio efficaci ex parte intellectus nullam restare libertatem in voluntate ad contradicendum, additque imperium non habere hanc efficaciam à voluntate, quia cùm non sit in infinitum abeundum, necessariò perueniendum est ad aliquod imperiũ intellectus anteuertens omnẽ actionem voluntatis, quod hanc efficaciter rapiat ad operandum, ex quibus sic arguo contra Medinam, & omnes, qui illi cõsentiunt. Posito hoc imperio nulla est libertas in voluntate, hoc imperium est ante omnem actum voluntatis: ergo ante omnem actum voluntatis supponitur id, quo posito nulla est libertas: ergo nullus actus voluntatis liber esse potest: duas partes antecedentis desumpsi ex Medina duas illationes factas existimo apud omnes fore magni roboris.

8 Respondet Iauellus 9. Metaphys. q. 4. hoc imperium liberum esse respectu voluntatis, & ita actum ex illo necessariò illatum posse libertate gaudere. Recedit solutio à Thomistarum doctrina, & in maiores incidit difficultates, si actus imperij liberè debet supponere actum voluntatis, hic actus voluntatis aliud imperium, & ita in infinitum abeundum, vel deueniendum ad aliquem actum voluntatis, qui ab imperio non dependeat ad actum imperij necessarium, quod bene nouit Medina, qui ne in hanc difficultatẽ incideret fassus est hoc imperium anteuertere omnẽ actũ voluntatis, & illo posito nullam manere libertatem in voluntate, non sine magna humanæ libertatis iactura. Deinde etiamsi imperium liberum esset, actus quando ab illo necessariò oritur, in se non esset liber, sed liberate imperij secundariò, & deriuatiuè, sicuti electio orta ex intentione libera efficaci in se libera non est, vt probabo in anima Controu. 10. Punct. 3. Plures alias solutiones, & plurima alia argumenta possem adducere contra hanc sententiam. Vide quæ contra omnem prædefinitionem antecedentem nostri Authores adducunt, quæ omnia æquè contra hoc imperium adduci possunt, illa iterum recognosce, quibus poteris vti ad imperium impugnandum.

9 Si velim fundamenta euellere, quibus hoc nititur imperium, vix vllum inuenio. Primum peti solet ex authoritate Aristotelis, apud quem neque relatum ab aduersariis vllum testimonium inuenio, quod quidquam difficultatis præ se ferat. Legatur P. Vasquez disput. 59. citatâ, cap. 5. vbi mentem Aristotelis doctè interpretatur. Circa mentem D. Thomæ lege nostrum Ruizium disput. 3 de prouidentia, sect. 7. à n. 8. vbi probat Angelicum Doctorem nullum posuisse actum imperij in intellectu distinctum à iudicio enunciatiuo, & in hoc consistere actũ imperij iuxta mentem sancti Doctoris, probat ex illius testimoniis, & exinterpretatione Conradi nobilis tãti Præceptoris Discipuli. Probat similiter noster Ruizius multis Scripturæ testimoniis, actum imperij verbo Indicatiuo significari. Quod si ita imperium constituatur facilè illud admittam respectu volitionum efficacium, quas iudiciũ de bonitate obiecti, saltem vt in plurimum præcedere verum est, vnum tamen Thomistis non concedam, quod Angelicus Doctor minimè docuit, videlicet actum illum imperij talis esse naturæ, vt illo posito, nulla in voluntate indifferentia remaneat, hoc enim absque omnimoda libertatis iactura concedinequit; voluntas enim indiget iudicio, vt possit proprium actum elicere, non verò iudicium illud prærequisitum voluntatem determinat, sed voluntatem constitui potentem se determinare, & ita requiritur iudicium vt voluntas se ipsam determinet, non verò, vt illud voluntatem prædeterminet, quod pulchrè dixit Bernardus libro de gratia, & libero arbitrio, his verbis, *Est ratio data voluntati, vt instruat illam, non vt destruat; destrueret autem, si necessitatem vllam imponeret, quo minus pro arbitrio suo sese voluerit.* In confirmationem huius doctrinæ docuit Salas 1. 2. tit. 6. disp. 2. sect. 5. n. 4. ex Viguerio, quem ipse refert imperium directiuum pertinere ad intellectum, & motiuum ad voluntatem.

CONTROVERSIA IX.

De actibus voluntatis imperantibus alios actus eiusdem potentiæ.

OMNIA quæ in hac materia continentur purè sunt Philosophica, quia tamen Theologis valdè necessaria sunt illis disputanda commendant Philosophi; ego tamen illa non omittam hac de causa, munus enim Philosophi est Theologo ministrare illa quæ intra Philosophiæ obiectum continentur.

PVNCTVM PRIMVM.

De imperio reflexo circa actum singularem.

§. I.

Status quæstionis.

OMnium potentiarum Regina voluntas, quæ aliis imperat, & determinat ad proprios actus, cui potentiæ externæ præstò obediunt, vt primùm enim voluntas dicit, *volo deambulare*, potentia loco motiua suum exercet officiũ & voluntati obedit, & intellectus in omnibus, in quibus sufficiens motiuum habet ad assentiendum, vel dissentiendum, & rei euidentia ad aliquem actũ non addicitur, voluntati obedit, & ad imperium illius assensum dicit, vel dissensum simile imperiũ exercet voluntas, respectu suorũ actuum, quãdo per vnum actum alium sibi imperat, vt cùm dicit, *volo elicere actum contritionis*, contritionis actus imperatus dicitur; ille verò alius actus reflexus quo dicit voluntas, *volo elicere contritionem*, imperans appellatur. 1

De ratione actus imperati est ab imperato procedere, & de ratione imperantis in imperatũ influere, inde imperãs & imperatus se habent tanqnam causa & effectus. Addit Ripalda de ratione imperati esse ordinari in finem operantis, & hac ratione dicitur illi seruire, ita vt omnis actus voluntatis ab alio procedens, & in illius finem ordinatus imperatus dicetur. Non placet hic philosophandi modus, quia sæpè actus imperans tanquam finem respicit ipsum imperatum, sæpè enim quis dicit, *volo elicere cõtritionẽ* propter excellentiam ipsius actus nullo alio fine inspecto, quẽ finem non inspicit contritio, quæ tantùm respicit detestationem peccati propter Deum offensum. Secundò, electio mediorũ dependet ab intẽtione, & in illius finẽ ordinatur, 2

&

& tamen intentio non vocatur actus imperans respectu electionis, neque electio imperata dicitur respectu intentionis. Actum imperatum propriè solùm appellarem, illum qui ab alio actu reflexo voluntatis dependet, sed de hoc nomine tenus potest esse quæstio, si enim dicamus actum reflexum tantùm posse dici imperantem, insurget quæstio, an vnus actus directus possit oriri ex alio directo ad cuius finem cõducit, siue hoc sit per influxum imperantis in imperatum, siue per aliam dependentiam causæ ad effectum.

3 Duplex est imperium vnum efficax, inefficax aliud; imperium efficax aliter dicitur, ac cogitatio efficax appellatur, quia inter cogitationes, quæcumque effectum habet, etsi potuerit illum non habere, efficax dicitur, quod ex se effectum habet tali modo sibi connexum, vt illum non possit non habere; imperium autem quod sine effectu, ad quem potentia est in actu primo completa, potuit esse etiamsi de facto illum sortiatur, inefficax dicitur, quia illius efficacia non desumitur ab effectu, sed à sua natura: Rursus imperium est duplex reflexum, & directum. Imperium reflexum consistit in actu respiciente alium actum eiusdem voluntatis tanquam obiectum; Imperiũ directũ, est actus qui directè tendit in obiectum externum, in cuius adeptionem, internus alius actus conducere potest, v. g. amat quis bonitatem diuinam, & ex hoc amore immediatè mouetur ad actum misericordiæ, quia nouit maximoperè conducere hoc opus ad obiectum prius amatum, v.g. ad obsequium præstandum bonitati diuinæ.

4 Actus reflexus triplex potest respicere obiectum, primum est actus determinatus & singularis: secundum est actus indeterminatus sed particularis: tertium, actus confusus, & quasi vniuersalis, exempli gratia, dicit quis volo elicere contritionem, hic actus respicit obiectum determinatum & singulare, si autem dicat, volo elicere actum misericordiæ vel iustitiæ, hoc obiectum est singulare sed indeterminatum, dicit vnum singulare, sed sub disiunctione inter duo. Tandem si dicat, volo elicere actum virtutis immemor alicuius speciei in particulari, & tantùm memor virtutis vt sic in communi.

5 Item actus reflexus qui fertur in actum particularem & indeterminatum, v.g. volo elicere actum iustitiæ vel charitatis, dupliciter potest respicere obiectum indeterminatum. Primò, quia rectè inspecta natura actus iustitiæ & misericordiæ vterque actus placet voluntati, neuter tamen adeò illi gratus est vt ex vi illius volũtas illũ alteri præferat, sed dicat, eliciã alterũ ex his actibus, ac si diceret, neutrũ horum exercere mihi molestum erit, quia tamen non duos actus exercere volo, quemcumque ex his assumam. Alio modo potest dicere voluntas: *volo facere hunc vel illum*, non se potius ad hunc quàm ad illum determinando, quia vtriusque vel saltem alterius naturam nondum rectè perspectam habet, & expectat rectam & adæquatam notitiam illius, vt potiùs hunc eligat, quàm illum ne minùs vtilem vel magis arduum illius naturam ignorans eligat.

6 Duplici etiam modo potest ferri actus reflexus in rationem communem actus, nullâ cognitâ specie, vel non determinatâ materia. Primo, in rationem illam communem exercendam tantùm in aliquo indiuiduo. v. g. actus, quo quis dicit, volo elicere actum virtutis, ac si diceret, volo elicere aliquem actum ex pluribus honestis, qui fieri possunt. Secundo modo potest ferri in rationem illam communem exercendam in omnibus indiuiduis illius, vt si quis diceret, volo adimplere legem Dei, seu volo elicere actus externos mihi præceptos, non cogitando de hoc neque de illo singulari, quia nullus actus præceptus in particulari tunc memoriæ occurrit. Tandem hi omnes actus reflexi possunt respicere actus positiuos & possunt tendere in liberas omissiones. Potest vltimò considerari volitio inclinans voluntatem ad aliam volitionem circa idem formale motiuum cum diuerso obiecto materiali saltem inadæquatè, v.g. amor Dei propter ipsum, ad amorem proximi propter Deum. De his omnibus examinandum est an actus possint inter se imperari.

§. II.

Statuuntur actus reflexi voluntatis imperantes alios actus eiusdem potentiæ.

7 NEgat Vasq. 1.2. disp. 51. c. 5. posse vnum actum voluntatis alium immediatè imperare, & esse causam illius per modum imperij, & consequenter affirmat actum reflexum tantùm comitanter se habere respectu directi, quem respicit, vel tantùm actum reflexum ad directum eliciendum conducere quatenus illum determinat ad motiua inuestiganda, quæ voluntati applicata illam inclinent ad actum directum reflexè volitum.

Affirmatiuam partem tuentur P. Suarez 1. 2. disp. 10. de actibus imperatis sect. 1. & de bonitate actus interioris disp. 6. sect. 3. P. Salas 1.2. lib. 7. disp. 3. sect. 16. P. Ægid. Coninch. 2.2. disp. 27. n. 11. P. Valentia P. Azor, Tann. Alens. Altisiod. Capr. Almai. Caiet. Theo. Conrr. & Lorca apud Ripaldam de ente supernaturali disp. 65. sect. 3 longam istam Theologorum manum ductat S. Th. 2.2. q. 124 art. 2. ad 23. & 1.2. q. 13. art. 1. & q. 19. art. 2. ad primum, vbi hæc habet: *Quantum ad actum voluntatis, non differt bonitas quæ est ex obiecto, à bonitate quæ est ex fine: sicut in actibus aliarum virtutum, nisi forte per accidens prout finis dependet ex fine, & voluntas ex voluntate.* Quibus verbis expresè docet actum voluntatis immediatè pendere ex alio diuerso modo, atq; electio pendet ex intentione, quia tunc non pendet finis ex fine, sed medium ex fine, hæc autem docet finem pendere ex fine, quod nisi per imperium fieri nequit.

9 Abstineo à rationibus Theologicis, quas pro hac conclusione adducit Ripalda, & intra Philosophiæ terminos hanc conclusionem probo. Actus voluntatis quo ego dico, volo elicere actum amoris, conducit ad hunc actum amoris faciendum, vt fatetur Vasquez, & nullus negare potest, si enim non conducunt, æquè expectaremus actum amoris ab homine, qui modò habet volũtatem illum eliciendi, & ab illo qui numquam de tali obiecto cogitauit, neque fundamentum haberemus ad expectandam sacramentalem confessionem ab homine qui firmiter statuit se per hoc sacramentum propriam animam expiaturum, neque peccatorem hortaremur, vt statuat sibi plures actus virtutis exercendos, intendentes hunc hominem illos exercere, quandoquidem actus quibus modò id statuit, non conducunt ad praxim aliorum internorum, quam respiciũt tanquam proprium obiectum, quod concedere valde temerarium est & absurdissimum esset, sed nullo alio modo melius potest conducere, quàm immediatè imperando suum obiectum: ergo hoc modo & non alio conducit. Si probetur minor, discursus vndique firmus erit, sic illam statuo. Actus imperans nullo alio modo potest influere in imperatum nisi per immediatum imperium modo explicando Punct. 3 vel excitando nouas rationes applicando motiua voluntati vt actũm imperatũ eliciat; vt vult Vasq. neque alius modus quo conducat actus reflexus ad directum hucvsque inuctus est, sed non conducit per applicationem motiuorum: ergo. Immediatè non conducere applicando motiua sic probo. Actus, quo ego dico, volo amare Deum, vel mouet voluntatem, vt eliciat actum imperãtè intellectui nouam inquisitionem motiuorũ ad amorem vel immediatè mouet ipsum intellectum ad hanc inquisitionem faciendam, si intellectum applicat ad illam medio actu voluntatis: ergo actus voluntatis, quo ego dico, volo amare Deum, immediatè inclinat volũtatem ad actum, quo dicit, volo indagare motiua ad amandum Deum: ergo potiori ratione poterit eandem voluntatem inclinare ad ipsum amorem ad quem est iam proximè potens, & sufficienti motiuo præuenta: si enim actus voluntatis ad alium potest immediatè mouere, ad nullum potiori ratione quàm ad illum, quem habet pro obiecto. Secundò probo voluntatẽ non posse media alia volitione applicare intellectũ, ad inquisitionem motiuorum: sæpe cùm quis motiuum habet ad amandum Deum, & ad hunc amorem reflexè amandũ propter excellentiam illius, non cogitat de inquisitione aliorum motiuorum, neque aliquid cognoscit præter illa motiua ad amandum Deum amore directo, & ad intendẽdum hunc amorem directum alia volitione reflexa; ergo non potest habere actum quo dicat, volo quærere alia motiua ad Deum amandũ, non enim potest ferri voluntas in inquisitionem mediorum, quæ non cognouit. Tertiò, sæpe potest voluntas cognita bonitate Dei & cognita bonitate actus amoris versantis circa hanc bonitatem elicere actũ reflexum quo dicat, volo propter meam iustificationem elicere actum amoris respicientem tanquam formale motiuum bonitatem Dei, tum impertinens erit inquisitio aliorum motiuorum, cùm actus imperatus tantùm sit eliciendus propter bonitatem Dei, quàm iam intellectus cognouit, quod contingit quotiescumque voluntas

imperat actum amoris Dei qui necessariò respicit hoc motiuum, & non aliud. Dici poterit tunc voluntatem non determinari ad nouum motiuum inquirendum, sed ad idem viuaciùs perfectiori cognitione applicandum. Contra hanc solutionem facit argumentum suprà factum, quia rarò vel ferè numquam cogitat intellectus de hac viuaciori & perfectiori cognitione, quâ motiuum applicetur. Deinde impugnatur, quia durum est dici cum eisdem motiuis ad amandum non esse fundamentum maius ad amorem directum sperandum ab homine, qui actu reflexo dicit, volo amare, quàm ab alio, qui numquam talem actum reflexum habuit.

10 Hæc vltima ratio probat voluntatem reflexam non cõducere ad volitionem directam tantùm determinando immediatè intellectum ad hanc inquisitionem, deinde quia intellectus sæpe sæpius nulla habet principia ad perfectiorem cognitionem habendam, de motiuo proposito ad amorem directum, neque ad alia motiua perscrutanda: ergo volitio reflexa non poterit conducere ad volitionem directam mediâ hac inquisitione & inuentione noui motiui, neque mediâ viuaciori cogitatione eiusdem. Vltimò sic arguo: volitio reflexa tendens in Dei amorem, non habet pro obiecto inquisitionem motiui ad amandũ Deũ, neque connexionem habet cum illa noua inquisitione, quorsum ergo ad illam intellectus determinabitur tali volitione reflexa? Dices determinari hac volitione, quia talis inquisitio conducens est ad obiectum ipsius volitionis. Cõtra: volitio in opinione contraria non determinat, neque inclinat ad suum obiectum: ergo minùs poterit inclinare seu determinare ad id quod conducit ad tale obiectum: vel si volitio reflexa determinat ad id, quod conducit ad suum obiectum, licet illud non habeat pro obiecto, neque aliqua ratione sit cum illo connexum, potiori ratione determinare & inclinare poterit ad proprium obiectum, videlicet ad volitionem reflexam. Respondebis posse determinare ad id, quod conducit ad volitionem directam, quia est quid pertinens ad aliam potentiam voluntati subditam, non tamen posse determinare ad volitionem, quam habet pro obiecto, quia talis volitio pertinet ad ipsam voluntatem, quæ ipsa sibi subdita non est, neque tenetur obedire imperio sui ipsius. Contrà: imperium ex natura sua non efficax neque necessariò connexum cum actu imperato libertatem potentiæ exercentis actum imperatum illæsam relinquit, & actum imperatum liberum seruat; ergo ex eo quod voluntas libera sit non infertur repugnantia actus natura sua non efficacis. An inferatur repugnantia actuum ex se efficacium §. sequenti, explicabo. Diceret aliquis de modo loquẽdi nimis scrupulosus, hos actus reflexos inclinantes potentiam voluntatis ad actus directos saluâ illius libertate, propriè non esse dicenda imperia, sed potiùs preces, seu petitiones, siquidẽ illis positis potest volũtas libera, nullius iure læso, & absq; alicuius iniuria tales directos actus nõ elicere, est autem de ratione imperij aliquo modo obligare ad id, quod imperatur, ita vt physicè, vel saltem moraliter, hoc est, iure, contra illud fieri nequeat. Sed hæc differentia tantum est de nomine, & standum est communi Theologorum loquendi modo, qui hos actus reflexos imperantes, etsi ex natura sua non efficaces, imperia hucusque appellauit.

11 Obiic. pro sententia Patris Vasq. D. Thom. 1.2. q. 18. a. 6. ad 2. vbi hæc habet: *Dicendum quòd ordinari ad talem finem, etsi accidat exteriori actui; non tamen accidit actui interiori voluntatis, qui comparatur ad exteriorem sicut formale ad materiale.* Ex quibus verbis sic potest argui: Actus interior nõ ordinatur ad finem ab alio actu interiori, sicut ordinatur exterior: ergo non imperatur actus interior sicut imperatur exterior, quia si imperaretur ab aliquo, ab illo ordinaretur in finem, non enim alia ratione exterior ordinatur ad finẽ, nisi quia ab interiori imperatur. Resp. D. Thom. in præsenti distinctionẽ assignare inter actus internos & externos ex eo quod actus interni intrinsecè sẽper finẽ respiciunt, quẽ non possunt non respicere, actiones verò externæ nullum intrinsecum finem habent, sed tota ordinatio illarum in finem extrinsecè illis accidit ex interiori actione deriuata.

12 Obiic secundò. Ex eo differunt actus internus, & externus, quod internus finem intrinsecum habet propriámque libertatem, externus verò tantùm habet finem extrinsecũ, & libertatẽ ab actu interno deriuatam: ergo quamuis actio exterior possit sumere moralitatẽ ab imperante, interior nullam poterit ab illo participare. Resp. actum externũ distingui ab interno, quia externus capax non est libertatis immediatè, & non nisi medio interno imperante finẽ respicit, internus verò in se liber esse potest, & per se finem respicit; ex hoc tamen non infertur non posse actum internũ imperari ab alio interno, & medio quo finem extrinsecum respiciat distinctum à fine intrinseco quem per se respicit.

13 Obiic. tertiò. Actus internus potest imperari ab alio: ergo actus cõtritionis poterit imperari ab alio: ergo poterit vitiari, & malitiã habere. Hæc obiectio Theologũ pungit nõ Philosophum; huius enim tantùm est intra limites philosophiæ cuilibet effectui proprias assignare causas, illius verò deriuandi nem bonitatis, & malitiæ constituere talimodo vt malitia nihil polluat quod ab illâ mundum esse debeat; ne tamen terreat aliquem ex Philosophis obiectio peregrina. Resp. iuxta varias Philosophorum sententias posse consequentiam negari, & iuxta aliorum mentẽ absque inconuenienti concedi: illorum in hac re mentẽ breuiter attingam. Hurt. 2.2. tom. 2. disp. 135. sect. 6. §. 27. respondet actum vitiosum non posse imperare actus charitatis, quia virtutes per se infusæ pendent à gratia Christi, & nõ parent vitio, idem in doctrina Patris Vasq. respondendum est, qui docet 1.2. disp. 53. c. 5. n. 26. actum fidei vitiari non posse, & tamen dependet ab imperio voluntatis. Caietan. Bañez, Lorc. 2.2. q. 23. art. 1. ad 2. non solùm negant actum imperij conuenire vitio in virtutem, sed etiam virtuti inferiori in superiorem, & ita in sententia horum Doctorum dicendum est, actum charitatis nullo alio actu posse imperari, siquidem nullus est illo perfectior. P. Coninch. 2.2. disp. 3. n. 121. affirmat posse vnum actum internum imperari ab alio, & extrinsecè in finem ordinari, negat tamen ab illo moralitatem desumere, vnde iuxta hanc sententiam possemus dicere actum contritionis imperatum ab actu vitioso nullam malitiam trahere ab imperanti. P. Ripalda disp. 65. sectione secunda, numer. 8. consequentiam admittit, & latè probat disp. 50. posse actũ internũ intrinsecè bonũ vitiari ex fine extrinseco ratione actus imperãtis.

§. III.

Statuitur imperium inefficax.

14 STatui dari actus imperantes in voluntate respectu aliorum actuum eiusdem potentiæ: indaganda est modò natura horum actuum, an videlicet hi actus imperantes efficaces sint ex natura sua, ita vt illis positis non possit non esse actus imperans, si potentia sit cum omnibus prærequisitis ad tales actus imperandos eliciendos. An verò ita possint influere in actus imperatos vt possint etiã non influere. An verò possint dari actus imperantes vtriusq; naturæ, quidam ex se efficaces, alij verò ex se inefficaces. Ne nomen *efficax* fallat, scito, non dici imperium efficax, eo sensu quo dicitur efficax cogitatio, quæcumque enim cogitatio, quæ de facto effectum habet etiamsi illum potuisset non habere, efficax dicitur, & in hoc sensu imperium efficax dici posse quodcumque de facto imperium sentitur, etiamsi ex sua natura cum negatione illius componi posset, in præsenti autem alio sensu nostra difficultas intelligenda est, desideramus enim cognoscere, an actus imperantes necessariam habeant connexionem cum imperato necne: & ad hanc difficultatem tractandam, & resoluendam, imperium efficax illud tantùm vocamus, quod non potest non cum effectu connecti, & imperium inefficax, quod potest non connecti licèt de facto cum illo coniungatur, in §. hoc imperium inefficax statuam, dicturus in sequenti de efficaci.

15 Tripliciter potest versari voluntas actu reflexo circa actũ directũ, 1. actu amoris stricti, quo illi placet bonitas illius secundùm se, quin per hunc affectum illã alicui desideret. Secundò, actu complacentiæ quo gaudet de bonitate illa sibi possessa, & acquisita, quatenus illi bona. Tertiò, actu desiderij, quo bonitas illa, quæ per amorem in se placet secundùm se, desideratur in ordine ad subiectum, & illam mihi cupio, & hic actus dicitur actus desiderij. Nõ procedet quæstio de actu amoris stricti, neq; gaudij, sed de actu desiderij, an videlicet possit dari desideriũ inefficax seu non efficax respectu actus voluntatis immediatè influens in actum imperatum procedentem ab eadem voluntate.

16 Hurtad. disp. 138. sect. 1. & 2. negat hoc desiderium inefficax, seu hunc actum reflexum voluntatis posse influere in

in actum directum imperatum immediatè ab illo procedentem, sed tantùm posse influere tale desiderium reflexum inefficax per modum intentionis mouendo immediatè ad alium actum reflexum electionis influentem in actum imperatum, v.g. desidero ego inefficaciter actum contritionis propter meam salutem consequendam; ex hoc desiderio inefficaci ex se potest oriri alius actus per modum electionis respiciens idem motiuum, quod respiciebat illa intentio inefficax, quo dicam efficaciter, volo elicere contritionem propter meam salutem, & talis actus ex se efficax erit & immediatè influet in ipsam contritionem, quæ necessariò ab electione procedit.

17 Oppositam veriorem sententiam tenet Ripalda disput. 66. sect. 4. qui contra Hurtadũ adducit testimonium Aug. lib. 8. conf. c. 9. cuius hæc sunt verba: *Imperat animus, vt velit animus nec facit tamen. Vade hoc mõ irum, & quare illud non ex toto vult. Non ergo ex toto imperat, na in tantũ imperat in quantũ vult.* Quibus verbis videtur expressè tradidisse Augustinus imperium ex se non efficax. Posset Hurtadus respondere Augustinum loqui de imperio per modum intentionis, quod ipse inefficax admittit, constituit enim intentionem ex se non efficacem, ex qua potest oriri, & non oriri electio. Reiicitur tamen hæc solutio ex verbis eiusdem Augustini, ipse enim immediatè dixerat: *Imperat animus vt moueatur manus, & tanta est facilitas, vt vix à seruitio discernatur imperium.* Deinde annectit: *Imperat animus, vt velit animus*, &c. Et loquitur Augustinus de imperio, quod habet animus respectu animi, id est, voluntas respectu proprij actus, eodem sensu, ac loquitur de imperio, quo animus immediatè mouet manũ, quod imperium immediatè mouet ipsã manum, & à qua immediatè procedit motus. Adde in communi modo loquendi intentionem non dici imperium electionis, sed actus ille dicitur imperium respectu actus voluntatis, qui reflexè immediatè tendit in illum.

18 Ratione probatur eadem sententia. Datur intentio ex se non efficax, quæ aliquando moueat ad electionem, & possit de facto ad illam non mouere; ergo poterit dari actus reflexus, qui aliquando moueat ad directum, & possit voluntas aliquando ex vi illius pro sua libertate non moueri ad talem actum, sicut enim intentio immediatè tendens in finem tanquam in obiectum amatum ponendum extra causam mediã electione, & positione mediorum, potest esse talis naturæ, vt eadem met possit pro libertate voluntatis mouere ad electionem, & positionem mediorum, & exequutionem finis, & ad nihil horum mouere, cur non poterit dari volitio reflexa amoris immediatè potens ad amorem mouere eiusdem conditionis, cuius influxus dependeat à determinatione voluntatis?

19 Confirmatur: Actus voluntatis diuinæ quo liberè Deus concurrit ad meam volitionem liberam, immediatè est amor ipsius volitionis liberæ, qui ex se indifferens est ad concurrendum vel non concurrendum ad meam volitionem dependenter à mea determinatione, vt probò 2 Physicor. Controu. 10 ergo potiori ratione poterit actus propriæ voluntatis creatæ tendens in actum, ad quem potest conducere independenter à determinatione eiusdem voluntatis, faciliùs enim intelligitur concursus meæ volitionis dependere ab alia mea libera volitione quàm volitionis diuinæ dependenter à mea volitione. Si dicas Deum ita velle meam volitionem dependenter à mea determinatione, vt mihi ius libertatis integrum relinquat, non contradicam, sed quid ad rem? cur ego non potero velle meam volitionem saluâ libertate volitionis reflexæ?

20 Confirmatur secundò: Voluntas potest absque actu imperante elicere actum imperatum seu reflexè volitum: ergo potest illum elicere ex vi eiusdem imperantis. Probo consequentiam. Velle elicere actum ex se voluntatem afficit circa talem actum volitũ, & illam per se & formaliter inclinat ad illũ eliciendũ: ergo si aliàs voluntas sit potens, talẽ actum elicere, quamuis minima & exilis sit inclinatio poterit, illâ adiuuari voluntas ad talem actũ eliciendum.

21 Tertiò, Motus primò primi qui in voluntate insurgunt circa aliquod obiectum, illã inclinant, vt tale obiectum liberè amet, & hac ratione à SS. Patrib. hi motus respectu actuũ conducentiũ ad meritum, gratia per Christũ appellantur, & tamẽ non mouent efficaciter, sed saluâ libertate, quã destruerent, si efficaciter mouerent: ergo potest dari actus voluntatis inefficaciter mouens ad alios actus. Nec valet respõderi hos motus tantùm mouere per modũ electionis mediis aliis actibus reflexis, qui se habeant per modũ electionis; hoc enim est contra communem Theologorum sententiam. Deinde hoc admisso in eandem difficultatem incidit Hurtado, quia vel ille actus reflexus immediatè mouens per modum electionis est ex se efficax, vel non: si dicat ex se non esse efficacem, iam concedit posse actum non efficacem ex se immediatè influere in alium actum: si dicat esse efficacem destruit libertatem talis actus, quod absurdissimum est, quia sequitur nullum actum directum procedentem ab actu primo insurgente in voluntate esse liberum in se, sed tantùm in electione, quæ reflexè fertur in illum.

Affinis est ratione præcedenti alia desumpta ex com- 22
muni opinione Theologorum; id est, omnes actus meritorios imperari à charitate, in qua si omne imperium ex se esset efficax, omne imperium libertatem destrueret, & omnis actus esset necessarius; & consequenter nullus actus, qui non esset charitatis, meritorius esset iuxta communissimam sententiam, quæ tantum actui in se formaliter libero meritum tribuit, quod concedere durum sanè est.

Vltima ratio sumitur à priori ex natura ipsius volunta- 23
tis, quæ talis est vt ipsa possit se determinare per volitionem liberã allecta & attracta ab alio non prædeterminãte, sed tantùm inclinante ad actum saluâ libertate voluntatis, vt patet in cognitione obiecti indifferenter proposiri, quæ inclinat voluntatem ad actum saluâ libertate ipsius voluntatis, ex vi cuius voluntas mouetur ad actum: ergo eodem modo poterit volitio inclinare ad aliam volitionem saluâ libertate volitionis, ad quam inclinat, & ferri in illam cum indifferentia, ad influendũ de facto, vel non influendum dependenter à determinatione voluntatis, ita vt non solùm volitio necessaria, sed etiam libera valeat imperari.

Nihil apud Hurtadum inuenio contra hanc conclusio- 24
nem præter ea quæ obiici possunt, contra omnes actus imperantes tam efficaces, quàm non efficaces, neque aliquid momenti existimo posse adduci in suffragium sententiæ Hurtadi: si obiicias actiones externas nõ posse depẽdere ab imperio inefficaci, sed necessariò requiritur imperium efficax, & ex hoc inferas idem dicendum esse de actionibus externis. Respondeo facilè actiones externas in se non esse liberas formaliter, ac proinde vt absolutè sint, requiri ex parte actus primi absolutum determinatiuum, quod penitùs absorbeat indifferentiam illarum ad existendum, vel non existendum, actiones verò internas voluntatis esse formaliter liberas, ac proinde posse voluntatem se ipsam per illas determinare, etiamsi imperium, quod se tenet ex parte actus primi, absolutè non eas determinet, sed tantùm inclinet ad illas.

§. IV.

Statuitur imperium efficax voluntatis respectu actuum eiusdem potentiæ.

ACtus efficaciter imperans dicetur ille qui talis est 25
naturæ, vt eo posito non possit non esse actus imperatus, & necessariò sit ille eliciẽdus ex suppositione illius. In hoc sensu inquirimus an possit voluntas habere aliquem actum reflexũ, qui illam necessariò determinet ad actum, quem respicit tanquam obiectum, verbi gratiâ, an possit habere actum charitatis quo dicat, volo propter Deum summè beatum, elicere actum internum misericordiæ, qui quidem actus charitatis talis sit, vt illo posito non possit actus misericordiæ non elici à voluntate. Difficultas hæc, vt rectè notauit Suarez t. de gratia, lib. 11. c. 11. n. 10. locum inuenit quando voluntas dicit, volo hic & nunc actum misericordiæ, quia si tantùm actus reflexus respiceret actum misericordiæ futurum, nullo modo posset voluntatem ad illum determinare, quia desiderium quod habeo de actu voluntatis crastinâ die faciendo, hic & nunc non vrget, crastinâ autem die iam non erit, ac proinde non inclinabit ad actum per se ipsum, nisi mediâ sui cognitione, quæ nullum obiectum proponet necessariò determinans voluntatem, quia potest hæc hodie decernere contra id quod heri efficaciter decreuerat; quod si actus heri elicitus adhuc duret, poterit voluntas ab illo in instanti, in quo vrget illius executio per ipsa decreta cessare, & ipsam, hoc est, actum imperatum omittere. Posset tamen procedere difficultas an posset voluntas permanere in illo actu reflexo tempore pro quo directum decreuerat, & talem actum directum omittere. Faciliùs tamen difficultas soluetur si procedat quæstio de actu voluntatis,

qui dicit, hic & nunc volo elicere actum misericordiæ, qui in eodem instanti in quo producitur, corrumpi non potest, ac proinde si ex sua natura efficax sit, necessariò actum misericordiæ inferet.

24 Talem actum possibilem esse affirmat Ripalda disput. 66. sect. 2. Negat P. Vasquez 1.2. disp. 51. num. 36. actum imperantem ex se efficacem, quia tenet nullum actum imperantem voluntatis immediatè influere in imperatum, cuius oppositum defendo. Suar. loco citato n. 11. id negat, quia impossibile iudicat actum imperantem antecedenter ad imperatum, quo dicat voluntas, hic & nunc volo amare, quia cùm ipsa potens sit amare, nullo alio modo meliùs amare vellet, quàm ipsum amorem exhibendo, ac proinde talis actus reflexus superfluus est, ni directum comitetur, vel subsequatur, per modum complacentiæ, quâ gaudeat de amore habito, & iam quasi possesso: si quid probaret hæc ratio concluderet nullum actum reflexum voluntatis adhuc ex se non efficacem posse influere in suum obiectũ, quod falsum esse satis ostendi. Quapropter respondeo voluntatem posse intendere & velle efficere per actum reflexum volitionem, quam elicere potest, quia ipsa volitio est amabilis & sufficiens terminare actum voluntatis ex se conducentem ad illam exercendam, licèt ipsa posset sine tali intentione seu amore reflexo sui ipsius exerceri.

25 Probat hanc sententiam Ripalda: voluntas potest efficaciter imperare id quod est in sua potestate; sed actus contritionis est in sua potestate: ergo voluntas potest illum efficaciter imperare. Confirmatur: voluntas potest appetere efficaciter obiectum quod repræsentatur vt bonum & conducens ad finem intentum ab illa, & aliàs est in sua potestate, sed actus contritionis habet has omnes conditiones: ergo voluntas potest illum efficaciter appetere. Respondeo distinguendo primum antecedens. Voluntas potest imperare efficaciter id quod est in sua potestate imperatiuè, cõcedo: quod est in sua potestate elicitiuè, nego. Distinctionem explico: in potestate voluntatis est elicere actum contritionis, non tamen est in sua potestate elicere actum imperij ex se efficacem respectu actus contritionis, quia actus contritionis est in potestate voluntatis libertate propriâ, non verò libertate imperantis, ac proinde potest liberè elici, non potest tamen liberè (hoc est, imperio libero) efficaciter imperari, quia nequit dari actus imperans ex se efficax respectu actus aliàs liberi libertate propria. Ex his terminos alios distinctionis accipe: Potentia potest imperare efficaciter quidquid est in potestate illius, distinguo: quod est in potestate voluntatis libertate propriâ, nego; quod est in potestate voluntatis libertate imperij, concedo. Diuerso enim modo est in potestate voluntatis actus cõtritionis, & actio externa deambulandi, actio enim externa deambulandi est in potestate voluntatis libertate actus imperantis illam, actus verò contritionis est in potestate voluntatis libertate propriâ eiusdem actus. Ad confirmationem. Respondeo eodem modo voluntatem posse intendere voluntate efficaci obiectum bonum, & conducens ad suum finem, quia tale obiectum est in potestate voluntatis imperatiuè, seu libertate imperij, non verò quia est in potestate voluntatis elicitiuè & libertate propriâ. Doctrinam hanc velit nolit tenetur admittere Ripalda; fatetur enim ipse actum contritionis efficaciter imperatum amittere suam libertatem, & tantùm esse liberum secundariò libertate actus imperantis, quo posito sic arguo: Supposità libertate in actu primo ad actum contritionis, actus contritionis in actu secundo liber est in potestate voluntatis, quæ potest illum elicere, & non elicere; & tamen voluntas non potest efficaciter imperare talem actum contritionis in actu secundo liberum, quia eo ipso quod imperetur amittit suam libertatem; ergo non potest voluntas imperare efficaciter totum id, quod ipsa potest facere: ergo ex eo quod voluntas sit potens elicere contritionem non infertur esse potentem illam imperare.

26 Arguit secundò Ripalda. Voluntas potest efficaciter imperare puram omissionem; ergo potest efficaciter imperare actum positiuum. Respondeo, potest voluntatem non posse efficaciter imperare puram omissionem actus, ad quem eliciendum, vel omittendum voluntas erat indifferens, propter rationem, de actu positiuo traditam.

27 Arguit tertiò: Pœnitentia potest efficaciter intendere suum obiectum, hoc est, compensationẽ pro peccatis: ergo potest illam efficaciter imperare. Respondeo pœnitentiam posse imperare efficaciter suum obiectum, quando hoc est liberum libertate imperantis, seu imperatiuè, non verò quando est liberum libertate propriâ seu elicitiuè. Addo nullum actum virtutis à contritione distinctum fore compensationem peccati, si ab aliquo actu imperanti efficaci procederet, quia actus imperatus efficaciter vt tenet Ripalda, & postea probabo, non est liber libertate propriâ, & consequenter, neque meritorius per se, neque satisfactio pro peccato, vnde si pœnitentia efficaciter intenderet misericordiam ad satisfaciendum pro peccato, destrueret virtutem, quam habet actus misericordiæ ad talem satisfactionem exhibendam, quia destructâ libertate destruitur meritum, & satisfactio actus; Vnde ex hoc capite posset quis moueri ad hæc imperia efficacia neganda, ne concedat hominem formaliter non mereri per actum misericordiæ, quem ex motiuo charitatis, aut aliùs virtutis efficaciter imperauit. Quod docet Ripalda, videlicet actum internum voluntatis, & externum aliarum potentiarum non liberum in se addere rationem meriti supra actu imperantem à quo habent libertatem deriuatam, respectu actuum internorum probabilitate non caret, similem enim doctrinam tradunt Vasquez & Suarez quos referam Contr. 11. Punct. 3. num. 15. asserentes electionem tantùm liberam libertate intentionis in se meritoriam esse. In hac tamen materia oppositum fert communis sententia iuxta quam argumentum instituo. Suarius enim & alij quos adducit Ripalda asserentes actum efficacem imperantem non adimere actui imperato rationem meriti censent actum imperatum adhuc supposito imperio efficaci liberum permanere. Dixi nullum actum virtutis à contritione distinctum efficaciter imperatum fore satisfactionem pro peccatis, quia de actu contritionis specialis est difficultas; si enim ex natura sua sit forma sanctificans etiam necessariò elicitus sanctificabit, & erit compensatio pro peccato non per modũ meriti, neque per modũ cõpensationis, sed per incõpossibilitatẽ formaliter, amittet tamen rationẽ meriti, quam haberet, si liberè eliceretur: De hoc Theologi.

Hæc sunt fundamenta quibus probat Ripalda posse vo- 28
luntatem efficaciter per actus reflexos, directos imperare, quibus ego non fido; nihilominus illius conclusioni assentior, & affirmo posse voluntatem actu reflexo alium actum eiusdem potentiæ efficaciter imperare, ita vt posito illo imperio non possit non elicere actum imperatum. Moueor ad hanc conclusionem, quia intentio efficax in omnium sententia cogit necessariò voluntatem ad electionem faciendam, ergo potest actus voluntatis procedere ab alio necessario, qui illum reflexè non respicit, ergo potiori ratione poterit procedere ab alio reflexè respiciente talem actum: maior enim apparet connexio inter actum, quo dico, decerno volitionem conductiuam equi & volitionem decretam; quàm inter actum, quo dico volo ire Matritum, & ipsam volitionem equi conductiuam.

2. Attritio quâ quis detestatur peccata, incompossibilis 29
est cum peccato actuali, ergo actus quo dico, pœnitet me peccasse, & firmiter decerno non peccare imcompossibilis est cum actu peccaminoso omissionis, & commissionis: ergo talis actus vrgente præcepto de actu misericordiæ eliciendo necessariò determinat ad actum misericordiæ eliciendum: ergo est efficax respectu illius mediatè vel immediatè vt postea explicabo.

3. Pone actum amoris Dei super omnia non esse intrin- 30
secè formam sanctificantem, vt fert probabilis opinio, neque illum comitari, neque præcedere habitum gratiæ, quod de potentia absoluta contingere potuit, etsi demus actum amoris Dei super omnia entitatiuè naturalem, de facto contingat, & non opponetur cum peccato tanquam amicitia, & inimicitia, iustitia, & iniustitia. Posito illo actu sine sanctificatione nullus Theologus admittet posse cum illo actu existenti peccatum actuale componi: ergo talis actus est imperium efficax mediatum, vel immediatum, respectu omnium actuum, quorum præceptum illo durante vrgeat: ergo potest voluntas per vnum actum se ipsam determinare ad alium.

Vltimò, quis non rideret hominem dicentem ex se toto 31
animo velle non peccare, & exequi omnes actus præceptos, si illum videret actu peccantem, & omittentem actum misericordiæ præceptũ? ergo hic actus quo quis ex animo dicit, nolo omittere actum misericordiæ, seu volo elicere actum misericordiæ, voluntatem determinat ad ipsum actum misericordiæ præceptum, dixi actum amoris Dei Sanctitate secluſa & actum amoris Dei naturalem

ralem necessitare voluntatem ad actum præceptum mediatè vel immediatè, quia postea dicam, hæc imperia confusa non semper immediatè, determinare voluntatem ad actus imperatos, sed aliquando per modum intentionis media electione, quæ ex motiuo actus confusè imperantis immediatè & expressè imperat tales actus.

31 Id quod contra hanc conclusionem adducitur, voluntatem esse potentiam liberam, & actus virtutis esse liberos, nullius est momenti, quia voluntas etsi sit potentia libera potest aliquando necessariò operari, & plures actus necessariò ab illa oriuntur, actus enim virtutis, tunc sunt liberi, quando procedunt à principiis indifferentibus, si verò procedant ab aliquo principio determinato erunt necessarij, sicut contingit in actu charitatis erga Deum in patria elicito, qui absque libertate à voluntate procedit.

Punctum II.

De imperio particulari indeterminato, & de imperio vago confuso, & vniuersali.

1 STatui iam actum reflexum voluntatis posse habere rationem imperij respectu actus eiusdem potentiæ, quem respicit tanquam obiectum; quod si alicui conuenit omnium primo actui respicienti tanquam obiectum actum singularem, & determinatum voluntatis. Insurgit maior difficultas de actu respiciente obiectum indeterminatum, v.g. de actu voluntatis quo quis dicit, volo elicere actum charitatis vel religionis, an immediatè possit esse imperium respectu alicuius determinati, vel an requiratur alius actus quo voluntas dicat, volo elicere hunc actum. Hurt. 2.2. t.2. disp.135. sect.6. & disp.137. sect.2. & 138. sect.2. affirmat non posse dari imperium respiciens indeterminatè duos actus voluntatis, Ripalda disp.66. sect.3. affirmatiuam partem tuetur: pro qua sic arguit.

2 Posito actu, quo quis dicat, volo elicere actum religionis, vel charitatis, potest voluntas determinatè actum religionis elicere. At tunc actus religionis erit imperatus. Ergo potest dari imperium respectu obiecti indeterminati: maior est certa, quia quocumque imperio secluso potest dari actus religionis; minor in qua vertitur difficultas, visa fuit clara Ripaldæ quia tunc actus ille religionis elicitur, tali modo, vt illo imperio non præcedente non eliceretur, posset tamen aliquis & non cæcus, dicere se non videre claritatem illius, & affirmare actum religionis elicitum tantùm concomitanter se habere respectu illius imperij indeterminati, & illo deficiente eodem modo eliciendum esse.

3 Arguit secundò Ripalda: posito hoc imperio, volo elicere actum religionis vel charitatis, potest voluntas se determinare ad actum reflexũ, quo dicat, volo elicere actum religionis, etiamsi primus actus reflexus non maiorem connexionem haberet cum actu alio reflexo imperante religionem, quàm cum alio actu reflexo, quo voluntas potest imperare charitatem. Confirmatur: Voluntas ex intentione finis non respiciente magis hoc medium, quàm illud, potest moueri ad eligendum hoc medium, & aliud relinquendum, ergo etiamsi actus reflexus imperet actum indeterminatum, & æquè respiciat actum charitatis & religionis, poterit voluntas ex vi illius se determinare ad actum religionis. Respondeo admisso antecedenti negando consequentiam primæ probationis, & secundæ confirmationis; cùm enim voluntas ex intentione finis respiciente media indeterminatè, eligit hoc singulare & determinatum medium, electio medij attingit obiectum formale intentionis, & in multorum opinione ipsa electio ab intentione dependet efficienter: vnde optimum caput peti potest ex quo dicamus hunc actum pendere ab illo, sicut assensus consequentis pendet ex assensu antecedentis, in imperio verò assignato cùm actus imperatus non attingat obiectum imperantis, & actus imperans sit indifferens ad actum elicitum, & ad alium, qui poterit elici, dicet Hurtado nihil esse in actu directo per quod constituatur dependens ab imperato. Eodem modo respondeo de actu reflexo determinato respectu religionis, qui potuit procedere ex actu alio indeterminato, tunc enim actus reflexus secundus respiciet obiectum formale actus primi reflexi respicientis obiectum indeterminatum, & se habebit per modum electionis respectu illius.

Dico primò: Quando voluntas dicit, volo elicere actum 4
charitatis vel religionis, & non se determinat ad imperandum hunc potiùs quàm illum, quia illorum naturas nondum inspectas habet, vel quia pro sua libertate, vult sibi integrum relinquere postea decernere, quem actum sit elicitura, ex vi illius volitionis reflexæ nullum imperium habet voluntas vt determinetur ad actum religionis determinatè, & ad actum charitatis; quod si ipsa se determinauerit ad eorum alterum, talis determinatio erit ex libertate voluntatis, quam habet respectu talis actus omnino independens ab imperio præcedenti. Ratio huius conclusionis est, quia ex vi talis volitionis reflexæ voluntas adhuc sibi integrum relinquit discernere inter hunc actum faciendum potiùs quàm illum, quod nondum fecerat, quia non perfectè nouerat differentias vtriusque actus, vel quia ex vi talis actus reflexi imperantis nondum volebat potiùs se ad hunc quàm ad illum determinare: ergo productio determinata huius actus, non potest imputari illi volitioni, seu voluntati quatenus elicienti volitionem, per quam ipsas voluntas, ius postea eligendi vnum actum præ alio sibi seruauerat. Exemplum imperij externi rem propalabit. Dicat dominus seruo, placet mihi te rusticatum petere, vel domi manere, quid verò horum determinatè sis facturus, apud me statuam, tibique indicabo. Ex vi huius actus nullam habebat seruus obedientiæ materiam, quod si illo insinuato rusticatũ peteret, posset dominus illũ reprehendere, quia rusticatum absque illius voluntate petiisset nec posset seruus dicere, se illius imperio paruisse, quia adhuc dominus voluntatem suam illi non indicauerat practico modo, siquidem maturiori consilio determinandum reliquerat, quod determinatũ munus seruus esset facturus.

Dico secundò. Quando voluntas rectè inspectâ naturâ 5
actus charitatis, vel religionis dicit, volo elicere actum charitatis vel religionis, & non se determinat ad hunc potius quàm ad illum, quia in vtroque inuenit sufficientem amabilitatem, vt imperetur ab illa, & in neutro rationem aliquam inuenit, qua moueretur ad hunc præferendum illi, vel huic illum, & ita circa vtrumque afficitur, vt nolit sibi reseruare ius eligendi, neque vnum alteri præferendi per alium actum, quia vterque illi placet, & vult determinationem vnius præ alio annectere ipsius actus productioni, non verò alij actui imperanti hunc præ alio, tunc talis actus poterit obire munus imperij respectu cuiuscumque determinati, quia voluntas absolutè placet in bonitate cuiusuis actus, quem practicè amat, indeterminatio autem quam habet respectu obiecti non obest imperio facto potentiæ liberæ, quia illa poterit illam determinationem auferre. In hoc enim distinguitur imperium respectu potentiæ liberæ, & potentiæ necessariæ, quod potentia libera potest seipsam determinare, & indifferentiam, quam habet imperium, per modum actus primi auferre ipso actu secundo, potentia verò, quæ ex se libera non est, non potest hanc indifferentiam auferre: vnde si voluntas dicat: volo petere forum vel rusticatum, potentia locomotiua nullum motum exercet versùs illam partem, quousque voluntas determinatè dicat, volo me versùs hanc partem mouere.

Appositum exemplum habes in imperio externo præ- 6
cepti purificationis, Leuitic. cap.12. quo præcipiebatur indeterminatè offerri par turturum, aut duos pullos columbarum, & femina quæ determinatè par turturũ offerebat, præceptum adimplebat, idem præceptum adimpletura eodem modo, si duos pullos columbarum obtulisset. Ea actus externus imperatus procedens ab imperio indeterminato: ergo eodem modo poterit dari actus internus imperatus ab imperio indeterminato. Si enim obediens præcepto à superiori impositio potest se determinare inter hoc vel illud obiectum, salua obedientia subditi ad legislatorem, cur non poterit interna libertas determinare actum imperatũ respectu imperij interni indeterminati, salua obedientia, quam voluntas potest per vnum actum sibi ipsi exhibere præcipienti per alium.

Obiic. Hurtad. disp.137. sect.2. Obiectum imperij vagi 7
non potest existere: ergo imperium vagum non potest esse factiuum illius, neque voluntas potest ex vi huius imperij moueri ad obiectum illius exercendum. Probat antecedens, obiectum imperij vagi est hic actus vel ille indeterminatus & vagus: sed nõ potest produci, neque existere actus indeterminatus & vagus: ergo non potest volũtas ex illo imperio moueri ad exequutionẽ sui obiecti.

Posset eodem modo arguere Hurtado contra præceptum offerendi par turturum,aut duos pullos columbarum,cuius obiectum est vagum,& indeterminatum,& consequenter non poterit exerceri, & præceptum erit de re impossibili, & non practicum. Resp. obiectum imperij respicientis obiectum vagum & indeterminatum, non ita obiectum indeterminatum respicere, vt voluntas imperet actum indeterminatum, aut velit produci actum vagum, illa enim indeterminatio non se tenet ex parte obiecti, neque est volita,sed tantùm ex parte actus,voluntas enim adhuc per imperium vagum semper vult existere obiectum aliquod determinatum ex parte obiecti, quia tamen vult duplex obiectum,inter quæ non vnum alij præfert, dicitur velle indeterminatè non ex parte obiecti, sed ex parte actus. Ad formam argumenti,Respondendum : obiectum imperij vagi non potest existere eo modo,quo terminat tale imperium;distinguo:eo modo quo terminat secundùm id, quod formaliter se tenet ex parte termini, seu ex parte obiecti talis actus, nego : secundùm id quod se tenet ex parte modi,concedo:tota enim indeterminatio non se tenet ex parte obiecti,sed ex parte actus imperantis, qui licet in se determinatus sit respicit illa obiecta modo indeterminato,hoc est,vtrumque indifferenter,ita vt quodlibet illorum ex vi talis actus possit existere, & neutrum præcisè ratione imperij præ alio inferatur ex illo.

8 Obiic.secundò. Imperium vagum & indifferens non potest immediatè, & per se inferre effectum externum absque alio determinante:ergo neque potest immediatè per se imperare. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam ; quia effectus externi procedunt à potentiis nullam indifferentiam determinare valentibus, ac proinde voluntas determinans potentiam externã debet illam determinare ad hanc speciem actus potiùs quàm illius:actus verò voluntatis procedit à potentia potente se determinare ad hunc potiùs quàm illum actum in specie, atque proinde potest illi imperari cum indifferentia inter hunc & illum actum.

9 Dico tertiò.Actus quo volũtas dicit,volo elicere actum virtutis, abstrahens ab hoc vel illo speciali actu, quorum specificæ differentiæ, & speciales bonitates illi nondum fuerunt medio intellectu applicatæ,vel quia si fuerunt applicatæ adhuc sibi voluit voluntas integrum relinquere per alium actum reflexum imperare, & decernere hunc actum virtutis potiùs quàm illum eliciendum, non potest immediatè imperare actum specialẽ,quia ex vi illius actus nondum est explorata voluntas circa aliquem actum, ita vt absolutè possit dici,hic actus placet voluntati,quia cum illo actu,quo dicit, volo elicere actum virtutis compossibilis est actus,quo dicit, nolo elicere actum temperantiæ & sic de quocumque alio actu. Si verò haberet voluntas differentias omniũ actuum virtutum ad illius satietatem inspectas,& diceret, volo elicere actũ virtutis, idem esset ex parte obiecti,& ex parte modi,ac dicere, volo elicere actum religionis,vel iustitiæ, vel temperantiæ, & in hoc casu philosophandum est modo dicto de imperio particulari indeterminato.Quod dixi de actu,quo dicit voluntas, volo elicere actum virtutis,eodem modo intellige de actu quo dicit, volo adimplere legem, quando lex adimpleri potest actibus specie diuersis.

10 Dico quartò.Quando voluntas diceret,volo adimplere totam legem, seu, volo elicere actus, ad quos teneor ex præcepto, si inspectos habeat speciales actus sibi coniunctos,est idẽ ac dicere,volo elicere actũ iustitiæ mihi præceptũ,& actum charitatis ; ac proinde illa volitio poterit vices imperij gerere respectu cuiuscũque actus præcepti. Si verò volũtas inspectos non habeat actus speciales præceptos,neque adimpletiones legũ secundùm suas rationes specificas,talis volitio non potest esse immediatum imperiũ respectu specialis actus v.g. actus charitatis præcepti. Hanc secundam partem conclusionis defendit Hurtadus suprà Moueor ad hanc conclusionem quia illa volitio respiciens rationẽ communem actuum præceptorum,licet ex parte obiecti sit eadem,ac volitio, quæ dicit, volo elicere hunc actum & illum actum præceptum, tamen ex parte modi est longè diuersa,quia ex modo tendendi in singularia proposita in ratione cõmuni abstracta,ita voluntas fertur in illa ex parte actus, ac si nullo modo rationes peculiares amaret,sed tantùm rationem cõmunem,sicutcognitio abstractiua animalis,ita fertur in rationale,ac sic rationale nullo modo cogitaretur, neque cognitio animalis vt sic,etiamsi in opinione tantùm præscindente ex parte modi,sit cognitio rationalis, potest regere actum voluntatis tendentem expresè in rationale,ergo volitio illa virtutis in communi ita fertur in specialem actum, ac si illum non amaret, neque poterit illum in actu secundo specialiter imperare.

Ex his constat actum quo quis vult adimplere totam II
legem confusè cognitã,tantùm posse influere in adimplẽtionem præcepti charitatis medio alio actu, qui ex intentione adimpsendi totam legem,dicat,volo adimplere hãc partem legis,hoc est, elicere contritionem præceptã, qui actus respicit motiuum primi illius vniuersalis intendentis totam legis obseruationem,ex quo procedit instar electionis, seu instar actus imperantis partialem exequutionem finis.Huic doctrinæ consentit Hurtadus suprà.

Dico tertiò. In omnibus his imperiis assignatis quædam II
sunt efficacia, quædam inefficacia;potest enim quis inefficaciter velle elicere actum misericordiæ,vel iustitiæ ex vi cuius actus voluntas poterit vtrumque obiectum volitum omittere, vel alterum pro sua libertate elicere : & potest quis efficaciter decernere elicere actum misericordiæ,vel iustitiæ,quo decreto posito voluntas non possit non alterum horũ actuum elicere, & tantùm sit libera ad eliciendum vnum præ alio. Idem dicendum de actu illo seu imperio confuso, quo quis dici, volo elicere actum virtutis, qui licèt immediatè non influat in hunc actum virtutis, sed tantùm potest mediatè illum influere per modum intentionis mediæ electione, quã intentione posita non potest non poni quidquid necessariũ fuerit ad exequutionem finis. Hac ratione attritio efficax detestãs omne peccatum confusè cognitum,& propositum de cætero non peccandi, componi non possunt cum ipso peccato, quia habent rationem intẽtionis efficacis respectu negationis cuiuscumque peccati,ac proinde ex vi illius necessariò est inferenda voluntas exequatiua mediorum, & finis, si talis voluntas necessaria fuerit ad talem exequutionem exempli gratia, istendit quis efficaciter non peccare in posterum,permanente hac intentione occurrit vehemens tentatio committendi peccatum luxuriæ,si ad negationem talis peccati imminentis necessaria sit volitio expressa, quæ efficaciter expresè detestetur tale peccatum,inferenda est ex illa intentione. Similiter si occurrat præceptum eliciendi actum contritionis, si ad hunc eliciendum necessaria sit volitio reflexa,(non dico si necessaria sit antecedenter, hoc est, si sine illa elici non possit, sed si necessaria sit saltem consequenter, quia sine illa non elicietur de facto) quæ dicat, volo elicere contritionem, talis volitio inferenda est ex illa efficaci intentione, quia intentio efficax cogit voluntatem ad efficiendum totum illud, sine quo finis non ponetur eo modo,quo intenditur,de hoc latiùs Contr.11.p.5.

PVNCTVM III.

De imperio non reflexo vbi de materiali electione.

IMperium directum directè tendens in obiectum externum,in cuius adeptionem internus alius actus cõducere potest, propugnat Ripalda de ente supernaturali disp.66. sect.3.quod acriter impugnat Hurt.2.2.t.2. disp.135. sect.6. cum Ripalda sensère sapientissimi recentiores,qui electionem quandam materialem constituũt.quæ nullo modo attingit intrinsecè motiuum formale finis, neque medium propter tale motiuũ,sed solùm electio dicitur, quia nascitur ex fine,& conducit ad finem consequendum: exempli gratia, intendit Deus pœnitentiam non præuiso peccato. Ad hunc finem consequendum necessarium est peccatum, ad hoc necessaria permissio, quam Deus debet apponere, Aiunt Deum non teneri permittere peccatum propter pœnitentiam,sed propter pœnitentiam,vel propter alium finem, quem Deus potuit intendere impropria permissione, etiamsi non præcessisset illa intentio pœnitentiæ. Ne Theologicis terminis quæstio Philosophica obscurior non Theologo fiat, rem explico exemplo in vulgari materia posito. Intendit quis efficaciter ire Matritum,ex hac intentione tenetur eligere medium necessarium ad iter agendum;pono necessariũ esse conducere equum,quia alio modo iter agi nequit. Affirmant hi recentiores illum teneri velle equum conducere, non tamen teneri velle conducere equum propter iter agendum, sed propter hunc, I

vel

vel alium finem, v. g. propter delectationem capiendam de equitatione.

2 Hanc materialem electionem ita ſtabiliunt Recentiores, ex intentione finis ad id tantùm teneor quod neceſſarium eſt ad finem conſequendum: ſed ad finem conſequendum non eſt neceſſaria electio medij propter finem, ſed ſufficit volitio efficacis medij propter quemcumque finem, vt per ſe patet, æquè enim Matritum ibo, ſi poſt intentionem efficacem iter agendi equum conducam ex intentione eundi Matritum, vel ex alia quacumque intentione, poſſeſſio enim, & habitio equi æquè vtilis eſt ad iter agendum, ſiue ex hoc ſiue ex alio fine fuerit comparata. Hac philoſophandi ratione nonnulla componunt recentiores ad Theologiam ſpectantia, videlicet prædefinitionem actus liberi, intentionem pœnitentiæ ante præuiſionem peccati, & alia huiuſmodi.

3 Contra hanc materialem electionem & hunc modum influendi actus directi in alium directum voluntatis, ſic argumentatur Hurtadus: Intẽtio finis debet inducere amorem medij conducentis ad finem: ergò ſi actus charitatis eſt medium ad intentionem actus pœnitentiæ, debet actus pœnitentiæ inducere amorem actus charitatis. Ad hanc obiectionem rectè reſpondet Ripalda intentionem debere inducere amorem mediorum externorum, quæ non poteſt exequi, niſi medio illorum amore, non tamen debere inducere amorem mediorum internorum quæ ſine amore ipſorum poſſunt poni ab ipſa voluntate immediatè eliciente talia media, hoc eſt, actus voluntatis internos, qui ſe habent vt media ad talem finem. Si enim ex intentione quadam teneat conducere equum, teneor velle ipſam conductionem, quæ non poteſt niſi mediâ ſui volitione à me dependere; ſi verò ex alia teneatur elicere actum volitionis, v. g. miſericordiæ, non teneor velle ipſam volitionem, ſeu actum miſericordiæ potentem ſine ſui volitione, neque amore reflexo à me dependere.

4 Arguit ſecundò: Actus externi non ſunt imperati quin ſint reflexè voliti, ergo neque interni. Huic obiectioni ſolutionem iam dedi, actus enim externi ideo non poſſunt imperari, quin ſint voliti, quia non niſi media ſui volitione à voluntate dependent: actus verò interni per ſe ipſos dependere poſſunt, ac proinde non tenet conſequentia petita à paritate actuum externorum ad internos actus.

5 Arguit tertiò. Actus charitatis, & actus miſericordiæ, poſſunt coexiſtere, quin actus miſericordiæ, ſe habeat per modum electionis materialis reſpectu intentionis miſericordiæ: ergo vt actus miſericordiæ ſe habeat per modum electionis materialis debet eſſe volitus electione formali reflectente ſuper ipſum. Sed ſibi initat Hurtad. ſimiliter poſſunt eſſe actus reflexus imperans, & actus imperatus, quin vnus procedat ab alio: ergo imperium non conſiſtit in amore reflexo; Huic obiectioni facilè putat Hurtadus ipſum reſpondere dicentem, actum imperatum eſſentialiter requirere diuerſam actionem, quâ procedat ab imperante, quam non haberet ſi ab ipſo non procederet. Sed iuxta hanc doctrinam eodem modo poſſet reſponderi, electionem materialem non reſpicientem intrinſecè motiuũ intentionis, neque medium propter finem, neque vt vtile formaliter indigere ſpeciali actione, quâ dependeat ab intentione, quam non haberet ſi ab illa non dependeret. Ripalda ſoluit hoc argumentum eodem modo, ac in imperio reflexo, & dicit tunc electionem materialem dependere ab intentione, quando ita exiſtit vt non exiſteret, ſi deficeret intentio; quam doctrinam latè impugno punct. 5. § 4. & 5. vbi probo hos conditionatos euentus inutiles eſſe ad explicandum, & conſtituendum influxum inter imperatum & imperantem: quid ego de hoc argumento ſentiam dabo num. 8.

6 Dico primò. Si intentio determinare poteſt ad illum actum, quem electionem materialem appellant recentiores, nulla alia formalis electio ex vi intentionis neceſſaria eſt. Hanc concluſionem rectè probat ratio facta pro illa ſententia, ſcilicet intentionem finis tantùm obligare ad id, quod neceſſarium eſt ad finem conſequendum, ſed poſita electione materiali non eſt neceſſaria electio formalis, quia æquè vtraque idem conſequitur medium: ergo ſi ex vi intentionis efficacis poni poteſt materialis electio, formalis alia neceſſaria non eſt.

7 Dico ſecundò. Si per accidens coniungatur intentio finis cùm volitione medij propter bonitatem aliquam independentem à fine, electio formalis neceſſaria non eſt. Hæc concluſio ex præcedenti infertur neceſſariò, ſi enim electio materialis determinata ad intentionem ſufficit ad finem conſequendum, ſufficiet etiamſi ab illa non determinetur, æquè enim medium conſequitur volitio medij non reſpiciens intrinſecè finem, ſiue ab illius intentione determinetur; ſiue independenter ab illa procedat. Confirmatur: Intentio efficax non obligat ad amandum neque eligendum medium, quod independenter à mea electione poſitum eſt: ergo non obligabit ad amandum electione formali medium quod independenter à tali formali electione exiſtentiam habet.

Dico tertiò: Intentio immediatè non poteſt determinare voluntatem, neque adhuc inefficaciter ad actum electionis materialiter. Hanc concluſionem docent Hurtadus ſuprà & Soar. tom. 3. de gratia lib. 12. cap. 11. num. 15. quam probo argumento Hurtadi nuper adducto, quod in meis principiis ſic fulcio. Poſſunt illi duo actus quos intentionem, & electionem materialem appellant recentiores coexiſtere, & non dependere vnus ab alio: ergo ad hãc dependentiam aliquid ſuperadditum requiritur, diuerſitatem actionis in actu imperato ſeu dependente ab alio, & conditionalem euentũ, quibus hæc imperia conſtituantur influentia abundè impugno, punct. 5. neque recurſus patet ad coexiſtentiam horum actuum, licèt enim dixerim actum reflexum non poſſe coexiſtere directè, quin hic ab illo dependeat, hoc dici nequit de his actibus quos intentionem, & electionem materialem vocamus, nullus enim ex ſe intrinſecè dicit ordinem ad alium, & ex hac coexiſtentia ſæpe non maior dependentia poteſt inferri huius ab illo, quàm illius ab hoc; poſſunt enim actus reſpicere obiecta, quorum quodlibet ex ſe vtile eſſe poſſit ad aliud, v. g. cupio ſanitatem propter ipſam, & cupio balneum ingredi propter voluptatem quam ex illo capio: hæc duo obiecta poſſunt inter ſe eſſe vtilia quodlibet illorum ad alterum comparandum, ingreſſus enim in balneum vtilis eſſe poteſt ad ſanitatem comparandam: poſſum enim intrare in balneum propter ſanitatem comparandam, & ſanitas vtilis eſt ad ingreſſum in balneum; poſſum enim ſanitatem amare propter ingreſſum in balneum mihi maximoperè delectabilem, ergo quando ſunt hi duo actus, amo ſanitatem propter ipſam: amo ingreſſum in balneum propter delectationem capiendam, nulla eſt ratio propter quam dicamus amorem ſanitatis ſe habere tanquam finem & amorẽ ingreſſus in balneum tanquam medium vel è contra: ergo neuter habebit rationem finis neque rationem medij præcisè ex coexiſtentia: ergo nullum eſt caput, ex quo poſſimus inuenire dependentiam inter duos actus. Si dicas non omnia obiecta eſſe mutuò inter ſe vnum vtile ad alterum. Reſpondeo pleroſque eſſe huius conditionis in quibus tenebit hæc ratio, quia de facto obiecta illorum actuũ mutuò poſſunt eſſe vtilia, alterum ad alterum comparandum, & ſaltem ex falſa apprehenſione in omnibus hæc ratio poteſt inueniri, quia intentio non ſolum determinat ad electionem medii quod in re eſt vtile, ſed ad electionem cuiuſcumque rei, quæ apprehendatur vt vtilis, & vt habens rationem medij, licèt illam non habeat.

Dico quartò. Intentio efficax poteſt immediatè mouere ad actum reflexum, quo ametur electio materialis vt vtilis ad finem intentum. Probo hanc concluſionem, illa materialis electio vtilis eſt ad finem conſequendum, coniungitur enim cùm medio vtili: ergo cognita vt vtilis poterit amari ex intentione talis finis, habet enim ſufficientem bonitatem quæ poſſit amari propter finem intentum: exempli gratia intendo ire Matritum: cognoſco fore vtilem ad talem finem velle conducere equum, etiamſi volitio conductionis equi non illam reſpiciat propter iter agendum, ſed propter equum poſſidendum, vel propter voluptatem capiẽdam ex equitatione. Ex illo fine adeundi Matritum, poſſum actu reflexo eligere propter finem intentum volitionem conducendi equum reſpicientem voluptatem capiendam ex equitatione per ſuammet entitatem, & finem intentum eundi Matritum non per ſuam entitatem, ſed tantùm extrinſecè ratione electionis formalis imperantis talem volitionem, moneo tamen in hoc caſu volitionem directam, qua equum conduco propter voluptatem capiendam non habere rationem electionis, ſed rationem medij imperati ab electione.

De aliis actibus voluntatis inclinantibus voluntatem ad alias volitiones circa idem formale motiuum, v. g. quãdo ex amore Dei amo proximum propter ipſum Deum rectè

rectè monet P. Didacus Ruiz tom.de prouidentia disp. 3. sect.8.num.9.non habere rationem imperantis neque imperati, sed esse nouam extensionem ad idem obiectum motiuum.

II Disputant Theologi à quo habitu procedat actus imperatus,An ab habitu imperantis,vel à proprio habitu, in qua quæstione dicendum omnem actum siue imperantem, siue imperatum procedere ab habitu illius virtutis, ad quem pertinet ex motiuo intrinseco, ita vt si actus charitatis efficaciter imperet actum religionis, actus imperans charitatis procedat ab habitu charitatis, & actus imperatus religionis ab habitu religionis,& tantùm mediatè dependeat ab habitu charitatis, quatenus dependet ab actu charitatis qui dependet à tali habitu charitatis. Ratio huius conclusionis est quia nullus habitus virtutem habet Versandi extra suum motiuum, versaretur autem habitus charitatis circa motiuum religionis, si actus religionis imperatus procederet ab habitu charitatis. Quæstio alia, scilicet cuius speciei sit bonitas imperata,an pertineat ad eandem speciem ad quam pertinet bonitas imperantis, & habeant motiua specie diuersa,est purè Theologica.

Punctum IV.

An imperium natura sua efficax libertatem adimat.

VAria imperiorum genera assignaui & statui posse in quolibet illorum genere aliquo ex natura sua assignari efficacia : est modò definiendum de singulis seorsim sumptis an libertatem adimant voluntati.

§. I.

Propria sententia.

1 SEntentia est Recentiorum,actus imperantes quantumuis natura sua efficaces non adimere libertatem,quam referunt Hurtadus & Ripalda postea citandi, in illius suffragium prædicti recentiores vocant plures Authores, quos, vt bene norant Hurtadus & Ripalda,non ad illorum mentem referunt, quia tantùm illi asserunt voluntatem liberè elicere actum imperatum vel eligere medium vnicum suppositâ intentione vel imperio efficaci, quia illi liberum fuit cessare ab intentione seu imperio, ex quo tantùm infertur actum imperatum esse liberum secundariò libertate deriuata ab imperante. Existimo tamen immeritò dixisse Hurtadum sententiam hanc solum defendi ab his Recentioribus, illam enim expresè tenet P. Suarez lib.12.de gratia c.11. n.14. quam perperam explicat Ripalda, quasi id non asseruisset, quia licèt n.11. ad meritum facilùs defendendum in actu imperato negauerit actus efficaces imperantes, postea tamen his admissis, meritum & libertatem sibi seruare voluit imperatos, est enim illi familiarissimum varios assignare modos, ad eamdem defendendam quæstionem.

2 Sententiam affirmantem actus efficaces libertatem adimere defendunt P.Salas 1.2. t.1 lib.6. disp.1. sect.5. §.*dices sumere*,& disp.2.sect.6. n.66. Ripalda de ente supernaturali disp.63.sect.2. Hurtadus 2.2.disp.136.P.Vasquez & Torres, quos perperam referri ait Ripalda,quia vterque neget hos actus imperantes efficaces absque ratione tamen prohibere vult Ripalda hos Doctores referri pro hac sententia,licèt enim actus imperatos efficaces non concedant, inferunt tamen actus imperatos non fore liberos si tales actus efficaciter imperantes darentur : legatur P.Vasquez 1.2. disp.51. n.58.

3 Dico primò. Actus imperans ex natura sua efficax si determinatum respiciat obiectum actui imperato propriam illius libertatem adimit, & in illum deriuat libertatem quam in se formaliter habet, sicut volitio libera imperans actionem externam illam denominat extrinsecè liberam. Secundam conclusionis partem nullus negabit, priorem sic probo. Talis actus imperans antecedit actum imperatum,& illius est causa,& non est indifferens ad existentiam actus imperati,& negationem illius, sed determinatus ad existentiã imperati; ergo antequam actus imperatus sit determinatus in se ipso,est determinatus in causa,& antequã videatur existens absolutè,vel sub conditione ex positione præcisa actus imperantis infertur necessariò actus imperatus ergo necessitas talis imperati non est subsequens sed antecedens, quia nascitur ex aliquo antecedenti ipsum actum imperatum,& tenente se ex parte principij respectu illius, illa est enim necessitas antecedens quæ nascitur ex aliquo antecedenti ipsum actum.

Respondent Recentiores illam esse necessitatem consequentem, quia nascitur ex determinatione libera voluntatis,contra quos sic arguo. Necessitas actus imperati oritur ex determinatione voluntatis ad actum imperantẽ,ante determinationem eiusdem voluntatis ad ipsum imperatum : ergo licèt nascatur ex determinatione subsequenti seu comitante actum imperantem,nascitur ex determinatione antecedenti actum imperatum:ergo licet non obstet libertati actus imperantis,oberit tamen libertati actus imperati, nihil enim refert determinationem esse subsequentem ad aliquem actum,vt libertatem lædat aliùs, cuius est infallibilis determinatio, quemque causalitate præcedit sicuti contingit in nostro casu. 4

Aliter respondent, voluntatem determinantem se ad actum imperantem, quem nouit connexionem habere cũ imperato,libere se ad illum determinare,ac proinde illam determinationem libertatem non lædere. Resp.voluntatem determinantem se liberè ad actum imperantem, liberè se determinare ad actum imperatum libertate primariò affluente actum imperantem, & secundariò & denominatiuè actum imperatum, non tamen se liberè determinare libertate propriâ actus imperati, sicut contingit in imperio actus externi ad quod liberè se determinat voluntas libertate actus interni deriuata in externum, non tamẽ primariò illi inhærentem. Ratio huius conclusionis est quia libertas propria actus dicit ipsam entitatem actus dependentem à principiis indifferentibus, determinatio autem ad actum imperantem quantumuis hic præuideatur connexus cum imperiò non dicit formaliter entitatem actus imperati,& si illam diceret esset cum dependentia à principio non indifferenti,scilicet ab actu imperante, ergo nullo modo potest dicere libertatẽ formalem actus imperati. In hanc eamdem solutionem coincidit alia,quã dicũt Recentiores actum imperantem esse determinationem radicalem non formalem actus imperati,ac proinde illius libertati non obesse. Contrà : determinatio illa radicalis actus secundi est formalis per modum actus primi ad eundem actum secundum, quâ posita principium non est indifferens ad actum imperatum, & ad negationem illius, sed determinatum ad illius existentiam : ergo aufert totam indifferentiam voluntatis,& inducit necessitatem ad actum imperatum eodem modo ac illam induceret quodcumque principium prædeterminans,quod non est determinatio formalis ipsius actus secundi, per modum actus secundi, hæc enim non distinguitur ab ipso actu, qui formaliter determinat potentiã ad actum secundum,cum negatione cuius cõponi non potest. 5

Confirmatur : Si hoc imperium efficax esset influxum potentiæ absque vlla libertate ipsius, actus imperatus procedens ab illo non posset habere propriam libertatem ergo modò quando actus imperans liberè elicitur à voluntate,actus imperatus eadem libertate caret:Probo consequentiam,actus imperans siue necessarius siue liber sic in se ipso eodem modo præcedit actum imperatũ & est causa illius,& eandem connexionem habet cũ illo,quia actus imperans non influit in imperatum per propriam libertatem imperantis, sed per tendentiam intrinsecam, quam habet in illum tanquam in obiectum : ergo eodem modo propriam libertatem illi adimit, libertas enim propria & formalis actus imperati,& cuiusuis actus voluntatis sumitur ex modo,quo procedit à suis principiis immediatis cũ indifferentia,vt procedat & non procedat ab illis;non verò ex indifferentia,vel necessitate,quam habent principia ad sui existentiam,actus enim liber dicitur, quia processit à cogitatione,à qua potuit non procedere, licet talis cogitatio,& quidquid se tenet ex parte principij respectu illius non sit liberũ, sed necessario existens independenter ab aliqua determinatione voluntatis:ex hoc inferes actum imperatũ procedentem ab imperio libero,vel necessario, in se ipso formaliter esse æquè necessarium,& differre tantùm ex eo,quod actus procedens ab imperio libero,etsi sit necessarius in se ipso,est tamen liber in causa, & libertate causæ deriuata in effectum, sicut est libera deambulatio procedens necessariò ab imperio libero voluntatis. 6

Dicunt alij actum imperantem supponere potentiã indifferentem per cogitationes,quas habet inclinãtes cũ indifferentia ad actum imperatum, ac, proinde non tollere libertatem ad talem actum. Idem diceres de Physica prædeter- 7

prædeterminatione, ipsa enim contingere potest voluntati præuente cogitationibus cum principiis, & circunstantiis quibus libera constituitur, ad actum ad quem qualitas illa prædeterminat, & hac ratione potentiam liberam supponere, & illi necessitatem non inferre. Respondeo imperium posse accidere voluntati independenter ab illo principio indifferenti, ipsum tamen libertatem destruere, quam sine ipso habebat voluntas, quia quoties plures causæ ad eundem effectum concurrunt, & vna connexionem habet necessariam, & intrinsecam cum effectu, effectus ille absolutè & simpliciter est necessarius, licet necessitas non illi ex omnibus causis proueniat, sed tantùm ex illa, quæ cum ipso est necessariò connexa, quæ reliqua comprincipia ex se indifferentia ad actum & negationem illius, ita determinat, vt non possint in consortio talis comprincipij intrinsecè connexi cum effectu, coniungi cum negatione illius, hæc est enim differentia inter libertatem, & necessitatem effectus, quod necessitas sumi potest ex quocumque principio connexo intrinsecè cum effectu, quantumuis inadæquatum sit tale principium etiamsi reliqua comprincipia ex natura sua sint indifferentia ad effectum, & negationem illius; libertas tamen effectus desumenda est ex omni principio adæquato influente secundùm se totum, & secundum quodlibet inadæquatum principium inclusum in principio adæquato indifferenti ad actum & ad negationem illius.

8 Alij respondent hoc imperium libertatem non adimere, quia non est simpliciter necessarium ad actum imperatum qui dependenter ab imperato existere potuit. Contra: Etiamsi hoc imperium necessarium non sit, & sine illo posset fieri actus imperatus de facto tamen ad illum concurrit, & illum præcedit prioritate causæ connexæ cum illo: ergo actus imperatus procedens ab illo, de facto procedit à principio non indifferenti, sed determinato ad sui existentiam: ergo procedit necessariò & non liberè, libertas enim, & necessitas effectus sumitur à principio, à quo de facto pendet & non solùm ab illo principio, à quo necessariò dependere debebat, quia si de facto depẽdet à principio, à quo posset non dependere, tale principium est prius illo, & si connexionem habeat cum ipso effectu, ille erit necessarius in causa, à qua dependet, quæ necessitas opponitur cum libertate formali effectus.

9 In similibus casibus solent plurimi ad scientiam Dei conditionatam recurrere, qui in præsenti dicent Deum potuisse scientia conditionata præuidisse actum imperatum liberè futurum, ac proinde imperium non posse illi libertatem adimere conditione purificata. Hanc solutionem passim Magistri nostri efficacissimè reiiciunt in hunc modum. Deus præuidit actum imperatum sub conditione actus imperantis, vel sine illa? si vidit sub conditione imperantis, non potuit liberum adhuc in statu conditionato illũ videre; si enim ex existẽtia absoluta imperantis infertur existentia absoluta necessariò actus imperati, eadẽ necessitate infertur in statu conditionato, ideo enim est necessaria hæc conditionalis, *si Sol est, lux est*, quia posito absolutè Sole, necessariò ponitur existentia absoluta lucis. Si vidit Deus illum actum imperatum, sub aliis conditionibus, in quibus non erat imperium, impertinens est illa scientia ad hoc vt posito imperio actus imperatus sit liber, quia iam non purificantur conditiones sub quibus actus ille liber fuerat præuisus, vna enim ex conditionibus sub quibus præuidendus est actus, qui in statu conditionato liberè præuidetur, est negatio imperij efficacis, & cuiusuis causæ prædeterminantis ad illum, sicut enim ad hoc vt actus in statu absoluto sit liber, non solùm requiritur procedere ab hac cogitatione, sed non procedere ab aliquo comprincipio determinante, ita in statu cõditionato præuidendus est sub conditione principiorum ex se indifferentium, & negationis totius principij intrinsecè connexi cum tali effectu liberè futuro. Positis autem diuersis principiis in statu absoluto, ac fuerunt præuisa in statu conditionato, non infertur libertas absoluta ex libertate conditionata, quæ tantùm transit in absolutam, quando illius conditiones purificantur: exempli gratia, præuidit Deus scientia conditionata, si ego dedero hanc cogitationem sine imperio efficaci, & sine physica prædeterminatione, erit consensus liber: in statu absoluto dat cogitationem cum physica prædeterminatione, vel cum imperio; non infertur consensum futurum esse liberum, quia effectus qui liber esset, si non procederet ab imperio efficaci, vel à physica prædeterminatione, si procedat à quocumque illorum necessarius euadit.

Dico secundò. Quando voluntas postquam rectè inspectas habuit naturas actus Iustitiæ, & Misericordiæ, & æquè complacens in vtroque efficaciter decernit statuere vnum ex his actibus sub disiunctione, non potiùs hunc quàm illum, voluntas libera non remanet ad componendum cum hoc actu negationem vtriusque actus; est tamen libera & indifferens ad ponendum hunc, potiùs quàm illum, & quemcumque ponat liberè ille procedit ab illa, & totus ille actus secundùm omnia prædicata intrinseca liberè procedit à voluntate, quia omnia prædicata illius sunt identificata identitate physica actus cum speciali differentia illius, quæ potuit à voluntate non procedere, & tota entitas physica huius actus potuit non esse: ergo physicè totus ille actus liberè procedit à voluntate. Dixi physicè totam entitatem liberè procedere à voluntate libertate physica, quia cùm voluntas teneatur elicere alium ex suppositione quod hunc non eliciat, moraliter non reputatur cum plena libertate ad istum, neque libertas cum onere faciendi alium actum, si hunc omittat, æqualem æstimabilitatem habet, cum libertate absoluta omittendi, & in ordine ad meritum libertas hæc nullius est momenti, quia in prudentis æstimatione nullas gratias agere debeo homini, qui tenetur mihi tribuere aureum vnum sub disiunctione, & liberè eligit hunc mihi dandum potiùs quàm illum, alium non minoris pretij mihi necessariò daturus, si hunc non eligeret. Conducet tamen hæc libertas ad meritum quando est inter actus non æquè bonos, si exerceatur respectu actus magis boni, gratias enim agere debeo homini aliàs obligato ad conferendum hoc vel illud bonum, & libero adhoc præ alio præstandum cùm maius bonum mihi liberè confert: suæ obligationi satisfacturus si minus, quod conferre poterat, mihi dedisset. De hac re latè Theologi, vbi de merito, præcipuè tertia parte disputantes de merito Christi in ordine ad opera præcepta. 10

Dico tertiò. De aliis imperiis, quæ immediatè non determinant ad actum imperantem, v.g. de actu quo voluntas dicit, volo elicere actum Iustitiæ vel Temperantiæ, cuius determinationem sibi relinquit per alium actum discernendum, quia nondum illius naturas inspectas habet: & de actu quo dicit voluntas, volo elicere opera præcepta: qui actus mediis aliis determinant hunc actũ hîc & nunc efficiendum, philosophandum est eodem modo ac de intentione efficaci respectu electionis, & exequutionis mediorum, concurrunt enim per modum intentionis, vt explicaui punct. 3. quomodo autem intentio necessitatem electionis inducat dicam Contr 11. Punct. 3. 11

§. II.

Argumentorum solutio.

OBiiciunt 1. Recentiores, qui defendunt actum imperatum esse liberum in hunc modum. Antequam voluntas eliciat actum imperantem est libera ad actum imperatum: ergo si eliciat actum imperatum, actus ille liber euadet. Respond. voluntatem, antequam eliciat actum imperantem esse proximè liberam ad actum imperatum, ac proinde liberè illum elicitura, si illum eliceret ante ipsum actum imperantem, seu independenter ab illo; quando verò aduenit actus imperans, iam volũtas ex vi illius amittit libertatem immediatam, quam habebat, quia libertas actus imperati complebatur per negationem imperantis, quæ destruitur per ipsum actum imperantem, quo posito non manet libertas proxima ad actum imperatum, sed remota in libertate imperantis, quæ imperatum secundariò liberum denominat. 12

Obiicies secundò. Actus odij determinat voluntatem ad omissionẽ amoris, quam ex suppositione suæ existentiæ infert necessariò, & tamen ad amorem liberè eliciendum non supponitur negatio odij; ergo etiamsi imperium prædeterminet ad actum imperatum non supponetur negatio imperij ad actum imperatum liberè eliciendum. Respondeo longè disparem esse rationem, quia licèt odium connexionem habeat cum negatione amoris, & illam necessariò inferat, tamen odium auferibile est per amorem, & voluntas potens est per amorem auferre negationem eiusdem amoris, & odij quæ illam inferebat, & hac de causa 13

non

non supponitur ad amorem negatio odij, neque odium ablatum quia omnia impedimenta actus secundi, quæ per illum destrui possunt non debent supponi ablata ad illum, sic forma quæ impedimentum est respectu contrariæ non debet supponi expulsa ad introductionem contrariæ potentis illam expellere, non enim ad productionem caloris supponitur negatio frigiditatis in subiecto, sæpe enim hæc ab illa procedit: impedimenta verò quæ auferri non possunt per actum secundum debent supponi ad illum ablata, cùm verò actus imperans non possit auferri per actum imperatum, & ex alio capite illum inferat necessariò illi debet supponi aliunde ablatus, vt actus imperatus possit liber euadere: secundò ad actum amoris non supponitur ex parte principij actus odij neque negatio illius, ac proinde quantumuis odium sit connexum cum negatione amoris non supponitur ad amorem aliquid connexum cum illo, neque cum negatione illius, neque ex parte principij supponitur aliquid prædeterminans alteram contradictionis partem; actus verò imperatus supponit ex parte principij actum imperantem connexum intrinsecè cum imperato, ac proinde procedit à principio determinato ad vnam contradictionis partem. Addo actum liberum imperatum supponere negationem actus imperantis influentis in illum, non tamen negationem actus imperantis secundùm suam entitatem nudam, quia si daretur actus imperans non influens in imperatum, illius libertati non obesset, & actum amoris liberum vel necessarium supponeret negationem odij influentis in ipsum amorem, quia non potest actus amoris ab odio procedere, vnde sicut actus imperatus liber excludit ex parte principij influentis in illum actum imperantem, sic actus amoris non solùm liber, sed etiam necessarius excludit ex parte principij influentis in illum, actum odij, à quo neque liberè neque necessariò procedere potest. Vnde ex hoc capite maiorem exclusionem dicit actus amoris odij actus, quàm actus imperatus imperantis actus, quia actus imperatus solùm excludit ex parte principij actum imperantem, quatenus liber, actus verò amoris quatenus liber, & quatenus necessarius excludit ex parte sui principij actum odij, à quo nullo modo procedere potest. Fateor exclusionem, quam dicit actus imperatus, quatenus liber actus imperantis esse quasi positiuam, quia talis actus imperans libertatem illius destrueret; exclusionem verò quam dicit actus amoris actus odij ex parte principij non esse positiuam, quia actus odij tenens se ex parte principij actum amoris destrueret; sed quasi negatiuam, quia actus amoris ab actu odij dependere non potest, quia est incompossibilis cum sua causa, & quia actus odij virtutem non habet producendi actum amoris.

14 Obiicies tertiò. Amor habet necessariam connexionem cum omissione odij, & nihilominus existente amore potest voluntas liberè omittere odium, ergo etiamsi actus imperans necessariâ habeat connexionẽ cum imperato, potuit imperatus esse liber adhuc imperante existẽte. Respõdet Hurtadus disputatione centesima trigesima sexta, sectione secunda, subsectione quarta, paragrapho quadragesimo quarto, voluntatem prius omittere liberè odium, deinde supposita omissione libera, elicere amorem, ac proinde hunc non posse inducere necessitatem illius, quæ ante ipsum supponitur libera. Neque ab hac solutione nimis dissentit Ripalda, qui asserit posse amorem esse quin sit causa inducens omissionem odij, quia potest talis omissio amore existente aliunde induci, quàm per amorem, videlicet per voluntatem purè omittentem, aut per voluntatem reflexam omissionis.

15 Difficultate solutio non caret, videtur enim in instanti in quo est amor, voluntatem non posse liberè omittere odium, sed hanc omissionem tantùm esse liberam remotè libertate, qua amor fuit elicitus, & consequenter videtur non posse produci amorem ex præuisione omissionis liberæ pro eodem instanti, in quo producẽdus est amor, quod sic probo. Omissionem liberè procedere à voluntate, non importat influxum aliquem positiuum, neque actionem aliquam à voluntate in omissionem deriuatam, sed tantùm entitatem omissionis cum potentia ad actum cuius dicitur omissio, & cum negatione entitatis necessariò cõnexæ cum omissione; ergo vt videatur omissio odij libera pro hoc instanti debet præuideri in hoc instanti voluntas cum omissione odij, & cum potentia ad odium, & cum negatione totius entitatis necessariò connexæ cum hac omissione, ergo debet præuideri in hoc instanti in quo videtur omissio libera, negatio amoris necessariò connexi cum omissione: ergo in instanti in quo supponitur omissio odij libera debet supponi negatio amoris: ergo implicat ex suppositione omissionis liberæ in hoc instanti, existentia amoris in hoc instanti, quia suppositâ negatione amoris implicat amor in illa mensura in qua supponitur negatio.

16 Dices ad omissionem liberam non debere supponi negationem amoris absolutè, sed negationem amoris determinantis ipsam omissionem, sicut ad actum liberum non debet supponi absolutè negatio physicæ determinationis influentis in actum, ac proinde etiamsi amor sit in eodem instanti in quo fit omissio odij, dummodò non influat in illam, talis omissio poterit esse libera. Contrà: omissionem esse liberam nihil aliud est quàm entitatem omissionis, & voluntatem esse potentem elicere actum cuius est omissio, & non habere principium determinatiuum, neque inter principium determinatiuum omissionis, & illam determinans vlla potest esse distinctio, quia principium determinare omissionem non dicit aliquem influxum supra principium determinatiuum: amor enim per suammet entitatem determinatiuus negationis odij, per eamdem est determinans in actu exercito ipsam voluntatem ad negationem odij, & illi adimens torà indifferentiam ad odium, ergo vt voluntas videatur libera ad omittendum debet videri cum negatione illius, quod formaliter aufert indifferentiam per suammet entitatem; ergo debet videri cum negatione absoluta amoris: ergo implicat videri omissionem liberam in hoc instanti, quin in hoc instanti videatur absoluta negatio amoris: ergo implicat amorem infundi ex præuisione omissionis liberæ, quia hæc essentialiter dicit negationem amoris, quâ posita implicat amorem existere.

17 Exemplum adductum de actu positiuo rem non conuincit, est enim longè diuersa ratio de actu positiuo libero, & omissione libera, quia cum actus positiuus physicè procedat à causis, potest videri procedens ab his causis, & ex hac præuisione induci qualitas prædeterminatiua ad talem actum, quæ iam non poterit esse illius causa, quia talis effectus supponitur productus, & cùm illius causa, neque circunstantia sit productionis, quam supponit, non potest libertatem adimere tali actui: omissio verò libera non producitur physicè, neque secundùm suam entitatem dependet ab aliqua causa, neque respectu illius datur aliquid quod sit proprie priùs natura, sed tantùm interpretatiuè dicimus procedere à voluntate, ac proinde procedere dicimus à causis productiuis actus cui omissio opponitur, & inductiuis eiusdem omissionis cum quibus de facto tempore coniungitur.

18 Illud verò quod addit Ripalda, amorem non esse necessariò inducentem negationem odij, quia potest voluntas aliunde supponi determinata ad omissionem odij explicatione indiget. Poterit enim negari amorem posse supponere voluntatẽ liberè omittentem actum odij propter rationem iam dictam, & concedi posse amorem supponere voluntatem necessariò determinatam ad negationem odij, & simul affirmari amorem tunc etiam iterum determinare voluntatem ad eandem omissionem odij, quia rectè potest voluntas esse ex duplici titulo adæquato impedita ad actum odij, quorum quilibet illam determinabit ad omissionem, determinare enim ad omissionem nihil aliud est, quàm efficaciter odium impedire. Verum est amorem superuenientem voluntati iam determinatæ necessariò ad omissionem odij, non tollere indifferentiam ad actum, & ad omissionẽ; sed illam ita afficere, vt præcisè ex vi illius quolibet alio secluso necessariò futura sit omissio, & hoc est voluntatem ad omissionem determinare, quod essentialiter non est connexum cum ablatione indifferentiæ, est enim hæc quasi effectus secundarius determinationis, quæ ablatio indifferentiæ dicitur quando immediatè indifferentia præcessit, & hac non præcedente est pura determinatio, sicut non esse lucis dicitur lucis corruptio quando hæc immediatè præcessit, quod si lux non præcessit immediatè ipsius non esse dicitur. Expulsio enim in esse expulsionis completur per extrinsecam denominationem: sic determinatio, quæ est non esse indifferentiæ, expulsio indifferentiæ dicitur seu ablatio illius, quando indifferentia immediatè præcessit, & aliunde priùs non supponitur ablata, addit enim ablatio indifferentiæ supra determinationem extrinsecam quãdam denominationem

desumptam

desumptam ex indifferentia præcedente, & aliunde non ablata.

19 Ad argumentum contra nostram conclusionem adductum facilis est solutio, quidquid sit de præcedenti, negando voluntatem liberè omittere odium in instanti, in quo elicit amorem obiecti, libertate proxima & immediata odij, tantùm enim illa omissio est libera, quatenus liber est amor illam inducens, quod si ante amorem voluntas se determinauerat ad omittendum per actum quo dixerat, volo omittere, illa dererminatio positiua, seu ille actus quo reflexè amabatur omissio, libertatem habebit, quam posset habere etiam, si amorem non præcederet, quia amor non illum inducit, ipsa tamen omissio in se est necessaria, neque talis volitio reflexa quidquam conducere posset ad propriam libertatem immediatam omissionis, sed potiùs si efficax esset illam destrueret.

20 Obiic. quartò. si Actus imperans, libertatem adimit imperato: ergo si quis morte imminente ex affectu pœnitentiæ imperaret efficaciter charitatem, talis actus charitatis liber non esset: ergo non haberet meritum charitatis: ergo talis homo non consequeretur suam iustificationem, vel si illam consequeretur, eandem esset consequuturus, si posito imperio efficaci charitatis, charitatem non eliceret ex defectu habitus, vel auxilij extrinseci, quia in vtroque casu eandem exerceret libertatem. Multa inuoluuntur in hac obiectione, quæ breuiter attingam, & Theologis latiùs expendenda remittam, quia captum Philosophi superant. Opinatur P Vasquez, quem plurimi sequuntur actum contritionis perfectæ per se ipsum esse formam sanctificantem, in qua sententia obiectio nullam vim habet, quia licet contritio non haberet proprium meritum, per suam entitatem hominem sanctum redderet, quam sanctitatem non haberet homo ille, quatumuis illam efficaciter imperaret, si de facto illam non eliceret, quia effectus formalis Physicus formæ, non datur per imperium formæ, sed per ipsam formam. Sentiunt alij effectū charitatis non posse efficaciter imperari ab actu aliùs virtutis, in hanc sententiam inclinat Hurtadus suprà §. 50. illam tenent Doctores relati punct. 1. §. 2. num. 13. asserentes actum perfectioris virtutis non posse imperari ab actu virtutis imperfectioris, ex quo infertur actum charitatis perfectissimum omnium actuum à nullo posse imperari. Defendit Ripalda suprà sect. 4. actum imperantem non adimere proprium meritum actui imperato, etiamsi illum expoliet libertate, & asserit actum internum, & actionem externam addere meritum supra actum efficaciter imperantem, ita vt distinctum præmium correspondeat largitioni eleemosynæ, à præmio respondente actui interno illam imperanti, & distinctum actui misericordiæ, à præmio respondente actui charitatis illum efficaciter imperanti: pro qua opinione adducit Scotum cum suis, quæ respectu actuum internorum maius fundamentum habet quàm respectu actionum externarum, quia actus interni intrinsecè motiuum honestum respiciunt distinctum in imperato, & imperante, ac proinde libertas cadens, licèt secundariò, supra actum imperatum, cadit suprà maiorem honestatem, quam si solum afficeret actum imperantem, ac proinde maius meritum potest constituere, quod non est in imperio actionis externæ, quæ ex se nullum motiuum respicit. Iuxta hanc sententiam nullam vim habet proposita obiectio. Sentiunt alij actum contritionis esse physicam dispositionem ad habitum gratiæ, & iuxta hanc sententiam homo ille eliciens actum contritionis, etiam sine propria libertate iustificationem obtineret non per modum meriti, sed quia poneret dispositionem physicam, quam necessariò consequitur forma. Vltimò si nulla ex his sententiis admittatur, dici poterit Deum acceptare meritum illud hominis elicientis necessariò actū charitatis, ex imperio libero actus pœnitentiæ ad gratiam habitualem conferendam, quia cùm gratia habitualis detur homini peccatori, non vt præmium meriti de condigno, sed de congruo, poterit intuitu maioris minorísve meriti conferri ex voluntate Dei, cùm nullum meritum gratiæ, quâ homo de facto fit iustus illam de condigno promereatur: ita sentit Hurtadus suprà.

21 Vltimò aduerto, quod etiamsi concedatur idem præmium respondere homini iusto vel peccatori imperanti ex se efficaciter per actum charitatis actum misericordiæ, siue eliciat actum misericordiæ, siue non illum eliciat ex impotentia physica, non ideo concedi correspondere homini illi imperanti efficaciter actum misericordiæ, quod tribueretur, si actum misericordiæ, & actum charitatis liberè eliceret, quia actus misericordiæ elicitus ab imperio charitatis meritum non habet distinctum ab imperio charitatis, quod haberet si procederet imdependenter ab illo, & ob hanc rationem, qui efficaciter desiderat elicere actum virtutis, quem non elicit, non meretur id quod mereretur, si talem actum liberè eliceret, quia tale imperium efficax non potest esse actus liberè eliciendi, implicat enim actum in sensu composito liberum imperari, posset tamen concedi, si opus imperatum adhuc non addat meritum supra internum imperium, hominem efficaciter imperantem ex charitate actum misericordiæ idem præmium reportaturum, si actum imperatum eliciat, siue illum ex defectu concursus, vel ex alio capite non eliciat. Hæc ad Theologum attinent, ideo illa non probo, sed refero, ne meus Philosophus terminis Theologicis non auditis terreatur.

Punctum V.

De influxu imperij inefficaci,

Vbi maximum fundamentum exhibetur ad omissionem liberam, & ex motiuo defendendam.

Difficultatem hanc diligenter inquiram, ex illa enim pendet solutio aliùs celebris, præcipuè inter nostros recentiores, de influxu voluntatis in puram omissionem.

§. I.

Status difficultatis proponitur.

Actus reflexus voluntatis alium actum eiusdem potentiæ tanquam obiectum respiciens, illiúsque existentiam determinans actus imperans dicitur respectu sui obiecti, in quod influit, procedit enim actus imperatus ab imperante determinatus, v.g. actus quo ego volo elicere contritionem propter iustificationem consequendam imperans est respectu contritionis, vt iam vidimus suprà. Est difficultas. quæ sit causalitas, mediâ quâ imperans influit in imperatum, quídve in rerum natura ponatur, ratione cuius dicamus hunc actum contritionis prouenire ab alio actu imperante. Procedit quæstio tam respectu actus imperantis efficaciter, quàm inefficacis, ex suppositione quod detur imperium efficax, & inefficax respectu actuum eiusdé potentiæ volitiuæ, & vrget difficultas præcipuè in imperio inefficaci, quod potest esse cum effectu, & sine illo, & connexionem non habet necessariam cum actu imperato, & fortiter premit, cùm ponuntur duo imperia inefficacia respectu eiusdé actus imperati, verbi gratia, habet quis actum imperantem, quo dicit, volo elicere actum contritionis propter meam iustificationem consequendam, & simul alium actum quo dicit, volo elicere contritionem propter obediendum legi, quâ tenor contritionem elicere. Supponamus positis his duobus imperiis hominem contritionem elicere, quæ potest à quolibet illorum imperiorum procedere, & non procedere, & ab vno procedere, & non ab alio, quid speciale erit in contritione quando procedit ab actu illam imperante propter propriam iustificationem, quod non haberet si imperaretur non ab illo actu sed ab alio respiciente legis obedientiam, quidve quando ab vtroque, vel à neutro contritio procedat. 1

In actu imperij efficacis respectu actus imperati, facilior apparet quæstionis solutio, quia cùm de ratione imperij efficacis sit connexio cum actu imperato, videtur non posse dari imperium efficax sine actu imperato procedente ab illo, ac proinde posito imperante, & imperato, necessarium est hunc procedere ab illo, ac proinde dici poterit hanc processionem, seu dependentiam consistere in coëxistentia duorum actuum. Nihilominus adhuc in imperio efficaci difficultate non vacat nostra quæstio, quia multi volunt de ratione imperij efficacis non esse actu influere, & determinare actum imperatum, sed tantùm ad illum determinare sub conditione, quod non esset extiturus. Vnde si ego à me, vel à Deo determinatus, contritionem elicerem, & simul haberem 2

haberem imperium efficax contritionis, hoc imperium determinaret ad contritionem, neque in illam influeret; ita Ripalda libro tertio de ente supernaturali, disputatione sexagesima septima, sectione tertia, numero sexto. Rectè explicatur hæc doctrina exemplo intentionis, quæ determinat ad amorem mediorum, quæ non supponuntur non verò ad amanda illa, quæ independenter ab intentione existentiam habent, vnde qui intendit equester ire Matritum, si iam supponatur habere equum non tenetur equum quærere, nec illius acquisitionem, seu possessionem eligere ad iter agendum. Ex quo videtur inferri influxum actus efficaciter imperantis non consistere in simultate illius cum actu imperato.

3 Dicam in quo consistat influxus actus imperantis efficacis & inefficacis, qui actum imperatum respicit tanquam obiectum, quod reflexè amatur; aliud enim imperium, quod defendit Ripalda disput. 66. section. 3. num. 14. fine hac reflexione per amorem directum obiecti externi, ad quod potest conducere alius actus voluntatis, verbi gratia, actus amoris Dei, qui immediatè moueat ad impletionem legis propter motiuum alicuius specialis virtutis, dicam influere per modum intentionis efficacis respectu finis media electione; influxum verò intentionis in electionem, medium electum & executionem finis explicabo Controuers. 11. Punct. 6.

§. II.

Thomistarum sententia euertitur.

4 NOnnulli Thomistæ quos refert Lorca, 1.2. q. 114 inter quos Zumel 1.2. q. 114. art. 4. disp. 2. in append. concluſ. 3. docent actum imperantem impingere nescio quem modum superadditum actui imperato, ratione cuius constituitur dependens ab imperante & imperatus dicitur.

5 Hanc opinionem iure optimo reliciunt omnes nostri Authores, tanquam destitutam omni fundamento, & manifestè rationi oppositam, quod sic probant: absque illo modo superaddito rectè intelligitur actus imperatus procedens ab actu imperante: ergo absque fundamento talis modus physicus constituitur. Secundò, quia intelligi nequit quid sit modus ille, quo actus imperatus constituitur in ratione imperati, non enim potest esse supernaturalis, quia sæpe actus naturalis imperat actum supernaturalem, & ratio imperij procedit ab actu naturali, nulla verò entitas naturalis potest quid supernaturale producere; Deinde non potest esse naturalis, quia sæpè procedit imperium ab actu supernaturali, & ordinatur ad finem supernaturelem; ergo debet esse supernaturalis. Neque potest esse relatio transcendentalis inhærens actui, quia omnis relatio transcendentalis non respicit terminum vt purè terminum, sed aliquam denominationem illi tribuit, & aliquid circa illud præstat, nihilque potest præstare actui talis modus circa obiectum, nisi illud appetendo: quod si hoc præstet, illa ratio imperij formaliter erit actus voluntatis: non est autem intelligibilis affectus voluntatis affectui inhærens.

6 His rationibus sententiam Thomistarum impugnat Ripalda disp. 60. citata sectione, quibus ego minimè acquiesco, & si fortior mihi alia non esset, illam amplecterer, vt rem ex difficilioribus totius Philosophiæ clarè explicarem. Rationes adductas expendam, & propriam dabo. Ad primam dicent Thomistæ maximo fundamento, & summa necessitate assignari hunc modum, quia sine illo non potest solui præsens difficultas, neque aliquid assignari per quod constituatur actus imperatus ab imperante procedens. Frigidum autem erit argumentum, quo tu probes inuenisse modum alium constitutiuum imperij passiui in actu imperato: quicumque enim excogitatur non sine difficultate defenditur, tantum abest vt efficaciter possit conuinci, talem modum esse sufficientem, & aptiorem ad imperium defendendum modo illo superaddito à Thomistis inuento.

7 Minùs vrget secunda ratio, qua modus hic reiicitur, quia illius natura non cognoscitur, & non potest esse naturalis, neque supernaturalis propter rationes suprà adductas. Respondeo pro Thomistis, modum illum actui imperato adiunctum fore naturalem, si procedat ab actu imperante naturali, neque inconueniens est modum naturalem constituere actum supernaturalem formaliter imperatum: si inconueniens non est actum supernaturalem imperari actu naturali, in opinione Ripaldæ, præcipuè cum ipsa admittat habitum naturalem reddere potentiam facilem ad actus supernaturales, ad quos naturalis habitus ab actibus naturaliter productus effectiuè concurrit. Thomistæ verò negantes actum supernaturalem posse imperari actu naturali rectè defendent imperium formale actus supernaturalis esse supernaturale, quia semper ab actu supernaturali procedit. Si constituatur actus imperans, & imperatus supernaturalis, facilè poterit defendi modum illum superadditum imperij esse supernaturalem. Vltimò si actus imperans sit supernaturalis, & imperatus naturalis dici poterit modum imperij esse naturalem, quia ordinatur ad constituendum imperatum naturalem actum, neque inconueniens fuisse productum ab actu supernaturali: sæpe enim repetit Ripalda entitatem supernaturalem posse entitatem naturalem producere sicut in sua opinione contingit in actibus supernaturalibus, qui intendunt naturalem habitum productum ab actibus naturalibus respicientibus idem formale obiectum. Ex his constat modum illum respicientem actum imperatum quem informat, vel imperantem à quo procedit, posse esse naturalem, si tamen respicit vtrumque actum, tam imperatum, quàm imperantem supernaturalem, optimè poterit illi supernaturalitas competere. Vltimò, quod adducitur in relatione transcendentali, doctrina iam tradita, alia non indiget solutione, quia modus ille iuxta dicta immediatè respicit actum, quem constituit imperatum, & medio hoc, & non alio modo obiectum, sicut præsentia cognitionis, respicit ipsam cognitionem, quam præsentem constituit, & non obiectum, nisi remotè, quia respicit cognitionem respicientem obiectum.

8 Efficaciùs contra hunc modum superadditum arguo. Modus iste est superadditus actui imperato: ergo supponit substantiam actus imperati tanquam subiectum; ergo supponit illam iam productam à suis causis. Antecedens est aduersariorum conclusio, prior consequentia vix ab ea adhuc formaliter differt, & ex ipsis terminis patet, posterior vndequaque est firmissima, quia quidquid supponitur existens, debet supponi dependens à suis causis, & procedens ab illis si non sit ens increatum, cùm ad existentiam rei necessariò supponatur actio, mediâ quâ à suis causis recipit esse. His factis illationibus procedit argumentum; modus ille supponit subiectum iam productum & dependens à suis causis, ergo non potest illud constituere dependens ab illis. Probo consequentiam, dependentia actus imperati à suis causis est prior illo modo: ergo non potest esse illo posterior, & ab illis dependere.

9 Dices modum illum supponere actum dependentem ab aliis causis, à quibus illum non constituit dependentem, non tamen illum supponere dependentem ab actu imperante, ac proinde posse ab hoc illum dependentem constituere. Contra: actus imperans per se & immediatè non influit imperatum, sed imperat aliis principiis, vt influant in illum, & quia reliqua principia ab imperante determinata in illum influent, dicitur actus imperatus ab imperante dependere: ergo modus ille, qui non potest constituere actum imperantem dependentem ab aliis principiis, non poterit eum ab actu imperante dependentem constituere: sed sic est quod modus ille supponit actum imperatum dependentem ab aliis principiis, vt probaui, ergo non potest esse ratio vt ab illis dependeat, ergo neque vt ab imperante, quia ab hoc non nisi mediis illis dependet.

10 Non restat aliud latibulum præter illud Thomistis satis notum, de diuerso causarum genere, in quibus affirmant rem posse esse priorem & posteriorem, quod præclusi in Physica, illud tamen libens modò Thomistis aperio, quos intra illud insequor. Actus imperatus supponitur in genere causæ materialis ad hunc modum à Thomistis inuentum: ergo etiamsi ex vi illius, quod supponitur ad hunc modum non supponatur actus ille dependens à causa efficiente (quod numquam concipere valeo) saltem in illo priori supponitur actus determinatus, vt in alio signo efficienter dependeat, quia implicat esse in hoc signo in genere causæ materialis, quin saltem in alio sit dependens in genere causæ efficientis: ergo antequam existat modus ille ex vi entitatis actus quatenus suppositæ in genere causæ materialis intelligitur determinatus, vt existat, & vt dependeat saltem in alio signo: ergo non poterit imperium illud

illud determinare,vt existat, & vt dependeat , vel saltem eodem modo existeret,& dependeret , siue modus ille illi adueniat,siue non adueniat ; ergo numquam ita erit actus imperatus ex vi imperantis,vt hoc deficiente ille deficeret.

§ III.

Recentes nostræ Societatis impugnantur.

10 REcentiores ex nostris apud Ripald. suprà , cùm nihil inuenirent,quo possit actus imperatus cõstitui in actu secundo ab imperante dependens, neque aliquid superadditum auderent actui imperato concedere,ad actiones recurrerunt , asseruntque actum constitui imperatum ex vi huius actionis,mediâ quâ non procederet ab efficiente , si imperatus non esset , sed mediâ aliâ , quæ à nullo potest imperari, quia hoc quod est imperari,& non imperari intrinsecum est actionibus , & illis competens per suasmet entitates.

11 Nouum non est in similibus angustiis,cum nullus effectus neque accidens superadditum potest inueniri ad formalitatem constituendam , solamen ab actionibus petere: sic P. Lugo grauissimâ si qua est in re philosophica difficultate oppressus durationis assignandæ, eidé entitati potenti in diuerso tempore durare ad actiones confugit t.de Incarnatione disp.19.sect.1.n.20. vbi dixit rem habere hanc durationem esse per hanc actionem à suo efficiente depẽdere.P. Herice disp.17.c.2.n.30.vt assignaret aliquid speciale in gratia destruente peccatum veniale, diuersam actionem constituit , quâ producitur gratia intra sacramentum destruens veniale peccatum ab actione,quâ extra sacramẽtum gratia producitur,& cum veniali componitur. Eodem modo ibidem disp. 19. diuersa connotata dedit decretis, quibus Deus ex diuerso motiuo eundem effectum producebat petita ex diuersitate actionum. Et noster Arrubal tom.1.1.p.disp.38.c.4.& 5.hæc diuersa connotata constituit ex diuersitate actionum , quàm ex diuerso fine operantis venatur.

12 Hanc diuersitatem actionum, quam prædicti Recentiores ex relatis Magistris desumere potuerunt multis reiicio.In primis eodem modo possent prædicti Recentiores constituere actus per suasmet entitates imperatos,ac constituunt actiones ; sicut enim ipsi asserunt hanc actionem non posse non esse imperatam,& aliam fore, & non istam si in voluntate non præcessisset imperium , cur non dicent hunc actum per se ipsum esse imperatum,& alium fore,& non istum,si voluntas actum imperij non elicuisset?eadem enim de actione,& de ipso actu est difficultas, sicut enim non possumus experientiâ conuincere hanc eandem numero actionem posse imperari,& non imperari,sic non poterimus eâdem id de actu demonstrare. Rationes autem quibus diuersitas actionum potest impugnari , & propugnari,eædem actibus valent aplicari. Addo in opinione maioris partis Philosophorum actum vitalem in suo conceptu essentiali dicere actionem,ac proinde non posse dari diuersam actionem sine actus diuersitate.

13 Secundò,eandem opinionem impugno. Actus imperans per se & immediatè non influit physicè in actum imperatum,sed determinat seu inuitat alia principia vt illũ producant;ergo non diuersificat actionem.Probo consequentiam:quidquid principia faciunt determinata ab hoc principio,possunt immediatè à se ipsis determinata facere , sicut possum ego eandem actionem exercere determinatus ab alio agente extrinseco,vel à me ipso liberè talem actionem intendente,ergo possunt principia producentia actũ imperatum determinata ab imperante eundem actum producere,actu imperante non præcedenti, sed à se ipsis determinata,vel à Deo prædefiniente actionem, quam principia libera adiuta imperio,vel illo destituta posset elicere.

14 Actionis tas omnes tristis vmbra negationum insequitur.quæ illos sæpe modò vexauit, & eodem rerum *non esse* illorum rationem confodit,& illorum sententiam ad miserum *non esse* reduxit;sic idem argumentum in hac materia instituì , quod quàm plures Theologi contra Arrubalem & Herice relatos validissimè tradunt.Omissio actus potest esse libera ibsq; vllo imperio,& potest ab imperio procedere, possum enim ego furtũ omittere determinatus actu voluntatis,quo dicam,volo omittere actum voluntatis tẽdentem in furtum propter Deum summè bonum , & possum omittere eundem actum internum furti absque hoc actu imperij reflexo. In vno casu omissio procedit ab imperio,in altero erit independens ab illo.in vtroque est eadem negatio actionis,quia est negatio totius actus tendentis in furtum,& nulla reperitur actio positiua : ergo omissio quæ potest esse independens ab imperio constituitur dependens absque noua actione , ergo non est necessaria noua actio,vt idem actus,qui erat independens ab imperio, constituatur dependens.

15 Dices non esse necessariam hanc actionem in negatione,in qua non potest noua excogitari actio,secùs in actu positiuo , qui verè per actionem dependet & per diuersas dependere potest.Contrà;in omissione respectu cuius non potest dari noua actio,non requiritur hæc, vt constituatur dependens ab imperio:ergo in actu positiuo , in quo possibilis est actio non requiretur:sic enim arguo:eadem omissio omnino intrinsecè inuariata potest imperari , & non imperari:ergo eadem actio intrinsecè inuariata poterit imperari,& non imperari. Rursus omnes tenẽtur assignare in omissione per quod constituatur dependens ab imperio sine vlla actionis variatione : ergo modus ille omissioni assignatus,in quo illius dependentia ab imperio consistit, poterit esse communis actui positiuo , cuius dependentia ab imperante per eundem modum poterit explicari.

§. IV.

Ripaldæ sententia exponitur , illiúsque fundamenta soluuntur.

16 PAter Martinez de Ripalda dictâ disp.67. sect. 3. asserit actum imperatum procedere ab imperante , non esse aliud,quàm mouente imperante fieri imperatum, & volũtate non eliciturâ,nisi imperans rapuisset. Quare tria importat hic influxus ; existentiam actus imperantis in actu primo mouentis;existentiam actus imperati , seu potentis imperari;& veritatem conditionatam,qua verum est dicere,si non esset actus imperans non esset imperatus. Vnde si sunt duo imperia respectu eiusdem actus imperati, illud imperans influet in imperatum , respectu cuius verum sit dicere,si non esset hoc imperans hìc & nunc , neque aliud supplens vices illius,non esset actus imperatus : exempli gratiâ,est actus imperij quo ego dico, volo elicere amorẽ propter propriam iustificationem , hùnc comitatur alius actus imperij,quo ego dico volo elicere actum amoris Dei propter adimplendum præceptum,de dilectione Dei, elicio de facto dilectionem.Si verum sit dicere,secluso imperio respiciente adimpletionem legis, existeret actus amoris,non extiturus si simul remoueretur imperiũ respiciens propriam iustificationem,certum est hoc imperium iustificationem respiciens influere adæquatè in actũ amoris;rursus si verum sit,si deficeret quilibet horum actuum imperantium,dummodò permaneret alter, esset actus imperatus,non futurus si vterque deficeret, tunc dicetur vtrũque imperium adæquatè influere in imperatum, tandem si ex defectu cuiuslibet actus imperantis,etiamsi alter permaneret,non esset futurus actus imperatus, qui est modò ; tunc nullum imperium adæquatè influeret in imperatum,sed ab vtroque adæquatè actus imperatus adæquatè dependeret, & à quolibet inadæquatè. Quando actus imperans vnicus est,facilius cognoscitur influxus,si enim verum sit dicere,si imperans non esset,non esset actus imperatus , in imperatum influit;si autem verè dicatur , etiamsi non esset actus imperans hic & nunc esset imperatus , imperans in imperatum non influit.

17 Ex his deducit Ripalda processionem quasi passiuam actus imperati , dicere in recto ipsum actum imperatum, & in obliquo actum imperantem , & veritatem conditionatam suprà explicatam. Eodem modo explicat Ripalda influxum cognitionis, & affectus , seu motus præuenientis libertatem in actum liberum.Sed notat doctrina suprà traditâ tantùm explicari influxum actualem actus voluntatis à cogitatione,& affectu non per se,& essentialiter requisitis ad elicientiam actus,quia in his quæ per se requiruntur semper necessaria veritas conditionata , si talis affectus, seu talis cogitatio non existunt , non daretur actus voluntatis Vnde ex hac veritate non possumus deducere influxũ in actum,sed totus in his desumendus ex ipsa entitate necessaria ad actum , & ex veritate conditionata , quâ verum est voluntatem his positis esse consensuram : neque inspicienda est alia veritas,videlicet,si hæc non poneretur non esset consensus , quia hæc necessaria & communis cogitationi , & actui influxuro , & non influxuro.

Quare, ait Ripalda, nostræ Societatis schola desumens efficaciam cognitionis ex defectu conditionatè futuro, intelligenda est de cogitatione per se necessariò requisitâ ad actum. Vltimò concludit influxum actualem actus necessarij, seu liberi imperij voluntatis, & cogitationum in actu, ad quem necessariò non requiruntur, dicere veritates conditionatas suprà explicatas; influxum verò cogitationis seu actus voluntatis in actum qui non potest fieri sine illis, tantùm dicere simultatem eorum, quæ per se requiruntur ad effectum cum entitate ipsius effectus. His fideliter opinionem retuli Ripaldæ desumptam ex sect. 3. vbi eam tradit ex doctrina tradita sect. 5. ad argumentorum solutionem.

18 Laudo Ripaldæ opinionem, quam ingeniosè excogitauit & acutè explicuit Auctor, illi tamen non acquiesco, quia verbis pulchra omnino, re vacua est: rationem huius Auctoris soluam & postea illum propriis impugnabo.

19 Probat sententiam sic explicatam, quia nullus alius superest modus quo explicetur influxus imperantis ab imperato. Infirmus argumentandi modus, qui in defectum aliùs bonæ sententiæ vult suam principem constituere. Respondeo alium mihi superesse modum, quem postea dabo, & si mihi neque alicui aliquis superesset, responderem dato antecedenti negando consequentiam, & affirmarem verum modum, quo influunt actus imperantes in imperatos, omnibus fuisse ignotum, non enim ex eo quod veram rationem alicuius rei non inueniremus, sinistram aliam admittere debemus. Addit nos non posse apprehendere voluntatem exerceri per actum imperatum, influente in illum actu imperante per conditionatum euentum, quin apprehendamus actum conditionatum respicere extrinsecè finem operantis, ex quo infert rectè ab illo explicari imperium voluntatis per conditionatum euentum. Respondeo non posse apprehendi actum imperantem influere in imperatum, quin imperatus respiciat extrinsecè finem imperantis, siue imperans influat in imperatum per euentum conditionatum, siue quocumque alio modo, non tamen rectè apprehendi actum imperantem influere in imperatum, medio conditionato euentu, ac proinde non apprehendi imperantem medio euentu conditionato respicere adhuc extrinsecè finem imperantis.

20 Tertiò probat suam conclusionem ex communi hominum apprehensione. Eo enim ipso, quod apprehendamus affectum alicuius finis totaliter mouere voluntatem, ita vt eâ motione positâ, voluntas operetur actum, non operatura motione deficiente, iudicamus voluntatem inductam fuisse ad operandum ex vi talis motionis, & donec ista perpendamus, non iudicamus voluntatem fuisse inductam ex tali motione. Præterea hac ratione iudicamus an consilium Petri fuerit efficax erga Ioannem: si enim illo posito videmus poni effectum, quem iudicamus non fuisse ponêdum, si abesset consilium, rectè effectus consilio tribuitur: quod si videmus Petrum & Ioannem eandem rem cõsulere Antonio, & cogno camus deficiente consilio Petri illam rem esse futuram permanente Ioannis consilio, dicimus consilium Petri efficax non fuisse, & effectum reverà à consilio Ioannis dimanasse: erge rectè ex his conditionatis euentibus arguimus influxum actus imperantis in imperatum.

21 Respondeo communem hominum apprehensionem rectâ Doctorum ratione debere corrigi vel approbari, qui tenentur rationem reddere illarum rerum, quas imperitum vulgus sine examine probat, quod in hac materia inquirimus, & ex hominum apprehensione desumi non potest. Aliud enim est, quotiescumque est talis euentus conditionatus est influxus; aliud influxum constitui per ipsum euentum conditionatum: primum enim etsi falsum, non omnino fundamento saltem apparenti destitutum est; secundum valde à ratione alienum, vt probabo: vltimò nego ex euentu conditionato posse sumi certam regulam ad influxum actus imperantis in imperatum cognoscendum, licèt enim hæc sit bona consequentia: Posito actu imperante datur actus, qui non daretur illo deficiente: ergo actus imperans influit in imperatum: Hæc tamen non est bona: Posito actu imperante datur actus, qui daretur etiamsi non esset actus imperans; ergo hic non influit in illum. Rationem hanc latiùs contra hanc opinionem postea expendam.

§. V.

Fortiùs exploditur eadem sententia.

COntra hunc influxum actuum imperantium in imperatos per euentum conditionatum sic arguo. Procedere modò actum, v.g. abstinentiæ ex imperio pœnitentiæ est aliquid modò absolutè existens: ergo non potest cõsistere in euentu, qui non existit, sed qui existeret posita conditione; quæ numquam purificabitur, neque iam purificari potest, est enim euentus, ex quo sumitur influxus imperantis in imperatum, qui modò elicitur, negotio imperati, qui nunc esset si non daretur imperans, & imperatus, numquam purificabitur conditio, quæ ex suppositione existentis imperantis implicat purificari, neque erit talis euentus ex defectu conditionis, & ex eo quod iam supponitur existentia actus imperati, quâ posità repugnat consequenter illius negatio. Antecedens est certum, quia actus imperatus de facto hîc & nunc ab imperante procedit. Consequentia videtur necessaria; id enim quod existit, non potest identificari cum euentu, qui non existit, neque existet; sed tantùm existeret. Vrgeo eamdem rationẽ: euentus ille absolutè non existit, & verè de illo dicitur, nunc absolutè non est; de influxu autem verè dicitur nunc est: ergo euentus & influxus distinguuntur: de eadem enim re dici non potest absolutè existere, & absolutè non existere. Rursus arguo, Influxus vel consistit in toto illo complexo, *si non esset actus imperans, non esset imperatus*, ita vt identificetur cum conditione, & euentu sub ipsa futuro, vel tantùm cum euentu: neutrum dici potest: ergo non potest in tali conditionato influxus consistere. Minorem probo, conditio est negatio imperantis, & conditionatus euentus est negatio imperati: sed negatio imperantis non potest neque inadæquatè identificari cum influxu eiusdem imperantis, quia talis influxus essentialiter dicit imperantem actum; ergo essentialiter excludit illius negationem: ergo neque inadæquatè potest cum tlla identificari: neque negatio imperati aliquo modo potest in ipsum actum imperatum influere, quia influxus in imperatum dicit essentialiter ipsum actum imperatum excludentem negationem sui. 22

Dices influxum in actum imperatum connotare existentiam absolutâ actus imperati, quæ non opponitur cum negatione conditionata eiusdem: Contrà negatio absoluta, & conditionata est eadem in diuerso statu seu diuerso modo cognita, & semper negatio dicit non esse eiusdem rei. Fateor tamen non opponi existentiam absolutam cum negatione conditionata, ita vt non possit esse existentia absoluta, & negatio conditionata, hoc tamen non prouenit ex eo quod non opponatur existentia cum illa negatione, quę dicitur conditionata, sed ex eo, quod purè conditionatum non est, sed esset; quod autem non est non opponitur, neque aliud destruit. Sed damus non opponi: nihilominus, quis dicet negationem actus in quocumque statu siue absoluto, siue conditionato consideratam influere in ipsum actum & eandem entitatem dependere à non esse sui? hoc sanè lumine naturæ plusquam falsum apparet, totique Philosophiæ, & hominum apprehensioni repugnans.

Mitius posset agi cum hac opinione, si diceret influxũ non esse ipsum euentum conditionatè futurum, sed explicari per illum, & ex ipso inferri. Contra hunc dicendi modum, quo non semel vidi recentiores intendere huic difficultati satisfacere, sic obiiciendum. Influxus ille non cõsistit in euentu conditionato, sed infertur ex illo: ergo est aliquid distinctum ab euentu conditionato; dicant huius sententiæ Auctores, quidnam sit illud. Respondent rem ampliùs non posse declarari. Credo in hac sententia rem vltrà explicari non potuisse, nego tamen illam non posse magis explicari. Tandem reiiciẽdus est hic modus cognoscendi influxum actus imperantis in imperatum, quia adhuc non potest deseruire euentus conditionatus ad hunc influxum inferendum vt suprà tetigi & iam expendo, argumento contra prædictam sententiam valde efficaci. 24

Potest homo præueniri cogitatione sufficienti & efficaci ad eliciendum liberè actum independenter à quocumq; imperio, potest simul præuenire cũ imperio comitante cogitationem, & actũ elicere, allectus cogitatione efficaci & imperio, vel tantùm elicere actũ determinatus à cogitatione, & non ab imperio, quod in principis huius Auctoris nequit negari, ex eo enim quod principia distincta ab imperio essent effectum habitura independenter ab illo, non 25

impeditur

impeditur influxus imperij; fatetur enim num. 56. posse eũdem actum adæquatè prouenire à duplici cogitatione; neque in alio extremo potest esse difficultas, quia imperium ex se nullam habet connexionem cum actu, & potest cum illo coniungi, vt sæpe admisit hic auctor, & non influere in illum: tamen in vtroque casu idem esset euentus conditionatus & diuersus influxus; ergo ex euentu conditionato non semper rectè arguitur influxus. In vtroque casu eundem fore euentum conditionatum probo: casu quo actus imperans nõ influeret in imperatum, deficiente imperante permaneret actus imperatus, dummodo permaneret cognitio; casu autem quo influeret, etiamsi auferretur idem actus imperans, dummodo permaneret cognitio, eodem modo permaneret actus imperatus, quia vt dicebam talis actus adæquatè dependebat à cognitione; si verò cognitio tollatur, in quocumque casu, siue actus imperans influat, siue non influat, actus imperatus non permanebit, quia dependet essentialiter à cognitione: ergo quando actus imperatus, qui sine imperio potuit fieri, dependet adæquatè à cognitione, eadem est veritas conditionata, siue imperans influat, siue non influat, ergo diuersitas influẽdi non potest sumi ex diuersitate veritatis conditionatæ, siquidem cum eadem veritate conditionata potest actus imperans influere & non influere.

26 Responderet aliquis casu, quo actus imperans non influeret in imperatum, ablato imperio, permansurum actum cum eadem dependentia, quam antea habebat. Casu verò quo imperans influeret, non permansurum cum eadem dependentia ab imperante, quam habebat, dum erat actus imperans, sed solùm cum dependentia à cogitatione. Annuo: sed inquiro quid sit actum habere existente imperante dependentiam, quã caret, illo imperante deficiente? quid, habere diuersam dependentiam quando existit imperans. & quando non existit, hoc est, quid sit existente solã cogitatione actum existere ex vi solius cogitationis, & existente cogitatione, & imperio aliquando existere actum ex vi cogitationis, & imperij, & aliquando solùm ex vi cogitationis? Certè non est euentus conditionatus, quia in his casibus semper est idem conditionatus euentus.

27 Vrgeo eandem rationem: Suppono posito actu imperante simul cum cogitatione ex se sufficiente mouere ad actum, & posito actu imperato prouenire inadæquatè hunc actum ab illo imperio, & illã cogitatione; quã suppositione factã, videtur non adeò premi Ripaldam argumento suprà facto, neque ex hac suppositione, aliquod deducitur inconueniens, sic enim rem necessariò semper contingere postea probabo, & per se contingere nullus negat: in hoc casu, si auferretur actus imperans, posset voluntas ab actu imperato cessare, quia ille dependebat à duplici causa inadæquata, & vnã ablatã, etsi alia potens esset adæquatè illum producere, cùm sit libera, potest talem actum non elicere. Deinde posset tali imperio ablato permanere idem actus qui antea imperabatur, & cogitatio, quæ in illum inadæquatè influebat, incipere adæquatè in illum influere, quia cùm sufficiens sit ilum elicere, & voluntas maneret, illo imperio ablato, libera ad actum eliciendum, illum posset elicere eodem modo ac elicit plures actus sine aliquo imperio, quos eliceret ex vi imperij, si hoc haberet ad illos: ergo cum eodem influxu potest esse diuersa veritas conditionata, & hæc est mala consequentia: ablato imperio permanet actus: ergo actus non dependebat ab imperio, quia actus qui antea dependebat ab imperio, potest modò permanere cum dependentia à cogitatione. Nec valet responderi influxum imperij expectandum esse, non solùm ex eo, quod illo ablato, & nullo alio substituente vices illius, non permaneat actus, quia in hoc casu id, quod potest fingi substitutum imperij est cogitatio, & hac deficiente necessario deficit actus, qui essentialiter ab illa dependet, siue sit, vel non sit, influat vel non influat, simul cum illa actus imperandi, qui sine illa numquam poterit influere: ergo ex hoc euentu conditionato, *si deest cogitatio ad actum non erit actus.* Nihil potest inferri de influxu actus imperantis, quia hic euentus est necessarius & generalis in quocumque casu.

28 Vires resumit ratio ex ipso exemplo, quod adducit Ripalda ad suam doctrinã confirmandam. Sæpe quis precibus amici præuentus, propriaque ratione motus rem facit, quam etiamsi preces non extitissent solùm propria ratione ductus faceret; sæpe id facit precibus rogatus, quod à se numquam faceret, in vtroque casu preces influunt, & in vno est verum dicere, *si preces non extitissent adhuc fieret res*, ergo influxus precum non sumendus est ex his conditionatis euentibus, neque valet: *hoc fieret si preces non extitissent, ergo preces non influunt*, licet bene inferatur, *si preces non extitissent, res non fieret: ergo preces in rem influunt*: ergo eodem modo de imperio philosophandum est.

§. VI.

Propria sententia explicatur.

PLacet asserere influxum actus imperantis in imperatum situm esse in coexientia actus imperantis potentis in actu primo influere in imperatum, & actus imperati potentis in actu primo ab imperato dependere, & in negatione alicuius dependentiæ imperantis ab imperato, ex vi cuius illius influxus possit impediri. Rem tenet: Affero actum, quo ego dico volo elicere actum charitatis perfectæ erga Deum propter meam iustificationem consequendam, influere in actum amoris Dei, nihil aliud esse, quàm esse simul in voluntate actum amoris Dei directum, & actum reflexum imperantem ipsum amorem potentem in illum influere, ita vt eo ipso quod actus imperans potens influere imperatum coniungatur cum imperato necessariò sit prior illo, & in illum influat, ita vt suppositâ tali coexistentia aliter de potentia Dei absoluta contingere non possit. Dixi influxum consistere in coexistentia actus imperati cum actu imperante potente influere, neque vanè addidi particulam illam *potente influere*, non enim omnis actus reflexus, quo quis dicit, volo elicere actum misericordiæ, v.g. potest in ipsum actum directum influere: ad hoc enim vt actus reflexus possit influere in directum, requiritur vt nullo modo dependeat ab illo, quapropter si reflexus fuisset infusus ex præuisione directi in illum non posset influere, deinde vt actus imperans ex se non efficax possit influere in imperatum requiritur, vt potentia non solùm sit potens sed etiam libera ad talem imperatum, ac proinde actus imperãs inefficaciter seu non efficaciter ex natura sua in consortio prædeterminationis vel cuiuscumque imperij efficacis libertatem lædentis influere non poterit, quod non habet imperium ex se efficax, quod etiam in consortio physicæ prædeterminationis influet in actum imperatum, quæ omnia sigillatim probabo. De actu imperante efficaci facilè intelligitur conclusio tradita, cùm enim semper actum efficacem imperantem actus sequatur imperatus, nihil prohibet in coexistentia vtriusque influxum vnius in aliud constituere. 29

De aliis actibus imperantibus inefficaciter qui possunt esse sine actu imperato, non difficiliùs percipi potest mea sententia, quia licet actus imperans possit esse sine imperato, & in illum non influere, & actus imperatus sine imperato, & ab illo non dependere, non ex eo probatur posse actum imperantem & imperatum simul coexistere, sine dependentia imperantis ab imperato, quin imperans in imperatum influat. 30

Conclusionem traditam probo. Posità hac coexistentia actus imperantis independentis ab imperato, quolibet alio secluso superaddito rectè intelligitur, vnum actum ab alio dependere; ergo nihil aliud est necessarium ad hanc dependentiam, seu hunc influxum imperantis in imperatũ constituendum. Antecedens probatur: de ratione influxus non est entitas superaddita inter principium influens, & effectum, in quem principium influit; ergo ex hoc capite non requiritur entitas distincta ab imperato, & imperante, vt hic influat in alium. Deinde positis his duobus actibus rectè intelligitur in actu imperante aliquid propter quod constituatur per coexistentiam cum alio influens in illum, quod non sit in alio actu, videlicet esse actum reflexum respicientem alium tanquam obiectum, quod non reperitur in actu imperato, & aliquid reperitur in hoc, propter quod constituatur imperatus per coexistentiam cum imperante, videlicet esse actum directè respicientem suum obiectum, & non actum illum, à quo imperatur cuius tantùm est obiectum: ergo positis his duobus actibus nihil requiritur, vt in actu secundo reflexus dicatur imperans, & directus imperatus. 31

Requiri actum imperantem seu reflexum non dependere ab imperato vt sit prior illo, facilè probatur, quia quãtumvis imperans sit in actu primo prior imperato, si ex 32

aliquo capite per accidens sit illo posterior, quia Deus ex præuisione actus directi iam existentis ab aliis causis auxilia contulit ad actū imperantem, vel illum infudit, vel prædefiniuit, non poterit esse in actu secundo prior illo, quia non potest esse simul prior, & posterior. Idem in causis Physicis contingit, ignis *A*, virtutē habet ad producendum ignem *B*, si tamen ex aliquo capite sit posterior igne *B*, illum non poterit causare. Deinde imperium ex se non efficax requirere voluntatem indifferentem vt possit influere probatur. Influxus imperij inefficacis non est determinare voluntatem per se ipsum, sed inclinare volūtatem, vt ipsa se liberè determinet, ergo si voluntas non est potēs se determinare, non poterit illam inclinare vt se liberè determinet, neque aliquid influere. Quæ ratio est longè diuersa in imperio efficaci, cum enim illius influxus sit per se ipsum voluntatem determinare, & ad alteram partem contradictionis addicere, quantumuis illa sit determinata poterit illam iterum determinare, quia potest esse duplex prædeterminatio, & duplex impedimentum adæquatum ad eandem rem faciendam, vel non faciendam.

33 Ex his facilè distingues imperium tam actiuum, quàm passiuum in actu primo ab ipso imperio in actu secundo seu influxu. Imperium actiuum per modum actus primi est entitas actus reflexi respicientis tanquam obiectum actum directum voluntatis. Imperium passiuum in actu primo seu posse imperari est actus potens determinare alium actum reflexum tendentem in ipsum. Dixi imperium in actu primo esse entitatem actus reflexi, quia actus imperans necessariò debet esse reflexus respiciens actum alium voluntatis; actus verò imperatus potest esse reflexus, & directus, actus enim reflexus alium imperans potest imperari alio actu quasi super reflectente respiciente tanquam obiectum ipsum actum reflexum, sicut enim voluntas dicit, volo elicere actum amoris, potest dicere, volo elicere actum quo velim elicere actum amoris, & hoc modo semel & iterum reflectere, & super reflectere; vocaui tamen sæpe actum imperatum directum; vt illum distinguerem ab imperante reflectente supra illum.

34 Influxus seu imperium tam actiuum quàm passiuum, dicit coëxistentiam imperij actiui & passiui per modum actus primi, hoc est coëxistentiam vtriusque actus. Neque influxus actiuus & passiuus seu imperium actiuum & passiuum in actu secundo inter se distinguūtur realiter: quilibet enim dicit coëxistentiam eorumdem actuum: coëxistentia autem eorumdem actuum non potest esse diuersa, quia coëxistentia ab actibus non distinguitur; vnde si actus sunt iidē, & coëxistentia eadem erit. Poterunt tamen imperium actiuum & passiuum distingui, etsi non realiter, ex modo concipiendi, & dici imperium actiuum actus imperans in recto connotans actum imperatum in obliquo: & imperium passiuum in actu secundo, actus imperatus in recto connotans actum imperantem in obliquo, & hac ratione rectè distinguuntur influxus actiuus imperantis, & passiuus imperati. Hæc tamen distinctio, vt sæpè dixi, non est distinctio realis & physica, sed tantùm intentionalis ex modo cognoscendi, quia obiectum in recto & obliquo significatum tantùm dicit distinctionem ex parte cognitionis, non verò ex parte sui, realiter enim & à parte rei cognitione salua, non reperiuntur recta neque obliqua.

35 Ex his inferes cogitationem influere in actum, nihil aliud esse, quàm esse simul cum actu, in quem potest influere, vnde actus positiuus respiciens motiuum charitatis non potest non dependere à cogitatione proponente tale motiuum, quæ tali actu ex aliquo capite non est posterior. Rationem non incongruam conclusionis accipe. Cogitationem influere in actum, nihil aliud est quàm voluntatem ferri in obiectum illuminatam cogitatione illud proponente: sed eo ipso quod cogitatio proponat obiectum, voluntas est illuminata tali cogitatione, circa obiectum: ergo si fertur in illud, fertur illuminata cogitatione: ergo cogitatio influit in actum.

36 Dices, voluntatem illuminatam cogitatione circa tale obiectum, posse ferri in illud, non vt illuminatam dependenter ab illuminatione, quod est ferri ex vi cognitionis, sed independenter ab illuminatione, & non ex vi illuminationis. Contrà: ferri vt illuminatam, nihil aliud est quàm ipsam voluntatem, iam illuminatā ferri in obiectum, neque distingui potest ferri vt illuminatam & ferri iam illuminatam, neque voluntas, quæ illuminata fertur circa obiectum, potest non ferri vt illuminata, sicut ille qui sciens rem esse malam, illam operatur, non potest non operari ex scientia malitiæ, neque qui videt viam, quam peritus potest dici illam cæcè ambulare: nihil enim est operari ex scientia obiecti, quàm operari cum scientia illius, neque amare ex cognitione, quàm amare cum cognitione, alias posset quis habens cognitionem, qua liber constituitur ad peccandum: & non peccandum, dicere se non liberè peccare, quia etsi operetur peccatum cum cognitione, non illud ex cognitione operatur.

Hæc dixerim iuxta cōmunem opinionem, quæ non concedit influxum actiuum cognitioni respectu volitionis: si enim cognitio actiuè volitionem produceret, actio media qua dependeret, esset formalis ratio, propter quam constitueretur cognitio à volitione dependens. Hæc dicta sunt de actu positiuo, quæ postea applicabo actui negatiuo, seu omissioni liberæ, & ex doctrina tradita, illius dependentiam à cognitione explicabo Controu. 10. 37

§. VII.

Vberior probatio eiusdem sententiæ & argumentorum solutio.

PRima sit obiectio. Potest actus imperatus coniungi cum imperante, & non dependere ab illo: ergo dependentia non consistit in simultate vtriusque actus. Antecedens probatur: potest dari duplex imperium respectu eiusdem actus, v. g. actus, quo quis dicat, volo elicere actum misericordiæ erga Petrum propter præmium consequendum misericordiæ respondens, & alius actus quo dicat, volo elicere actum misericordiæ erga Petrum propter Deum amandum, & voluntas talem actum misericordiæ elicere mota imperio respiciente Deum vt amandum, & non ex imperio respiciente præmium consequendum, vel contra elicere ex imperio respiciente dictum præmium obtinendum, & non ex imperio respiciente Deum diligendum: vel talem actum elicere ex vtroque imperio adæquatè, & ex illorum quolibet inadæquatè: vel ex quocūque adæquatè, & in his diuersis influxibus, semper erit eadem coniunctio actus potentis imperari cum actibus potentibus imperare: ergo influxus imperantis in imperatum non consistit in simultate vtriusque actus. Hoc argumentum totam ferè difficultatem huius materiæ cōtinet, illud ad amussim tractabo. Procedere non potest difficultas, casu quo vnum imperium esset efficax, & aliud inefficax, quia tunc inefficax nihil influeret iuxta suprà dicta; locū habebit si vtrumque imperium efficax ponatur, vel vtrumque inefficax: dicam modò quid si vtrumque imperium inefficax sit: & dicam postea quid si vtrumque efficax ponatur. 38

Resp. positis duobus imperiis vtroque inefficaci circa eundem actum imperatum potentem procedere à quocūque illorum necessariò procedere adæquatè ab vtroque simul & inadæquatè à quolibet illorum, neque in modo influendi posse dari diuersitatem si non sit in coëxistentia actuū imperantium cum actu imperato. Ratio huius doctrinæ est illa, quam dedi conclusionis, quam defendo videlicet influxum consistere in simultate imperantis cum imperato, quapropter si plures actus imperantes actu imperato coëxistunt, plures in illum influere necesse est. 39

Instabis, positis duobus actibus imperantibus inefficacibus simul cum imperato, potest Deus cognoscere, quod si hic actus imperatus permaneret, & alter auferretur, subsisteret actus imperatus: & si ille permaneret, & hic auferretur, actus imperatus non subsisteret: ergo diuerso modo dependet actus imperatus ab hoc imperio, quàm ab illo. Probo consequentiam: quando positis duabus causis physicis, ita existit effectus, vt vna ablata, alia superstite idem remanet, effectus adæquatè dependet ab illa, quæ sine consortio alterius effectum sustineat, quando verò ablata vna causa, & permanente alia effectus non remanet, rectè infertur effectum non dependisse ab illa eodem modo ac dependebat ab ea, qua permanente sine consortio alterius effectus subsisteret: sed hoc potest contingere, positis duobus imperiis sufficientibus influere in actum imperatum: ergo diuerso modo effectus potest ab illis dependere. 40

Respondeo posse Deum cognoscere actum imperatum permansurum permanente hoc actu imperante sine illo, & non permansurum permanente illo actu imperante sine isto, ex quo infertur illos diuerso modo influxuros, casu quo seorsim alter sine altero poneretur, non tamen ex hoc probatur, de facto diuerso modo influere, cùm simul ponuntur 41

huntur in voluntate, in physicis enim plures causæ, quæ sine consortio aliarum nihil influerent in effectum, si cum aliis coniunguntur, inadæquatè influunt, & plures quæ adæquatè influerent, si aliæ concausæ ipsis non adjungerentur, inadæquatè influunt, si cum aliis coniunguntur. Exemplum causarum physicarum non pro te, sed in te militat: volo tamen explicare differentiam inter causas physicas, producentes mediâ actione, & morales per imperium tantùm influentes, vt clariùs solutio patefiat.

42 Quando duæ causæ physicè influunt in effectum quarum quælibet totum illum potest producere: verbi gratia, duo ignes in calorem vt quatuor, & vno igne semoto, & alio permanente permaneret effectus, videndum est, an effectus permaneat existens ex vi eiusdem causalitatis, quâ antea dependebat ab illo igne, vel ex alia: si permanet existens ex vi eiusdem causalitatis, certum est antea adæquatè influxisse sicuti modò influit, quod si effectus permanet existens ex vi aliûs causalitatis, dicendum est modò ignem adæquatè influere, & anteà influxisse. Alio modo philosophandum est quando semoto hoc igne & alio permanente, effectus non permanet, tunc enim licet inferre ignem superstitem non adæquatè influxisse in effectum, quia si adæquatè influxisset indepenter ab alio, illo ablato, eodem modo influeret; non tamen licet inferre non influxisse inadæquatè, quia forsan ita influebat, & modò non influit, quia id, quod præstare poterat alio igne adiûtus, non potest illius adiuuamine destitutus exercere.

43 Hæc in causis physicis; in his verò causis moralibus, in quibus nulla est media actio interiecta, non ita clarè potest res exponi; verumtamen proportionali modo locum habet doctrina de causis physicis suprà tradita. Dixi causalitatem componi ex actu primo imperante, & actu secundo, actu videlicet imperato; ex qua doctrina potest responderi actum imperatum, qui modò coëxistit duobus actibus imperantibus, casu quo permaneret, vno actu imperante permanente, & altero secluso non permansurum ex vi eiusdem causalitatis, sed ex vi aliûs, quia coëxistentia actus imperati cum imperio in actu primo non esset eadem, quia modò coexistit duobus actibus imperantibus, & tunc vni tantùm coëxistit, & coëxistentiâ variatâ, causalitatem eandem cum illa variari necesse est. Quando actus imperatus coëxistit duobus imperiis vt hoc deficiente, alij non coëxisteret, tunc tantùm licet inferri illum alium, cui soli non coëxisteret, de facto adæquatè non influere, vt dixi de causis physicis.

44 Ex dictis ad formam argumenti facilis est solutio. Actus imperatus coëxistens duobus imperijs, vni tantùm coëxistens adæquatè dependeret ab illo; distinguo antecedens; dependeret adæquatè per eandem causalitatem, per quam modò dependet, nego; per aliam, transeat; sed tunc dependeret adæquatè, distinguo minorem: per eandem causalitatem, per quam modò dependet, nego minorem; per aliam transeat: ergo modò pendet adæquatè, nego consequentiam. Ad aliud argumentum huic affine, vel ad aliam partem eiusdem argumenti, sic in forma responde: Actus imperatus coëxistens duobus actibus imperantibus non coëxisteret huic, si ille abesset, concedo antecedens: ergo modò non dependet ab hoc, distinguo consequens: ergo non dependet modò ab hoc adæquatè, concedo consequentiam: ergo non dependet inadæquatè, nego consequentiam. Si argumentum ita proponatur: Actus imperatus coëxistens modò duplici imperanti coëxisteret, & dependeret ab hoc si ille auferretur, & non coëxisteret illi si auferretur iste: ergo diuerso modo dependet modò ab hoc quàm ab illo: sic in forma respondebis. Actus imperatus coëxistentes duobus imperantibus coëxisteret huic, & ab illo dependeret illo deficiente, distinguo hanc partem: per eandem causalitatem, per quam modò dependet, nego hanc partem antecedentis: per diuersam, concedo; & non coëxisteret illi, neque ab illo dependeret isto deficiente, concedo hanc partem: ergo diuerso modo dependet modò, nego consequentiam; calidum enim vt quatuor modò dependens à calido vt sex & à calido vt duo, semoto calido, vt duo, dependeret à calido vt sex adæquatè, & semoto calido vt sex, nullo modo dependeret à calido vt duo, nihilominus de facto ab vtroque seorsim sumpto nunc inadæquatè, & eodem modo dependet.

45 Obiicies: Hic actus imperatus modò coëxistens actui imperato est adæquatè imperans: ergo etiamsi alius actus imperans huic adiungatur, permanebit adæquatè imperans. Probatur consequentia: causalitas imperantis in imperatum erat coëxistentia imperantis cum imperato: permanet eadem coëxistentia: ergo permanet eadem causalitas; ergo si antè actus imperans, cùm erat solus adæquatè imperabat, postea alij adiunctus adæquatè imperabit: Respondeo concesso primo antecedenti, negando consequentiam. Ad confirmationem respondeo cum distinctione primi antecedentis. Causalitas est coëxistentia imperantis cum imperato, distinguo; causalitas adæquata vel inadæquata, concedo antecedens; causalitas adæquata, subdistinguo: coëxistentia actus imperati cum omni imperanti cui coëxistit, concedo antecedens; cum aliquo imperanti cui coexistit simul cum alio, nego. Causalitas enim adæquata huius imperantis respectu imperati dicit existentiam imperantis cum negatione aliûs, vnde eo ipso quod tunc imperanti aliud adiungatur, etiamsi antea fuisset imperans adæquatè, constituitur inadæquatè imperans, quia adæquata causalitas dicit totum id, quod ex parte actus primi potest imperari.

46 Desiderabis rationem cur in consortio aliûs actus imperantis non possit vnus sufficiens imperare adæquatè, licèt ex se non efficax esset causa adæquata; ita vt si alius actus imperans causet effectum, id faciat per aliam adæquatam causalitatem, & de facto actus imperatus à duobus imperantibus adæquatè dependeat, ita vt vnus actus imperans sit tota causalitas se tenens ex parte actus primi, & alius imperans nihil influat de facto. Dignissimo dubio satisfaciam, & illius solutione totam doctrinam traditam confirmabo, illiúsque fundamenta profundè præiactâ clarè monstrabo. Attentè lege. Rebus omnino eodem modo se habentibus nullâ superadditâ, neque ablatâ entitate reali, neque modali, idem est influxus causæ in effectum: sed quotiescumque actus imperatus coëxistit duobus imperantibus, res eodem modo se habent: ergo idem est influxus imperantium in imperatum. Consequentia perfectum claudit syllogismum. Maior est per se nota: Minorem ostendo. Posito actu imperato coëxistenti duobus imperantibus, tantùm est in rerum natura entitas intrinseca actus imperati, & entitates imperantium, neque aliquid superadditum inuenies pertinens ad influxum imperantium, & imperatum: ergo res omnino sunt immutatæ: ergo influxus semper est idem. Ex hoc consequenti legitimè illato sic arguo. Posito actu imperato coëxistenti duobus imperantibus semper dependet eodem modo ab illis: ergo semper dependet à quolibet adæquatè, vel semper ab vno adæquatè, & nullo modo ab alio, vel semper à quolibet inadæquatè, & ab vtroque adæquatè. Sed non potest semper dependere à quolibet, neque ab altero adæquatè, ergo semper dependet à quolibet inadæquatè, & ab vtroque adæquatè. Minorem probo, reliqua per se patent. Posito actu imperato coëxistente duobus imperantibus potest Deus cognoscere, si non coëxisteret vterque, quod actus imperans ex vi vnius non esset actus imperatus, quia voluntas quæ duplici imperio mouetur potest vnico tantùm non moueri: ergo actus imperatus non semper procedit adæquatè ab altero imperante. Consequentia est legitima, quia actus adæquatè imperans effectum sortitur, alio imperio secluso: ergo quotiescumque res eodem modo se habent, nullus actus imperans in consortio alterius adæquatè imperat: ergo semper vterque simul adæquatè imperat. Meditator discursum factum, quem iustum, & vndique plenum esse iudico.

47 Reclamabis, posito actu imperato coëxistenti duobus imperantibus ex se non efficacibus res se habere eodem modo physicè non tamen moraliter. Facilè te fugientem apprehendâ. Res se habent eodem modo physicè: ergo, & moraliter. Probo consequentiam: moralitas resurgit ex entitate physicâ, sed nulla est noua entitas physica, ergo nulla est noua moralitas: ergo si res se habent eodem modo physicè, eodem modo se habebunt moraliter. Dices res se habere diuerso modo moraliter, quia voluntas mouetur ex hoc imperio & non ex illo. Aculeum non sentis. Quid est hoc quod est moueri ex hoc imperio, & non ex illo? Respondes esse fieri actum imperatum dependenter ab hoc imperio & non ab illo. Pedem non moues: quid datur in rerum natura propter quod voluntas moueatur ad actum imperatum potiùs ex hoc imperio, quàm ex illo, & propter quod actus imperatus dependeat

ab hoc imperio & non ab illo. Ad veritates conditionatas confugis, multùm retrocedis: has enim abundè impugnaui, certè nihil inuenies: fatere ergo nobiscum non posse non actum imperatum coëxistentem duobus imperiis ab vtroque simul adæquatè & à quolibet inadæquatè dependere.

48 Obiic. Actus ex se non efficax quando coniungitur cum actu imperato positâ negatione aliûs imperantis, non magis influit, ac quando simul coniungitur cum alio coimperante, & cum imperato: ergo si influit adæquatè quando est cum negatione aliûs coimperantis, influet eodem modo quando ille alius actus imperans adiungitur. Antecedens probatur: Quando est negatio aliûs imperantis, ipse influit per suam entitatem tantùm, & non per negationé alterius, & illius influxus non distinguitur ab ipso imperante & imperato, ad quem constituendum negatio non conducit: sed idem actus imperatus est quando cõiungitur illis alius actus imperans: ergo si antea ex hoc actu imperante & imperato constituebatur influxus adæquatus, postea eisdem permanentibus idem influxus constituetur.

49 Resp. eundem influxum præstare hunc actum imperantem respectu huius imperati, quando est cum negatione aliûs imperantis & quando est cum alio imperante, nihilominus quando est cum negatione aliûs imperantis dicitur influxus adæquatus; & quando est cum alio imperante dicitur influxus inadæquatus, sicut eadem aqua quando est vnica alteri dicitur aqua inadæquata, licet negatio non illam constituat in ratione aquæ.

50 Obiic. In physicis actio, quæ semel est adæquatus influxus non potest fieri ex consortio aliûs actionis influxus inadæquatus: ergo neque imperium, quod semel est adæquatus influxus, potest fieri influxus inadæquatus. Ratione deinde idem euincitur: influxus adæquatus est ille qui ex se sufficiens est independenter ab alio, vt ex vi illius effectus existentiam habeat; & influxus inadæquatus est ille vi cuius effectus existentiam habere nequit, alio non adiuuante: ergo influxus ex vi cuius, omni alio secluso, effectus semel existentiam habet, semper est influxus adæquatus, quia semper ex vi eiusdem illam habere potest.

51 Ad rationem respondeo, & simul disparitatem reddo inter influxum consistentem in actione, & influxum actus imperantis ex se non efficacis. Dico influxum physicum vel ex se necessariò connexum cum effectu prout distinctum ab illo esse illum, ex vi cuius esse potest effectus alio quocumque secluso; influxus verò actiuus actus imperantis, etiamsi sufficiens sit vt ex vi illius possit esse effectus, non ideo est adæquatus influxus, quia cùm possit coniungi cum negatione effectus, & ex vi illius non esse effectus, potest similiter non esse effectus adæquatè ex vi eiusdem; si enim sufficientia vt ex vi illius ponatur effectus non arguit de facto poni minus, arguet adæquatè poni ex vi eiusdem. Secundò cùm influens iste actus imperantis in imperatum necessarius non sit ad existentiam imperati, sed sine illo posset esse actus imperatus, quilibet influxus quãtumuis minimus sufficiens erit, vt adæquatè imperet existentiam, quæ sine imperio poterat esse, vnde non potest cognosci adęquatio vel inadęquatio influxus imperãtis in imperatum ex sufficientia, quam habeat, vt ex vi illius sit actus imperatus; consistit enim influxum esse adæquatum in eo quod est voluntatem de facto pro sua libertate moueri adæquatè ex vi illius, moueri autem liberè ex vi imperij nihil aliud est, quàm ipsam præuentam hoc vel his imperantibus moueri, & ex vi illorum adæquatè moueri dicitur, quibus de facto mouetur.

52 Hæc de duplici imperio inefficaci simul eundem actum imperatum imperantis; si verò vtrumque imperium sit ex se efficax, faciliùs soluitur quæstio, tunc enim affirmo ex vi vniuscuiusque adæquatè moueri, quia quocumque posito, altero secluso, necessariò existit actus imperatus, & cùm influxus actuum ex se efficaciter imperantium necessarius sit, vt posteà probabo, valet consequentia: quodlibet imperium efficax independenter ab alio valet efficaciter imperare: ergo quodlibet efficaciter imperat, quia causa necessariò influens semper influit totum id quod potest. Similiter si imperium efficax coniungatur cum physica prædeterminatione, actus erit adæquatè prædeterminatus ab imperio, & adæquatè à physica prædeterminatione, quia non repugnat actum esse necessarium ex duplici capite, & cùm tam physica prædeterminatio, quàm actus efficaciter imperans ex se necessitatem inducant, actus imperati illam semper inducent, & ex potentia ad actum valebit consequentia, quæ non valet in actibus imperantibus ex se non efficacibus, quia exercitium potentiæ illorum est dependens à libertate voluntatis potentis illam ad actum reducere vel non reducere.

Obiicies. Intentio efficax non determinat ad amorem medij seu ad electionem, quando medium supponitur existens: ergo imperium efficax non determinabit ad actum imperatum, quando iam actus imperans supponitur existens. Respondeo concedendo antecedens, & negãdo consequentiam; est enim longè dispar ratio, quia intentio efficax per se non determinat ad electionem immediatè, sed ad existentiam medij quam exigit, & mediatè, & quasi cõsequenter ad id, quod necessarium est ad talem existentiã medij, vnde si electio necessaria sit, determinabit ad illam: si verò electio necessaria non sit vt medium existat, de illa non curabit intentio, imperium verò ex se efficax immediatè determinat ad actum imperatum, & semper connectitur cum illo, sicut intentio connectitur cum medio, quod per se exigit. 53

Obiicies contra id, quod diximus posito imperio efficaci, seu physicâ prædeterminatione imperium inefficax nihil posse influere: Positâ physicâ prædeterminatione ad amorem, cognitio ex se ad illum liberè inclinans potest influere in actum amoris: ergo positâ eadem prædeterminatione imperium inefficax ex se liberè inclinans ad amorem poterit influere in illum. Respondeo disparem esse rationem, quia cogitatio inclinãs ad amorem simpliciter requiritur ad actum amoris, & sine illa physica prædeterminatio effectum sortiri nequit, secus sine imperio quod non requiritur ad amorem. Deinde cogitatio inclinans ad amorem ex se non inclinat liberè, non enim illius influxus libertatem supponit, neque constituit, imò potiùs cogitatio inclinãs ad amorem ex se necessitatem induceret, si alia retrahens, illam non coëxerceret, ablatâ enim cogitatione retrahente ex vi illius cogitationis amor absq; vlla indifferentia necessariò procedet à voluntate, imperiũ verò inefficax ex se supponit libertatẽ, est enim illius propriũ munus voluntatẽ allicere, vt ipsa se liberè determinet. 54

Obiic. Actus imperans, quando est sine alio imperante influit adæquatè in imperatum: ergo eodem modo influet in consortio alterius imperantis. Probo consequentiam: Actus imperans non influit per negationem alterius, sed per suammet entitatem, & coexistentiam imperati: ergo non maiorem exhibet influxum, quando est cum negatione alterius imperantis, ac quando est cum alio imperante: ergo si quando est cum negatione exhibet influxum adæquatum, eundem adæquatum influxum exhibebit, quando est cum alio imperante. Vrgeo & confirmo argumentum: Influxus in mea sententia, nihil aliud est quàm entitas imperantis, & imperati: sed eadem entitas seu eadem coëxistentia est huius imperantis cum imperato altero imperante, existente vel non existente; ergo idem est influxus huius imperantis cum imperato, altero imperante existente, vel non existente; ergo si altero non existente hic actus imperans influit adæquatè, etiam altero existente adæquatè influet. 55

Respondeo actum imperantẽ non influere per negationem alterius, sed præcisè per suam entitatem coexistentem actui imperato, & similiter concedo quod rectè infert argumentum, eundem esse influxum huius imperantis cum imperato, altero imperante existente vel non existente; nego tamen vltimam consequentiam in qua infertur influxum fore adæquatum altero imperante existente, ex eo quod idemmet esset adæquatus altero non existente; aliud enim est influxum esse eundem, aliud verò esse eodem modo adæquatum, quia idemmet influxus cum negatione alterius adæquatus dicitur & in consortio illius dicitur inadæquatus, sicut eademmet aqua cum negatione vnionis ad aliam aquam dicitur aqua adæquata, & totum adæquatum, & eademmet inadæquata dicitur, si illi superueniat vnio alterius aquæ. 56

Instabis influxus imperantis qui est in consortio aliûs imperantis est idemmet ac erat antea: ergo ex se sufficiens est vt sit influxus adæquatus: ergo altero influxu superueniente eamdem adæquationem retinebit. Probo consequentiam, Actio ex se sufficiens, vt sit influxus adæquatus, influxus adęquatus remanet, etiamsi illi coniungatur altera actio terminata ad eundem effectum: ergo si etiam huic influxui imperantis sufficienti ex se ponere effectũ scilicet 57

actum

actum imperatum, alius influxus adiungatur : influxus adæquatus permanebit, influxus enim, qui semel estadæquatus, non potest non semper esse adæquatus altero adueniente, vel non adueniente.

58 Respondeo influxum huius imperantis semper esse eundem alio adueniente, vel non adueniente, & cum negatione alterius influxum adæquatum dici, non tamen esse sufficientem dici adæquatum in consortio alterius influxus propter rationem dictam. Ad exemplum ex actione seu influxu physico petito. Respondeo disparem esse rationem, quia influxus physicus provt distinctus ab effectu habet necessariam connexionem cum illo & influit secũdùm totum id quod potest independenter à libertate effectus, influxus verò moralis in actum liberum, qualis est imperantis in imperatum, effectu secluso nullam connexionem habet cum illo & quidquid effectum producit potest coniungi cum negatione illius. Vnde non infertur, hic imperans sufficiens est vt sit influxus adæquatus, ergo de facto influit, quia posito imperante potest imperatus non esse. Vnde minus inferetur, ex se est sufficiens : ergo adæquatè influit, habet enim totum suum influxum dependentem à libertate actus imperantis. Vnde ex sufficientia ad influendum, seu ex sufficientia vt sit influxus non potest inferri talem esse de facto, sed talis dicetur, quando voluntas de facto imperante existente eliciet imperatum, & ex vi illius imperantis dicetur imperatus existere, cum quo voluntas fuerit præuenta, quando talem elicit imperatum. Vnde si tantùm vnicum imperantem habuerit, quamtumuis remissus ille sit, erit adæquatus respectu imperati, cùm enim ad existentiam huius nullus actus imperans requiratur, quilibet est sufficiens, vt sit imperatus, si verò plures imperantes imperato coëxistant, ex omnibus fiet vnicus influxus adæquatus imperantium in imperatum, non enim influxus adæquatus dicitur respectu imperantis qui sufficiens est ponere effectum, sed totus ille ex vi cuius effectus ponitur propter differentias assignatas inter influxum physicum & moralem in actum liberum : Erit tamen eadẽ ratio in influxu morali inferente necessariò effectum, quia influxus necessariò connexus cum effectu, siue physicus, siue moralis distinctus, vel indistinctus ab actu primo semper influit secundùm totum id quod potest. Vnde rectè infertur ; hic influxus est sufficiens ex se adæquatè ponere effectum : ergo ponit : & ob hanc rationem dixi positis duobus imperantibus efficacibus ex se quemlibet adæquatè influere in imperatum permansurum ex vi cuiuscumque altero secluso.

59 Obiicies. Potest esse imperium in voluntate quo dicat, exerce actum misericordiæ cum Petro, vt à te illius miseria subleuata possit Petrus Matriti commodè viuere, & alius actus imperij, quo dicat voluntas, exerce actum misericordiæ cum Petro, vt à te illius miseria subleuata possit Romã petere beneficij obtinendi causa : qui duo actus fines incompossibiles respiciunt; videlicet Matriti permanere, & Romam petere: ergo si actus imperatus dependeret ab vtroque fieret propter fines incompossibiles : sed nullus actus potest fieri propter fines incompossibiles: ergo actus misericordiæ non potest ex his duobus imperiis procedere. Huic argumento respondet Ripalda disp. 67. citata n. 20. eundem actum rectè posse fieri propter duos fines extrinsecos inefficaciter intentos, si enim non repugnat intendi vterque finis oppositus, cur repugnabit ex illis effectus procedere, qui non per se immediatè & intrinsecè fines respicit, sed mediis actibus à quibus procedit. Actus enim misericordiæ ex quocumque motiuo fiat semper respicit tantùm intrinsecè motiuum misericordiæ, & extrinsecè medio actu imperante, motiuum quod respicit intrinsecè idem actus imperans.

60 Obiic. Actus imperatus coëxistens duplici imperanti ab vtroque procedit: ergo si coëxistat actui imperanti honesto, & actui turpi ab vtroque procedit: ergo ab vno imperio trahet bonitatem, & malitiam ab alio. Respondeo eandem esse difficultatem de actione externa imperata à duplici actu voluntatis altero turpi, & honesto alio, cui respondeo, non fore bonam & malam à principiis, à quibus tantùm traheret malitiam, quia etiamsi ab vno imperio posset trahere bonitatem, illam de facto non trahit, quia vitiatur ratione alius comprincipij, bonũ enim debet esse ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu, vnde effectus procedens à quodam actu honesto, & ab alio malo, malus & non bonus euadit ratione principij.

Hæc dixi ex suppositione, quod actus imperans malitiam & bonitatẽ deriuet in alium actum voluntatis per se liberum, quod multi negant; legatur Vasquez 1. 2. disp. 51. Suar. 1. 2. lib. de voluntario & inuoluntario disput. 8. sect. 1. Ripalda disp. 65. apud quos plures citatos reperies disputantes de hanc materia, cui ego supersedeo, quia non Philosophica est, sed Theologa. Neque definio an actus moraliter malus possit imperare actum charitatis, de quo prædicti Auctores locis citatis, vnum tãtùm affirmo, quẽlibet actum ex se potentẽ alium imperare, de facto suũ exercere imperiũ per coëxistẽtiam cum illo, modo supra explicato. 61

Hæc omnia proportionali modo locum habent in influxu cognitionis respectu actus voluntatis, est enim quæstio an cognitio naturalis possit determinare voluntatem ad actum supernaturalem, cuius pars affirmans, vel negans ad resolutionem huius quæstionis nihil conducit, in qua tantùm definio omnem cognitionem potentem determinare ad actum volũtatis, ad illum de facto determinare per coëxistentiam ipsius cognitionis, & actus, ad quem potest determinare, & plures cognitiones eidem actui voluntatis coëxistentes, quæ possunt ad illum determinare per modum vnius, omnes adæquatè, & illarum quamlibet inadæquatè, iuxta dicta de actibus imperantibus respectu actus imperati. 62

Obiic. Potest voluntas amare bonitatem alicuius obiecti ex vi vnius cognitionis, & postea illi aduenire alia cognitio eiusdem bonitatis posterior amore ad quem posset determinare cui coëxistit, & non illum determinauit; ergo coëxistentia non est necessariò determinatio. Respondeo talem cognitionem superueniẽtem posse esse posteriorem tempore, vel naturâ. Si sit posterior tempore, illa cognitio non determinauit ad productionem amoris, quia in instanti in quo amor fuit productus illi non coëxistebat, determinabit tamen ad conseruationem illius in instanti, in quo coëxistet tali amori. Si sit posterior natura, dum hanc habeat posterioritatem non determinabit ad actum amoris, quia iam dixi influxũ actus imperantis in imperatum, & cognitionis in actũ volũtatis, dicere negationẽ dependẽtię actus imperãtis ab imperato & cognitionis à volitione. 63

Obicies: Potest voluntas habere actum efficacem quo dicat nolo elicere actum charitatis imperatũ ab actu pœnitentiæ, seu, quod idem est, nolo elicere actum charitatis dependentem extrinsecè ex motiuo pœnitentiæ, seu extrinsecè respicientẽ motiuum pœnitentiæ. Sed cum hoc actu non stat, actum charitatis ab eadem voluntate esse imperatum ab actu pœnitentiæ, seu dependere ex motiuo pœnitentiæ, illudve extrinsecè respiciens: ergo stante hoc actu, etiam si coëxistant actus pœnitentiæ potens imperare actum charitatis, & charitatis potens imperari ab illo in actu secundo actus pœnitentiæ non imperabit actum charitatis, neque hic ab illo dependebit illius motiuum extrinsecè respiciens, neque à tali motiuo dependebit. 64

Possem totum, quod argumentum intendit admittere, & adhuc mea conclusio integra permaneret. Si enim actus ille, quo voluntas diceret nolo elicere actũ charitatis dependenter ab actu pœnitentiæ, seu ab illo imperatum impedimentum esset, quo minus actus charitatis posset imperari ab actu pœnitentiæ, iam non daretur actus pœnitentiæ in actu primo potens imperare, seu expeditum ad imperandum, & actus charitatis potens imperari, ac proinde non esset contra meam conclusionem asserere illorũ coëxistentiã nonesse influxũ imperantis in imperatum, hanc enim non ego constituo in quacumq; coëxistentia, sed in coëxistentia actuũ, quomodocumq; existentium, sed in coëxistentia actus imperantis proximè expediti, & in actu primo constituti omni impedimento seclusо ad imperandum, & actus eadem ratione potentis imperari. 65

Aliter respondeo; actum illum, quo voluntas dicat nolo elicere actum charitatis depen dentem ab imperio pœnitentiæ posse esse efficacem ad impediendam hanc dependentiam, si efficax sit ad impediendum alterum ex duobus actibus nempe actum pœnitentiæ imperantem, vel actum charitatis imperandum, nam altero destructo destruitur coëxistentia vtriusque, in qua imperium consistit. Si vero hãc efficaciam non habeat, sed admittat secum actum pœnitentiæ imperantem actum charitatis, & ipsum actum charitatis inter se coëxistentes non posse esse efficacẽ ad impediẽdam dependentiam vnius ab altero, sed quantumuis ardenter voluntas dependentiam hanc impedire intendat, talis intentio efficax in affectu permanebit, non tamen efficax 66

efficax in effectu. Ratio est facilis, volũtas libera est ad eliciendum hunc actum, vel non eliciendum, non tamen libera est ad eliciendũ hunc actum dependentem ab his solum principiis, & non ab aliis, quæ de facto habet, sed eo ipso, quod illum libere eliciat actus necessario dependet ab omnibus principiis potentibus influere in actum, quibus de facto voluntas est præuenta. Nec quando voluntas habet principia naturalia ex se sufficientia ad producendũ actum naturalem circa hoc formale obiectum, & supernaturalia, quibus potest tendere actu supernaturali circa idẽ obiectum formale liberum est voluntati producere actum naturalem ex principiis purè naturalibus circa illud obiectum, & non supernaturalem circa idem obiectũ ex principiis supernaturalibus, sed tantum illi liberum est tendere in tale obiectum, in quod si liberè tendat necessario tendet ex vi omnium principiorum, à quibus tendentia in tale obiectum potest procedere, ac proinde ex vi tendentiæ supernaturalis ita talis tendentia supernaturalis euadet. Exemplum esto. Voluntas potest sine habitu charitatis elicere actum naturalem dilectionis Dei, si habitu charitatis præueniatur non poterit independenter ab illo dilectionem elicere, sed si eam eliciat, ab habitu charitatis dilectio procedet, & ita erit supernaturalis. Eadem ratione voluntas poterit elicere actum charitatis sine imperio, si tamen imperium habeat non poterit illum elicere non dependens ab imperio, etsi absolutè possit illum omittere.

67 Instant RR. liberum est voluntati dilectionem elicere, vel non elicere ex motiuo extrinseco pœnitentiæ: ergo liberum erit voluntati illam elicere, vel non elicere dependentem ab imperio pœnitentiæ. Resp. eatenus forè liberũ elicere, vel non elicere actum charitatis ex motiuo extrinseco pœnitentiæ quatenus illi erit liberum habere imperium charitatis respiciens motiuum pœnitentiæ, hoc tamen supposito illi non esse liberum, vt in actum charitatis, quem liberè, vel necessariò elicit deriuetur motiuum extrinsecum pœnitentiæ: motiua enim extrinseca tantùm sunt libera quatenus liber est actus respiciens motiuum extrinsecum respectu illius, quod respectu alius actus extrinsecè efficiendus est motiuo intrinseco alterius, supposito verò actu, ex quo motiuum extrinsece in alium deriuandum, est, & actu, in quem tale motiuum est extrinsece deriuandum, quod deriuetur, vel non deriuetur non cadit sub obiectum liberum voluntatis.

68 RR. quidam, qui hanc meam sententiam impugnandam suscepere nihil in Philosophia inuenientes, quo id possent præstare ad Theologiam recurrêre arguentes sic: sequeretur ex eo quod influxus actus imperantis consisteret in coexistentia vtriusque actus peccare hominem, qui cum haberet motum inefficacem voluntatis indeliberatum circa pollutionem, vel deliberatum licitum ex affectu sanitatis, & cognosceret equitationem posse conducere ad pollutionem, & equitationem tunc intenderet ex motiuo honesto tunc peccare, quia tunc volitio equitandi respiceret tanquam motiuum extrinsecum pollutionem, & ita esset propter pollutionem, elicere verò actionem externam propter pollutionem habendam seu ex motiuo intrinseco pollutionis intrinsecè illicitum, est peccatum.

69 Ne philosophici termini Theologicis impediantur in primis respondeo; obiectionem hanc omnino alienam esse à materia quam disputamus, nam argumentum non procedit de actu imperante reflexo, qui debet respicere tanquam obiectum materiale alium actum voluntatis imperatum, affectus enim pollutionis, & volitio equitationis sunt actus directi, quorum vnus non reflectit circa alium, & ita non potest dici vnus imperans, & alius imperatus, esto vnus possit ad alium conducere, hic non agimus de omnibus actibus, quibus vnus ad alium possit conducere, sed de actibus, quorum vnus est formalis volitio alterius, & supra alterum reflectens, qui imperium dicitur illius, supra quem reflectitur. Hoc sufficit vt Philosophus argumentum istud non admittat, & sententiam traditam absque impugnatione tueatur.

70 Theologus vero ex multis capitibus prædictum argumentum potest reiicere, si enim affectus inefficax circa pollutionem malus non est, vel quia non est liber, vel quia si liber est inefficax est, & ex motiuo honesto quomodo malitiam deriuare poterit in affectum equitandi elicitum ex motiuo intrinseco honesto. Nec refe[illegible] equitationis affectus sit respectu equitationis, & alias respiciat tanquã motiuum extrinsecum pollutionem, nam si hæc non refundit malitiam in actum inefficacem intrinsece, & immediate respicientem illam multo minus illam valebit refundere in alium actum, quem tantùm medio isto, & extrinsecè afficit, id enim, quod respicit effectum remotum eatenus solum, & eo tantum modo influit in illum quatenus influit in proximum. Nec refert affectum equitationis esse efficacem, quia efficax non est respectu pollutionis, sed respectu equitationis. Ad hac doctrinam conducit, quod tradi. 2. tract. 4. Contr. 7. P. 1. n. 22. videlicet actũ intrinsecè honestũ ex suo formali obiecto procedentem ab imperio inefficaci illicito suam intrinsecam bonitatem retinere, & nullam malitiam formalem immediatè illi inhærentem contrahere, sed tantum mediatam deriuatam ab imperante eo modo, quo talis malitia immediatè imperanti conueniat.

Deinde dici potest in duobus illis actibus directis in 71
argumento adductis non reperiri influxum vnius in alium quod est iuxta dicta Controu. 9. de anima Punct. 3 vbi electiones materiales non admitto. Deinde etiamsi dicatur vnum ex illis actibus in alium influere, dici poterit illum, in quem alter influit non respicere adhuc extrinsecè motiuum influentis, neque ab illo bonitatem, aut malitiam deriuatam participare, quia habet suam propriam libertatem immediatam distinctam à libertate influentis. Neque ego dum affero actum imperantem elicitum ex motiuo pœnitentiæ influere in actum charitatis defendendum suscipio dicendum esse, actum charitatis extrinsecè respicere pœnitentiæ motiuum, hoc enim ad loquendi modum pertinet, & facilè quisque vtrumlibet poterit affirmare, & neutrum efficaciter probare, aut impugnare, sed tantum defendo, actum charitatis dependere tanquam à principio, etsi non necessariò ab actu pœnitentiæ illum imperante. Minus hîc curo, an actus inefficaciter alium imperans in alium suam bonitatem, aut malitiam deriuet, hoc enim ad Philosophum non pertinet, & dum Theologum agens in hanc quæstionem incidi 1. 2. tractat. 4. Controuers. 3. Punct. 8. num. 88. & Controuers. 7. Punct. 1. num. 7. neutrum posse efficaciter probari, aut impugnari defendi.

De dependentia puræ omissionis à cognitionibus illi 72
coëxistentibus, & motiuis per cognitionem propositis idem iudicium fero Controuers. 10. Punct. 1. §. 4. num. 34. & 35. ad influxum actuum imperantium in imperatum, & sicuti affero, actum potentem imperari de facto dependere ab omnibus actibus coëxistentibus, qui illum possunt imperare, eodem modo affero puram omissionem de facto dependere ab omnibus cognitionibus illi coëxistentibus, & ab omnibus motiuis propositis, à quibus potest dependere. Affero ibi num. 32. omissionem non posse dependere à motiuo quod voluntas detestatur, seu de quo displicet. Exemplum esto proponitur omissio missæ, vt vtilis ad ludum, & ad studium, & voluntas displicentiam habet circa studium, tunc si voluntas omittat, omissio dependere non poterit à motiuo ludi, quia obiectum, quod displicet, non potest voluntatem mouere ad ponenda media, quibus consequatur, sed quibus euertatur.

Nonnulli hanc doctrinam voluerunt etiam applicare 73
ad actus imperantes, afferentes actum illum imperantem, de cuius motiuo displiceat, voluntas in imperatum non influit. In hac tamen materia locum non habet hæc doctrina, quia dum actus imperans existit certum est voluntatem non displicere, quia vt dicebam num. 31. citato voluntas non potest de eodem formali obiecto placere, etiamsi vnus, vel vterque actus inefficax dicatur. Deinde, quia cum per puram omissionem affectus circa motiuum sit interpretatiuus locum non habet interpretatio, dum voluntas positiuè displicet de obiecto, actus enim imperans cum positiuè, intrinsecè, & expresse sit tendentia in obiectum, dum actus existit non potest non ex vi illius tale obiectum placere, quantumuis alius actus quicumque sit illum actum imperantem comittetur.

CONTRO

CONTROVERSIA X.

De pura omissione.

DISPVTANT Doctores an possit dari pura omissio libera; dicitur pura omissio, illa, quæ est in voluntate absque alio actu illam inducente, seu incompossibili cum actu positiuo, cui omissio positiuè opponitur, neque imperatur aliquo actu directo. Vnde quando est actus amoris in voluntate, omissio odij non est pura, quia amor incompossibilis est cum odio, & quando quis dicit, nolo odio habere, omissio odij pura non est, quia imperatur ab actu positiuo illam imperante. Omissio libera necessariò dependet à cognitione; id autem, quod à cognitione dependet, ab illius obiecto aliquo modo necessum est dependere, vnde ad eandem quæstionem pertinet definire, an detur omissio, & an à motiuo aliquo omissio dependeat. Posito respectu ad motiuum in omissione insurgit difficultas an ex motiuo supernaturali ipsa omissio supernaturalitatem trahat. Ex his procedunt Theologi ad disputandum an pura omissio sit moraliter honesta, & meritoria. Definiam ergo an omissio libera sit, Quomodo ex cognitione dependeat, An motiuum habeat intrinsecè vel extrinsecè: an supernaturalitatem ab obiecto trahere possit, quæ ad Philosophum pertinent. An verò sit honesta moraliter, & meritoria, Theologis disputandum relinquam, ne in alienam messem falcem mittam. Alio sensu solet inquiri, an possit esse pura omissio, videlicet an voluntas possit libere cessare ab omni actu, quod hic similiter definiam. Controuersia hæc acrem inter Recentiores nostros disputationem excitauit, ideò illam exactè tractabo inter Philosophiæ terminos.

PVNCTVM PRIMVM.

An possit dari pura omissio?

§. I.

Singularis sententia refertur.

1 SIngularis est sententia quam tenet Gabriel in 2. distinctione 41. quæstione vnica, articulo 3. dub. 3. pro qua Neotericorum quemdam refert Salas 1.2. tom. 13. disp. 2. sect. 5 n. 82. quámque ex Caiet. 1. part. q. 63. art. 5. defendendam suscepit Hurtad. tomo de Incarnatione, disp. 62. sect. 3. in qua defenditur voluntatem posse elicere actum amoris, & illum omittere absque vllo actu positiuo, non tamen liberè omittere, dum actu positiuo non dicit, volo omittere, & potentiam liberè exercentem actum positiuum non liberè eodem euentu omissuram, etiamsi omitteret in instanti in quo posset non omittere; & actum positiuum elicere.

2 Fundamentum huius sententiæ sumitur ex non esse, in quo consistit omissio: actus enim amoris physicè est, & habet entitatem, physicéque producitur, omissio verò illius non est physicè secundùm entitatem, vnde per metaphoram illi esse tribuimus, & metaphoricè dicimus, cæcitas est, dicturi, si propriè loqueremur, visus non est, nunquam negationem absolutè esse significantes.

3 Ex hoc duplici actu, vno physico in entitate actus positiuè constituto, & altero metaphorico in non esse actus, seu in omissione, quæ metaphoricè est actus, & dicitur esse, duplicem potentiam actiuam meditatur Hurtad. propriam & metaphoricam. Potentia propriè operatiua est respectu actus proprij & physici. Potentia metaphorica est respectu actus metaphorici, & improprij, scilicet omissionis, quem actum Logicum appellat Hurtadus, & potentiam respectu illius Logicam, & logicè potentem esse affirmat.

4 His iactis principiis sic arguit Hurtadus: Omnis terminus liber voluntatis est operabilis: sed omissio non est operabilis: ergo non est libera. Secundò, Potentia est libera respectu illius termini, quem potest operari, & non operari: sed non potest operari, & non operari omissionem: ergo respectu omissionis non est libera. Probatur minor. Potentia non potest operari omissionem: ergo potentia non respicit omissionem, tanquam terminum operabilem, & non operabilem: ergo non illam respicit tanquam terminum libertatis.

5 Si respondeas potentiam dici propriè operatiuam respectu vnius termini, videlicet respectu termini positiui, impropriè comparatione alterius, quod sufficit vt respectu vtriusque sit libera. Occurrit Hurtadus: Definitio cuiusvis rei absque vlla metaphora debet conuenire definito, vt sit tale simpliciter; pratum enim cui per metaphoram definitio risus competere potest, simpliciter, & verè non ridet: ergo vt omissio simpliciter, & propriè libera esset, illi debebat absque vlla metaphora competere definitio libertatis: ergo absque vlla metaphora debebat esse operabilis, & non operabilis: sed sic est, quod seclusâ metaphorâ omissio non est operabilis: ergo non potest esse simpliciter libera. Hoc est fundamentum magis fucatum huius sententiæ; nonnulla alia adducit Hurtadus, quæ postea obiiciam.

§. II.

Relata sententia repellitur.

6 COncedendum est Hurtado, omissionem physicè entitatem non habere, est enim ipsum non esse entitatis, nihilominus concedendum non est, voluntatem metaphoricè, seu dependenter ab aliqua metaphora, seu ente rationis omittere, neque dicitur de voluntate omittere, sicut de pratis dicitur ridere, quia seclusâ metaphorâ & translatione, prata non rident, neque propriè risus pratis conuenit, qualibet autem metaphorâ seclusâ, & quolibet ente rationis præciso, voluntas omittit, seu non operatur, quod est idem; & propriissimè absque vlla metaphora dicimus, voluntas non operatur, & potest operari. Dicitur, omissionem habere esse metaphoricum; si entitatem illi propriam, & physicam tribuamus, quæ illi non conuenit, & voluntas cùm omittit, dicitur metaphoricè operari; propriè tamen & absque vlla metaphora non operari, seu omittere.

7 Deinde potentiam ad non esse, seu ad omissionem quæ metaphoricè dicitur, simpliciter esse, & modo positiuo significatur esse potentiam metaphoricam impropriam, & Logicam duplicem sensum potest habere. Primus est ipsam potentiam, & virtutem physicam per suammet entitatem physicam, per quam est operatiua, respicere actum metaphoricum, & improprium. Secundus est, ipsam potentiam intrinsecè, & ipsam virtutem metaphoricam esse. Secundus hic sensus ab omni veritate alienus est. Primus est castigandus, iuxta modò dicta de natura omissionis. Datur enim potentia physica, & positiua ad negationes, quæ physicæ non sunt, sicut datur potentia realis factiua entium rationis, & ad chimæricum actum datur potentia physica. Fateor potentiam physicam, intellectum videlicet, immediatè tantùm efficere suas operationes, ex quibus entia rationis resultant: Veruntamen ex eo quod efficiat cognitiones, ex quibus entia rationis resultant, dicitur intellectus entia rationis efficere per virtutem physicam & positiuam secum identificatam; & voluntas liberè imperans cognitionem circa ens rationis, dicitur liberè efficere entia rationis, neque minorem libertatem habet circa entia rationis resultantia ex cognitione, quàm haberet circa alia entia realia, quæ ex ipsis cognitionibus resultarent. Rem hanc disertè, clarè, & doctè, paucis terminis complexus est sapientissimus Soar. tom. 1. Metaphys. disp. 19. sect. 4. num. 8. vbi dicit potestatem ad nolendum, seu suspendendum actionem, in se positiuam quandam perfectionem esse, tamen in vsu per solam negationem, seu carentiam actus exerceri posse. His præiactis Hurtadum impugno.

8 Potentia ita amat, vt possit non amare: ergo est indifferens ad amandum, vel non amandum: ergo est libera ad amandum,

amandum, & non amandum: ergo ad amandum, & ad omittendum amorem, quia nihil aliud est amorem omittere, quàm non amare. Concedis ita amare, vt possit non amare, & concedes similiter esse indifferentem ad amandum, & non amandum; negabis tamen esse liberam ad non amandum, quia libertas respicit terminum positiuum physicum, & operabilem, & id quod est, non amare, non est physicum, neque operabile, ac proinde non potest esse liberum, neque respici tanquam terminum libertatis. Contrà: potentia est indifferens respectu amoris, & non amoris: ergo libera. Probo consequentiam: libertas nihil aliud est, quàm indifferentia orta in voluntate ex principio intrinseco, videlicet ex cognitione, & naturâ eiusdem potentiæ: sed voluntas est indifferens ad amorem, & non amorem, seu omissionem amoris, indifferentiâ ortâ ex cognitione, & ex ipsa natura voluntatis: ergo est libera.

7 Dices, libertatem esse indifferentiam ad terminum positiuum, non tamen ad terminum negatiuum. Contrà: Indifferentia est eadem respectu termini positiui, & respectu termini negatiui: ergo libertas eadem. Probo antecedens: quælibet indifferentia ex suo conceptu formali præciso essentialiter respicit duos terminos, ad quos datur indifferentia, & principium, vel subiectum constituitur indifferens: ergo indifferentia ad actum, ex suo conceptu formali per eundem respectum, per quem constituitur indifferentia ad illum, debet respicere aliud extremum, scilicet negationem actus: ergo est omnino eadem indifferentia respectu actus, & respectu negationis: ergo eadem omnino libertas. Vrgeo: voluntatem esse liberam ad aliquem actum, nihil aliud est quàm à principio intrinseco esse indifferentem, indifferentiâ, quam ipsa potest à seipsa tollere: sed hoc modo est indifferens ad actum, & ad omissionem: ergo est libera ad actum, & ad omissionem. Si dicas, libertatem non esse indifferentiam assignatam, in quacumque materia, sed tantùm respectu materiæ positiuæ; absque fundamento hoc confingis, & eodem modo posses dicere libertatem non esse indifferentiam ad omnes actus, sed actus certæ speciei, verbi gratiâ, ad actus amoris, & non odij.

8 Secundò, ad hominem contra Hurtadum, qui huic patrocinatur sententiæ, sic argumentor. Ad libertatem requiritur, vt illius terminus sit operabilis, & non operabilis, & quia omissioni conuenit tantùm esse non operabilem, & illi non conuenit esse operabilem, non est libera: sed actui positiuo tantùm conuenit esse operabilem, & non illi conuenit aliud extremum, videlicet, esse non operabilem: ergo actus positiuus non est liber. Negat Hurtadus minorem propositionem §. sexagesimo quinto, & asserit, actui conuenire esse non operabilem, quia omissio actus est eius corruptio, à qua denominatur actus corruptus: & sicut corruptio dicit actum corruptum, ita omissio denominat actum omissum: omissibile autem, & non operabile, idem sunt. Totam doctrinam in ipsum retorqueo: omissibile & non operabile sunt idem per te: sed per te actus est omissibilis & non operabilis à voluntate: ergo omissio, & non operatio est à voluntate. Patet consequentia: Actus denominatur omissus ab omissione, & constituitur talis per illam: ergo non potest esse omissus à voluntate, quin omissio sit à voluntate, neque voluntas valet esse potens ad illum omittendum, quin sit potens ad omissionem: sed actus omissus est à voluntate, & voluntas est potens ad actum omissum: ergo omissio est à voluntate, & voluntas est potens ad omissionem.

9 Tertiò obiicit sibi Hurtadus: libertas contradictionis est libertas ad operandum & non operandum: ergo datur libertas respectu operationis, & negationis operationis. Tradit §. 63. libertatem contradictionis non esse definiendam per libertatem ad operandum, & non operandum, sed per potentiam ad operandum, & non operandum, & ex hoc capite negat antecedens. Mitto potentiam ad operandum, & non operandum, esse potentiam indifferentem ad vtrumque, & consequenter potentiam liberam: sumo id, quod concedit Hurtadus, & sic argumentor. Libertas contradictionis est potentia ad operandum, & non operandum: ergo vt detur hæc libertas, debet dari potentia ad non operandum: consequentia est à definito, ad partem definitionis. Hæc potentia ad non operandum, vel est potentia Logica, & metaphorica, vel Physica: si est potentia physica; ergo respectu omissionis datur potentia physica operatiua; ergo poterit esse libera. Probo consequentiam, quia ideo non datur libertas respectu omissionis, quia respectu illius non datur potentia physica in sententia Hurtadi: ergo si datur hæc potentia, omissio poterit euadere libera. Si non datur potentia physica respectu omissionis: ergo non datur libertas contradictionis. Probo consequentiam: definitio libertatis contradictionis importat potentiam respectu omissionis: ergo si talis potentia non datur, non datur importatum per definitionem: ergo non datur definitum; dices, sufficere potentiam metaphoricam, qualem concedit Hurtadus respectu omissionis. Bene: ex eo quod definitio libertatis petat potentiam ad terminum liberum, & non detur potentia physica, sed metaphorica ad omissionem, non datur libertas respectu illius, quia verba in definitione posita non debent conuenire definito metaphoricè; sed propriè, neque metaphoram, sed propriam rationem sonant, vt argumentatur Hurtadus §. sexagesimo secundo: ergo definitio libertatis contradictionis, quæ petit potentiam ad omittendum, debet intelligi de potentia physica ad omittendum, neque poterit esse libertas contradictionis, vel si dicas, potentiam requisitam ad omittendum in definitione libertatis contradictionis debere intelligi de potentia metaphorica, similiter dicito, potentiam ad operandum positam in definitione libertatis, posse intelligi respectu omissionis de potentia metaphorica.

Quartò: Illa est potentia libera in omittendo, quæ 10
positis omnibus requisitis ad omittendum, potest omittere, & non omittere: sed voluntas positis omnibus requisitis ad omittendum, potest omittere, & non omittere: ergo est potentia libera in omittendo. Probatur maior: Illa est potentia libera in operando, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari: ergo illa est potentia libera in omittendo, quæ positis omnibus requisitis ad omittendum, potest omittere, & non omittere. Respondet Hurtadus §. sexagesimo septimo, maiorem propositionem esse de subiecto non supponenti, quia nullibi est talis definitio potentiæ liberæ, neque potest esse; definitio enim potentiæ liberæ non est quæ potest omittere, & non omittere, sed quæ possit operari, & non operari. Potrò verbis hæret Hurtado videas facilè, quàm parum illi præstent. Omittere formalissime est non operari, non omittere formalissimè est operari, quia non esse negationis est ipsamet entitas actus, vt ipse Hurtadus probat: ergo omittere, & non omittere, est idem, ac operari, & non operari; ergo idem est, potentiam posse omittere, & non omittere, & posse operari, & non operari: ergo parum consequenter affirmat Hurtad. definitionem potentiæ liberæ dari per posse operari, & non operari, & esse de subiecto non supponenti, definitionem datam per posse omittere, & non omittere.

Quintò, Omissio est à voluntate, non necessariò: ergo 11
liberè, quia nihil potest esse à voluntate, quin sit liberè, vel necessariò ab illa dimanans. Respondet Hurtadus, omissionem non esse liberam, neque necessariam, quia non est à voluntate tanquam à potentia physica, sed tanquam à potentia Logica, à qua Logicè, & per metaphoram procedit, quod autem tantum habet esse metaphoricum, & non à potentia propriè liberum non est. Contrà: illud esse metaphoricum, quomodocumque sit, potest destrui, & poni à voluntate: ergo est libera respectu illius, & eo modo improprio, & metaphorico, quo est, vel potiùs non est, potest auferri à voluntate; ergo illud non esse metaphoricum, liberum est respectu voluntatis. Secundò falsò dicitur, illud non esse negationis, seu esse metaphoricum, quod appellat Hurtad. esse à potentia Logica, probaui enim suprà, potentiam per modum actus primi esse intrinsecè eandem respectu omissionis, & respectu actus positiui: neque est inconueniens, *non esse* rei, seu negationem illius, quod appellat Hurtadus esse metaphoricum, procedere à potentia Physica reali liberâ.

Sextum & vltimum argumentum, & omnium efficaci- 12
simum contra hanc sententiam sic habet. Sine actu positiuo omissio non est libera, etiamsi voluntas possit exercere oppositum actum: ergo etiamsi instet præceptum audiendi Missam, & quis possit illam audire, & de facto illam non audiat, neque velit eam audire, dummodo non habeat actum, quo dicat, volo non audire Missam, non peccauit. Patet consequentia, quia omissio libera non erit absque illo actu positiuo, quantumuis voluntas possit actum oppositum omissioni producere. Vis consequentiæ eludi nequit,

nequit, & consequens durissimum est, quis enim dicit filiam, qui patrem videt fame pereuntem, & iam animam exhalantem,& cibis abundat,quibus potest patris subleuare miseriam, non esse reprehensione dignum si patrem fame mori permittat, si actum positiuum non habeat, quo dicat,nolo meo indigenti patri subuenire, sed tantùm negatiuè se habeat,nullúmque positiuum actum eliciat?Cùm hoc argumentum proposuisset Hurtadus, illius grauitate, ac difficultate oppressus, nonnihil ab hac sententia discessit,asseritque, non adeò esse authoritate, vel ratione firmatam,vt non possit ab aliquibus morderi,quapropter ipse non semel illam impugnat, alibi eandem impugnaturus: ait tamen ipsi placere adhuc probabilem esse ostendere propter authoritatem Caietani, & sui Magistri, qui eam defendit: ad obiectionem autem respondet,casum propositum nunquam in via contingere, quia omissio parum temporis potest durare, intra quod præceptum affirmatiuum,quod semper obligat cum temporis extensione, non vrget,neque peccatum omissionis committitur.Suffragium petit ad hanc solutionem commendandam ex Vasquio docente,ex multis grauissimisque Doctoribus, non dari peccatum puræ omissionis, quorum aliqui repugnare censent; alij liberam esse negant.

13 Frustrà conatur Hurtadus nostrum Vasquium, & Doctores alios suæ sententiæ,presentíque solutioni suffragari; qui enim negant, posse dari puram omissionem, vel affirmant liberam non esse, non dicunt, voluntatem posse elicere actum positiuum,& illum non elicere per puram omissionem. Deinde siue contingat,de facto siue non contingat talis modus omittendi: Inquiro, An si de facto contingeret absque omni actu,talis omissio esset peccaminosa? Tenetur Hurtadus vi illationis negatiuè respondere, si aliquid respondeat, quod prudens non audet. Id mihi sanè mirum est in hac opinione,vt id,ad quod tota illa ordinatur, quódque totus illius discursus substentare procurat, concedere non audet. Attendas precor. Inuenta fuit hæc sententia à Caietano, & illam est amplexus tanquam probabilem Hurtado vt defendant, Christum, supposito Patris præcepto de morte obeunda, liberè fuisse mortuum, quia Christus absque peccato per puram omissionem potuisset non velle mori, etiamsi Pater illi præcepisset mortem pati,quia in pura omissione, etiamsi actus illi oppositus sit præceptus, & fieri possit, nullum est peccatum, & hanc eandem doctrinam, quam stabilire intendunt huius sententiæ patroni,concedere non audent.

14 Hanc sententiam tanquam parum tutam reiicit Patet Salas,quia videtur esse contra illud Iacobi 4.*Scienti bonum, & non facienti,peccatum est illi*: & Matth.3.& 7. *Omnis arbor, quæ non facit bonos fructus, eradicabitur*: & Lucæ 12. *Seruus sciens voluntatem Domini, & non faciens, vapulabit multis*: & Roman.1.*Digni sunt morte,non solum qui talia agunt, sed etiam qui consentiunt*, quæ testimonia expendere meum non est, qui intra terminos Philosophiæ me contineo.

§. III.

Quid de quæstione?

15 PRo sententia negante puram omissionem referuntur P.Valentia disp 6.q.1.part.4.Vasquez 1.2. disp.82. hi tamen Doctores rem tractant Theologicè, disputantes de peccato omissionis, quod affirmant nunquam dari per puram omissionem, quia hæc non potest notabili tempore durare, intra quod cum latitudine obligat præceptum positiuum, cuius adimplerionis omissio donec totum sit transactum non imputatur peccato.Hac ratione docet Valentia,puram omissionem non posse dari moraliter loquendo, non tamen physicè; nec illam ex natura rei contingere non posse docet Vasquez,vt malè illum interpretatur Mõtesinos postea citandus,concedit enim loco citato num.6. omissionem puram posse per breue aliquod tempus durare, ex quo infertur in doctrina huius Doctoris semper in omnibus sibi valde consonâ, & tenacissimè rem semel traditam defendens hanc impossibilitatem esse moralem, & non physicam; quia si esset physica, eadem esset pro breuissimo tempore, & pro longa ipsius omissionis duratione. Eodem modo negauit Medina 1. 2. q.71. posse dari puram omissionem moraliter loquendo, non physicè, quia in illa nulla repugnantia physica reperitur.

16 Sententiam absolutè negantem tenet Montesinos 1. 2. tom.2. disput.2.q.2.apud quem nonnullos citatos inuenies pro hac sententia; sed ferè omnes illos, aliósque quàm plurimos explicatos inuenies apud Salas postea citandum de impossibilitate morali,& non physica.

Posse dari puram omissionem,defendit P. Ruiz. de Pro- 17
uid.disput.37.sect 1.num.13.& disp.42. sect.7. num 17. Salas 1.2.lib.13.disp.2.sect.5. Ripalda de ente supernaturali disp. 70.Hurtadus Complutensis 1.2. lib.de peccatis,disp.3.difficult.17.Arriaga de anima disp.8.sect.6.& alij apud istos,& quàm plurimi apud Salas, qui docent omissionem puram tantùm moraliter esse impossibilem (hoc est rarò & difficilè dari)non physicè,ita expresè Suar. tom.1. Metaph. disput.19. sect.4. n.8. Prædictam conclusionem sic probo. Voluntas indifferens ad amandum,vel odio habendum,ita potest amare, vt possit non amare, & ita potest odio habere, vt possit non odio habere: ergo potest cessare ab amore, & odio: ergo potest omittere. Respondent nonnulli, tunc voluntatem elicituram necessariò actum, quo dicat, nolo amare, & ita omissionem amoris non fore liberam.Contrà: Si tunc voluntas esset elicitura actum,quò diceret, nolo amare,similiter deberet elicere actum, quo diceret, nolo odisse, quia non est maior ratio vnius quàm alterius.Deinde si tantùm eliceret actum,quo diceret,nolo amare,talis actus non esset incomposibilis cum odio, bene enim componuntur,nolo amare, & odio habere; ergo omissio odij esset pura omissio.

Tandem nullum ex his actibus voluntatem esse elici- 18
turam sic probo.. Ad hoc vt voluntas sit indifferens ad amandum, vel odio habendum sufficit propositio obiecti boni cum admixtione mali,absque illa cognitione amoris, vel odij; sed proposito obiecto partim amabili, & partim odibili,absque cognitione amoris,vel odij,voluntas est indifferens ad amandum,vel odio habendum subiectum, & non est potens elicere actum reflexum, quo dicat, volo amare,vel volo odio habere: ergo si tunc potens est omittere amorem, & odium,potens est purè omittere, neque tenebitur elicere actum reflexum, quo dicat, volo amare, seu volo odisse.Posse proponi obiectum,partim amabile,& partim odibile,absque cognitione amoris, vel odij, nemo in dubium vocare poterit:posità hac propositione,sine cognitione amoris,& odij,voluntatem non esse potentem dicere,volo amare,seu odio habere, est per se notum, quia voluntas ferri non potest in obiectum incognitum.

Vltimò hanc solutionem impugno. Voluntas potest sus- 19
pendere omnem actum circa obiectum directum illi propositum,ita vt viso obiecto amabili,& odibili,non exerceat actum amoris circa illud: ergo etiam poterit suspendere omnem actum reflexum circa amorem & odium,ita vt non dicat,volo omittere amorem,aut odium.

Aliter respondent alij,voluntatem indifferentè ad amo- 20
rem,& odiũ teneri amare, vel odio habere,& dici potentiã liberam,non quia possit vtrumque actum omittere, sed quia ex his duobus,scilic.amore,& odio, potest quem ipsa maluerit eligere Contrà: nullum est caput,ex quo oriatur hæc necessitas sub disiunctione,obiectũ enim ita proponitur amabile,vt possit non amari,& ita proponitur odibile, vt possit nõ odio haberi:ergo est potens voluntas omittere hunc actum,& illum,saltem disiunctiuè:ergo vtrumque simul:probo consequentiã:nullum est principium,quod determinet,aut inclinet ad actũ sub disiũctione, sed quælibet cogitatio inclinat determinare ad actum determinatum: ergo si ex nulla necessitat ad hunc actum determinatum, nihil est,quod in communi ad hunc vel illum necessitet.

Fortiùs arguo in libertate contradictionis, in qua vo- 21
luntas est potens amare, & non amare, & non valet odio habere,in qua dici non potest, teneri amare, vel odio habere, quia ex vno capite est impotens ad odium: ergo si alio cogeretur amare,vel odio habere,esset necessitata ad amorem:bene enim valet,voluntas necessariò tenetur amare,vel odisse; non potest odisse: ergo necessariò tenetur amare. Ex quo infero, voluntatem liberam libertate contradictionis posse amare,& purè omittere,cùm possit cessare ab amore, sine actu odij, ad quem non est potens, & sine actu,quo dicat,nolo amare,quia,vt dicebam;ad libertatem amandi,& non amandi obiectum directum,non requiritur libertas ad actũ reflexum neque cognitio amoris; Ex libertate contradictionis gradum facio ad libertatem contrarietatis, quæ nihil aliud est, quàm duplex libertas contradictionis circa duos actus inter se oppositos.

Exemplo causarum naturalium explicatur, & probatur 22

nostra cõclusio. Causæ naturales inclinatæ in effectus contrarios, possunt se mutuò impedire, ita vt nulla aliquid producat: ergo eodem modo duplex cogitatio inclinãs ad diuersos actus, possunt ita se mutuò impedire, vt cogitatio inclinans ad amorem, voluntatem retrahat ab odio, & cogitatio inclinans ad odium voluntatem retrahat ab amore, ita vt ipsa in neutram partem feratur, sed omnem actum liberè suspendat, & purè omittat.

23 Specialiter contra Thomistas physicam prædeterminationem propugnantes dari posse puram omissionem, quod ipsi communiter negant efficaciter probatur. Asserunt huiusmodi prædeterminantes prædeterminationem non requiri ad posse sed ad operari, vt hac ratione defendãt hominem non prædeterminatum ad actum honnestum illum libere omittere, inquirunt enim, quod etiam si careat physica prædeterminatione ad actum, non carere poterunt ad illum, quia physica prædeterminatio non pertinet ad constituiuum potentiæ neque actus primi, sed est quid medium, inter actum primum, & secundum, seu complementum actus primi, & illius applicationem ad actum secundum. Insuper asserunt implicare de facto dari actum sine physica prædeterminatione ad illum, & ita implicare hæc duo coniungi carentia physicæ prædeterminationis ad amorem, & amoris actum, sicuti implicat dari physicam prædeterminationem ad amorem, & non dari actum amoris, quod est implicare hæc duo coniungi existentia physicæ prædeterminationis ad amorem, & carentiam amoris.

24 Ex his principiis sanctis physice prædeterminantibus argumentor sic. Pone hominem cum iudicio indifferenti rationis ad amorem, & carentiam amoris omni physica prædeterminatione destitutum, hic homo nullum actum positiuum eliciet, quia implicat hunc de facto dari sine physica prædeterminatione: ergo omittet amorem nullo actu amori opposito habito, insuper est potens ad amorẽ omissum, quia ad illum, & carentiam illius habet iudicium indifferens rationis: ergo omittet actum, quem potest elicere absque eo, quod alium actum incompossibilem cum actu omisso eliciat: ergo homo ille habebit puram omissionem liberam.

25 Respondent Discalceati Carmelitani 1.2.tract.10.disp.3. dub.4.n.36. in eo casu voluntatem posse elicere actum præceptum, & nihilominus illum omittentem non omittere libere, quia ad hoc vt omissio sit libera respectu voluntatis non sufficit hanc posse elicere actum omissioni oppositum, & illum omittere, sed requiritur, vt illud, quod est liberum egrediatur à volũtate. Hoc est dicere requiri esse actũ positiuum, quod est egregia petitio principij: deinde est contra lumen rationis asserere libere non omittere illum, qui omittit, & potest operari, seu non omittere, omne enim, cuius oppositum potest voluntas ponere liberum est respectu illius, cum ad illud, & ad oppositum indifferens sit. Aliter respondent ijdem Carmelitani ibidem asserendo, voluntatem omni prædeterminatione destitutam ad nullum actum habere potentiam, data tamen prædeterminatione ad alterum potentem esse ad vtrumque v.g. data prædeterminatione ad amorem ex vi huius prædeterminationis constitui potentem ad amorem, & ad actum oppositum, odium videlicet, vel nolitionem amoris. Vt hoc componãt cum conclusione asserente prædeterminationem esse applicationem supponentem posse, egregiam quandam Philosophiam meditantur. Affirmant prius naturã produci in quolibet effectu gradus vniuersaliores, quam minus vniuersales suo ordine vsque ad gradum infimum. v.g. in homine prius natura produci gradum substantiæ, deinde gradum corporis, & postea viuentis, &c. Et si hi omnes gradus realiter sint idemtificati, eodem ordine asserunt prius natura prædeterminari causam ad gradus vniuersaliores, & postea ad minus vniuersales, & si prædeterminatio ad omnes physice sit vna simplex entitas. Rursus affirmant prædeterminationẽ ad gradũ substantiæ quæ respectu illius tantum est applicatio, & non dat posse, sed supponit, dare posse respectu gradus immediati minus vniuersalis, v.g. respectu gradus corporis, & prædeterminationẽ ad gradũ corporis, quæ respectu illius est applicatio dare posse ad gradum viuentis, & sic in aliis. Ex hoc fit omnẽ prædeterminationem ad hunc gradũ esse tantum applicationem ad illum, & supponere illius posse iam constitutum per applicationem ad gradũ superiorem immediatũ, & constituere posse ad gradum inferiorẽ immediatũ. v.g. prædeterminatio ad gradũ corporis est tantum applicatio ad hunc gradũ, & supponit posse ad illum iam constitutum per applicationẽ, seu prædeterminationẽ ad gradum substantiæ, & constituere posse ad gradum viuentis immediate inferiorem. Fit etiam ingrata hanc doctrinam prædeterminationem ad illum gradum in quo immediate conueniunt, amor, & nolitio amoris, vel odium constituere posse ad vtrũque, & prædeterminationẽ ad gradum specificum amoris esse tantum applicationem respectu illius, & carentiam prædeterminationis ad gradũ specificum odij, seu nolitionem amoris esse carentiam applicationis ad hunc gradum specificum, & non carentiam posse, seu potestatis ad illum. Rursus fit voluntatem nullam habentem prædeterminationẽ non habere posse ad gradus differentiales, & inferiores, quia non habet applicationem ad gradus superiores, cum enim nullam habeat prædeterminationem, nullam habet applicationem.

Hic dicendi modus plurimis scatet implicationibus. 26 imprimis implicat in his, quæ realiter sunt idemtificata reperiri prioritatem naturæ; cum enim prioritas naturæ sit prioritas causalitatis, & nihil possit esse causa sui ipsius, nihil potest esse prius se ipso, seu aliquo secum idemtificato. Ex hoc fit Chymeram esse prioritatem illam naturæ, quam inter gradus magis, & minus vniuersales physice idemtificatos modus iste dicendi confingit. Eandem Chymeram cõtinet prioritas illa naturæ inter prædeterminationes sola intellectus cognitione distinctas in simplici entitate vnius prædeterminationis repertas. Est etiam insigne figmentum assignare quoddam constitutiuum posse, seu potentiæ per suam entitatem intrinsece essentialiter oppositum, & incompossibile cum actu, cuius est potentia, posse enim, & potentia ordinantur ad dandam existentiam effectui, quomodo igitur ad hoc ordinari poterit id quod cum tali existentia essentialem, & quidditatiuam continet repugnantiam. Deinde si posse ad quemlibet gradũ constituitur per applicationem ad gradum immediatum illi superiorem, Inquiro per quam applicationẽ, seu applicationem ad quẽ gradum constituatur posse ad gradum supremum. Profecto ægre discalceati homines per hæc dumeta, & inuia incedere valebunt, redeant ad verã, & tritã philosophiæ viam, si forte intra illam sibi commendatissimam physicam prædeterminationem insequi, & comitari valeant.

§. IV.

Quomodo omissio libera dependeat à cognitione.

OMissionem liberam procedere ex cognitione, adeò 27 certum est, vt nemo possit oppositum in dubium vocare, quod breuiter efficacissimis rationibus euincitur. Implicat libertas ad omittendum, sine cognitione, per quam vltimò completur, & constituitur voluntas libera: ergo implicat, dari omissionem liberam sine cognitione. Probo consequentiam: implicat omissionem liberam sine libertate: sed cognitio est quid pertinens, tanquam constitutiuum libertatis: ergo implicat omissio libera sine cognitione. Breuius; libertas in actu secundo dependet à libertate in actu primo: sed omissio est libertas in actu secundo, hoc est, id, quo voluntas exercet suam libertatem: ergo dependet à libertate in actu primo: sed libertas in actu primo est cognitio: ergo dependet à cognitione.

Confirmatur: voluntas impulsa vehementi cogitatione 28 inclinante ad amorẽ, amat necessariò, ni aliâ cogitatione ab eodem amore retrahatur: ergo sine hac cogitatione retrahente non potest nõ amare, seu omittere; ergo suppositâ cogitatione inclinante ad amorem, omissio dependet necessariò à cogitatione inclinante ad odium, vel saltem retrahente ad amorem. Nota fit consequentia, & vrgetur ratio. Quoties duo, ita se habent, vt vnum non possit esse sine alio, quod potest esse sine illo, extremũ quod sine consortio alterius subsistere valet, independẽs dicitur, & alterũ, quod sine aliũs consortio subsistere nequit, dependens iudicatur: sed omissio libera nõ potest esse sine cognitione, cognitio autẽ potest esse sine omissione libera: ergo omissio dependet à cognitione, & cognitio ab omissione non dependet.

Posita hac dependentia inter omissionem liberam, & cognitionem, difficile sanè est, explicare, in quo cõsistat, & quomodo possit cognitio in omissionẽ influere, quam difficultatem nostri Recentiores peracutè diuoluunt. Neque eadẽ tibi videatur de influxu cognitionis in negationem, & in actum positiuum, est enim longè maior in omissione, quæ non vrget, quando in voluntate vnica solùm datur cogitatio à qua possit omissio dependere, tunc enim facilè

soluitur quæstio de omissione, eodé modo ac de actu positiuo dicendo, influxũ precisè consistere in cognitione, & in omissione simul existentibus: sed nos premit, quando duplex cognitio proponens diuersa motiua, & sæpe incompossibilia, voluntatem ad omissionem inclinat, v. g. cognitio, quæ dicit, ne audias sacrum, vt domi ludas, & cognitio, quæ dicit, ne audias sacrum, vt cum amicis rusticeris: & de facto voluntas omittit actum internum circa auditionem sacri, à qua cogitatione dicendum est, procedere talem omissionem? vel quid sit speciale in voluntate, quando procedit ab hac, quod non sit quando procedit ab illa? Neque similis est difficultas respectu actuum positiuorum, quia quando moueor cogitatione quæ dicit, ne audias sacrũ, vt domi ludas, elicio actũ quo dico, nolo audire Missam vt domi ludam, quando vero moueor cogitatione, quæ dicit, ne audias Missã, vt cũ amicis rusticeris, elicio alium actũ, quo dico, nolo audire Missam, vt cũ amicis rus petam, qui actus sunt inter se distincti, & oppositi, neq; vnus potest ex motiuo alterius dependere, neque alterius regi cognitione, in omissione autem semper datur eadem omissio, quæ secundùm se indiuisibiliter eadem, ex quacumque cognitionum illarum seorsim sumpta dependere potuit.

31 Non eisdem terminis, sed aliis in re idem significantibus difficultatẽ hãc exagitauit Ripald. sect. 8. vbi disputat, quid sit omissionẽ procedere ex hoc motiuo, vel ex illo, quando duo motiua sunt illi propositа, in cuius sententia idem est, omissionem procedere ex hac cognitione, & procedere ex motiuo repræsẽtato per illã, quapropter iure potero meis terminis applicare, id quod suis in eadem difficultate respondeat hic author. Inuenit ipse præter omissionẽ, & cogitationes inclinantes ad illã, actus quosdã inefficaces volũtatis, quibus cõplacere, & displicere potest volũtas de obiectis per cognitionẽ propositis, exẽpli gratiã, proponitur mihi cogitatio dicens, ne audias Missam, vt rusticeris; & alia quæ dicit, ne audias Missam, vt ludas, possum habere actum inefficacem, quo dicam, displicet mihi ludus, & aliũ, quo dicam, placet mihi rusticatio; tunc si purè omittam actum audiendi Missam, talis omissio procedere non potest à cogitatione, quæ dicebat, ne audias Missam, vt ludas, quia illius motiuum per displicentiam inefficacem detestatus sum, sed necessario procedit à cogitatione, quæ dicit, ne audias Missam, vt rusticeris, in cuius obiecto motiuo complaceo: imò etiamsi hanc complacentiam non haberem, dum adesset illa displicentia circa ludum, cognitio ludum proponens non moueret, sed quæ proponebat rusticationem, quam non sum detestatus sicut ludum.

32 Vidit Ripalda, hoc dicendi modo, non plenè difficultatẽ solui, quia potest voluntas omittere sine aliquo actu cõplacentiæ, neque displicentiæ circa obiecta propositа, vel complacens in vtroque obiecto, & tunc eadem redit difficultas, per quid constituatur omissio dependens ab hac cognitione, potiùs quàm ab illa, cùm vtriusque motiua, æquè placeant, vel saltem sint æquè non detestata. Addo ego positã complacẽtiã circa motiuum vnius cogitationis, & circa aliud, adhuc voluntate negatiuè se habente circa aliud, posse omissionem saltem inadæquatè dependere à motiuo quod voluntas non erat detestata, & tunc est eadem difficultas, per quid constituatur omissio ab illo dependens. Vt hæc solueret Ripalda, vltimò confugit ad veritatem conditionatam, quã influxum assignauit inter actus imperantes, & imperatos, & asserit, tunc omissionem pendre ab hac cognitione, & non ab illa quando illã ablatã, & hac permanente permaneret omissio. In eandẽ sententiam, existimo, Ruizium incidisse, asserentẽ disp. 37. sect. 1. n. 13. omissionem actus, tunc fore meritoriam quando liberè omittimus actum prohibitum, & omittendi ratio fuit obseruatio præcepti, quã sublatã, cæteræ circunstantiæ nos impellebant ad actum prohibitum, ac si diceret, quando ablato præcepto, non daretur talis omissio, tunc dicenda est meritoria, ac proinde procedere ex motiuo, quod idem est ac à cognitione dependere.

33 Hunc modum assignandi influxum existentem, per id quod non existit, sed existeret, latè, & ni fallor, efficacissimè explosi Contr. 9. Punct. 5. §. 4. & 5. Vbi de influxu actus imperantis in imperatum disputabam. Vide ibi dicta, & omnia ad difficultatẽ præsentẽ eodem modo applica. Tantùm breuiter pertingam egregium argumentum, quod ibi expendi. Omissionem non futuram, deficiente hac cogitatione, dicit negationem cogitationis, & entitatem actus, cui priuatiuè opponitur omissio, quæ non sunt, sed essent: sed omissio, v. g. amoris non potest dependere, tanquam à causa, neque tanquam à causalitate, ab amore, qui est non esse omissionis, & illi opponitur; ergo non potest dependere ab illa veritate cõditionata secundùm id, quod dicit ex parte consequentis sub conditione, neque secundùm id, quod dicit ex parte conditionis, hoc enim est negatio cognitionis, à qua modò omissio dependet: ergo non potest ab illa depẽdere. Patet consequẽtia: nihil potest dependere à cognitione, & à negatione eiusdẽ cognitionis; sed omissio libera depẽdet modò à cognitione: ergo nõ depẽdere simul à negatione eiusdẽ cognitionis, adhuc quæ esset. Eadẽ formã, licet in diuersa materia, idem argumentũ expendi loco citato, ideo illud latiùs non expendo, sed tetigisse sufficiat.

Arriag. sect. 6. citatã, subs. 3. n. 132. ait, influere cogitationẽ in omissionem, dicere coëxistentiam cogitationis proponentis motiuum ad omittendum, & ipsam omissionem; ita vt non possint hæc duo coëxistere, quin cognitio influat in omissionem; casu autem quo duplex cogitatio occurrat, ab vtraque procedet omissio, dum vtrique coëxistat, quantumuis motiua proposita per duplicem cognitionem inter se sint opposita. 34

Hæc opinio non omnino displicet, verumtamen vt iacet, illam falsam esse iudico, quod sic probo. Potest voluntas, propositis duobus motiuis ad omittendum, displicere de altero, & omittere: v g. positã cognitione, quæ dicit, ne audias missam vt ludas; ne audias missam, vt rusticeris, elicere actũ displicentiæ circa ludum; & purè omittere actum circa auditionem Missæ, & tunc coëxistet omissio cogitationi inclinanti ad illam propter ludum, quin ab illa dependeat: ergo dependentia non consistit in mera coëxistentia. Maior ex nullo capite poterit negari; Minorẽ probo: motiuũ, quod voluntas detestatur, non potest in eodẽ instãti, in quo detestatur mouere efficaciter voluntatem, adhuc ad effectũ negatiuũ propter ipsum, quia nihil potest fieri propter illud, quod fugere intendimus, aliàs actu prosequutionis, & fugæ verseretur voluntas circa idem formale motiuum: sed voluntas in casu proposito vult, vt non sit ludus, & quasi actu fugæ verseretur in illũ: ergo non potest ex illo moueri ad omittendum. Neque respondere poteris, posse omittere voluntatem propter obiectũ, quod tantùm inefficaciter fuit detestata, quia adhuc inefficaciter nõ potest volũtas se exercere actu prosequutionis, & fugæ circa idẽ formale motiuũ, & casu proposito moueretur efficaciter ad omittendum ex fine, quod inefficaciter fuerat detestata. Deinde idem argumentum fieri potest, casu quo voluntas non solùm inefficaciter, sed etiam efficaciter ludũ detestetur. Posset etiã hæc sententia impugnari, quia potest altera cogitatio esse posterior natura ipsa omissione, si ex præuisione huius, illam Deus infuderit, & tunc omissioni coëxistet, & non influet in illam: ergo hic influxus non consistit in pura coëxistentia cogitationis, & actus omissi. 35

Dicendum est cognitionem, cuius motiuũ detestatur voluntas, non posse influere in omissionem, ac proinde requirere negationem talis detestationis, vt per modum actus primi influxiua sit. Eodem modo affirmo, cogitationem ex aliquo capite dependentem, non posse in illam influere. Non affirmo, cogitationẽ posse dependere ab omissione, à quo abstraho, sed affirmo, exigere negationem depẽdentiæ, siue hæc sit possibilis, siue nõ, vt influat in ipsam omissionẽ eo modo, quo dixi, actum imperatẽ exigere negationẽ dependentiæ ab imperato, vt influat in illũ. Probatur hæc cõclusio ratione, qua eandem probaui in actu imperante respectu imperati. Id quod dependet ab aliquo est posterius illo: sed quod est posterius, non potest esse prius: ergo ad hoc vt possit esse prius, requirit, non esse posterius: ergo ad hoc vt cognitio possit esse prior omissione, & influere in illam, requirit, non esse eamdem posteriorẽ: his positis 36

Dicendum est secundò cognitionem per modum actus primi potentis influere in omissionẽ amoris, dicere negationem totius qualitatis prædeterminantis, & decreti prædefinitiui incõpossibilis cũ amore, seu destructiui libertatis ad amandũ, vel omittendũ. Ratio est clara, quia si voluntas ante ipsam cognitionẽ seu independẽter ab illa, est prædeterminata ad non esse amoris, omissio amoris non poterit esse libera: ergo cognitio non poterit per modũ actus primi influere in ipsam omissionem, vt liberam; ergo nullo modo. Probo consequentiam, cogitatio tantùm influit in omissionẽ, quatenus inclinat voluntatẽ, vt cesset ab actu, quem potest elicere: sed non potest inclinare voluntatem determinatam ad omissionem, & impotentem elicere 37

actum: ergo non potest voluntas addicta ad omittendum influere in omissionem, quia tantùm potest influere in omissionem, quatenus non elicit actum, quem potest: ergo cogitatio non potest illaminclinare, vt omittat, seu vt influat in omissionem per influxum, quê ipsa præstare nequit.

38 Neque refert, me dixisse actum necessarium posse prouenire à principio prædeterminante, & ab alio comprincipio ex se non determinante, quia cùm actus positiuus habeat entitatem physicam, postquam voluntas sit determinata per modum actus primi ab vno principio, potest in actu secundo concurrere cum principio prædeterminante, & cum aliis principiis ex se non prædeterminantibus, à quibus oriatur actus secundus, & determinatio ad illum per modum actus primi. In negatione autem, cùm nullus sit influxus positiuus ab illo principio dicitur tota procedere, quod per modum actus primi ad illam prædeterminat, nec alia non prædeterminantia possunt quidquâ in negationem influere, Ex hoc capite fatentur omnes, omissionem actus in voluntate non potente actum elicere, non procedere à voluntate, sed ab illo principio positiuo, vel negatiuo, ex vi cuius voluntas impotens est amorem producere.

39 Dicendum est tertiò, omissionem in actu secundo procedere ab hac cogitatione, nihil aliud esse, quàm actum primum potentem influere in omissionem, & ipsam omissionem illi coexistentem, ita vt si plures cogitationes, etiã repræsentantes obiecta in se incompossibilia potentes influere in hanc omissionem, coniungantur cum illa, omnes simul per modum vnius principij adæquati, & quælibet illarum per modum inadæquati principij, necessariò influant, ita vt non possit omissio hac coexistentiâ supposita, non ita ab illis procedere. Dixi, omnem actum primum, vt comprehenderem complacentias inefficaces circa obiectum, quod potest mouere ad omissionem, si hæ per se ipsas possunt in omissionem influere, à quibus omissio procedet simul & à cogitatione per modum vnius adæquati principij modo dicto, ita vt numquam simplex complacentia sit principium adæquatum omissionis, cùm semper cum cognitione coniungantur.

40 Non immorabor in hac conclusione probanda, quia rationes omnes, quæ rem ita contingere euincunt, adduxi iam Contr. 9. p. 5. ad probandum, similem influxum in actibus imperantibus respectu actuum imperatorum. Vide ibi dicta, & omnia omnino eodem modo ad præsentem doctrinam applica, & sicut ibi dixi, influxum actiuum imperantis includere nostro modo concipiendi actum imperãtem in recto, & imperatum in obliquo, & influxum passiuũ dicere actum imperatum in recto, & imperantem in obliquo, in re tamen esse eundem omnino, quia vterque dicit eamdem coexistentiam, & sicut dixi, posito actu, cum duobus imperiis, dependere à quolibet inadæquatè, & vno ablato, si permaneat coexistens alteri actui imperanti, iam dependere ab illo adæquatè per aliam causalitatem: sic dicito de omissione coexistenti duabus cognitionibus, dependere à qualibet illarum inadæquatè, quod si vna cognitione ablata permaneat omissio coexistens alteri cognitioni iam soli, iam dependere ab illa per aliam causalitatem, dicendum est.

41 Vnum tantùm in hac re apparet difficilius, quàm in actibus imperatis. Quomodo, videlicet, possit omissio dependere à duobus motiuis inter se oppositis, licet enim dixerim, actum imperatum posse dependere à duobus imperantibus respicientibus motiua inter se opposita, ibi faciliùs percipitur, quia actus imperatus immediatè non attingit motiua imperantium, in nostro verò casu omissio immediatè attingit motiua per cogitationes proposita. Respondeo rectè posse omissionem respicere duo motiua inter se incompossibilia tanquam fines sub disiunctione exercendos, quod etiam in actibus positiuis contingit, potest quis emere equum ex intentione equitandi in vrbe, vel iter agendi, per actum, quo dicat, volo emere equum propter equitationem in vrbe exercendam, vel propter iter Matritum peragendum, aut si dicat, volo equum emere, vt possim equitare, & iter agere: sic qui omittit, proposito ludo, & proposita rusticatione, potest omittere propter vtrumque motiuum, quæ omissio est propter ludum, vel rusticationem sub disiunctione exercendam, seu vt voluntas sit apta & indifferens, ad actum, quo velit ludere, & actum, quo velit rusticari, ex quibus pro sua libertate postea, quem maluerit eligere, poterit.

§. V.

An omissio libera motiuum habeat?

OMissionem etiam liberam, non habere motiuum, docuit expresè Soar. lib. 12. de gratia c. 2. n. 9. & Arriaga subsect. 3. citatâ. Oppositam sententiam defendit P. Didacus Ruiz disp. 37. sect. 1. n. 13. vbi docet, omissionem esse meritoriam præmij naturalis, & bonam bonitate naturali, non posset autem esse bona, si ex bono motiuo non fieret, Ripalda tenacissimè defendit disp. 70. citatâ per totam, omissionem esse meritoriam propter honestatem, quam trahit ex motiuo honesto, à quo procedit: idem tenent Augestus, & Zumel apud Ripaldam, & sapientissimorum recentiorum consensus, quibus ergo subscribo, huic opinioni non immeritò suffragatur. 42

Deterruit multos, ad concedendum motiuum respectu omissionis, difficultas, quam §. precedenti solui, scilicet, nihil esse, per quod omissio constituatur dependens ab hoc motiuo, potiùs quàm ab illo, quando occurrit duplex motiuum disparatum, vel oppositum: sed hi Authores rem attentè non sunt meditati, est enim idem soluendus nodus, siue omissio motiuum habeat, siue careat illo, dum semel libera constituatur, eo enim ipso, quod sit libera, dependet à cognitione, & ex hac dependentia eadem oritur difficultas, quomodo constituatur omissio dependens à cognitione, quæ sine illa esset eadem, & qua ratione dependeat ab hac cognitione potiùs, quàm ab illa, cùm duplex occurrit cognitio, obiecta disparata, vel opposita proponens. 43

Dicendum est primò, omissionem nullum habere motiuum intrinsecum imbibitum in sua entitate, sicut illud habet actus positiuus, qui per se ipsum respicit hoc obiectum motiuum, & terminatur ad illud, ita vt de potentia Dei absoluta non possit ad aliud, vel non ad istud terminari. Ab hac conclusione nullus dissentiet, cuius ratio hæc est efficacissima. Omissio intrinsecè nihil aliud est, quàm non esse actus: sed idem non esse actus reperitur, quando est liberum respectu voluntatis, ac quando est omnino necessarium independenter à voluntate, cui nullum motiuũ proponitur ad actum, & ad negationem illius; ergo eadem est omissio quando liberè procedit à voluntate, & quando necessariò existit independenter à voluntate, quæ nulla cogitatione præuenitur circa obiectum amoris, vel omissionis: sed quando est necessaria independenter à cognitione nullum potest habere motiuum: ergo neque quando est libera illud habet per suam entitatem, quæ semper est eadem: Secundo, si omissio habet motiuum, debet esse illud, quod per cognitionẽ proponitur voluntati: sed possunt diuersa motiua proponi voluntati, quibus moueatur ad eandem omissionem: ergo omissio eadem potest habere diuersa motiua: ergo non sunt illi intrinseca, quidquid enim est intrinsecum, semper illam necessariò comitatur. Omissionem esse eandem, siue ab hoc, siue ab illo motiuo procedat, est certum quia semper est negatio eiusdem actus, & suspensio eiusdem actionis. 44

Dicendum est secundò, omissionem habere motiuum extrinsecum immediatum, quasi interpretatiuum, & virtuale, ex eo præcisè, quod dependeat ex cognitione illud proponente. Probatur conclusio. Cognitio inclinat, & allicit volũtatem ad omissionem liberam, sed nullo alio modo id facit, quàm proponendo, seu applicando obiectum, quod retrahat voluntatem ab actu omissioni opposito, & illam trahat ad omissionem illius, & sæpè, vel semper trahere intendat ad actum oppositum: ergo cognitio influit in voluntatem liberam, quasi per applicationem motiũ: ergo motiuum ad illam conducit, aliàs ad quid esset applicandum superflua: semper enim est applicatio rei non conducentis ad effectum; ergo si motiuum propositum per cognitionem non influit in omissionem liberam; superflua erit illius applicatio: ergo superflua erit cognitio, cuius totũ munus est applicare obiecta, & motiua voluntati, vt ipsa se determinet propter motiua, quæ cognitio proposuit. Sed dici nequit, applicationẽ motiui, quæ est cognitio, non cõducere ad omissionẽ liberã: ergo dici nequit, ipsum motiuũ in ipsam non influere, implicat enim puram applicationem rei non conducentis ad effectum, ad ipsum cõducere. 45

Dixi motiuum proueniens voluntati ex dependentia à cognitione, esse immediatum, quia motiuum nullo medio influit in ipsam omissionem; sed per suam entitatem media cognitione applicatam, applicatio autem non se habet, vt 46

medium

medium inter causam,& effectum,neque ex eo quod ignis calorem producat in ligno dependenter ab applicatione, dicitur illum producere mediatè, seu mediâ applicatione, quæ non est medium inter agens,& effectum,sed se tenet ex parte agentis,& simul cum illo est immediatè prior effectu per se ipsam,non prioritate virtutis,sed conditionis. Motiuum dici virtuale, & interpretatiuum, significat non esse intrinsecum ipsi omissioni, sed interpretari, quasi intrinsecum,ex eo,quod omissio ab illo motiuo procedat. In eodem sensu virtuale dicitur,quia omissio,quæ formaliter intrinsecè motiuum non habet,quasi virtute,& æquiualenter,illud intrinsecè continet,ex eo quod ab illo procedat.

47 Respondet Arriaga subsect.3.citatâ,cognitionem, à qua dependet omissio,tantùm influere in illam, tanquâ putam conditionem,ne cognitio inuitam ad actum positiuum necessariò trahat, & determinet voluntatem, eo enim ipso, quod obiectum proponatur vt bonum, si alia cognitio illud non proponat cum aliqua ratione mali, voluntas illud necessariò amabit; est ergo cognitio influens in omissionem, conditio, ne voluntas necessariò feratur in omissionem,& quasi ablatiua illius,quod necessariò voluntatẽ impelleret ad amorem;sicut remotio ignis aufert applicationem, quâ posità ignis combureret absque alio influxu, & causalitate in negationem ignis. Hac ratione quando cognitio hæc proponit obiectum amabile, & illa odibile, & voluntas suspendit omnẽ actum,cognitio proponens obiectum amabile se habet tanquam conditio,ne voluntas necessariò eliciat odium, & cognitio proponens obiectum odibile est conditio, vt voluntas non necessariò feratur actu amoris in obiectum propositum.

48 Fateor, cognitionem proponentem obiectum odibile, esse conditionem, ne cognitio proponens obiectum amabile,necessariò voluntatem ad amorem adigat: Verumtamen nullo alio modo potest exercere tale munus conditionis,nisi proponendo obiectum motiuum,quod per modum actus primi voluntatem reuocet ab amore, & inuitet ad omissionem amoris, & ad actum positiuum illius, quia cognitio proponens obiectum odibile non destruit cognitionem proponentem illud amabile,neque tollit motiuum amoris:ergo non impedit illius operationem,sicut remotio ignis impedit calefactionem,sed positiuè in oppositum inclinat,per propositionem obiecti,quo voluntati persuadere intendit,vt ab amore desistat,& obiectum propositum odio prosequatur; sicut cùm trutina æquè libratas habet lances,& quantitas alteri superponitur,quæ illam deprimit,& alteram eleuat, alia quantitas posita in alia lance impedit depressionem,quam produceret prima quantitas; non per remotionem virturis,sed per conatum ad contrarium motum, & vtraque quantitas operationem alterius impedit per conatum ad propriam operationem incompossibilem cum operatione alterius: sic in cogitationibus inclinantibus ad amorem,& odium,quælibet proponendo suum motiuum,inclinat per modum actus primi ad suum actum,& hac ratione operationem alterius impedit,vel saltem non necessariam constituit,quia voluntas ad oppositam,inuitata ab hac cessare potuit.

49 Secundò impugnatur eadem solutio: Cogitatio remouens voluntatem ab amore,non tantùm præstat cogitationem inclinantem ad illum non inducere necessitatem voluntati, quando hæc liberè omittit; sed iam liberam voluntatem constitutam ad amandum, & non amandum,efficaciter mouet ad suspendendum actum amoris: ergo ex vi illius voluntas,non tantùm non amat necessario,verùm etiam liberè omittit amorem, quem posset elicere: ergo illa cogitatio retraxit voluntatem,non solùm ab amore necessariò,sed etiam libero,qui adhuc illâ positâ, ex vi alius cogitationis poterat oriri à voluntate: ergo non tantùm retrahit voluntatem ab amore per ablationem virium aliùs cogitationis ad voluntatem necessariò determinandam, neque per remotionem virtutis, vt talis cogitatio posset efficaciter voluntatem allicere ad amorem, sed per positiuam virtutem, quâ in actu primo voluntatem retrahit ab amore quod alio modo fieri nequit,nisi per manifestationem motiui, ratione cuius apparet obiectum, quasi indignum amore, quæ indignitas visa voluntatem retrahit ab illius amore, & omissionis est causa per modum motiui applicati per cognitionem.

50 Ex motiuo supernaturali supernaturalitatẽ extrinsecam trahere omissionẽ,tenet Ripalda disp.70.citatâ,n.45.negat P.Didacus Ruiz.disp.37.de prouidentia sect.1.& iure opti-

mo, non enim ex eo quod aliquid procedat ex motiuo supernaturali,supernaturale dici potest, quia supernaturalitas intrinseca est imbibita in ipsa entitate,& omissioni cõuenire nequit,vt fatentur omnes;extrinseca sine fundamẽto ex motiuo tantũ tribui potest, quia in rebus positiuis motiuũ supernaturale per se sufficiens non est ad inducendum effectum supernaturalem, ad quem semper supernaturale principium efficiens necessarium est: sed omissio non dependet à principio efficienti supernaturali,motiuum enim ex eo quod sit motiuum,efficiens non est: ergo nullum est fundamentum,vt omissio,adhuc extrinsecè,virtualiter,vel aliquo modo, supernaturalis dicatur. Nec de hac re amplius est contendendum, quidquid enim vltra hæc de illa dicatur,erit contentio de puro nomine, certum enim est, omissionem intrinsecè non esse supernaturalem, & iuxta principia tradita dependere aliquando à motiuis supernaturalibus, an verò præcisè ex hoc quod est in re, & nihil aliud, omissio dicenda sit extrinsecè supernaturalis, vel non,vltra nomen,differentia non est.

Id,quod Ripalda refert ibidem posse omissionẽ esse in- 51
trinsecè supernaturalẽ, secundùm opinionem aliquorum, qui omissiones distinguunt secundùm distinctionem principiorũ,à quibus procedunt,ita vt diuersa sit omissio,quando procedit ab hoc motiuo ab omissione, quæ est quando procedit ab alio,omni verisimilitudine caret,quia quotiescunque est omissio amoris, non est vllus amor,ergo est omnis possibilis negatio amoris.Probo cõsequentiam, esse negationis,nihil aliud est,quâ nõ esse actus,qui opponitur, sed quando voluntas omittit,nullus est actus aliquo modo: ergo est omnis negatio,omni modo quo potest esse: ergo semper est eadem,cùm semper æquè non sit actus.

§. V.

Argumentorum solutio.

Obiici solet contra conclusionem, quâ diximus posse 52
dari puram omissionem liberam S. Thom. 1. 2. q.71. art.9.& aliis in locis;sed parum fideliter Angelici Doctoris testimonia referunt aduersarij,quæ nostram sententiam non impugnãt,sed propugnant.Sic Doctor Angelicus art. 5.citato: *Ad secundum,dicendum,quod aliquid dicitur voluntarium,non solùm quia cadit supra ipsum actus voluntatis, sed quia in potestate nostra est, vt fiat, vel non fiat: vnde etiam ipsum non velle,potest dici voluntarium,in quantum in potestate hominis est velle,& non velle.* Hæc D. Thom. quibus verbis disertè nostram exprimit sententiam, & P. Vasquez oppositã tenens, illa interpretari conatur de actu reflexo, pertinente ad omissionẽ,quo dicat volũtas,volo omittere, quæ interpretatio vtilis est,ne tanti Doctoris sentẽtia apertè deseratur.

Obiicies secundò Omissio est negatio: sed ad negatio- 53
nem non datur potentia: ergo ad negationem non datur libertas,quæ essentialiter includit potentiam.Respondeo, non dari potentiam ad negationem respectu principij impotentis elicere actum negationi oppositum,exempli gratiâ,ad non videndum non est necessaria, neque datur potentia in lapide, dari tamen potentiam ad negationem respectu principij potentis elicere actum oppositum, & inuitati, seu quasi attracti ad illum,cui principio maximæ virtuti tribuitur,se cõtinere,& non prorumpere in actum, ad quem viuida cogitatio, vehementsque tentatio animum inclinabat. Hac ratione non potentiæ, sed imbecillitati, tribuitur,hominẽ tactum dulcedine obiecti,quod amplecti potest,illud statim,& quasi necessariò amplexari,& incontinenter,impotentesque vocamus,& dicimus,se continere non posse, & non esse sui compotes,homines, qui ita in obiectum belluino more, positiuè feruntur, quos valde potentes validissimósque viros diceremus,si eisdem euentibus,quibus, quasi fatali quadam calamitate, per actus positiuos in consuetudinem,quasi innatam,labuntur, de propria imbecillitate illis quidem fortiore per puram suspensionem actus victoriam reportarent.Ad formam argumenti respondeo. Ad negationem actus non est necessaria potentia,distinguo:Ad negationem actus, ortam à principio potenti exercere,& non exercere actũ,nego: Ad negationem actus,respectu subiecti impotentis actũ elicere, concedo,deinde nego consequentiam. Distinctionem clariùs percipies,si percalleas doctrinam,quam opportunè satis ad rem nostram tradit sapientissimus Soar. disp.19. Metaph. sect.4.n.11.Ad hoc,vt voluntas possit non agere, seu omittere,requiritur potentia, vt possit libere agere, per quam consti

constituitur voluntas potens non agere, sine qua non esset potens ad non agendum; sed impotens ad agendum, quæ duo inter se sunt valde distincta, in principio enim potenti ad non agendum, non actio, seu omissio oritur ab ipso principio, quod per potentiam physicam, & realem potens est agere, & similiter potens non agere; in principio verò impotenti ad agendum, sicut est lapis respectu visionis, negatio visionis, non lapidi tribuitur, tanquã principio illius, sed dicimus negationẽ visionis oriri in lapide ex negatione potentiæ ad videndũ, & hæc causalis vera est, ideo est negatio visionis in lapide, quia illi non est potẽtia ad videndũ, quæ causalis falsa est in homine liberè omittente, de quo non possumus dicere, ideo est in homine negatio amoris, quia illi non est potentia ad talem amorem eliciendum.

54 Obiicies tertiò. Voluntas purè omittens, nihil habet, per quod in actu secundo constituatur libera: ergo omissio non potest esse libera. Probatur consequentia: libertas in actu secundo debet dicere aliquid, quod non dicat in actu primo: sed in voluntate purè omittente nihil est, quod non sit in libertate per modum actus primi, ergo nihil est, quo constituatur libera in actu secundo. Respondeo, libertatem in actu primo non dicere actum, neque negationem illius, vt per se patet, quia libertas in actu primo est indifferens, vt coniungatur cum actu, & cum negatione illius, & libertatem in actu secundo dicere negationem actus, per quam voluntas, suppositâ libertate in actu primo constituitur libera in actu secundo.

55 Obiicies quartò. Libertas est potentia vitalis: ergo non potest reduci ad actum, nisi per actum vitalem, sed omissio non est actus vitalis: ergo non potest libertas per illam ad actum reduci. Respondeo, distinguendo primum consequens. Non potest reduci ad actum, secundùm positiuum, seu commissionis nisi per actum vitalem, concedo consequentiam: Non potest reduci ad actum, secundùm priuatiuum, seu omissionis, nisi per actum vitalem, subdistinguo: nisi per actum vitalem positiuum, nego consequentiam: nisi per actum vitalem negatiuum, hoc est per negationem actus vitalis, concedo consequentiam. Alio modo respondere poteris, si distinguas primum antecedens: libertas est potentia vitalis, distinguo: respectu actus positiui, concedo, respectu actus negatiui, etiam liberi, nego. Alio modo: libertas est potentia vitalis exercens suam vitalitatem per actum positiuum, concedo: exercens suam vitalitatem per actum negatiuum, nego: deinde nego consequentiam.

56 Obiicic. quintò. Omissio non est à principio intrinseco, neque voluntaria: ergo non potest esse libera. Respondeo, omissionem esse à principio intrinseco, & voluntariam negatiuè, quatenus potest tolli per actum voluntarium prouenientem à principio intrinseco, cuius est priuatio, & de facto non tollitur propter motiuum propositum per cognitionem intrinsecam, quod voluntatem detinet, ne eliciat actum, & tollat omissionem.

57 Obiic. sextò. Entitas libera, ablatâ illius libertate, manet voluntaria: ergo si omissio esset libera, ablatâ libertate, maneret voluntaria: sed omissio libera non potest esse voluntaria; ergo non potest esse libera. Respondeo, actum positiuum liberum, ablatâ libertate, manere voluntarium, quia remanet cum dependentia physica à voluntate, à qua cùm erat liber physicè, & moraliter dependebat; actum verò negatiuum, ablatâ libertate, non manere voluntarium, quia ablatâ libertate, aufertur dependentia moralis, quam habebat omissio à voluntate, & hac ablatâ, nulla illi remanet dependentia physica, quia omissio libera non physicè, & moraliter dependet à voluntate, vnde omissio amoris circa obiectum non cognitum non tribuitur voluntati, tanquam causæ physicæ, vel morali; actus verò amoris necessariò producti tribuitur voluntati, tanquam causæ Physicæ, illum producenti.

58 Obiic. septimò. Intellectus non potest omittere actum, ad quem habet sufficientia principia, nisi per alium actum: ergo neque voluntas id poterit. Respondeo, longè disparem esse rationem, quia intellectus est potentia necessaria, & non potest se ipsum determinare ad intelligendum, vel ad suspendendum actum, quem semel exercet, vnde vt cesset ab hoc actu, necessarius est alius actus incompossibilis cum isto, vel voluntatem illum determinare ad cessationem illius, quæ determinatio voluntatis, actum intellectus essentialiter supponit. Voluntas verò est potentia libera, quæ non indiget alio extrinseco determinante, sed ipsa per proprium positiuum actum se determinat ad amandum, & per negationem illius ad non amandum.

Obiicit ex Recentioribus Arriaga, sequi ex libertate omissionis, illã fore meritoriam, quam illationem, tanquam absurdã soluere conatur: sed Ripalda disp. 70. citatâ pagina cissimè defendit, tanquam consonũ Scripturæ, sanctis Patribus, & rationi, meritũ omissionis, & illud probat eisdem testimoniis, quibus Arriaga illud tanquam absurdum inferebat, quapropter quidquid sit de illatione, & merito omissiouis, tenendum est, omissionem posse dari liberam absque actu, qui sit causa illius, & nullum erit absurdũ concedere, omissionem esse meritoriam, si id inferatur, quod modo non definio, quia pendet illatio ex principiis requisitæ ad meritum, quorum examen Theologo datur, non Philosopho, rem intra terminos puræ Philosophiæ tractanti.

PVNCTVM II.

An possit dari omissio omnium actuum collectiuè sumptorum.

PRobaui iam voluntatem posse merè negatiuè se habere, omnémque suspendere actum circa obiectum propositũ; sed adhuc restat difficultas, an id possit præstare circa omnia obiecta proposita collectiuè sumpta, ita vt nullum actum ratione vigilante exerceat voluntas. Negat P. Ruiz de prouidentia disp. 42. sect. 7. n. 161. vbi asserit voluntatem teneri, quando intellectus intelligit, eligere vni ex actibus, quos ipse assignat, & refero. Primus est volitio deliberandi circa obiectum sibi propositum ab intellectu, vtrùm faciendum, vel non faciendum sit; vel vtrùm statim aggrediendum, vel quomodo, & quibus circumstantiis. Secundus est volitio non deliberandi, sed laxandi habenas intellectui, vt proponat, quod occurrerit, & provt occurrerit, cogitandum. Tertius est, volitio diuertendi cogitationem ad alia obiecta. Quartus est, volitio amans aliquod obiectum actu propositum. Quartus est, penetrandi melius & perseuerandi in intuitu, & consideratione obiecti, priùs repræsentati ab intellectu. Inter quas volitiones, & alias penè innumeras ab his contentas, asserit, teneri voluntatem vagè hanc, vel illam elicere, retentâ libertate circa determinatam quamlibet volitionem.

Sto pro affirmatiua parte cum Gaspare Hurtad. 1.1 lib. de Pecc. disp. 3. dific. 17. & affirmo, voluntatem posse purè negatiuè se habere circa omnia obiecta collectiuè sumpta. Conclusionem probo, eâdem ratione, quâ probaui, posse dari puram omissionem circa vnum obiectum, applicando eandem formam ad extensiorem materiam, Nullum obiectum necessariò proponitur voluntati necessariò amandum, vel odio habendum, seu nullus actus voluntatis per se sumptus, in particulari est necessarius: ergo adhuc disiunctiuè nullum tenetur exercere voluntas. Probo consequentiam; nullum est principium, quod determinet ad actum sub disiunctione, sed quodlibet determinat ad proprium suum actum: ergo si nullus actus in particulari est necessarius, neque in communi, seu sub disiunctione necessarius erit. Primum antecedens concedit Ruizius, & nullus negat, sæpe enim volntati omnia obiecta ita sunt proposita, vt possit à quocumque actu in particulari cessare, quia nullum proponitur summè bonum, quod ad amorem necessariò trahat voluntatem, vel ad odium, absque indifferentia determinet. Confirmatio consequentiæ firma videtur, quia quælibet cogitatio tantùm inclinat ad suum obiectum, & non ampliùs: ergo nulla datur, quæ determinet ad amandum rationem aliquam communem præter illam quam ipsa repræsentat. Fundamenta Ruizij oppositam tenentis sententiam prop onam, & soluam.

Arguit primò P. Ruizius: dominium respicit voluntatem, non in quantùm est causa naturalis, sed in quantùm est causa libera. At verò voluntas, vt causa naturalis, inclinatur ad bonum, sublatis impedimentis, ergo per libertatem voluntatis cohiberi ad hoc nõ potest. Respondeo, dominium voluntatis tantùm illã respicere, vt causam liberã, esse tamen liberam circa omnia obiecta proposita cum admixtione boni, & mali, & posse omnia obiecta aliquando ita proponi, vt in quolibet rationem aliquam inueniat mali & boni, & libera circa omnes actus, ad quos potens est, constituatur. Quando verò aliquod obiectum bonũ sine admixtione mali proponatur, vel bonũ in communi illi repræsente

repræsentetur, tum illud amare tenebitur; sed talis propositio, seu repræsentatio non semper occurrit.

4 Arguit secundò, nullum hominem posse scire in hac vita, an per puram omissionem, an per actum positiuum cesset ab omnibus volitionibus; quod si per actum positiuum se applicat ad volitiones suspendendas, iam tunc voluntas eliciet actum, quo dicat, volo omittere, quem si non eliciat, necessariò aliquem ex relatis est elicitura. Resp. admittendo nullum posse scire in hac vita, an cesset ab omni actu, & implicare sciri, neque apprehendi ab aliquo, nisi per summam ignorantiam, voluntatem cessare ab omni actu per actum positiuum; implicat enim ab omni actu cessare, dum habet actum positiuum; nego tamen, hoc deficiente, necessariò voluntatem elicituram aliquem actum ex relatis à Patre Ruizio.

5 Arguit tertiò, & hoc argumentum probationem principalem suæ conclusionis esse dicit: numquam posse voluntatem se reducere de potentia ad actum & redire ad habendas volitiones, nisi vera sit conclusio ab ipso tradita. Sequelam probat, quia postquam voluntas libera voluit suspendere omnem actum collectiuè per tempus, v. g. semiquadrantis horæ; transacto illo semiquadrante, nihil est, ratione cuius voluntas possit redire ad exercitium suarum actionum, neque se ad volitiones determinare, quia volitio præterita, quæ omissionem per semiquadrantem præfixit; nihil reliquit in voluntate, ratione cuius, illo tempore transacto voluntas se possit determinare, quia non potest liberam volitionem inchoare, quin aliqua volitio necessaria exercitium libertatis præcedat, quod probasse dicit sect. 3.

6 Supponit Doctissimus Pater voluntatem se debere determinare per actum positiuum ad omissionem, casu, quo illam sit habitura, quod falsum iudico, quia illa voluntas, quæ diceret, volo omittere omnem actum, non conduceret ad omissionem sui; faciliùs enim voluntas illa volitione careret; si eam non habuisset, neque ad volitionem aliorum actuum, quia tempore, quo esset tota omissio omnium actuum collectiuè sumptorum, non erat futura illa volitio: ergo per se ipsam ad nihil poterat voluntatem determinare, volitio enim, quæ non est, sed fuit, nihil potest influere, nisi media sui cognitione, cognitio autem voluntati diceret: tu proposuisti suspendere omnè actum, vel quodvis aliud nouum obiectum proponeret, in quod posset voluntas tendere actu positiuo, ac proinde difficiliorem omissionem redderet. Ex his respondeo, voluntatem posse cessare ab omni actu, absque eo quod præcesserit aliquis actus positiuus, quo se ad cessationem determinauerit; sed per puram omissionem se constituendo purè omittentem, & determinatam ad omissionem, sicut determinatur ad actum amoris per ipsum amorem absque eo quod præcesserit actus, quo dicat, volo amare. Eodem modo affirmo, voluntatem posse in quocumque instanti ad positiuum libertatis exercitium redire, ex vi cognitionum, quibus voluntas liberè omittebat, quod posset in quocumque instanti semiquadrantis efficere, etiamsi antea decreuisset, per illud tempus omittere, quia actus, quo diceret voluntas, volo per semiquadrantem omittere, non ita illam necessariò determinaret ad omissionem, vt non posset operari, & non omittere toto illo tempore. Illud quod addit, voluntatem in quolibet negotio incipere ab actu necessariò eiusdem voluntatis primum actum liberum præcedentem, forsan non est verum, quia ex eo quod obiectum ab intellectu voluntati proponatur sub ratione boni, & mali, voluntas poterit absque alio præuio actu eiusdem, liberè illud amore, vel odio afficere. Sectionem tertiam, qua id probasse dicit, legi totam, in quam eruditionè, quam in omnibus hic author doctissimè affectat, reperi, nihil tamen ratione, neque authoritate firmum ad conclusionem probandam inueni. Si autem verum sit voluntatem incipere in quolibet negotio ab actu necessario, in his ad quæ positiuè determinat, in illis, in quæ per puram omissionem tantùm tendit, hoc admitti necessarium non est.

7 Arguit quartò. Si Deus non necessitat voluntatem quoad exercitium aliquam volitionem determinatam vagè, non poterunt defendi S. Thomas, & alij Scholastici dicentes causas secundas necessarias, & liberas moueri & applicari à Deo non solùm quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium. Resp. Deum applicare, & mouere causas secundas liberas quoad exercitium, quia illis præbet concursum generalem, & cogitationes ministrat, quæ causam liberam ad exercitium actus mouent, & inclinant per modum actus primi, dependenter tamen ab illius libertate, ex vi cuius poterit voluntas, suppositâ hac applicatione, & motione per modum actus primi adhuc in sensu composito, non se aliquo positiuo actu exercere.

Arguit quintò, non posse, nisi in sua sententia conciliari testimonia S. Thomæ & aliorum, asserentium voluntatem non necessitari ad volitionem boni, seu beatitudinis in communi quoad exercitium, & postea affirmantium, talem volitionem esse necessariam. Respondeo, non pertinere ad perfectam huius difficultatis tractationem, testimonia relata conciliari, & in quacumque sententia, vt sonant explicatu sunt difficilia; nihil enim est aliud, voluntatem necessitari, quàm actum necessarium elicere. Possunt tamen prædicti Doctores intelligi, cùm dicunt voluntatem necessariò amare beatitudinem, seu bonum in communi, de voluntate præuenta cogitatione boni, & beatitudinis sine admixtione mali; quando verò non dicunt, non necessitari ad hanc volitionem quoad exercitium, sed quoad specificationem, interpretari possunt de voluntate secundùm se, provt astrahit ab ipsa præuenta cogitatione, vel sine illa, quia quando voluntas non præuenitur cognitione boni, seu beatitudinis in communi, non est necessaria ad exercitium, ad quod adhuc non est proximè potens, est tamen determinata semper quoad specificationem, quia ratio boni in communi, vt sic, numquam potest odio haberi.

Arguit sextò, secundùm doctrinam ab ipso traditam, 9 Angelis fore similiorem animum rationalem, qui nũquam possunt ab omni actu cessare. Respondeo, naturam voluntatis humanæ me constituere ex principiis Philosophicis, & effectibus, quos in illa agnosco, independenter à maiori vel minori similitudine cum Angelis, de quo modò non curo, neque aliquid definio, quia nihil de similitudine extremorum potest tradi, quovsque vniuscuiusque natura eæactè sit explicata.

CONTROVERSIA XI.

De intentione & electione.

PVNCTVM I.

Explicatur obiectum intentionis, & electionis.

INTER omnes actus voluntatis, primus omnium 1 est quidam simplex affectus, quo bonum voluntati placet secundùm se consideratum, absque vllo ordine ad possessionem, absentiam, vel præsentiam illius. Affectus iste primogenitus voluntatis, nomen genitricis assumit, & voluntas dici solet: alias amor strictus, provt distinguitur à desiderio, quod bonum adquirendum respicit, & gaudio, quod iam adquisitum intuetur. Ex hoc actu omnes alij, quibus voluntas obiectum prosequitur, originem trahunt: inter quos vnus est desiderij actus qui respicit bonum obtinendum. Desiderium istud aliquando est in ordine ad media, aliquando sine illo respectu ad ipsa, sæpè enim quis desiderat obtinere dignitatem præcisè ex eo quòd illi repræsentetur commoda, & illâ careat, quin illi in particulari, neque in confuso media aliqua in ordine ad illam adquirendam repræsententur. Frequentiùs tamen desiderium istud ordinem dicit ad media aliqua, confusè, vel determinatè cognita, quibus dignitas illa adquirenda est, & illam voluntas dependenter à mediis adquirere desiderat, cuius applicationem virtualiter, & quasi implicitè amat, quia eo ipso quòd quis enixè desiderat honorem Crucis D. Iacobi obtinere mediis obsequiis Regi factis, & facinoribus egregiis pace, bellóque perperratis, virtualiter vult illa obsequia Regi præstare, & hæc faciniora peragere, vt dignitatem, & propositum sibi honorem consequatur.

Hæc desideria aliquando sunt efficacia, aliquando non 2 efficacia sunt. Efficacia dicuntur illa, ex vi quorum nullum non medium ponetur ad finem obtinendum, & componi nequeunt cum omissione positionis medij requisiti

ad propositum sibi finem consequendum, dummodò tale medium in desiderantis potestate sit.

3 Ex his desideriis, illud quod efficax est, & media connotat, in omnium sententia intentio dicitur: desiderium aliud quod non necessariò infert mediorum applicationem, ab aliquibus excluditur à ratione intentionis, dicunt enim hi de ratione intentionis esse efficaciam per modũ actus primi, & connexionem cum mediis, quæ à voluntate dependent. Desiderium aliud, quod media non respicit, quia regitur ab actu intellectus non repræsentante, neque confusè, neque explicitè media aliqua, ferè omnes Authores à ratione intentionis explodunt. Sed adhuc illud attentioris mentis rimandum intuitu. Forsan enim illius natura expressius cognita sibi intentionis rationem arrogabit. Potest voluntas efficaciter amare bonum aliquod sibi adquirendum, affectu quodam regulato per actum, neque expresè, neque confusè proponentem media ad illud consequendum, ita vt liberum voluntati non fuerit, aliquid de mediis vllo modo decernere, tamen ex vi illius desiderij, sic esse affectam circa tale obiectum, vt propositis mediis ab intellectu, quibus talis finis est consequendus, ex vi illius primi desiderij illa prosequetur voluntas propter finem prius amatum obtinendum, tali modo, vt licèt primum illud boni desiderium, neque expresè, neque confusè, media tetigerit, sicut tangit illa actus, quo dicit voluntas, volo obtinere dignitatem per media, tamen illa tangit quasi interpretatiuè, quia ex vi illius, vt primum media proponantur ab intellectu, voluntas alio actu feretur in illa, & propter bonum illud desideratum obtinendum, illa mandabit executioni. Huiusmodi desiderium nullo modo à ratione intentionis excludendum puto: Etenim ex vi illius potest esse electio mediorum, & propositi finis certa exequutio. Ergo propriam & rigorosam intentionis naturam, & conditiones apprimè conseruabit.

4 Addo desiderij actum, quo ita afficitur voluntas circa finem, cuius media non sunt ab intellectu proposita ex vi cuius mediis positis potest voluntas moueri ad illorum electionem, etiamsi huiusmodi electionem necessariò non inducat, non esse vllo pacto excludendum à ratione intentionis, si intentio aliqua ex se non efficax admittatur, quam quidem iure optimo admittendam censeo. Ratio est: quia affectus ille, quo voluntas tendit propter se in aliquod bonum, ex vi cuius potest voluntas determinari ad applicationem mediorum, & finem propter se amatum obtinere non sine iniuria à ratione intentionis excludetur.

5 Affectum alium efficacem in voluntate reperio, circa bonum acquirendum, propter suam bonitatem amatum independenter à mediis, quia nullum est necessarium ad tale bonum obtinendum verbi gratia affectus, quo ego potens elicere actum virtutis, amo illius exercitium propter honestatem intrinsecam ipsius independenter à mediis, quia nullum est requisitum ad exercendum talem actum, qui immediatè est in voluntate, quem ego inter intentiones annumero, quia de ratione intentionis puto non esse connotationem ad media, quando hæc necessaria non sunt ad finem, sed bonum propter se amatum obtinendum, quia de ratione intentionis tantùm est, virtualiter velle omnia, quæ requisita sunt ad finem obtinendum & media illa tenetur amare voluntas ex vi intentionis, quæ necessaria sint, plura, vel pauciora, & præter necessaria, non alia: ergo si nullum medium est necessarium ad finem obtinendum, non erit contra rationem intentionis talis finis nullo modo agere de medio. Alio modo posset talis effectus dici propria intentio, quia ex vi illius ita est affecta voluntas, vt si media necessaria essent ad obtinendum tam finem, illa applicaret. Exemplum adhibui in actu interno internum alium imperante, quia vix potest obiectum externum inueniri, in quod voluntas feratur independenter ab aliquo medio, si enim intendam elargitionem externam eleemosynæ propter honestatem virtutis, honestas virtutis distinguitur ab ipsa actione externa, & hæc potest se habere tanquam medium respectu illius, si actum comedendi, vel deambulandi propter delectationem capiendam, delectatio quæ se habet tanquam finis intentus distinguitur à deambulatione, & comestione, quæ se habent tanquam media: & sic de quocumque alio obiecto externo, medium aliquod inueniri poterit.

6 Ex dictis constat, tantum excludendum esse à ratione intentionis ex actibus, quibus voluntas bonum acquirendum amat propter se, actum quo ita gelidè voluntas bonum prosequitur, vt ex vi illius volitionis nullum medium eligere valeat, talis est actus quo quis vellet sibi naturam Angelicam impetrare, vel se in Deum conuerti.

Ex his inferes, malè docuisse Aureolum apud Capreolum, in secundo distinctione decimaquarta, quæst. 1. intentionem non esse actum voluntatis, sed circumstantiam electionis, quia *intendere* est alicuius gratia hoc facere, quod circumstantiam electionis tantùm importat, neque omnino standum esse D. Bonauenturæ asserenti in 2. distinct. 39. part. 2. quæst. 2. intentionem æquè ad voluntatẽ, & ad intellectum pertinere, sed dicendum, totam illius rationem formalem in actu voluntatis sitam esse dependentem ab actu intellectus, ac proinde hunc prærequiri ad intentionem, non tamen esse de ratione formali illius, ita D. Tho. 1. 2. q. 8. & ferè omnes Doctores in 2. dist. 38. ratio est, quia intendere est, tendere in aliquod obiectum per affectum, quod proprium est voluntatis: à posteriori etiam probatur quia ex intentione præcipuè dependet bonitas, & malitia operum, & harum illa est præcipuum fundamentum; opus enim ex se bonum, dicimus vitari ex intentione, & malitiam trahere ex illa, ex quo infertur, intentionẽ esse actum voluntatis, quæ fundamentum est proximum bonitatis, & malitiæ, & subiectum illius. Neque refert, intentionem esse circunstantiam electionis, vt actus voluntatis non sit, quidam enim actus alius circunstantiæ esse optimè potest, itaque concedendum est Capreolo, intentionem esse circunstantiam electionis, sed negandum est illi non esse actum voluntatis. 7

Electio est volitio efficax rei particularis, quæ non propter se amatur, sed propter finem intentum ad quem conducit. Differt ab intentione, quia illam supponit, & quia intentio fertur in suum obiectum, propter se ipsum, neque propter bonitatem propriam illius sed propter finem, intentum consequendum. Dixi electionem esse volitionem rei particularis, quia electio, vt postea dicam, supponit consultationem, & consilium intellectus, circa medium conducens ad finem obtinendum. ex quo consilio prouenit, vt voluntas medium, quod illi fuerit propositum aptum ad finem obtinendum, amplectatur propter ipsum finem, & illum ab aliis, quæ omittit secernat. Hac ratione volitio mediorum propter finem electio dicitur, cuius nominis significatio importat discretionem vnius ab alio, vel ab aliis quibus est coniunctum. Quod si posita intentione efficaci finis, voluntas nullo consilio præeunte circa bonitatem mediorum, eliciat actum, quo dicat, volo elicere media propter finem non respiciendo medium aliquod in particulari, talis volitio non erit electio perfecta, quia non erit immediatè efficax; actus enim qui nullum medium in particulari respicit nullum in particulari potest efficere, medium autem in communi non efficitur, neque talis actus consilium supponit, quod est de ratione intentionis, neque vnum secernit ab alio, neque erit appetitus præconsiliati, ideſt medij electi præsuppositio consilio intellectus, quod est de ratione electionis, vt docuit Aristotel. 3. ethic. c. 2. & ex illo eodem Philosopho, & S. Thoma, Damasceno, & aliis rectè ostendit P. Vasquez 1. 2. disp. 41. c. 3. & Soar disp. 18. sect. 1. sapiet tamen naturam electionis, actus, quo voluntas amat media in communi propter finem obtinendum, quia vult illa, quæ vtilia sunt ad finem propter intentionis motiuum. 8

Insurgit difficultas, an volitio medij vnici propter finem obtinẽdum habeat rationem electionis. Pars negatiua suaderi potest, quia eligere est vnum præ alio sumere, vbi autem vnicum est medium non potest illud sumi præ alio, si quidem non est aliud, quod assumi possit. Deinde vbi non sunt plura media, non potest esse consilium intellectus circa illorum electionem, neque potest vnum cum alio conferri, vt hoc assumatur, illo relicto: ergo non potest esse electio. Propter hanc rationem, negantem sententiam tenet P. Vasquez 1. 2. disp. 43. c. 2. n. 11. & q. 34 art. 4. num. 12. vbi plura adducit testimonia Aristot. asserentis, idem esse consultabile, & eligibile, ex quo infert, medium vnicũ non esse eligibile, quia non potest esse consilium de illo, quod necessariò est eligendum. Consentit P. Salas 1. 2. t. 1. lib. 6. sect. 5. §. *dico tertiò*, ad finem. Nihilominus dicendum est cum Soar. suprà num. 2. volitionem vnici medij propter finem obtinendum esse propriè electionem, licèt enim non participet rationem illam, à qua nomen electionis, est impositum, videlicet discretionem vnius ab alio, tamen habet 9

habet totam rationem intrinsecam, quam haberet volitio eiusdem medij etiamsi non esset vnicum, quia volitio medij vnici tendit in idem obiectum materiale, & formale, in quod tenderet, si tale medium vnicum non esset, quod si non illam præcedat consilium, quo media conferuntur, præcedit tamen cognitio practica, quâ iudicatur, medium illud esse vtile, & prudenter applicari ad finem obtinendum, & similiter præcedit consultatio, non de prælatione mediorum, quæ non apparent, sed an sint alia media, vel non, ad finem obtinendum, an illud medium, quod vnicum apparet, & habet veram, vel apparentem tantùm vtilitatem ad finem obtinendum, & ex vi cognitionis, quâ cognoscitur, habere veram vtilitatem, secernitur ab aliis rebus, quæ vtilia non apparent, & his, quæ vtilia apparent, & non sunt.

10 Obiectum electionis debet esse aliquid, quod à nobis fieri potest: conspirant in hanc conclusionem omnes, qui de hac re agunt. Ratio est manifesta: ex intentione mouemur efficaciter ad media ponenda, & ad aliquid operandum, vt finis obtineatur: ergo debent talia media posse à nobis poni, & tales operationes esse in nostra potestate, aliàs voluntas non ad illas efficaciter moueretur, nequit enim voluntas efficaciter ferri in obiectum, quod non illi repræsentetur, vt possibile. Quod si aliquando eligamus illa, quæ non facimus, vt cibos, ligna, ignem, &c. illa eligimus eo modo, quo sub nostram cadunt potestatem, quatenus nobis coniuncta, vel passo applicata, coniunctione, & applicatione, quæ possunt exhiberi à nobis, sic eligimus sumptionem cibi, quem non facimus, quatenus illa potest fieri à nobis, & applicationem ignis, quem non producimus, quatenus ille potest à nobis cuicumque passo applicari.

11 Ex his inferes cum communi Doctorum sententia, electionem esse actum voluntatis connotantem, vel supponentem actum intellectus: ita D. Thom. quæst. 22. de veritate artic. 15. vbi dixit, electionem dependere à ratione, tanquam à forma non simpliciter, vt existat, sed vt sit prudens, vel imprudens, quod eodem docuit Aristoteles 6. ethic. cap. 5. vbi dixit: *Quapropter electio, vel est intellectus appetitiuus, vel appetitus intellectiuus.* Et in hunc sensum explicandus est, D. Thomas 1. 2. quæst. 13. art. 1. vbi dixit, electionem materialiter esse in voluntate, & formaliter in intellectu. Hæc omnia clarè docuit Aristoteles 3. Ethic. cap. 3. vbi dixit: *Quid, aut quale quid est electio, cum nihil sit eorum, quæ diximus, videtur itaque sponte quidem à nobis fieri, attamen non omne, quod sponte agimus, est eligibile, sed id cuius consultatio antecesserit, electio namque cum ratione est, atque mente.* Et cap. 3. eiusdem libri subdit: *& ipsa electio deliberatiua operatio rerum erit earum, quæ in nostra sunt potestate.*

Punctum II.

An distinguantur intentio & electio.

§. I.

Proponuntur aliorum sententiæ.

1 EXplicui obiectum intentionis, & electionis, est modò explicandum, an voluntas eodem actu feratur in vtrumque, an verò prius feratur in obiectum intentionis volitione quadam, quæ voluntatem determinet ad aliam, quâ attingat obiectum electionis, ita vt hæc obiecta diuersis tangantur actibus: quam quæstionem sub alio titulo, videlicet an voluntas eodem actu feratur in finem, & in media propter finem, exagitant interpretes Diui Thomæ prima secundæ, quæstione 8. art. 3. & sub terminis à nobis propositam quæst. 12. art. 4. P. Vasquez 1, 2. disp. 33. cap. 2. docet, diuersum esse actum, quo voluntas fertur in finem ab actu, quo amat media propter finem, ac proinde esse diuersam intentionem ab electione. Refert pro hac sententia Gregorium in 1. distinct. 1. quæst. 1. art. 2. Marsil. 1. quæst. 4. artic. 1. dub. 2. P. Vasquium sequitur P. Gaspar Hurtad. 1. 2. lib. de actibus voluntatis disp. 3. diffic. 4. qui ex eodem Vasquio docet, voluntatem finis indirectè, & quasi in obliquo, amare media, non verò directè, & expressè, & voluntatem medij similiter indirectè in obliquo tantùm finem attingere, eandem sententiam tandem tradidit Salas, qui postquam variè de hac scripserat 1. 2. tit. 5. disp. 1. sect. 6. n. 64. dicit, probabilius existimare volitionem finis effectiuè concurrere ad electionem medij, ac proinde distingui intentionem ab electione, & diuerso actu amari finem propter se, & media propter finem. Pro eadem sententia refero P. Iacobum Ruizium tom. de Prouident. lib. 3 disp. 36. sect. 5. n. 12. vbi ait, intentionem sine dubio concurrere efficienter ad electionem mediorum; tandem eidem sententiæ tribuo Authores, quos pro illa refert idem Ruirius ibidem, plures enim illorum tantùm asserunt, intentionem mouere ad electionem, vt constat ex verbis, quæ ex S. Thoma refert Ruizius, quod absque vllo influxu physico intentionis in electionem fieri potest, & adhuc hoc influxu physico admisso, in sententiam oppositam explicari possent illius assertores, vt dicam postea.

Voluntatem aliquando eodem actu amare expressè, & 2
formaliter, finem & media propter finem docet Azor lib. 1. c. 25. q. 7. Salas suprà n. 64. & alij innumeri apud ipsum n. 60. Eandem sententiam defendit P. Soar. 1. 2. lib. 1. disp. 8. sect. 6. cuius sententiam ex professo referam, plura enim in illa inuenio, quæ non leuem difficultatem audienti inferent. Docet n. 2. electionem semper habere idem motiuum cum intentione, & semper ipsa electione esse finem aliquo modo volitum, quamuis aliquando tantùm virtualiter, & concedit n. 4. hoc fieri posse sine cognitione actuali finis, asseritque infirmum nihil cogitantem de sanitate, sumere potionem, quam non vult propter ipsam. Addit n. 5. per electionem posse amari finem expressè & formaliter, non vt obiectum *quod*, sed vt *quo*. Et postea cùm sibi obiecisset, non posse obiectum amari vt *quo*, quin amaretur vt *quod*: Respõdet, sinè amari vt *quo*, tantùm esse, amari media virtute actuum præcedentium circa finem, & sufficere, vt voluntas feratur in medium, vt ordinatur ad finem virtute actus respicientis finem, vt finis dicatur amari vt *quo*: sicut actu fidei quis credit obiectum reuelatum propter summam veritatem reuelantem, quamuis actu non credat, Deum esse summam veritatem reuelantẽ. Tandem concludit intentionem, & electionem aliquando realiter distingui, tunc tamen electionem vniri intentioni tanquam partem parti, ex quibus totum quoddam heterogeneum resultat, compositum ex intentione, & electione.

§. II.

Nonnulla præmittuntur ad propriam sententiam præcipuè contra P. Suarium.

PRo decisione quæstionis statuo, posse rationem aliquam 3
esse obiectum *vt quo* amoris, vel odij, & non amari, vel odio haberi *vt quod*, sed tantùm *vt quo*, v. g. esse rationem formalem, & motiuum, vt alia obiecta amentur, vel odio habeantur, ipsa tamen, neque amari, neque odio habeti, huius rei exempla passim suppetunt: vult Deus conferre malum aliquod pœnæ propter peccatum commissum, malum illud est obiectum *vt quod* amatum: peccatum autem est obiectum, quo Deus mouetur ad tale malum inferendum, & obiectum *vt quo* amoris, seu prosequutionis erga pœnam, non tamen peccatum illud est obiectum *vt quod* amoris, seu prosequutionis respectu voluntatis diuinæ. Deus displicet de obiecto peccaminoso v. g. de comestione carnis mala moraliter, obiectum *vt quo* huius displicentiæ est malitia, qua talis comestio constituitur moraliter mala, & in multorum opinione malitia conflatur ex ipsa actione, & libertate tenente se ex parte actus primi, & ex aliis circunstantiis, quæ Deus non odio habet, & in quibus non displicet.

Statuo secundò contra P. Soar. rationem aliquam esse 4
obiectum *quo* respectu actus, seu actum respicere tãquam obiectum *quo* rationem aliquam, non esse fieri virtute aliorum actuum, illam respicientem, sed immediatè, & intrinsecè illam tangere, tanquam rationem formalem tenentem se ex parte obiecti respectu actus, quo amatur *vt quo*. Ratio est facilis: obiectum *vt quo* est id, quo voluntas mouetur ad obiectum *vt quod*, & ratio formalis sub qua voluntas tangit obiectum *quod*: ergo se debet tenere ex parte obiecti talis actus: ergo vt sit obiectum *vt quo* huius actus, non sufficit terminare alium actum à quo iste procedat, quia quilibet actus voluntatis proprium habet motiuum sub quo tangit obiectum materiale, & ex eo ratio aliqua est motiuum *quo* actus, quia ipso tangitur, non verò quia

tangatur

tangatur alio actu, qui sit causa illius, vt patet in actu imperante, & imperato, imperatus enim ab imperante procedit, non tamen ideo actus imperatus respicit motiuum imperantis, neque *vt quod*, neque *vt quo*, actus enim amoris imperatus ab actu pœnitentiæ, tantùm respicit motiuum amoris non verò motiuum pœnitentiæ.

5 Statuo tertiò contra eundem Soarium, non posse esse obiectum amatum *vt quo* nisi actualiter cognoscatur sub illa ratione, sub qua mouet. Hanc conclusionem existimo esse certissimam, quia obiectum *vt quo* est ratio formalis, quæ mouet, & formaliter terminat actum voluntatis, vt suprà dixi; ergo debet esse cognita, quia non potest mouere ad amorem, neque trahere voluntatem, ratio illa, quæ non cognoscitur, neque possum ego amare obiectum propter bonitatem quam in illo non apprehendo, vt perspicuum est, aliàs omnia obiecta æquè mouerent voluntatem, quia si possent amari, vel odio haberi propter bonitatem, & malitiam, quæ in illis non cognoscuntur, quodlibet obiectum posset amari, vel odio haberi propter quamlibet bonitatem, vel malitiam.

6 Eandem conclusionem tenerem etiamsi assentirem Suario asserenti, obiectum *quo* dici respectu huius actus, ex eo quod actus procedat ab alio tale obiectum respiciente, in cuius sententia meam conclusionem necessariò tenendam esse, sic probo. Vt ratio finis obiectum *vt quo* electionis, debet procedere electio ab intentione respiciente finem, sed vt intentio respiciat finem, requiritur cognitio illius: ergo vt sit obiectum *quo* electionis, requiritur talis cognitio. Dices ex Suario, requiri cognitionem finis tempore præexistentem ad electionem, non tamen coëxistentem electioni. Contrà: in instanti temporis, in quo electio procedit ab intentione, debet existere intentio simul cum electione, quia nulla causa potest non coëxistere effectui tempore, quo influit in illum: sed in instanti, in quo est intentio, necessariò est cognitio finis: ergo in instanti, in quo electio procedit ab intentione, debet esse cognitio eiusdem finis; ergo finis nullo modo potest esse motiuum *vt quo* electionis, nisi tunc temporis proponatur voluntati, vel tanquam motiuum formale terminans electionem, seu actum respectu cuius dicitur obiectum *quo* in mea sententia, vel tanquam obiectum actus influentis in illum, respectu cuius dicitur obiectum *quo* in sententia Patris Suarij. Ex his inferes, verum non esse quod docuit Soar. infirmum non cogitantem de sanitate, potionem sumere, non propter ipsam, sed propter sanitatem, de qua nihil cogitat. Exemplum, quod adducit de credente obiectum reuelatum propter primam veritatem reuelantem, quin actu cognoscat primam veritatem reuelantem, eandem difficultatem habet, & eodem modo negandum est.

7 Statuo quartò, electionem distinctam ab intentione, non esse vniendam integraliter actui intentionis; sed fore actum adæquatè distinctum ab intentione. Hæc conclusio est contra Soarium suprà, & contra plures alios, qui eam docent apud Salas suprà. Ratio est, quia intentio & electio, etiamsi idem obiectum formale respiciant, inter se sunt valdè dissimiles, & illud diuerso modo respiciunt; intentio enim tantùm expressè & formaliter respicit ipsum finem; electio verò non tantùm respicit finem; sed media propter finem. Deinde nullum est caput, ex quo requiratur hæc vnio inter intentionem, & electionem, præcipuè cùm constet de intentione subsistere posse sine electione: ergo absque fundamento talis vnio inter electionem, & intentionem confingitur. Vrgeo: Controu. 1. de anima, Punct. 7. dixi, partes animæ diuisibiles non esse inter se heterogeneas, quia si adeò essent diuersæ, vt vna pars principium esset nutritionis, & ratiocinationis, & alia nutritionis tantùm, non possent integraliter vniri; ergo eadem ratione intentio, & electio ob notabilem differentiam, quam in se habent, integraliter vniri non poterunt. Dices, illam esse differentiam notabilem inter partes animæ, non verò istam inter intentionem, & electionem: Quæ sit notabilis differentia, vel non, arbitrio prudentis tax da est non alia fixa certaque regula, quapropter non possum ratione metaphysica solutionem repellere, illam tamen reiicio à paritate aliarum entitatum. Species impressa directa alicuius obiecti, in communi sententia, non vnitur cum reflexa eiusdem ob differentiam, quam in se habent, & sic similiter alia plura accidentia: ergo cùm maior sit differentia, quæ intercedit inter electionem, & intentionem, sufficiens erit, vt hi duo actus inter se non vniantur.

§. III.

Propria sententia explicatur.

DIco primò: Voluntas sæpè efficaciter intendit finem actu, qui non expressè, & formaliter media respicit; neque rationem habet electionis, sed tantùm intentionis. Ab hac conclusione dissentit nullus, & est expressa Diui Thomæ, vt postea ostendam, illamque facilè probo. Sæpè quis sibi statuit, rem aliquam obtinendam, firmitérque apud se decernit, illam consequi, quin illi appareant media, quibus talem rem est adepturus, neque expressè de illis cogitet: ergo tunc talis voluntas rationem habet intentionis, & non attingit electionis naturam, quæ essentialiter est volitio expressa mediorum. 8

Dico secundò: Omnis electio formalis essentialiter attingit motiuum intentionis, & finem respicit, saltem vt motiuum, quo tendit in media. Hanc conclusionem tenent ferè omnes Thomistæ, Soar. loco citato, Salas suprà, & expressè traditur à D. Thoma cum conclusione præcedenti, 1. 2. quæst. 8. art. 4. in corpore vbi hæc habet: *Respondeo dicendum, quod cum finis sit secundum se volitus; id autem quod est ad finem in quantum huiusmodi non sit volitum, nisi propter finem, in quantum huiusmodi sine hoc quod feratur in ea, quæ sunt ad finem.* En primam conclusionem à nobis traditam subdit immediatè secundam Angelicus Doctor: *Sed in ea, quæ sunt ad finem, in quantum huiusmodi non potest sisti, nisi feratur in ipsum finem.* idem clarissimè docet quæst. 11. art. 4. cuius pulchra verba etsi non breuia, præter morem refero, tum quia elegantissima, tum quia clarissima, & expressissima, ad duplicem conclusionem propositam propriis terminis tradendam: sic D. Thomas: *Respondeo, dicendum, quod motus voluntatis in finem & in id quod est ad finem, potest considerari dupliciter: vno modo secundum quod voluntas in vtrumque fertur absolute & secundùm se: & sic sunt simpliciter duo motus voluntatis in vtrumque. Alio modo potest considerari secundùm quod voluntas fertur in id quod est ad finem; cum enim dico, volo medicinam propter sanitatem, non designo nisi vnum motum voluntatis: cuius ratio est, quia finis est ratio volendi ea, quæ sunt ad finem, idem autem actus tendit super obiectum, & super rationem obiecti, sicut eadem visio est coloris, & luminis.* Quod si ex mente D. Thomæ voluntas non potest ferri in ea, quæ sunt ad finem, vt ipse verbis relatis expressè testatur quin feratur in finem, finis saltem erit motiuum *vt quo*, & amatus *vt quo* amore mediorum. Secundò probatur conclusio. Tota essentia, & ratio constitutiua electionis, per quam distinguitur à ratione formali electionis in eo sita est, quod electio non respicit medium, quod proprium illius est obiectum propter ipsum, sed propter aliud, videlicet propter finem: ergo de ratione electionis est attingere finem, tanquam id propter quod medium attingit, & tanquam motiuum amoris mediorum, ex ipsis enim terminis implicationem videtur inuoluere, hanc volitionem tendere in hoc propter illud, quin ipsa volitio attingat hoc, & illud. Confirmatur; si electio formaliter, & intrinsecè finem non respiceret, medium esset id, quod vltimò ab illa respiceretur, & ratio formalis motiua tenens se ex parte obiecti, propter quam ipsum medium amaretur, finis enim non respectus ab electione, non posset esse ratio motiua illius, tenens se ex parte obiecti: ergo medium haberet rationem finis vltimi, & esset propter se amatum: ergo volitio medij non haberet rationem electionis, sed intentionis: ergo non daretur formalis electio respectu finis. 9

Probatur secundò eadem conclusio: Si volitio medij non respiceret rationem formalem finis, actus quo quis vult diuinis officiis interesse propter videndam puellam, quam tuppiter amat, nullam haberet dehonestatem obiectiuam, imò potiùs ratione obiecti esset honestus, & dignus præmio: consequens nullus Theologus audebit admittere: ergo antecedens est falsum, si firma sit consequentia, quam sic stabilio. Hic actus respicit hoc, quod est interesse diuinis officijs 10

officiis tanquam medium ad turpem visionem : hoc quod est adesse diuinis officiis secundùm se, secluso fine, est honestum , & laude dignum : ergo si non respicit hic actus finem tenentem se ex parte obiecti , hic actus ex obiecto nullam poterit dehonestatem habere siquidem tantùm respicit obiectum honestum,& laude dignum.

11 Respondebis , hunc actum habere dehonestatem , non ex fine, quem formaliter respiciat, tanquam proprium illius obiectum,sed ex intentione finis,à qua procedit,quia electio etiàsi non intrinsecè respiciat finem, vt obiectum, procedit tamen ab intentione illius efficienter , vera efficientia physica,vel saltem morali, qua electio determinatur ab intentione,ratione cuius influxus & efficientiæ trahit dehonestatem,& malitiam ab intentione,& cõsequenter à fine,qui est intentionis obiectum. Contrà : ergo talis electio propter finem turpem nullam malitiam, neque dehonestatem habebit ab obiecto,sed tantùm à principio: ergo ratione obiecti potiùs est honesta , & laude digna, quàm turpis & inhonesta. Probo consequentiam : actus charitatis vel religionis respiciens proprium motiuum hohonestum,quantumuis imperetur actu reflexo respiciente motiuum inhonestum ; v. g. actus quo quis vellet elicere charitatem ega Deum propter vanitatem, semper retinet suam honestatem obiectiuam intrinsecam actui,& dicimus talem actum intrinsecè esse honestum : ergo si actus , quo quis vult adesse diuinis officiis propter finem turpem,non respicit finem turpem tanquam motiuum tenens se ex parte obiecti, talis actus habebit honestatem obiectiuam, ex eo enim illam retinet actus imperatus respiciens motiuum honestum, etiamsi procedat ab imperante respiciente motiuum turpe,quia motiuum imperantis non refunditur in imperatum:ergo si motiuum intentionis non refunditur in electionem,electio respiciens medium honestum, suam honestatem intrinsecam retinebit,etiamsi procedat ab intentione respiciente turpe motiuum.

12 Probatur tertiò eadem conclusio : Si electio non respicit motiuum finis,non potest habere rationem propriam electionis,neque media possunt dici amari propter finem; ergo electio essentialiter respicit motiuum intentionis. Antecedens probatur : Influxus actiuus intentionis in electionem,etiamsi detur,non sufficit,vt obiectum electionis sit amatum propter finem:ergo vt medium ametur propter finem , illius volitio debet respicere , tanquam rationem obiectiuam , finem propter quem amatur. Patet anteecdens in actibus imperatis respectu imperantium,quamuis enim actus charitatis imperet actum misericordiæ , & in illum influat actiuè vera efficientia actiua,vt multi volunt, seu efficientia morali determinante voluntatem ad elicientiam actus , nihilominus actus misericordiæ respicit suum obiectum propter ipsum , neque dicimus misericordiæ actum velle suum obiectum propter motiuum charitatis:ergo vt hoc obiectum ametur propter illud,non sufficit,vt actus respiciens hoc obiectum producatur ab actu respiciente illud, sed necessarium est , vt actus respiciens hoc obiectum tangat illud propter quod dicitur hoc amare. Si dicas cum P. Vasquez , electionem respicere finem indirectè, & in obliquo , & hac ratione posse velle media propter finem:Obiiciam;in opinione P.Vasquez,sicut electio attingit in obliquo obiectum intentionis,ita intentio attingit in obliquo obiectum electionis : ergo ex hoc capite,si hæc obliqua magis non explicentur,non magis electio tendet in medium propter finem,quàm intentio in finem propter media.

13 Dico tertiò:Potest voluntas eodem actu velle formaliter,& expressè media propter finem , & finem ipsum non tantùm vt obiectum amatum *vt quo*, sed *vt quod* amatum, ita vt talis actus habeat rationem propriam intentionis, & electionis identificatam , & dicatur electio , quatenus respicit media propter finem,& intentio quatenus respicit finem propter se ipsum. Hanc conclusionem docet Soar. loco citato. Antonius Perez sect.1. examinis , part.3.c.5. & 6. Salas suprà n.60. & innumeri apud ipsum;inter quos Thomistæ. Caiet. Conr.Medina,& alij illam defendunt,vt traditam à D.Thoma,verbis pro conclusione ptæcedente à me relatis,quibus illam expressè tradidisse puto,quia tamen posset aliquis S.Thomam interpretari de fine amato *vt quo* voluntate mediorum,quod non tantùm intendimus conclusione præcedenti,alia verba ex eodem articulo desumam, quibus constat, non tantùm loqui de fine amato, *vt quo* , sed etiam *vt quod* , qui dicitur electione ipsa volitus, & amatus,& non tantùm ratio volendi,& amandi.Sic obiecerat in 2.Angelicus Doctor : *Eodem actu videtur lumen, & color,ergo idem est motus voluntatis , quo voluntas fertur in finem,& in ea quæ sunt ad finem.* Respondet postea:*Ad secundum dicendum quod quandocumque videtur color , eodem actu videtur lumen,potest tamen videri lumen, sine hoc quod videatur color,& similiter quandocumque quis vult ea,quæ sunt ad finem, vult eodem actu finem , non tamen è conuerso.* Quibus verbis comparat B.Thomas visionem coloris, quæ nùquam contingit sine visione luminis,ad voluntatem mediorum,quæ semper est volũtas finis,& visio lucis,quæ sæpè non est visio coloris,ad voluntatẽ finis,quæ non semper est voluntas mediorum, sed si lumen , & color videantur eodem actu, lumen non tantùm videtur *vt quo* sed *vt quod*, & est obiectum,quod denominatur visum : ergo quando medium,& finis amantur eodem actu,finis non tantùm amatur *vt quo* sed *vt quod* est obiectum , quod denominatur volitum , & amatum. Idem clarissimè docet quæst.12. art. 4. loco suprà adducto.

Ratione conclusionem sic probo. Eodem indiuiduali 14
actu voluntas diuerso modo respicit finem *cuius*,& finem *cui*, & eodem indiuiduali actu amat voluntas Deum propter se,& proximum propter Deum amatum : ergo eodem indiuiduali actu potest amare diuerso modo finẽ,& media; finẽ propter se,& media propter finẽ.Confirmatur:bonitas quæ mouet ad amorẽ mediorũ,non est bonitas intentionis, sed bonitas finis, qui est obiectum intentionis : ergo possunt amari media propter bonitatem finis , quin supponatur ad amorem illorum intentio finis iam amata per alium actum dummodo ametur per ipsam volitionem mediorum , & poterit mediorum amor dependere à fine,& non ab amore finis, cùm sit idem cum amore mediorum.

Dico quartò. Si voluntati simul proponantur finis , & 15
media conducentia ad talem finem secundùm totam conuenientiam absolutam, quam habet quodlibet medium in ordine ad finem obtinendum , & secundùm respectiuam, quam habet vnum præ alio, itavt nullum aliud consilium expectet ad eligendum potiùs hoc medium , quàm illud eodem actu feretur in finem,& in media,quibus talem finem obtinere placet. Pro hac conclusione refero omnes Authores adductos pro præcedenti , asserentes aliquando eodem actu amari finem , & media propter finem , quam sic probo. Voluntas potest eodem actu amare finem & media propter finem,& aliàs non potest amare efficaciter finem,quin amet media,neque ferri in media quin feratur in finem, saltem ex vi aliûs actus:ergo si illi sint sufficienter applicata,eodem actu omnia illa prosequetur,ad quid enim dandi sunt actus diuersi respectu obiectorum , quæ possunt eodem tangi, & quorum vnius amor connexus est cum amore alterius? Confirmatur: volitio medij necessariò debet attingere finem,saltem vt motiuum *quo*, vt iam probaui, & si illum non attingat vt obiectum *quod* , debet dari alius actus distinctus , qui finem tangat vt obiectum *quod*,deinde non facilè intelligitur, vt postea dicam,quomodo finis possit esse obiectum *vt quo* & non *vt quod* : ergo melius dicetur eodem actu,quo amantur media amari finem *vt quo*, & *vt quod* sine multiplicatione actuum, cùm nullum sit fundamentum ad talem multiplicationem adstruendam.

Obiicies primò:Assensus præmissarum semper præcedit 16
assensum conclusionis ; ergo amor finis semper præcedit amorem mediorum. Respondeo , non sine aliquo fundamento posse negari antecedens,quia S.Thomas q.12.art.4. citato,postquam relatis verbis dixerat, eodem actu amari finem,& media propter finem,asserit eodem modo dicendum esse de intellectu respectu assensus præmissarum & conclusionis,verba Doctoris Angelici sic se habent , *Et est simile de intellectu , quia si absolutè principium , & conclusionem consideret , diuersa est consideratio vtriusque, in hoc autem, quod conclusioni propter principia assentit , est vnus actus intellectus tantùm.* Dato tamen antecedenti , nego consequentiam; est enim diuersa ratio , quia in discursu cognitio antecedentis ducit in cognitionem consequentis , & discursus essentialiter est illatio vnius ex alio , & eadem cognitio non potest ducere in se ipsam,neque inferri ex ipsa;illatio enim,& deductio in cognitionem ex cognitione , essentialiter dicit distinctionem inter ipsas cognitiones.Intentio verò & electio neque dicũt ductionem vnius in aliud, neque illationem vnius ex alio,tantùm enim dicit electio esse amorem mediorum propter finem , & dependere ab

ipso

ipso fine tanquam ab obiecto formali, propter quod media amantur, quod fieri potest, etiamsi mediorum amor non dependeat ab amore finis. Adde, assensum præmissarum esse propositionem obiecti formalis, in quod fertur assensus conclusionis, intentio verò non est propositio obiecti formalis electionis, quod non per intentionem, sed per cognitionem sui supponitur, vt voluntas media propter illud amplectatur.

17 Obiic. secundò. Intentio non supponit consilium, sed electio illud, supponit: ergo distinguitur intentio & electio. Respondeo, distinguendo maiorem: Intentio identificata cum electione non supponit consilium, nego maiorem: intentio non identificata cum electione, concedo maiorem: sed electio supponit consilium, concedo minorem: ergò intentio distinguitur ab electione; distinguo consequens; Intentio quæ non supponit consilium concedo consequētiam: intentio, quæ illud supponit, nego consequentiam.

18 Obiic. tertiò, Amor mediorum est propter amorem finis: ergo amor mediorum distinguitur ab amore finis. Respondeo, negando antecedens, quia amor finis non est propter amorem finis, sed propter ipsum finem; finis enim definitur, cuius gratia cætera fiunt, hoc est, propter quem cætera amantur. Instabis, finis non mouet ad electionem mediorum secundùm se, præcisè quatenus bonus est, sed quatenus amatus: ergo ad hoc vt moueat ad amorem mediorū, debet supponi amatus; ergo amor finis debet supponi ad amorē mediorum, ergo amor mediorū & amor finis necessariò distinguuntur. Resp. finē non moueri ad amorem mediorum, quin moueat ad amorem sui, quia potest non amari, id propter quod amantur alia, ac proinde quotiescumque media amantur propter finem, finis debet amari, vel amore, qui supponatur ad amorem mediorum, vel ipso amore mediorum; & in hoc sensu potest dici, finem vt amatum, moueri ad amorem mediorum, non verò propriè & strictè, quia amor finis non semper præsupponitur ad amorem mediorum, sed aliquando idem est amor mediorum, & finis.

19 Obiicies quartò: Sæpè intentio est amor, & prosequutio sui obiecti, & electio est odium, & fuga proprij obiecti; & è contra, intentio est fuga, detestatio, & odium obiecti, & electio prosequutio, & amor medij: sæpè enim quis ex intentione boni obtinendi detestatur, fugit, & odio habet id, quod potest boni consequutionem retardare, & ex detestatione, fuga, & odio mali imminētis voluntas amat tanquam medium, id quod potest auertere tale malum: sed idem actus non potest esse amor, & prosequutio, simúlque fuga, & odium: ergo idem actus non potest habere rationem electionis, & intentionis. Respondeo cum Soar suprà, Salas num. 69. eundem actum posse esse volitionem & nolitionem respectu diuersi obiecti; quod docet Vasq. disp. 35. cap. 4. n. 25. ex Caietan. 1.2. q. 8. artic. 3. Capreol. in 1. dist. 1. quæst. 1. art. 3. ad 4. asserentibus, eundem actum posse esse odium, & amorem, quia detestatio peccati ex complacentia Dei est odium respectu peccati, & amor respectu Dei.

20 Dico quintò: Postquam voluntas habuit efficacem intentionem finis, non tendentem in media, quia nondum de illius conuenientia plenè consuluerat, postea cùm iam illam ad satietatem agnouit, cùm per electionem fertur in media conuenientia ad finem obtinendum, simul fertur in finem, tanquam in obiectum, *vt quod* amatum ex vi illius actus, ita vt per illum quasi repetatur intentio, & voluntas amet, non solùm media, sed finem, eo modo, quo vtraque amaret si simul primò fuissent finis, & media, discussa illorum conuenientia proposita. Hanc conclusionem ex præcedenti sic infero. Si simul fuissent proposita media, & finis cum omni notitia requisita ad faciendam electionem, voluntas eodem actu amplecteretur finem & media: ergo cùm posteaquam semel finem amauit, cùm media cum omni ipsorum conuenientia, & finis proponuntur eadem ratione, eodem actu feretur voluntas in hæc obiecta, ac si nūquam alio actu finem attigisset, quid enim refert priùs amasse finem sine mediis expressè amatis, vt modò per alium actum simul amet finem, & media, cùm eodem modo sit amatura voluntas finem propter media, & non possit hæc amare, quin eodem amore attingat finem saltem vt obiectum *quo*.

21 Dices, electionem medij simul cogniti cum omni sua conuenientia esse amorem finis, electionem verò medij, ad cuius cognitionem supponitur amor finis non esse huius amorem, quia ante ipsam iam supponitur finis amatus, ac proinde superfluè per alium actum amaretur, imò amari non posse, quia non potest esse simul in voluntate duplex amor eiusdem obiecti. Facilè solutionem reiicio. Secundus ille amor superfluus non erit, quia cùm necessarius sit amor, quo amentur media propter finem, necessarius est amor tendens in finem, saltem vt in obiectum *quo* media amantur, si tamen semel admittitur nouus amor tangens finem *vt quo*, cur non dicetur illum tangere vt obiectum *quod*, cùm sit valde difficile concipere finem amatum vt *quo*, & non vt *quod* ex vi eiusdem actus. Ad vltimum, quod obiiciebatur, non posse esse simul in eadem voluntate duplicem amorem eiusdem obiecti. Respondeo, dato antecedenti, non ex illo inferri, electionem non ferri in finem tanquam in obiectum amatum *vt quod*, sed voluntatem destituram à primo amore, quo finem, & non media per ipsum expressè, & formaliter amabat. Dixi, dato antecedenti, quod facilè negari potest, quia etiamsi duplex amor eiusdem obiecti, eiusdem omnino rationis non possit esse in eadem voluntate, si tamen amor sit diuersæ rationis, etiamsi ob idem formale motiuum, componi potuerit in eodem subiecto, sicuti componuntur duplex species impressa, & expressa, directa & reflexa eiusdem obiecti, quia sunt actus inter se dissimiles, etiamsi idem obiectum formale pertingant; sic intentio finis identificata cum electione mediorum, & intentio finis non attingens media propter ipsum, rectè componentur in eodem actu propter diuersitatem actuum, & illorum dissimilitudinem.

Secundò probo, electionem non distingui ab intentione respiciente medium in particulari. Intentio respiciens 23
medium in particulari, est actus, quo dicit voluntas, volo vt sit hic finis per hoc medium, sanitatem, scilicet, per scissionem venæ in quo actu formaliter includitur amor scissionis venæ. Electio est actus, quo dicit voluntas, volo vt sit hoc medium, vt ex vi illius sit finis; in quo actu necessariò includitur amor finis, si enim voluntas dicit, volo scissionem, vt sit sanitas, expressissimè dicit, volo vt sit sanitas, vterque enim actus idem obiectum includit, quia idem formalissimè est, velle assequi finē per tale medium, & velle vtile medium ad assequendum finem, quod est idem, ac velle, vt per tale medium finis assequatur, vt bene docet suprà Perez, velle autem finem per tale medium, intentio dicitur, & velle medium ad talem finem, seu velle vt per tale medium finis assequatur, dicitur electio ex diuerso modo significandi, seu concipiendi eundemmet actum, qui intrinsecè, & realiter est intentio, & electio; & hoc modo cōceptus intentio dicitur; illo verò significatus electio appellatur, sicut eadem via accliuis est, & decliuis, dicitur tamen accliuis hoc modo inspecta, & decliuis illo considerata. In hunc sensum interpretor Angelicum Doctorem q. 12. art. 4. ad 2. vbi intentionem, & electionem distinguit, sicuti motum sursum, & deorsum: nomine autem motus non intelligit actionem ipsam, qua corpus mouetur ad spatium, per quod mouetur, vt expressè constat ex ipsius verbis, ait motum sursum, & deorsum esse vnum, & tantùm differre secundùm principium, & finem, quod verum non est de ipsa actione, qua corpus mouetur, est enim diuersa actio, & adæquatè motus diuersus, quo ego tendo Matrito Toletum, ab actione, qua tendo Toleto Matritum. Constat etiam, hunc esse Angelici Doctoris sensum ex textu Aristotelis quem refert pro sua doctrina 3. Physic. textu 21. vbi expressè Philosophus agit de identitate viæ, non verò de identitate, nec de distinctione motuum, & illud satis vulgare exemplum adducit de via à Thebis ad Athenas, & ab Athenis ad Thebas.

Ex his infero, finem non posse esse motiuum *vt quo* me- 24
dia amentur, quin finis ipse sit amatus, vt obiectum *quod*, licet enim plura obiecta possint attingi *vt quo*, actu prosequutionis, sine eo, quod attingantur *vt quod*, vt patet in exemplo adducto de amore pœnæ, cuius motiuum, quo pœna amatur, est peccatum, & peccatum ipsum non est obiectum *vt quod* talis amoris, hoc in fine contingere nequit, diuerso enim modo amantur media propter finem, ac amatur pœna propter delictum, quia vt quis intendat pœnam propter delictum, neque actu, quo pœnam amat, neque alio, tenetur amare delictum: ad hoc verò vt quis amet media propter finem in omnium opinione, tenetur saltem ex vi illius actus amare finem tanquam obiectum, non solùm *vt quo*, sed *vt quod*. Ex qua disparitate robur accipit nostra conclusio: quando amo creaturam propter Deum,

Deum, non solùm amo creaturam, & Deum vt obiectum *quo*, sed ipsum Deum vt obiectum *quod*, quia non possum amare creaturam, quin amem ipsum Deum: ergo quando amo medium propter finem, illo actu non solum amo finem vt obiectum *quo*, sed etiam vt obiectum *quod*, quia non possum amare media propter finem, qui namem finem. Ex hac doctrina regulam istam tibi præfiges; quando vt aliquod obiectum ametur, vel odio habeatur propter aliud, quod sit motiuum *quo*, necessum est vt tale aliud mouens vt *quo*, sit obiectũ *quod* amoris, vel odij ex vi alicuius actus, respectu illius actus, cuius est motiuum *quo*, erit etiam obiectum *quod*: quando verò vt sit motiuum *quo*, amoris, necessum non est, esse obiectum vt *quod*, adhuc amoris distinstinctiposterit esse obiectum vt *quo* amoris, quin ametur per talem actum. Hac ratione potest peccatum esse motiuum, *quo* ametur pœna, quin ipsum peccatum ametur *vt quod*; quia ad amandum pœnam propter peccatum, necessum non est, amari peccatum aliquo actu; finis verò non potest esse motiuũ, *quo* media amẽtur, quin talis finis ametur, *vt quod*, quia non potest subsistere amor mediorum, sine amore finis. Neque creatura potest amari propter Deũ, quin eodem actu Deus ametur vt obiectum *quod*, quia non potest amari creatura propter Deum, quin Deus ipse ametur. Dixi, peccatum posse esse obiectum *quo* amoris pœnę, quin ipsum peccatum ametur, non verò quin ipsum peccatum sit obiectum *quod* talis actus, quia forsan ex vi eiusdem actus, quo amatur pœna propter peccatum, peccatum ipsum odio habetur tanquam obiectum *quod*, ita vt sit obiectum *quo* actus, quatenus est prosequutio pœnæ, & obiectũ *quod* eiusdem actus, quatenus est displicentia peccatisicut actus, quo detestor peccatum propter Deum, respicit Deum tanquam obiectum *quo* detestationis peccati, & tanquam obiectum *quod* amoris erga Deum, imbibitum in eodem actu; quia sicut ad hoc vt detester ego peccatum propter Deum, requiritur amor erga Deum; ad hoc vt Deus velit pœnam propter peccatum, requiritur displicentia erga peccatum ipsum: ergo sicut inferimus ex eo quod sit necessarium, Deum esse obiectum *vt quod* amoris, vt sit obiectum *vt quo* detestationis peccati, habere has duas rationes obiecti *vt quod* amoris, & obiecti *vt quo* detestationis peccati respectu eiusdem actus, sic ex eo quod sit necessarium, peccatum esse obiectum *quod* displicentiæ circa se ipsum, vt sit obiectum *vt quo* amoris erga pœnam, inferre debemus rationem hanc obiecti *vt quod* displicentiæ circa se ipsum, & obiecti *vt quo* amoris erga pœnam, habere respectu eiusdem actus.

Punctum III.

De connexione inter intentionem, & electionem.

1 Disputant Theologi de connexione inter actum intentionis, & electiouis, quam difficultatem iuxta diuersas sententias, de horum actuum naturis expediã. Si primus voluntatis actus, quo fertur in finem, sit etiam expressus, & for nalis amor efficax mediorum, nulla potest in hac re difficultas exagitari: cùm enim omnino sit amor mediorum, & finis, idemque omnino intentionis, & electionis actus, vnus ab alio oriri nequaquam potest. Proprium locum inuenit quæstio in opinione, quæ distinguit amorem mediorum ab amore finis, quo finis ipse attingitur vt obiectum *quod*. Neque quæstionem fugimus asserentes, omnem amorem mediorum respicere finem tanquam obiectũ amatum vt *quod*, cùm asseramus, aliquando hunc amorem tendentem in media propter finem, & in finem ipsum vt obiectum *quo*, & *quod*, esse posteriorem sæpe sæpius alio amore, quo tantùm expressè amatur efficaciter finis, & non expressè media, quia nondum ad illorum conuenientiã est mediata voluntas. Neque de illis ad satietatem vsque consilium iniuit intellectus, iuxta quem dicendi modum dubiũ suboritur, quomodo amor iste mediorum, & finis, qui consilium supponit, nascatur ab illo priori, qui consilium præcessit. Aperiam quid iuxta communem sententiam, quid iuxta hunc dicendi modum, sentiendum sit.

2 Vna est fere omnium Doctorum sententia, voluntatem ex intentione efficaci teneri ad actum illum electionis, qui necessarius fuerit ad media obtinenda, quapropter si multa occurrunt, quibus idem medium potest obtineri, tenetur sub disiunctione vnum vel alterum eligere, quod si medium fuerit vnicum illud tenetur eligere voluntas: ita D. Th. 1. p. q. 19. art. 3. q. 82. art. 2. & 1. 2. q. 10. art. 2. ad 3. & q. 13. art. 6. ad 1. & 2. Valen. ibid. disp. 2. q. 8. punct. 3. Azor. tom. 1. lib 1. c. 17. Salas 1. 2. tr. 6. disp. 1. sect. 5. n. 38. Valq. 1. 2. disp. 43. c. 4. Soar. 1. 2. disp. 8. sect. 4. n. 4. & interpretes D. Thomæ in loco citato, quos propriis locis apud suprà relatos inuenies. Neque oppositam sententiam apud auctorem bonæ notæ reperio; pro illa nescio quos doctores suppresso nomine refert Medina. Dixi, sentire hos auctores, voluntatem teneri suppositã intentione finis, ad eligendum vnicum medium, abstrahendo ab illa quæstione, an volitio vnici medij sit propriè electio, & consequenter ab electione, propriã, & impropria, quod consequenter satis ad suã principia notauit Vasq. n. 11. vbi dixit conclusionem traditã intelligendam esse de electione propria; vel impropria, hoc est, de volitione medij vnici propter finẽ. Hæc dixerim de electione orta ex intentione, quæ respicit exequutionem finis in instãti, in quo ipsa elicitur, quæ statim vrget ad electionẽ faciendã, quia electio ex intentione, tempore præcedente finis exequutionem, quæ potuit hac, vel illa temporis mensura fieri, specialem exigit disputationẽ, vt illius necessitas, libertásve nobis innotescat, quã infra exhibebo.

Conclusionem sic explicatam probat Vasquez, quia supposita intentione efficaci, nulla potest apparere ratio mali in medio vnico, ac proinde voluntatem teneri ad illud amplectendum, quia hæc necessariò amat quidquid sub nulla mali mixtura illi proponitur vt bonum: non posse in medio vnico apparere rationem mali, probat, quia etiamsi in se tale medium malum sit, & difficile, hanc malitiam nõ habet in ordine ad finem, neque illam habet quatenus vtilẽ ad finem, ac proinde sub ratione vtilis, & relati ad finem omnino bonum apparet. Tanti Magistri pace, illius rationi non acquiesco, quia etiamsi medium, vt medium formaliter, & vt vtile, ad finemque relatum, malum non sit, si tamen in se malitiam habet absolutam intrinsecam entitati, sufficiens hæc posset esse ad retrahendam voluntatem à prosequutione talis finis, qui enim suppositã intẽtione, secum init consilium de mediis eligendis, non tantùm considerat malitiam, quam habet medium in ordine ad finem: sed etiam quam in se habet, & ex duobus mediis quibus æquali infallibilitate finis obtineretur, hoc alteri præfert, quia in se non habet malitiam absolutam, quam habet aliud: ergo ad electionem faciendam, plurimum cõducit bonitas absoluta, vel saltem defectus absolutæ malitiæ, & hæc ex sua natura retrahit voluntatem ab electione medij, quæ in se malum est etiamsi nullam respectiuam malitiam habeat. 3

Contra eandem rationem secundò sic insurgo: medium vnicum in ordine ad talem finem singularem cognitum vt vtile, & vnicum in ordine ad suum finem cum eadem bonitate, & malitia apparet suppositã intentione efficaci, & illa secluſa: ergo si intentione efficaci secluſa, non ita bonum apparet, vt necessitatem inferat voluntati amandi illud, neque hac intentione posita, talem necessitatem inducet. Consequentiam legitimam esse puto, & antecedens facile probandum esse censeo: Intentio efficax, neque est quid se tenens ex parte obiecti respectu cognitionis, quã repræsentatur medium vt vtile, neque aliquid ponit in ipso medio, ratione cuius melius conducere possit ad finem, vel in se minorem habeat difficultatem, & malitiam absolutam: ergo eodem modo cognoscitur medium ex parte obiecti posita intentione efficaci, & illã ablata: sed ablata non apparet adeò bonum, vt necessitatẽ inducat volantati illud amplectendi: ergo neque illa posita, præcisè per obiectiuam bonitatem talem necessitatem inducet. Vltimò, si medium illud quod non apparet cum ratione mali formaliter vt medium, & vt relatum ad finem vtileque ad illud obtinendum, necessitatẽ inferret voluntati, nullum medium ad bonum finem ordinatum illam non induceret, quia tunc medium, quatenus medium, & formaliter quatenus vtile ad bonum finem, est bonum formaliter & non malum, quia præcisã ratione vtilitatis ad bonum finem est bonitas, in qua non reperietur malitia sub eadem ratione vtilitatis: sed sub alia quæ materialiter se habeat respectu talis, & respectu ad finem. 4

Melius existimo conclusionem probari, ex eo quod voluntas efficaciter amans finem, tenetur illum amare eo modo, quo possibilis est: ergo si mediũ est vnicũ ad finem obtinendũ, cùm finis possibilis non sit, nisi per tale medium, tenetur voluntas velle finem per tale medium: velle autem finem per hoc medium ad finem obtinendum. 5

Cùm media plura occurrunt, finis possibilis non est, nisi per aliquod medium illorum. Vnde voluntas efficaciter amans finem, tenetur velle finem per aliquod medium, quo possit comparari, quia cùm finis comparari nequeat nisi per medium aliquod,& hoc determinatè in exequutione ponendum, & voluntas efficaciter intendat finem comparare, tenetur velle in particulari medium aliquod exequi, vt finis possibilis sit, nihil enim efficaciter amari potest, nisi eo modo, quo possibile est. Hac ratione cùm medium aliquod requisitum ad finem obtinendum impossibile apparet,finis ex impossibilitate medij impossibilis redditur,& voluntas ab illius intentione desistit,quod docuit Arist.3.Ethic.c.3.vbi ait,*quod si consultantes in aliquid inciderint,quod quidem fieri nequeat desistunt, vt si pecuniis opus est,his autem habere non possint.*

6 Intentionem necessitare voluntatem ad electionem alicuius medij, sub disiunctione, vel determinati vnici, si aliud non apparet, iuxta modò dicta in opinione, quæ electionem ab intentione distinguit verum esse existimo propter rationem dictam. Addo tamen, quod doctè notauit Soar suprà num.5. & Salas dicto tractat.6. disput.1. sect.5. n.40.intentionem solam non necessitare ad cognitionem, sed simul cum cognitione vtilitatis, & necessitatis medij, quia quamtumuis voluntas efficaciter finem amet & medium vnicum sit,& simpliciter necessarium,si non cognoscatur illius necessitas, voluntas non tenebitur illud eligere, etiamsi appareat vtile. Docuit etiam optimè Salas n.40. intentionē medij cum cognitione necessitatis illius, non inducere necessitatem eligendi in illo instanti,in quo primò est intentio cum prædicta cognitione, sed in instanti,in quo finis est exequutioni mandandus:v.g.intendo ego modò efficaciter Missam audire die crastina, video necessarium esse ad hanc auditionem Ecclesiam petere, non teneor modò eligere hoc medium,neque illud positiuè velle,sed sufficiet, si illud eligam tempore, quo Missa est audienda, quia ante illud, neque electio, neque medium necessarium est ad finem obtinendum; ex intentione autem id tantùm infertur, quod necessarium est ad finis consequutionem,ex quo infertur, non sufficere intentionem finis, & cognitionem vtcumque necessitatis medij ad inferendam necessariò electionem, sed requiri cognitionem, qua iudicetur, hic & nunc vrgere exequutionem finis secundùm decretum intentionis.

7 Obiic.sequi ex hac doctrina, nullam intentionem non respicientem instans determinatum posse ad electionem determinare. Obiectionem explicabit exemplum:Intendo ego finem ad cuius executionem necessaria est electio medij intra hunc annum,& ante intiatiuum sequentis. Hæc electio tantùm potest esse necessaria in instanti,in quo vrget illius necessitas ad finis exequutionem, & in quolibet instanti antecedenti liberè fiet: sed nullum est instans, in quo ita vrgeat, vt non possit in aliud subsequens differri: ergo non est instans,in quo ita vrgeat, vt necessaria sit, & non libera euadat.Minor facilè probatur in sententia Aristotelis componentis continuum ex infinitis partibus proportionalibus, quia nullum est instans pertinens ad hunc annum ante instans initiatiuum sequentis ita illi immediatum, intra quod non distent alia infinita instantia posteriora instanti assignato pertinenti ad hunc annum, & priora initiatiuo anni sequentis.

Si dicas,necessitatem electionis vrgere tempore determinato ante initiatiuum anni sequentis, quia non potest durare tantùm tempore indeterminato, sed est necessariò duratura tempore determinato,ac proinde vt habeat mensuram, quâ possit durare necessum esse incipere tempore determinato ante instans anni sequentis, facilè tibi effugium præcludetur,quia electio poterit incipere hoc anno, & durare in sequenti, ac proinde ad terminatam durationem etiamsi inceptura sit hoc anno, non tenetur incipere tempore determinato ante instans intiatiuum anni sequentis. Deinde eadem remanet difficultas, etiamsi hoc anno esset tempore determinato duratura, quia nullum datur instans, in quo debeat incipere electio, vt duret in hoc anno tempore determinato, post quod non detur aliquod, in quo si inciperet electio, non posset tempore determinato durare.

Dices, cognitionem humanam non posse præscindere
9 inter hæc instantia, etsi in re sint distincta, sed certum determinatum tempus immediatum anno venturo reputare pro vltima,& indiuisibili mensura immediata instanti initiatiuo anni venturi; quæ quidem mensura,etsi secundùm se totam non sit immediata physicè tali initiatiuo, moraliter est immediata, quia non potest voluntas quicquam intra illam expectare prudenter, secura sibi postea tempus futurum,in quo possit electionem exhibere. Solutio hæc respectu humani intellectus forsan poterit subsistere,verumtamen respectu intellectus Angelici omnino ruit,quia Angelus cùm intuitiuè tempus cognoscat,certò scit post hoc instans, quod ab aliis distinguit, esse aliud præcedens initiatiuum anni venturi, quod cognoscit de quolibet instanti,quod tu assignes ad hunc annum pertinenti.

Res hæc difficilis, indigna tamen longâ explicatione, 10
non enim placet præcipuam Philosophiæ materiam prolixà continui compositione, & infinitudine partium numquam explicata permiscere,quæ si explicaretur,alia explicatione non indigeret argumentum in hac materia factum ad quam absurdè trahitur difficultas continui, quæ hic nos vrget, ex materia enim,quam tractamus, nihil illius desumitur. Respondeo, electionem factam in mensura diuisibili, siue indiuisibili, immediatè præcedentem initiatiuum anni venturi,esse necessariam,in illa enim vrget finis ad electionem; An verò possit assignari hæc mensura immediata indiuisibilis, vel necessariò diuisibilis sit assignanda,ad continui compositionem pertinet.

In mea sententia,quæ electionem omnem affirmat,formaliter esse intentionem, alia insurgit quæstio.An quando 11
voluntas finem intendit absque expresso amore huius medij in particulari actu quodam, qui formalitatem electionis non sortitur, postea ex vi eius intentionis alia formaliter inferatur, quæ sit simul electio, & intentio, itaut intentio identificata cum electione, oriatur ab alia intentione,quæ rationem electionis non habet. Certum est, in illa temporis mensura, qua vrget exequutio finis iuxta decretum primæ intentionis, non posse voluntatem primam illam intentionem conseruare, & non elicere aliam, quæ formaliter tendat in singulare medium, quo finis est exequutioni mandandus propter rationem illam generalem intentionis efficacis,quæ sine electione medij esse non potest.Suboritur tamen difficultas.An prior illa intentio, quæ electio non est, componatur cum intentione, quæ sit electio, vel an voluntas desistat à prima illa intentione non attingente singulare medium,& aliam eliciat,qui pertingat finem, & medium hoc singulare, quo finis est exequendus.

Vasquez disputatione 2. quæst.4. pun.2. Hisp. in 1.dist.1. 12
quæst. 1.not.7.& ad 1.& 3.contra 3. concl. Dur.in 2.dist.24. quæst.2. num.25. affirmant, actum præcedentem non permanere. Durandi fundamentum est, non posse in sua sententia coëxistere duos actus in intellectu, neque in voluntate, quod omnino falsum est, & omni ratione destitutum:assensus enim præmissarum, & conclusionis necessariò simul existunt, & in aliis potentiis exterioribus compertum est, simul percipere plura obiecta specie distincta, simúlque plures elicere sensationes: potentiæ autem, quò perfectiores sunt eò plures actus simul exercere valent, vnde si potentia visiua pluribus simul se exercet visionibus, cur intellectus, & voluntas non poterit pluribus se actibus exercere? & intellectus actum fidei elicit imperatum pro effectu voluntatis, qui cognitione regitur distincta ab actu fidei, & illi coëxistente,ex quo manifestè probatur posse intellectum plures habere actus, & in voluntate Beati manifestè patet, qui numquam ab amore summi boni desistit, & plures alios actus similes exercet. Posset nonnullam vim fundamentum desumere restrictum ad diuersos actus amoris, vel odij respectu eiusdem obiecti, quod non adeò manifestis instantiis, atque rationibus potest reiici, nihilominus alienum est à veritate, quia sicut in eodem subiecto reperiuntur plures species impressæ, & plures species expressæ in eadem potentia respectu eiusdem obiecti absque vlla alia vnione, eo præcisè,quod obiectum diuerso modo repræsentent:in intellectu cognitio, in qua formaliter consistit definitio, & cognitio definiti,quibus obiectum confusè, & expresè repræsentatur; cur non poterunt esse in voluntate duo actus,quibus idem obiectum diuerso modo ametur; vnus, quo ametur obiectum,& media confusè cognita,non potius hoc,vel illud alius,quo ametur idem finis,& hoc singulare medium,quo extra causas ponendus est.

Hoc reiecto fundamento, modus ille defendi posset,eò 13
præcisè,quod aduenientе secundo actu,primus necessarius non

non est; sed contra illum occurrit non leuis difficultas, quia si actus ille primus non coexistit actui secundo qui rationem habet electionis, non poterit ad illum determinare, neque electio modo aliquo ab intentione procedet quia nullus effectus potest procedere à causa, cui in primo instanti suæ existentiæ non existit, dicere autem, voluntatem determinari in hoc instanti ad eligendum mediũ, ex eo quod in præcedenti finem efficaciter intendisset sicut dicunt nonnulli, materiam determinari ad recipiendam formam in hoc instanti per dispositiones, quæ non existunt in hoc instanti, sed in præcedenti extitère, mea non feret schola, & falsum est, quia id quod non est, sed fuit, influere non potest in id, quod non fuit, sed est.

14 Diceret aliquis, actum illum intentionis, qui secum habet identificatam electionem, non procedere ab illo actu qui tantùm fuit intentio, & iam præcessit, sed liberè elici à voluntate, & hac ratione rectè sibi defendere videbitur actum electionis, adhuc circa medium vnicum semper esse liberum, quia est identificatus cum electione, quæ non procedit ab alia, in qua tanquam in causa, sit necessaria, sed à voluntate omnino indifferenti. Contra hunc dicendi modum obiicio, sequi ex illo, voluntatem posse efficaciter finem intendere in ipso instanti, in quo est exequutioni mãdandus, & non eligere medium ad talem finem necessariò requisitum; quia si intentio efficax, qua media confusè cognita amantur, non influit, neque determinat voluntatem ad electionem singularis medij, illa permanente, posset voluntas medium non eligere eodem modo, ac posset cessante prima intentione, non elicere aliam identificatam cum electione. Hæc obiectio non est leuis momenti, nihilominus respondet aliquis, electionem numquam ab intentione necessariò procedere, sed hanc non posse permanere in instanti, in quo finis est exequendus sine electione medij, quia pro illo instanti impossibilis est intentio aliqua, quæ formaliter non sit electio singularis medij, ac proinde in instanti, in quo vrget exequutio finis, necessariò cessare intentionem non respicientem singulare medium. Quapropter si in illo instanti aliqua est intentio circa finẽ, est etiam formaliter electio omnium mediorum, sine quibus finis non erit. Quod si dicas, cur intentio illa nõ respiciés singularia media, quæ possibilis erat in mẽsura præcedente exequutionẽ finis in mẽsura, qua finis est exequẽdus fiat impossibilis? Inquirã ego, cur intẽtio illa vagè respiciés finem, non determinabat iuxta alium dicendi modum ad electionem mediorum tempore præcedenti exequutionem finis, & in illo instanti, quo finis est exequendus, ita determinet ad electionem, vt componi nequeat cum negatione illius: & differentiam illam, quam tu assignabis, propter quam tempore præcedenti compossibilis sit cum negatione electionis, & incompossibilis in instanti, quo exequutio finis exercenda est; assignabo ego, vt intentio, quæ antea erat possibilis impossibilis fiat in hoc instãti, quo nõscit intellectus, vrgere finis exequutionem, & absolutè dici poterit, illam intentionem repugnare in instanti, in quo finis est exequendus, quia cum intellectus proponat finem exequendum in illo instanti, voluntas non potest illum in ordine ad exequutionem amare, nisi voluntate immediatè exequutiua, quia iam locus non relinquitur consilio in vlteriori tempore capiendo, sed immediatè finis exequendus est; & amandus, modo quo ex illo amore immediato exequutioni mandetur, amor autem ille, qui non respicit media determinata, sed consilium expectat intellectus, & determinationem aliam voluntatis pro illo instanti inutilis est, & exhiberi nequit à voluntate agente de immediata exequutione finis, quæ per talem amorem exhiberi non potest.

15 Prædictum modum sic ego componebam, vt defenderem, numquam electionem necessariò procedere ab intentione, quod in Theologia vtile est, vt meritum electionis expeditè defendi possit, & consonum Doctoribus Scholasticis asserentibus electionẽ ex se esse actum liberũ. Ita D. Th. q. 13. a. 6. in corpore, & illius interpretes ibid. Val. disp. 2. q. 8. punct. 3. Bell. 3. de grat. & liber. arb. c. 3. Nihilominus veriùs, clariusque existimo, defendi intentionem illam primam, respicientẽ media vagè, & indeterminatè coexistere alij intentioni respicienti media singularia, ex vi cuius voluntas determinatur ad eligendum mediũ aliquod, quod pro sua libertate illi libuerit, si plura concurrãt, vel hoc determinatũ, si vnicũ sit, in quo philosophandi modo rationem nullã inuenio cõtrà illum, quæ facilè solui non possit.

Obiic. Si electio medij necessariò requisiti ad cõsequutionem finis, cuius executio est decreta pro determinata temporis mensura, supposita intentione, libera non est, sequitur; non esse meritoriam, quod absurdum videtur: si quis enim ex intentione profitendi fidem, martyrium subiret, sine quo non posset hic, & nunc fidem non negare, planè magis mereretur, quàm alius, qui medium non adeò arduum apponeret ad Catholicæ fidei professionem. Respondet Vasquez: electionem necessariam ex suppositione intentionis habere posse nouam rationem meriti, vel demeriti, si secundum se rationem habeat honestatis, vel dehonestatis, quia honestas electionis (idem de inhonestate intellige) libertate intentionis fiet meritoria, quia ad nouũ meritum non requiritur noua libertas, cùm hæc tantùm sit fundamentum meriti, & sicut in eodem actu potest reperiri duplex bonitas ex diuersis circunstantiis, etiamsi vna tantùm libertate liber euadat, sic intentio & electio duplicem possunt habere bonitatem, duplex meritum, etiamsi intentio tantùm primariò libera sit, electio secundariò libertate ab intentione deriuata. Ita Vasquez 1 2. disp. 33. c. 4. num. 24. eãdem ratione respondet Soar suprà num. 5. vbi asserit, electionem liberã tantùm libertate intentionis nouam addere rationem meriti supra intentionem, & differentiam adducit inter ipsam, & actum externum virtutis, qui supra internum meritum non addit, etiamsi secundariò libertate interni sit liber, quam assignat ex eo quod electio pertineat ad potentiam ex se liberam, quorum actus possunt libertate gaudere, actus verò externi proueniunt à potentia necessaria, & per se imperio subdita voluntatis quorum actus liberi esse nequeunt. Hæc differentia mihi quidem sufficiens non esset ad adscribendum nouum meritum actibus internis, & illud externis negandum, si enim hic internus actus, hìc, & nunc liber non est: sed necessarius, quid refert ad meritum, procedere à potentia ex se libera? certè si aliquid cõduceret, possemus dicere, omnes motus primò primos voluntatis meritum, vel demeritum habere, quia etiamsi necessarij sint, procedunt à voluntate, quæ ex se est potentia libera. Meliorem rationem disparitatis existimo desumi ex doctrina Vasq. suprà, quam reddit Ripalda de ente supernaturali disp. 6. sect. 5. videlicet, actus externos aliarum potentiarum ex se nullam habere honestatem, ac proinde nequeunt; nouum fundare meritum; actus verò interni, cùm intrinsecè motiuum respiciant diuersa tendentia, qua suum motiuum respicit alius internus actus, à quo necessariò proueniunt, nouam rationem meriti fundare possunt, si illis saltem secundariò libertas contingat; & hac ratione dixit Vasquez suprà electionem non addere nouum meritum, vel demeritum intentioni, quando medium ex se malitiam, vel bonitatem non habet. 16

Alij dicunt, electionem ortam necessariò ab intentione in se formaliter non esse meritoriam, sed totum meritum in intentione consistere; neque ideo æquè meretur, qui ex eadem intentione profitendi fidem, martyrium eligit, & qui non alio excellenti, & arduo medio eamdem intentionem retinet, quia perseuerare in intentione, quando ex illa ad electionem ex se meliorem, & difficilioris medij obligatur, maioris meriti est quàm in eadẽ intentione permanere, cùm absque tali electione potest intentione arrepta, persistere; hac ratione cùm ad intentionem fidei conseruandæ vrget martyrii electio, conseruationi talis intentionis accrescit meritum martyrii, quod meritũ est in intẽtione licèt in electione nõ formaliter, & primariò, sed secundariò liberum sit, quapropter eadem est bonitas in ordine ad meritum eligentis necessariò opus martyrij ex intentione fidei conseruandæ, siue dicatur, electionem necessariò prouenientem ex suppositione intentionis esse liberam in se formaliter, siue teneatur, tantùm esse liberam in intentione. 17

Obiic. tertiò. Etiamsi medium sit necessariò requisitũ ad finem, non apparet vt summè bonum: ergo non inducit necessitatem, in voluntate illud amandi. Resp. Vasq. ex suppositione intentionis apparere vt summè bonum, seu absque vlla ratione mali, quod supra impugnaui; ideo modò, concesso antecedenti, nego consequentiam, quia amor obiecti cogniti cum aliqua ratione potest esse necessarius, ex alia ratione distincta, ab obiectiuè repræsentata; non enim omnis necessitas actus prouenit ex obiecto, præcisè seu prouenire potest ex alio principio, aliàs physica prædeterminatio libertatem non auferret, hìc autem oritur 18

electionis necessitas,ex intentione,& cognitione necessitatis medij pro instãti, quo finis est exequutioni mãdãdus.

19 Inquirit Salas n.45.quid contingeret, si quis efficaciter amans Deum iudicaret erroneè, necessarium esse odium Dei, vel cessationem ab amore Dei esse necessariam ad consequutionem talis finis.Respondet ex Geruasio, illum efficaciter electurum esse tale odium, non tamen illud esse exequuturum, quia ipsa intentio, amor videlicet Dei, impedit exequutionem talis medij.Nõ acquiesco solutioni,quia adhuc existimo,compossibilem non esse in voluntate actum,quo quis velit odio habere Deũ, & cessare ab illius amore,cũ actu amoris liberè elicito. Resp. in primis casum incompossibilem apparere, quia cuicumque rustico extrema contradictoria expressè cognita,sicut esse, & nõ esse eiusdem rei apparent inter se incompossibilia,& repugnantia, tantùm abest, vt vnum appareat vtile ad consequutionem alterius:ergo non potest homini, quantumuis rustico,apparere vt vtile *non esse* amoris Dei,ad Deũ amãdum,neque minori repugnantia apparet vtilitas odij alicuius obiecti,ad illud efficaciter amandum. Quapropter cẽseo saltem moraliter impossibile esse,hominẽ ratione præditum iudicare,vtile odium Dei ad ipsum Deum diligendum:sed quidquid sit de veritate casus. Resp.intentionem non obligare voluntatem ad omne id, quod iudicatur necessarium ad finem obtinendum, etiamsi illud sit in potestate voluntatis,sed ad illud, quod necessarium apparet ad finem consequendum,& inferri potest,saltem tanquam effectus moralis proximus, vel remotus ex ipsa intentione; quapropter si electio cessationis amoris Dei,& ipsius odij Dei possunt esse effectus intentionis, quã Deus efficaciter amatur,in casu prædicto talis homo cessabit à tali intentione, & ex suppositione quod non cesset, intentio inferet electionem, quã voluntas velit cessare ab amore, & odio habere Deum;quod si talis electio inferri non possit ex illa intentione,quod verius iudico,non ex eo quod vtilis appareret ad finem intentum,intentio ad illam eligendam determinaret voluntatem.Hac ratione dixi intentionem non posse determinare immediatè ad electionem materialem,etiamsi ex se vtilis sit ad finem.

Punctum IV.

An electio facta vltimo instanti,in quo vrget executio finis, quæ potuit in anterioribus liberè fieri,in hoc vltimo facta, libertatem amittat.

1 Statui,electionem exercitam ante instans,in quo vrget exequutio finis,esse liberam,quia potuit in illo instanti non esse,&omnia illa,quæ erant in duratione,in qua fuit elicita,componi poterant cum negatione illius. In examẽ voco sententiam aliam Patris Ruizij 1. p. de prouidentia tract.2.disp.8.sect.11.vbi affirmat varietatem,& multiplicitatem partium temporis, in quibus exercendus est actus liber conciliare libertatem cum prædefinitione vagâ, & necessitate actus exercendi in hoc instanti, vel in illo, non solùm pro instantibus præcedentibus vltimum, in quo vrget illius exequutio,sed etiam pro vltimo instanti, vltra quod nequit actus differri,quia etiamsi in illo instanti actus sit necessarius, illius necessitas non est præcisè ab aliquo intrinseco voluntati inhærente suborta, sed ab extrinseco deuoluta, quæ quidem necessitas non opponitur libertati.Sic respectu intentionis, quæ obligat ad electionem intra hoc tempus faciendam,in hoc,vel in illo instanti vagè philosophari liceret,si verũ teneat doctrina à Ruiz. tradita, eadem enim est necessitas orta à prædefinitione, seu ab electione antecedenti,quoad inferendam necessitatem actus,si vtraque tempus determinatum illiusque partes,in quibus potest actus prædefinitus, seu ex intentione illatus exerceri,vagè & indeterminatè respiciat.

2 Neutiquam placet hæc opinio,quia si intentio, seu prædefinitio antecedens, infert necessariò actum faciendum in his quatuor instantibus,cum iam tria transierunt, & ad vltimum deuenitur, nulla est libertas ad talem actum faciendum,vel non faciendum,quod sic probo:In illo instanti,supposita intentione (idem est de intentione,ac de prædefinitione, de qua disputat Ruizius) electio non est indifferens:ergo necessaria,non necessitate consequenti,quia hæc necessitas oritur ab ipsa intentione & à cognitione instantis iam existentis,in quo vrget exequutio finis, quæ omnia electionem antecedunt,cognitio, & intentio, tanquam causa, existentia temporis tanquam quid independens à voluntate:ergo oritur tota illa necessitas independenter ab ipso actu secundo electionis,seu ab ipsa electione;ergo est necessitas antecedens;quod autem sit deuoluta ab extrinseco, vt ait Ruizius, nihil ad rem, quælibet enim necessitas antecedens,siue intrinseca,siue extrinseca, libertatem destruit.

Respondet Ruizius:determinationem in vltimo instanti actus, qui potuit liberè in prioribus exerceri, oriri ab 3
omissionibus præcedentibus in instantibus anterioribus, quæ liberæ fuerunt respectu voluntatis,quia si voluntas in prioribus instantibus, quibus potuit exercere actum intra certum tempus præfinitum exercuisset,non teneretur illum in hoc instanti exercere. Hac ratione potest defendere Ruizius,hominem auidum propriæ vitæ defendendæ,omnia tentantem media, vt inimicum inuadentem fugiat,liberè mori,quando ab illo violenter comprehenditur, & nihil ipsius impediente resistentia, enecatur, quia necessitas eius necis dependet ab omissione ipsius necis,quam in instantibus præcedẽtibus potuit idem homo sibi infligere, quia si ille se ipsum liberè enecasset,ante quam ab inimico comprehenderetur,non postea ab illo mortem recepisset. Sic philosophatur Ruizius in præsenti: si voluntas liberè elicuisset hunc actum in instantibus præcedentibus, non cogeretur in hoc instanti illum elicere;ergo necessitas illum eliciendi in hoc instanti oritur ex determinatione voluntatis:ergo componitur cum libertate. Sic omnis homo,qui aliquando se ipsum interimere potuit liberè moritur,quando repentè corruente domo, obruitur,vel acẽtissima febri,nullo præstante remedio, maxima animi lactâ,vita eripitur,quia si antea liberè non omisisset propriæ inflictionem mortis, non postea ad has illius ineuitabiles angustias peruenisset.

Respondeo,necessitatem actus non prouenire ab omis- 4
sionibus præcedentibus, tanquam ab aliquo conducente ad actum hîc,& nunc efficiendum, licèt verum sit quod si illæ non præcessissent,non esset actus modò necessarius: quia si voluntas liberè se determinasset in vltimo instanti, intra quod actus erat exercendus, necessarius non esset ex vi intentionis,seu ex vi prædefinitionis pro illo instanti,hoc tamen non sufficit,vt hîc,& nunc actus necessarius non sit, quia etsi illius necessitas potuit exercitio libero eiusdem præueniri,& declinari, & aliquando ab omissione illius dependeat, non dependet ab omissione,tanquam ab aliquo inclinante, seu determinante ad actum, neque per se ad actum conducente; quia omissio actus per se non est causa illius; neque ad illum inclinat. Sed demus, actum dependere ab omissione libera, ex hoc non infertur, esse liberum in se,sed in sua omissione, sicut necessitas electionis oritur ex intentione libera; ex quo non infertur, electionem esse necessariam in se; sed in intentione.

Arguit Ruizius: In instantibus præcedentibus vlti- 5
mum, in quo constat exercitium actus, talis actus liberè efficitur: ergo in vltimo liberè elicietur.Probat consequentiam, quia in omnibus instantibus eodem modo se habet voluntas:ergo si aliquo instanti liberè elicit actum, in omnibus illum eliciet. Ad hoc argumentum respondi punct. præcedenti, vbi dixi in instanti vltimo,esse diuersam cognitionem in illum, vel saltem diuersam temporis circunstantiam,qua posita,tanquam conditione, voluntas libertatem amittit,quam antea habebat.

Arguit deinde Ruizius. In vltimo instanti temporis elec- 6
tio est necessaria,non absolutè, sed ex suppositione,quod non fuerit facta in prioribus:sed in primo instanti, etiam est necessaria ex suppositione, quod non sit facienda in posterioribus: ergo eadem est necessitas electionis in primo instanti, & in vltimo: sed in primo liberè elicitur:ergo in vltimo liberè elicietur. Præ oculis se offert disparitas suppositionis, quia suppositio omissionum præteritarum fuit iam posita extra causas, suppositio verò omissionum futurarum adhuc est intra causas, & in potestate liberi arbitrij. Præoccupat Ruizius hanc solutionem, & discrimen fatetur,aitque nihil ad rem pertinere,quia vtraque suppositio in hoc conuenit, quod voluntas neutram suppositionem habet realiter præsentem, aut afficientem ipsam voluntatem, quia id, quod fuit,& id, quod erit, æquè non est.Conuenientiam hanc suppositionum Ruizio concedo,

concedo,verumtamen differentia,quam ipse admittit,plurimum ad rem conducit,quia id,quod est futurum,& nondum est,adhuc est in potestate voluntatis,& antecedēter possibilis est futuritio, & negatio futuritionis ; id autem, quod est præteritū,non est in potestate voluntatis,nec adhuc antecedenter possibilis est negatio præteritionis.

7 Differentiam aliam suppositionum Ruizio assignabo.Procedit difficultas de tempore , intra quod actus necessariò est exercendus,& fieri potest,quia si actus esset præfinitus intra spatium vnius horæ, & in dimidia vltima non posset exerceri, idem esset,ac si præfinitus tātùm esset intra spatium horæ dimidiæ,in cuius fine necessariò esset actus eliciendus.Idem dico de delectione finis,cuius exequutio intenta est exercēda intra horam,quia si intellectus noscat, non posse talem finem exerceri in dimidia vltima,perinde esset ac si illa exequutio ex vi intentionis futura esset in prima dimidia parte,in cuius vltimo instanti vrgebit exequutio finis,& electionis. Pono,electionem posse fieri in quolibet spatio horæ , ad hoc vt videatur , non futura in posterioribus instantibus , necesse est supponi existens in prioribus,ideo enim non est in instanti *D*,neque in sequētibus,quia fuit in instanti *C*,quod si in instanti *C*, neque in anterioribus fuisset , absque dubio esset in posterioribus. Vnde suppositio non futuritionis in instanti *D* , neque in posterioribus concludit,vel supponit existentiam eiusdem electionis in instanti aliquo præcedenti instans *D* : ex quo infertur,necessitatem existentiæ electionis in instanti præcedenti instans *D*, ex suppositione negationis illius in instanti *D*,& in sequentibus, oriri ex ipsa existentia electionis ac proinde esse necessitatem omnino consequentem ortam ex suppositione eiusdem electionis,quæ dicitur necessaria,necessitas autem existentiæ quæ oritur ex ipsa existentia,& necessitas illa quā omne quod est,ex suppositione quod sit, necesse est esse, optimè compossibilis cum libertate. Necessitas verò electionis in vltimo instanti , ex suppositione , quod non fuerit in prioribus , non oritur ex ipsa existentia electionis, neque ad hoc vt electio non sit in primo instanti supponitur futura in sequentibus ; prius enim est , non esse in hoc instanti , quàm esse futuram in posterioribus,ideo enim est in vltimo instāti quia non fuit in prioribus,non tamen ideo non est in prioribus quia est futura in vltimo. Vnde hæc consequentia : *electio non est futura in instantibus sequentibus primum instans:ergo est in primo*, est consequentia à posteriori, hæc autem : *non est in primo: ergo erit in sequentibus*,est quasi à priori.

8 Arguit insuper Ruizius:Posita collectione hominum in mundo existentiū,qui omnes æquè liberi sunt ad furtum, certum,& infallibile est,moraliter aliquos illorum furtum commissuros:reuelet Deus,homines illos,qui furaturi non sunt.optimā, & infallibili consequentia infertur:ergo reliqui furabuntur;& tamen liberè furabuntur;ergo infallibilitas vaga,orta respectu huius singularis ex reliquorum exclusione rectè cum libertate componitur. Resp.infallibilitatem vagam posse esse antecedentem,& consequentem, & hanc numquam tollere libertātem , & huiusmodi esse infallibilitatem, qua infertur, illos homines furtum commissuros, quia illa infallibitas est moralis , quæ non oritur ex aliquo antecedenti actus ipsos, qui moraliter dicuntur infallibiles,sed ex ipsis, qui moraliter dicūtur infallibiles; quia ex tot furtis , ad quæ est libertas respectu tot hominum adeò diuersæ indolis, inter quos plures sunt actibus furandi valde dediti,& assueti,penès miraculum esset,aliquod non contingere. Addo,hanc infallibilitatem moralem, adhuc respectu vnius indiuidui , vniúsque actus determinati,cum libertate non opponi. Moraliter enim infallibile est,hominem auarum, & in extrema pecuniarum necessitate constitutum acceptaturum pecunias, quas ego illi gratis offeram,& nihilominus postquàm illas obtulero, ille pecunias liberè acceptabit.

Punctvm V.

An electio procedens ex intentione efficaci,quæ obligat pro tempore diuisibili,facta ante vltimum instans, in quo vrget exequutio finis,libertatem retineat.

1 Dixi , electionem necessariam ad finem obtinendum necessariò procedere ab intentione finis, illam verò quæ necessaria non est,vt finis exequutioni mandetur , liberam permanere ; ex hoc principio inferebam puncto præcedenti , posita electione materiali medij, concomitanter ad intentionem,electionem formalem liberam esse, quia illa posita , necessaria non est hæc formalis electio, quia ex vi electionis materialis medium erit, & hoc posito,ex quacumque electione ponatur, æquè bene finis obtinebitur. posset tamen quis contendere, tunc electionem formalem possibilem non esse, quia si iam supponitur medium ex vi electionis materialis, formalis electio nullam poterit habere efficaciam circa illud.Resp.tamen effectum posse depēdere à duplici actu adæquato voluntatis , ac proinde effectum adæquatè dependentem , ab electione materiali , posse simul dependere à formali electione, etiamsi non indigeat dependere ab illa.

2 Secundò potest obiici:tunc electionem non esse simpliciter liberam,quia ex vi intentionis tenetur voluntas,electionem materialem;vel formalem elicere, & non potest ab vtraque cessare. Respondeo vtramque electionem esse formaliter liberam & voluntatem non teneri vnam ; vel alteram electionem efficere;quia etiamsi ablata electione materiali , voluntas teneretur ad electionem formalem, formali ablata, numquam ad materialem teneretur , quia intentio influere non potest in electionem materialem,vt probabam loco citato,ac proinde etiamsi vtilis sit ad exequutionem medij, non tenetur ad illam voluntas ex vi intentionis , quia ex vi huius non tenetur voluntas ad præstanda omnia, quæ sunt vtilia, & necessaria, & ab illa intentione procedere possunt. Ex hoc inferes : electionem materialem simpliciter esse liberam,& hac supposita liberam similiter esse simpliciter formalem electionem , quia supposita electione materiali formalis electio necessaria non est ad finem obtinendum,ac proinde ad illam non tenetur voluntas. Quod autem ablata electione materiali necessaria esset formalis electio, & ad illam teneretur voluntas,probat hanc electionem formalem non esse liberè elicendam,non verò de facto nunc liberam non esse, quia deficiente electione materiali,cognosceretur medium necessarium , & ex nulla causa extiturum independenter à formali electione,ac proinde ad hanc teneretur voluntas & ex vi huius cognitionis , & prædictæ intentionis : existente verò electione materiali ; etiamsi medium cognosceretur necessarium cognosceretur extiturum ex vi electionis materialis;ac proinde si teneretur voluntas ad electionem formalem, sicut non tenetur,adhuc supposita intentione ad amandum medium , quod independenter ab illius amore,iam existens,supponitur.

3 Grauior in hac re alia suboritur difficultas,an posita intentione efficaci finis , & cognitione necessitatis medij nondum producti ad illum obtinendum,si ex illa intentione oriatur electio priùs tempore , quàm vrgeat exequutio medij , an illa electio simpliciter absolutè esset libera, etsi in vltimo instanti , in quo vrget finis exequutio , & electionis positio, ipsa exerceatur, eodem modo philosophandum sit. Dicam modò de electione exhibita ante instans,in quo vrget finis exequutio,& postea de electione elicita in vltimo instanti in quo ex vi intentionis finis vrgebat exequutio. Pro vtraque parte non leuis occurrit dubitandi ratio , vtramque expendam dum meam explicabo sententiam , & argumentis in contrarium satisfaciam. Affirmo cum Patre Salas suprà num. 40. & clariùs num. 46. pro eadem sententia possem referre Hurtadum Complutensem tomo de Incarnatione , disputat.14. difficult. 3. numer. 16. & Patrem Didacum Ruiz.tom. de Prouidentia, tractat 2. disputat. 9. sectione 12. numer.16. vbi affirmant, opus præceptum Christo à Deo , quod Christus omittere nequit, liberè fieri ab illo, ex eo præcisè, quod liberum fuerit Christo, hoc vel illo tempore opus præceptum efficere , & non teneretur in hoc determinato tempore illud exhibere. Prædictam conclusionem sic probo: Intentio per se,neque cognitio necessitatis medij,non inducit electionem necessariò,quousque aduenial cognitio, qua cognoscam iam existere tempus,in quo secundùm decretum intentionis vrget exequutio finis:ergo si antequam aduenial hæc cognitio,qua cognoscam expletum esse tempus,in quo vrget exequutio finis, electionem eliciam , illam exhibeo independenter ab illa cognitione,quæ simul cum intentione necessitatem illius potest inferre voluntati:ergo omnino liberè. Probo consequentiam:tunc actus voluntatis est liber , quando procedit à principiis , quæ

componi possunt cum actu, & cum negatione illius: sed totum id, quod præcedit ad electionem factam, antequam vrgeat exequutio finis, componi potest cum electione, & negatione illius: ergo electio liberè procedit à voluntate Maiorem nullus negat, neque consequentia fugi potest. Minorem probo: ad electionem factam antequam vrgeat exequutio finis, tantùm supponitur intentio, & cognitio necessitatis medij, non verò cognitio, qua iudicetur hîc, & nunc de facto iam vrgere exequutionem finis, & adesse tempus adimpletionis illius secundùm decretum intentionis: sed intentio finis, & cognitio necessitatis medij sine hac vltima cognitione, qua iudicetur, vrgere exequutionem finis, componi possunt cum negatione electionis, & de facto componuntur, quousque hæc vltima cognitio adeniat: ergo electio, ad quam non supponitur hęc vltima cognitio, sed tantùm intentio finis, & cognitio vtilitatis, & necessitatis medij prouenit à principiis, quæ componi possunt cum negatione illius, & consequenter liberè procedit ab illis.

4 Obiicies supposita intentione efficaci finis, & cognitione necessitatis medij medium necessariò est eligendum, & non potest non eligi: ergo non potest liberè eligi. Resp. distinguendo antecedens: medium non potest non eligi, in illo instanti, in quo eligitur, si fit antequam vrgeat exequutio medij nego: non potest non eligi in illo instanti, vel in alio sequenti, subdistinguo: non potest non eligi, ex vi illius, quod est ante instans, in quo vrget exequutio, nego: non poterit non eligi ex vi illius, quod erit in instanti, in quo vrgeat exequutio, concedo: ergo non est libera electio talis medij, distinguo consequens si eliciatur in instanti, in quo vrget exequutio medij, in quo exitit totum illud ex vi cuius non potest non esse electio, concedo: si eliciatur ante instans, in quo vrget exequutio medij, in quo non est totum illud, ex vi cuius electio non potest esse, nego. Ratio præsto est, quia actus non est necessarius quousque sit totum illud, quod componi non potest cum negatione illius, cùm verò totum illud quod est ante instans, in quo vrget electio, componi possit cum substantia negationis actus, si præcisè, & secundùm se sumatur, non tollit illius libertatem, & indifferentiam.

5 Obiicies. Ex intentione efficaci, & cognitione necessitatis medij sequitur necessariò vltima illa cognitio, cum qua non potest componi negatio electionis: ergo infertur necessariò electio: distinguo antecedens, ex intentione, & cognitione vtilitatis medij sequitur vltima cognitio, quæ componi non potest cum negatione electionis, in instanti, in quo vrget exequutio finis, concedo antecedens: sequitur in tempore præcedenti instans, in quo vrget exequutio finis, nego: ergo tollit libertatem, distinguo consequens; tollit libertatem in instanti, in quo vrget exequutio finis, si in illo sit necessaria electio transeat: in instantibus præcedentibus, nego.

6 Obiicies. Totum illud, quod tollit libertatem (sumo mihi illam tollere in illo instanti, quod dictum fuit Puncto præcedenti) in instanti, in quo vrget exequutio finis, est in instantibus præcedentibus: ergo electio in omnibus est necessaria. Antecedens probatur: Cognitio illa, qua cognoscitur in instanti, in quo vrget exequutio medij hîc & nunc tempus adesse, in quo finis est exequendus simul cum intentione, & cognitione necessitatis medij, præcessit in instantibus præcedentibus illud, in quo vrgebat exequutio medij: ergo præcessit totum illud, quod libertatem adimit electionis in instanti, in quo vrget medium, quia intentionem, & cognitionem necessitatis medij certum est præcessisse. Antecedens probatur, eadem cognitio, qua modo ego existens in instanti *A*, cognosco fore, vt vrgeat exequutio medij in instanti *D*, durans instanti *D*, dicit hîc, & nunc in hoc instanti *D*, vrget exequutio finis, quia eadem cognitione, quâ ego hodie cognosco obiectum futurum crastina die, cognosco crastina die illud actu existens: ergo cognitio, quæ crastina die vrgebit ad exequutionem finis repræsentans existens tempus, quo finis est exequendus, est hodie repræsentans futurum tempus, in quo vrgeat exequutio finis: ergo totum id, quod crastina die determinabit ad electionem existit modò: ergo modò determinabit eodem modo.

7 Difficultatem obiectionis agnosco, sed omnes illam dissoluere tenentur, siue dicant electionem factam antequam vrgeat exequutio finis esse liberam, quoad substantiam, siue non, quia negare nequeunt, electionem factam antequam vrgeat exequutio finis, esse liberam saltem quoad circunstantiam durationis, & electionem factam in instanti, in quo vrget exequutio finis, adhuc, quoad circunstantiam durationis, esse necessariam: ex quo infertur, diuerso modo necessitari volũtatem per eamdem cognitionem tempore, quo vrget exequutio finis, quàm tempore præcedenti. Responderet aliquis, non esse eamdem cognitionem, qua ego hodie cognosco obiectum crastina die futurum, cum cognitione, qua crastina die cognoscam illud iam existens: sed hæc solutio etiamsi difficultatem fugere vi deatur, in maiorem aliam incidet; facilè enim oppositum probari potest. In primis enim respectu cognitionis diuinæ, quâ me cognoscit modò existentem, quam nullus probatus Theologus distinguet, adhuc formaliter à cognitione, qua ab æterno me cognouit futurũm in ordine ad durationem, quam nunc habeo, neque à cognitione, qua me cognoscet iam præteritum in posterum: aliàs in Deo cognitio, qua me modo præsentem agnoscit, in tempore inciperet, & non in æternum duraret, nullus autem potest ponere in Deo cognitionem, quæ non sit ab æterno, & in æternum duratura. Secundò idem contingere in omni cognitione creata facilè probatur, quia sicut me hodie actu existere, & fieri extiturum hodierna die, & crastina die extitisse hodie non distinguuntur, ita neque distinguitur cognitio, qua cognosco existens in hoc die, actu respectu eiusdem diei, & extiturus etiam in eodem die respectu diei hesternæ, & etiam extitisse in eodem respectu crastinæ.

8 Melius responderi posse existimo: illam cognitionem, qua necessitatur ad electione necessariam ille, qui finem efficaciter intendit in instanti, in quo vrget exequutio illius, potuisse existere, & sæpe extitisse in instantibus præcedentibus illud, in quo vrget exequutio finis, in quibus non necessitatem intulit electionis, quia non erat cum omnibus requisitis, vt talem necessitatem inducerer, videlicet, quia non erat cum duratione correspondenti instanti temporis in quo vrget finis exequutio, sine qua illa cogitatio adhuc cum intẽtione efficaci necessitatem electionis non inducebat, neque volũtatem determinabat ad illam eliciendam. Exemplum aptum accipe in actu efficaci Dei quo ab æterno decreuit mundum in tali duratione producere: idem actus fuit ab æterno, & quousque adimpletum est tempus illud, quod respiciebat tanquam obiectum, & tanquam mensuram respondentem creationi mundi secundùm decretum diuinum, omnipotentiam non determinauit, vt de facto mundum produceret, & idem existens ab æterno, in instanti, in quo mũdi creationẽ decreuerat Deus omnipotentiæ illius creationẽ efficaciter imperauit, quam per totam æternitatem non efficaciter imperauerat. Dico imperasse creationẽ efficaciter vsque ad illud instans, quia etiamsi imperium fuerit ab æterno, vsque ad illud instans, efficaciam non habuerat: quod eodem modo significabitur, si dicamus illud decretum ab æterno imperasse creationem omnipotentiæ, faciendam tamen tali tempore, quo non impleto ex vi talis decreti, omnipotentiæ non tenebatur mundum producere, neque ad illius productionem in actu secundo determinabatur, quod eodem modo dici poterit in nostro casu, si dicamus cognitionem illam temporis, in quo vrget exequutio finis efficaciter intenti vrgere ad electionem necessariam, pro illo tempore, in quo vrget talis exequutio, si in illo sit necessaria electio, ante quod voluntas absolutè non tenetur ad substantiam electionis, quia deficit circumstantia quædam, videlicet adimpletio temporis, sub quo tantùm voluntas tenetur ad electionem, si illo tempore fuerit necessaria.

9 Obiic. Posito decreto Dei de Verbo incarnato abstrahente à tempore, ex vi cuius Deus non tenetur producere Christum in hoc tempore, sed illi liberum est in hoc vel in illo Christum producere, non manet Deus liber ad substantiam Christi producendã, etiamsi maneat liber ad producendum Christum in tempore, in quo posset illum non producere: similiter Beatissima virgo, & sancti Patres, qui meruerunt accelerationem Incarnationis, iuxta plurium Theologorum sententiam non potuerũt mereri illius substantiam, quia illorum merita suppenebant decretum illud de Verbo incarnato: ergo etiamsi electio producatur tempore, quo illam poterat voluntas non producere, libera non erat supposita intentione, ex vi cuius voluntas tenebatur hoc, vel illo tempore illam elicere. Respond. disparem esse rationem quia ex illo decreto de Verbo incarnato, quocunque alio secluso, tenebatur Deus absolutè

Christum

Christum producere, ex vi tamen intentionis, & cuiuscumque cognitionis, dum non respicit tempus iam præsens, & illi coexistens, in quo vrget exequutio finis, ad nihil tenetur voluntas, quia intentio per se non obligat ad electionem, sicut decretum Dei obligat Deum ad illius obiectum adimplendum, sed tantum est quid inadæquatum, quod simul cum aliis circunstantiis, inter quas vna est adimpletio temporis, in quo vrget exequutio finis iuxta decretum intentionis determinabit ad electionem.

PVNCTVM VI.

An voluntas ex duobus mediis positis possit eligere minus bonum.

1 DIxi, voluntatem suppositâ intentione finis, ad quem plura media occurrunt, pro sua libertate posse eligere vnum, vel aliud; specialiùs inquirendum est An possit eligere minùs bonum, vel æquè bonum. An verò ex suppositione, quod vnum eligat teneatur magis bonum eligere? Dupliciter potest aliquid apparere magis bonum; ex parte obiecti, vel ex parte modi; ex parte obiecti, quando maior bonitas apparet in hoc medio, quàm in illo; ex parte modi, quia etiamsi non appareat maior bonitas in hoc medio, quàm in illo, sed æqualis, aut minor, viuaciùs tamen, & efficaciùs proponitur voluntati minor illa bonitas, quàm alia maior, ita vt ex modo cognoscendi magis alliciat voluntatem obiectum cognitum cum minori bonitate, quàm aliud cum maiore bonitate frigidè, & ineffi-caciter voluntati propositum, quod non est apparere vt maius bonum, sed magis bene, hoc est, efficaciùs atque viuaciùs proponi. Hæc difficultas aliquid habet commune in mediis electis, & in finibus intentis, & aliquid singulare in mediis conducentibus ad eumdem finem. Communis est difficultas respectu electionis mediorum, & intentionum diuersorum finium. An voluntas semper feratur in obiectum, quod in illo instanti, in quo operatur efficaciùs proponitur de qua disputant Theologi 1.2. quapropter hic non disputabo, an voluntas semper feratur in medium, quod in illo instanti efficaciùs proponitur, sed an semper eligat medium, quod ex parte obiecti melius, & vtilius apparet ad finem consequendum; quæ difficultas est propria electionis mediorum, & non communis intentioni finis.

2 Dupliciter potest medium esse melius; vel formaliter vt medium, quia per illud certiùs, & infallibiliùs, perfectiùs & faciliùs finis obtinebitur, quàm per aliud, vel quia etiamsi æquè citò, infallibiliter, perfectè, & facilè medium per illud obtinebitur, hoc tamen alias rationes bonitatis in se habet, vel propter se amabiles, vel propter alium finem, ad quem possunt conducere. Doctores, qui affirmant ex duobus mediis voluntatem eligere semper illud, quod perfectiùs iudicat, existimo loqui de medio perfectiori formaliter in ratione medij, hoc est, de viliori ad finem obtinendum.

3 Audiui virum doctum defendisse; non esse vnum medium formaliter vtilius alio in ordine ad eumdem finem, cuius fundamentum hoc erat: medium, quo citiùs finis obtinetur non est vtilius ad obtinendum finem alio, quo non ita citò finis obtineretur, quia finis citò, vel serò obtentus idem est quoad substantiam, ex quo fit respectu intentionis respicientis substantiam finis abstrahentis à tempore æquè vtile esse medium, quo in hoc tempore, vel in illo finis obtinetur, quia æquè completur intentio per finem hoc, vel illo tempore obtentum, illud tamen habebit speciale tale medium, quod non solùm erit vtile ad finem obtinendum, quem voluntas intenderat, sed etiam erit vtile ad illud obtinendum in tali tempore, quod voluntas per aliam intentionem intendisse poterat. Quod si per eamdem intentionem, non solùm voluntas intenderat finem, sed finem in tali tempore obtinendum, vtile non erat, si voluntas taliter intendisset finem in tali tempore, quod illo transacto, non ampliùs de fine acquirendo curaret; quod si illum intendisset in tali tempore acquirendum, ita vt si illo acquiri non posset, ex vi illius intentionis in sequenti finis esset amandus, tale medium, quod vtile erat ad acquirendum finem, & non in tempore præfixo, non erat adæquatè vtile, vel non erat vtile respectu finis adæquati, sed inadæquatè, quia finis adæquatus erat substantia rei obtinendæ, & talis duratio, & medium illud esset vtile ad substantiam rei acquirendam, non verò ad illius durationem. Hæc quidem sunt contra communem modum concipiendi hominum, leuis momenti, & nullius fundamenti, quicumque enim intendit finem vtiliter intendit illum obtinere minori incommodo, quo possit, & vt primùm commodè possit, si aliud non exprimat, aut ipsa materia intenta exigat, quapropter medium illud, quo minori incommodo, citiùsque finis obtinetur respectu eiusdem finis indiuisibiliter intenti vtilius est, & iure optimo dicitur aptius medium.

Suppositâ intentione efficaci finis voluntatem non 4
posse eligere medium inæquale, aut minùs bonum docent Conr. 1.2. quæst. 13. art. 6. ad 3. Burid. 3. & hic quæst. 4. & 5. Orontius in margarita Philosophica lib. 2. c. 15. & expressè Vasquez 1.2. quæst. 43. cap. 2. & Azorius tom. 2. lib. 1. cap. 25. quæstione 6. & 7. licèt de mente huius posset nonnulla suboriri dubitatio, ipse enim addit quæstione septima, quæstionem non esse, An minus bonum velle, vel eligere possimus quà bonum iudicas, nam constat minora bona nos sæpe eligere quatenus vtiliora, iucundiora, & aptiora arbitramur: sed inquiri, An minus bonum quà minus est, velle, aut eligere possit voluntas. Hæc Azor. Numquam vellem in æquiuocum laborare, neque definire quæstionem, cuius status omnibus compertus non esset, si enim de eadem re non certemus, forsan, qui affirmant, & qui negant, in eandem mentem concidunt. Existimo quæstionem non esse, an minus bonum ex ratione, quâ minus bonum, id est, sub ratione carentiæ bonitatis quam habet, possit eligi, ita vt motiuum electionis sit formalis ipsa carentia bonitatis, hoc enim nullus in quæstionem vocauit, quia carentia bonitatis vt talis non est obiectum prosequutionis; quæstio debet esse an duobus mediis propositis æqualiter, vel inæqualiter bonis, postquàm intellectus voluntati proposuerit hoc esse melius, seu vtilius, possit aliud eligere, vel vnum è duobus æquè bonis, seu vtilibus propositis, neque aliud potest inquiri, etiamsi inquiratur an voluntas comparando vnum ad aliud possit medium minus bonum eligere, quia voluntas in electione per proprium voluntatis actum comparationem non facit, sed factâ comparatione mediorum ab intellectu voluntas eligit hoc, vel illud. Quæstionem sic explicatam tractabo.

Voluntatem posse eligere medium minus bonum tenent 5
Soar. in tabula lib. 9. Metaph. cap. 5. q. 3. & disp. 19. sect. 6. num. 13. & 1.2. disp. 4. sect. 4. citatâ, & plures apud Salas, quos ipse sequitur sect. 5. citatâ. Moneo tamen ibi referre Vasquium pro hac sententia, qui illam impugnat, & oppositam pugnacissimè defendit, licèt enim asserat ex duobus finibus posse voluntatem eligere minus bonum si illi efficaciùs proponatur; in mediis autem aliter rem contingere expressè affirmat cap. 2. citato, vbi disparitatem affert inter electiones diuersorum mediorum respectu eiusdem finis, & intentionum in diuersos fines tendentium, quapropter finistrè interpretatur Salas mentem Vazquij, dum illa, quæ de finibus docet, ad media vult transferri, siquidem expressè dixerit ille aliter de mediis, quàm de finibus philosophandum esse.

Dicendum est, voluntatem non teneri eligere ex sup- 6
positione, quod sit electura medium eo ipso, quod melius materialiter appareat, hoc est non magis vtile, sed bonitatem aliam habentem in se amabilem, propter ipsam seu in ordine ad alios fines. Probatur hæc conclusio, quia si bonitas illa sit amabilis propter ipsam mouebit bonitatem per modum intentionis, & non per modum electionis: ergo non necessitatem inferet voluntati amandi illam, quia bonitas per modum intentionis, seu in ordine ad intentionem proposita non necessitatem infert voluntati, nisi appareat absque vlla admixtione mali: si bonitas illa maior sit amabilis propter alios fines, voluntas, quæ non agit de electione in ordine ad illos, nullo modo trahetur illâ, sed tantùm mouebitur bonitate, seu vtilitate conducente ad finem, quem per illa media intendit obtinere.

Dicendum est secundo, Voluntatem ex duobus mediis 7
æquè bonis vndequaque, & æquè vtilibus ad eumdem finem posse pro sua libertate vnum, vel alterum eligere. Hanc conclusionem modò vnicâ probo ratione, quam doctè adducit Soar. sect. 4. citatâ. Irrationale est cessare ab omni electione finis quem ardentissimè intendo, quia mihi duo media occurrunt, quibus illum consequi possum,

si enim medium istud amplecterer in ordine ad illum finem, mihique valde iucundum esset illud inuenisse, quo possem dignitatem, quam per intentionem vehementer ambiebam adipisci, alienum à ratione erit, alio medio æque vtili proposito neutrum eligere, & ob hanc rationem ab intentione cessare, vel illam irritam facere. Quod si in causis physicis, quando duo agentia eiusdem virtutis occurrunt quæ effectus incompossibiles producere intendunt, vtrumque cesset ab actione, ratio est, quia victoria actionis tantùm est penes illa, & cùm neutrum possit alterum vincere, vtrumque absque victoria manet. Cùm verò duo media per cognitionem æquè in actu primo vtilia apparent, & voluntatem inclinant ad sui amorem, penès voluntatem est eorum litem dirimere, & poterit huius annuere cognitioni, & illius propositionem irritam facere, licet enim voluntas iuxta rationem operetur, ratio ipsa exigit, vt ipsa pro sua libertate saltem cæteris paribus medium eligat, quod maluerit.

8 Dicendum est tertiò voluntatem ex duobus mediis inæqualiter vtilibus posse eligere minùs vtile, vtiliori relicto. Hæc conclusio probatur à priori ex libertate voluntatis, cui integrum est tendere in obiectum, in quo inuenit sufficientem rationem motiuam amoris, dum alio incompossibili non rapiatur propter summam bonitatem, quam habeat, sed medium minus vtile habet, quâ ratione vtile est, sufficientem rationem mouendi, siquidem alio vtiliori ablato illam moueret, & voluntas non rapitur vtiliori medio, in quo non summam bonitatem reperit, & à cuius amore cessare poterat ergo poterit minùs bonum eligere.

9 Confirmo, & explico eamdem rationem: Propositio medij vtilioris non infert necessitatem absolutam medij, quod proponit, vt concedit Vasquez, & voluntas potest cessare ab electione illius: ergo postquàm voluntas cessauerit ab electione vtilioris medij. poterit, illâ propositione permanente eligere minùs bonum, quod adhuc illi proponitur vt obiectum electionis, quia propositio medij vtilioris immediatè, & per se non opponitur cum electione medij minùs vtilis, electio vtilioris medij non datur: ergo positâ illâ propositione vtilioris medij & cessante electione eiusdem poterit voluntas in electionem medij minùs vtilis prorumpere. Ratio est, quia propositio medij vtilioris per se & immediatè non retrahit voluntatem ab electione medij minùs vtilis, sed immediate inclinat ad electionem medij, quod proponit, & consequenter ad negationem aliùs electionis, quæ hanc impediret: ergo si ita inclinat voluntatem ad electionem sui obiecti, vt ius illi relinquat ad eliciendam aliam electionem, quia non apponit illam ad quam inclinat mediâ quâ voluntatem auertere potest ab alia electione.

10 Probatur eadem conclusio ex libertate electionis diuinæ. Deus enim non semper eligit id, quod est melius, aliàs semper necessariò eligeret, & vt fatetur Vasquez num. 17. Deus amat creaturas tanquam medium comparatum cum sua bonitate: ergo sicuti Deus ex intentione non tenetur eligere vtilius medium, sed sufficit si medium vtile eligat, ita neque creatura tenebitur eligere medium vtilius, sed satis illi erit medium ex se vtile eligere, etsi minùs vtile alio. Respondet Vasquez dicto num. 17. Deum non eligere vnam creaturam comparatè cum alia, etsi vnam creaturam relatè ad aliam cognoscat, quia iudicium diuinum non proponit vnam creaturam, vt potiùs eligendam, quàm aliam, sed simpliciter proponit bonitatem cuiusque. Hoc autem affirmat esse, quia nos ex indigentia eligimus, Deus autem numquam ex indigentia eligit, ideoque nos ad consultationem procedimus, vt melius eligamus. Non acquiesco solutioni, neque disparitatem percipio, quia intellectus diuinus, vt admittit Vasquez confert vnam creaturam cum alia, & dicit: hæc est illâ vtilior ad hunc finem, & dicit hæc aptior est, vt eligatur, & voluntas diuina relicta illa creatura, quam intellectus illi proponit vt aptiorem, minùs aptam eligit: ergo cum eadem comparatione eligit voluntas diuina, ac voluntas creata. Probo consequentiam, quando voluntas eligit formaliter per ipsum actum voluntatis, qui est comparatio, non comparat vnum medium cum alio, sed illud amat, quod eligit, & abstrahit à reliquis: sed tota comparatio consistit in cognitione præcedente electionem, quâ dicit intellectus, hoc medium est vtilius illo, in ordine ad finem, & in hoc consistit tota ratio consilij ad electionem requisita, nam eo ipso, quod dicat intellectus, hoc medium habet tantam vtilitatem, & illud tantam, & hoc est vtilius illo, est totum illud, quod requiritur, vt physicè, & moraliter fiat prudens electio, neque adhuc requiritur cognitio, quâ dicat intellectus, hoc medium est eligibilius illo, quia ad electionem faciendam non requiritur cognitio ipsius electionis, seu eligibilitatis, sed bonitatis mediorum: ergo tota illa comparatio, quæ per modum consilij reperta est in voluntate creata, reperitur, in voluntate diuina, licèt non per modum consilij, quia hoc dicit imperfectionem, sed per simplicem intuitionem: ergo ex modo eligendi voluntatis humanæ comparatiuè non oritur specialis necessitas, quæ in Deo non oriatur ex alio diuerso modo eligendi, amplectendi medium, quod est melius. Demum caput illud, ex quo oritur diuersus modus eligendi in Deo, & in creaturis, iuxta mentem Patris Vasquez videlicet, quod Deus eligit liberè, & creatura necessariò, non probo: quia antecedenter ad intentionem efficacem creatura liberè eligit, & intentione efficaci suppositâ, tam Deus, quàm creatura necessariò eligunt medium requisitum necessariò ad talem intentionem adimplendam. Imò aliquo modo magis necessariò eligit Deus, quàm creatura, quia suppositâ intentione efficaci in creatura potest illa electionem differre vsque ad præfinitum tempus ab electione, in quo finis est obtinendus, & postea vrgente iam tempore exequutionis finis, & electionis necessariò faciendæ, cessare ab intentione, & electionem omittere: Deus autem si semel obiectum efficaciter intendit, non potest electionem differre, neque ab intentione cessare, quia omnis actus Dei est æternus, & ab æterno, ac proinde semel intentione efficaci posità nullo modo electionem requisitam ad finis exequutionem potest fugere.

Rationem vltimam conclusionis, quam defendo, trado à priori. Intentio efficax tantùm obligat ad id, quod simpliciter necessarium est ad finem obtinendum: sed ad id non est necessaria electio medij vtilioris, sed sufficit electio medij vtilis: ergo non obligat ad electionem finis vtilioris, sed tantùm vtilis. Dices intentionem per se non obligare ad electionem medij vtilioris, sed medij vtilis, quia tamen cognito medio vtiliori, possibilis non est electio medij minùs vtilis, per accidens obligat ad electionem medij vtilioris, quia si per se obligat sub disiunctione ad electionem duplicis medij, & hìc, & nunc electio huius impossibilis est, necessariò manet voluntas determinata ad illud eligendum. Hæc solutio reiicienda est ex dictis suprà, quia cognitio, quæ non infert necessariò amorem sui obiecti, non potest necessariò inferre negationem amoris aliùs obiecti, cum quo non existeret amor proprij obiecti. Neque cum aliquo fundamento dici potest cognitionem obiecti vtilioris necessitare voluntatem, vt ex suppositione, quod non amet medium ab illa propositum, aliud non amet, quia talis cognitio per se, & immediatè non inclinat absolutè, neque sub conditione ad negationem amoris medij minùs vtilis sed ad positiuum amoris vtilioris medij. 11

Obiicit Vasquez pro sua sententia Aristotelem lib. 3. de anima cap. 11. text. 58. ex quo hæc refert: *At deliberatiua in iis est tantùm, quibus ratio inest, nam vtrùm hoc agat, an hoc, rationis iam opus, atque officium est, atque necesse est vnoquoque metiri: maius enim persequitur.* Hæc ex Aristotele Vasquez, quæ sic expendit: In deliberatione, quâ inquiritur, vtrùm hoc opus, an illud agendum sit, esse debet vna regula, quæ metiatur, & expendat singula, quæ proponuntur: quod autem hac regulâ iudicatum est maius, prosequitur, & eligit voluntas: ergo non minùs vtile, neque æquale, &c. 12

Vt verba Aristotelis clarè explicem, placet adducere, quæ ex vtroque latere immediatè annectit Aristoteles, præcedentibus relatis, quæ mihi sunt lib. 3. de anima cap. 9. text. 56. *Sensitiua igitur & imaginatio, sicut dictum est, & in aliis animalibus inest. Deliberatiua autem in rationalibus. Vtrum enim aget hoc, an hoc, iam rationis est opus, & necesse est vna mensurare, maius enim prosequitur. Et causa hæc est, quia opinionem non videtur habere, quoniam ea, quæ syllogismo non habet, hæc autem illam.* Hæc Aristoteles cuius sensus alienus à mente Vasq. hic est: Sensitiua, & imaginatio inest animalibus: Deliberatiua tantùm rationalibus, quorum rationalium, vel cuius deliberatiuæ est, quia est rationis opus, inquirere, an hoc, vel illud agendum sit, *quapropter necesse est mensurare*, hoc est, vnum cum alio conferre, *maius enim persequitur*, hoc est, quia ad plura se extendit deliberatiua, quàm imaginatio, quia hæc non confert vnum cum alio, secus 13

delibera

deliberatiua,quæ ad hanc collationem se extendit,& ideo maiora attingit,& maiora persequitur , quàm imaginatiua. Pulchram rationem adducit Aristoteles, quia opinionem non videtur habere imaginatiua , quia non habet notionem illam, quæ ex syllogismo nascitur : hæc autem, videlicet deliberatiua, illam, scilicet opinionem, & notionem syllogisticam habet. En Aristotelis verba clarè,& perspicuè explicata, quibus nihil meminit Aristoteles ex his, quæ ad nostram quæstionem attinent.

14 Obiicit secundò Vasquez D. Th.1.2. q.13. art. 6. dicentem : totam rationem electionis prouenire ab intellectu, tanquam à iudice, eo quod intellectus possit in quocumque medio inuenire rationem mali , & boni : ergo sentit voluntatem posse repudiare medium, nisi in illo inueniat aliquam rationem mali ; si autem voluntas posset minùs, aut æquale vtile eligere,posset nulla in medio inuenta ratione mali , illud repudiare. Respondeo optimam esse doctrinam Angelici Doctoris, qua docet voluntatem non posse repudiare medium , quin in illo rationem aliquam mali inueniat ; ex hoc tamen non infertur, quod intendit Vasq. quia etiamsi ratio mali requiratur , vt voluntas non feratur necessariò in medium, quod illi vt bonum est propositum , quia bonum , quod sine admixtione mali appareat, necessariò voluntatem trahit,non ex hoc infertur voluntatem teneri respuere id , quod magis malum & minùs bonum apparet,& eligere maius bonum , quia positâ bonitate,& malitia in obiecto, quam intellectus cognoscat, liberum est voluntati illud amare, vel odio habere, etiâsi malitia bonitatem excedat,autè contra, quia excessus ille non reddit subiectum summè bonum , neque summè malum , quod enim habet mixturam boni,aut mali neutrum in summo habere potest. Hac ratione eleganter subdit S.Thomas,postquam dixerat electionem esse liberam propter rationem dictam, & amorem beatitudinis necessariũ esse, quia in beatitudine nulla mali ratio potest apparere. Aliud argumentum desumit Vasquez ex eodem articulo, vbi obiecerat Angelicus Doctor casum , quo vtrumque medium æquè vtile apparebat , in quo voluntas non potest eligere, & respondet ad 3. voluntatem adhuc manere liberam ad electionem, quia potest consultare de mediis, quousque vnum vtilius appareret : quod si voluntas posset æquè bonum eligere , necessum non erat ad consultationẽ recurrere, sed diceret Angelicus Doctor, tunc voluntatẽ liberam esse ad eligẽdum alterum è duobus mediis æquè bonis. Respondeo cum Caietano:Angelicum Doctorem hic curasse de argumento soluendo, non verò de veritate antecedentis : an videlicet in illo casu voluntas proximè absque noua consultatione libera esset ad eligendum hoc enim necessarium non erat,ad solutionem argumenti, neque illa, quæ ad solutionem argumẽtorum necessaria non sunt , rectè adducuntur , præcipuè si sub opinionem cadant , quibus in aliam, & aliam quæstionem inciditur, & perennis fit argumentatio.

15 Arguit tertiò,pro sua opinione : Electio supponit consultationem,qua non tantùm inquiritur mediorum vtilitas absoluta, sed respectiua vnius præ alio,ideo electio appetitus præconsiliati dicitur : ergo electio semper fertur in id, quod melius apparet , alioquin ad quid requireretur consultatio aut consilium , quod voluntas non esset amplexura,& à quo electio non proueniret : consilium enim proponit , quod melius est. Vnde si minus bonum eligat voluntas, illa electio ex consilio non dimanabit. Resp.electionem supponere consultationem , qua inquiritur quid vtile,& quid vtilius , nihilominus non infertur , voluntatem teneri vtilius eligere , quia hæc consultatio non requiritur,vt voluntas teneatur ; sed vt possit, quod melius est eligere, & vt eligat , quod pro sua libertate maluerit; & quocumque electo medio , electio ex consilio dimanabit,quia si minus vtile eligatur,electio procedit ex cognitione, quæ dicebat illud medium habere aliquam vtilitatem , & sufficientem ad finem,quæ cognitio pars est consultationis, & ad consilium requisita , si illius pars non sit, & omissio electionis medij vtilioris libera fit per cognitionem illius,qua repræsentabatur medium vtilius,ac proinde adhuc hæc cognitio medij vtilioris conducit, vt electio minus vtilis sit magis libera hoc est , vt medium minùs vtile præ magis vtili liberè eligatur. Adde , quod etiamsi semper voluntas iudicio consultationis , seu consilio obtemperaret , aliquando posset consultationem concludere, vtrumque medium esse æque vtile, & quodlibet pro libito eligi posse, quo casu libera maneret voluntas ad eligendum medium æquè bonum.

Arguit quartò. Minùs vtile , vt minùs vtile est non habere rationem boni, ac proinde non posse eligi sub hac 16
ratione. Solui hoc argumentum, dum quid quæstionis explicaui, quia dum dicimus eligi minùs vtile, non dicimus rationem formalem mouendi voluntatem esse carentiam vtilitatis , qua formaliter medium constituitur in ratione minùs vtilis , sed vtilitatem positiuam , quæ per negationem alius sibi adiunctæ minor denominatur , illa verò vtilitas rationem habet bonitatis , & amabilitatis respectu voluntatis.

Punctum VII.

Quomodo intentio influat in electionem.

COnsultò difficultatem hanc hucvsque soluendam reliqui, quia ex principiis suprà traditis, illius sumpturus eram resolutionem. Explicui iam , quam connexionem habeat intentio efficax cum electione , quando hæc liberè , quando necessariò connectatur cum effectu. Ex quo facile erit dirimere an hæc connexio sit per modum principij physicè influentis, an verò per modum principij moraliter determinantis. 1

Circa primam difficultatem:intentionem effectiuè concurrere ad electionem docent Vasquez 1.2. disp.33. cap. 4. n.21. Salas 1.2. q.8. tract.6. disp 5. sect.6. n. 94. §. *Existimo probabilius*, Ruizius 1. de prouident.disp.36. sect.5. n.12.vbi plures pro hac opinione refert , qui pro illa sine examine admittendi non sunt, cuius rationem dedi. 2

Intentionem non concurrere ad electionẽ docent Thomistæ apud Vasquez suprà, Valent.Hispal.& Dur.citati suprà, dum asserunt primum actum intentionis non permanere, quando elicitur secundus , qui est simul intentio , & electio , quam opinionem amplector propter rationem, quam subiicio. Sufficiens principium est ad producendam electionem voluntas : ergo non requiritur intentio , tanquam principium electionis. Antecedens probo : intentio producitur absque alio actu illam præcedente tanquam principio effectiuo illius : ergo eodem modo poterit electio produci. Dices electionem dependere ab intentione, & hac ratione illa indigere tanquam principio productiuo. Fateor, electionem pendere ab intentione, sed fundamentum , aut necessitatem physicam non inuenio , vt physicè dependeat,sicut enim dependentia volitionis à cognitione subsistit sine dependentia physica , cur dependentia electionis ab intentione non poterit eodem modo subsistere? non enim ex eo,quod intentio ad electionem determinet, licet influxum physicum intentionis in electionem inferre , cognitio enim bonitatis obiecti , si sit sine alia cognitione,qua obiectum appareat sub aliqua ratione mali,voluntatem necessariò determinat ad amorem , & tamen in actum amoris necessariò non influit. 3

Secundò, ex modo ,quo intentio ad electionem determinat, physicum illius influxum impugno . Si ex aliquo capite influxus physicus intentionis in electionem posset requiri, vel inferri , esset quia intentio determinat ad electionem , hæc determinatio fieri nequit sine influxu physico: sed quando occurrunt plura media eligenda, intentio non determinat ad electionem huius, potiùs quam illius, sed voluntas pro sua libertate ad hanc,vel ad illam intentionem se determinat: ergo influxus intentionis non requiritur, vt electio ab intentione determinetur . Dices intentionem determinare ad hanc , vel ad illam electionem sub disiunctione, quod præstat per influxũ physicum. Cõtrà:determinatio sub disiunctione ad electiones diuersorum mediorum non potest fieri per influxum physicum, quia hic semper est determinatus respectu talis effectus, & indifferens non est ad hanc,vel illam electionem,sicuti est ipsa intentio, quæ cum electione huius,vel illius medij coniungi valet: ergo ex hac determinatione intentionis ad electionem sub disiunctione talis influxus necessarius non est. Hæc ratio probat intentionem non influere in electionem,quando occurunt plura media : quando verò vnum occurit, & electio est necessaria à paritate rationis probandum est. 4

Demùm si intentio concurreret effectiuè ad electionem quia ad illam determinat,eodem modo deberet cõcurrere 5
cognitio,

cognitio,quà mediũ repræsentatur vt necessariũ ad finem obtinendum, quia vt dicebam suprà intentio non infert necessitatem electionis sine hac cognione : ergo determinatio,& necessitas electionis æquè nascitur ab intentione,& à cognitione necessitatis medij : ergo ex hoc capite æquè infertur influxus actiuus intentionis, & cognitionis necessitas medij in electionem : sed nullus ex hoc capite dixit cognitionem necessitatis medij influere in electionem : ergo neque ex illo influxus iste cognitioni tribuendus est.

6 Vltimò tota ratio electionis, & intentionis, & optimum caput distinctionis inter vtrumque actum,& dependentiæ electionis ab intentione sine hoc influxu reperitur: ergo hic influxus necessarius non est. Antecedens probatur quia electio semper respicit medium amatum propter motiuum intentionis, & pura intentio, tantùm respicit finem, & non medium. Neque ad hoc vt electio intentionis motiuum respiciat physica dependentia necessaria est, quia assensus conclusionis obiectum respicit formale præmissarum, à quibus physicè non dependet,& actus voluntatis respicit obiectum propositum per cognitionẽ, à qua physicè non dependet : ergo sine hac dependentia physica optima reperitur distinctio inter intentionem, & electionem:reperitur etiam dependentia, quia sicut assensus præmissarum præcedit assensum conclusionis, & conclusionis assensus supponit necessariò assensum præmissarum, & non potest esse independenter ab illo, quod fit absque vllo physico influxu, sic intentio potest supponi ad electionem, & electio supponere intentionem (si dicatur intentionem, & electionem necessariò distingui) ita vt non possit existere electio, quin intentio præcesserit, & totum hoc sine influxu physico subsistere. Quod si dicatur vt ego affirmo, omnem electionem esse necessariò intentionem, electio non procedet necessariò ab intentione, differet tamen intentio, quæ simul est electio à pura intentione;quia pura intentio media non respicit in particulari, intentio autem, quæ simul est electio, finem respicit, & medium in particulari eligendum ; insuper differunt ex eo,quod pura intentio potest voluntatem determinare & de facto illam determinat ad alium actum,qui simul est intentio, & electio, hic tamen actus,qui rationem intentionis, & electionis habet non potest ad puram intentionem determinare.

PVNCTVM VIII.

Quomodo differat intentio efficax ab efficaci.

1 EXplicui quid sit intentio, & quomodo ab electione differat. Explico modò rationem peculiarem, qua intentio efficax ab inefficaci distinguatur, & qua formaliter intentio in ratione efficacis constituatur. Huius efficacitatis naturam, neque in se, neque in causis cognoscere possumus, cùm nullam supponat causam necessariò cum illa connexam,consistit enim in ipsa intentione,quæ in se formaliter est libera,& prouenit à principio adæquato indifferenti ad ipsam & ad negationem eiusdem,quapropter non nisi à posteriori huius efficacitatis naturam venari possumus, ideo vltimo loco postquàm omnes illius effectus nouerimus, illius notitiam exhibere placuit.

2 Quidam efficaciam intentionis in intentione constituebant, quorum sententiam omnes Scholastici nostri temporis reiiciunt ; plures enim intensè valde finem amant, inefficaciter tamen, quia illius difficultatibus ab ipsius exequutione retrahuntur,vt patet in infirmo,qui ardentissimè sanitatem desiderat,quia tamen ad illam obtinendam medium est necessarium brachij amputatio,quæ illi valde dura esset & laboriosa,sanitatem efficaciter non amat,neque ad illam obtinendam medium applicat. Adde intentionem Dei propriè non dici intensam, neque remissam, dici tamen efficacem, & inefficacem. Affirmabant alij voluntatem efficacem esse illam, quæ fertur in rei exequtionem,seu in rem, provt exequutioni mandãdam, quam sententiam videbatur insinuasse P. Vasquez 1.2. disp.43. num.24. non tamen illi consensit quia complacentia, seu intentio inefficax in ipsam executionem fertur : quando enim mihi inefficaciter amo sanitatem, illam pro vt mihi coniungendam, & in me exercendam, amo, & quando inefficaciter ludum intendo, in ipsum ludendi exercitium inefficaciter feror.

Dicebant alij:intẽtionem inefficacem obiectum conditionatum respicere, quam opinionem impugnat Vasquez 1.2.disp.42.c.3.quia putat volũtatem nunquã ferri in obiectum conditionatum. Quidquid sit de possibilitate volitionis respicientis conditionatum obiectum displicet hæc sententia,quia si possibilis est volitio respiciens conditionatum obiectum , plures huiusmodi volitiones efficaces sunt. Volitio enim quâ ego dico,volo sanitatem obtinere si aliquod medium ad illam acquirendam,etsi difficillimum possibile est, volitio est conditionata, & necessariò inferet purificatâ conditione exequutionem finis, durante enim hac volitione, non poterit voluntas alias potens applicare medium aliquod probabiliter ad sanitatem conducens,illud non applicare. Secundo plures sunt volitiones absolutæ inefficaces tamen , Deus enim absolutè vult salutem omnium hominum , non tamen omnium efficaciter, & homo absolute appetit sanitatem, non tamen efficaciter,quia difficultate acquisitionis illius retardatur ab exequutione mediorum. 3

Affirmant alij : intentionem efficacem explicari verbo *volo*,inefficacem verbo *vellem*. Hæc opinio vel coincidit cum opinione suprà impugnata de obiecto absoluto, & conditionato, vel nihil dicit,& quocumque modo intelligatur, sustineri nequit,quia si illius auctores dicant conceptum illum obiectiuum correspondentem verbo *vellem*, tantùm deseruire ad explicandum alium, in quo consistit ratio formalis intentionis efficacis ; rem sanè obscuram per obscuriorem explicant, & nobis non ostendunt naturam intentionis efficacis, & inefficacis ; si verò affirment in ipso consistere rationem formalem actus inefficacis, manifestè conuincentur , quia verbum *vellem* , non dicit formaliter actum, qui est, sed qui esset, quia cùm ego dico : si hoc fecisses , vellem ego hoc tibi dare, non dico me modò velle inefficaciter, sed fore vt vellem, si conditio illa accessisset, quod nihil absolutè existens significat, neque actus voluntatis, etiamsi obiectum conditionatum respiciat rectè explicatur per verbum *vellem*, sed *volo* , sicuti actus intellectus terminatus ad obiectum conditionatum non dicitur actus , quo cognoscerem , sed quo cognosco obiectum , quod esset. Ex quo infertur, volitionem inefficacem non posse consistere in actu significato per verbum *vellem*,sed per verbum *volo*, quia intentio inefficax non tantùm existeret, sed actu existit, & per illam voluntas absolutè amat obiectum. 4

Affirmo intentionem efficacem, esse illam,quam robustam vocauit August.& à parua, hoc est, ab inefficaci distinxit, lib.de gratia, & libero arbitrio c.7. illam scilicet, quæ necessariò coniungitur cum electione mediorum necessaria ad finem obtinendum ; intentionem verò inefficacem esse illam,quæ coniungi potest cum negatione electionis requisitæ ad media eligenda : ita Vasquez c.4. cit. Salas 1.2.tract.6. disp.13. art.6. Angestus in moralibus c.3. §.3.Probatur ex dictis suprà, vbi probaui intentionem efficacem inducere necessitatem electionis requisitæ ad positionem mediorum,quod proprium est intentionis efficacis,quæ intentione efficaci id non impedit,vt certum est, postquàm enim quis inefficaciter finem intendit indifferens ad media eligenda vel non eligenda, nullam incurrit necessitatem electionis necessariæ exhibendæ, quamtumuis requisitæ ad finis exequutionem. 5

Alia in me incidit dubitatio. An videlicet inter intentiones efficaces detur vna formaliter efficacior alia.Quam quæstionem nondum apud aliquem legi.Inquiro an detur vna voluntas formaliter efficacior, quia materialiter loquendo parum quæstionis esse poterat ; quia cùm intentionis efficacia in actu primo non distinguatur ab ipsa intentione,& quò intentio fuerit intensior, dici poterit efficacior in actu primo , quod ego voco intentionem materialiter efficaciorem. Inquiro de efficacitate formali intensiori,seu maiori, si intentionis nomen non admittas, vbi non est additio gradus ad gradum, hoc est, an duplex intentio vtraque efficax, vtraque intensa vt quatuor possit esse inæqualiter efficax, ita vt hæc intentio aliam vincat efficacitate? 6

Pro negatiua parte stat prima concipiendi ratio quæ non parum roboris videtur habere , & sic primò omnibus occurrit. Nulla intentio efficax cuiuscumque sit intensionis vel remissionis, potest coniungi cum negatione electionis requisitæ ad finem: ergo omnis intentio habet æqualem connexionem cum fine:ergo ex omni intentione æquè 7

æquè infertur electio: ergo omnis intentio est æquè efficax. Probo consequentiam: Efficacia intentionis consistit in connexione ipsius cum electione exequutiua mediorum, quam infert, sed omnis intentio est æquè connexa cum electione: ergo omnis intentio est æquè efficax.

8 Placet asserere non obstanti ratione suprà facta, esse vnam intentionem efficaciorem alia. Pro hac conclusione suppono, quod negabit nullus, voluntatem per diuersos actus circa idem obiectum amatum posse tenaciùs, & minùs tenaciter obiectum prosequi. Rem explico: Certum est aliquando voluntatem ita amare obiectum, verbi gratia, sanitatem, vt si illi proponatur tanquam medium necessarium sciſſio brachij ab illius amore non desistet, sed patietur abscindi, & ipsam abscissionem positiuè per electionem amabit ad finem propositum consequendum. Certum etiam est, aliquando voluntatem eamdem efficaciter sanitatem amare, tali amore, seu intentione, vt si illi proponatur tanquam medium necessarium ad illam acquirendam, eadem brachij abscissio, statim voluntas ab illa intentione deficiet, & consentiet intellectui dicenti, non est tanti pretij digna dolore salus. Ex his intentionibus affirmo illam esse efficaciorem, quæ non deficit obiecto medio efficaci necessario ex suppositione, quod perseueret, eligendo, quàm illam, quæ obiecto eodem medio deficit, & à qua cadit voluntas, ne eidem insistens teneatur assumere electionem medij adeò duri, atque difficilis Conclusionem sic explicatam probo: Illa intentio est efficacior, quæ infallibiliùs infert effectum: sed intentio, quæ non deficit obiecto medio difficili infallibiliùs infert effectum, quàm illa, quæ deficiet eodem medio ablato, quia in eadem rerum peristasi perseuerat, & infert effectum, in qua alia deficit, & effectum non infert: ergo est efficacior intentio. Confirmatur: illa est virtus efficacior, quæ contrario resistit, vt suum effectum producat, quam illa, quæ ab eodem contrario interimitur, & remanet sine effectu: ergo intentio erit efficacior, quæ proposito difficili medio, persistit, & effectum consequitur, quàm illa, quæ eodem obiecto medio deficit, & non remanet cum effectu, neque adhuc sine illo: ergo inter intentiones efficaces datur intentio intentione efficacior.

9 Ad rationem dubitandi suprà propositam facilis est solutio. Respondeo omnem intentionem æquè coniungi cum effectu, ex suppositione, quod perseueret, quia sine illo perseuerare nequit, non tamè omnes æquè perseuerare cognitâ medij difficultate: efficacia autem sumitur ex coniunctione intentionis cum electione, & firmitate ipsius intentionis, seu propositi, quapropter quò firmior fuerit intentio, quæ existere non potest sine electione efficacior erit. Ad formam argumenti, Respond. omnis intentio efficax æquè coniungitur cum effectu, distinguo antecedẽs: suppositâ productione & perseuerantia intentionis cum præuisione medij, concedo maiorem: suppositâ tantùm intentione, sine perseuerantia cum præuisione medij, nego maiorem: sed efficacia consistit in connexione intentionis tum electione, distinguo: id, quod essentialiter requiritur, vt intentio sit efficax consistit in hac connexione tantùm, concedo minorem: id, quo intentio dicitur efficacior, & efficacior consistit in connexione intentionis cum electione, quæ tantùm sit ex suppositione perseuerantiæ intentionis cum præuisione medij difficilis nego minorem: in connexione, quam habeat intentio cum electione, ante præuisionem difficilis medij, & independenter à tali præuisione, quoad esse intentionis, & connexionis ipsius cum electione, concedo minorem. Deinde nego consequentiam,

CONTROVERSIA XII.

De libertate voluntatis.

PRopriissima affectio actuum voluntatis est libertas, maximaque huius potentiæ perfectio; quapropter postquam egimus de voluntate, & de actibus illius, disputationem de libertate insti tuimus.

PVNCTVM PRIMVM.

Statuitur libertas voluntatis.

MAximam rationalis substantiæ perfectionem, in li- 1
bertate Philosophi atque Theologi sitam esse agnoscunt, quam nullus negat, præter stolidos quosdam hæreticos, qui idipsum, quod verbis negant, rationibus, atque operationibus probant. Hi fuêre, teste August. lib. 5. de ciuit. Dei c. 1. & lib. 4. Confessionum cap. 3. antiqui quidam Philosophi, quos postea sequuti sunt Simon Magus, Bardasanes, Priscillianus, vt constat ex Aug. lib. de hæresibus c. 35. 46. & 70. ex Clem. lib. 3. Recognitionum, & ex Bellarmino libr. 3. de grat. & libero arbitrio.

Communis Philosophorum consensus homini libertatem assignat, ita Aristoteles cum suis, vt constat ex lib. 9. metaph. cap. 2. & 3. Ethicorum, à principio libertatem hanc statuit tanquam fundamentum totius moralis doctrinæ. Eamdem libertatem concedit Plato lib. vltimo de Republica, & Stoici à necessitate fati, quam aliis rebus tribuebant voluntates humanas excipiebant, vt refert August. lib. 5. de ciuit. Dei cap. 10. Cicero lib. de diuinit. & natura Deorum, vt hanc libertatem concederet, Dei præsentiam negauit, de quo Augustinus modò relatus dicebat: *vt homines faceret liberos, fecit sacrilegos.* Libertatem hanc acerrimè propugnant omnes Patres, inter quos omnium primus Augustinus tom. 1. tribus lib. de libero arbitrio, & tom. 7. vbi acerrimè egit contra Pelagium, & efficaciam gratiæ cum libero arbitrio composuit, cuius in hac re tanta est auctoritas, vt nullus possit in illa ab Augustino dissentire, qui manifestè Conciliorum definitionibus, præcipuè Arausicani non aduersetur. Plures Patres pro hac veritate citatos reperies apud Bellarminum suprà, modò nobis dicere sufficiat illam tanquam certam fide sancta omnes Catholicos amplecti. 2

Persuadetur veritas illa ex communi hominum operandi ratione, si enim hominibus libertas non inesset, ad quid consilium & deliberatio de re agenda, vel non agenda? Quorsum leges, & exhortationes? cur fruſtra obsequia hominibus exhiberemus; si enim illorum operationes liberæ non essent, sed ferino modo in obiecta ferrentur, hæc omnia essent inutilia, sicut quis fruſtrà mihi persuadere conaretur, & inutiliter à me postularet vt meæ staturæ cubitum vnum adiicerem, quod meæ libertati non subest, ac proinde impertinens est huius accrementi cogitatio ad illud obtinendum; sic de omnibus aliis dicendum esset, si omnia non ingenua libertate, sed miseræ necessitate contingerent. 3

Diceret amens aliquis has exhortationes, preces, atque consilia ablata libertate non inutiles fore, quia seruiunt vt hominem necessariò moueant ad opus exhibendum, quod illis deficientibus non præstaret, quia deficeret id, quo necessariò cogitur opus tale exercere, sicuti contingit in brutis, quibus non inutiles sunt inflictæ pœnæ, & illatæ blanditiæ vt moueantur ad onera portanda, aliáque exhibenda quæ absque illa indifferentia operantur. Quod si quæras, ex quo principio oriantur exhortationes, seu preces, quæ potuerunt non esse, dicent procedere necessariò ex alia apprehensione, & si hæc non sit prima, ex alia, quousque deueniatur ad aliquam quæ misera calamitate, & fato ineuitabili contigit. 4

Effugium hoc, quod non nisi proteruus pertináxque hæreticus tentabit, experientia præcluditur, qua notum est, eadem cogitationum serie constitutos posse idem obiectũ amplecti & non amplecti, quod ipsi hæretici fatentur, dum iniurias sibi illatas vindicare procurant, & grauiter ferunt sibi malum ali quod ab aliis hominibus infligi, & illos increpant & reprehendunt, qui suos errores non amplectuntur, & suis legibus non obediunt, quæ omnia irrationabiliter fierent, si libertas hominibus non esset: immeritò enim quis iraſcitur cum homine infligente alapam quam non potuit non infligere, vel occidente filium, vel parentem, in cuius mortem perpetrandam necessariò fuit addictus 5

Vltimò, libertas voluntatis à priori probatur ex modo, quo intellectus obiecta proponit: Intellectus proponit obiecta cũ indifferentia vt amentur, & odio habeãtur, cum aliqua ratione boni, quam potest actu prosequutionis voluntas amplecti, & cum rationem ali, quam potest voluntas 6

actu

actu fugæ deteſtari : ergo ex vi obiecti propoſiti cum indifferentia vt ametur & odio habeatur, voluntas manet indifferens ad amandum, & non amandum, & odio habendum, quia motiuum illud, quod poteſt mouere ad odium, poteſt mouere ad omiſſionem amoris, & quod inclinat ad amorem, poteſt voluntatem mouere ad odij omiſſionem. Probat hæc ratio omnem ſubſtantiam rationalem eſſe liberam, quod fatentur omnes Catholici : ego verò in præſentiarum agam de libertate hominis, illa enim quæ ſpectant ad libertatem Dei, tractant Theologi 1.p. q.19. & ad libertatem Angelorum eadem prima parte.

PVNCTVM II.

Quid ſit potentia libera.

1 POtentia libera ab omnibus definitur : *quæ poſitis omnibus requiſitis ad operandum poteſt operari, & non operari* : in qua definitione duo requiruntur, ſcilicet quod poſitis requiſitis ad operandum, potentia interna vi valeat in actum prorumpere, & quod eadem vi valeat ſe continere, & non in actum erumpere ; quæ duo ex parte actus ſecundi diſtinguuntur tanquam poſitiuum & negatiuum; ex parte vero actus primi, vtrumque importat potentiam actiuam, quæ requiritur vt principium illud, quod poteſt operari permanens cum eadem potentia poſſit non operari, quod illi conuenire nequit, ſi non habeat omnia requiſita ex parte actus primi ad operationem, quia voluntas, quæ non habet cogitationem aliquam circa obiectum non dicitur poſſe illud non amare, ſed non poſſe amare ; & negatio amoris non illi tribuitur potentiæ, ſed impotentiæ, ſicuti tribuitur lapidi, quem non dicimus poſſe non amare, ſed non poſſe amare. Rationem huius rei dedi Contr. 9. Punct. 1. vbi probaui omiſſionem tantùm quatenus liberam dependere à potentia, vnde ſi ipſa libera non ſit, non poteſt à voluntate dependere. Ex quo manifeſtè infertur dependentiam omiſſionis à voluntate includere libertatem ad actum poſitiuum, quia eadem eſt libertas ad omiſſionem & ad actum poſitiuum.

2 Hæc definitio apprimè libertatem creatam explicat, non tamen poterit conuenire libertati increatæ Dei, ſi verbum illud operari actionem ſignificet, quia volitio Dei non eſt actio; ac proinde etiáſi Deus poſitis omnibus requiſitis indifferens ſit ad amandũ, & non amandũ; non tamen ad aliquam actionẽ immanentẽ, quia amor in Deo non eſt actio phyca, poterit tamen illa definitio Deo cõuenire, ſi nomen *operationis* latè ſumatur pro volitione, ſiue identificata cum ipſa ſubſtantia, quæ dicitur volens, ſiue cum actione diſtincta à potentia, ſeu ſubſtantia volente. Quomodo autem poſſit eſſe ſubſtantia Dei indifferens ad amandum, & non amandum cùm illius amor ab ipſius ſubſtantia non diſtinguatur, eſt omnium maxima difficultas, quas tota Theologia complectitur, quam modo diſſoluere alienum eſt ab hoc opere, in quo de libertate humana tantùm diſputationem inſtituo, quæ per ordinem ad operationem, quæ propriè actio eſt, rectè definitur, quia omnis volitio creata neceſſariò actionem importat vel tanquam rationem formalem conſtituentem ipſum amorem, vel tanquam cauſalitatem, media qua, ratio illa, in qua conſiſtit formaliter amor à voluntate efficienter dependet.

3 Dupliciter poteſt aliquid ad actionem requiri, primò vt prærequiſitum, & tenens ſe ex parte actus primi ad ipſam actionem, ſeu actum ſecundum. Secundò, tanquam quid comitans, & imbibitum, ſeu identificatum cum ipſo actu ſecundo, ſeu cum actione, eo modo, quo dicere ſolemus, requiri differentiam rationalis ad conſtituendum hominem. Quæ hoc modo requiri dicuntur, propriè non requiruntur, nihil enim ad ſe ipſum requiritur, ac proinde non de his intelligenda eſt definitio, nam hæc non poſſunt eſſe indifferentia ad operationem, & ad negationem operationis : ſicut enim operatio non poteſt eſſe indifferens ad ſe ipſam & ad ſui negationem, neque non ad ſe ipſam determinata, ita illa quæ per identitatem ipſam actionem comitantur non poſſunt eſſe ad illam indifferentia, neque non ad eamdem determinata. Intelligenda eſt definitio de his quæ actionem præcedunt, & ſe habent per modũ actus primi ad illam tanquã ad actum ſecũdum.

4 Hæc eſt omnium Philoſophorum mens, qui vno ore definitionem adductam proferunt, ſcilicet : *Potentia libera eſt quæ poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poteſt operari & non operari*, quia tamen res eſt magni momenti volo illam Doctorum auctoritate comprobare. Ariſtot. 9. Metaph. c. 5. his verbis potentiam neceſſariam explicuit, *Hiuſmodi potentis neceſſe eſt vt cum qua adpoſſint actiuum, & paſſiuum approximent.* Et definit potentias neceſſarias Ariſtoteles per neceſſitatem agendi id quod poſſunt poſitis ad agendum requiſitis. Neque dixit potentias neceſſarias neceſſariò operari poſita tantùm virtute operatiua ſine aliis requiſitis, quia hoc falſum eſſet, ignis enim ſine approximatione non calefacit, ſed omnia requiſita ad operationem affignauit vt operatio eſſet neceſſaria, & potentiam neceſſariam induceret, quod ſibi volunt verba illa *actiuum & paſſiuum approximent.*

5 Eam definitionem tradit Nemeſius lib. de natura hominis & animæ facultatibus, c.35. à medio, vbi refert Chryſippum & alios Philoſophos pro eadem ſententia. Eamdem ſententiam tenent Thomiſtæ. Sic enim Capreolus in 1. diſtinct. 6. quæſt. vnica, art. 3. ad arg. Scoti contra 4. concluſ. agens neceſſarium & liberum definiunt : *Illud dicitur agens naturale, quod poſitis omnibus requiſitis ad agendum, & nullo poſito impedimento quin ipſum poſſit agere, neceſſariò agit. Illud verò agens dicitur liberum, quod eodem modo poſitis omnibus requiſitis ita vt poſſit agere non neceſſario agit, ſed in poteſtate eius eſt vt agat, & non agat.* Dominicus Sotus nobiliſſimus Dominicanus lib. de natura & gratia cap. 6. eodem modo principium liberum definiuit, & ne aliquis exiſtimaret deficere definitionem ex neceſſitate concurſus Dei, addit adhuc illo poſito, voluntatem eſſe indifferentem ad actum & ad negationem illius, quod intelligendum eſt de concurſu in actu primo, hoc eſt de applicatione omnipotentiæ, & decreto, quo Deus illam applicat, non verò de concurſu in actu ſecundo, quia hic non diſtinguitur ab ipſo actu voluntatis, qui ſemel poſitus non poteſt non poni. Qui plurimos alios ex antiquis & recentioribus, qui definitionem liberi principij ſic tradunt videre voluerit, adeat P. Didac. Ruiz diſp 50. de ſcientia, ſect. 4. vbi ad ſatietatem illos citatos reperiet.

6 Ratione naturæ lumine omnibus nota eadem libertatis definitio comprobatur: libertas dicit indifferentiam ad faciendum, & non faciendum, poſſe facere & non facere, ſi enim miſerè ad alteram contradictionis partem ſim addictus, ita vt non poſſim me ad aliam conuertere ; quam indifferentiam habere potero? vel quæ extrema hæc indifferentia reſpiciet ? vel cur ignis ex natura ſua determinatus ad calorem producendum non dicetur indifferens ad illius productionem ? Hanc indifferentiam eſſe debere ſuppoſitis omnibus requiſitis ad agendum, clariùs patet, quia antequam ſint requiſita ex parte actus primi ad actionem, actio eſſe nequit: ergo tunc non eſt indifferentia ad actionem. Deinde agens liberum, & neceſſarium diſtinguuntur ex eo quod hoc ſit determinatum ad agendum ; illud verò indifferens : ſed agens liberum non eſt ſufficiens, neque neceſſarium adæquatè determinatum ad agendum quouſque habeat omnia requiſita ad agendum, & antequam hæc adſint, diſcerni nequit differentia inter agens liberum & neceſſarium, quia vtrumque conuenit in hoc quod eſt liberum eſſe indifferens ad agendum & non agendum ſuppoſitis omnibus requiſitis, & neceſſarium his ſuppoſitis nullam indifferentiam habere.

7 Dices, poſſe differre agens liberum, & neceſſarium, ex eo quod neceſſarium quando eſt ſine omnibus requiſitis ad agendum exigit illud, quo indiget ad agendum, quod ſine aliqua violentia negari nequit, ac proinde tunc exigit operari, quia exigit omnia requiſita ad operationem, quibus eſt annexa operatio. Agens verò liberum quando eſt ſine requiſitis ad operandum non exigit illa, ac proinde etiamſi his ſit connexa operatio non exigit operationem.

8 Nonnulla dubia, alia falſa, & nihil ad rem continet hæc ſolutio. Do agens neceſſarium exigere omnia requiſita ad operãdum antequam illa habeat & illa non exigere agens liberum, quod verum non eſt, quia ignis etiamſi exigeret applicationem ad aliquod paſſum, non illam exigeret ad omnia, quibus de facto applicatur, ac proinde reſpectu calefactionum circa obiecta, quorum applicationem non exigebat eamdem haberet indifferentiam, quam habet voluntas. Deinde hæc ſaltem ordine ad aliquos actus exigit omnia requiſita ad illos, quia petit eſſe proximè potens operari: ergo æquè exigunt cauſa

causa libera, & causa necessaria, requisita ad agendum: ergo ex hoc capite non differunt

9 Sed demus aduersarijs hanc differentiam, penè illam non potest voluntas libera constitui, neque habere dominium in hoc, quod est non exigere requisita ad operandum, quia hoc non est aliquid agere, & conuenit illi necessariò per suam entitatem, non illud exercet in acquisitione illorum quæ requiruntur ad operandum, quia absque vlla libertate illius illi contingunt, & liberaliter à Deo conferuntur respectu bonorum actuum, & respectu aliorum ex concursu naturalium causarum propositione obiectorum, & Dæmonis suggestione contingunt: ergo si iam supositis requisitis ad agendum non habeat aliquod dominium suarum actionum causa libera, quo careat necessaria, non possunt differre, nec vna libera, & alia necessaria dici poterit.

10 Neque ad libertatem sufficit indifferentia rationis scilicet iudicij, quo obiectum indifferenter repræsentetur, si aliunde voluntas determinatur ab alio principio ad aliquem actum circa obiectum indifferenter positum, quia si posito iudicio indifferenti Deus decernat independenter à libertate voluntatis concurrere ad aliquem actum voluntas non poterit non concurrere, neque absolutè indifferentiam habebit, aliàs posita vnione hypostatica posset natura libera manere ad actus prauos. Dicunt cum vnione hypostatica non componi iudicium practicum indifferens ad mendacium. Contrà ideo cum vnione hypostatica non conponitur iudicium indifferens ad mendacium, quia vnio hypostatica incompossibilis est cum mendacio: ergo cum principio determinato ad amorem non est compossibilis negatio amoris, neque actus odij: ergo cum hoc principio compossibile non est iudicium indifferens ad odium, neque ad negationem amoris. Vrgeo: posita indifferentia ex parte intellectus, si Deus decernat non concurrere cum voluntate ad amandum, nullam libertatem habebit ad amorem, vt per se notum est, implicat enim actus amoris Deo non concurrente, & voluntas nequit esse libera ad actum pro illo statu, in quo implicat. Ex hoc infero posito decreto Dei concurrendi independenter à voluntate ad actum amoris voluntatem non esse liberam ad odium, quia posito hoc decreto determinato ad amorem, non potest Deus habere decretum adhuc indifferens ad odium, quia non possunt componi adhuc per diuinam potentiam decretum determinatum Dei ad amorem, & decretum indifferens ad odium, determinatio enim ad vnam partem tollit indifferentiam ad oppositam, infero similiter non posse voluntatem esse liberam ad negationem amoris, posito decreto Dei ad amorem, quia sicut esse nequit amor cum negatione decreti concurrendi ad amorem, ita non potest esse negatio amoris cum positione decreti concurrendi ad amorem: ergo sicut negatio decreti ad amorem, seu decretum non concurrendi ad amorem destruxit libertatem amoris, ita decretum determinatum ad amorem independens à voluntate destruet libertatem ad negationem amoris.

11 Confirmatur: Hæretici huius temporis, qui voluntati libertatem negant, illi concedunt iudicium indifferens, & dicunt ita per motionem Dei determinari vt necessariò & absque vlla libertate consentiat, quod si vera esset expositio adducta, hæretici in re libertatem concederent, licèt verbis illam negarent, & eorum loquutio, & non sententia damnaretur à Patribus, vt in simili fecit Augustinus lib. 5. de ciuit. cap. 1. vbi contra eos qui factum inducebant sic habet: *Quæ si propterea quispiam fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem fati nomine appellat sententiam teneat, linguam corrigat*: ergo simili modo Concilium Tridentinum contra modum loquendi Caluini, & aliorum hæreticorum, deberet agere, non contra illorum sententiam, quia si in re libertas nihil aliud esset quàm iudicium indifferens & omnis actus qui à voluntate tali iudicio præuenta procederet, liber euaderet, etiàsi aliunde antecedenter esset determinatus, hæretici, qui dicebant actus nostros prouenire à iudicio indifferenti, etiamsi dicerent esse necessarios, quia motione Dei erant prædeterminati libertatem in re secundùm hunc dicendi modũ concedebant, quia indifferentiam ex parte obiecti admittebant, & licet nomen definiti negabant, rei definitionem concedebant iuxta sententiam horum dictorum eodem modo, ac si dicerent Christum esse animal rationale, & non esse hominem, ideóque ad meliorem loquendi modum trahendi essent in eadem sententia perseuerantes.

12 Hæreticos concedere indifferentiam ex parte obiecti, hoc est, iudicium indifferens, probatur; quia Lutherus, Caluinus, Melanchton, & Kemnitius, vt probent hominem scire bonum, & velle, sed explere non posse, ideóque necessariò peccare adducunt pro se testimonia ad Romanos 7. quibus Paulus expresè tradit cognitionem, & volitionem boni, scilicet illud: *Peccatum non cognoui, nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces.* Et rursus: *Scio quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato.* Et iterum: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*: Insuper: *velle mihi adiacet, perficere non inuenio.* Ex quibus testimoniis pessimè inferunt impossibilitatem vitandi peccata, rectè tamen fatentur, cognitionem boni & mali. Legantur quæ refert Bellarminus toto lib. 5. de amissione gratiæ, & statu peccati, præsertim cap. 4. notentúrque obiectiones hæreticorum, quas refert cap. 10. 11. & 12.

13 Do hæreticos non concedere iudicium indifferens, & probo auctoritate Patrum hoc non sufficere ad indifferentiam constituendam. Sancti Patres, qui toti in conciliandã efficacia gratiæ, & infallibilitate prædestinationis cum libero arbitrio, nunquam probarunt hoc illæsum permanere suppositã prædestinatione, & efficaciã gratiæ, quia manebat iudicium indifferens proponens voluntati bonũ, & malum: ergo sensère hoc iudicium non sufficere ad libertatem constituendam, si aliunde voluntas aliquo præueniebatur ex se necessario actum inferente, si enim iudicium indifferens ita voluntatem liberam constitueret, vt illo permanente non posset voluntas non liberè operati quamtumvis aliunde determinata, quorsum tam prolixa disputatio de concordia gratiæ, & diuinæ prædestinationis cum libero arbitrio constitueretur à Patribus, qui possent per simplicem iudicij indifferentis propositionem rem totam dirimere,

14 Ex his faciliùs refutabitur modus alius dicendi, voluntatem ex natura indeterminata esse liberam, & ita liberum esse quidquid ab illa oritur, quod absurdissimum est, aliàs omnes actus, quos primò primos vocamus à voluntate prouenientes liberi essent, & peccaminosi, si obiecta turpia haberent, quod falsum est. Deinde inter gratiam præuenientem, quam Deus in nobis operatur, annumerant Theologi motum voluntatis, qui à nostra libertate nequit dependere, absurdissimum enim esset asserere gratiam præuenientem à nostra libertate procedere.

Punctum III.

Per ordinem ad quam potentiam definiatur libertas.

1 Definitur libertas creata per ordinem ad potentiam & internam vim, quæ potentia debet esse actiua; non enim per ordinem ad passionem rectè definitur libertas, neque principium purè passiuum liberum esse potest. Hæc conclusio est communis inter Scholasticos, & illam tradunt Soar. tom. 2 Metaph. disp. 19. sect. 2. n. 21. & Hurtad. disp. 15. sect. 1. Probat Soar. in hunc modum. Passio vt passio non potest esse libera patienti, sed tantùm quatenus est actio, & dicit ordinem ad agens vt agens est: ergo libertas non per ordinem ad potentiam passiuam, sed per respectum ad actiuam sumenda est. Antecedens probat, quia actio si sit circa subiectum de quo modò est sermo, necessariò infert passionem, & passio non infert actionem, neque esse potest nisi quatenus per actionem infertur: ergo tota libertas consistit formaliter in actione, & nequit consistere in passione: ergo libertas per ordinem ad potentiam actiuam definienda est, & per ordinem ad passiuam nequit explicari.

2 Hæc ratio forsan quidquã rei inuoluit, nihilominus, vt iacet, firma non apparet, totũ enim illius robur situm est in eo, quod actio inferat passionẽ, & non inferatur ex illa, & è contra, quod passio non inferat actionẽ, sed ex illa inferatur, quod facilè quisq; negabit, cùm actio circa subiectum, de qua agit Soar. identificetur cum passione & inter ea, quæ omnino sunt idem, non potest esse illatio realis, nequevnũ ab alio procedere cùm non sit vnũ neq; aliud. Secundò, actionem eductiuã adhuc formaliter multi à passione non distinguunt: ergo adhuc per intellectũ dici nequit passionem inferri ex actione eductiua, & non è contra.

Tandem differentia inter actionem,& passionẽ non sumitur præcisè ex entitate actionis, & passionis, quæ est vna insectilis, sed ex extremo seu principio connotato,per ordinem enim ad principium effectiuũ entitas,quæ in se est actio,& passio denominatur formaliter, & eadem per ordinem ad principiũ passiuum passio dicitur:ergo differentia influendi inter efficiens & passiuum non sumẽda est ex entitate influxus, seu actus secundi secũdùm se,sed etiam ex eiusdem principiis: ergo non probandum est efficiens esse liberum, & non passum præcisè ex actu secundo, sed ex isto,& ex diuersitate principiorum in actu primo.

3 Eamdem conclusionẽ probat Hurtad.quia passum ita patiturvt si agens velit operari,non possit non pati,& si agẽs nonvelit operari,non possit pati:ergo tota indifferẽtia consistit in actione,& non in passione. Quod si passum possit resistere actioni,hæc resistentia fiet medio aliquo superaddito, respectu cuius habebit rationem agentis:si verò resistentiã exhibeat passum per suãmet entitatem,non poterit illam non exhibere,ac proinde non erit libera. Non nimis premit hæc ratio,vix enim aliquid vltra conclusionẽ continet,& ad quã responderet;qui oppositã defendendam susciperet negando antecedens vniuersaliter de omni passo prolatum,& asserendo posse dari passum,quod cùm vellet pateretur,& non pateretur,& per passionẽ liberè suam indifferentiã determinaret ad patiendum & non patiendum.

4 Probanda est conclusio ex Trid.sess.6. can.4.vbi definitur,nostrum liberũ arbitrium non se habere vt inanime instrumẽtum merè passiuè in actibus supernaturalibus,quod infert Conciliũ ex eo quod liberè ad illos concurrat:ergo sentit Conc.libertatem non posse in passione cõstitui.Vim huius illationis agnouit Arriaga disp.8. sect.1. non tamen conclusioni acquiescit,qui putat difficilè ratione illius inueniri & oppositam efficaciter probari,quapropter asserit duplicem passionẽ posse reperiri ex parte subiecti vnã quæ communiter assignatur in materia respectu formarum materialiũ, quæ causalitas dicitur, media qua materia causat formas in genere causæ materialis.Aliã verò reperiri,quæ cõstituitur in materia ab aliquibus negantibusmateriã esse veram causam respectu formarum, quam opinionem docuit Lessius à me relatus & impugnatus lib 2. Physicor.

5 His positis; docet posse constitui libertatẽ per ordinem ad passionem,quæ verè sit causalitas respectu formæ qualis est quæ cõmuniter ab omnibus assignatur,nonverò per ordinem ad passionẽ,quam materiæ primæ tribuunt, qui illi denegant verũ influxum causæ materialis,neq; per ordinẽ ad passionẽ,quam illi respectu rationalis animi tribuimus, qui in nullo genere causæ ab illo dependet, quia hæ tantùm passiones mediis quibus forma non dependet à subiecto tanquã à vera causa materiali impropriæ sunt,respectu quarum liberum arbitrium se habet velut inanime quoddam instrumentum,& de his tantùm Concilium est intelligendum;non verò de passione propria,quam communiter Doctores respectu formarum materiæ assignant.

6 Hæc doctrina maximoperè mihi displicet,ægrè enim & & ni fallor,absurdè Concilium explicat, ex illa enim infertur nihil contra Concilium asserturum, qui modò defenderet animum concurrere tantùm ad opera supernaturalia in genere causæ materialis per passionem,quam tota Schola cognouit, illa enim passio quæ non est causalitas, quam ex Lessio adducit Arriaga, vix lucem vidit, neque de illa mentionem hucvsque Scholastici fecerunt,hoc fatetur Arriaga.Ego id sanè concedere non auderem, quia Concilium definit animum tantùm passiuè, quod intelligi debet de passione, quam tota Schola talem appellat, non de illa quam vnus,vel alter denuò inuenit,& tempore Concilij forsan nullus agnouerat;quæ sanè passio non est, sicuti neque receptio animi rationalis in materia, quam absque vllo fundamento passionem appellat Arriaga,cùm tantùm sit informatio,seu vnio formæ ad subiectum.

Dicendum ergo est per ordinem ad passionem non posse libertatem in actu primo explicari, neque per passionem in genere causæ materialis in actu secundo constitui.Ratio est,quia causa materialis determinatur ab efficiente,& efficiens determinat materialem. Vnde determinatio numquam oritur à causa materiali,quapropter non potest illi tribui libertas in actu secundo, quæ propria est principij determinantis talem actum secundum,ac proinde neq; in actu primo,quia actus primus ordinatur ad secundum.

7 Dices nullam esse rationem,propter quam dicatur causam efficientem determinare causam materialem, & materialem non determinare efficientem.Respondeo,rationem esse diuersum modum respiciendi actionem identificatam cum passione, principium effectiuum, & causam materialem:illud enim respicit tanquam id, à quo exit, & hanc tanquam id, in quod tendit, & in quo recipitur; & sicut prius concipitur ex modo concipiendi exire, quàm recipi seu peruenire ad id in quod tenditur,ita priùs concipitur agens determinare materiã, quàm materia determinare agens, quæ conceptio licèt tantùm sit ex parte actus,quatenus præscindit exitum ab agenti, & accessum, ad terminum aliquid importat ex parte obiecti, ratione cuius eadem entitas, quæ est actio & passio diuerso modo respiciat principium effectiuum,& causam materialem.

Deinde eamdem conclusionem probo à paritate aliarum 8
potentiarum, quæ in se sunt necessariæ, possunt tamen dici secudùm suas operationes, liberæ libertate deriuata à voluntate, quarum nulla indiget imperio voluntatis ad causandum in genere causæ materialis, seu ad patiendum, neque secundùm hanc rationem voluntati subditur, subduntur autem plurimæ ad efficiendum, vt constat in potentia loco motiua, & productiua impulsus subiectis in homine illius imperio(nõ loquor de imperio propriè dicto quod cõsistat in intimatione præcepti)quæ determinatur, ad agendum,nulla autem potest detetminari ad patiendum à voluntate, sed tantùm ab agente: ergo sicut in potentiis externis libertas deriuata non potest consistere in passione, sed tantùm in actione, ita in volitiua potentia propria libertas in actione, & non in passione consistit.

Obiicit Arriaga, Effectus dependens à causa efficiente 9
& materialis,æquè potest impediri ex defectu causę materialis, ac ex defectu causæ efficientis: ergo eodem modo est necessaria ad illius existentiam determinatio causæ materialis, ac efficientis: ergo sicut efficiens potest constitui libera per suam determinationem efficientiam videlicet, ita materialis per suam determinationem, nempe passionem ? quia sicut efficiens est indifferens ad actionem, & negationem illius? ita potest concipi materialis indifferens ad passionem,& negationem illius: sicut enim actio dependet ab agente, ita passio à causa materiali. Respondeo ad effectum requiri determinationem omnium causarum, diuerso tamen modo, quia determinatio efficientis in causa, quæ libera dicitur, oritur ab ipso efficienti, in nulla verò causa materiali determinatio materiæ tribuitur ipsi materiæ,ac proinde nunquã potest causæ materiali tribui libertas,hæc enim est vera causalis,saltem in sensu formali,quia principiũ effectiuũ agit,causa materialis patitur, hæc autẽ adhuc in sensu formali est falsa, quia principium passiuum patitur,effectiuum agit, semper enim priùs concipitur agi, quã pati,& actio potest separari à passione in actione creatiua,in nulla autẽ passione passio potest ab actione separari.

Statuimus libertatem definiri per potentiam actiuam, 10
definiendum est modò quæ sit hæc actiua potentia, quæ formaliter libera dicitur, vel per quam homo formaliter liber constituitur. Nos qui potentias superadditas animo denegamus, non possumus potẽtiam hanc liberam ab ipso animo distinguere, verumtamen eadem nos vrget difficultas, ac si illas superadditas concederemus, tenemur enim assignare actus, in ordine ad quos animus potentia libera dicitur, & secundum quam rationem formalem illi conueniat ratio principij liberi, quapropter eodem modo in præsenti quæstione philosophamur, ac si potentias superadditas tribueremus animo rationali. Nullam potentiam, materialem esse formaliter liberam admittunt omnes, quia libertas est prõpria rationalis substantiæ illi quatenus rationali competens, cùm vero potentiæ animi rationalis vt rationalis, spirituales sint, libertatem in potentia spirituali constituendam esse omnes Doctores, & disputant cui ex potentiis spiritualibus primò & per se conueniat libertas, in qua vix vel leue dissidium est.

Durand. in 1.dist.24.q.3.asseruit libertatem primariò in- 11
tellectui, & voluntati competere, & principaliùs intellectui,quàm voluntati, quia intellectus, primariò & principaliùs est rationalis,& libertas prædicatum rationalis,cõsequitur.Libertatem tantùm voluntati primariò cõpetere est iam in scholis omnibus compertũ,quod docuit Angel. Doct.1.p q.83.art.3.& 1.2.q.23.art.1. & in 2.dist.24.q.1.quem sequuntur Thomistæ, Caietan. Capr. Conr.locis citatis. Idem tenet Scot.distinct.25. cum Ricard. in 2.distinct.24. & Henr. quodlib.1. quæst.16. quibus recentiores auctores vnanimes assentiuntur. Ratio à priori est, quia intellectus

ex

ex natura sua determinatus est ad assentiendum vero, & dissentiendum falso, neque potest vero non assentiri, neque dissensum à falso cohibere si vt alia appareant neque assentire, neque dissentire poterit: ergo intellectus nunquam est formaliter liber ad proprium actum, neque huic primariò libertas competere potest. Probo consequentiã, & rationem confirmo: si in aliquo casu intellectus esset liber, maximè quando obiectum non apparet euidenter verum, neque euidenter falsum, sed pro vtraque parte probabiles rationes occurrunt vt intellectus ex vi harum assentiat, & ex vi illarum dissentiat: sed tunc illa indifferentia auferenda est per actum voluntatis, quo voluntas imperet assensum, potiùs quàm dissensum: ergo neque in hoc casu libertas competit intellectui. Minorem probat manifesta experientia, quâ compertum est voluntatem in his casibus intellectum in alteram partem determinare, & hac ratione ad actum fidei, cuius obiectum euidens non est pium voluntatis affectum Theologi requirunt & ad opinandũ piam affectionẽ plurimùm conducere dicimus.

13 Ratio huius à priori posita hæc est; tota obiecti indifferentia, vt possit esse actus assensus, vel dissensus circa illud, oritur ex imperfecta applicatione ipsius obiecti & ex obscuritate, qua obiicitur intellectui non vt in se est, non ex ipsa obiecti natura, quæ in se & ratione sui indifferens non est, si clarè obiiciatur ad terminandum assensum, vel dissensum, sed necessariò in determinatum actum inclinat, & ita respectu intellectus diuini, cui non potest confusè obiici, nunquam potest hanc indifferentiam habere, neque intellectus diuinus aliquando indifferens est ad assentiendum, vel dissentiendum; si enim obiectum existat necessariò terminat assensum intellectus, diuini, si verò non existat, ad illud dissensus diuinæ mentis necessariò terminatur. Ex quo infertur, non posse indifferentiam propriã, & per se in intellectum refundere, quia hæc illi non accrescit ex proprio obiecto, sed ex imperfecto modo, quo illi obiicitur, & priùs arguit imperfectionem intellectus, quàm perfectionem aliquam: ex imperfectione verò potentiæ non potest libertas, quæ maxima perfectio est, illi adiungi, sed sicut tota indifferentia intellectus ad assentiendum seu non assentiendum, vel dissentiendum illi ab extrinseco contingit, ita ab extrinseco, hoc est, à potentia, cui per se indifferentia competit, scilicet voluntate determinanda est.

14 Confirmatur conclusio, & vrgetur ratio: Obiectum voluntatis ex sua natura tale est, vt in se habeat rationes permixtas, quibus trahat ad amorem, retrahátque ab odio & quibus trahat ad odium, & retrahat ab amore, quia habet ens creatum rationem boni, & mali admixtam, & postquam voluntati per cognitionem etiam comprehensiuam illi fuerit propositum, rationem motiuam inuenit in illo ad amorem, & odium, & ad vtriusque actus negationem. Intellectus autem nunquam in obiecto proprio reperire potest motiuum ad assentiendum, vel dissentiendum, seu omittendum actum, ad quem habet sufficiens motiuum, quia obiectum vel existit, vel non existit: si existit, ex se necessariò terminat assensum; si non existit, est determinatum ex se ad determinandum dissensum, neque aliter, nisi ex errore, aut deceptione contingere potest: ergo obiectum voluntatis ex natura sua indifferens respectu voluntatis adhuc diuinæ potest terminare complacentiam, vel displicentiam sui, & obiectum intellectus ex se est determinatum ad assensum, vel dissensum, & tantùm illi per accidens potest conuenire indifferentia ad actus respectu intellectus creati, cui imperfectè propositum sit, & aliter ac est, non verò respectu intellectus diuini: ergo obiectum voluntaris quasi ex propriis meritis indifferentiam refundit in suam potentiam, quam illi determinandam relinquit, & obiectum intellectus hunc addicit ad actum determinatum, quem per se loquendo non potest intellectus vitare, sed tantùm aliquando per accidens ex imperfecta applicatione obiecti.

15 Confirmatur eadem conclusio. Omnis actus liber debet esse voluntarius, quia debet nasci à principio non se determinante per modum naturæ, sed cum indifferentia, & ab intrinseco, & sponte sua: sed tantùm actus potentiæ est voluntarius: ergo tantùm actus huius potentiæ est formaliter liber. Vltimò conclusionem hanc confirmat vox cunctorum hominum à minimo infante vsque ad iam ætatis caducæ senem, & à rusticissimo baiulo vsque ad peritissimum iurisconsultum, à quibus si petas cur rem hanc faciant, cùm possent oppositum præstare, vno ore respondent omnes, quia volo: ergo sentiunt omnes libertatem, & indifferentiam primariò, & per se actui voluntatis, & non alij potentiæ competere. Circa naturam liberæ potentiæ restat modò explicandum, quæ sint illa requisita: quibus positis voluntas potest operari, & non operari, seu quæ requirantur, vt voluntas hanc habeat indifferentiam, & potestatem se determinandi, quod punctis sequentibus explicabo.

Punctum IV.

In quo consistat ratio formalis libertatis in actu primo, & quid sit liberum arbitrium.

DIxi potentiam volitiuam esse formaliter liberam, & non aliam, & explicui rationem essentialem principij liberi, est modo examinandum: An libertas conueniat voluntati per suammet entitatem, ita vt per se ipsam sit formaliter in actu primo libera, an verò aliquid superadditum voluntati importet libertas in actu primo: quâ quæstione explicata, alia facilè soluetur. In quonam consistat essentia liberi arbitrij. An dicat potẽtiam, vel actũ, & an dicat potentiam ab intellectu, & voluntate distinctam. 1

Alens. 2. q. 72. membro 2. art 1. §. 3. docuit liberum arbitrium, esse potentiam quamdam motricem ab intellectu, & voluntate distinctam. Alij apud Soar disput. 19. sect. 5. num. 4. liberum arbitrium constituebant in quodam actu, vel habitu, vel in potentia provt aliquo actu affecta. Dicam quid sit, per quod voluntas in actu primo libera constituatur, & postea quid sit liberum arbitrium facilè definiam. 2

Hurtadus disp. 15. sect. 3. docet, libertatem esse idem cum voluntate, cognitionémque obiecti & alia extrinseca requisita esse connotata libertatis, non tamen esse de cõstitutione formali illius. Displicet mihi Hurtadi sententia, quam sic impugno: libertas in actu primo non distinguitur à voluntate: ergo non potest separari ab illa: ergo quomodocumque consideretur voluntas semper est libera & in actu primo ad liberè operandum: ergo quantumuis careat cognitione erit libera ad actum, & culpæ illi dabitur omissio illius, quod absurdissimum est, quia qui inuincibiliter ignorat præceptum, non dicitur liber ad illud adimplendum, & qui non cognoscit obiecti bonitatem liber non est ad illud amandum. Respondendum est in doctrina Hurtadi voluntati tunc deficere connotata libertatis, non tamen rationem formalem illius. Mirandum sanè doctrinam Hurtadi feduli connotatorum impugnatoris indigere connotatorum auxilio, cogíque ex illis solutionem petere. Illa sæpe cum Hurtado impugnaui, modò contra eumdem Hurtadum eadem impugno more solito. Hæc connotata vel pertinent ad rationem formalem libertatis, vel hæc adæquatè in voluntate consistit: si non pertinent, sed tota formalis ratio libertatis est adæquatè in voluntate constituta, quotiescumque subsistit voluntas subsistit tota ratio formalis constitutiua libertatis, & voluntatis liberæ: ergo permanet formaliter libera voluntas, quia posita ratione formali, & subiecto capaci non potest non poni effectus formalis præcipuè si subiecto per suam entitatem conueniat. 3

Dicendum est libertatem in actu primo dicere entitatem potentiæ, quæ libera denominatur, scilicet voluntatem cum omnibus aliis positiuè, & negatiuè prærequisitis ad actum secundum exercendum absque illa determinatione ad illum ex parte principij. Inter positiuè requisita præcipuè numeratur obiecti cognitio ex vi cuius voluntas possit ita tendere ad illud per hunc actum, vt possit per alium oppositum tendere in idem obiectum, vel saltem non tendere in illud. Hac ratione communis sententia libertatem formalem voluntatis constituit in duplici cognitione, qua obiectum bonum & malum repræsentatur & ex vtraque parte voluntas vocata potest cui maluerit annuere, & indifferens manet ad vtramque cum virtute intrinseca se determinandi. Requiritur etiam positiuè ad rationem constitutiuam libertatis habitus infusus, vel saltem omnipotentia parata ad supplendum illius influxum, si actus producendus sit supernaturalis, & non possit sine habitu, aut auxilio extrinseco supplẽte vices habitus produci à potentia naturali scilicet voluntate. Requiritur 4

eodem modo decretum Dei, quo decernat concurrere cum causa secunda, ex vi cuius ita assistat omnipotentia causæ secundæ, vt nũquam ex defectu causæ primæ effectus deficiat. Ratio est facilis. Causa secunda non potest operari nisi adiuta à prima & effectus à causa secunda productus dependet etiam à prima liberè concurrente ad illum: ergo supponit actum diuinæ voluntatis, quo velit ad illum concurrere, quia omnis effectus liberè à Deo dependens debet supponere actum liberum Dei, neque aliâ ratione potest dici liber respectu Dei, nisi quia dependet à decreto libero Dei, cùm ipse per se, & formaliter non sit quo voluntas diuina libera constituatur, sicuti constituitur voluntas creata, quia huius est formalis volitio, non voluntatis diuinæ à qua dependet, non tanquam actus à potentia, sed tanquam effectus à causa. Tandem requiritur ad rationem constitutiuam libertatis, quidquid ita influit in actum, vt actus esse non possit quin ab illo dependeat. Ratio est quia libertas dicit potentiam absolutè, & adæquatè expeditam ad efficiendum actum, & nequit esse potentia expedita ad actum, quando non est cum omnibus necessariò ad illum ex parte antecedentis, seu actus primi requisitis, seu quando abest aliquid, sine quo effectus esse non potest.

5 Requiritur negatiuè ad libertatem negatio totius principij immediatè influentis in actum ex natura sua intrinsecè connexi cum tali actu, ita vt in sensu composito coniungi nequeat cum negatione actus. Hanc conclasionem vniuersaliter intelligo de omni principio ita connexo cum effectu, siue intrinsece inhærente voluntati, siue tantùm extrinsecè sicuti decretum Dei extrinsecè assistit, & ita intellectam sic probo. Potentia libera est illa, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari, sed posito aliquo principio necessariò cõnexo cum effectu non potest operari, & non operari: ergo non est libera. Minorem probo: principium illud non potest componi cum negatione operationis: ergo illo posito non potest esse negatio operationis: ergo non potest voluntas non operari, seu ab operatione desistere, quod est idem ac ponere negationem operationis. Confirmatur: tale principium inducit necessariò existentiam actus: ergo reddit impossibilem negationem illius: ergo destruit indifferentiam requisitam ad actum, & ad negationem illius: ergo destruit principium liberum: ergo vt hoc subsistat requiritur negatio talis principij.

6 Respondent aliqui doctrinam hanc veram esse de principio intrinsecè inhærente voluntati, non verò de principio extrinseco ipsi voluntati, quia principium voluntatis extrinsecum intrinsecè illam eodem modo relinquit: ergo si antea erat libera, illo posito libera permanebit. Ratio à me facta eodem modo probat de principio intrinseco, & extrinseco, & disparitas assignata nullius est momenti, vt probabo, quapropter eidem insisto conclusioni. Disparitatem esse nullam sic probo. Voluntas eodem modo potest cogi ad actum, & negationem illius per principium extrinsecum, & intrinsecum: ergo nulla est disparitas. Antecedens probatur: Voluntas eodem modo intrinsecè existens potest esse libera, & non libera ad actum, quia si positâ voluntate cum duplici cognitione circa aliquod obiectum, & omnibus ex parte voluntatis, & causæ creatæ ad actum requisitis, si Deus suam omnipotentiam applicet ad concurrendum cum voluntate, voluntas erit libera, & si omnipotentiam non applicet, sed decernat non concurrere cum voluntate antecedenter ad omnem determinationem voluntatis præuisam, voluntas non erit libera, etiam si omnia intrinsecè inhærentia voluntati permaneant eodem modo: ergo voluntas eodem modo intrinsecè se habens potest esse libera, & non libera ex positione, vel ablatione alicuius extrinseci: ergo malè infertur, manet eodem modo intrinsecè: ergo manet cum eadem libertate, cùm hæc ex extrinseco possit deficere, vel accrescere intrinseco supposito. Deinde sequeretur ex hac doctrina Deum non posse cogere voluntatem ad eliciendum actum ad quem ex se erat indifferens sine introductione alicuius intrinseci voluntati antecedentis actum, ex vi cuius libertatem amitteret voluntas, quod falsum est, quia quocumque principio posito ex natura sua libera potest Deus ita cum illo concurrere ad actum positiuum vt nullo modo tale principium valeat concursui resistere, neque illum non elicere, sed necessariò illum debeat exhibere, & potest, vt suprà dicebam, concursum causæ primæ denegare, ita vt voluntas nullo modo possit in actum secundum prosilire.

Alij duplex principium distinguunt respectu eiusdem actus: aliud per se requisitum ad talem actũ sine quo actus esse non potest: aliud non per se requisitum, sed, ita influens in actum, vt illo non influente, actus eodem modo posset euadere: illius primi negationem ad libertatem requiri fatentur non verò secundi, quod putant rectè posse cum libertate componi. Hæc differentia nonnullum videtur habere fundamentũ in definitione libertatis: *Principium quod positis omnibus requisitis ad operandum, potest operari & non operari*: ergo ad rationem liberi tantùm requiritur vt illa, quæ requiruntur ad effectum possint componi cum actu & negatione illius: ergo non erit contra rationem liberi, vt aliquod principium per se non requisitum ad effectum componi nequeat cum negatione actus. 7

Standum est dictis, & dicendum requiri ad libertatem negationem totius principij influentis in actum, siue talis actus illud principium per se requirat, siue posset sisti independenter, si tale principium abesset, dum enim tale principium in actum influit, non potest talis actus liber euadere propter rationem dictam, tunc enim ille actus ita producitur, vt non possit tali principio posito non produci: ergo non producitur liberè, neque voluntas cum tali principio fuit indifferens ad producendum & non producendum actum, sed necessariò illum producere fuit coacta. Ad fundamentum desumptum ex definitione principij liberi respondeo per illam particulam *positis omnibus requisitis*, debere intelligi omnia, quæ de facto concurrunt per modum actus primi, quia in quolibet illorum eamdem determinationem habet actus secundus tanquam in causa, quam haberet si non posset ab illo non produci. Alij respondent hæc decreta, seu principia connexa cum actu secundo posse componi cum libertate, quia ponuntur ex præuisione eiusdem actus secundi sub conditione liberi præuisi: hanc solutionem impugnaui Controu. 9. Punct. 4. n. 9. vbi probo actum imperantem ex se efficacem libertatem adimere imperato. 8

Dixi requiri negationem principij, seu decreti per se determinati ad actum immediatè in illum influentis, quia si decretum hoc immediatè non influat in actum, sed mediis aliis principiis spectanda est natura horum principiorum; quod si hæc ex natura sua sint connexa cum actu, ita vt non possint componi cum negatione illius, ex vi horum principiorum determinatur libertas in actu primo ad actum, & hic necessarius euadet: quod si decretum hoc tantùm influat in actum mediis aliis principis, quæ ex natura sua possint componi cum actu & negatione illius, ratio est longè diuersa, & videtur actum liberum relinquere, quia actus procedit à principiis proximis ex se indifferentibus, quæ rectè cum libertate componuntur, & decretum illud tantùm est connexum cum actu mediis principiis, & eatenus infert actum, quatenus illam inferunt principia immediata, neque aliam inducit necessitatem actus, quàm illam inducunt principia immediata, cùm autem principia non sint antecedenter connexa cum actu, neque inducant necessitatem antecedentem illius, sed tantùm consequentem cum libertate compossibilem, eamdem & non aliam infert decretum. 9

Requiritur insuper ad libertatem in actu primo respectu actus secundi negatio impedimenti, seu formæ incompossibilis cum actu secundo inauferibilis per illum. Ratio est manifesta. Potentia non potest componere actum secundum cum impedimento: ergo si per actum secundum non potest illud auferre, non poterit exercere ipsum actum secundum, donec illud impedimentum supponatur aliunde ablatum. Ex quo inferas hæc impedimenta inauferibilia non tantùm opponi cum formis incompossibilibus per modũ incompossibilitatis formalis, sed tanquam quid destruens actum primum ad talem formam, seu in quo formaliter consistit non esse actus primi ad illam. Negatio impedimenti auferibilis per actum secundum non requiritur ex parte actus primi ad illum, quia cùm hæc per ipsum actum secundum poni possit, non supponitur aliunde posita. Hac ratione non supponitur negatio frigoris in subiecto ad introductionem caloris, quia per ipsam introductionem potest poni hæc negatio vtriusque impedimenti; exemplum accipe in motu localis vt ego ex hoc loco Ecclesiã petam linea rectâ est duplex impedimentum: aër occupans spatium intermedium, quo non amoto non potero illius spatium occupare, neque 10

ad

ad Ecclesiam peruenire : & murus interpositus:quo etiam non amoto , vel disrupto impossibilis sit aditus lineâ rectâ ad Ecclesiam.His positis impedimentis, vt ego liberè motum exerceam requisitum, vt ad Ecclesiam perueniam,non necessum est supponi ablatum impedimentum aëris, quod per motum auferre possum , est tamen necessum supponi ablatum muri impedimentum, quod ego per motum auferre nequeo Hanc doctrinam apprimè nota, quâ facilè explicatur quomodo vnio hypostatica constituat Christum impeccabilem,quod non præstat gratia habitualis.

11 Ex his inferes libertatem voluntatis dicere pro formali suammet entitatem potentiæ , & simul entitates alias intrinsecas voluntati , & omnino inhærentes videlicet habitum respectu actus, qui ab illo est producendus : deinde aliud extrinsecum decretum, quo Deus suam omnipotentiam applicat, vt præstò adsit ad occurrendum per modum causæ primæ,& sæpè decretum aliud, quo Deus suam omnipotentiam parat ad concurrendum loco habitus ad actum supernaturalem cum homine peccatore hoc habitu carente. Ex his omnibus libertas consurgit , quâ potentia volitiua libera constituitur , quia ex omnibus principiis indifferentibus ad actum, & ad negationem illius tantùm potentia volitiua est quæ vim habet ad illorum indifferentiam determinandam , in qua determinatione consistit actus secundus libertatis in ordine ad quem illius potentia,scilicet voluntas, libera dicitur per suammet entitatem, & per alia comprincipia, reliquasque circunstantias,quæ ex parte actus primi ad actum secundum libertatis supponuntur.

12 Ex his facile erit quid sit liberum arbitrium definire,& non difficile sententiæ omnes suprà relatæ in concordiam redigi poterunt. Si enim nomine liberi arbitrij intelligatur potentia illa quæ liberè operatur, & formaliter libera constituitur potens se determinare , hæc tantùm est voluntas : si autem nomine liberi arbitrij intelligatur non solùm potentia,quæ libera constituitur,sed connotans illa, per quæ proximè libera constituitur liberum arbitrium erit voluntas connotans habitum requisitum ad actum, & actus intellectus quibus obiectum repræsentatur indifferens ad amorem , & odium , vel saltem ad negationem amoris,& decretum applicatiuum omnipotentiæ.Tandem si nomine liberi arbitrij intelligatur principium liberum, vt formaliter liberum, & proximè in actu primo constitutum in esse liberi , liberum arbitrium non solùm dicit potentiam volitiuam , sed habitum respectu actus , qui nequit fieri sine illo , & actus intellectus , & omnia illa, quibus formaliter constituitur libertas. Secundùm has acceptiones liberi arbitrij facile est in concordiam redigere omnes opiniones suprà relatas , & illarum quamlibet in bonum sensum explicare. Si quæras , quæ harum acceptio nunc aliis sit præferenda,& quid sonet hæc vox: *liberum arbitrium* ? Respondeo , quæstionem esse purè de nomine , in qua parum refert hoc vel illo modo loqui, omnes enim acceptiones iuxta communem loquendi modum receptæ sunt , sæpè enim dicitur liberum arbitrium esse homini innatum , & propriam passionem illius , & tunc nomine liberi arbitrij tantùm intelligimus potentiam volitiuam,& non omnia requisita ad libertatem,quia decretum applicatiuum omnipotentiæ non est passio hominis. Aliquando etiam dicimus hominem ebrium vel nimis iracundum libero arbitrio carere , & tunc nomine liberi arbitrij libertatem intelligimus. Frequenter etiam dicimus amentes carere libero arbitrio,quod non dicimus eodem modo de dormientibus, & tunc liberum arbitrium significat potentiam volitiuam connotantem omnia requisita ad libertatem proximè & naturaliter possibilia.

PVNCTVM V.

An deficiente libertate in causa prima necessariò deficeret in secunda.

1 CONtradictoria docuisse Philosophos asserêtes Deum operari ex necessitate naturæ , & causam secundam liberè operari docuit Scotus , qui constanter defendit deficiente libertate in causa prima, inferri per locum intrinsecum causam secundam non posse liberè operari.Ita tenet in 1.distinct.1. quæstione 1. distinct.9. quæstione 4. dist.38. ad 1. & in 1. distinct.1. quæst.3. Scotum sequuntur illius sectatores, teste Corduba in 1. lib. quæst.55. dub.9. Oppositam sententiam defendunt plures Thomistæ , præcipuè ex vetustioribus , qui affirmant non inferri per locum intrinsecum causam secundam necessariò operari , ex eo quod prima absque libertate operetur, quia potest effectus procedere à duplici causa, ab vna necessariò , & liberè ab alia:ita tenent Caietan.1.p.q.14 art.13.& q.19.art.8.& Ferr. 1.contra Gentes,c.67.Capr.in 1.dist.38.qui sententiæ huius patronum aduocant D.Thom. eo quod docuerit à scientia necessaria Dei effectus contingentes prodire , quia illius influxus in secundis causis modificatur. Eamdem sententiam defendit Gabr.1. dist.38. q. vnica,art.1.parte 2.& Palacios disp.2.

Quæstionem hanc in varios sensus doctè explicuit Noster Soar.tom.1.Metaph.disp.19.sect.3.& quia non in omnibus eodem modo dirimenda est quæstio , quid iuxta illorum quemlibet tenendum sit figillatim explicabo. 2

Primus quæstionis sensus esse potest an deficiente libertate in causa prima,deficeret in secunda id , quod ex parte illius requiritur,vt liberè operetur, ita vt nõ solum operaretur necessariò , quia causa prima illam prædeterminaret ad operandum;sed quia ipsa ex se non haberet quidquid requiritur ex parte ipsius ad operãdum;sed ita esset vt eadem inuariata permanens, etiamsi causæ primæ libertas accresceret,liberè operari non posset.Quæstione in hunc sensum explicata docet Soar. suprà n. 5. assentiendum esse Scoto. Ego tamen neque Scoto,neque Soario assentior, sed affirmo ex suppositione , quod causa prima non esset libera, non inferri causam secundam non posse habere quidquid ex parte illius ad libertatem requirebatur,sed posse adhuc prædicta hypothesi gaudere omnibus requisitis ad libertatem ex parte causæ creatæ , ita vt si non posset liberè operari, tota illius necessitas oriretur ex prædeterminatione causæ primæ , quæ secundam ex se liberam necessariò adigeret in alteram contradictionis partem. 3

Moueor ad hanc conclusionem defendendam , quia , vt bene Soar causa secunda non constituitur libera formaliter quatenus est ex se per libertatem causæ primæ : ergo deficiente libertate causæ primæ non ex eo deficeret formaliter libertas causæ secundæ. Neque deficeret causaliter vt contendit Soar.quia deficeret libertas causæ primæ à qua dependet libertas causæ secundæ tamquam virtus finita participata à libertate Dei , quia non ex eo quod aliquid deficiat in Deo formaliter,deficit eminenter,hoc est,deficit virtus ad illud producendum in creatura;itaque libertas,quæ in Deo non esset , posset in creatura esse producta à Deo & dependens non à libertate Dei,sed à virtute,quam Deus haberet ad producendam libertatem,sicut ratio corporis , quæ est in substantia materiali dependet à Deo , in quo eminenter continetur, licet in illo talis ratio formaliter non reperiatur. 4

Obiic.Soar.Omnis perfectio nullam inuoluens imperfectionẽ debet esse participata à Deo : sed libertas est perfectio non inuoluens imperfectionẽ : ergo debet esse participata à Deo : ergo si in eo non reperiatur , non potest creatura illam à Deo participare:ergo neque illã habere. Resp.omnem perfectionem siue inuoluentem in se imperfectionem aliquã,siue non , essentialiter dependere à Deo tanquã à principio efficiente,à quo illam recepit creatura, quod tantũ ex se petit creata perfectio,quia tamen omnis perfectio non inuoluẽs perfectionẽ reperitur in Deo,hinc est quod huiusmodi perfectio dicatur à Deo participata, quia à Deo dependet & in Deo reperitur;primum petit ens creatũ ex se,secundum pertinet ad indefinitam perfectionem Dei,in hypothesi verò,in qua procedit hæc quæstio, supponimus libertatẽ non reperiri in Deo , etiamsi sit perfectio nullã inuoluens imperfectionem. Vnde in prædicta suppositione inconueniens non est asserere aliquam perfectionem nullam imperfectionem inuoluentem futuram dependentem à Deo, non tamen participatam ab alia perfectione eiusdem rationis,quæ esset in Deo formaliter.sed tantùm eminenter , quia illud principium : *Omnis perfectio non inuoluens imperfectionem,est participata à Deo,* fundatur in alio, videlicet,*omnis perfectio quæ non inuoluit imperfectionem reperitur formaliter in Deo* ; cùm autem supponamus libertatis perfectionem non inuoluentem imperfectionem nõ reperiri in Deo,supponimus deficere hoc principium : *Omnis perfectio non inuoluens imperfectionem reperitur formaliter in Deo.* Vnde mirum non est si deficiat conclusio ex illo illata: 5

Omnis perfectio non inuoluens imperfectionem, est participatio eiusdem perfectionis in Deo formaliter repertæ, quia ex suppositione, quod in Deo talis perfectio non reperiatur, sufficiet vt ipsa existat, reperiri eminēter, hoc est, reperiri in Deo virtutem ad illam producendam, quod ens creatum quatenus est ex se, petit vt existat, illa enim participatio perfectionis formaliter existentis in Deo, non prouenit tantum ab exigentia entis increati, sed ab exigentia entis creati, quā petit dependere à Deo & ab ipsa constitutione Dei includēte formaliter talem perfectionem, & ex his duobus prouenit, vt omnis participatio perfectionis non inuoluentis imperfectionem sit participatio perfectionis formaliter in Deo repertæ.

6 Secundus quæstionis sensus est. An positâ voluntate ex se liberâ ex eo quod causa prima necessariò operetur quidquid potest operari libertas voluntatis impediretur, & omnis actus secundus voluntatis necessariò ab illa produret? Negatiuam partem tribuit Soarius Thomistis afferentibus voluntatem nunquam posse necessitatem pati ab obiecto, sed hoc fundamentum impugnatum est punct. præcedenti, & punct. 1. vbi probaui voluntatem posse à Deo immediatè cogi ad actum secundum necessariò producendum permanente positione obiecti, ex vi cuius posset actus liberè procedere, si decretum immediatè prædeterminatiuū actus independēter à libertate illius non intercederet.

7 Hypothesis hæc maiori indigere videtur explicatione, illā, quam Doctores præmittunt ad resolutionem quæstionis. Non possumus supponere Deum necessariò producere effectus contentos in omnipotentia quia cùm plures illorum in communi sententia adhuc de potentia Dei absoluta coëxistere nequeant, non potest illos simul producere. Exempli gratiâ, non potest, vt vult communis sententiâ (licet ego aliter sentiam) intellectus simul assentire, & dissentire eidem obiecto. Neque voluntas idem obiectū amare & odio habere, neque eadem numero materia recipere simul duas formas substantiales, neque tota collectio possibilium produci potest, ita vt nulla creatura superstit producenda: ergo non potest concipi omnipotentia determinata ad producendum simul hos affectus, nisi supponatur etiam illorum compossibilitas, quia non potest esse omnipotentia determinata ad faciendum id, quod implicat fieri: ergo si Deus supponeretur æquè determinatus necessariò ad omnes effectus contentos in omnipotentia, ad hoc vt produceret amorem, potiùs quàm odium, si vterque actus non potest simul existere, determinandus esset ab aliqua causa creata, quia esset indifferens ad hunc actum vel ad illum producendum, & cum libertatem non haberet non posset à se determinari: ergo determinaretur ab alia causa secunda. Similiter cùm non posset tota collectio possibilium produci: determinandus esset ad hæc possibilia, potiùs quàm illa producenda, ni supponas producibilem esse totam possibilium collectionem.

8 Ex hoc infero, casu, quo Deus per modum actus primi esset æquè determinatus ad producendos effectus contentos in omnipotentia omnique libertate careret ad producendum ex incompossibilibus hunc præ alio, voluntatem creatam liberam permansuram ad eliciendum priùs amorem vel odium, si verum esset hos actus, cōponi non posse in eadem voluntate, quia ad hanc prælationem vnius præ alio Deus non esset determinatus: ergo si voluntas ex se libera erat posset se ipsam determinare & Deum ipsum, vt potius amorē quàm odium produceret, quæ determinatio libera voluntatis per actum secundum non esset contra determinationem necessariam, quam haberet Deus per modum actus primi, quia hæc non esset ad amorem, & odium simul producendū, quos actus nō posse coëxistere in communi opinione supponimus, neque ad vnū actum præ alio, quia ad vtrumque esset Deus æquè determinatus, sed ad vnum sub disiunctione, cum qua determinatione per modum actus primi, rectè cōponitur determinatio libera per modum actus secundi ad hunc potius actum quàm illum.

9 Illud mihi sanè valde dubium est in hac re an voluntas in tali casu posset liberè omittere vtrumque actū incompossibilem amoris & odij necne? Negatiua pars suadetur, quia licet Deus non esset determinatus ad producendum potiùs amorem quàm odium, esset determinatus ad vnum, vel ad alterum actum sub disiunctione producendum: ergo licet non determinaret voluntatem ad producendum actum amoris præ actu odij, neque è contrà determinaret illam ad vnum vel alium producendum. Confirmatur: si Deus esset determinatus ad producendum hunc numero actum amoris, determinaret voluntatem ad producendum talem actum: ergo quando est sub disiunctione determinatus, illam sub disiunctione determinat. Affirmatiua pars videlicet voluntatem adhuc in illo casu posse vtrumque actum liberè omittere sic posset fulciri. Deus ex natura sua determinatus ad producendum amorem, vel odium indigeret determinatione voluntatis, vt aliquem numero actum ex his duobus produceret: ergo si voluntas hanc determinationem non exhibebat, non posset hæc determinatio ad actum sub disiunctione aliquam habere efficaciam, quia actus sub disiunctione non producitur: ergo posset voluntas hanc determinationem non exhibere, & illa determinatio Dei nullum sortiri effectum ex defectu vltimæ determinationis requisitæ ad hunc actum, potiùs quàm illum producendum. Ex hac ratione facilis solutio desumitur ad argumentum factum pro altera parte à paritate desumptū, quia quando Deus est determinatus ad hunc actum præ alio producendum nulla expectanda est determinatio voluntatis, vt hunc potiùs quàm illum producat, & ideo non potest ex defectu determinationis voluntatis effectus non produci, quando verò est sub disiunctione determinatus expectanda est determinatio voluntatis ad alterum extremum, ex defectu cuius potest illa Dei determinatio nullum habere effectum. Confirmatur eadem pars in hac hypothesi: voluntas ex se & præcisè ex accidentibus illi intrinsecè inhærentibus adhuc non erat determinata ad alterum actum sub disiunctione, sed quatenus est ex se vtrumque posset omittere: sed per determinationem extrinsecam Dei non determinaretur necessariò ad alterum actum sub disiunctione eliciendū: ergo adhuc maneret indifferens ad omittendū simul vtrumque: Minori probata legitimus est discursus; sic illā probo. Determinatio extrinseca relinquit volūtatē intrinsecè eodē modo ac erat antea: ergo tantùm potest illam determinare, quatenus independenter à determinatione illius in actum secundum prorūpit: sed determinatio per modū actus primi sub disiunctione principij non potentis se ad hunc actum præ alio determinare non potest independenter à determinatione aliùs comprincipij in actum secundum prorumpere: ergo nullo modo potest illud adhuc sub disiunctione voluntatem determinare. Hac ratione maximopere in hanc partem propendeo, secundùm quam dicendum est determinationem sub disiunctione non posse prouenire à principio extrinseco determinate ad alterum extremum determinare, nihilominus nihil definio, mihi euoluisse sufficiat rem hanc, quæstionemque mouisse quam alij definiant.

Respectu illorum actuum, qui incompossibiles non sunt cum aliis, vel ad quos determinatè Deus esset per modum naturæ necessariò determinatus, certum est, non posse voluntatem liberam permanere, quia omnes hi effectus ita existunt vt non possent non existere, & prouenient à principio adæquato non indifferenti, & quod componi nequit cum negatione actus. 10

Alius quæstionis sensus esse potest, An si Deus liber non esset ad effectus producendos, vel non producendos, neque ad productionem illorum independenter à determinatione voluntatis determinatus, sed determinatus ad producendos effectus dependenter à determinatione voluntatis, ita vt determinationem, quam modò habet per liberum suum decretum indifferens, habet tunc per modum naturæ ita vt non posset illam non habere. Hac hypothesi factā affirmo voluntatem ex se liberam, nullam à causa prima determinationem passuram; imò firmiorem habituram libertatem, quam nunc habet, quia modò potest Deus per negationem concursus, vel per concursum exhibitum independenter à determinatione voluntatis, illius lædere libertatem, quod in prædictā hypothesi non posset, quia liberum non esset Deo concursum non exhibere, neque illum præstare independenter à voluntate. Præcipua cōclusio probatur ratione à priori desumpta ex definitione libertatis, quia tunc actus voluntatis penderet à principio adæquato indifferenti ad actum, & ad negationem illius, cuius indifferentiam tantùm determinaret Voluntas: ergo talis actus esset liber. Neque ad libertatem vnius principij requiritur libertas aliùs comprincipij, vt patet in voluntate concurrente cum habitu, sed tantùm indifferentia, hoc est, posse componi cum actu & cum illius negatione. In hunc sensum explicandus est Soar suprà, numero 15. vbi affirmat voluntatem liberam fore casu quo Deus necessariò exhiberet 11

exhiberet eundem concursum; quem modò exhibet, & non alium neque maiori motione, neque magnitudine diuersum. Quæ conclusio vera est, eademque cum illa, quam modò probaui si intelligatur de cõcursu in actu primo, hoc est, de præparatione omnipotentiæ ad concurrendũ, quam sæpe concursum appellat Soar, vt constabit legenti totam disputationẽ. Quod si de concursu in actu secundo intelligatur hypothesis, falsa est conclusio, quia si Deus eumdem numero concursum, quem modò præbet ad actum liberum meæ voluntatis per decretum ex se indifferens ad actũ & ad negationem illius, præberet per decretum ex natura sua determinatum ad actum independenter à voluntate, vel per naturam, quæ non posset componi cum negatione actus voluntatis, hic non procederet à principio indifferenti, ac proinde non esset liber, sed necessarius.

12 Obiic. pro Scoto. Causa secunda non agit nisi mota à prima: ergo si prima necessariò mouet secũdam, hæc operabitur necessariò. Resp. concedendo antecedens, & negãdo consequentiam, & doctrinam solutionis sic explico. Deus duplici modo mouet voluntatem per concursum generalem, quem exhibet causæ primæ omnibus causis cõmunem, & per cogitationes, & auxilia, quibus suauiter, & efficaciter voluntatẽ trahit ad actus honestos cõducentes ad vitam æternam. Motio facta mediis auxiliis non est huius rei, neque illa diuerso modo determinabit voluntatẽ siue sit necessaria, siue libera respectu Dei, quia idẽ auxilium, eademque cogitatio, siue necessariò, siue liberè producatur à Deo, eodẽ modo voluntatem inclinat ad actũ. Motio alia, quæ consistit in concursu causæ primæ respectu actus liberi, qui concursus, seu quæ motio non distinguitur ab ipso actu voluntatis siue liberè exhibeatur à Deo, siue necessariò, potest exhiberi dependenter, & independenter à determinatione voluntatis, independenter ex vi principij incompossibilis cum negatione actus, dependenter ex vi principij indifferẽtis vt coniungatur cum actu & cũ negatione illius modo explicato. Si motio illa exhibeatur à Deo independenter à voluntate, siue sit libera, siue necessaria respectu Dei nõ poterit cõponi cum libertate, si verò illam præstet Deus dependẽter à voluntate, siue id faciat Deus liberè siue necessariò libertatẽ voluntatis illæsã relinquet.

Punctum VI.

Diuisio libertatis quoad specificationem, & quoad exercitium.

1 PEruulgaris est diuisio libertatis in libertatem quoad specificationem, & quoad exercitium; cui duplex alia necessitas opponitur, qua partitur necessitas in necessitatẽ quoad specificationẽ & quoad exercitium. Sumitur hæc libertatis diuisio ex Angelico Doctore 1.2. q.13. art.6. vbi dixit voluntatẽ esse liberam in electione ad eligendum, & non eligẽdum hoc medium, quam libertatẽ vocant quoad exercitium & posse eligere hoc medium, illud renuere, vel hoc renuere & aliud eligere, & hæc dicitur libertas quoad specificationem. Tradunt hanc diuisionem ad locum citatum D. Thomæ, Caiet. & Conr. & P. Vasquez in explicatione illius articuli, P. Soar in Met. disp. 19. sect. 4. n. 9. P. Mol. 1. p. q. 14. disp. 2. Libertas quoad exercitium vulgo dicitur qua voluntas est indifferens ad amandum, vel non amandum: & libertas quoad specificationem, qua voluntas est indifferens non solùm ad amandum, vel non amandum, sed etiam ad amandum vel odio habendum. Alij explicant libertatem quoad specificationem non solùm ad amandum vel odio habendum obiectum propositum, sed per indifferentiam ad amandum obiectum spreto alio huic opposito, & amãdum oppositum hoc spreto. Exempli gratia, proposita voluptate prohibita & proposita bonitate Dei amanda super omnia, voluntas habet libertatem quoad specificationem, si valeat, non solùm voluptatem prohibitam amare, sed etiam odio habere & Dei bonitatem amare, cuius amor opponitur cum amore voluptatis. Hanc libertatem assignat D. Thom. art. citato vbi duobus mediis propositis non tantùm constituit voluntatem indifferentem ad hoc medium, sed etiam ad amandum hoc vel illud alio odio habito: alij cõstituunt hanc libertatẽ quoad specificationem non per ordinem ad obiecta directa respectu voluntatis, sed per ordinem ad vnum obiectum directum, & aliud reflexum, respectu eiusdem voluntatis. v.g. indifferentia ad amandum hoc obiectum amore directo, & ad alium actum reflexum, quo voluntas talis obiecti amorem detestari possit, ita vt non solũ possit amare obiectum, & illud non amare, atque odio habere, sed etiam habere alium actum, quo dicat: nolo habere amorem talis obiecti. Hac ratione nonnulli appellant libertatem contradictionis libertatem quoad actum, & libertatem contrarietatis quoad obiecta, quia semper respicit obiecta diuersa.

Noto duplicem esse necessitatem, quoad exercitium; 2
vna est qua voluntas adstringitur ad exercitium vagum, v.g. ad exercitium huius, vel illius actus: ita vt non possit voluntas vtrumque simul omittere, potest tamen alterum quod maluerit non exhibere, dummodo aliud amplectatur. Hæc necessitas non opponitur cum libertate quoad specificationem, imò si alia non superueniat voluntati, illam arguit, si enim voluntas tantùm tenetur amare, vel odio habere sub disiunctione, libere est illi amorem relinquere, & odium exequi, vel è contra, ac proinde indifferens est inter actus specie distinctos. Hæc necessitas comitatur semper voluntatem in opinione illorum, qui puram omissionem non admittunt, quia cùm voluntas potens amare non possit se ab amore cohibere sine actu illi opposito, tenetur necessariò ad amorem, vel ad actum amori oppositum.

Huic necessitati opponitur alia libertas, qua voluntas 3
est absoluta obligatione eliciendi actum in particulari vel sub disiunctione, quæ essentialiter dicit carentiam necessitatis quoad specificationem, non tamen ex suo conceptu formaliter includit per locum intrinsecũ libertatem, quoad specificationem, quia si supponamus voluntatem esse indifferentem ad amandum, vel non amandum aliquam bonitatem, non tamen esse potentem illam odio habere, vel tendere circa aliud obiectum tali bonitati oppositum, voluntas erit absoluta à necessitate supradicta, tamen libera neque determinata quoad specificationem, dicit tamen hæc carentia necessitatis quoad exercitium adhuc sub disiunctione libertatem quoad omnem specificationem, circa quam voluntas supponitur potens, & quia numquam voluntas libertatem habet circa vnicam tantùm speciem actus semper dicit libertatem quoad specificationem, quia quotiescumque est potentia ad species distinctas, & ad neutram est determinatio, seu necessitas, ad vtramque est necessariò libertas. Necessitatem supradictam exercitij sub disiunctione huius, vel illius plerique non meminere, quia componitur cum libertate quoad specificationem, quam dicunt includere essentialiter negationem necessitatis quoad exercitium & libertatem illi oppositam, quod intelligi nequit de necessitate supradicta, neque de libertate, quam hæc necessitas excludit.

Alia est necessitas quoad exercitium determinatum in 4
particulari circa hunc actũ in specie, quam absolutè Doctores vocant necessitatem quoad exercitium, & opponitur cum libertate quoad specificationem, quia nullã relinquit indifferentiam inter differentias specie oppositas, & dicit necessitatẽ contrarietatis, & contradictionis, hoc est, necessitatem inter actus contrarios, qua voluntas tenetur amare, & non potest odio habere, quæ necessitas opponitur libertati contrarietatis, & dicit necessitatem contradictionis, qua voluntas ita tenetur amare vt non possit non amare, quæ opponitur libertati contradictionis, quæ ita dicitur, quia est inter extrema contradictoriè opposita, v.g. inter amorem, & negationem amoris.

Alia necessitas est tantùm quoad specificationem qua 5
voluntas tenetur ex suppositione quod tendat circa tale obiectum materiale, tẽdere actu huius speciei v.g. amoris, & non odij, non tamen ex vi huius necessitatis tenetur absolutè tale obiectum amare, sed potest illud amare & non amare. Hæc necessitas est eadem cum necessitate contrarietatis. Huic necessitati opponitur libertas, quoad specificationem, seu libertas contrarietatis, qua voluntas potest amare, & odio habere idem materiale obiectum, quæ libertas includit essentialiter libertatem, quoad exercitium determinatum talis actus, quia cum necessitate ad exercitium in particulari, libertas quoad specificationẽ subsistere nequit, vt dicebam modo. Dixi libertatẽ contrarietatis esse, qua voluntas potest amare, & odio habere idem obiectum materiale, quia circa idem obiectum formale numquam potest esse hæc indifferentia, quia bonum vt bonum ita amatur vt possit odio haberi, & malum vt malum ita odio habetur vt non possit amari. His positis

6 Dico primò. Nulla est libertas circa obiectum, quod possit naturaliter amari,& odio haberi,inter extrema purè contradictoria, quæ non includat essentialiter libertatem in actu primo inter extrema positiua inter se incompossibilia, etiamsi pura omissio admittatur. Hanc conclusionem docet Soar in Metaph. disp. 19. sect. 4. n.9. cuius rationem impugnabo postea, conclusionem verò sic probo. Vt voluntas, cui proposita est bonitas in obiecto, quod potest amare, sit libera ad illud non amandum, necessum est vt illi repræsentetur aliqua ratio mali, vel in obiecto proposito vt amabili, vel in illius amore, sed eo ipso quod illi proponatur aliqua ratio mali in obiecto amando vel in amore potest odio habere obiectum illud, vel amorem: ergo quotiescumque voluntas est libera ad aliquem actum est libera ad versandum circa duplicem illam rationem boni,aut mali,quæ apparet in obiecto, vel in obiecto, & in amore illius: ergo numquam est libera pura libertate contradictionis inter actum,& negationem illius. Primum antecedens negari nequit, quotiescumque enim in obiecto amando, aut in amore illius nulla apparet ratio mali, & repræsentatur vt bonum, necessariò amatur, neque ex alio capite resultat in voluntate amor necessarius aliquorum obiectorum, nisi quia repræsentatur vt bona sine admixtione mali. Consequentiam probo: Quotiescumque voluntati proponitur ratio mali, est potens odio habere,& quotiescumque proponitur ratio boni in obiecto, quod naturaliter potest amari, est potens amare: sed quotiescumque est voluntas libera debet illi proponi ratio boni,& ratio mali, ne proposita ratione boni sine admixtione mali necessariò amet, aut proposita ratione mali sine admixtione boni necessariò odio habeat: ergo quotiescumque voluntas est libera ad aliquem actum est libera ad amandum, & odio habendum: ergo nũquam est libera libertate pura contradictionis inter actum, & illius negationem,quin libera sit inter duplicem actum.

7 Dico secundò. Non quotiescumque voluntas est libera ad amorem eliciendum,vel non eliciendum, est libera ad actum reflexum,quo dicat, volo amorem elicere, vel non elicere. Hæc conclusio est contra Suarium suprà, qui ex illa præcedentem probat quam ego sic suadeo. Vt voluntas liberè amet non necessum est ipsam cognoscere amorem, sed sufficiet si cognoscat bonitatem & malitiam obiecti: ergo poterit liberè amare quin possit habere actum reflexum quo dicat,volo elicere,vel non elicere amorem. Consequentiam probo: vt voluntas possit dicere, volo amare, necessaria est cognitio amoris; sed potest esse libera ad amandum sine cognitione amoris. Ergo potest esse libera ad amandum absque eo quod sit potens reflexè tendere supra suum amorem per actum quo dicat, volo amare.

8 Dico tertiò. Quotiescumque voluntas est libera ad amandum, & odio habendum idem obiectum materiale, habet libertatem contrarietatis propriam,& strictam, neque necessum est hanc libertatem tendere inter obiecta materialiter distincta. Probatur conclusio: libertas ad amandum, & odio habendum idem obiectum materiale (loquor de amore efficaci) est libertas inter actus propriissimè contrarios:ergo est libertas contrariorum:ergo contrarietas. Hanc conclusionem existimo absque impugnatione ab omnibus admitti,quapropter in illa probanda non amplius immoror.

9 Dico quartò. Libertas contrarietatis super assignata includit in se duplicem libertatem contradictionis secum identificatam. Priorem partem conclusionis probo: qui amat ita vt possit odio habere,ita amat vt possit non amare: ergo in libertate ad amandum & odio habendum, includitur libertas ad amandum. Similiter qui ita potest odio habere vt possit amare,ita potest odio habere vt possit non odio habere:ergo in libertate ad odio habendum, & amandum essentialiter includitur libertas ad odio habendum, & non habendum:ergo in prædicta libertate includitur libertas inter hæc contradictoria amare & non amare; odio habere,& non odio habere: ergo includitur duplex libertas cõtradictionis. Posteriorem partem conclusionis,videlicet has libertates cõtradictorias esse identificatas cum libertate contrarietatis non tantùm quamlibet inadæquatè & vtramque adæquatè, sed quamlibet adæquatè,sic probo;libertas contradictionis ad amandum, & non amandum,idem dico de actu opposito,constituitur per duplicem cognitionem, qua obiectum repræsentetur bonum,& malum,neque ad hanc libertatem sufficit si vnica ratio boni,vel mali appareat,sed per eamdem duplicem cognitionem repræsentantem rationem boni,& mali constituitur libertas contrarietatis: ergo libertas contrarietatis,& contradictionis non distinguuntur. Non sum obliuiscus me dixisse ad libertatem contradictionis non requiri cognosci rationem boni,& mali in obiecto, sed sufficere si appareat ratio boni in obiecto amando, & ratio mali in exercitio amoris, & tunc distinguetur libertas ad amandum,& non amandum obiectum à libertate ad amandum, & odio habendum tale obiectum. Dico tamen adhuc in hoc casu non distingui libertatem cõtradictionis à libertate ad amandum obiectum, & ad odio habendum amorem illius,& tunc in hac libertate ad amandum obiectum, & odio habendum illius amorem,in eludi duplicem libertatem contradictionis,videlicet ad amandũ,& non amandum obiectum,& ad odio habendum,& non odio habendum amorem illius. Cum hoc tamen rectè componitur libertatem contrarietatis ad amandum,& odio habendum semper secum habere identificatam duplicem libertatem contradictionis non resultantem ex cognitione bonitatis in obiecto amando, & malitia in illius amore, sed ex cognitione bonitatis, & malitiæ in eodem obiecto, quæ essentialiter constituit libertatem contrarietatis, & duplicem libertatem contradictionis illi identificatam, seu potiùs vnitam libertatem circa duo obiecta contraria,& circa illius contradictoria, quæ dicitur duplex libertas contradictionis ex parte obiecti non tamen ex parte formæ quia est eademmet indiuisibilis libertas ad actus contrarios & ad illius contradictoria indiuisibiliter in duplici illa cognitione constituta.

Dico quintò. Quando est libertas non solùm ad actus 10
contrarios circa idem obiectum materiale,sed etiam circa obiecta materialiter distincta inter se incompossibilia, verbi gratia, est libertas in voluntate vt velit Matritum petere, vel Toletum;tunc est in voluntate duplex libertas contrarietatis includens quatuor libertates contradictionis, quia tunc voluntas est potens habere actus positiuos volendi, & nolendi ire Matritum, & similiter est potens ad contradictorium cuiuslibet illius actus, nam eo ipso quod sit potens ad actum,quo dicat,volo ire Toletum est potens ad carentiam actus,quo diceret,nolo ire Toletum, & sic de aliis.

Dico sextò. Quando voluntati proponitur tantùm bo- 11
nitas obiecti, & malitia in illius exercitio & tantum est potens ad amandum obiectum, vel odio habendum illius amorem, tunc non dicitur libera libertate contrarietatis, sed libertate contradictionis. Hæc conclusio est tantùm de modo loquendi, quia in re iam dixi tunc esse liberam ad amandum,& non amandum obiectum, & odio habendum & non odio habendum amorem obiecti: An vero hæc libertas tantùm dicenda sit libertas contradictionis, vel contrarietatis, est tantùm quæstio de nomine. Placet illam vocare libertatem cõtradictionis tantùm,vt concedam aliquam libertatem contradictionis cum communi sententia,quæ libertatem hanc ab illa distinguit,& prædictam libertatem contradictionis appellat. Deinde quia libertas hæc non est inter actus propriè contrarios, amor enim obiecti, & odium amoris eiusdem obiecti non opponuntur propriè contrariè,quia non sunt amor & odium eiusdem obiecti, qui sub genere actus voluntatis maximè distant, neque opponuntur per puram incompossibilitatem formarum, sed quia odium amoris inducit quasi sufficienter negationem amoris,& voluntatem determinat ad talem negationem, ita opponitur cum amore tanquam cum habitu oppositio negationi ad quam tale odium voluntatem determinat.

Dico septimo. Circa obiectum,quod naturaliter potest 12
amari, & odio haberi, potest contingere de potentia Dei absoluta libertas pura contradictionis sine libertate contrarietatis. Probo hanc conclusionem:Potest Deus voluntati, cui est proposita ratio boni, & mali circa aliquod obiectum applicare suam potentiam indifferentem ad amorem producendum, & non producendum, non tamen ad odium: ergo tunc voluntas illa erit libera ad amandum,& non amandum,cum habeat omnia prærequisita ad amorem ex se compossibilia cum negatione amoris, & non erit libera ad odio habendum, quia non habet omnipotentiam præparatam ad eliciendum tale odium sine qua repræsentatione actum odij elicere non valet.

Dico

13 Dico octauò. Si obiectum talis sit naturæ vt naturaliter amari nequeat, potest dari naturaliter circa illud pura libertas contradictionis sine libertate contrarietatis. Sic conclusionem probo : Supponamus bonitatem Dei amari non posse naturaliter sine cognitione supernaturali, tunc proponatur Deus homini sub aliqua ratione, qua illũ apprehendat vt malum sibi, & proponatur in se bonus per cognitionem naturalem, tunc talis homo physicè erit liber ad odium Dei, & negationem illius, quia habet cognitionem inclinantem ad odium & cognitionem, qua Deus illi repræsentatur vt bonus, quæ sufficiens est vt possit hominẽ retrahere à tali odio, quia licet cognitio naturalis Dei non sufficiens sit, vt Deus ametur, quia illius bonitas amanda est amore supernaturali, qui à cognitione supernaturali dependet, tamen sufficiens esse poterit vt voluntatem retrahat ab odio Dei, quia talis retractio non est supernaturalis, ac proinde non dependet à cognitione supernaturali; non tamen talis homo poterit amare Dei bonitatem, quia supponimus non posse dari hunc amorẽ sine cognitione supernaturali, & hominem tantùm esse naturali cognitione præuentum. Hæc conclusio tantùm est conditionalis ex eo quod sit obiectum aliquod quod naturaliter amari nequeat amore naturali: an verò Deus, in quo potissimè hæc ratio posset inueniri, si in aliquo obiecto esset inuenienda; amari possit adhuc vt bonus in se ipso amore naturali, alibi definiendum est, sufficiat modo ad naturam libertatis cognoscendam hanc conclusionem conditionatam tradidisse.

14 Ex his constat libertatem contrarietatis semper esse circa obiecta formaliter distincta, quia est inter actũ amoris, & odij, quorum vnus bonitatem, alter malitiã respicit, non tamen requirere distinctionem materialem obiectorum, quia circa idem obiectum materiale voluntas est indifferens ad amorem, vel odium. Constat similiter libertatem contradictionis non esse circa obiecta adhuc formaliter distincta, sed inter actum, & non actum, ex quibus extremis actus respicit quoddam obiectum, negatio verò actus nullum respicit obiectum, sed tantùm est negatio tendentiæ circa idem obiectum, circa quod tenderet actus, ac proinde in libertate contradictionis neque positiuè neque negatiuè connotatur duplex obiectum materiale, neque formale, sed vnum simplicissimum.

Punctum VII.

De libertate in actu secundo.

1 Dixi libertatem in actu primo, seu principium liberum in actu esse voluntatem, ita constitutam vt habeat omnia requisita ad operationem, cum quibus indifferens maneat ad operandum, & non operandum. Hac definitione supposita facilè erit explicare quid sit libertas in actu secundo, omnis enim actiua virtus ad actum secundum reducitur per suam actionem, & libertas in actu secundo erit principium illud liberũ in actu primo cum sua actione, quæ erit formaliter actus secundus, qua liberum in actu primo constituetur in actu secundo. Actionem hanc esse volitionem certũ est in mea sententia constituente actionem vitalem in ipso actuali influxu indistincto à termino. Reliqui qui totam rationem actionis vitalis constituunt in termino ab actione distincto tenentur dicere rationem vitalem, videlicet volitionem, desumere totam suam libertatem ab actione, in qua consistit tota determinatio principij potentis operari, & non operari.

2 Libertatem in actu secundo consistere in actione existimo esse per se notũ, in quo enim cõstituendus est actus secũdus virtutis actiuæ nisi in ipsa actione per quã formaliter id quod erat potens efficere, efficiens constituitur? Rationem per se notam expendo: liberũ in actu primo est quod potest operari, & non operari: ergo in actu secundo liberum constituetur per exercitium talis actus primi, seu potentiæ: sed hoc exercitium est ipsa actio; ergo in hac constituenda est ratio actus primi. Primum antecedens est definitio libertatis ab omnibus doctoribus tradita, prior consequutio est euidens; secundum antecedens, seu minorem, quæ tacitam minorem supponit sic probo : illud est exercitium potentiæ, per quod formaliter constituitur efficiens id, respectu cuius est potentia, & per quod formaliter se exercet, & tribuit esse effectui, sed principium potens operari constituitur operans per id respectu cuius est potentia, & se formaliter exercet, tribuitque esse effectui intra se contento per actionem: ergo actio ipsa est actus secundus huius actus primi.

Confirmatur. Per actionem constituitur voluntas operans: ergo si ad actionem voluntas supponitur potens operari per actionem constituitur operans effectum quem potuit non operari. 3

Neque in hac operatione constituenda est aliqua relatio, seu accidens superadditum, per quod constituatur in actu secundo libera, quia omni superaddito secluso est determinatio actus primi, & illum constituit in actu secundo, & per nudam actionem virtus quæ antea erat actiua dicitur iam formaliter efficiens : ergo ante omne accidens superadditum actio determinat virtutem actiuam. Confirmatur : Per illud reducitur virtus actiua ad actum secundum efficiendi, per quod constituitur efficiens : sed virtus actiua constituitur formaliter efficiens per actionem, & non per aliquod actioni superadditum: ergo per actionem & non aliud accidens superadditum reducitur ad actum secundum virtus actiua, seu principium potens operari, & non operari. 4

Confirmo eamdem conclusionem. Nullum est accidens superadditum per quod possit constitui volitio potens existere & non existere, quia nullum est accidens per quod constituatur libera in actu secundo. Probo antecedens. Omne accidens inhærens subiecto supponit illius existentiam: ergo non potest illud constituere potens existere, siquidem ante illud est iam non solùm potentia ad existendum, sed etiam ipsa existentia. Deinde negatio existentiæ est necessariò independenter ab accidente superaddito, nihil enim potest non existere per aliquod illi superadditum, quia non existenti nihil superaddi potest: ergo neque potentia ad existendum, neque ad non existendum potest conuenire volitioni per accidens superadditum : ergo indifferentia ad existendum, & non existendum, in qua consistit libertas non potest consistere in accidenti superaddito. Stat iam libertatem in actu secundo nihil aliud esse præter libertatem in actu primo, cum actione, qua formaliter constituitur in actu secundo voluntas efficiens tanquam per actum secundum actus primi liberi. Restat modò examinare ; An hæc actio libera in actu secundo, formaliter per suammet entitatem libera constituatur, ita vt eadem necessaria esse non possit sed aliquid speciale habeat actio libera, per quod distinguatur à necessaria, & è contrà: An verò actio voluntatis extrinsecè libera dicatur à principio indifferenti, ita vt eadem actio, quæ modò est libera, potuerit antecedenter in eodem instanti esse necessaria, & possit transire de necessaria in non liberam, & è contrà, quam difficultatem dissoluet punctum sequens. 5

Punctum VIII.

An ratio liberi sit actioni intrinseca.

EXplicui punct. præcedenti tituli difficultatem, circa quam duplex est opinio. Prima defendit libertatem esse intrinsecam actioni, hanc defendit Hurtadus disp. 15. sect. 6. subse. 2. cum paucis ex vetustioribus Thomistis, quos citatos inuenies apud Vasquez, & Salas, quos modo dabo. Secunda sententia asserit libertatem esse extrinsecam actioni voluntatis modo suprà explicato: hanc defendunt Vasquez 1.2. disp. 34. cap. 3 n. 15. & disp. 55. cap. 3. n. 12. Soar 1.2. disput. 1. de voluntario, sect. 3. num. 18. Salas 1.2. quæst. 18. tractat. 7. disputat. 2. section. 5. & 6. Arriaga disput. 8. sect. 4. subsect... & communiter ferè omnes nostri Doctores. 1

§. I.

Propria sententia.

LIbertatem esse extrinsecam actioni probo ratione à priori desumpta ex natura libertatis, & definitione libertatis in actu primo, & in actu secundo. Actus liber est ille, qui prouenit à principio indifferẽti ad illud efficiendũ, & non efficiendũ: sed est extrinsecũ huic actioni prouenire à principio cũ hac indifferentia constituto, & prouenire potuit à principio determinato ad illum : ergo huic actui 2

est

est extrinseca libertas, & illi deficere potuit probabo minorem, & discursus vndique constans erit. Actui amoris supponenti ex parte principij duplicem cognitionem, quamdam inuitantem ad amorem, & aliam retrahentem ab ipso amore, est accidentale, & omnino per accidens ad illum supponi cognitionem retrahentem voluntatem ab illo eliciendo: ergo est omnino per accidens respectu illius prouenire à principio indifferenti: consequentiam nemo negabit, quia indifferentia essentialiter duplicem illam cognitionem includit, & non potest conuenire per se alicui actui prouenire à principio indifferenti, cui per se non conueniat prouenire à duplici cognitione. Antecedens probo: Cognitio retrahens voluntatem ab amore non influit per se in actum, imò potiùs aliquo modo est impedimentum, vt talis actus eliciatur, & ex se ordinatur vt fiat actus oppositus, & ne fiat actus amoris: ergo actus amoris non dependet per se ab illa, nihil enim per se dependet ab alio, quod per se non influit in ipsum, sed tantùm retrahit ne illud producatur. Cognitionem retrahentem ad amorem tantùm influere hoc modo certum est, quia illa cognitio tantùm habet ex se proponere voluntati motiuum inclinans ad actum oppositum actui amoris, vel saltem motiuum ad omissionem odij: ergo cogitatio retrahens ab amore, quam essentialiter includit libertas ad amorem, tantùm influit retrahendo voluntatem à productione amoris, & inclinando illam ne talem actum producat: ergo non influit per se in talem actum.

3 Confirmatur. Cognitio tantùm influit in volitionem eliciendam, & potentia tantùm illuminatur ad actum quatenus illi proponitur motiuum ad actum: ergo tantùm illa cognitio influit in volitionem, quæ proponit motiuum ad volitionem eliciendam: sed cognitio retrahens voluntatem ab amore non proposuit motiuum ad amorem, sed potiùs ad oppositum: ergo non influit in amorem: ergo extrinsecum est amori supponi hanc cogitationem ex parte intellectus, vt eliciatur ipse amor: ergo extrinsecum est illi prouenire à principio indifferenti, quod essentialiter in ratione indifferentis constituitur per duplicem cognitionem inuitantem ad actum, & ab eodem retrahentem: ergo extrinsecum est illi prouenire à principio libero: ergo extrinseca est illi libertas.

4 Secundò eamdem conclusionem probo: cognitio inclinans ad amorem, quæ in consortio aliùs retrahentis ab ipso amore, efficaciter voluntatem allexit ad amorem, posset efficaciter ad eumdem numero actum voluntatem allicere deficiéte alia cognitione, quæ retrahebat ab amore: ergo idemmet actus, qui modò est liber potuit esse necessarius. Consequentia est necessaria, quia si cognitio inclinans ad amorem potest allicere voluntatem efficaciter ad eumdem actum in consortio aliùs retrahentis, & se solâ, amor idem potest prouenire à voluntate præuenta duplici cogitatione, vnâ inclinante ad ipsum, altera ab eodem retrahente, & potest ab vnica tantùm prouenire: ergo potest prouenire à principio indifferenti constituto per duplicem illam cognitionem, & determinato ex vi eiusdem: ergo eidem actui potuit indifferenter contingere liberè aut necessariò produci. Antecedens probo. Cogitatio inclinans ad amorem non iuuatur ab alia cogitatio retrahente ne ad talem numero amorem inclinet, potiùs illa cogitatio retrahit voluntatem ab omni amore, & intendit impedire, & detinere cogitationem inclinantem per suam entitatem in actu primo ad amorem, ne efficaciter in actu secundo ad illum voluntatem inclinet: ergo melius poterit cogitatio illa suum effectum sortiri, & voluntatem allicere ad eumdem actum alterâ cogitatione non impediente, neque obstante, quàm cum illa, quælibet enim causa faciliùs producit effectum sine impedimento, aut resistentia, quàm cum illa, quæcumque illa sit neque excogitari potest causa aliqua in rerum natura, quæ per se, & essentialiter indigeat impedimento aliquo ad effectum producendum, vt illum producat, neque effectus, qui ex natura sua per se & essentialiter dependeat ab illo, quod tantùm se habeat per modum impedimenti ad talem actum & per modum retrahentis, & remouentis potentiam à productione illius.

5 Argumentatus sum vt probem libertatem esse extrinsecam volitioni, argumento desumpto ex cogitatione retrahente ab actu, quæ ad libertatem supponitur: modò argumentum desumo ex concursu Dei, ex quo libertas actus essentialiter dependet. Potest idem actus, qui procedit à decreto indifferenti Dei, quo decernit concurrere dependenter à voluntate, procedere à decreto absoluto ex se determinato ad talem actum producendum: ergo idem actus, qui modò est liber potest esse necessarius. Consequentia patet ex dictis de decreto antecedenti nostros actus liberos, quod si ex se sit efficax libertatem destruit. Antecedens probo: hic actus liber tantùm dependet à decreto Dei tanquam à decreto omnipotentiæ vt concurrat cum voluntate: ergo idem erit siue omnipotentia applicetur ex vi huius decreti indifferentis, siue illius determinati. Antecedens admittunt omnes; consequentiam probo: principium immediatum & per se attingens actum ex parte Dei non est decretum applicans omnipotentiam sed ipsa omnipotentia: ergo siue omnipotentia sit applicata per hoc decretum, siue per illud ex parte Dei est idem immediatum principium per se attingens actum ex parte creaturæ (suppono voluntatem eamdem eiidem cõprincipiis adiutam, & cogitationibus præuentam concurrere ad actum) ergo ex eo quod decretum, quo omnipotentia applicatur ad volitionem producendam, sit indifferens vel determinatum, seu ex eo quod omnipotentia applicetur ex vi huius, vel illius decreti, non variatur principium immediatum, & per se attingens actum: ergo ex huius variatione decreti præcisè non variatur actus, quia quotiescumque principium immediatum attingens effectum est omnino idem, effectus potest esse idem. Principium immediatè attingens actum ex parte Dei non est decretum applicatum omnipotentiæ, sed ipsam omnipotentiam sic probo, Decretum diuinum applicans omnipoteniiam ad volitionem creatam producendam, se habet respectu volitionis creatæ producendæ, sicuti se habet actus meæ voluntatis applicans potentiam locomotiuam ad deambulationem: sed deambulatio à me facta tantùm per se dependet à potentia locomotiua, & non ab actu voluntatis illam applicante: ergo volitio creata tantùm dependet ab omnipotentia, & non à decreto diuino per se, & immediatè, sed tantum tanquam à conditione applicante omnipotentiam. Maiorem probaui Controuers. 10. Physic. Punct. 4. vbi explicui quomodo causa prima cum secunda operatur, & ab omnibus admittitur. Minorem probo: eadem erit deambulatio, siue ego deambulem actu applicante potentiam locomotiuam ex hoc, vel ex illo motiuo: ergo deambulatio non dependet per se & immediatè ab hoc actu voluntatis applicante potentiam locomotiuam. Idem argumentum efformo in Deo. Idem actus voluntatis erit siue Deus applicet omnipotentiam ad illum producendum ex vi decreti respicientis hoc, vel illud motiuum: ergo mea volitio non dependet immediate ab hoc determinato decreto.

6 Respondebis: meam volitionem fore eamdem prouenientem ex decreto indifferenti respicienti hoc, vel illud motiuum, & per se hanc volitionem liberam non dependere à decreto indifferenti respicienti hoc motiuum, dependere tamen à decreto indifferenti vt sic & non posse dependere à decreto efficaciter determinato. Contrà: actus voluntatis idem numero potest dependere ab hoc vel ab illo decreto indifferenti: ergo physicè immediatè per se non attingit dependentiam ab hoc neque ab illo in particulari: ergo neque in communi, quia non potest dari dependentia intrinseca, & immediata per se huius numero actionis à causa in communi, neque sub disiunctione ab hac, vel ab illa, hæc enim numero actio semper respicit hoc numero principium: ergo dependentia, quam habet mea volitio à decreto Dei non est tanquam à principio immediatè & physicè influente in ipsam volitionem, sed tanquam à principio omnipotentiam determinante: ergo poterit dependere à quocumque decreto determinatiuo omnipotentiæ. Instabis posse dependere à quocumque principio determinante, seu applicante omnipotentiam hoc modo, videlicet cum indifferentia ad producendum, vel non producendum determinanda ex parte voluntatis non à decreto antecedenter efficaciter determinante omnipotentiam. Contrà: talis diuersus modus determinandi solùm arguit diuersitatem ex parte decreti, seu applicationis, quæ per se physicè non conducit ad actum, sed tantùm vt conditio applicans omnipotentiam: ergo non arguit diuersitatem effectus.

7 Ex eodem principio iterum arguo: nulla est repugnantia in eo quod Deus prædeterminet efficaciter independenter

denter à voluntate actum,quem præuidit posse liberè fieri à voluntate : ergo actus, qui liber esse potuit , necessariò potuit procedere. Antecedens probo:si aliqua esset repugnantia,maximè, quia talis actus, quem Deus præuidit posse liberè produci per se & essentialiter dependet à decreto indifferenti , & à negatione talis prædeterminationis,vel quia talis actus productus ex vi talis prædeterminationis , esset necessarius, & liber,quod inuoluit contradictionem:necessarius quia procedit à principio determinato liber,quia intrinsecè,& ex natura sua liber est , siquidem præuisus est à Deo potens liberè produci ; actus autè qui liber esse potest,intrinsecè,& efficaciter liber est. Non sequitur prior repugnantia;quia iam probaui actum non dependere per se & immediatè ab hoc numero , vel specie decreto Dei. Non posterior,quod sic probo:ille actus ita productus non produceretur à principio determinato, & à principio indifferéti:ergo non esset liber, & necessarius;patet antecedens,quia suppono actũ, qui potuit procedere à principio cum indifferentia , processisse à principio carente indifferentia. Consequentiã probo:vt actus sit liber essentialiter requirit procedere à principio indifferéti,sed talis actus non procederet à principio indifferenti: ergo non esset liber : ergo non esset simul liber & necessarius. Hæc ratio attingit aliam à priori , quam postea expendam.

8 Ex eadem principio rursus efficaciter arguo : Sequitur ex hac sententia Deum non potuisse volitionem quamdã quam habui in instanti præcedenti,& iam illa careo, quia liberè illam elicui,& liberè ab illa abstineo permanentibus eisdem principiis ex vi quorum illam habebam in instanti antecedenti de potentia Dei absoluta ad hoc vsque præsens instans conseruare , non producta alia cogitatione de nouo , sed permanente eadem eisdemque aliis comprincipiis creatis , quæ antea influxerant in volitionem. Sequelam probo : vel Deus conseruaturus erat illam volitionem liberam, vel necessariam respectu voluntatis : non necessariam,aliàs eadem volitio transibit de necessaria in liberam:non liberam,quod sic probo. Deus tantùm potest determinare conseruationem liberam volitionis,quatenus potest parare suam omnipotentiam , & applicare cogitationes , & principia indifferentia , ex vi quorum liberè exhibeatur à voluntate : ergo non potest Deus adhuc antecedenter facere vt voluntas , quæ ex vi huius principij liberè non conseruat suam volitionem , illam conseruet liberè ex vi talis principij. Probo consequentiam : Volitio mea libera eatenus est in potestate Dei , quatenus est in potestate Dei ponere hæc vel illa principia quibus eliciam , vel non eliciam talem volitionem : ergo si Deus ponat hæc principia,cum quibus ego quatenus est ex me,non consentiam, & non alia,non poterit aliis non positis volitionem meam liberè conseruare : ergo si non potest conseruare volitionem iam necessariam respectu meæ voluntatis,quæ antea fuit libera nullo modo adhuc antecedenter potuit sine productione aliorum principiorum conseruare volitionem,quam habui in instanti præcedenti à qua liberè cessaui permanentibus eisdem principiis,quibus antè illam produxeram. Rursus:Posito eodem decreto Dei,& eisdem principiis creatis respectu effectus sine aliqua variatione, non est in potestate Dei effectum aliter se habere, ac se habet ex vi talis decreti,& talis principij,vt per se patet,quia effectus externus tantùm est in potestate Dei quatenus est in potestate illius ponere hoc, vel illud decretum.& non est Deus liber ad producendum, vel non producendum ex vi eiusdem decreti , aliàs esset immediatè liber respectu actionum ad extra & non tantùm mediâ volitione;sed posito decreto Dei indifferenti ad actum & positis his principiis inclinantibus ad conseruationem illius,non illum conseruari in hoc instanti:ergo non est in potestate Dei adhuc antecedenter vt illum conseruem inuariato decreto, & inuariatis principiis creatis : ergo si Deus velit conseruari actum inuariatis principiis creatis, debet variari decretum,& non poni indifferens, ex vi cuius volitio non conseruatur, sed aliud determinatum , vt seruetur:ergo si volitio mea quæ de facto non conseruatur ex vi huius cogitationis conseruanda esset cum eadem cogitatione , & cum eisdem principiis, & non aliis debebat esse decretum antecedenter determinans volitionem , & connexum ex natura sua cum illa : ergo conseruanda esset necessariò : ergo si hæc volitio , quæ modo est libera, non potest transire in necessariam absolutè verum est Deum de potentia absoluta non posse conseruare vsque ad hoc instans volitionem,quam habui in instanti præcedenti,non productis aliis principiis distinctis ab his, cum quibus antea illam produxeram,& modò permanentibus non illam conseruo.

Forsan vi illationis admittent sequelam aduersarij, quã 9
nullus difficultate non oppressus tanquam absurdum non reiiciet , nulla enim poterit assignari contradictio in eo quod Deus volitionem prædictam conseruet sine productione nouæ cogitationis , imò absurdum videtur substantiã effectus, quæ libera esse potest respectu voluntatis cũ his principiis, non esse liberam respectu Dei, neque posse illam cum eisdem principiis & non aliis producere , & eisdem cogitationibus , & principiis creatis positis respectu volitionis,voluntatem posse constitui liberã respectu effectus,ad quem Deus antecedenter ad omne suũ decretũ circa talẽ effectũ libet esse non possit. Quæ omnia nullus concedet,nisi vi illationis coactus , quapropter si aliquem hoc argumento vexare contenderem, sic illud proponeré: Ad omnẽ volitionẽ, ad quã est libera voluntas cũ his cogitationibus , & cõprincipiis creatis est liber etiam Deus suppositis eisdem comprincipiis creatis ex parte voluntatis antecedenter ad aliud decretum concurrendi, vel non concurrendi cum voluntate:ergo libertas non est intrinseca actioni,latet adhuc vis illationis, quà non præuisâ nullus antecedens negabit,quod si semel concedatur , ex illo euidenter infertur Deũ esse liberũ ad conseruandũ actũ, quem non conseruat mea voluntas cum his comprincipiis creatis:ergo potest illũ conseruare , non liberum respectu voluntatis,quia ex vi horum principiorum & decreti indifferentis voluntas non se determinat : ergo necessarium respectu voluntatis ex vi decreti efficacis,& determinati. Recognoscere discursum suprà factum.

Pro eadem conclusione arguo à priori ex definitione 10
actus liberi. Actus liber est ille,qui positis omnibus ad illũ prærequisitis potuit esse , & non esse : ergo ex eo præcisè potest intelligi hic actus liber,quod processerit à voluntate cũ omnibus prærequisitis vt talis actus potuerit esse & non esse:Et ex eo præcisè actus erit necessarius quod processerit à principio non indifferenti ad actũ,& ad negationẽ illius:ergo superfluè ponitur prædicatũ intrinsecũ actui, per quod constituatur liberũ aut necessariũ.Rẽ explico, & argumẽtum confirmo.Constituatur voluntas potens amare cũ cogitatione inclinante ad amorẽ,& cum nulla alia retrahente,neque ad oppositum inclinante.Amor productus à tali voluntate sic constitutã necessarius erit,vt permaneat idẽ amor,eadémque cogitatio inclinans ad amorẽ , & superueniat alia cogitatio retrahẽs ab amore,& inclinans ad odium præcisè ex aduentu talis cogitationis retrahentis ab amore,amor qui antè erat necessarius incipiet esse liber : ergo amor intrinsecè inuariatus potest esse liber & necessarius. Antecedens probo : ex eo præcisè quod aduenìat alia cogitatio retrahens ab amore voluntas quæ sine illa non poterat non elicere amorem, potest illum non elicere:imò & potest odio habere ex vi cogitationis aduenientis,inclinans ad odium:ergo positã hac cogitatione ita permanet amor vt possit non permanere : ergo amor qui antea erat necessarius,est liber : ergo non solùm amor necessarius antecedenter potuit esse liber , & amor liber antecedenter potuit esse necessarius , sed idemmet amor potest de necessario in liberum transire.

Confirmatur.Omissio eadem potest esse libera,& neces- 11
saria,vt probaui Controuers.10. Punct.1.& fatetur Hurtadus ibidem citatus : sed in omissione libertas, seu necessitas non prouenit ex prædicato intrinseco ipsius omissionis, sed tantùm ex diuersitate principij retrahentis ab actu positiuo , quod per se influit in omisionem eo modo,quo in illam potest esse influxus , & principij inuitantis ad actum positiuum , quod per se retrahit ab omisione , & non influit in ipsam, sed voluntatem liberam constituit ad omittendum , & non omittendum : ergo eodem modo de actu positiuo philosophari licebit:omisionem nõ constitui liberam aut necessariã per aliquod intrinsecum constabit ex dictis loco citato , & facilè probari potest , quia omisio siue libera , siue necessaria est negatio eiusdem actus , cùm enim quis liberè omittit amorem huius obiecti , habet negationem omnis actus amoris circa tale obiectum , & cùm necessariò omittit , habet negationem eorumdem actuum , & in vtroque casu habet omnem negationem possibilem amoris , cùm nullum actum amoris habeat;

habeat: ergo eadem est omissio siue necessaria, siue libera: ergo libertas, & necessitas est extrinseca negationi: ergo & actui positiuo.

§. II.

Præcipuum argumentum pro sententia Hurtadi expenditur & soluitur.

12 PRæcipuum argumentum, quod pro sua sententia adducit Hurtadus, hoc est: Actus liber est obiectum specialis complacentiæ Dei, cuius non est actus necessarius: ergo vt liber habet aliquam intrinsecam perfectionem, quam non habet necessarius, sed hæc perfectio non est superaddita actioni liberæ: ergo est identificata cum ipsa. Antecedens probat: cùm quis liberè Deum colit, cultus ille mouet Deum vt præmium conferat colenti, quam motionem non haberet si liber non esset, quia libertas essentialiter requiritur ad præmium: ergo habet in se specialem bonitatẽ, quam non haberet si esset necessarius: ergo specialem aliquam perfectionem, sed hæc non potest esse superaddita, vt ipse probat hac disp. 15. sect. 5 §. 4. & nos concedimus: ergo est illi intrinseca. Eodem modo arguitur de actu malo, qui malitiam habet aliquam ex vi cuius dignus est suplicio, quando est liber, quam non habet actus necessarius, delectatio enim de obiecto turpi in voluntate suborta absque vlla libertate, peccaminosa non est, neque digna supplicio, delectatio verò libera de eodem obiecto est peccaminosa, dignáque supplicio.

13 Hoc argumẽtum sic infringere contendit Arriaga: potest actus præcisè per aliquid extrinsecum esse dignus præmio ad quod extrinseco secluso dignitatem non haberet: ergo dignitas ad præmium non arguit perfectionem intrinsecam actui. Antecedens probat. Maior dignitas est in amore ad præmium obtinendum libero libertate contrarietatis, quàm tantùm libero libertate contradictionis: sed libertas cõtrarietatis est extrinseca actui, quia extrinsecum est amori voluntatem esse liberam ad odium: ergo ex libertate purè extrinseca actui, illi accrescit noua dignitas ad præmium: ergo hæc non arguit perfectionem intrinsecam. Si respondeas in amore libero libertate contrarietatis esse duplex exercitium libertatis, vnũ respectu amoris, aliud respectu negationis odij. Occurrit Arriaga: voluntas quando liberè amat libertate contrarietatis non semper exercet duplicem hanc libertatem per duplicem positiuum actum, non enim voluntas indifferens ad amandum. & odio habendum quotiescumque amat dicit, nolo odisse: ergo tantùm est vnum positiuum exercitium libertatis, videlicet amor; esto aliud negatiuum, videlicet omissio odij; sed hæc omissio odij in se non est digna præmio, quia pura omissio meritoria non est: ergo maior illa dignitas ad præmium tota est in actu positiuo: ergo actus positiuus intrinsecè inuariatus potest habere maiorem, & minorem dignitatem ad præmium, ergo hæc dignitas non est intrinseca.

14 Non vrget argumentum Arriagæ: in primis, quia multi censent puram omissionem esse meritoriam, in quorum opinione nullam vim habet, deinde respondeo: actum liberum libertate contradictionis tantùm non habere eamdem numero libertatem contradictionis, quando est liber libertate contrarietatis, quia in opinione quæ libertatem in aliquo extrinseco constituit per eamdemmet formam, per quam actus constituitur liber libertate contrarietatis constituitur liber libertate contradictionis, vt probaui supra, & in opinione quæ asserit libertatem esse intrinsecam, hæc intrinseca libertas in actu secundo diuersitatem sumit à libertate in actu primo: vnde cùm actus liber contrarietatis libertate, & actus liber libertate contradictionis non sumant in actu secundo eamdem libertatem, ideóque Doctores asserentes non potuisse eumdem actum esse liberum & necessarium consequenter dicere debent non posse esse liberum hac vel illa libertate, & consequenter non posse eumdem actum esse liberum tantùm libertate contradictionis & libertate contrarietatis adhuc sub distinctione. Ex qua doctrina argumentum euidenter distinguitur tunc maior illa dignitas in amore libero libertate contrarietatis non oritur præcisè ex aliquo extrinseco, sed ex diuersitate intrinseca actus.

15 Eadem ferè ratione contra Hurtadum alio modo argumentatur Arriaga. Si quis esset necessitatus ad actum humilitatis vel temperantiæ, vtrumque æquè bonum, ita vt quemlibet posset omittere, si alium præstaret, non tamen vtrumque, nullo præmio esset dignus, si alterũ actum, videlicet humilitatis eliceret, quia etsi ad illum haberet libertatem contradictionis, quâ posset talem actum elicere, & non elicere, non tamen haberet libertatem mottem requisitam ad præmium, vt fatetur Hurtadus; si verò eundem actum humilitatis eliceret absque vlla necessitate adhuc sub disiunctione ad actum humilitatis, vel temperantiæ, talis actus humilitatis esset dignus præmio, & vtroque casu esset omnino idem, ac liber libertate contradictionis: ergo eidemmet actui potest abesse, & adesse dignitas ad præmium: ergo hæc non est intrinseca. Vget Arriaga. Demus hominem necessitatum ad actum temperantiæ vel humilitatis modo dicto, & eumdem alio casu necessitatum ad actum temperantiæ, vel positiuæ intemperantiæ: homo necessitatus ad temperantiam vel humilitatem, non esset dignus præmio, si actum temperantiæ eliceret, si tamen idemmet homo necessitatus ad temperantiam, vel intemperantiam positiuam actum eliceret temperantiæ, esset dignus præmio, & in vtroque casu esset idemmet actus temperantiæ liber libertate contradictionis: ergo eidemmet actui potest contingere dignitas, & negatio eiusdem.

Ad hæc argumenta ait Arriaga nullam posse dari solutionem; sed illam ego facillimè dabo. Respondeo, in 16
omnibus casibus adductis actum humilitatis esse liberum diuersâ libertate contradictionis, quia quando homo nullam habet necessitatem ad actum sub disiunctione, est liber ad actum humilitatis libertate contradictionis absolutâ, & potest illum non elicere independenterà quocumque alio actu positiuo; quando verò est necessitatus ad humilitatem, vel temperantiam, non est liber ad actum humilitatis libertate contradictionis absolutâ, quia non potest actum humilitatis omittere independenter à quocumque alio actu positiuo, sed sub conditione, vel quasi cùm onere actus humilitatis præstandi, & quando necessitatur ad actum humilitatis dependenter à diuerso actu positiuo & diuersâ conditione, seu onere actus diuersi præstandi, habet diuersam libertatem contradictionis saltem in actu primo voluntas ad actum humilitatis, ex diuersitate autem libertatis in actu primo inferri diuersam libertatem in actu secundo, & diuersum actum ostendi suprà. Ex quibus respondeo, hominem necessitatum ad actum humilitatis, vel temperantiæ vtrumque æquè bonum non esse dignum præmio, si actum eliciat temperantiæ; & hominem ad nullum actum necessitatum, vel necessitatum ad temperantiam, vel positiuam intemperantiam, esse dignum præmio, si actum eliciat temperantiæ, nego tamen ex hoc inferri posse eidem actui temperantiæ dignitatem abesse, & adesse, quia in his casibus non esset idem numero actus, sed diuersus.

Respondent nonnulli bonitatem & malitiam actus si- 17
tam esse in entitate illius positâ libertate tanquam connotato non pertinente ad rationem constitutiuam malitiæ, aut bonitatis. Hæc connotatorum doctrina mihi semper magnoperè fuit exosa, quam impugnaui multis in locis: rationem iterum attingo, quâ illam sæpè reieci. Hoc connotatum vel se habet tanquam quid pertinens ab bonitatem actus, tanquam constitutiuum, saltem inadæquatum illius, vel non: si primum dixeris, non est purum connotatum; si secundum: ergo tota ratio formalis bonitatis est identificata cum actu: ergo posito actu ponitur illius bonitas secluso quolibet non constitutiuo illius. Respondebunt esse bonitatem, quoad entitatem, non quoad denominationem. Contra quos iterum arguo. Bonitas quoad entitatem, & quoad denominationem non distinguuntur realiter: ergo non potest esse vna sine alia. Latiùs hanc solutionem impugnatam inuenies Controu 11. Punct. 4. §. 2.

Respondeo, bonitatem & malitiam esse moralitates 18
quasdam desumptas ex entitate actus, & ex libertate eiusdem (non definio modò an desumatur ex præcepto formaliter, vel tantùm tanquam ex obiecto, quia meum solùm est modò explicare quomodo libertas conducat ad malitiam) ex quibus formaliter constituitur malitia formaliter denominas malum eundem actum, à quo forma malitiæ inadæquatè distinguitur, sicuti veritas formalis iudicij resultat ex actu intellectus, & ex obiecto, & denominat verum ipsum actum. Ex quo infertur posito actu sine libertate non esse rationem formalem malitiæ, neque bonitatis,

bonitatis, quæ formaliter indiuisibiliter consistit in aggregato actus & libertatis. Neque ex hoc infertur Deum complacere in ipsa libertate tanquã in obiecto adhuc inadæquatè digno præmio, libertas enim non dicitur neq; inadæquatè(rem explico indiscriminatim, modò in bonitate, modò in malicia, in quibus est eadem ratio bona, sed constitutiuum inadæquatum bonitatis, quod non est bonũ, sed id quo actus bonus constituitur, sicuti cognitio est id, quo obiectum cognitum constituitur, non tamen est cognita formaliter sine alio actu reflexo.

20 Obiicies ex eodem Hurtado. Libertas secundùm se formaliter non est bona, neq; est secundùm se bonitas: ergo non potest denominare actum bonum, neque constituere bonitatem. Respondeo, libertatem non esse bonam, ex hoc tamen non inferri non posse denominari actum bonum, albedo enim non est alba & denominat subiectum album. Ad aliam partem antecedentis, videlicet libertatem non esse bonitatem. Respõdeo libertatem secundùm se non esse bonitatem, sed simul cum actu, sicuti forma hominis non est humanitas, tamen est apta ad constituendam humanitatem simul cum materia, nec nouum est in Philosophia dari cõpositum constans partibus quarũ nulla seorsim sumpta adhuc inadæquatè habet denominationẽ totius, passim enim de hac re occurrunt exempla. Vnicum do præter iam insinuata. Suppositũ constituitur ex materia & ex forma, vnitis subsistentiis propriis terminatis, tamen materia separata à forma non dicitur suppositum, neque inadæquatum. Neque forma rationalis in statu separationis propria subsistentia terminata suppositum inadæquatum, aut persona inadæquata dicitur. Sic malitia, seu bonitas constituitur ex libertate, & ex actu, non tamen libertas seorsim sumpta dicitur inadæquata bonitas, vel malitia licet sit illud, per quod inadæquatè bonitas & malitia constituitur denominans actum inadæquatè distinctum à forma, à qua denominatur tanquam inclusum ab includente, sicuti dixi de subiecto veritatis formalis respectu eiusdem veritatis; quà verum formaliter constituitur.

§ III.

Alia argumenta soluuntur.

21 ARguit secundò Hurtadus. Libertas in actu secundo est terminus, & effectus potentiæ operatiuæ physicæ vt physicè operatiuæ: ergo est actus secundus physicus quia terminus, potentiæ physicæ operatiuæ physicè est terminus, & exercitium physicum. Antecedens probat sectione 1. vbi ostendisse dicit libertatem in actu primo esse potentiam physicè operatiuam. Respondeo distinguendo illud antecedens: libertas in actu secundo est effectus potentiæ physicæ operatiuæ vt physicè operatiuæ, secundùm totum id quod dicit libertas in actu secundo, nego; secundum rationem physicam actus, quà libertas quæ in actu primo iam supponitur, reducitur ad actum secundum, concedo: ergo libertas in actu secundo est terminus physicus potentiæ, nego consequentiam. Ratio est, quia libertas in actu secundo dicit duo, subsistantiam actus & libertatem in actu primo non est terminus potentiæ operatiuæ scilicet voluntatis, sed tantum dicitur voluntas causa libertatis in actu secundo, quia est causa actus physici, ex quo & ex libertate in actu primo, quam supponit constituitur in actu secundo.

22 Posses obiicere, libertas in actu secundo per nos dicit duo, actum physicum voluntatis, & libertatem in actu primo: Hæc se tenet vt forma, ille vt subiectum, quod denominatur liberum: ergo libertas in actu secundo præcipuè debet imputari agenti, quod producit libertatem in actu primo, quàm voluntati producenti volitionem physicam, quia concretum præcipuè procedit ab agente producenti formam illius, quàm ab illo, quod producit materiam eiusdem. Consequens autem absurdum est, quia meritum, & demeritum consistit in libertate in actu secundo, ac proinde si hæc imputaretur agenti quod producit libertatem in actu primo non esset voluntas, quæ mereretur, aut demereretur. Respondeo, concretum imputari agenti quod coniungit materiã cum forma: sic dicimus hominem, hominem producere, quia producit vnionẽ inter materiã & formam, etiãsi illius formam non producat, neq; materiã: hac ratione libertas in actu secundo impugnatur voluntati quia, ipsa est quæ coniungit actũ physicum ipsius videlicet volitionẽ cum libertate in actu primo, exquibus resultat libertas in actu secũdo, cùm enim ante productionẽ volitionis supponatur libertas in actu primo, agẽs illud quod volitionem producit coniungit volitionem ipsam cum libertate in actu primo; illud enim agens, quod supposito vno extremo alterum producit, dicitur produxisse coëxistentiam, & coniunctionem illorum, non verò illud quod prius vnum extremum produxerat. Nec refert voluntatem in actu primo esse formam constituentem volitionem in actu secundo liberam ne priùs sit libertas in actu primo, quæ se habet tamquam forma, volitione ipsa se habente tanquam subiectum, quia forma extrinseca subiecto, quæ non educitur ex potentia illius non supponit existentiam subiecti, neque ex illo dependet. Hæc doctrina attentè obseruanda est: ex illa enim soluitur grauis difficultas in materia de auxiliis, quomodo videlicet gratia efficax, si constituitur per nostrum consensum conditionatum & entitatem physicam auxilij, prouenientem à Deo, non nobis, sed Deo imputanda sit, tanquam principio, & causæ illius.

Ad confirmationem illius antecedentis respondeo, di- 23
stinguendo antecedens. Potentia libera est physicè operatiua secundùm totum id quod dicit libertas respectu simplicis effectus liberi, nego: secundùm aliquid, quod includitur in ipsa potentia libera, quod per se ipsum formaliter non est liberum, concedo: ergo potentia libera habet effectum physicum, distinguo eodem modo: secundùm totum id, quod dicit potentia libera, nego; secundùm aliquid, quod includitur in ipsa potentia libera concedo: ergo libertas in actu secundo est effectus physicus, nego cõsequentiam. Ratio distinctionis suprà datæ in antecedenti, & priori consequenti, hæc est: libertas in actu primo ad amorem dicit voluntatem cum cogitatione inclinante ad amorem, & cum cogitatione retrahente ab ipso amore: cogitatio retrahens ab amore non influit in ipsum, neque amor physicè, neque secundùm suam entitatem aliquo modo ab illa dependet, sed tantùm illa cogitatio se habet respectu amoris tanquam forma extrinseca, quæ simul cum alia cogitatione ipsum amorem formaliter liberum constituit, ac proinde cogitatio retrahens ab amore, quæ voluntatem liberam constituit ad amandum, neque physicè, neque moraliter influit in amorem influxu actiuo. Ex quo clarè infertur totam illam rationem adæquatam, in qua indiuisibiliter consistit libertas in actu primo, in nullum effectum influere secundùm se totam sed secundùm aliquid illius, & secundùm diuersas partes in diuersos effectus, voluntas cum cogitatione inclinante ad amorem influit in amorem, ad quem non conducit altera cogitatio ab illa retrahens: voluntas cum hac cogitatione retrahente influere potest in alium actum positiuum circa obiectum motiuum, quod proponit, v.g. in odium, si retrahit ab amore inclinando ad odium eiusdem obiecti, vel in actum reflexum, quo amorem detestetur, si cogitatio retrahat ab amore, inclinando ad nolitionem illius, seu odium reflexum amoris, ad quem inclinat alia cogitatio. Quod si velis voluntatem constitui liberam libertate purâ contradictionis, quà possit amare, & non amare præcisè, non tamen elicere volitionem aliam. Dicam cogitationem retrahentem ab amore in nullum effectum posse physicè influere, & tantùm deseruire vt formaliter amorem, illiúsque omissionem liberam constituat. Ex quo infertur volitionem secundùm se non esse intrinsecè exercitium libertatis, sed dici exercitium libertatis, seu potentiæ liberæ, quando ad illam supponitur voluntas cum libertate in actu primo, quam libertatem volitio secundùm suam entitatem, neque supponit, neque exigit.

Tertiò alij obiiciunt: Vitalitas est intrinseca actui: ergo 24
libertas. Insto: Voluntas non potest producere volitionem non vitalem: ergo neque non liberam. Veraque consequentia eadem est. Respondeo, admisso antecedenti negando consequentiam. Ratio disparitatis desumenda est ex diuersis rationibus, quibus actus constituitur vitalis & liber, vitalitas enim consistit in immanentia actionis, quæ non potest actioni abesse, libertas autem actionis dicit duplicem cogitationem ex parte actus primi, quarum vna non influit in ipsam actionem, & illa ablata æquè bene erit actio, imò erit necessariò existens volitio, cuius existentia ex vi huius cogitationis contingens redditur.

Obiicies quartò: Libertas est perfectio actus: ergo est 25
illi intrinseca. Nego consequentiam, satis enim explicatum est quomodo libertas sit perfectio extrinseca actus.

25 Obiic. quinto : Volitio libera quæ dependet à duplici hac cogitatione dependet ab vtraque per se & immediatè : ergo non potest non dependere ab vtraque: ergo non potest non esse libera. Respondeo antecedens esse falsum, sæpè enim dixi volitionem non depẽdere à cogitatione retrahente ab illa, & modò affero neque per se dependere ab hac cogitatione inuitante, esset enim eadem met volitio variata cogitatione, ex vi cuius elicitur, dummodo cognitio variata repræsentet idem obiectum, & dixi posse de potentia Dei absoluta dari hanc numero volitionem absque illa cogitatione, sed adhuc admisso antecedenti, non tenet consequentia, quia positis his duabus cogitationibus potest hic actus non esse liber ex diuerso modo, quo Deus in hunc numero actum influeret per decretum antecedenter efficax independenter à determinatione, voluntatis ratione cuius etiamsi modò liber sit tunc esset necessarius.

26 Sextò obiicies : Actus liber habet perfectiorem rationem voluntarij: sed ratio voluntarij est intrinceca actui : ergo habet perfectiorem rationem intrinsecam actus liber quàm habet necessarius. Resp. rationem voluntarij in hoc statu duo dicere, exigentiam dependendi actus à cognitione, & dependentiam actualem à tali cognitione : exigentia dependendi est intrinseca actui voluntatis, dependentia actualis ab hac vel illa cogitatione est extrinceca, & secundum hanc rationem crescit perfectio voluntarij in actu libero, qui ratione libertatis habet maiorem perfectionem in ratione voluntarij. Ad argumentum in forma, Resp. Actus liber habet rationem perfectiorem voluntarij secundùm id, quod actus voluntatis dicit intrinsecè in ipso actu, nego ; secundùm id quod pertinet ad rationem voluntarij tanquam quid extrinsecum actui, concedo: sed ratio voluntarij est intrinseca actui, distinguo minorem, secundùm totam rationem quod dicit hoc perfectius voluntarium, nego: secundùm aliquam rationem, concedo: ergo actus liber habet perfectionem aliquam intrinsecam, quam non habeat actus necessarius, nego consequentiam. Dixi rationem talis voluntarii dicere aliquid extrinsecum huic actui, de quo est disputatio, & abstraxi in argumenti solutione ab illa quæstione: An ratio voluntarij vt sic sit intrinseca actui, si tamen desideras huius quæstionis solutionem Resp. dependere ex alia quæstione videlicet in quo formaliter consistat ratio voluntarij vt sic. Si hæc ponatur in exigentia dependendi à cognitione, certum est esse adæquatè intrinsecam actui voluntatis, qui per suam entitatem petit procedere à cognitione. Si ponatur in dependentia actuali volitionis à cognitione, ad huc non potest dici rationem voluntarij esse intrinsecam actui, hoc est illi conuenire per suam entitatem, quod sic probo. Omnis volitio sumpta in particulari potest dependere ab hac vel ab illa cognitione: ergo nulla singulariter sumpta dependet per suam entitatem ab hac cognitione, quia si ita dependeret non posset non depedere, quod enim alicui entitati per se conuenit, nunquam abesse potest: ergo neque volitio in communi perse dependet à cognitione in communi, quia dependentia in abstracto sumenda est eodem modo, quo est in indiuiduis præcisâ hac vel illâ differentia, & si volitio in communi haberet hoc, quod est per suam entitatem dependere à cognitione, hoc prædicatum esset in qualibet volitione in particulari, & non posset aliqua singularis volitio hanc dependentiam non habere. In alio sensu posset hæc dependentia in communi dici intrinseca, non quia conueniret volitioni per suam entitatem, sed quia adhuc de potentia absoluta non posset ab illa separari, sed adhuc hoc modo affirmo dependentiam actualem volitionis à cognitione, neque rationem voluntarij in hac dependentia constitutam non esse intrinsecam actui voluntatis, quia de potentia Dei absoluta potest volitio fieri sine cognitione, in quo casu ab illa non dependebit, neque erit actu voluntaria, si ratio voluntarij actualis constituatur per dependentiam actualem volitionis à cognitione.

27 Obiicies septimò. Potentia libera differt essentialiter à necessaria: ergo actus liber differt essentialiter à necessario. Resp. comparationem fieri posse inter potentiam naturaliter suam necessariò operantem, & libertatis incapacem, sicuti intellectus, aut potentia visiua & potentiam ex natura sua liberam, vel inter potentiam necessariam ex defectu alijs prærequisiti ad libertatem, quod potest habere, sicuti inter voluntatem præuentam cogitatione obiecti tantùm sub ratione boni, quà necessario illud amat, & voluntatem præuentam cogitatione bonitatis, & malitiæ in obiecto in actu primo potente amare, & non amare. Si comparatio fiat inter potentiam liberam, & necessariam in priori acceptione essentialiter different: si comparatio fiat inter potentias secundo modo acceptas, non differunt essentialiter, sed tantùm accidentaliter per cognitionem, vel aliud comprincipium cum quo de facto coniungitur haec potentia, & non alia, quæ cum illo coniungi potest. Eodem modo philosophandum est in actu intellectus, qui formaliter non potest in se esse liber, & essentialiter differt ab actu voluntatis, siue libero, siue necessario, qui libertatem potest habere. Actus verò voluntatis, qui necessariò fit productus, & liberè potuit produci, non differt essentialiter ab alio actu voluntatis circa idem obiectum liberè elicitũ, quia vterque potuit esse necessarius, & vterque liber, & libertas actualis, quæ est in hoc, & non in illo tantùm dicit indifferentiam ex parte principij extrinsecam actui.

CONTROVERSIA XIII.

De speciebus impressis potentiarum materialium, & spiritualium.

SPECIES sunt qualitates quædam, quæ potentias complent in ordine ad actus intentionales tã materiales, quàm spirituales ; ideo placuit de illis disputare, postquàm iam explicaueram naturas omnium potentiarum. De illis variæ quæstiones exagitandæ sunt: an dentur ? in quibus potentiis ? quæ sit illarum causa: quomodo ad actus concurrant: Quas quæstiones latâ chartâ scripsêre auctores antiqui, atque moderni. Conimbricenses legito lib. 2. cap. 6. & lib. 3. cap. 5. apud quos ad satietatem pro quacunque sententia peruetustos inuenies auctores : quidam enim species omnibus potentiis denegabant; alij eas potentiis materialibus concedebant, & spiritualibus negabant ; alij omnibus potentiis iuxta diuersas illarum naturas has species largè impertiuntur; quos hic referri plus molestiæ, quàm vtilitatis afferret lectori, qui apud plurimos omnium opiniones relatas inueniet ; adducam tamen nonnullos inter meas conclusiones explicandas. Quæ de hac re cõmunis sententia docuit stricto calamo scribam, quæ autem minùs communia sint laxiori tractabo, in omnibus pertingam omnia, quæ ad plenam, atque perfectam rei intelligentiam mihi necessaria visa fuerint.

PVNCTVM PRIMVM.

An dentur species sensuum externorum.

§. I.

De speciebus visu.

SIT CONCLVSIO. Potentia visiua indiget speciebus, ad proprios actus exercendos. Hãc docent omnes, qui species in aliqua potentia admittunt, in nulla enim argumenta adeò efficacia pro speciebus defendendis reperiuntur. Sit primum huius conclusionis argumentum ratio desumpta ex manifesta experientia: Color, & lux sub distantia non modica videntur: ergo color, & lux concurrunt ad visionem, aliàs in quacumque distantia; imò etiamsi non existerent, possent videri, sed non concurrunt immediatè & per se: ergo medio alio effectu ab illis producto. Minorem probo: Color, & lux distant à potentia : ergo non possunt per se, & immediatè concurrere. 1

Dices lucem, & colorem distantem saltem approximari potentiæ media luce existente in medio. Contrà : Do, obiectum posse media luce approximari, sæpè inter obiectum visum, & potentiam visiuam nulla intercedit lux, quæ videri possit, vt cùm quis existens in specu perobscura videt obiectum 2

obiectum lucidum, existens extra specum : ergo tunc obiectum illud non approximatur media luce existente in medio:ergo media specie ab illo producta.

3 Secundò probatur:si inter obiectum videndum, & potentiam visiuam ponatur corpus opacum,impeditur visio: ergò, quia corpus opacum non est medium aptum, vt per illud diffundatur actio obiecti,sed hoc non potest concurrere per se propter rationem dictam : ergo concurrit medio effectu à se producto productiuo visionis, seu speciei expressæ,qui effectus,seu virtus productiua speciei expressæ, species impressa appellatur.

4 Efficaciùs probatur eadem conclusio exemplo reflexionis factæ in speculo, quod si faciei obiicias, reddit illius imaginem eodem modo,ac si teipsum tibi ante oculos obiiceres,quod fieri non potest, quin obiectũ visum aliquem diffundat effectum per medium, qui speculum tangens, iterum reflectat, sicut lux in crystallo, & in pariete color, & aliæ huiusmodi qualitates. Eadem reperitur reflexio, licet non adeò perfecta in aqua,in chalybe,lacte, aliisque quàm plurimis corporibus,maximè in diaphanis.

5 Deinde probatur eadem conclusio ex perspiciliis,mediis quibus videtur obiectum iam clarius, iam obscurius, maius,vel minus secundùm diuersitatem perspiciliorum. Insuper dantur perspicilia ita elaborata,vt vnum obiectum, ita multiplicent,vt multiplex appareat. Talia sunt perspicilia rotunda in plures partes,quasdam aliis eminentiores per acutos angulos diuisa, quæ vulgo *ochauados* dicuntur. Deinde lapis philosophicus,seu triangulare vitrum ita repræsentat obiecta,vt illa inter se confundat,& multiplici, apparentique variegata colore potentiæ illa repræsentet, quæ omnia fieri non possunt, quin aliquod comprincipium detur visionis diuersum secundùm medij diuersitatem, quod ab obiecto procedit, & species impressa dicitur.

6 Ex experientia adducta vitri triangularis rationem colliges,propter quam,quando in eodem speculo sunt diuersi circuli in quolibet illorum totum repetatur in obiectum, quod non repetitur in toto speculo quantumuis grandi. Circuli enim aguntur linea extrema acuta illos diuidẽte figura,seu positione à reliquo speculo,ratione cuius lineæ species,quæ reflectuntur à quolibet circulo non cõtinuantur cum aliis in simplici repræsentatione obiecti,sed species cuiuslibet circuli adæquatè obiecti figuram repræsentat. Idem continget, si duo specula coniungas non eamdem rectitudinem habentia, sed efformantia angulum quemdam acutum ea parte,qua coniunguntur, tunc enim quodlibet illorum adæquatè repræsentabit obiectum, siue physicè sint vnita, siue diuisa:si autem eadem specula ponas supra mensam planam vnum alteri coniunctum, ita vt illorum iunctura nullum efformet angulum, eodem modo in vtroque faciem videbis, ac si esset vnum tantùm speculum, mediam, videlicet, in vno, & mediam in alio.

7 Dubitatis circa reflexionem speculi : cur obiectum repræsentetur distans ab alio. Resp. speculum, & quoduis aliud corpus reflectens species reflectere repræsentatiuas obiecti in tanta distantia,quanta illud repræsentarent species directæ in speculo existentes. Inde quò magis quis accedit à parte antea ad speculum, eo videtur magis accedere à parte post illius figura, existens post speculum, & magis recedere, quò magis obiectum visum ab speculo recedit.

8 Ex hoc poteris cognoscere rationem propter quam turris visa in qua ordine videatur inuerso,fundamentum eminentius,& suppressior pars illius extrema:cum enim fundamentum sit magis propinquum aquæ,species reflexæ illud repræsentant cum maiori propinquitate ; cùm verò pars superior turris magis distet ab aqua,hæc reflectit species, quæ illam magis distantem repræsentent, ratione quarum fundamentum turris apparet,quasi superius parte superiori eiusdem.

§. II.

De speciebus aliorum sensuum.

9 PRIMA CONCLVSIO. Sonus,qui est obiectum auditiuæ potentiæ non percipitur mediis speciebus, sed immediatè simul cùm potentia sui sensationem producit. Hæc conclusio est contra P.Soar lib.3. de anima cap.21. contra Hurt.disp.12.sect.1.& contra Arriag disp.4.sect.1.subsect.3. Patronos habet Ochamum in 2. q.17.& 18. Gabrielem q.2. Greg.in 1.dist.3. q.1. & in 2.dist.7. q 3. qui negant omnibus potentiis externis species impressas. Hac vnica ratione illam persuadeo : quotiescunque percipitur sonus, est sufficienter approximatus, vt immediatè, & per se producat sensationem sui:ergo non indiget speciebus superadditis, vt sentiatur. Consequentiam probo:totum fundamentum assignandi has species desumitur ex distantia obiectorum, vt per se ipsa immediatè suas sensationes producant, propter quam non illis possumus tribuere tanquam principiis immediatis influxum in sensationes, quibus percipiuntur, sed mediatum tribuimus rationem specierum,quæ immediatè procedunt ab obiectis, & sensationes producunt tanquam principia immediata, mediis quibus obiecta concurrant : ergo destructo hoc fundamento nullum remanebit ad has species, quas ex alio capite non cognouimus constituendas : ergo non constituendæ, sed abigendæ sunt : ergo. Integra erit huius conclusionis ratio, si probem illud antecedens,quo posui,sonum esse sufficienter applicatum potentiæ ad sui sensationem producendam quod inter respondendum argumentis, quibus impugnatur,positiuè probabo, explicando modum,quo sonus sufficienter sit approximatus potentiis ad suas sensatione immediatè edendas.

Obiicit primo Arriaga loco supra citato, ex reflexione 10
soni, quæ fit Echo, inferri specierum reflexionem. Resp. Echum fieri per reflexionem soni realis ; non verò specierum intentionalium. Hanc conclusionem impugnat, quia dici nequit, eumdem numero sonum ferri ab aere, & iterum ad potẽtiam redire.Hoc fateor,ego enim non affirmo, reflectere eundem numero sonum,sed alium productum à primo,vel à sono existente in obsistente,quod Arriaga non impugnat.

Obiic.secundò.Cùm quis concionatur,duo,aut tria mil- 11
lia hominum audiunt integras voces : implicat autem, integrum aërem,in quo vox efformatur,ad omnẽ aures peruenire,neque peruenire potest alius sonus similis,quia nullus dicit Ecclesiam esse repletam voce sicut dicimus, esse odore plenam : ergo ex eo, quod sentimus vocem non diffundi per totam Ecclesiam,& odorem diffundi.

Respondeo omnes audientes eundem concionatorem 12
eamdem vocem percipere, id est, eumdem sonum immediatè productum à concionatore, non per applicationem immediatam eiusdem soni ad omnium aures ; sed mediis aliis sonis similibus eiusdem rationis,productis à sono immediatè concionatore producto. Ad confirmationẽ,Resp. Nullius esse momenti:illius fundamentum tantum sumitur ex communi modo loquendi,qui non semper ex naturis rerum trahit originem;sed ex vulgari apprehendendi modo, qui multoties longè aliter attingit res,quàm sunt in se.Sed ad illud, quodcumque sit. Respondeo : Vocem non dici quemcumque sonum, etsi omnino similem sono producto immediatè ab animali:sed importare sonum immediatè ab animali productum,qui tantùm est in parte aëris immediata concionanti,vel alio modo vociferanti,& ita, quamuis totum cubiculum repletum est sono, non tamen repletum est voce.

Obiicit Arriaga : Eodem modo posse dici colorem vi- 13
deri medio alio. Hoc non posse dici, adhuc de luce, probaui semel, & iterum, & de colore certissimum est, quia aër non est capax coloris, quod à posteriori nobis constat. Deinde,quia color est qualitas natura sua diu durans ac proinde, si cùm ego video colorem viridem distantem in arbore, aër colorem viridem reciperet amota arbore, aër permaneret viridis, quod asserere, falsum, ac ridiculum esset.

Obiicit. Si produceretur sonus vsque ad aures, & sonus 14
ibi existens produceret auditionem, non posset vllo modo percipi, ex qua parte veniret sonus, sicut non potest peecipi in gustu, ex qua parte veniat sapor, quia sonus immediatus potentiæ non potest esse repræsentatiuus obiecti distantis, scilicet, præsentiæ soni loco distantis. Respondeo auditum non tantùm percipere sonum immediatum potentiæ : sed etiam sonum distantem,qui simul cum propinquo sui ipsius, atque præsentiæ propriæ speciem expressam producit. Ad exemplum de sensu gustus. Respondeo,paritatem non tenere, quia, sicut in opinione aduersariorum hæc est mala consequentia : *Gustus non percipit saporem distantem : gustus non recipit species à suo obiecto:*

ergo neque auditus, ita in mea opinione, *gustus tantùm immutatur ab obiecto immediato concurrente per se ipsum: ergo auditus tantùm immutatur ab obiecto immediato.* Respondeo enim has potentias esse diuersas, cuius natura à posteriori nobis innotescit.

15 Obiicit vltimò Arriaga. Tubulus positus in fundibulo deseruit surdastris, ad percipiendum sonum, sicut inspicilia ad videndum homini, cæcitate laboranti: ergo, sicut hic recipit species visiuas mediis inspiciliis, ille auditiuas medio tubulo. Respondeo negando consequentiam, potest enim dici, tubulum deseruire ad recipiendum sonum realem, medio quo potentia immutatur, sicut tu asseris tubulum esse medium aptius aëre ad recipiendas species soni, & ita, medio illo, melius audiri, ego affirmo, esse medium aptius aëre ad recipiendum sonum, & ita melius audiri medio illo, quàm medio aëre.

16 Satis clarè respondisse existimo omnibus argumentis, quibus auctores probant, necessarias esse species auditus, & quorum solutione apertè constat, ex defectu applicationis soni ad potentiam auditiuam has species necessarias non esse, quod sufficiens est, ad illas negandas, quando enim agitur de entitatibus superfluis in rerum natura non admittendis efficax est probatio, clara, & manifesta solutio argumentorum, quibus illarum existentia propugnatur.

17 Secvnda conclvsio. Odor non sentitur mediis speciebus. Duplicis conclusionis, huius, & præcedentis vnum est fundamentum, solutiones argumentorum, quibus impugnantur, diuersæ. Dedi illas, quæ ad præcedentem conclusionem attinent; do, quæ ad hanc spectant.

18 Obiicit Soar: odor non potest alium odorem producere, cum sit qualitas secunda, resultans ex temperamento primarum qualitatum: ergo tantum diffunditur per cubiculum in tenuibus substantiis odoriferis, quæ non possunt ita replere cubiculum, vt realiter ad potentiam accedant: ergo tantum accedunt intentionaliter. Multa inuoluit hoc argumentum; omnia tamen valde incerta, quæ vix possunt, neque à priori, neque à posteriori probabiliter confirmari. Fateor enim: odorem primò oriri à temperamento primarum qualitatum, cur tamen odor ortus ex his, non poterit alium odorem immediatè producere in subiecto non habenti tales qualitates, sicut calor in igne erit à forma ignis, postea tamen calor ortus à forma ignis alium calorem immediatè producit in subiecto, in quo non est forma ignis. Ex eo enim, quod forma ignis calorē producat, non infertur, omnem calorem producendum esse necessariò à forma ignis, sic de odore respectu temperamenti philosophare, quod probabilius puto, quia difficile possunt tot partes materiæ exhalari, quot reperiuntur cum hac qualitate in diuersis cubiculis, in quibus odorifera substantia fuit posita, & odorem relinquit.

19 Dices colorem non esse productiuum alterius coloris, quia oritur ex temperamento primarum qualitatum: ergo neque odor est productiuus alterius odoris. Nego consequentiam, color enim est qualitas specie distincta ab odore, cuius natura à posteriori cognoscitur impotens alium colorem producere; quod de odore non constat. Vnde nego, colorem ex eo præcisè non esse productiuum aliùs coloris, quia oritur ex temperamento primarum qualitatum; sed quia ita oritur ex temperamento, vt non possit naturaliter oriri ab alio colore, quod ex sua natura habet, quæ tantùm à posteriori nobis innotescit: & non à priori.

20 Deinde admitto: odorem non esse productiuum odoris, & subiectum huius tantùm esse partes, quasdam exhalatas substantiæ odoriferæ: nego tamen has non posse realiter ad potentiam peruenire, quia, etsi totum cubiculum non valeant replere, cùm hæ partes exhalatæ non sint omnes continuæ, neque contiguæ, possunt ita per cubiculum diffundi, vt nulla sit notabilis pars spatij illius, quod non contineat aliquam partem substantiæ odoriferæ, quæ per aspirationem simul cum aëre ad odoratus organum realiter trahatur.

21 Tertia conclvsio. Obiecta gustus, & tactus immediatè producunt proprias sensationes; non mediis speciebus. Hanc clusionem docent Hurtadus, & Arriaga suprà contra Soar lib. 3. de anima cap. 26. Faciliùs hæc conclusio probatur, quàm præcedentes, quia hæc obiecta numquam sentiuntur, nisi immediatè applicata suis potentiis: ergo nunquam indigent speciebus, supplentibus applicationem illorum.

§. III.

De speciebus sensibilis communis.

Sensibile commune dicitur quod pluribus sensibus percipitur, sicuti figura, & præsentia, quæ duplex est, circunscriptiua, & definitiua; de vtraque est difficultas, an percipiatur, & an obiectum percipi valeat sine illa, & specialiter de circunscriptiua, quâ aliquibus cõclusionibus explicabo. 22

Prima conclvsio. Visus, & auditus percipiunt præsentias suorum obiectorum. Probatur hæc conclusio, quia ego video vnum hominem distantem ab alio. & hunc post illum: ergo video præsentiam illorum. Respondent aliqui: videre hominem distantem ab alio, non esse videre illorum præsentias, sed aliud corpus medium inter vtrũque. Contrà. Videre corpus esse inter vtrumque, & hoc esse ad dextrã, & illud ad læuam, est videre præsentiam trium corporum. Non enim eo ipso, quod videam substantiam illorum, video, hoc corpus esse medium, & alia duo, hoc ad dextram, & illud ad sinistram; possent enim illorum substantiæ alio modo collocari, neque hoc corpus esse medium inter alia duo, est aliquid distinctum, sed omnino idem cum præsentia corporis medij, & extremorum, ac proinde qui videt corpus medium inter alia duo, necessariũ videt præsentiam illorum. 23

De auditu probatur eodem modo, quia, quãdo audio sonũ, planè sensu percipio, sonum primò produci ad hoc latus, & non ad illud, quod experientia manifesta conuincit. 24

Secvnda Conclvsio. Visus percipit figuram mathematicam, v. g. rotunditatem, & longitudinẽ. Hæc conclusio constabit ex dicendis in metaph. vbi probabo, figuram mathematicam non distingui à præsentia, neque aliquid addere supra illam, in qua formaliter consistit distantia partium, quæ rotunditatem formaliter constituit; sed visus percipit præsentiam, & distantiam partium: ergo percipit figuram mathematicam. 25

Tertia Conclvsio, Auditus percipit hanc figuram: adeo tamen imperfectè, vt intellectus non possit illam discernere ex vi sensationis auditus, sicut diximus, potentiam visiuam videre colorem longè distantem secundum rationem genericam, & specificam, licet intellectus non possit ex vitalis visionis elicere conceptum respondentem huic complexo: color ille est viridis, neque illum discernere à reliquis coloribus. Prior pars conclusionis ex præcedenti probatur, quia hæc figura mathematica est idẽ cũ præsentia; sed auditus percipit præsentiam; ergo figurã idẽtificatã cũ illa. Quod verò illã imperfectè percipiat patet, quia auditus non valet discernere inter diuersas partes soni, sicut visus discernit. Deinde probatur ex imperfectione, qua ipsam præsentiam percipit. quia, licèt auditus discernat, sonum edi versus dextram, & non versus sinistram, non valet intellectus ex vi auditionis asserere: sonus est in hoc numero spatio distans per triginta, & non per quadraginta passus. Propter hanc imperfectionem audiendi præsentiam seu figuram, potest dici, figuram audiri ex parte obiecti, nó verò ex parte modi, sicut, quando à longè video animal, ignorans an sit rationale, vel irrationale, in nostra sententia differentia ex parte obiecti cognoscitur æquè ac genus, non vero ex modo cognoscendi. 26

Qvarta Conclvsio. Olfactus, gustus, & tactus non percipiunt sensibile commune, v. g. præsentiam, quia, dum quis immotus has sensationes elicit, non percipit, vnde veniant obiecta, neq; aliqua est ratio, quæ suadeat, illorũ præsentias his sensibus percipi: Quod verò ex diuersa applicatione potentiæ, sub qua diuersam sensationem obiecti elicit potentia, possit homo affirmare, obiectũ sensatũ existere in hoc loco, & non in illo, non prouenit ex intuitione immediatè; sed ex hoc discursu: obiectũ intensius sentitur per applicationem potentiæ spatio, in quo est; sed obiectũ meliùs sentitur per applicationem potẽtiæ huic spatio: ergo obiectum est in hoc spatio. Quod autem insectentur odorẽ animalia, sine discursu est, quia in illum feruntur, & cùm primùm discedunt ab spatio, in quo odorem sentiunt, statim ad illud redeunt, & illuc feruntur. quò magis odorem sibi gratum percipiunt, quod fit sine discursu aliquo. 27

Qvinta Conclvsio. De facto, rebus hoc modo existentibus, visus, neque auditus non possunt naturaliter percipere propriũ sensibile sine communi. Hæc conclusio probatur experientia, numquam enim percipimus colorẽ, nisi alicubi existentem, & idem patet in sono. Deinde à priori quia sensibile commune naturaliter non potest separari à sensibi 28

à sensibili proprio:ergo quotiescumque applicatur sensibile proprium, applicatur etiam commune:ergo quotiescúque sensibile proprium producit speciem sui,eam producet sensibile commune, cum vtrumque eodem modo applicetur,& eamdem virtutem habeat producendi speciê.

29 Sexta Conclvsio. Si Deus conseruaret obiectum visus v.g.colorem sine præsentia:color adhuc,suppolita illius conseruatione sine præsentia, non posset videri naturaliter;posset tamen supernaturaliter.Priorem parte tenêt ferè omnes scholastici. Posteriorem tenent Alex. Alensis 4.p. q.10. n.7.art.3.§.8. Sotus in 4.dist.10. q.1.art.7.qui affirmant,de facto Beatam Virginem supernaturaliter vidisse Christum in Eucharistia, non viso modo inextensionis, quem habet. Priorem partem ostendo ex dictis 7.physic. vbi probaui, præsentiam requiri ex parte actus primi ad agendum:ergo color sine præsentia non est in actu primo ad producendam speciem sui : ergo non potest naturaliter illâ producere:ergo neque videri. Posteriorem suadeo ex dictis ibi, vbi statui Deum posse supplere defectum præsentiæ, & agens sine præsentia requisita ad operationem posse supernaturaliter agere in distans extra totam sphæram. Ex quo infertur : posse,supernaturaliter operari sine omni præsentia,quia præsentia, quæ non applicat agens ad passum intra sphærâ illius, non se tenet ex parte principij actiui existentis ad operandum, cùm non adiuuet ad operationem:imò potiùs illius naturaliter impeditiua sit ratione distantiæ,quam fundat talis præsentia.

30 Septima conclvsio. Si Deus impediret concursum sensibilis communis, ad producendam speciem sui, sensibile proprium naturaliter speciem sui produceret,& colôr existens cũ præsentia videretur,non visa præsentia. Ratio est quia color,vt sit in actu primo potens producere speciem sui, non indiget concursu sensibilis communis, seu præsentiæ;sed tantùm præsentia:ergo etiamsi Deus impediret hunc concursum,dummodo conseruaret colorẽ cum præsentia,color esset in actu primo ad producendam speciem sui. Antecedens probo:Color tantùm indiget præsentia,ad producendam speciem sui,sicut quodlibet agens indiget præsentia,ad suas operationes,vt sit debitè agenti applicatum. Neque fundamentum est ad constituendam aliam exigentiam in colore,ad producendam sui speciem, quam in aliis agentibus ad producendos suos effectus. Quod autem,quotiescumque datur productio speciei sensibilis proprij detur productio speciei sensibilis communis,non probat dependentiam actionum,sed earum concomitantiam prouenientem ex concomitantia agentium potentium species sui producere.

31 Octava conclvsio. Si præsentia definitiua non distinguitur à circunscriptiua, sed tantùm sit circunscriptiuarum repetitio, obiectum indiuisibiliter existens potest videri naturalitet, non tantùm secundum se, sed cum præsentia definitiua, seu multitudine circunscriptiuarum. Probatur hæc conclusio : quod vna pars sit cum alia penetrata,neque quod sit in multiplici, loco non impedit actiuitatem illius, quia penetrata in hoc loco eamdem approximationem habet cum passo, ac si non esset penetrata,& præsens in hoc spatio. Secundùm hanc sentẽtiam dicendum est : Christum in Eucharistia ex natura rei naturaliter posse videri:ex merito autem fidei impediri visionem illius. Quod de facto ita contingere, adhuc datâ præsentia definitiua specie distincta, tenent Nominales, quos infrà referam.

32 Nona conclvsio. Si præsentia definitiua specie differt à circumscriptiua, obiectum definitiuè existens non potest videri,vt præsens definitiuè, hoc est,illius præsentia definitiua videri non potest. Defendunt hanc conclusionem Ricard.14.dist.2. art.5.q.2. Palud.& Capreol. q.vlt. P.Soar.3 p. tom.3. disp.53. sect.4. Probatur hæc conclusio: obiectum commune adæquatum est præsentia, quam de facto videmus,quod probatur ex eo, quod nullum est fundamentum,ad asserendum,illam præsentiam contineri sub obiecto huius potentiæ, neque hanc potentiam habere virtutem, adhuc inchoatam producendi speciem expressam illius, ac proinde adhuc supernaturaliter videri non posset talis præsentia. Quod efficaciùs probabitur, si asseramus,talem præsentiam fore supernaturalem.

33 Decima Conclvsio. Obiectum definitiuè existens per præsentiam definitiuam, specie distinctam à circunscriptiua potest naturaliter videri non visa præsentia illius. Defendunt hanc sententiã præcipuè secũdùm partem affirmatiuam, quam hic specialiter tradidimus Ocham in 4.dist. 10 quæst 5.art.3.Maior quæst.5. illam probabilem censet,Gabriel lect.45. in Canone Missæ littera P.Rationẽ conclusionis accipe.Præsentiam ipsam non posse speciem sui producere, non est impedimentum, ad hoc, vt illam producat sensibile proprium, quia, vt dicebam conclusione 8. concursus sensibilis communis non requiritur ad concursum sensibilis proprij,sed requiritur præsentia sensibilis proprij, vt applicet virtutem actiuam passo, & illam constituat in actu primo ad operandum, tanquã conditio requisita ; sed præsentia definitiua applicat virtutem actiuam,ad operandum, & illam constituit in eodem spatio,in quo præsentia circunscriptiua constitueret eãdem: ergo obiectum definitiuè præsens poterit sui speciem producere. Minor probatur : obiectum definitiuè præsens in palmo spatij v.g. habet omnes partes correspondentes eisdem partibus spatij,ac correspõderent si in eodem palmo spatij esset circunscriptiuè,quia,cùm quælibet pars obiecti correspondeat omnibus partibus spatij, correspondet parti illi,cui correspõderet, si esset circumscriptiuè præsens,& insuper aliis partibus : ergo habet eamdem applicationem,quam haberet circunscriptiuè respectu illius spatij,quod occuparet. Quod autem habeat alias respectũ aliarum partium spatij, non est impedimentum, ad agendum,quia, si corpus ex vi huius præsentiæ est applicatum huic passo, quod ex vi aliùs præsentiæ sit applicatum alij passo distanti, non impedit operationem, quia ad agendum in hoc passum non supponitur negatio applicationis ad aliud, sed positiua applicatio ad hoc. In hac sententia dicendum est cum Nominalibus suprà citatis,Christum in Eucharistia secundùm naturæ leges posse videri : impediri tamen illius visionem ob meritum fidei.

34 Vndecima Conclvsio. Indiuisibile quantitatiuum separatum non posset naturaliter videri,secus supernaturaliter.Prior pars probatur : obiectum exiguum vix potest sensu percipi,vt patet in grano tritici,quod non potest videri,nisi in minima distantia, & alia sunt adeò exigua vt penitus non percipiantur, vt patet in puluere per aërem sparso,qui non videtur,nisi nimiâ illius quantitas luce diffundatur : ergo indiuisibile,quod multo minus est, videri non poterit.Ratio huius conclusionis est,quia species producta ab obiecto indiuisibili, vel nimis paruo non potest ita pulsare animum, vt illum ab aliis operationibus reuocet,& ad visionem eliciendam indiuisibilis obiecti trahat. Posterior pars conclusionis probatur. Potest Deus cum animo, seu potentia concurrere ad visionem talis obiecti, etiamsi potentia in actu primo non sit naturaliter ad illum excitata per speciem impressam,quia talis visio vtpote obiecti visibilis non repugnat.

35 Dvodecima Conclvsio. Sensibile commune,v.g. præsentia, non est vna numero entitas duobus sensibus percepta, quia, licet visus, & auditus percipiant præsentiam : visus percipit præsentiam coloris,& auditus præsentiam soni, quæ præsentiæ realiter distinguuntur : dicuntur autem sensibile commune, quia vtraque præsentia eodem nomine gaudet.

36 Decima tertia Conclvsio.Præsentia coloris sentitur mediis speciebus,& præsentia soni immediatè,nullis speciebus productis.Probatur conclusio:præsentia,& qualitas cuius est præsentia,eamdem approximationem,& distantiam habent cum potentia : ergo præsentia qualitatis exigentis species ratione distantiæ,eisdem indigebit propter eamdem rationem, & præsentia qualitatis, quæ his non eget ratione approximationis,illis non indigebit : sed color eget speciebus,vt probaui : ergo & præsentia coloris, sonique præsentia sine illis sentitur, siquidem sonus mediis speciebus non sentitur.

Pvnctvm II.

De speciebus sensus communis.

1 Prima Conclvsio. Sensus internus non indiget speciebus,ad percipiendas sensationes externorum, sed immediatè simul cum sensationibus externis potest sensationem internam elicere.Probo hanc conclusionẽ ex sufficienti applicatione quam habent sensationes externæ ad immediatè producẽdas sensiationes;quã sic ostendo. In homine sẽsatio externa est intimè præsẽs animæ indiuisibili,

& eademmet anima indiuisibilis secundum eãdem animæ entitatem est sufficienter applicata, ad producendam sensationem internam in cerebro: ergo sensatio externa, etiãsi existat in pede ratione animæ, est sufficienter approximata ad producendam sensationem internam procedentem ab illa, tanquam à principio immediato, inadæquato applicato ratione aliùs comprincipij inadæquati, scilicet, animæ. In reliquis viuentibus eamdem applicationem ostendere secundùm mea principia haud difficilius erit. Anima diuisibilis secundùm se totam, & secundùm omnes sui partes concurit ad sensationem factam in qualibet parte corporis. Exempli gratiâ, anima diuisibilis equi secundum partem pedis concurit ad sensationem internam factam in cerebro, vt probaui Controu.3. punct.1. ergo sensatio facta in pede, intimè præsens parti animæ existenti in pede, & immediatè concurrenti ad sensationem internam cerebri eamdem applicationem habebit ad eundem effectum, ac habet prædicta pars animæ, cui est intimè præsens, & ratione aliarum partium animæ, quæ cerebro proximiores sunt, cum quibus concurrit per actionem, procedentem ab omnibus tanquam ab vno adæquato principio, sufficientem applicationem habebit ad talem sensationem immediatè producendam. Rem confirmo, & explico: tota anima diuisibilis equi est sufficienter applicata ad immediarè producendam sensationem internam: ergo quælibet sensatio ex eo præcisè, quod esset immediata animæ, etiamsi penetrata alicui parti illius non esset, sicuti est de facto, esset sufficienter applicata ad eamdem sensationem immediatè producendam. Consequentia est legitima iuxta principia tradita lib.7.physic.vbi cum communi sententia probaui: principium inadæquatum, passo applicatum medio alio comprincipio inadæquato posse immediatè in passum influere. Statutâ sufficienti applicatione sensationis externæ, ad internam producendam, eadem ratio, qua probatur, sensus externos assignatos punct. 1.§.2.speciebus non indigere, manifestè conuincit, sensum internum posse sine illis sensationes externas percipere. Deinde ex eadem applicatione inferunt multi, quos dabo punct. sequenti, intellectum speciebus non indigere, ad percipiendum sensationes externas: ergo eodem modo debet inferri de sensu interno respectu sensationum externarum posita eadem applicatione, quæ indiuisibilis est. Quapropter non nimis consequenter loquutos esse recentiores, negantes species intellectui ad sensationes externas intellectui, qui illas concedunt sensui interno hominis ad externas sensationes percipiendas, non temerè iudico.

2 Secvnda Conclvsio. Sensatio interna producit speciem sui, qua sensus internus illam absentem recordatur. Hæc conclusio ex memoria brutorum necessariò infertur. Experimur enim animalia meminisse suarum sensationum: ergo sensationes, quarum datur memoria, aliquod semen reliquerunt, vt sensus internus illas non existentes recordetur, aliàs ex nullo principio posset internus illas sensatione reflexa percipere.

3 Tertia conclvsio. Sensatio interna, dum actu existit potest sentiri alia sensatione interna reflexa, procedente immediatè ab illa, & non ab speciebus. Probo hanc conclusionem: Sensatio externa virtutem habet, ad producendam immediatè sensationem internam sui: ergo sensatio interna similem virtutem habebit, vt immediatè sui sensationem producat. Dices disparem esse rationem, quia sensatio externa non producit species, & ita necessum est, per se, & immediatè concurrere ad sui sensationem; sensatio autem interna sui species impressas producit, & ita necessum non est, immediatè concurrere, sicuti color, qui mediis speciebus sensationem producit, non immediatè sensationem producere valet. Disparitatem hanc nullam esse ostendam, cum fundamentum huius conclusionis aperuerim, ostendam enim diuersam sensationem reflexam produci ab speciebus ab illa, quæ ab ipsa sensatione producitur, quod iam præsto, & conclusionem confirmo. Sensus internus diuerso modo sentit per sensationem reflexam sensationem actu existentem, & iam præteritam, quia in homine per sensationem reflexam de sensatione iam præterita fundamentum habet intellectus ad iudicandum, sensationem extitisse, & per sensationem reflexam de sensatione præsenti fundamentum habet, ad iudicandum, sensationem existere: ergo sensatio reflexa de sensatione interna præsenti, & de eadem iam præterita distinguuntur: ergo habent diuersa principia: ergo sensatio externa de sensatione præsenti procedit ab ipsa sensatione, & de sensatione præterita ab speciebus, quas ipsa reliquit, vt in illius absentia munus obiret, quo antea sensatio externa immediatè fungebatur, nulla enim alia diuersa principia horum sensationum reperiri possunt.

Obiicies: Species impressa producta à phantasmate virtutem habet producendi phantasma reflexum, quo illud, à quo processit, repræsentetur, vt præteritum, vel tali modo, vt fundamentum tribuat intellectui, vt iudicet: illud phantasma repræsentatum per aliud reflexum, præteritum esse, sed in primo instanti, in quo phantasma, producit hanc speciem impressam sui: ergo in primo instanti, in quo existit, repræsentabitur vt præteritum modo iuprà explicato. Antecedens est certum, quia phantasma, sui species necessariò producit, & agens necessarium in primo instanti, in quo omnia requisita habet ad operandum, necessariò operatur, neque vlla potest excogitari ratio, propter quam phantasma non producat speciem sui in primo instanti, in quo existit, illam in aliquo productum. Consequentia probatur, quia species eandem virtutem habet, præsente phantasmate, à quo fuit producta, & eadẽ absente, & in primo instanti, in quo producitur, & in viceribus: ergo si in aliis, absẽte phãtasmate, potest producere speciem expressam reflexam illius, eamdẽ poterit in primo instanti, quo producitur, præsenti phantasmate producere: ergo illam necessariò producet, quia omne agens necessarium applicatum in primo instanti applicationis agit totum id, quod potest. Respondeo speciem impressam non esse agens ita necessarium, vt in omni instanti, in quo est, absque vlla contingentia operetur, vt in omnium sententia apertum est, sunt enim plurimæ species in intellectu, & in sensu interno, quæ per longa tempora dormitant & nullum habent suæ viriutis exercitium: ergo non in eodem instanti, in quo sunt operantur. Respondeo secundò, non eo ipso, quod intellectus haberet in sensu communi phantasma reflexum productum ab speciebus, si directum ibi permanebat, intellectum iudicaturum: illud phantasma reflexè sensatum formaliter fuisse præteritum, hoc est extitisse, & non existere, quia ipsius existentia, quæ cognitionem ipsius vt existentis produceret, intellectum ab hoc iudicio auerteret: quod si talis sensatio reflexa procedens ab speciebus, & non à phantasmate fundamentum præbeat, vt intellectus iudicet suum obiectum præfuisse in instanti antecedenti fundamentum ad iudicandum modò non existere, desumendum est ex negatione cognitionis immediatè excitatæ ab illo, & ex his duobus, videlicet, ex negatione huius cognitionis, & ex illa sensatione reflexâ procedente à phantasmate fundamentum desumit intellectus, ad iudicandum illud phantasma esse præteritum, hoc est extitisse, & non existere.

Difficilius est, rationem assignare, propter quam species hæ in primo instanti, quo producuntur, non possint aliquo modo excitari ad producendum phantasma reflexum, quo intellectus, etsi fundamentum non habeat, ad iudicandum: phantasma sensatum per aliquid reflexum præteritum esse, hoc est extitisse & non existere; tamen fundamentum habebit, ad iudicandum præfuisse in instanti antecedenti & ita intellectus nullum principium habebit, ad iudicandum, an phantasma, quod habet, illud habuerit in antecedenti. Responderi posset incompossibilia esse phantasma reflexum productum ab speciebus, quas illud producit, cum ipso phantasmate per reflexum sentiendo, & ita non posse hoc reflexum produci, donec aliud directum absit, reflexum necessariò species supponit tanquam à principio, à quo procedit, & hæ à phantasmate directo dependent in instanti quo primò producuntur, ac proinde si tale phantasma reflexum ab speciebus produceretur, directum supponeretur, vt principium remotum, & simul existerent, quod fieri nequit propter incompossibilitatem ipsorum.

Hæc phantasmatum incompossibilitas gratis conficta videtur. Cur enim phantasma directum compossibile cum alio reflexo procedẽti ab ipso incõpossibile erit cũ reflexo procedente ab speciebus; Deinde intellectus ex phantasmatibus principium habet, ad iudicandum, modò existere hoc phantasma, & extitisse in instanti præcedenti: ergo ex eo, quod existunt simul phantasma directum, excitans cognitionem suæ actualis existentiæ, & reflexum productum ab speciebus, excitans cognitionem sui obiecti, vt existentis tempore præcedenti.

Aliter

7 Aliter respondeo: species productas à phantasmate non posse aliud phantasma reflexum producere in primo instãti, in quo existit phantasma directum, quia illis non debetur concursus, neque potest naturaliter dari in illo primo instanti: sed tantùm in sequentibus: Desumenda est ratio ex ipsarum natura, sunt enim species commemoratiuæ obiecti præexistentis, & aliâ excitatione indigentes, vt operentur, quæ excitatio non illis debetur, quousque illorum obiectum præcesserit, & sit illo modo, quo ab ipsis virtualiter repræsentatur, videlicet cum aliqua duratione, iam præterita, quia licet producantur in primo instanti, in quo est illorum principium, & obiectum, non producũtur, vt illud repræsentent in illo primo instanti, sed in sequentibus, in quibus verum sit dicere præcessisse sensationem internam, cuius aliam reflexam producunt. Neque pro hac difficultate fugienda genus hoc specierum, quibus non debeatur concursus in primo instanti, in quo existunt, sed in aliis in quibus est obiectum repræsentandum, inuentum est. Communis enim Theologorum opinio species impressas constituit in Angelo à primo instanti suæ creationis obiectorum nondum existentium, quibus non debetur concursus donec illa obiecta actu sint existentia. Sic ego affirmo: species productas à phantasmate esse productiuas aliûs phãtasmatis reflexi, quo directum quasi præexistens repræsentatur, & ita affirmo, non illis deberi concursum, donec verum sit obiectum præextitisse.

8 Quarta Conclvsio. Sensatio externa nullam sui speciem producit in sensu externo, neque interno, vt ipsa præterita percipiatur: illam non producere in sensu externo, probatur: Quia nullus in his sensibus memoriã constituit; non in sensu interno, quia sensus internus ad memoriam sensationis externæ non indiget speciebus illius, sed speciebus sensationis internæ, qua ipsa fuit sensata, quibus producitur memoria sensationis internæ, & consequenter externæ, quæ se habet vt obiectum phantasmatis seu internæ sensationis. Neque opinio, quæ asserit, sensationes externas producere species sui in sensu externo, has debet ad memoriam in sensu interno relinquere, sed tantùm illas dependentes, in conseruari à sensatione externa constituere, vt, dum obiectum est præsens illius speciẽ expressam producant: alioqui species impressa relicta in sensu interno ab externa sensatione, eodem modo produceret speciem expressam sui obiecti, scilicet, sensationis externæ, siue hæc actu existeret, siue iam fuisset corrupta. Quia sensatio interna secundùm hanc sentẽtiam adæquatè ab speciebus impressis producitur: ergo, dum hæ eædem permanerent, eamdem sensationem internam circa sensationẽ externam producerẽt, siue sensatio interna existeret, siue non existeret, quia existentia obiecti, immediatè non influentis necessaria non est, cùm reliqua principia, quæ immediatè influunt in sensationem, existunt. Consequens illatum admitti nequit, quia, si internus sensus posset eodem modo percipere sensationem externam præsentem, & iam præteritam, bruta, quorum appetitus regitur, & agitur immediatè sensationibus, eodem modo mouerentur sensationẽ interna sensationis externæ præsentis, & iam præteritæ, & ita ouis eodem modo fugeret cùm recordaretur visionem externam lupi, & quando illam primo sensu interno cognouit, & canis eodem modo infectaretur leporem cùm sensationem externam illius meminisset & cùm illam primo sensu interno actu existentẽ attigit. Quia internæ sensationes in his animalibus in vtroque casu essent omnino einsdem rationis, quia ab eodẽ omnino principio actiuo, & passiuo cum eisdem circumstantiis, dispositionibus, & conditionibus processissent, præsentia enim, vel absentia obiecti nihil conducit ad actum intentionalẽ, quando obiectum immediatè, & per se non influit in actũ, sed tantùm ratione principij, & ita omnes qui asserũt, non posse dari visionem intuitiuam coloris non existentis, dicunt non posse dari speciem impressam eiusdem coloris non existentis, quia si semel concedatur species impressa coloris non existentis pupillæ applicata ad producendam visionem, negari non poterit: visionem ipsam possibilem esse: imò necessariò esse producendam, etiam absente obiecto, quia, posito actu primo adæquato principij necessariò operantis, naturaliter effectus impediri nequit.

9 Obiic. Sensus internus non solùm percipit sensationem internam, vt iam præteritam, sed etiam sensationem externam, & non solùm habet memoriam sensationis internæ, sed etiam externæ: ergo non solùm habet species impressas productas à sensatione interna, sed etiam ab externa sensatione. Adhibui hanc obiectionem ad explicandam illius doctrinam, non vt illius difficultati, quæ leuis momenti est, satisfacerem. Resp. sensum internum non percipere sensationẽ internam, neque externam, vt præteritam, neq; vt præsentẽ actu, quia sensatio interna, vel externa, vt præsens actu, & vt iam præterita inuoluit durationem, quàm sensu internus non potest percipere, quia non potest attingere correspondentiam ad tempus reale existens, vel possibile, quæ percipi non potest à potentia, quæ tempus ipsũ non percipiat, per quam duratio constituitur, quæ tantùm est obiectum intellectus cognoscentis hanc, & illam durationem, & inter vtramque discernentis. Ad illud, quod dicitur: sensum internum habere memoriam sensationis externæ respondeo: esse diuersos memoriæ actus circa hæc obiecta: circa sensationem internam sensus internus memoriam habet actu, quo illam attingit tanquam obiectum adæquatum, quãdo est absens, sicuti illam immediatè præsentẽ attingebat, diuersâ tamen sensatione ex parte actus, quia, quando sentit sensationẽ internam præsentem, illam attingit sensatione procedente à phantasmate, quod sentitur: Quando verò sensationem absentem alia interna sẽsatione cognoscit: sensatio hæc reflexa tãtùm procedit ab speciebus impressis à sensatione interna directè productã, & ita hæc sensatio reflexa de sensatione absente, & alia similiter reflexa de eadẽ interna sensatione, etsi habeant idẽmet obiectũ, quia duratio diuersa sui obiecti ipsis non attingitur, sunt valde diuersæ ex diuersitate principiorum, ex quorũ diuersitate fundamẽtum desumit intellectus, ad iudicandũ, obiectũ huius reflexæ sensationis adesse, vel abesse, & discernendi inter diuersas durationes eiusdẽ entitatis. Aliter se res habent in memoria sensationis externæ, seu in cognitione materiali sensationis externæ tam præteritæ, quæ tantùm immediatè per sensationem internam non reflexiuam supra aliam internam sensationem cognoscitur, quando est præsens, tunc enim immediatè attingitur per internã sensationẽ, dependentẽ in fieri, & conseruari ab externa; postea verò, quando iã præteriit nullũ semen sui relinquit, neq; vltra sensu interno cognoscitur, nisi actu tendente in sensationem internam qua priùs fuit cognita, qui actus interni sensus dicitur actus memoriæ sensationis externæ, quia tendens in sensationem internã, respicientem externam tanquã obiectũ, in ipsam externã sensationem tendere dicitur. Ex hoc diuerso modo tendẽdi in sensationem externam, quando adest, ac quãdo abest, fundamentũ desumit intellectus, ad cognoscendum sensationem externam adesse, vel abesse, præteritam esse, vel præsentem: Quando enim sensationem externam percipit cognitione excitata à phantasmate procedenti immediatè à sensatione externa, seu producta ab ipsa visione, cognoscit visionẽ ipsam actu esse præsentem; quando verò sensationem externam cognoscit cognitione excitata à phantasmate reflexo procedente ab speciebus, quas produxit phãtasma, productũ à sensatione externa, sensationem externã tempore antecedenti præcessisse, & ex hac cognitione, & negatione illius, cognoscit, sensationem externam esse præteritam, hoc est; extitisse antea, & modò non existere.

Obiic. Sensus internus non potest percipere durationem obiecti: ergo non potest sentire reflexè sensationem internam, vt præsentem, neque vt existentem, neque illam diuerso modo sentire præsentem, aut præteritam, neque inter has durationes eiusdem obiecti discernere. Antecedens probatur: duratio est extrinseca quædam denominatio desumpta à tẽpore reali possibili, quæ sine hoc percipi nequit, sed sensus internus non potest percipere tempus possibile, neque extrinsecam hanc denominationẽ: ergo neque durationem, neque inter durationem, & durationem discernere. Consequentia efficax est: quia sensatio præterita, & existens tantùm distinguitur penès diuersam durationem: ergo sensus internus, qui non valet percipere durationẽ, non valet percipere sensationẽ internã, vt præsentem, neque vt præteritam, neque inter sensationem vt præsentem, & vt præteritam discernere. Resp. Verũ esse sensum internum non percipere durationem sensationis, neque sensationem ipsam formaliter, vt præteritam, neq; vt præsentem, neque aliquid diuersum ex parte obiecti cognoscere, quando attingit sensationem ipsam præsentem, aut absentem: nihilominus ex parte actus seu ipsius sensationis diuerso modo attingere sensationem præsentem, & sensationem præteritam, quia, licèt siue præteritam siue

10

præsentem agnoscat attingit eamdemmet entitatem sensationis externæ tãtùm secundùm id quod dicit intrinsecè, tamen per actum diuersæ rationis illam attingæ, quãdo est absens, quod probant argumenta suprà facta, & in hoc sensu verum est, dicere, sensum internum attingere sensationem internam, vt præsentem, & vt absentem, hoc est, illam intensionem dum est præsens attingere actu quodam, qui ingerit cognitionem intellectui illius sensationis formaliter vt præsentis, & eamdem cognoscit vt absentem, hoc est, alio actu diuersæ rationis, qui in intellectu hominis producit speciem expressam sensationis, vt absentis formaliter: Quod in aliis animalibus per productionem intellectionum explicari non valet, in homine tamen rectè explicatur per diuersas cogitationes, quas hæc phantasmata reflexa, tendentia circa idem obiectum, & à diuersis principiis procedentia, excitant.

11 Nonnulli in sensu communi species, quas vocant insensatas, apponunt, quibus obiecta percipit, quæ per sensus externos percepta non fuere. Has ego omnino relego, & assero, in sensu communi nullam dari speciem non productam à sensationibus externis, quæ tantùm producunt speciem repræsentatiuam ipsarum, & obiectorum, quæ per ipsas sentiuntur. Ratio est, quia nulla est causa, à qua species hæ insensatæ produci possint. Nulla enim entitas producit speciem obiecti, in quod ipsa non feratur tanquam in obiectum: ergo sensationes externæ producere non poterunt speciem obiecti, in quod non feratur sensatio, quæ speciem producit, neque alia est causa, à qua possit internus sensus species alias accipere, nisi dicas, illi infundi species obiectorum, quæ sensus non percepêre; quod omni fundamento caret. Quomodo verò ouis cognoscat disconuenientiam cum lupo, & conuenienientiam cum cane, dixi Controu. 4. Punct. 2. n. 6.

12 Obiic. Sensus externus non percipit motum, & sensus internus percipit illum: ergo aliquid percipit sensus internus, quod non percipit externus: ergo dantur species insensatæ. Prior pars antecedentis probatur. Quia sensus externus tantùm percipit obiectum præsens: eo tempore, quo est præsens: ergo tantùm percipit præsentiam eo tempore, quo durat: ergo non percipit præsentiam, iam præteritam: ergo neque motum, quia motus dicit præsentiam præteritam, & præsentem. Posterior pars probatur: quia canis percipit fugam leporis, & eam insequitur: ergo percipit motum. Respõdeo: neque internum propriè percipere motum, quia motus non dicit præsentiam præteritam, & præsentẽ, sed negationem præsentiæ, quæ fuit, & præsentiam, quæ est: nullus autem sensus neque internus, neque externus percipit negationem. Dixi nullum sensum propriè percipere motum, quia sensus internus impropriè illum cognoscit, seu æquiualenter; non, quia attingat, neque impropriè negationem, quam includit motus, sed quia habet memoriam præsentiæ quæ præteriit, & simul cognitionem præsentiæ modò existentis, qui duo actus quasi æquiualent cognitioni motus, & per illos excitatur canis ad insectandum fugientem leporem, qui actus non reperiuntur in sensu externo, qui memoriam non habent, neque fiunt per species insensatas, sed per species obiecti, quod fuit sensatum sensu externo, & per species obiecti, quod modò eodem sensu externo percipitur.

PVNCTVM III.

De speciebus intellectus.

1 MVlti ex antiquis Theologis species intellectiuas omnino demunt asserentes, sat esse, esse phantasmata ad quascumque intellectiones cognoscendas. Ita Durand. Bachonus, Gotfredus apud Conimbr. lib. 3. de anima cap. 5. quæst. 3. art. 1. Consentit ex parte Gabriel in 2. distinct. 3. quæst. 2. affirmans non requiri speciem ad cognitiones intuitiuas; requiri tamen ad abstractiuas. Auctores suprà relatos nonnulli recentes sequuntur.

2 Communis opinio, quam tenet Angelicus Doctor 1. p. q. 55. art. 1. & alij quàm plurimi ex antiquioribus & recentioribus, quos recensere longum esset, species impressas in intellectu constituit, quæ ab intellectu agente, & à phantasmate vulgò produci dicuntur.

3 PRIMA CONCLVSIO. In anima dantur species impressæ pro memoriæ actibus. Rationem non inueni, quâ nimis efficaciter conclusionem hanc probarem; nonnullæ tamen sunt, quæ satis probabiliter illam suadent. Accedit his Doctorum auctoritas, præcipuè Augustini lib 11. de Trinitate c. 2. vbi non solùm docet, dari has species, sed asserit tardioris ingenij esse, de his dubitare. Quod si species aliquæ iuxta mentem Augustini, & communem sententiã D. Thomæ, aliorúmque scholasticorum in intellectu sunt admittendæ, has ad memoriæ actus esse designandas, censendum est.

4 Potissima ratio huius conclusionis desumenda est ex memoria actuum intellectus, & voluntatis, seu ex cognitione reflexa, quâ, postquam præterière, cognoscuntur, eius cognitionis nullum aliud potest esse principium præter speciem, relictam in intellectu ab actu, qui iam præteriit, & modo cognoscitur. Dices: principium comitans intellectum in horum actuum productione esse phantasma, quia adhuc illam hoc comitatur. Contrà tamen quia certum esse non potest memoriam horum actuum phantasma comitari. Deinde assignari nequit obiectum phantasmatis producemis hunc actum; hoc enim esse nequit obiectum intellectionis productæ, scilicet, intellectio, seu volitio præterita, quia intellectio & volitio, vtpote obiecta spiritualia non possunt materiali phantasmate attingi. Secundò anima separata habet memoriam horum actuum sine phantasmatibus: ergo illi actus dum fuerunt exerciti ab anima informante materiam, speciem produxêre, qui postea anima in statu separationis illorum recordatur: ergo illæ species, quæ ante separationem existebant cum eadem virtute, eodem modo producebant actum memoriæ, seu cognitionem actus intellectus, vel voluntatis iam præteritæ: ergo dantur species in intellectu, & de facto illis cognoscit actus proprios, actúsque voluntatis iam præteritos, & his mediis obiecta, quæ priùs cognouerat, respectu quorum cognitio reflexiua memoria dicitur.

5 SECVNDA CONCLVSIO. Species impressæ horum actuum non producuntur ab intellectu, sed à suis obiectis tanquam à principiis adæquatis. Ratio est manifesta: obiecta illa spiritualia sunt: ergo, vt speciem spiritualem producant, non indigent alio comprincipio spiritualiter: ergo immediatè tanquam principia adæquata possunt species impressas ipsorum repræsentatiuas producere. Sicuti omnia alia obiecta eiusdem rationis secundùm materialitatem, vel spiritualitatem cum specie producenda illam producunt: v. g. color, & omnia obiecta sensuum externorum, & interni, quæ species producunt, & sicuti phantasma in sensu interno speciem impressam relinquit ab ipso phantasmate tanquam à principio adæquato productam sine consortio sensus interni.

6 TERITA CONCLVSIO. Phantasma immediatè concurrit ad cognitionem sui, & obiecti sensati per illud sine vlla specie intermedia. Probanda est hæc conclusio eiusdẽ omnino rationibus, quibus probaui puncto præcedenti, sensationem externam concurrere ad sensationem internam. Illas iterum repetere non placet, quia mutatâ materiâ eodem omnino modo procedunt.

7 QVARTA CONCLVSIO. Phantasma nullam producit speciem impressam in intellectu ad sui memoriam. Probo hanc conclusionem ex dictis Punct. præcedenti de sensu interno, & ex doctrina ibi tradita. Sensatio externa non producit speciem sui in sensu interno, vt hic illius recordetur: ergo sensatio interna non illam producet in intellectu, vt eius sensationis internæ intellectus memoriam habeat. Consequentiam probo, & rationem à priori desumo eidem paritati innitens. Sensus internus sufficienter recordatur sensationis externæ per species relictas à sensationibus internis, quibus producit sensationes reflexas circa sensationes proprias internas, quæ ab externis processerunt & illas tanquam obiecta inspexêre, & per has internas sensationes reflexas immediatè versantes circa alias internas externas memoria habet: ergo eodem modo intellectus per cognitionem reflexam cognitionis præteritæ recordabitur sensationis externæ, & aliorum obiectorum, quæ respiciebat cognitio directa, quæ modò reflexè cognoscitur. Et in hoc sensu verum est dicere animam habere speciem impressam obiectorum omnium, quæ aliquando cognoscit, quia habet speciem actuum, quibus illa cognouit, quæ producunt cognitionem non solùm aliarum cognitionum, à quibus fuerunt productæ, sed etiam obiectorum,

obiectorũ,quæ his cognitionibus reflexis cognoscebãtur.

8 Obiic. Sæpe quis recordatur obiectorum, quæ cognoscit,& non recordatur cognouisse illa obiecta:ergo habet species impressas repræsentatiuas obiectorum, quæ repræsentatiuæ non sint cognitionum. Huic argumento in omnium sententia respondendum est; communis enim sententia quæ in anima constituit species productas à phantasmate, non illas constituere debet ad actum memoriæ; sed ad perceptionem phantasmatis, actu existentis, quæ species transeunt amoto phantasmate,à quo in conseruari dependent,sicuti qui species productas à sensationibus externis in sensu adtruunt, non illas ad memoriam harum sensationum; sed vt percipiantur, dum sunt actu præsentia,constituunt,omnésque memoriam cuiuscunque potentiæ constituunt in speciebus productis ab actibus eiusdem potentiæ. Sed esto, producerentur species à phantasmatibus,deseruientes actibus memoriæ intellectiuæ, adhuc staret argumentum: sæpe quis recordatur obiectum perceptum sensatione externâ,& intellectione, quin recordetur cognitionis,aut phantasmatis:ergo habet species illius obiecti distinctas ab speciebus cognitionis,& phantasmatis,quibus illud primò percepit.

9 Respondeo cognitionem memoratiuam simul ferri in obiectum prius cognitum, & in cognitionem præteritam; expressiùs tamen in obiectum cognitum, quia cognitio præterita non fuit sensata sensibus externis, neque interno, & semper obscurius, & confusius cognoscimus illa, quæ priùs sensata non fuêre,& quo pluribus sensibus fuêre sensata,& faciliùs nos obiecta cognoscimus.

10 Placet solutionem aliam adducere in re occulta nimis, in qua vix aliquid ex principiis certis dici potest. Assero numquâ cognosci obiecta per species memoratiuas, quin aliquo modo cognoscantur actus, quibus fuerunt cognita; nihilominus, intellectum discernere inter obiecta externa cognita; & non inter ipsos actus, quia species expressa, quâ interni actus,& externa obiecta cognoscuntur, non tantùm procedit ab specie impressa propria illius actus,sed ab aliis speciebus,quibus vtitur intellectus, ad hæc obiecta cognoscenda non solùm per species proprias, sed etiam per alienas, quæ omnes simul producunt speciem expressam, quâ viuaciùs cognoscitur obiectum externum, quàm internum; quia, etsi propria species impressa expressiorem cognitionem produceret circa actum internum,à quo fuit producta,quàm circa illius obiectum, si ipsa nullo adiuta comprincipio expressam produceret, ratione aliarum specierum, quæ se habent per modum vnius principij cum illa,simúlque sumptæ per modum vnius principij alienæ sunt respectu cuiusuis actus interni, & externi obiecti, & quia illarum quælibet in expressionem diuersi obiecti producendam sunt destinatæ, potest species expressa produci, quæ viuacius obiectum externum cuius non sunt immediatè species in intellectu,quàm internum,quod speciem propriam in intellectu genuit,repræsentet. Quod si actus memoriæ fieret per speciem propriam vnius simplicis actus interni, non ita contingeret; sed semper expressiùs internus actus tenens se, vt obiectum cognitionis reflexæ viuaciùs, quàm aliud obiectum externum perciperetur.

11 Hanc ego rationem reddam, propter quam aliquando quis ita cognoscit obiectum, quod actu sensu externo, & interno percipit,tali modo,vt intellectus possit, circa obiectum externum discernere;& non circa sensationes,mediis quibus cognoscitur. In quo casu dicendum, existimo: cognitionem illius obiecti non dependere tantùm à sensationibus illius; sed ab aliis speciebus, seu ab aliis phantasmatibus,quibus intellectus tanquam vno principio vtitur ad illud obiectum cognoscendum.

12 Quinta Conclvsio. Intellectio dum actu existit, potest immediatè concurrere ad intellectionem reflexam de illa producendam,diuersæ rationis ab illa,quam absens mediis speciebus produceret.Idem dico de volutione,quæ dum actu existit,per se ipsam potest concurrere ad sui cognitionem,& dum abest,mediis speciebus. Hæc conclusio probatur à paritate phantasmatis, de quo doctrinam hanc tradidi Punct. præcedenti, quæ eisdem rationibus hic stabilienda est. Fauent huic conclusioni,quatenus de actibus voluntatis procedit Molina 1. part.q.57. artic.4. Bañez 1.p. q.87. artic.3. asserentes actus voluntatis cognosci per se ipsos intellectui præsentes,aut certè per speciem impressam,ab ipsis in intellectu productam.

Sexta Conclvsio. Anima, illius potentiæ(si dentur superadditæ) habitus,& species impressæ, aliáque similia accidentia cognoscuntur tantùm per species alienas, & à posteriori per effectus. Ita Toletus lib.3. de anima, q.11. Rub.lib.3.de anima tractat.de intellectu possibili q.6.& 7. Conimbr.lib.3.de anima c.8 q.5.artic.2.& alij plurimi apud hos. Probatur hæc conclusio. Quia nullus ex alio capite probat se habere has potentias,nisi ex effectibus,ex quibus illas infert,neque vllus audebit,dicere:se experiri, habere potentiam intellectiuam, speciem impressam alicuius obiecti,aut animam,neque de his meminisset, si illorum effectus non fuisset expertus:ergo tantùm cognoscit hæc obiecta à posteriori per effectus,& per alienas species. 13

Obiic.Hæc obiecta sunt intimè animæ præsentia: ergo per se ipsa producunt cognitionem sui. Probatur consequentia iuxta nostra principia, quibus ex hac immediata applicatione intulimus: plura obiecta sensationes, & cognitiones immediatè producere. Respondeo consequentiam esse malam, & consequens falsum, neque ex nostris principiis posse deduci. Ego enim tantùm intuli obiecti ad potentiam immediatum concursum in his obiectis, quorum concursus actiuus in actum vitalem immediatè ab illis, vel mediis speciebus necessariò concedendus est, & argumento desumpto ex applicatione obiecti ad potentiam vsus sum ad species impressas auferendas; non ad concursum obiecti in suam cognitionem, vel sensationem probandum, quod si ex alio capite constabat specierum ablatio, illum concursum esse immediatum inferebam, quod ego tantùm prædicto argumento contendo. Quapropter, cùm ex nullo capite nobis constet virtus actiua horum obiectorum ad producendam cognitionem immediatè, vel mediis speciebus; imò argumentis probetur, talem virtutem non inesse his obiectis, applicatio immediata nihil concludit, ad probandum hæc obiecta immediatè concurrere. Instabis alio modo: Anima,intellectus habitus, & huiusmodi obiecta percipiuntur per species alienas; & non proprias: ergo idem dici poterit de actibus intellectus, & voluntatis, aliquando à posteriori cognosci ex effectibus, & per alienas species cognitione productâ à phantasmatibus aliorum obiectorum,& specierum diuersorum actuum, existentium in intellectu; sæpe tamen per species proprias cognoscuntur, quia experimur nos cognoscere actus intellectus, & voluntatis, qui nullum habent effectum, simplex enim affectus complacentiæ, sæpe nullum effectum habet, adhuc per accidens, neque per se tendit in productionem illius, & cogitatio speculatiua de aliquo obiecto per se cum nullo effectu coniungitur, & tamen experimur huiusmodi actus: ergo virtutem habent producendi cognitionem sui independenter ab effectibus, & ab speciebus aliorum obiectorum. Denique, si aliquæ species memoriæ deseruientes in animo ponendæ sunt, debent esse productæ ab his actibus: ergo debent esse repræsentatiuæ illorum. Consequentia patet: quia omnis species est repræsentatiua obiecti, à quo producitur. Antecedens probo; quia reliqua obiecta tantùm possent producere species medio phantasmate; hoc autem non producit species in intellectu,& si illas produceret, non illas ad memoriam, sed ad cognitionem actualem ipsiusmet existentis dependentes in conseruari ab obiecto,produceret,sicuti sensatio externa species impressas producit in sensu interno iuxta sententiam, quæ sensationem internam per species missas ab externa effici censet. 14

Punctvm IV.

Quod sit munus speciei impressæ.

Affirmant nonnulli: speciem impressam esse eiusdem rationis,& speciei atomæ cum obiecto, ex quo inferunt speciem impressam deseruire ad cognitionem tanquam idolum,seu imaginem priùs cognitam,quæ per similitudinem sui ducit in cognitionem obiecti.Addúntque ex obiecto cognito, & cognoscente fieri vnum per se magis propriè quàm ex materia & forma. 1

Primam partem huius conclusionis in bonum sensum explicatam Perspectiui nonnulli defendunt, qui asserunt vnum colorem esse productiuum alterius; & posse sentiri 2

medio

medio colore producto, qui immediatè potentiam attingat,& gerat vices speciei impressæ,respectu coloris,à quo producitur & hac ratione rectè componitur species esse eiusdem rationis cum obiecto.Doctrinam hanc impugnaui satis hîc Punct.1.§. 1. vbi probaui coloré videri mediis speciebus in aere productis in quo non producitur color, ex quo infertur colorem, non medio colore videri,neque colorem productum gerere vices speciei impressæ respectu coloris producentis. Quod si hæc doctrina sustineretur, adhuc vniuersaliter sustineri non posset species esse eiusdem rationis cum obiecto, sed tantùm in prædicto casu. Alij absolutè, vt sonat, defendunt species omnes in quacunque potentia existentes, esse eiusdem rationis cum obiecto,quod falsum esse lumine naturæ notum est; si enim brutorum species eiusdem essent rationis cum ipsis, intellectus humanus,in quo sunt plurium brutorum species pergrande quoddam esset stabulum, coniungens gryphes equis, & pardis leones. Profectò nescio quid aduersarij apprehendant,dum hæc defendere, præsumunt.

3 Secunda pars falsitatis etiam conuincitur. Quia nos non experimur, cognoscere tale idolum, sicut experimur cognoscere obiectum externum: ergo non cognoscitur:aliàs eodem modo experiremur, illud cognosci, sicut experimur, externum obiectum cognosci. Deinde, quia, cùm falsum sit tale idolum posse esse eiusdem rationis,& speciei cum obiecto, implicat, tale idolum priùs cognitum ducere in cognitionem obiecti modo, quo hi auctores fieri affirmant.Tandem impugnatur hæc sententia, quia impertinens est tale idolum. Sicut enim hi auctores fingunt cognitionem terminatam immediatè ad idolum, & mediatè ad obiectum, cur non illam constituent immediatè ad obiectum terminatam?

4 Vltimum, quod ex Auctoribus retuli, non possunt ipsi sine maxima ipsorum iniuria proferre, Quia, si ex cognoscente & obiecto fit vnum per se,magis quàm ex materia, & forma,infertur ex quocumque obiecto,ab illis cognito, & ex ipsis fieri vnum per se magis quàm ex materia,& forma,Nouerint autem plura obiecta,quorum vnio nihil illis proficua sit.

5 Alij affirmant: speciem impressam esse formalem similitudinem, & imaginem, non quæ priùs cognita ducat in cognitionem obiecti, sed per se ipsam formaliter repræsentet obiectum, & constituat potentiam. Hæc sententia similiter impugnatur. Quia hoc munus repræsentandi formaliter, & constituendi potentiam cognoscentem,est speciei expressæ, quæ necessaria non esset, si species impressa illud obiret. Deinde impugnatur: species impressa producitur in subiecto,non cognoscente. Species enim albi producitur in aëre,in quo non potest, produci imago, seu expressio formalis coloris; sed species expressa non potest produci in hoc subiecto: ergo species expressa, & impressa distinguuntur.

6 Dicendum est cum communi sententia, quam defendunt D. Thomas 1.p.quæst.56.art.1.Scot.in 1.distinctione 3. quæst.7. Capr.in 1. distinctione 33. quæstione 1. art.1. Rub. lib.2. de anima, tract.de speciebus, q.2. Hurtadus disp.12. sectione 4. Arriag.disp.4. sect.8. speciem impressam concurrere actiuè ad sensationem, & intellectionem per modum principij complentis potentiam ad suas operationes. Hanc conclusionem probo. Species impressa concurrit ad expressam, & ad ipsam requiritur, vt probat experientia: non potest autem concurrere in alio genere,nisi in genere causæ efficientis, quia ingenere causæ materialis, neque formalis conducere non potest: non in genere causæ materialis, quia potentia ex se est capax recipiendi suos actus,deinde quia minor virtus requiritur ad recipiendum effectum, quàm ad producendum: ergo potentia potiùs indigebit comprincipio ad producendum actiuè suas operationes,quàm ad illas passiuè recipiendas. Neque conducere potest in genere causæ formalis. Quia, cum species impressa non sit formalis imago obiecti, non potest formaliter illuminare subiectum ad suas operationes, sicut intellectio illuminat formaliter voluntatem ad amorem, neque modus alius apparet, concurrendi in genere causæ formalis.

7 Dices: concurrere formaliter eo modo, quo concurrit habitus requisitus ad actum, inclinando potentiam absque vllo influxu. Difficile est mihi habitus acquisitos concedere distinctos ab speciebus, & cognitione, quia difficillimè illorum influxus explicantur, & ostendam, non nisi actiuum futurum, si tales darentur habitus.Sed esto, possent dari in voluntate illâ inclinantes sine aliquo concursu, hoc fieret propter naturâ huius potentiæ liberæ, quæ potest allici ad exercitium suorum actuum concursu quasi morali,& non physico, in reliquis verò potentiis influxus concipi nequit.

Dices secundò,concurrere tanquam conditionē, determinantem potentiam ad hunc actū,potiùs quàm ad illum. 8
Contrà: Quia hæc determinatio conditionis non potest, esse in genere causæ formalis quia potentia informata eisdem speciebus modò producit hanc intellectionem,& postea illam: ergo hæc determinatio est per modum comprincipij,concurrentis cum potentia,quod dicitur, illam determinare ad hunc actū, non quia quotiescumque datur species impressa,necessariò detur expressa circa illud obiectum,sed, quia potentia intellectiua v.g. indifferens ex se, ad cognoscendum hoc, vel illud obiectum, & impotens aliquod cognoscere sine specie,eo ipso, quod cum hac specie tanquā cum comprincipio illam adiuuante operationem eliciat,debet illam elicere circa hoc obiectū.Quia intellectus non potest, simul cū specie impressa equi coniungi per modum vnius principij, ad producēdam speciem expressam leonis. Species enim impressa est determinata ad producendam speciem expressam sui obiecti, & quotiescumque potentia illâ vtitur,debet esse in ordine ad cognitionem sui obiecti.Et in hoc sensu vera est opinio, quæ docet:munus speciei impressæ esse determinare potentiam ad hunc actum potius producendum,quàm illum.

Contra præcedentem conclusionem nonnulla adducit Tolet.lib.2.de anima c.5. q.12. vbi concursum actiuum speciebus denegat, quæ facilè ex dictis solui possunt. Arguit primò ex immanentia visionis, quam non putat stare posse si species sit actiuum principium, quod solui, dum dixi actionem vitalem non debere esse immanentem respectu omnium principiorū, sed respectu animæ. Arguit secundò: sentire est opus animæ. Explicui sæpe non esse idem esse principium sensationis,& sentire,quia hoc importat principium immanens,& vitale. Arguit tertiò: si species actiuè concurreret, quotiescumque daretur species, daretur illius influxus.Resp.in multis speciebus ita cōtingere, non tamen in memoratiuis sensus interni,& intellectus, quæ si nō excitentur ab anima,nihil operantur. Quomodo autem excitētur,res est omnium difficillima, quam inueni in tota Philosophia. Ad quā soluendā;parum refert,species in hoc vel illo genere concurrere. Quapropter non est huius loci illam dirimere.Nonnihil dixi in præcedentibus. 9

Nota: species impressas non ita esse determinatas,ad producendas expressas obiectorum,vt aliquando nō possit intellectus, coniungere species proprias dictorū obiectorū.& per productionem quandā,quasi monstrosam producere adiutus illis speciebus impressis expressam abstractiuam aliūs tertij obiecti, cuius intellectus non habet species proprias.Quod contingit in cognitione substantiæ,& aliorum obiectorum,quæ non habent species proprias.Sed adhuc in his productionibus species impressæ, concurrentes cum illis ad productionem speciei expressæ obiecti nō habentis species proprias,possunt dici determinatæ ad productionem illius speciei expressæ,quia illa specierum collectio non potest aliam speciem expressam producere, nisi hanc abstractiuam huius obiecti:licet enim quælibet species per se fit determinata ad productionem speciei expressæ obiecti, cuius est propria; cùm tamen coniungitur cum aliis speciebus aliorum obiectorum, species illæ per accidens ex coniunctione ipsarum per modum vnius principij determinantur ad speciem expressam monstrosam obiecti, cuius propria non est vlla ex his speciebus. Hæc enim propositio est vniuersaliter vera: *Intellectus non potest eisdem indiuisibilibus speciebus impressis, quibus producit speciem expressam huius obiecti producere speciem expressam alius obiecti.* Et similiter hæc est vera propositio: *Ideo intellectus producit speciem expressam huius obiecti potiùs quàm illius, quia adiuuatur his speciebus,& non illis.* 10

Aliqui probant, speciem impressam concurrere actiuè, quia non possunt omnia prædicata speciei expressæ correspondere potentiæ. Hanc tamen rationem nullam esse constat ex dictis 2. Physic. Controu.9. punct.9. vbi hanc correspondentiam prædicatorum inutilem esse ad cognoscendam causam adæquatam effectus, & tantùm importare nugatoriam quamdam petitionem principij latè tradidi. 11

Inquires,

13 Inquires, an obiectum tantùm concurrat ad speciem expressam mediâ impressâ; an simul cum specie impressa immediatè ratione sui. Hanc difficultatem attingit Arriaga citatus suprà, cui negatiuè respondet cum communi sententia, quæ id non probat; sed supponit: tamen recentiores aliqui docuêre, obiectum, colorem scilicet, immediatè concurrere ad visionem simul cum specie impressa in medio productâ. Tota ratio huius sententiæ est, quia distantia obiecti non obstat: Sicut enim Sol simul cum calore immediatè producto, & per se ipsum producit ignê in subiecto distanti: sic color simul cum specie impressa producta in medio producet in potentia distanti expressam. Respondeo, verum esse obiectum sufficienter applicari media specie impressâ ad productionem expressæ, & ex hoc capite non repugnare, illam produci ab obiecto; repugnare tamen ex defectu virtutis in obiecto, quia nullum est fundamentum, vt dicamus hoc esse productiuum speciei expressæ per se, & immediatè; sine fundamento autem hoc contra communem sententiam concedere nefas est. Ad illud Solis producentis ignem in passo distanti. Respondeo, hoc concedi in hoc casu, & aliis similibus, quia fundamentum habemus ad hoc, vt talis virtus productiua tribuatur Soli, cùm calor in medio productus non possit esse virtus productiua ignis; in præsenti autem defendi, colorem producere speciem expressam, omni fundamento caret.

14 Inquires secundò, an species se teneat ex parte potentiæ, vel ex parte obiecti, tanquam vicaria illius. In hac quæstione nulla potest esse de re difficultas, cùm dixerimus speciem impressam simul cum potentia actiuè concurrere, & miti ab obiecto, quod est causa illius, mediâ quâ obiectum speciem expressam producat. Hæc de re, neque aliud potest inquiri sub illis terminis, *An species teneat se ex parte obiecti tanquam vicaria illius, vel ex parte potentiæ*. De modo loquendi neque multum disputandum est, neque potest à priori, vel à posteriori certa præscribi regula. Potest dici, speciem expressam se tenere ex parte potentiæ, quatenus cum illa concurrit per modum vnius adæquati principij & illam complet in ratione principij actiui, & potest etiam dici se tenere ex parte obiecti, quia obiectum media illa speciem expressam producit, & quia obiectum producendo speciem expressam in potentia hâc complet in ratione principij actiui. Non tamen propriè dici potest vicaria obiecti, quia vicarium est quod aliûs vices gerit, hoc est, quod præstat id, quod ab illo, cuius vicarium dicitur præstandum erat: cùm autem obiectum non esset producturum speciem expressam, impressa illam producens non propriè dicitur vicaria illius. Potest talis impropriè dici, quia præstat id quod obiectum per se præstaret si haberet virtutem, defectu cuius vtitur specie impressâ: obiecto enim incumbit, speciem expressam producere, quam cùm non possit immediatè efficere, eam mediâ impressâ producit.

Punctum V.

De distinctione, extensione, & intensione specierum.

1 Prima Conclvsio. Obiectum diuisibile secundum extensionem diuersas species producit, correspondentes diuersis partibus obiecti. Hæc conclusio probatur, quia pars *A*, verbi gratia, non producit speciem repræsentatiuam partis *B*, neque è contrà: ergo quælibet pars producit speciem distinctam ab specie aliûs partis. Secundò probatur: Quia, quando duo alba sunt diuisa, quodlibet producit suam speciem distinctam: ergo quâdo sunt vnita. Dices: quodlibet album producere speciem distinctam, quia sunt diuisa, vel non coniunguntur ad producendam speciem impressam; si autem coniunguntur, vtrumque producere speciem indiuisibilem distinctam ab illis, quas ipsa alba separata producerent. Contrà: ex hoc sequitur, totam speciem productam ab obiecto corrumpi, quando minima pars illius incipit apparere, vel latere, quod sine fundamento dicitur; imò contra rationem, cui magis consonum est, vt quælibet pars obiecti speciem repræsentatiuam sui producat, distinctam ab specie repræsentatiua alterius partis.

2 Secundò: Si esset eadem species impressa totius cæli, existens in aere existente prope fenestram, species illa produceret in interiori parte cubiculi speciem, qua posset videri tanta pars cæli, quanta videtur ex spatio fenestræ immediato, quia species impressa producta est eiusdem rationis cum producente. Quod non ita contingere monstrat experientia: ergo signum est in spatio immediato fenestræ esse plures species correspondentes pluribus cæli partibus, quarum aliquæ speciem aliam similem producunt in interiori parte cubiculi, aliis nihil in eadem producentibus.

3 Secvnda Conclvsio. Obiectum diuisibile secundùm intensionem producit speciem sui secundum omnes gradus intensionis, ita vt cuilibet gradui distincto distincta species correspondeat. Fundamentum huius conclusionis est idem ac præcedentis, ac proinde non in illo adhibendo, immorandum est.

4 Tertia conclvsio. Quodlibet obiectum indiuisibile, & quælibet pars obiecti diuisibilis quantumuis minima, etiam indiuisibilis secundùm extensionem & intensionem producit speciem sui diuisibil secundùm intensionem, ita vt idem indiuisibile obiectum intensiorem, & intensiorem speciem producat secundùm maiorem, vel minorem distantiam, vel virtutem actiuitatis. Hæc conclusio probatur: obiectum indiuisibiliter idem secundum intensionem & extensionem remissius, & intensius videtur secundùm maiorem, vel minorem applicationem: ergo producit species intensiores & remissiores.

5 Qvarta conclvsio. Subiectum diuisibile receptiuum harum specierum, aër v.g. receptiuus specierum coloris in qualibet parte sui recipit omnes species suprà dictas omnium graduum extensionis, & intensioni obiecti, & intensionem speciei respectu cuiuslibet partis indiuisibilis obiecti. Hæc conclusio probatur, quia, cùm quælibet pars aeris sit receptiua specierum, & obiectum possit illas producere, eas producit in qualibet parte, seu indiuisibili aeris contento intra sphæram actiuitatis illius. Deinde à posteriori eadem conclusio probatur; quia idem obiectum videtur secundùm se totum ex diuersis partibus spatij: ergo in qualibet illarum producit species repræsentatiuas omnium partium sui, siue sui totius.

6 Ex hac conclusione infertur, species receptas in subiecto materiali habere extensionem subiectiuam, quia sunt extensæ per omnes partes subiecti secundùm diuersas partes sui, hæ partes speciei in hac parte subiecti, & in illa aliæ partes speciei eiusdem rationis. Infertur secundò: in qualibet parte siue indiuisibili subiecti reperiri species indiuisibiles secundùm extensionem triplici modo, quorum duo impropriè dicuntur intensio, alter verò propriissimè. In primis in eodem indiuisibili subiecti reperiuntur species diuersarum partium extensarum obiecti, quæ species aliquo modo possunt dici intensionem constituere, quia sunt in eodem indiuisibili subiecti, impropriè tamen, quia sunt respectu diuersorum obiectorum. Dicentur tamen inextensæ obiectiuè, quia non sunt in subiecto extenso, & extensæ obiectiuè, quia repræsentant obiectum extensum. Reperiuntur etiam in eodem indiuisibili subiecti species omnium graduum intensionis, qui sunt in obiecto, quæ species adhuc non propriam intensionem constituunt, quia sunt respectu obiectorum diuersorum, licet constituentium vnum obiectum intensum, ob hanc rationem hæ species intensæ obiectiuè dicentur. Tertiò reperitur in quolibet indiuisibili subiecti species intensa respectu cuiuslibet gradus omnino indiuisibilis secundùm intensionem, & extensionem obiecti, quæ propriè dicitur intensio, quia est multitudo specierum seu partium speciei respectu subiecti, & obiecti indiuisibilis.

7 Infertur tertiò in quolibet indiuisibili aëris, vel pupillæ reperiri non solùm tot indiuisibilia speciei, quot sunt coloris & lucis secundùm extensionem, & intensionem in toto obiecto viso, sed etiam pro singulis indiuisibilibus obiecti multiplicari in pupilla multa indiuisibilia speciei, quibus idem obiectum intensè videtur, & eò plura, quò intensius & clarius videtur, in quo nullum inconueniens reperio, neque in opinione constituente continuum ex infinitis partibus, neque ex finitis indiuisibilibus, quia secundùm hanc, etsi specierum indiuisibilia maximopere numero vincant indiuisibilia obiecti, non tamen in infinitum multiplicantur, & secundùm illam admisso vno infinito partium, aliud, & aliud addi, non est inconueniens. In quolibet enim digito sunt infinitæ partes, & tamen manus constat quinque digitis, in quibus quinque partium infinitæ

nita continentur, & longè plura, cùm quælibet medietas cuiusvis digiti infinitas etiam partes contineat, imò quælibet pars proportionalis ex infinitis, quæ in digito reperiuntur, componatur.

8 Quinta conclvsio. Subiectum indiuisibile, v. g. intellectus recipiens species obiecti diuisibilis, recipit illas cum omni diuisibilitate suprà assignata, præter subiectiuam, quam non possunt species habere in subiecto indiuisibili. Si verò subiectum, & obiectum sint indiuisibilia, species tantùm possunt habere diuisibilitatem propriam intensionis, quia idem obiectum intensius, & intensius videatur.

9 Sexta Conclvsio. Id quod diximus de diuisibilitate speciei impressæ, eodem modo speciei expressæ applicandum & propter eadem rationes, quas repetere inutile esset.

10 Obiicies. Quilibet gradus coloris, productus in aëre, producitur indiuisibiliter ab omnibus partibus ignis, siue lucis: ergo idem dicendum est de gradibus, seu partibus specierum. Resp. concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia calor non est repræsentatiuus ignis, neque lucis, ac proinde potest idem indiuisibilis calor produci à diuersis partibus lucis, & coloris, species autem est repræsentatiua obiecti, ac proinde tantùm potest ab illo produci. Hic solet obiici, granum tritici separatum ab aliis non videri in aliqua distantia; videri tamen coniunctum cum aliis. Ex quo aliqui inferunt: omnia grana tritici ad inuicem iuuari ad productionem speciei. Hanc illationem malam esse, sic probo: obiecta diuersæ speciei, v. g. colores specie diuersi non iuuantur ad productionem propriæ speciei impressæ, vt patet, quando à longè videmus parietem album, non viso corpusculo aliùs coloris, cuius color, si iuuaretur parietis colore, ad speciem producendam, videretur, sicuti videtur color in pariete existens: & tamen si plura minima corpuscula conseruentur, etiam colore diuisa in magna distantia videbuntur, sub qua nullum eorum videretur, quin vnum aliud adiuuet, ad suam speciem producendam: ergo hoc quod, est videri plura corpuscula simul, quorum neutrum seorsim videri potest, non prouenit ex eo, quod adiuuentur inuicem, ad species producendas. Alio modo soluenda est difficultas, quam explicaui Controu. 4. punct. 11. num. 27. vbi de tactu disputabam.

Pvnctvm VI.

An sit possibilis species impressa Dei,

1 De specie impressa Dei disputant Theologi cum S. Thoma, 1. p. quæst. 11. apud quos non rei difficultate, sed auctoritate Doctorum prolixè certatur de possibilitate, & existentia speciei impressæ Dei. Quæ ad existentiam spectant ex principiis purè Theologicis definienda sunt. De his quæ ad possibilitatem attinent, breui calamo scribam.

2 Sentiunt Thomistæ negasse D. Thomam speciem impressam Dei, quam pugnacissimè ipsi relegant. Capreolus in 4. dist. 49. q. 5. art. 1. Caiet. 1. p. q. 12. art. 2. Ferrar. 3. contra Gentes, Nauarrete, Zumel, & Gonzalez. Ex externis, Henric. Durand. & Bassolis, quibus ex nostris accessit P. Arrubal disp 16. cap. 4. & 5.

3 Oppositam sententiam, videlicet speciem impressam Dei possibilem esse, tuentur ferè omnes nostri Doctores cum Scoto, & illius schola. Iti P. Molina q. 12. art. 2. P. Vasquez 1. p. disp. 38. c. 2. & disp. 39. & 43. P. Suarius in Metaph. disp 30. sect. 11. & lib. 2. de attribut. negat cap. 13. P. Valentia q. 12. punct. 2. P. Salas q. 3. tract. 2. disput. 5. sect. 2. P. Beccanus cap. 9. de visione concluſ. 2. P. Erice disput. 40. cap. 8 P. Hurtad. disp. 12. de anima, sect. 3. P. Arriaga disp. 2. section. 2. aliique ex externis Doctoribus, quos nostri referunt.

4 Ratione probo conclusionem traditam à nostris Doctoribus, quibus subscribo. Possibilis est expressa species Dei, vt ferè omnes Theologi fatentur, & vt Thomistas omnes comprehendam loco speciei expressæ, visionem claram Dei, quæ mea sententia idem est cum specie expressa, in antecedenti pronuntio, & sic argumentor. Possibilis est visio clara Dei: ergo possibilis est species impressa illius: antecedens nullus Catholicus negat. Consequentiam probo: non est maior proportio inter speciem impressam Dei, & Deum, quàm inter expressam, seu visionem claram Dei, & ipsum Deum: ergo sicuti non repugnat creatura, quæ habeat proportionem sufficientem vt sit species expressa, seu visio clara Dei, ita non repugnabit creatura, quæ habeat proportionē sufficientem, vt sit species impressa Dei. Antecedens probo: Species expressa, seu visio clara Dei illum immediatè in se attingit, vt obiectum visum; species autem impressa, media expressa tantùm, quatenus huius est productiua, Deum attingit: ergo immediatiùs species expressa, seu, visio Dei respicit Deum, quàm species impressa: ergo maiorem, vel saltem æqualem proportionem debet habere species expressa, seu visio Dei cum ipso Deo, quàm species impressa. Ex eisdem principiis aliud argumentum efformo. Possibilis est visio beata Dei producta ab intellectu creato, eleuato supernaturaliter à Deo: ergo poterit intellectus eleuari media qualitate supernaturali, quæ simul cum intellectu beati visionem producat, quam speciem impressam nostri Doctores iure appellant. Intellectum media qualitate eleuari, non repugnare, constabit ex solutionibus argumentorum, quæ contra illam fieri possunt. Adducam fundamentum Thomistarum, quibus speciem impressam Dei relegare contendunt, ex quorum solutionibus clariùs constabit veritas sententiæ, quam defendendam suscepi.

Primò obiiciunt Thomistæ: Per speciem impressam inferioris ordinis non potest cognosci obiectum: sed quælibet species impressa creata est inferioris ordinis cum Deo: ergo per illam non potest cognosci Deus: totas consumunt vires Thomistæ, in minori probanda. Sic illam probant: Vt intellectus rem cognoscat debet fieri ipsum obiectum per speciē impressam; sed non potest fieri ipsum obiectum per speciem inferioris ordinis: ergo species impressa non potest esse inferioris ordinis cum obiecto. 5

Mille modis potest hoc argumentum in Thomistas retorqueri: tantum in ipsos species impressas Angelorum modò adduco Angelus habet speciem impressam, vt ipsi fatentur, plurium substantiarum, alius Angeli, & sui ipsius sed species horum obiectorum sunt accidentia: ergo sunt inferioris ordinis cum illis: ergo defendere, nequeunt speciem impressam non posse esse inferioris ordinis cum obiecto. Quod adducunt in probationem huius antecedentis, scilicet, intellectum debere fieri ipsum obiectum intelligibile, forsan in aliquo sensu, quem Thomistæ hucvsque non explicarunt, verum est, vt sonat autem longè alienum est à veritate. Intellectus enim, vt Deum intelligat, non debet fieri obiectum intelligibile. Alias deberet fieri Deum, quod plusquam chimæricum est. Si verò sensus sit intellectum debere fieri obiectum virtualiter, & repræsentatiuè, hoc est, debere, in se habere virtualem repræsentationem obiecti potentem producere formalem repræsentationem illius, hoc admittam. Sed hac ratione poterit intellectus fieri obiectum per entitatem inferioris ordinis cum illo, quia non potest formaliter, & virtualiter repræsentari obiectum per entitatem inferioris ordinis cum ipso. 6

Obiic. secundò. Species impressa debet habere æqualem immaterialitatem cum obiecto; sed nulla entitas creata potest habere æqualem immaterialitatem cum Deo: ergo nulla entitas creata potest esse species impressa Dei. Maior probatur inductione factâ per omnes species impressas quorumcūque obiectorū: Minor ex se patet: Consequentia ex terminorum dispositione. Hoc argumentum magis directè procedet contra speciem expressam, quàm impressam, magis enim immediatè expressa, quàm impressa obiectum attingit, & ita cum illo propinquiorem vnionem habere debet. Et inductio, quæ fieri poterit de speciebus expressis, & de impressis, ad probandam hanc immaterialitatis affinitatem inter ipsam, & obiectum. Resp. speciem impressam obiecti spiritualis debere esse spiritualem, quæ eo ipso, quod spiritualis sit nihil materialitatis habebit, quatenus materiale idem est cum corporeo, quia omne ens spirituale est omnino expers corporeitatis. Et in hoc sensu potest dici omnis species æquè immaterialis cum obiecto. Si autem per immaterialitatem intelligant Thomistæ simplicitatem entis seu carentiam compositionis, & perfectionem entis vt videntur in obiectione supponere, falsum est, omnem speciem debere esse æquè immaterialem cum obiecto, quia potest esse species diuisibilis obiecti indiuisibilis, & species accidentalis obiecti 7

substantialis,

substantialis,& consequenter species creata & dependens obiecti increati,& species finita respiciens obiectum infinitum. Vt de specie expressa, seu de visione Dei tenentur omnes fateri.

8 Obiicies tertiò, Deus in sua entitate est incircumscriptus, & illimitatus:ergo non potest circunscribi specie impressa, aliàs posset comprehendi. Inferrent melius Thomistæ : ergo non potest circunscribi specie expressa. Resp. Deum esse incircunscriptum, & illimitatum, & ita non posse circunscribi specie impressa productiua expressæ comprehensiuæ Dei ; posse tamen cognosci media specie impressa productiua speciei expressæ claræ Dei, non comprehensiuæ. Quid addat species expressa, seu cognitio comprehensiua supra cognitionem claram, & intuitiuam obiecti,dixi Contr.6. Punct.5.

9 Obiicies 4. Species impressa producitur necessariò à suo obiecto:sed nulla creatura potest produci necessariò à Deo: ergo nulla creatura potest esse species impressa Dei.Maiorem probant Thomistæ inductione aliorum obiectorum, quæ producunt species sui non liberè,sed necessariò. Deinde ratione:species impressa est semen intentionale obiecti:ergo,etiamsi obiectum aliàs sit agens liberum procedet ab illo, non vt vult obiectum, sed vt est. Vrgent : species impressa procedit ab obiecto, vt cognoscibili,& emissiuo speciei impressæ ; sed obiectum est necessariò emissiuum specierum impressarum:ergo illas necessariò emittit : ergo si Deus speciem impressam sui produceret, illam produceret necessariò. Retorqueo argumentum in sententia, quæ negat speciem impressam Dei. Omne obiectum immediatè concurrens ad sui cognitionem,vel sensationem, concurrit necessariò ; sed Deus non potest concurrere necessariò ad sui cognitionem : ergo nullo modo. Forma arguendi est eadem,quam aduersarij in nos obseruant.Minor est eadem in vtraque argumentatione. Maior easdem habet probationes ex inductione aliorum obiectorũ,& ex ratione,quam aduersarij adducunt. Quia obiectum concurrit immediatè ad sui visionem,quatenus visibile,& productiuum visionis;sed necessariò est visibile,& productiuum visionis;ergo necessariò concurrit ad visionem.

10 Respondeo : non omnem speciem produci necessariò à suo obiecto,quia species impressæ, quas habent Angeli, producuntur liberè à Deo. Inductio,quæ fit,ad probãdum omnem speciem produci necessariò à suo obiecto probat omnem speciem impressam, productam à proprio obiecto creato, produci necessariò ab illo ; non verò idem esse dicendum de specie impressa, producta ab obiecto increato: Sicuti non ex eo quod omne obiectum creatum immediatè concurrens ad speciem expressam sui,concurrat necessariò, potest inferri Deum necessariò concursurum, si concurrat immediatè ad speciem expressam sui. Illa enim, quæ in creaturis necessariò contingunt, in Deo liberè fiunt propter infinitam perfectionem Dei. Ad illud, quod dicitur : speciem impressam esse semen obiecti,dicendum est: speciem impressam dici semen obiecti metaphoricè, & ita non in omnibus species impressa debet procedere ab obiecto eodem modo, quo procedit verum semen à viuenti, à quo deciditur.Et distinguendum est consequens illatum, scilicet,ergo procedet ab obiecto,non vt libero;sed vt est. Procedet ab obiecto eo ipso,quod sit,& non eo ipso quod velit illam producere,nego. Procedet ab obiecto, quando liberè ab illo procedit, repræsentans illud, vt in se est, & non, vt obiectum vult repræsentari, si velit repræsentari aliter,quàm est concedo consequentiam. Vltimum, quod in argumento adducitur egregiam continet æquiuocationem latentem in illa minori : *obiectum est necessariò emissiuum specierum* ; quam claritatis gratia, distinguo. Obiectum habet necessariò, & non liberè virtutem emissiuam specierum,concedo : obiectum habet virtutem emissiuam specierum, quæ operetur necessariò, nego : ergo species producuntur necessariò ab obiecto, nego consequentiam. Vide eamdem arguendi formam in quacumque alia creatura, Ignis v.g. procedit à Deo,quatenus Deus habet virtutem productiuam illius:sed Deus necessariò habet talem virtutem : ergo necessariò producit ignem. Pessima consequentia.

11 Obiicies. Munus speciei impressæ est, supplere absentiam obiecti, & vices illius ; sed Deus semper est intimè præsens:ergo potest dari species impressa,quæ suppleat vices illius. Prolixè multi hic disputant,An species impressa sit vicaria obiecti,& an suppleat vices illius: Quæ contentio est purè de nomine. Resp. munus speciei impressæ esse,cõcurrere ad expressam producendã, quotiescumque obiectum non concurrit, vel quia non habet virtutẽ concurrendi, vel quia absens est, vel quia liberè non vult immediatè concurrere, etiamsi virtutem habeat, & præsens sit,vel ex quocumque alio capite;& hac ratione potest species impressa concurrere ad speciem expressam Dei producendam quia Deus,etiamsi virtutem habeat concurrendi immediatè ad illam,& præsens sit pro sua libertate,non vult concurrere immediatè ad speciem expressam sui:sed media specie impressa.

12 Non multum ab hac ratione distat illa,quam P. Arrubal pro hac sententia adduxit, licet argumentum ab illo factum longè alia excedat specie,& modo proponendi.Paucis do argumentum Arrub. Deus immediatè, & per suam essentiam est obiectum visibile,& motiuum visionis : ergo non potest ad illam mouere medio alio:probat consequentiam. Nulla entitas habet media alia forma id, quo gaudet per suam entitatem : sed essentia diuina per suam entitatem est motiua visionis : ergo non potest habere hanc virtutem motiuam media alia entitate : ergo non potest mouere ad visionem media specie impressa. Resp. duo habere obiectum ; terminare visionem, & mouere ad illam, seu actiuè concurrere ad productionem ipsius. Primum semper conuenit diuinæ essentiæ per suam entitatem ; siue detur species impressa siue non, vt docet Arrub.& ego admitto. Secundum quod est mouere ad visionem, seu concurrere actiuè ad illam, potest considerari in actu primo, & in actu secundo:in actu primo conuenit Deo secundùm suam entitatem posse concurrere ad visionem, & similiter conuenit illi immediatè,quia potest, non solùm immediatè, sed mediatè concurrere ad visionem, & in hoc nulla est repugnantia. Sicuti non est in eo quod Deus sit productiuus immediatè caloris,& mediatè, quia per suam entitatem potest calorem producere,& medio igne. Si consideretur in actu secundo, hoc quod est Deum mouere ad visionem,non conuenit illi per suam entitatem,sed semper per actionem superadditam procedentem immediatè à Deo,si immediatè mouet ad visionem;& mediatè,si mouet ad illam media specie.Ad illud,quod addit Arrub. nullam entitatem habere per aliam superadditam,quod per se habet. Resp. Deum per suam entitatem tantùm habere,posse immediatè mouere ad visionem,& illam producere, quod non habet per speciem impressam, quia per hanc non potest immediatè visionem producere, neque immediatè ad illam mouere;sed tantùm mediatè. Et de facto mouere ad illam,ipsamque producere, non habet Deus neque per se ipsum, neque per speciem impressam, sed per actionem procedentem ab ipso, vel ab specie impressa. Ex qua doctrina rectè defenditur possibilitas speciei impressæ Dei, admisso illo principio, scilicet, nullam entitatem posse habere per aliquid superadditum id,quod per se habet.

CONTROVERSIA XIV.

De Habitibus.

HABITVS est quædam animi affectio illi inhærens, qua adiutus suas elicit operationes. Est enim illarum principium modo postea explicando. Quapropter, ad exactam potentiarum, actuumque naturam cognoscendam, habituum notitia perutilis est, & necessaria. Habitus est duplex, vnus supernaturalis, & infusus ; alius naturalis, & acquisitus. De vtriusque natura in hoc Puncto sermonem instituam.

PVNCTVM PRIMVM.

De habitibus infusis.

1 HAbitus supernaturalis est *qualitas quædam,à Deo infusa potentiæ, vt eam eleuet, ad actus altioris ordinis producendos,*

cendos, quos natura sua sine alio com principio attingere non potest. Dicitur *habitus à Deo infusus*, quia primò à Deo datur,& infunditur animæ sine aliquo illius influxu. Eleuare potentiam dicitur, quia illo instructa anima producit actum excellentioris naturæ, quem sine illo producere non potest. Voluntas enim naturalis potentia naturales tantùm actus ex se potest producere, instructa verò habitu charitatis infuso actum supernaturalem amoris Dei producit perfectiorem aliis actibus, quos sine habitu eadem anima producere valet, & simul perfectiorem ipsa anima secundùm prædicatum supernaturalitatis ex se perfectius prædicato naturalitatis.

2 Ex hoc infero: hos habitus esse simpliciter necessarios ad suos actus, quia sine illis non est potentia simpliciter adæquatè potens,seu in actu primo,ad actus producendos. Ex hoc capite sumitur prima differentia inter habitus infusos,& acquisitos. Quia infusi dantur,vt simpliciter anima fiat potens,elicere actus supernaturales,vt explicatum est, acquisiti verò dantur,vt anima,simpliciter potens operari sine illis,faciliùs cum illis operetur. Dico requiri habitus infusos ad actus supernaturales eliciendos, quod non ita intelligendum est,vt non possit supernaturaliter dari actus supernaturalis sine habitu. Potest enim Deus supplere concursum habitus supernaturalis, & per auxilium extrinsecum potentiam eleuare ad actum supernaturalem producendum,quia semper ille requiritur,vel aliquid,quod suppleat illius vices: quo modo habitus acquisiti non requiruntur,quia sine illis, & sine aliquo, quod illius vices suppleat,actus naturales optimè eliciuntur.

3 Habitus infusus est simplex qualitas deseruiens ad omnes actus, qui fiunt in quacumque materia ex proprio motiuo. Exempli gratia:habitus charitatis eleuat animã,vt possit Deũ amare, & propter ipsum,& vt possit,proximũ propter ipsum Deum amare:vt possit abstinere à cibo,& potu,aliisque quibuscumque corporis voluptatibus propter Deum, & vt possit ex eodem motiuo mortem subire. Qui omnes actus ex eodem motiuo in materiis adeò diuersis ab eodem supernaturali habitu procedunt. Ex hoc capite alia suboritur differentia inter habitus infusos, & acquisitos, quia habitus acquisiti multiplicantur pro multiplicatione materiæ, in quibus diuersa reperitur difficultas, etiamsi motiuum in materiis diuersis sit idem. Exempli gratiã: Potest quis habere habitum acquisitum, eliciendi actus temperantiæ circa cibum,ex vi cuius facilis sit, ad exercendos actus temperantiæ circa cibum, & nihilominus ex vitalis habitus non habere facilitatem, vt abstineat à potu. Quod sæpe experimur in multis hominibus, qui diu famem sustinent,& sui impotes sunt,vt à nimio,& intemperato potu abstineant. Ratio disparitatis,à priori petita,hæc est. Habitus acquisiti dantur præcisè, propter difficultatẽ vincendam:cùm verò ex distinctis materiis distincta difficultas suboriatur,distincta facilitas, seu distinctus habitus,ad illam vincendam necessarius est. Habitus infusi non dantur propter facilitatem, sed vt actus ex tali motiuo supernaturales euadant. Cùm verò ex diuersa materia motiuum,neque supernaturalitas, non distinguatur, habitum distingui,necessum non est.

4 Habitus supernaturales moraliter,& meritoriè intendi ab actibus,certum est. Et non solùm intenduntur ab actibus,qui fiunt ex motiuo,ad quod eleuant habitus; sed ex quocumque actu elicito ab homine iusto,habente dignitatem ad gratiam,& gloriam. Quia per quemcumque actum meritorium hominis iusti augetur gratia habitualis,& habitus charitatis,& cum his (vt concors Theologorum tenet sententia) omnes habitus supernaturales virtutem infusarum,qui charitatem comitantur. Dubium esse poterat, an habitus hi non solùm moraliter, sed etiam physicè intendantur ab actibus. Circa quod Arriaga disp.9.sect.1.subsect.2. num.8.hæc habet *Fateor,non improbabiliter dici posse eos* (scilicet habitus) *physice per actus intendi, in quo nec leue video absurdum.* Contra sententiam,quam satis insinuat Arriaga,tota reluctatur schola Theologorum,qui omnes docent habitus supernaturales neque produci physicè ab actibus. Ita D.Thom 1.2.q.51.art.4.& q.55.art.4 q.1 & jcum illo Caietan.Conr.Theol.& omnes Thomistæ:P.Soar lib.8.de gra. cap.4.Salas 1.2. tom. 1.tract 11.disp 6.sect. 9. Torres 2.2. disput. 4. dub. 7. Hurtad. ibidem disp. 62. sect. 2. Ripald. lib.3. de supern. disp. 51. sectione. 1. & alij plurimi apud illum. Quod adeò certum putant Theologi, vt Medina oppositum temerarium esse affirmet,& N.Coninck,esse contra Tridentinum; monétque P. Soar lib. 8. de grat. cap. 4. num. 17. in eodem gradu certitudinis ponendam esse efficientiam actuum supernaturalium in habitus per se infusos quoad intentionem,& primam productionem.

Plures rationes adducuntur pro cõmuni sententia Theologorum,quas expendunt Ripalda, & Arriaga locis suprà citatis. Illas omitto,quia sunt nimis Theologicæ,& affirmo;sufficienter probari habitus supernaturales non produci ab actibus ex eo præcisè,quod nullum sit fundamentum, vt tribuamus actibus talem virtutem productiuam respectu habituum supernaturalium: Scimus enim habitus esse productiuos actuum,& nullum habemus fũdamentum,ad asserendum, ipsos posse produci ab actibus:quorsum ergo dicetur,actus,& habitus habere mutuò virtutem productiuam,se ad inuicem efficiendi.

Secundò:Quando actu potentiæ elicito ab homine iusto intenduntur omnes habitus infusi reliquarum virtutum,non omnes intenduntur physicè ab illo actu, actus enim iustitiæ non intendit habitum infusum temperantiæ; sed tantùm ille posset physicè intendi,qui respicit motiuum actus, à quo intenditur:ergo reliqui intenduntur meritoriè:ergo simul ille habitus, circa cuius obiectum actu fuit elicitus, poterit moraliter intendi. Vltimò,quando actus ex motiuo honestus sit necessariò ab homine iusto, non intenditur habitus infusi; quando fit liberè,intenduntur:ergo non intenduntur physicè,sed moraliter. Quia si physicè intenderentus, eadem intensio procederet ab actu necessario, & à libero, quia efficientia procederet à substantia actus, tanquam à virtute, necessariò operante: non à libertate illius, quæ nimis est extrinseca actui, ac proinde eadem esset ab eodem actu, siue liberè, siue necessariò producto. 6

Obiicies primò. Actus supernaturalis est vltima dispositio ad habitum;sed vltima dispositio formæ illam efficienter producit:ergo actus supernaturalis producit supernaturalẽ habitum. Maior examinanda est à Theologis,quam si negent, vel dicant actum supernaturalem esse vltimam dispositionem ad habitum supernaturalem, nullum erit argumentum adductum: Quia non est de ratione dispositionis moralis physicè producere formam,ad quam disponit. Si illum absolutè concedant,minorem ego negabo: Quia non est de ratione dispositionis, adhuc vltimæ,formam,ad quam disponit,efficienter producere. 7

Obiicies secundò:Si actus supernaturalis non produceret habitum supernaturalẽ,posset augeri habitus per actum remissiorem illo:sed nõ augetur:ergo quia physicè ab actu producitur. Resp.admissa maiori conditionali,posse negari minorem propositionem, in quo nullum est absurdum. Rectè enim,& consequenter ad omnia principia Theologica dicitur, habitum charitatis vt sex per nouum actum charitatis vt duo augeri in homine iusto. 8

Obiicies tertiò. Actus naturales producunt habitum naturalem:ergo habitus supernaturales producẽt habitum supernaturalem. Resp.distinguendo antecedens:Actus naturales producunt actum naturalem,necessariò requisitum ad substantiam actuum, nego:conducentem ad facilitatem illorum,transeat:ergo actus supernaturales producent habitum supernaturalem, distinguo consequens:habitum supernaturalem infusum requisitum ad substantiam illorum, nego: acquisitum conducentem ad ipsorum facilitatem, transeat. Modò enim non disputo: an actus supernaturales producant habitum supernaturalem acquisitum;sed an producant habitum infusum, qui non datur respectu actuum supernaturalium, ac proinde ex his non potest argumentum desumi ad præsentem difficultatem. De alia, quæ argumento attingitur; an videlicet, actus supernaturales producant habitum acquisitum supernaturalem dicam Puncto 7. postquam naturam acquisitorum habituum explicauerim. 9

PVNCTVM II.

An dentur habitus acquisiti in potentiis,à voluntate distinctis.

MAioris longè momenti sunt fundamenta,quæ reperiuntur,ad habitus acquisitos in volũtate cõstituendos,quàm in aliis potẽtiis, ideo speciale Punctũ instituam de 1

de habitibus voluntatis, & in hoc de aliarum potentiarum habitibus dicam.

§. I.

De potentiis materialibus.

2 SCotus, Gabriel, & Ocham apud Soar disp. 44. sect. 2. n. 2. existimant dari habitum in potentia locomotiua. Quia experimur visu, & exercitio faciliùs hominem currere, & saltare, citharámque motu digitorum pulsare. Hæc ratio nullius est momenti, hæc enim facilitas potest consistere, vt docet idem Soar ibid. n. 5. in habitu voluntatis, quo faciliùs voluntas has actiones potentiis externis imperat. Deinde ex dispositione passiua membrorum, quæ vsu magis expediuntur; non per qualitatem aliquam productam; sed per maiorem, vel minorem nexum, quem habent in ordine ad cõiunctionem localem quæ fieri potest per attritionem aliquarum partium, vel indurationem earum, qua non caustatur tantus dolor mutua eorum collisione.

3 Dicendum est, in potentia locomotiua nullum habitum reperiri. Ita Soar n. 2. cum D. Thoma & aliis. Quod probatur: quia potentia locomotiua est potentia necessaria, absque vlla indifferentia suos actus eliciens; potentia autem necessaria non potest habere habitus. Cùm enim semper producat, non potest habitus illam inclinare ad productionem actuum. Per se enim est determinata, ad producẽdum omne id, quod potest; potẽtia autem determinata per suam entitatem non potest inclinari ad id, ad quod est iam determinata. Nullam enim efficaciã potest habere, neque vllum effectum potest præstare habitus ex se inclinans respectu potentiæ non tantùm inclinatæ, sed etiã determinatæ.

4 Dicendum est secundò, sensus externos non posse habere habitum acquisitum propter eamdem rationem. Quotiescumque enim potentia externa est potens, per speciem actum producere, illum in quantum potest producit, ad cuius productionem potentia ex se intrinsecam inclinationem habet.

5 Obiicit Arriaga: habitum posse, potentiam necessariam adiuuare, vt faciliùs, hoc est, minori conatu effectum producat, ac proinde rectam non esse hanc ratiocinationem, *est potentia necessaria: ergo non est capax habitus.* Hæc obiectio nihil præstat. Quia effectus habitus non est tantùm adiuuare potentiam, vt minori conatu effectum producat; sed illam inclinare, ad effectum producendum, illamque allicere, vt effectum producat. Hoc enim est munus habitus, non vt effectus minori conatu producatur, quia hoc prouenit ex maiori virtute agenti, & ex multitudine agentium, etsi eiusdem ordinis: Duo enim homines minori conatu portant lapidem coniuncti, quàm vnus seorsim eumdem lapidem portaret.

6 Ex hoc infertur: nullum sensum externum indigere habitibus, neque illos habere posse ad productionem suarum sensationum, quas ita elicit, vt non possit, semel in actu primo ad illas constitutus eas non elicere.

7 Infertur similiter, in sensu interno, neque in appetitu brutorum non dari habitus distinctos ab speciebus impressis, & phantasmatibus: ita Soar sect. 3. n. 3. Ratio est. Quia sensationes internæ necessariò producuntur à sensu interno speciebus instructo, quæ sensationes internæ, seu phantasmata determinant actus appetitus. Quia bruta in omnibus suis actionibus determinantur ad vnum ex vi obiectorum, pro vt illis repræsentatur.

8 Obiicies: In brutis experimur facilitatem acquisitam ad aliquos actus. Sæpe enim repetito exercitio alicuius motus, quem difficile præstabant, illum postea facilè exercent, quam facilitatem non acquirunt in externis sensibus: ergo præter species dantur in sensu brutorum aliqui habitus. Respondeo bruta facilitatem acquirere ad illa, quæ sæpe exercuêre: Quia exercitio præterito species retinent in sensu interno, quibus obiectum præteritum meliùs agnoscunt, & faciliùs appetunt, quod fit sine aliis habitibus: in sensibus autem externis hanc facilitatem non acquirunt, quia in illis nullæ remanent species præteritorum actuum.

9 De hominis cogitatiua aliter philosophatur Soar n. 6. existimat enim dari in hac habitum distinctum ab speciebus dantem facilitatem, & inclinantem potentiam, ad operandum. Quia hominis cogitatiua non est ita simpliciter determinata ad vnum sicut phantasia bruti, quia potest ex rationis imperio moueri, & determinari ad operandum. Nihilominus dicendum est; cogitatiuam, seu sensum internum hominis nullum habere habitum distinctum ab specie, quia indifferentia, quam habet deriuatam à voluntate, non sufficit, vt respectu illius habitus constituatur. Quod constabit ex dicendis §. sequenti, vbi probabo intellectum non habere habitum distinctum ab speciebus, qui non immediatiùs participat hanc indifferentiam à voluntate, quàm cogitatiua, seu internus sensus.

§. II.

De Habitibus intellectus.

P. Soar sect. 4. n. 3. docet cum Caietano, Capreolo, Soncinate, & aliis Thomistis: in intellectu dari habitus distinctos ab speciebus. Magis placet opposita sententia, negans habitus distinctos ab speciebus existentes in intellectu. Quam defendunt Hurtad. disp. 16. sect. 2. & Arriaga disp. 9. sect. 1. subsect. 1. & alij ex antiquis apud Soar suprà. Hæc sententia probatur ex fundamento facto §. præcedenti. Intellectus est potentia necessaria: ergo non indiget habitu, vt inclinetur in proprios actus, quam rationem iam explico, & expendo. 10

Intellectus, posita specie sufficiente ad apprehensionem obiecti, necessariò illud apprehendit absque vlla indifferentia, sicut potentia visiua, posita specie, necessariò videt obiectum: ergo in ordine ad apprehensiones non indiget intellectus habitibus, quod concedunt auctores oppositæ sententiæ, qui illos tantùm pro aliis operationibus constituũt, ad quas adhuc nõ esse necessarios, sic probo. Obiectũ vel apprehenditur euidenter vt verũ, vel tãtùm probabiliter: si euidẽter vt verũ, non potest non intellectus illi assentiri. Si probabiliter, tota indifferentia intellectus ad assentiendum, vel non assentiendum determinatur à voluntate: ergo intellectus non indiget habitu vt se determinet. Quod sic explico. Proposito obiecto vt probabili intellectui, non potest intellectus sine imperio voluntatis assentiri quantumuis aliis habitibus instruatur, & ideo ad actus fidei, quorum obiecta non repræsentantur euidenter vt vera, requiritur prius affectus voluntatis; deinde, posito imperio voluntatis intellectus non potest non assentiri obiecto proposito, vt probabili: ergo tota determinatio intellectus respectu obiectorum, ad quorum assensum est indifferens, est penès imperium voluntatis: ergo ille non indiget habitu, vt se determinet, quia semper operatur, vel omnino necessariò, si obiectum proponitur euidenter vt verum, vel determinatus à voluntate, quando obiectum vt probabile repræsentatur. Obiectum, vt probabile appello, quod repræsentatur motiuo sufficienti, vt versetur assensus circa illud, siue hoc sit releuatio humana hominis fide digni, siue diuina. Idẽ, quod dixi de obiecto repræsentato, vt toto respectu assensus, assero de obiecto repræsentato, vt falso respectu dissensus. Eadem doctrina intelligenda est de assensu primorum principiorum probabilium, & euidentium per apprehensioeem, qua probabiliter, & euidenter proponuntur, & de assensu discursiuo conclusionis euidenti, & probabili per præmissas probabiles, vel euidentes. 11

Obiic. Soar. Obiectum aliquando non sufficienter determinat intellectum ad actus: ergo pro his actibus indiget habitibus. Nego consequentiam. Quia intellectus in his actibus non determinatur à se sed à voluntate, & ita non indiget determinatiuo proprio, sed sufficit illi imperium voluntatis, vt determinetur. 12

Obiic. 2. Habitus quidam dicuntur practici, alij speculatiui, alij virtutes, alij facultates; sed hæ denominationes non possunt conuenire speciebus: ergo dantur alij habitus, ab speciebus distincti, quibus hæ denominationes conueniant. Nego minorem. Species enim, quæ inclinant in actum practicum, practicæ dicuntur, & speculatiuæ, quæ inclinant in actum speculatiuum, similiter quæ inclinant ad actus scientiæ dicentur habitus scientifici, & quæ ad prudentiæ actus, habitus prudentiæ dicentur. 13

Obiic. 3. Habitus producuntur ab actibus: sed species non producuntus ab actibus: ergo species distinguuntur ab habitibus. Nego minorem. Quia actus intellectus relinquunt sui memoriam, & speciem repræsentatiuam, tum ipsorum actuum, tum obiectorum repræsentatorũ per actus, vnde quò magis repetuntur actus circa idem obiectum, 14

eò plures, & intensiores species obiecti sunt in intellectu, & faciliùs percipitur, quia specierum intensio maximopere conducit, ad cognitionem faciliùs eliciendam.

14 Vltimò noto, intellectum non solùm faciliorem reddi per repetitionem actuum, ad alios similes eliciendos; sed etiam per multitudinem cognitionum, seu specierum diuersorum obiectorum, etiam reddi aptiorem ad cognoscenda alia obiecta, distincta ab his, quorum species habet. Ratio est. Quia, cùm intellectus inferat vnum ex alio, quo plura principia habet, eo plures conclusiones potest inferre ex illis, & ideo homines docti circa varia obiecta facilè circa quodcumque aliud, denuo propositum discurrunt. Quia iuuantur variis notitiis, tum propter connexionem obiectorum, tum propter paritatem, & proportionem eamdem in diuersis obiectis illatis ad sua principia.

PVNCTVM III.

An dentur habitus in voluntate.

1 TEnet communis sententia dari habitus acquisitos in voluntate, distinctos ab speciebus, & cognitionibus, proponentibus obiectum. Lego apud Arriag. disp. 9. sect. 3. subs. 1. n. 43. duos, vel tres recentiores à voluntate habitus relegasse, docuisseque: facilitatem voluntatis ad suos actus consistere in cognitione intensa bonitatis obiecti. Et P. Lugo de incar. disp. 16. sect. 7. n. 119. ait insinuasse in libris de anima: habitus acquisitos potentiæ volitiuæ consistere in recta ordinatione specierum, & experientia actuũ præteritorum, & emolumenti subsequuti ex illis. Quod postea testatur: aliquos recentiores docuisse, & ipse apertè defendit loco citato. In eamdem sententiam conspirant nonnulli recentiores.

§. I.

Fundamentum recentiorum pro sententia negante habitus voluntatis distinctos à cognitione obiecti, refellitur.

2 FVndamentum, quod ex recentioribus refert Arriaga, ad relegandos habitus, distinctos ab speciebus, & cognitione obiecti, nullius est ponderis. Illius rationes breuiter refello.

3 Arguunt primò. Actus supernaturales non producunt habitus acquisitos: ergo neque naturales. Antecedens huius argumenti est valde dubium, & multi illius oppositum ex oppositio consequentis inferunt, arguentes: actus naturales producunt habitus acquisitos: ergo & supernaturales. Cur autem naturales actus producant habitus naturales, & supernaturales non illos supernaturales producant, dicam Punct. 7. Neque ratione formæ argumentum vim habet. Hæc enim est inepta consequentia: *Homo potest producere alium hominem: ergo lignum potest aliud lignum producere.* Ex his infero: hoc argumentum nullam vim habere pro recentiorum sententia; potest tamen efficax esse ad hominem desumptum contra eos, qui nouam facilitatem concedunt ad actus supernaturales sine nouo habitu. Qua ratione illud postea expendam.

4 Arguunt secundò recentiores: Voluntas nequit ferri in incognitum; sed si daretur habitus, ferretur in incognitum secundùm illum excessum inclinationis prouenientis ab habitu: ergo non dantur tales habitus. Hoc argumentum potest retorqueri in recentiores, constituentes facilitatem, & inclinationem ad obiectum in ipsa cognitione; Quia sicuti voluntas non cognosceret habitum inclinantem, si daretur, ita non semper cognoscit cognitionem, qua in obiectum propendet. Quod si aliquando illam cognoscat, hæc cognitio impertinens est ad amorem obiecti, quia ad hunc tantùm trahit cognitio bonitatis obiecti; non verò cognitio reflexa cognitionis, qua obiectum cognoscitur: ergo eadem ratione diceretur obiectum ferri in obiectum incognitum secundùm rationem propensionis, quam habet in illud, siue propensio à cognitione, siue ab habitu alio procedat: ideoque in omnium sententia hoc argumentum soluendum est. Quod facilè præsto. Respondeo: Ad amorem obiecti requiri cognitionem, tendentem in ipsum obiectum, & in illius bonitatem; non verò in propensionem, quam voluntas habet ad obiectum, ac proinde eo ipso quod voluntas feratur in obiectum, bonitas illi proposita est per cognitionem, fertur in obiectum cognitum per amorem illius; quia amor non tendit in propensionem, sed in obiectum, quod amat, & cognitione proponitur, vt bonum.

Arguunt tertiò: Facilitas, quâ habet voluntas, ad amandum aliquod obiectum, non potest prouenire ab habitu: ergo non dantur habitus in voluntate. Antecedens probatur. 5
si facilitas proueniret ab habitu, quotiescumque est habitus, voluntas illam facultatem sentiret, eamdemque semper ante ipsum actum experiretur: sed sic est, quod voluntas aliquando sentit hanc facilitatem; aliquando non: ergo non consistit in habitu, permanente in ipsa voluntate; sed in cognitione, quæ aliquando adest, & aliquando abest. Respondeo, illam facilitatem, etiamsi ab habitu procederet, posse sentiri aliquando, & aliquando non; aliquando ante ipsum actum, aliquando tantùm in instanti, in quo est actus. Ratio præsto adest. Voluntas dependet in operari à cognitione, ita vt sine hac operari nequeat. Ex quo fit, voluntatem, non habentem cognitionem obiecti, non inclinari ad illud, donec illam habeat, & potens sit ferri in illud: Sicuti physica prædeterminatio, quæ non solùm inclinat, sed determinat voluntatem carentem cognitione. Illius enim formalis effectus est determinare voluntatem ad actum, quem potest elicere: sic effectus formalis habitus est inclinare voluntatem ad actum, ad quem aliàs supponitur potens. Ex hoc fit voluntatem aliquando sentire inclinationem ad actum ante ipsum actum, aliquando tantùm in ipso instanti in quo exercetur, quia aliquando cognitio obiecti tempore præcedit; aliquando verò in eadem mensura temporis coexistunt.

Arguunt quartò: Habitus superadditi non sunt necessarij, vt voluntas facilè prosequatur obiectum: ergo non sunt dandi habitus in voluntate. Antecedens exigebat ad sui probationem explicationem modi, quo voluntas, antea difficilis ad obiectum amandum sine nouo habitu facilis constituebatur. Quam si recentiores exhiberent, illorum argumentum efficax esset; dum tamen ab illis non præstatur, non possumus ipsorum rationi acquiescere. 6

Vltimò, si horum recentiorum sententia apud ipsos maiorem explicationem non habet, quàm ex ipsis refert Arriaga, facilè reiicitur; quia potest quis valde intensam, atque viuacem cogitationem habere de aliquo obiecto, & non habere inclinationem, & facilitatem ad illud amore prosequendum: ergo facilitas, & inclinatio non consistit in cognitione intensa, atque viuaci bonitatis, seu delectabilitatis obiecti. Antecedens patet in homine timoratæ conscientiæ, qui vehementi cogitatione repræsentante delectabilitatem obiecti pulsatur; & nihilominus magnam sentit difficultatem in illius prosequutione, ne gratiam perdat, seque æternæ pœnæ periculo exponat, Deumque grauiter offendat. 7

§. II.

Explicatur modus, quo posset defendi non distinguibilis habitus voluntatis à cognitione obiecti, & specibus.

PLacet modum quemdam exponere, quo existimo haud difficile posse defendi, non dari habitus voluntatis inhærentes, sed facilitatem illius totam ad actus intellectus, & illius species reducendam esse. Quod sic explico: Voluntas constituitur potens amare obiectum per cognitionem, qua illi repræsentatur vt bonum, & per negationem impedimenti ad talem actum, & prædefinitionis ad oppositum independenter à voluntate: quia, si potentia sit impedita, quantumuis obiectum proponatur vt bonum, non potest illud amare: quæ cognitio est attractiua voluntatis ad amorem talis obiecti, & eo magis attrahit, quo obiectum apparet magis bonum, hoc autem, quod est apparere magis bonum aliquando se tenet ex parte obiecti, quia maior bonitas repræsentatur in obiecto, & maior conuenientia illius in ordine ad subiectum, aliquando ex parte actus, quia eadem bonitas, & eadem conuenientia obiectiua viuacius apparet per cognitionem magis efficacem viuaciori modo voluntatem alliciente. 8

Voluntas iam constituta potens amare obiectum modo suprà explicato, constituitur potens, illud non amare, per aliam cognitionem ex seretardantem ab amore talis obiecti, vel inclinantem voluntatẽ in actum oppositum ad talem amorem: quæ cognitio similiter constituit voluntatem 9

potentem

potentem non amare,& potentem,actum oppositum amori elicere per se ipsam , & per negationem prædeterminationis ad actum amoris,vel negationem actus oppositi.Eodem enim modo voluntas attrahitur per cognitionem bonitatis, & conuenientiæ ad amorem, quàm per cognitionem malitiæ,& disconuenientiæ ad odium.

10 Voluntas iam constituta potens amare , & potens non amare, seu odio habere,ita per hanc cognitionem trahitur ad amorem,vt per eamdem retrahatur ab odio, & à negatione amoris , quæ cum amore opponuntur , & quo magis attrahitur ad amorem magis ab odio retrahitur , similiter per cognitionẽ,quâ trahitur ad odium retrahitur ab amore, & quò magis ad odiũ trahitur,magis retrahitur ab amore.

11 Hæc certa sunt in omnium sententia. Deinde suppono, quod nullus negare potest, videlicet, voluntatem facilius ferri in illud obiectum,in quod magis trahitur per cognitionem bonitatis illius;& à quo minus retrahitur per aliam cognitionem,inclinantem in actum oppositum , seu in negationem actus , ad quem trahatur. Ratio est,quia tota ratio, propter quam voluntas liberè fertur , & inclinatur in obiectum est, quia trahitur bonitate illius : ergo,quò magis trahatur,siue quia maior bonitas apparet, siue quia eadem viuaciùs proponitur , faciliùs feretur in obiectum in quod magis trahitur.Deinde certum est , quamlibet causá faciliùs in effectum prosilire , quò minùs talis effectus impeditur : impedimentum enim difficultatem affert, quæ si vincatur,non sine aliqua difficultate,& maiori conatu vincentis fit : ergo voluntas, quò magis excitatur ad amorem, & minùs ab illo retrahitur,faciliùs in amorem prorumpet.

12 Ex his infero voluntatem hìc , & nunc faciliorem esse ad amorem,quàm ad odium, consistere in eo, quod magis trahatur ad amorem,quàm ad odium,& consequenter minùs retrahatur ab amore,quàm ab odio.Hoc autem, quod est,voluntatem magis attrahi ad amorem,non cõsistit semper in intensiori cognitione , vt dicebam suprà , sed aliquando in intensiore , seu viuaciori cognitione eiusdem bonitatis,aliquando in maiori bono,seu maiori cõuenientia proposita. Ex his enim duobus capitibus pensanda est maior,vel minor excitatio ad amorem. Magis enim attrahi ad amorem,quàm ad odium, duo dicit,& positiuam attractionem ad amorem,& negationem attractionis ad odium per cogitationem,æquè viuaciter, & æquè disconuenientiam proponentem voluntati. Vnde facilitas hìc, & nunc ad hunc actum consistit in positiua attractione ad illum,& negatione æqualis attractionis ad actum oppositum , vel negationem illius , quod sic probo. Faciliùs voluntatem ferri in obiectum,est magis trahi ad illud,& minùs retrahi ab illo,sed voluntatem magis trahi ad obiectum,& minùs retrahi ab eodem, consistit in positiua cogitatione, & negatione cogitationis inclinantis ad oppositum : ergo faciliùs voluntatem ferri in obiectum consistit in positiuo , & negatiuo,suprà explicato.

13 Restat modò explicare quomodo hæc facilitas constituta in cogitatione inclinante ad actum, & negatione cogitationis retrahentis ab eodem actu , possit intendi per repetitionem actuum. Quo explicato, rectè intelliges, quomodo sine aliis habitibus voluntas sit facilis ad obiecta,& illorum habitus non distinguantur à cogitatione prædictâ, & negatione cogitationis appositæ. Quod sic explico. Actus , quo voluntas fertur in obiectum, delectabile, v.g. relinquit speciem sui,& obiecti delectabilis,quo fit,vt postea intellectus per species relictas,huius actus,& per species, quas antea habebat, viuaciùs percipiat obiectum delectabile. Habet enim modò experimentales species dulcedinis obiecti , quas antea non habebat, & ita obiectum proponitur , vt magis conueniens per cognitionem illud viuaciùs repræsentantem,vtpote ortam ex principiis, quæ antea non erant , & aliquando simul per maiorem conuenientiam obiectiuam. Quia sæpe non tantùm sibi delectabilitatem proposuerat, homo , ad amplectendum primo actu obiectum delectabile , quantùm eodem actu est expertus,& sibi postea proponit , ad illud secundo actu amplectendum.Deinde,eo ipso, quod secundo actu obiectum delectabile proponatur, vt magis conueniens , & per cognitionem,magis intensam,obiectum oppositum remissius proponitur. Quia intellectus raptus intẽsiori cogitatione obiecti delectabilis, vtpote virtutis finitæ , est minùs potens attendere ad obiectum oppositum.

14 Hanc esse rationem,propter quam voluntas auidiùs fertur secundo actu,quàm primo in obiectum, &, quo magis fertur in illud, faciliùs illud amplectitur, ex eo probatur, quia non semper ita contingit,quod planè contingeret , si hoc haberet ratione habitus relicta ab actu,qui semper relinqueretur , & semper magis potentiam inclinaret. Non semper ita contingere sic probo. Quoties quis magnam voluptatem apprehendit in obiecto,quod nunquam est expertus,illud auidè amplecti desiderat ; postea verò,si illud minùs delectabile experiatur quàm illud conceperat , frigidiùs illud appetit ; & tandem experientiá suadetur, nullam in eo reperiri delectabilitatem,& quò magis illud amplectitur,minùs illud desiderat,quovsque tandem illud positiuè abhorret.

De obiecto vtili omnino eodem modo philosophandum est,experientia enim vtilitatis amoris alicuius medij illius vtilitatem viuaciùs apprehendimus , & faciliùs voluntate in illam ferimur. De obiecto honesto eodem modo dicendum puto. Experitur enim quis in actu honesto bonitatem maximam requiem animæ,& conscientiæ tranquillitatem , quæ iuge conuiuium appellatur , *Prouerb.15.* Deinde ipsâ experientiâ obiectum oppositum minùs retardat vt plurimùm voluntatem in actu secundo, quàm in primo ab actu honesto : cùm enim quis sibi proponit ieiunium amplectendum,statim se offerunt plures rationes, quæ à ieiunio retardant:putat enim quis fame periturum, vel grauissimum incommodum perpessurum esse ; postea verò cùm ieiunauit , & expertus est,non ita inedia hominem affligi,non ita disconueniens apparet,ac proinde minùs retrahitur voluntas à ieiunio , & actibus temperantiæ, & faciliùs se illis exercet. 15

Fateor aliquando maius incommodum temporaneum nos experiri in actu honesto , quàm nobis proposueramus , antequàm primo actu illud amplexati fuissemus , & tunc ex hoc capite difficilius apprehenditur bonum secundo actu, quàm primo , ni forsan experientia honestatis, & bonorum , quæ ex actu illius sequuntur , tanta sit , vt possit maiorem disconuenientiam in illa repertam supplere. 16

Secundùm hunc dicendi modum facilè videtur defendi posse, non dari habitus in voluntate distinctos à cognitione obiectorum , & eorum speciebus propter rationem, suprà dictam quam paucis colligo. Nullus habitus est necessarius,distinctus à cognitione obiecti,& specie illius,vt voluntas sit facilis , ad illud amandum : ergo non est ponendus : probatur antecedens : præcisè per cognitionem obiecti boni inuitantis voluntatem ad amorem , & negationem aliús cognitionis , magis retrahentis voluntatem ab ipso amore , vel inuitantis ad oppositum, voluntas est facilis ad amorem : ergo non est necessarius habitus alius distinctus. Secundò probatur , quia quò magis voluntas trahitur ad amorem obiecti eò faciliùs fertur in illud , & est magis propensa ad illius amorem , sed quò maior est cognitio inuitans , & minor retardans,voluntas magis trahitur ad amandum obiectum : ergo faciliùs feretur in illud actu amoris : quia,sicut cognitio boni inclinat ad amorem maior cognitio,siue ex parte actus,quia est intensior, & viuacior,siue ex parte obiecti, quia tendit in maius bonum , magis inclinabit voluntatem ad amorem : voluntas autem,quò magis est inclinata ad amorem faciliùs in illum prorumpet : idem dico de cognitione mali respectu odij, seu displicentiæ. 17

Tertiò arguo. Aliquando voluntas est facilior,ad amandum obiectum primo actu, quàm secundo,& eo difficiliùs illud amplectitur, quò pluries illud apprehendit , vt dicebam suprà : ergo facilitas non prouenit ex aliqua qualitate producta ex repetitione actuum,sed ex cognitione maioris boni,quæ potest omnes actus præcedere. 18

Quartò à posteriori ex præcedenti doctrina sic arguo: voluntas ex repetitione actuum aliquando maiorem difficultatem acquirit , quàm antea habebat in exercitio illorum : ergo, sicut quando acquirit facilitatem dicitur actus præteritos produxisse qualitatem quamdam, seu habitum, quo voluntas faciliùs exequitur alios actus similes prioribus,ita, quando acquirit difficultatem , dicitur præcedentes actus reliquisse qualitatem aliam , quâ voluntas difficiliùs alios similes exercet ; quia voluntas secundùm se non habebat talem difficultatem,vt patet in prioribus actibus. Quod si noua difficultas tantũ cõsistit in notitia experimẽtali,cur in eadem nõ poterit etiam cõsistere noua facilitas? 19

Quintò arguo iuxta communem sententiam,quam tenet Soar suprà. In appetitu brutorum non dantur habitus ; & tamen

tamen videmus, bruta faciliùs appetere obiectum iucundum, quò pluries illud sensêre: ergo eodem modo potest de volûtate philosophari: si enim in bruto memoria actus præteriti sufficiens est vt facilè, & iucundè loca quærat, & obiecta appetat, quæ sibi commoda, & grata sunt, vt est expertum. & vt fugiat locũ, in quo semel cecidit, vel aliquid mali euenit, &, vt abhorreat herbam, quã semel nociuam inuenit, cur in homine, cuius intellectus memoria est lõgè excellentior, actus memoriæ, seu notitia circa bonitatẽ obiecti non erit sufficiens, vt voluntas faciliùs, & citiùs illud appetat; & eadem notitia circa malitiam non voluntatem retardabit, vt tardiùs, & difficiliùs in obiectum feratur?

20 Sextò efficacissimè ad hominem contra P. Vasquez probo, hos habitus non esse necessarios. Asserit enim sapientissimus Pater 1.2.disp.79. n.47. assuetudine actuum supernaturalium species in dies facilitare potentiam ad similes actus, sine aliis habitibus acquisitis: ergo eodem prorsus modo dici potest assuetudine actuum naturalium species facilitare potentiam ad actus similes naturales, sine nouis habitibus.

21 Septimò idem argumento efficacissimè instо etiam ad hominem contra P.Soar. Docet Soar sect.11.n.42. voluntatem eodem habitu instructam posse habere maiorem facilitatem ad actus virtutis in hac materia potiùs, quàm in illa, quin hæc facilitas proueniat ab habitu; sed ab aliis causis, quas ipse assignat, videlicet, ex meliori dispositione intellectus, vel aliarum potentiarum, seu organorum, quæ virtuti deseruiunt, & ex consuetudine exercendi actus virtutis in hac materia, ex qua prouenit, vt species intellectuales faciliùs eam proponant, quia memoria præteritæ experientiæ, & consuetudinis non parum iuuat, vt obiectum statim proponatur vt connaturale, & appetendum, & ex phantasia, quæ propositioni obiecti deseruit. Tandem ex ipsa dispositione corporis, quia, etiamsi quis sit propensus ad pœnitentiam, facilius eam exercebit ieiuniis, quàm flagellis, si in illis est consuetus, & non in his; quod, ait Soar, non ex habitu pœnitentiæ, sed ex ipsa corporis dispositione, & imaginatione procedere. Ex quo sic arguo. Sine nouo habitu admittit Soar nouam facilitatem: ergo facilitas non oritur necessariò ab habitibus; sed à causis, suprà assignatis: ergo habitus nullo modo sunt necessarij, neque possunt inferri ex facilitate potentiæ, quia facilitas potest tribui causis, ab ipso Soar assignatis.

22 Octauò. Hæc sententia suaderi potest, quia secundùm illam facilè intelligitur, quomodo habitus in cognitione, & speciebus consistentes reddant potentiam facilem: & in quo genere concurrant: quomodo intendantur, & minuantur: quomodo vniantur: & quam habeant vnitatem; quomodo producantur, & corrumpantur. Quæ omnia secundùm hanc sententiam difficultate omnino carent, & in opinione sententiæ admittentis habitus distinctos à cognitione, & speciebus, vix percipi possunt. Vide quæ dicam Punct.4. vbi de modo, quo in aliorum sententia habitus concurrant ad actus, qui vix possit explicari. Ex quo argumentum desumes, ad hanc sententiam abigendam.

§. III.

Argumenta soluta.

23 NEque difficile est, respondere argumentis, quæ probãt admittendos esse habitus distinctos à cognitione, & speciebus, vt ex solutione illorum constabit. Arguit Arriaga. Potest alicui proponi obiectum, vt bonum physicè, in quo nullam timet difficultatem, neque rationem mali apprehendit præter offensam Dei: v.g. in comedendo cibo prohibito, permanente cognitione eiusdem bonitatis physicæ & malitiæ moralis, v.g. offensæ Dei; quo quis magis se exercet in comedendo cibo prohibito, est facilior in illo appetendo: ergo hæc facilitas non potest prouenire ex cognitione, neque ex speciebus obiecti. Respondeo negando antecedens: quia, cùm quis per comestionem cibi prohibiti facilior est, in illo appetendo, non habet eamdem cognitionem obiecti. Quia, licèt forsan ex parte obiecti eamdem malitiam, & bonitatem cognoscat, bonitas physica intensiùs, & viuaciùs proponitur per nouas species, quas experientia actus præteriti relinquit, & consequenter remissiùs cognoscitur malitia moralis: quia, vt dicebam suprà, raptus intellectus intensiore cognitione physicæ bonitatis, est minùs expeditus, vtpote virtutis finitæ ad cognitionem malitiæ moralis, & aliùs cuiuscumque obiecti. Ideo ex experientia sæpe maiorem conuenientiam physicam, hoc est, maiorem delectabilitatem in comestione cibi prohibiti potest detegere, quàm apprehensione obiecti non experti voluntati proposita.

Neque obiici potest contra sententiã istam, quod contra recentiorum sententiam obiicit Arriaga, videlicet, sequi 24
ex illa Christum habiturum habitum vitiosum ex eo, quod habeat perfectissimam cognitionem obiecti delectabilis, & peccaminosi: quia ego non constituo habitum præcisè in hac cognitione: sed in cognitione bonitatis, quæ trahat voluntatem ad amandum obiectum, & in negatione alius cognitionis, quæ magis retrahat eamdem voluntatem ab eodem obiecto. Christus autem cognitione delectabilitatis obiecti peccaminosi non trahitur ad illam amandam, quia non potest obiectum peccaminosum amare actu elicito; imò, si per impossibile concipiamus ipsum trahi, & inclinari ad peccatum, non ex eo infertur, habere habitum vitiosum, quia intensiùs, & efficacius proponitur obiectum oppositum peccato; quia Christus rem perfectè callens, maiorem conuenientiam ex parte obiecti, & ex parte modi percipit semper in negatione peccati, quàm in peccato: imò Christus non minorem conuenientiam obiectiuam, adhuc physicã percipit in obiecto delectabili, quàm homo: quia Christus rem cognoscit, sicuti est, ac proinde cognocit conuenientiam physicam obiecti delectabilis esse caducam, & non posse appetitum satiare; homo autem illam sibi repræsentat longè maiorem ac est. Apprehendit enim in obiecto delectabili conuenientiam quã caret, & sæpe existimat prosequutione illius appetitum esse sedandum. Rem cape vno verbo. Habitus & facilitas semper dicit cognitionem practicam obiecti: Christus verò, vtpote impeccabilis non habuit cognitionem practicam peccati, ac proinde habere non potuit peccaminosum habitum.

Obiic. hanc sententiam de medio tollere virtutes mo- 25
rales acquisitas. Respondeo, hanc sententiam non tollere virtutes morales acquisitas, sed eas constituere in speciebus, & actibus intellectus, sicut Soar, & alij virtutes intellectuales constituunt, in quo nullum est inconueniens.

Obiic. insuper sequi ex hanc sententia: dari habitum 26
constitutum in cognitione, & speciebus ante omnẽ actum, ac proinde habitus generari haudquaquam ex actibus. Antecedens probatur. Ante omnem actum potest esse voluntas facilis in prosequutione alicuius obiecti, si illi proponatur maior conuenientia, quàm disconuenientia: quod sæpe concessimus. Respondeo ante omnem actum posse voluntatem, habere hanc facilitatem; non tamen dicendam esse habitum, quia ante repetitionem actuum illa facilitas est facilè mobilis à subiecto: quia, si experientia aliter inueniatur obiectũ, quàm est apprehensum, cessabit illa facilitas: si verò obiectum experientiã comprobetur, vt primò fuit apprehensum, illa facilitas magis radicabitur, & difficiliùs poterit à subiecto dimoueri, & habitus dicetur.

§. IV.

Nonnulla ad præcedentem opinionem spectantia explicantur.

SEcundùm modum suprà datum tota facilitas ad ali- 27
quem actum formaliter consistit in cognitione practica experimentali, proponente obiectum, & in negatione cognitionis, retrahentis ab hoc obiecto; quia tamen cognitio quælibet est facilè transiens, & formaliter sumpta regulariter non diu durat, non in hac cognitione ponitur totam rationem habitus congruum est; quia semper habitum vocamus id quod difficilè mouetur à subiecto, & ex natura sua est diu durans. Duplicem facilitatem distinguo, formalem vnam, radicalem aliam. Facilitas formalis consistit in cognitione modò explicata, & negatione alterius cognitionis. Facilitas radicalis in speciebus experientiã acquisitis, ex quibus oritur hæc experimentalis cognitio, inuitans ad obiectum, & in negatione aliarum specierum experientiã acquisitarum, à quibus oriretur cognitio, quæ maiorem bonitatem proponeret in obiecto oppositо, & viuaciùs illius conuenientiam repræsentaret, fortiùsque retraheret ab hoc obiecto, ad quod inuitat hæc cognitio. Ex his facilitatibus potiori iure radicalis rationem habitus sortitur, quia est difficilè mobilis, & diu durans.

Ex hoc inferes: posse aliquem hominem actu esse faci- 28
lem ad aliquod obiectum amplectendum, & non habere habitum

habitum ad illum; quia potest habere cognitionem aliquam non experimentalem, quâ vehementer trahatur ad illud, ex vi cuius ita facilis sit ad illud amplectendum, vt difficilè possit ab illo remoueri, & tunc talis homo non habebit habitum, quia non habebit facilitatem radicalem, neque formalem ortam ex illa. Quod verum existimo, etiam in opinione, quæ habitus constituit in qualitatibus distinctis ab speciebus, & cognitionibus. Quia negari nequit sæpe hominem habentem habitum acquisitum alicuius virtutis, ita vehementer aliquâ tentatione circa oppositum vitium concuti, vt summâ facilitate in illud possit labi, & non sine magna difficultate, & speciali Dei auxilio possit non cedere tentationi.

29 Ex hoc infero posse hominem esse simul facilem formaliter, & radicaliter ad duo obiecta opposita, licèt non in summo gradu. Partem positiuam sic probo. Potest homo in vtroque obiecto conuenientiam notabilem, & parum disconuenientiæ reperire, & in neutro illorum non notabilem excessum conuenientiæ cognoscere, ratione cuius alterum magis conueniens retrahat ab hoc minùs conueniente: ergo potest esse facilis ad vtrumque obiectum. Probo consequentiam: Cognitio, proponens bonitatem obiecti per se reddit facilem potentiam ad illud amplectendum, dum non est alia, quæ notabiliter fortiùs retrahat; sed in hoc casu sunt cognitiones repræsentantes bonitates vtriusque obiecti, & neutra habet aliam oppositam, quæ fortiùs retrahat: ergo vtraque constituet facilem potentiam circa suum obiectum. Hæ cognitiones, in quibus formales facilitates consistunt, possunt oriri ex speciebus experimentalibus, in quibus sita erit facilitas radicalis, & ratio habitus. Has facilitates esse nō posse in summo gradu, sic probo. Quò minor conuenientia apparet in aliquo obiecto, cæteris paribus maior est facilitas ad oppositum: v.g. habeo cognitionem vt quatuor repræsentantem mihi conuenientiam vt quatuor in ieiunio: quò minor conuenientia apparet in esu carniū, facilior ero ad ieiunandum: ergo quando vtrumque obiectum apparet æquè bonum, v.g. ieiunium, & comestio, non habeo tantam facilitatem in ieiunio, quantam haberem si ieiunium mihi repræsentaretur, etsi non cum maiori bonitate, cum illa tamen, dummodò comestio repræsentaretur cum minori: ergo non habeo summam facilitatem, quam possum habere.

30 Dixi facilitatem dicere cognitionem inuitantem ad obiectum, & negationem cognitionis, quæ ex se notabiliter fortiùs retrahat, quàm alia inuitet, quia negatio illius cognitionis necessariò requiritur, vt potentia constituatur facilis; conducet tamen ad maiorem facilitatem, non solùm negatio cognitionis, retrahentis notabiliter fortiùs; sed cuiuscumque retrahentis supra minimum requisitum, vt potentia sit libera; quia semel constituta voluntas libera circa aliquod obiectum, dum minùs habeat cogitationis, retrahentis ab illo, facilior erit ad illud amplectendum. Negatio verò cogitationis retrahentis secundùm minimum, quod requiritur, non conducit ad facilitatem: quia facilitas pertinens ad habitum, supponit libertatem; illa verò negatio destrueret libertatem, & consequenter fundamentum facilitatis, de qua agimus.

31 Est etiam notandum, eamdem cognitionem intensam, v.g. vt sex pertinere ad constitutiuum potentiæ liberæ, & ad facilitatem; & dare simpliciter posse, & faciliùs posse. Dat simpliciter posse, quatenus includit intensionem illam minimam requisitam, vt voluntas sit simpliciter potens liberè operari, v.g. quatenus includit duos gradus intensionis, & dat faciliùs posse, quatenus includit quatuor alios supra duos necessariò requisitos, ad operandum. Neque in illa cognitione poterunt assignari duo gradus, quibus determinatè pertineat simpliciter posse, & alij quatuor, quibus facilitas tribuatur, quia omnes sunt eiusdem rationis, sed toti illi cognitioni tribuitur dare posse, & faciliùs posse, quia habet id, quod requiritur, vt voluntas sit libera, & aliquid vltra illud.

32 Noto insuper distingui facilitatem ad actus intellectus, & ad actus voluntatis ex eo, quod species intellectus numquam pertineant ad facilitatem formalem voluntatis; pertinent tamen ad facilitatem intellectus, quia immediatè producunt intellectiones, quæ præ multitudine illarum faciles euadunt. Facilitas voluntatis semper consistit in cognitionibus, quæ aliquando etiam pertinent ad facilitatem formalem intellectus, quia aliquando conducit immediatè, vt faciliùs fiat cognitio, alia cognitio vel immediatè influens in illam, vel saltem proponens obiectum formale illius viuaciùs, quàm necessum erat vt intellectus posset ferri in illud. Addo: aliquando etiam actus voluntatis conducere ad facilitatem formalem aliorum actuum eiusdem potentiæ, quia, quando actus voluntatis procedit liberè ab alio imperante, sine quo fieri posset talis actus imperans, pertinet ad facilitatem illius. Absolutè enim omne principium, inuitans ad actum liberum, sine quo idemmet actus liberè fieri potest, pertinet ad facilitatem illius: de his tamen actibus imperantibus mentionem non facimus cùm de habitibus disputamus, quia non semper, sed rarò procedunt actus voluntatis ab aliis imperantibus, & multi negant posse dari tales actus imperantes, immediatè influentes in alios eiusdem potentiæ.

Facilitas formalis ad actus intellectus, & radicalis ad 33
actus voluntatis sæpè non distinguuntur realiter, quia facilitas formalis consistit in speciebus, & sæpè nullus alius actus ad illam conducit, in quibus sita est radicalis facilitas ad actus voluntatis, quia ex eisdem speciebus oritur facilitas formalis ad actus voluntatis, quæ consistit in ipsis actibus intellectus. Ex quo infertur, easdem species esse facilitatem formalem ad actus intellectus, & radicalem ad actus voluntatis, & habitum ad vtrosque; quia habitus ad actus voluntatis semper consistit in facilitate radicali: habitus autem ad actus intellectus dicit semper facilitatem formalem, consistentem in speciebus, immediatè influentibus in ipsos actus. Ratio propter quam habitus voluntatis consistit in facilitate radicali, & habitus intellectus in formali, est, quia habitus cuiuscumque potentiæ consistit in facilitate difficilè mobili, siue radicali, siue formali; cùm verò facilitas formalis intellectus sit difficilè mobilis, in illa habitum constituimus, facilitas autem formalis voluntatis, quæ consistit in actibus intellectus est facilè mobilis, ideo non in illa. Sed in radicali, quæ est difficilè mobilis, optimè ratio habitus constituitur.

In hanc sententiam sic explicatam maximoperè trahunt 34
fundamenta suprà data, quæ, rebus omnibus non ita perpensis, altè menti insedit, vt primū adhuc sub præceptorum virgula, quæstionem hanc audiui, & post longum illius examen, nihil rationis inuenio, quod ab illa animum retrahat, potiùs nouos illius patronos Patrem Lugum, & alios recentiores apud Arriagam inuenio: quapropter non illam improbabilem iudico; quia tamen opposita valde recepta est in scholis, quid iuxta vtramque in reliquis difficultatibus, ad habitus spectantibus dicendum sit, explicabo.

Punctum IV.

Quomodo concurrant habitus ad actus.

IVxta opinionem suprà explicatam quæstionē hanc aliis 1
locis definiui. Dixi enim Contr. 7. punct. 3. actus intellectus solùm concurrere ad actus voluntatis proponendo obiecta, & species actiuè influere in actus intellectus, & in alios, ad quos obiecta species subministrant. Quæstionem tracto in communi sententia, quæ habitus constituit in qualitatibus distinctis ab speciebus, & propositione obiecti. Habitum reddere potentiam facilem ad actum, præcisè per informationem absque vllo actiuo concursu, ad quem ordinetur, defendunt Durand. in 3. dist. 23. q. 2. 3. & 4. Palud. ibid. q. 2. Vterque Hurtad. Complutensis 1. 2. tractatu de habitibus in communi, diffic. 11. Salmant. disp. 16. de anima sect. 7. Affirmat Soar disp. 44. Metaph. sect. 6. sensisse plures, habitus concurrere effectiuè, non ad substantiam actuum; sed ad modum illorum, quem modum, ait, dixisse aliquos esse intensionem ipsius actus. Horum vnum Scorum fert Vazquez 1. 2. disp. 83. c. 2. n. 10. referuntur etiam pro hac sententia D. Thom. Gotfredus, & Henricus; sed absque fundamento, vt constat ex Soar loco citato. P. Vazquez suprà num. 14. docet, habitum concurrere ad modum quemdam actui superadditum, non verò ad substantiam actus, neque ad illius intensionem. Habitus concurrere ad substantiam actuum defendunt Caietanus & Capreol. apud Soar, Ochamus, & Gabr. in 3. dist. 23. art. 2. P. Fons. 9. met. cap. 5. quæst. 4. sect. 2. Val. 1. 2. disp. 4. punct. 2. Soar suprà n. 8. P. Moncæus disp. 4. c. 3 §. *Deinde eadem ratio.* P. Gran. 1. 2. Contr. 4. disp. 3. n. 13. Ripalda lib. 2. de supernaturalitate disp. 52. sect. 2. n. 9. Arriag. disp. 9. sect. 4.

Prima conclvsio. Habitus nullo modo potest 2

concurrere, vt actus faciliùs fiat, nisi per veram efficientiam,mediâ quâ,physice in genere causæ efficientis ab illo, tanquam à vera causa dependeat agens.Probo : nullus est modus, quo possit intelligi habitus inclinans potentiam, nisi quatenus productiuus actus, per modum causæ propendentis in illorum productionem:ergo concurrit actiuè. Antecedens probo. Si aliquo modo concurreret, maximè vt conditio : hac ratione non concurrere suadeo,quia non apparet,quod genus conditionis exerceat habitus ad actus productionem. Non enim est applicatio inter agens & passum,neque rationem aliquam conditionis,quam nouerimus, exercet : ergo frustrà fingitur nouum genus conditionis innominatum,& ignotum,cùm possimus absque vllo inconuenienti rem explicare per verum concursum actiuum,quem tota cognoscit schola. Dicit Hurtado,habitum esse veluti preces actionis, quæ propter illas fit. Si Hurtadus in ipsa cognitione facilitatem constitueret, rectè per precum metaphoram rem explicaret, quæ posset optimè accommodari cognitionibus, ex vi quarũ hoc & illud motiuum, vt voluntas determinetur ad actionem exercendam,illi proponitur.Cùm verò habitum, & facilitatem ad actus ponat in qualitate quadam emortua, nescio quomodo possit dici preces effundere,vt actio fiat.

3 Secvnda Conclvsio. Habitus non potest concurrere ad intensionem actuum,quin concurrat ad illius entitatem,seu substantiam. Probo : Gradus intensionis sunt omnes eiusdem rationis in qualitate intensa, neque cùm hæc simul tempore producitur ; v.g. qualitas habens octo gradus caloris,dicuntur alij gradus intensionis, alij non item; sed omnes gradus dicuntur intensio, & illorum quilibet: quia quilibet est simul cum aliis in eodem subiecto,in quo consistit intensio : ergo non possunt assignari aliqui gradus intensionis,quorum productio ad habitum pertineat, alij, quorum productio ad potentiam tantùm spectet.Secundò: Gradus omnes sunt non subordinati, & possunt esse eiusdem rationis : ergo habitus potens producere gradus intensionis,potest quemcumque gradum in qualitate repertum producere. Tertiò : Etiamsi habitus tantùm produceret gradus aliquos intensionis, concurreret ad substantiam actus,quia huius substantia æquè constat ex omnibus gradibus intensionis,qui illam tanquam partes adintegrant.

4 Tertia Conclvsio. Habitus non concurrit ad modum aliquem superadditum actui, in quo illius facilitas consistat, neque talis modus superadditus possibilis est. Probo: Modus ille supponeret substantiam actus : ergo productionem illius : ergo impertinens erit ad producendam substantiam facilè, vel difficilè. Probo consequentiam. Quando aduenit ille modus, iam tota substantia est producta à potentia : ergo siue postea producatur modus, siue non producatur,nullum sentiet leuamen in productione,quæ iam præcessit,ad quam,si aliqua est difficultas,tota vincitur in illo signo, in quo exercetur, in quo,si modus ille non est,impertinenter postea aduenit.

5 Qvarta conclvsio. Habitus effectiuè concurrit ad substantiam actus.Infertur hæc conclusio ex præcedentibus;nihilominus adhuc difficile est modum assignare,quo potentia per habitum concurrentem ab substantiam illius, facilis reddatur.Dicunt nonnulli,potentiam facilem reddi per habitum, quia, quò sunt plura principia concurrentia ad actum,minorem operam impendit potentia,minorique conatu actum producit.Non acquiesco. Hac enim ratione, quò intensior esset habitus infusus, maiorem facilitatem sentiret potentia ad operandum, & tribuerent hi habitus non solùm simpliciter posse, sed facilè, & faciliùs posse, quando haberent intentionem supra minimam requisitam, vt actus posset simpliciter produci.

6 Secundò voluntas habitu informata, antequàm actum producat, sentit propensionem, & inclinationem ad illum: ergo hæc propensio,& inclinatio aliquid est distinctum ab efficientia, & separabile ab illa : ergo habitus non solùm reddit potentiam facilem,illam adiuuando;sed formaliter per suam informationem,inclinantem potentiam ad talem actum. Rem explicat Arriaga exemplo impulsus, qui motum producit, & antequam illum efficiat,manum inclinat ad illum,ita vt si manus,cui lapis est superpositus,non moueatur,laborat in resistendo motui, ad quem fert illam impulsus. Exemplum difficultatem non exhaurit,quia impulsus qualitas est sensibilis, cuius sensatio tactui est disconueniens, & ita laborem sentimus in sustinendo lapidem, sicuti in retinenda manu igni applicatâ quem vitamus cùm manum mouemus,quia sicuti quando illam amouemus ab igne, cui erat applicata, ignis sensatione non fatigamur: ita quando mouemus manum, cui lapis est superpositus, tollimus applicationem requisitam, vt lapis impulsum imprimat,& ita non fatigamur, non præcisè, quia impulsui non resistimus,sed quia non patimur impulsum, cuius sensatione torqueamur.

Ex hoc argumento vires resumit opinio, quæ facilitatem in cognitione constituit;pro qua ex illo iterum arguo: 7
Voluntas antequam actum producat, sentit inclinationem ad illum,& verè in nobis experimur nos faciles, & pronos esse ad aliqua obiecta,sed voluntas experitur hanc inclinationem ante volitionem : ergo tantùm per ipsam cognitionem trahitur voluntas ad obiectũ.Qualitas enim actiua dum nihil agit,perinde est,ac si non esset,neque per actionem tollit difficultatem, quæ ante ipsam est iam superata, adeò vt potiùs in illa nõ exercenda difficultas vincẽda sit.

Vtitur hoc argumento Hurtadus, ad probandum habi- 8
tus actiuè non concurrere, quòd mea quidem sententia probat, victoriam difficultatis non consistere in ipso actiuo concursu.Verumtamen difficile adhuc est explicare, in quo consistat, si non ponatur in propositione obiecti; propter quam rationem non leuiter in illam sententiam propendebam,& longè difficilius,si dicatur qualitatem hanc, quâ vincitur difficultas, actiuam non esse. Si tamen res est componenda iuxta sententiam, quæ facilitatem in habitibus superadditis constituit ; sic ego illam compono. Habitus est qualitas quædam ex se determinata ad producendum actum in quem inclinat taliter,vt eo ipso,quod sit in actu primo cum reliquis aliis requisitis ad talem actũ violentiã nonnullam patiatur,si talé actum non producat;quia ex se est determinata,& per suam entitatem in actu primo conatur talé actum producere.Hanc propensionẽ,seu hunc conatum habet dependenter quoad efficaciam à libertate voluntatis,cui subditur, sicuti ignis concurrens cum Deo per modum principij determinati, concurrit salua libertate Dei, à qua dependet exercitium suæ inclinationis : sic habitus est determinatus ad producendum actum dependenter à libertate voluntatis, à qua dependet exercitium suæ propensionis ; non tamen ipsa propensio, sicuti semel producto igne non dependet à voluntate Dei, vt in effectum propendeat ; quia per suam entitatem habet hanc propensionem, sine qua existere repugnat. Per hanc propensionem habitus voluntas trahitur ad actum salua semper libertate illius, ita vt non solùm sit illi facile in actum prorũpere, verùm se ab illo continere sine difficultate nõ possit,licet illius libertas difficultatẽ hãc superare valeat.

Ex hoc inferes difficultatem non tolli per ipsam actio- 9
nem voluntatis,sed formaliter per propensionem, quam habet voluntas ad talem actionem. Quæ propensio est identificata cum ipso habitu,& præcedit volitionem procedentem ab illo, & ideo dicimus hominem sæpè labi in aliquod peccatum, quia est facilis,procliuis,& propensus ad illud : ergo facilitas præcedit actionem peccaminosam procedentem ab habitu, & formaliter consistit in ipso habitu, qui per modum actus primi per suam entitatem formaliter inclinat voluntatem in talem actum. Ex quo concludo,in instantibus,in quibus præcedit habitus cum reliquis requisitis ad actum, voluntatem esse priùs tempore, quàm illum exerceat facilem ad actum, & in ipso instanti temporis,in quo actum elicit,priùs naturâ,quam illum eliciat,voluntatem facilem esse per habitum naturâ priorem actu.

Ex hac doctrina facilè rationem assigno, propter quam 10
habitus infusi etiam intensi vltra id, quod ad posse requiritur,facilitatẽ non tribuant potẽtiæ;videlicet,quia etsi sint actuum operatiui, ex se non exigunt operari,nisi ad exigentiam voluntatis ; habitus verò naturales, etsi non possint operari, nisi dependenter à voluntate ; ex se tamen semper exigunt operari,ita vt nonnullam quasi violentiam patiantur,quando voluntas non vult cum illis operari, ad instar ignis,cum quo Deus concurrere non vult.Quam differentiam infero à posteriori ; quia experimur hominem intensiori,vel remissiori habitu charitatis præditum, non ideo maiorem,minorémve facilitatem habere ad actus supernaturales charitatis exercendos,quod signum,est diuerso modo inclinare habitum acquisitum ad actus, quo non inclinat infusus. Quæ diuersitas non ex alio capite videtur nasci posse,nisi ex diuersa ratione, quâ per modum actus primi hi habitus proprios actus respiciunt.

Obiic.

11 Obiicies primò : Habitus per nos reddit facilem potentiam antecedenter ad concursum actiuum : ergo necessum non est ipsum actiuè concurrere. Respondeo habitum reddere facilem potentiam ad actum per conatum ad concursum actiuum,ex quo concursus actiuus habitus in actum necessariò dimanat eo ipso, quod actus sit futurus:ac proinde concursus actiuus necessarius est, non tanquam quid formaliter potentiam facilem constituens; sed tanquam quid illatum necessariò in actu futuro ex illo,per quod potentia facilis constituitur.

12 Obiic. secundò. Actus efficienter producunt habitus: ergo non possunt habitus producere alios actus: quia nequeunt duæ causæ æquiuocæ esse sibi inuicem causæ adhuc secundum diuersa individua. Respondeo concedendo primum antecedens, & negando consequentiam, & confirmationem illius, quia actus intellectus producunt species impressas,quæ rursus alios actus intellectus producunt.

13 Obiicies tertiò : Habitus concurrunt immediatè, & physicè ad substantiam actus,v.g.volitionis:ergo volititio, quæ semel dependet ab habitu,non potest non dependere ab illo ; quia volitio includit actionem , quæ non potest non dependere ab illo principio, à quo semel dependet: ergo habitus non requiritur solùm ad facilitatem ; sed etiam ad substantiam habitus. Vrgeo : Volitio , quæ dependet semel ab habitu non potest dependere à voluntate tantùm : & volitio , quæ dependet tantùm à voluntate non potest ab habitu dependere:sed volitio,quæ dependet à voluntate tantùm, & non potest dependere ab habitu ; & volitio , quæ dependet ab habitu, & non potest non dependere ab illo, respiciunt principia specie distincta : ergo distinguuntur specie,quia actiones respicientes principia specie distincta, distinguuntur specie:ergo habitus requiritur non solùm ad hanc numero volitionem ; sed ad volitionem huius speciei,ita vt implicet volitionem eiusdem speciei cum illa, quæ procedit ab habitu,procedere tantùm à voluntate:ergo habitus acquisitus non requiritur tantùm ad facilitatem actus:sed ad substantiam specificam illius.

14 Respondeo, verum esse habitus requiri non solùm ad hunc numero actum:sed etiam ad hanc speciem actus , si diuersitas specierum ex principiis desumatur:nihilominus dicitur tantùm requiri ad facilitatem:quia eadem voluntas posset alio actu naturali tendere circa idemmet obiectum formale. Vnde ratione naturalitatis , & ratione obiecti habitus acquisitus simpliciter non requiritur. Ex quo fundamentum desumitur ad dicendum habitum acquisitum non requiri ad simpliciter operandum , hoc est, naturaliter , vel supernaturaliter circa tale obiectum , sed tantùm ad faciliùs operandum. Habitus infusus dicitur requiri ad simpliciter operandum , quia nequit voluntas sine habitu infuso , vel sine aliquo supplente vices illius , versari circa tale motiuum actu supernaturali.

15 Obiicies quartò:Actus sufficienter respondet potentiæ tanquam principio adæquato : ergo non potest dependere ab habitu. Monui sæpe ex hac correspondentia prædicatorum non desumi argumentum efficax ad causam adæquatam constituendam , nisi quando aliud non superest fundamẽtum,ad nouum principium assignandũ effectui.In præsenti tamẽ illud habemus,quapropter admisso antecedenti posset negari consequens.Potest etiã antecedens negari,quia actus , qui procedit ab habitu non potest ab illo non procedere modo nuper explicato,ac proinde actus ille non sufficienter potentiæ correspondet.

16 Inquirunt nonnulli , an potentia intensiorem actum producere valeat cum habitu,quàm sine illo posset producere? Affirmat Arriaga , quia quò plura sunt principia ad effectum , effectus intensionis capax intensior euadit: sed quando habitus concurrit ad actum , sunt plura principia ad effectum producendum , & effectus est intensionis capax:ergo effectus intensior euadet. Negant alij, & melius, quia habitus non dantur ad posse simpliciter , sed ad facilius operandum :ergo quidquid potentia valet cum illis producere, posset sine illis , etsi non facilè,producere. Respondet Arriaga , habitus dari ad faciliùs operandum sub tanta intensione , & ad posse simpliciter sub alia maiori. Res est parui momenti , in qua difficile erit quidquam euidenter ostendi Existimo tamen absque fundamento dicere Arriagam,habitus dari ad simpliciter posse sub magna intensione actus producere : & contra communem sententiam , quæ ad actus naturales , quantumvis intensos , habitus acquisitos non requiri defendit. In sententia,quæ habitus constituit in speciebus , & facilitatem actualem in cognitione , cùm hæc principia, etsi non illa intensione , sub qua habitus dicuntur , ex se requirantur ad posse simpliciter : & intensio superaddita minimo requisito sit eiusdem rationis cum illo minimo , quod simpliciter requiritur, illud quod dat facilius posse , respectu huius actus,dat posse simpliciter respectu aliûs intensioris, qui causam petit intensiorem, & eiusdem rationis etiam secundùm illam intensionem , quam petit remissior alius actus eiusdem rationis cum ipso.

Inquiritur secundò : An habitus concurrere possit ad 17
actum illo intentiorem ? Pars negatiua ita posset suaderi: Nulla causa potest producere effectum intensiorem se , vt patet in calore , & aliis qualitatibus : ergo habitus non potest concurrere ad productionem actus illo intensioris. Affirmatiuam partem sic suadeo. Habitus non requiritur ad substantiam actus : ergo potentia sine habitu poterat producere effectum intensum,vt quatuor:ergo informata habitu vt duo poterit eumdem actum elicere, quia habitus aduenies non minuit virtutem potentiæ. Soar.sect.6.n. 7. & Torres 2. 2. disp.38.dub. 4. asserunt,potentiam informatam habitu intenso vt duo , posse elicere actum intensum vt quatuor : tunc tamen habitum non producturum gradus intensionis , quibus vincitur ab actu.Vtraque pars conclusionis rationibus suprà datis probanda est.

Punctum V.

De distinctione habituum,& de eorum intensione.

Prima Conclvsio. Pro omnibus actibus supernaralibus eiusdem virtutis , datur vnus habitus infusus , tam respectu virtutum intellectus , quam voluntatis. 1
Hæc conclusio est omnium communissima:sine fundamento enim distinguentur diuersi actus fidei in intellectu , & diuersi habitus charitatis in voluntate : pro diuersitate actuum fidei,& charitatis ; quia nullum est fundamentum ad tales habitus distinguendos. Deinde quia habitus infusi dantur , vt compleant potentiam impotentem ex se ad actum supernaturalem.Vnde cùm eadem sit improportio, seu impotentia respectu actuum eiusdem virtutis , eodem habitu suppleri congruum est. Dixi congruum est , quia existimo hanc conclusionem nullâ ratione metaphysicâ posse euidenter positiuè probari : efficacissimè tamen probatur ex eo , quod nulla sit ratio ad hos habitus distinguendos.

Secvnda Conclvsio. : In intellectu dantur diuersi 2
habitus pro diuersitate conclusionum , in quas inclinant habitus , etiamsi illarum diuersitas tantùm proueniat ex obiecto materiali. Hanc conclusionem docet Soar.sect.11. n.55. licet non ita clarè tradat requiri diuersum habitum pro conclusionibus diuersis tantùm ex obiecto materiali. Illam tenet Hurt.disp.11. Metaph. sect.7 & Arriag. disp.1. Logicæ sect.3,subsect. 4.& ratione probatur:sæpè quis habet facilitatem in quibusdam conclusionibus scientiæ eliciendis , ~~& non in aliis conclusionibus scientiæ eliciendis~~ & non in aliis conclusionibus pertinentibus ad eam scientiam,sæpè quis facilè discurrit in hac materia;non verò in illa,etiamsi obiectum formale discursus, seu connexio antecedentis cum consequenti sit eadem formaliter : ergo facilitas ad hos actus est diuersa pro diuersitate actuum, Deinde probatur. Habitus intellectus non distinguuntur ab speciebus obiectorum : sed species distinguuntur pro distinctione obiectorum materialium, & formalium:ergo & habitus.

Tertia Conclvsio:Habitus voluntaris distinguuntur pro diuersitate obiectorum formalium,& materialium, 3
si materialiter specie differant:vel saltem numero , si dissimilitudinem aliquam habeant. Probatur hæc conclusio: sæpè quis habet facilitatem in temperantia circa cibum, & non circa potum, circa hunc cibum , & non circa aliũ. Respondet P. Soar,hanc facilitatem prouenire ex aliis capitibus,quæ ex ipso retuli puncto præcedenti : sed hac solutione probatur non dandos esse habitus distinctos ab speciebus,quapropter si hi defendendi sunt,necessum est asse-

rere

rere distinctos habitus esse constituendos respectu actuum versantium circa diuersa obiecta formalia, vel materialia.

4 Quarta Conclvsio. Pro diuersitate actuum versantium circa idem motiuum formale, & tantùm materialiter numero distinctum sine aliqua dissimilitudine, non est diuersus habitus in voluntate constituendus in opinione, quæ habitus constituit distinctos à cognitione, & speciebus. Ratio est, quia quoties quis facilè se abstinet ab hoc pane, facilè etiam se abstinebit ab alio eiusdem rationis: est enim eadem difficultas in abstinentia ab vtroque, cùm non sit maior difficultas in hoc non edendo, quàm illo: si verò panes essent diuersæ rationis, hic albus, suauis, & optimum habens saporem, ille verò niger, asper, & insipidus, maior esset difficultas in non edendo pane albo, quàm nigro, ac proinde diuersi habitus pro his actibus essent assignandi, secundùm hanc sententiam. In sententia verò, quæ habitus voluntatis constituit in cognitione, sicut cognitio est diuersa pro diuersitate obiectorum, quantumuis materialium, ita habitus vel saltem facilitates formales erunt numero diuersæ, licèt numquam possit quis his duobus obiectis eodem modo cognitis esse facilis ad vnum, & non ad aliud.

5 Qvinta Conclvsio. Habitus respectu eiusdem obiecti, vel respectu obiectorum similium, in opinione quæ constituit habitus distinctos, intenduntur per additionem gradus ad gradum. Qui gradus vniuntur mediâ vnione sicut vniuntur gradus intensi caloris. Hos gradus intendi infero ex eo quod sentitur respectu eiusdem obiecti maior facilitas, quo quis pluribus actibus circa illud se exercet. Hanc intentionem fieri per additionem graduum vnitorum ex eo infero, quod hi gradus sunt eiusdem rationis, & in eodem subiecto necessariò debent esse vniti, neque secundus gradus habitus est modus prioris illi per se vnitus, vt docet Vasquez 1. 2. disp. 8. sect. 5. quia cùm omnes gradus sint producti ab actibus eiusdem rationis, ipsi etiam eamdem naturam fortiuntur, & nulla est ratio, propter quam gradus posterior productus sit modus prius producti: neque vt ille qui prior fuit productus, non potuerit esse posterior. Neque obstat modum vnionis partium habitus non esse facilitatem in ordine ad obiectum, sufficit enim esse vnitiuum graduum in quibus facilitas consistit.

6 Sexta Conclvsio. In opinione, quæ totam facilitatem voluntatis constituit in cogitationibus, & radicaliter in speciebus, ex quibus hæ cognitiones oriuntur, facilitas potest intendi per additionem gradus ad gradum. Quia, cùm cognitio hoc modo intendatur, & hæc sit facilitas, facilitatem ita intendi necesse est: quæ ratio est eadem de speciebus. Potest tamen secundùm hanc opinionem facilitas fieri maior, & magis inclinari voluntas sine additione gradus: sed per additionem cognitionis ad cognitionem. Si enim voluntati repræsentetur obiectum per quamdam cognitionem repræsentantem illud, vt conueniens, & postea ex vi alius cognitionis idem obiectum sub alia ratione conueniens repræsentetur, voluntas magis allicietur ad amorem illius, & erit magis facilis ad illud amandum per duas cognitiones repræsentantes duas bonitates, quàm per vnam simplicem bonitatem repræsentantem.

7 Contra has conclusiones solet obiici, sequi ex illis virtutem temperantiæ non esse vnam, neque scientiam aliquam habere vnitatem. De vnitate scientiæ dixi sæpe, illam esse vnitatem quamdam moralem ordinis: non verò metaphysicam. Idem dico de vnitate virtutis moralis acquisitæ sumptæ pro habitu, quæ potiori ratione dicitur vna, etsi plures habitus contineat: quia actus omnium respiciunt idem obiectum formale, v. g. actus omnes misericordiæ respiciunt leuamen miseriæ alienæ; actus verò eiusdem scientiæ, v. g. Logicæ respiciunt obiecta formalia valde diuersa.

Pvnctvm VI.

De productione, & corruptione habituum, & causis illorum.

1 Fvit Durandi opinio habitus produci à potentia & actus esse dispositiones ad illos. Communis tamen sententia, quam defendit Vasquez 1. 2. disp. 79. cap. 9. Soar. disp. 44. sect. 8. Hurtad. disput. 16. sect. 6. docet habitus produci ab actibus. Hanc opinionem verissimam censeo iuxta communem sententiam, quæ constituit habitus distinctos: esto illius ratio: experimur ad repetitionem actuum fieri habitus: ergo actibus tribuenda est virtus actiua illorum, sicut virtus actiua lucis soli tribuitur; quia ad præsentiam solis lux producitur. Non enim apparet, in quo alio genere actus possint ad habitus conducere, cùm fine fundamento asserat Durandus, illos actibus indigere tanquam dispositionibus.

2 Obiicit Hurtad. pro sententia Durandi: Habitus vitiosus conseruatur à voluntate: ergo ab illa potest produci eadem enim virtus requiritur ad conseruationem, & ad productionem. Antecedens probat, quia habitus vitiosus non potest conseruari ab actu, qui iam præteriit, neque à Deo, quia indecens est, Deum conseruare actum vitiosum. Respondet Hurtad. habitum vitiosum conseruari à voluntate, quæ virtutem habet illum producendi, licèt illum non producat: quia ad præsentiam actus huic deberur concursus, quia est causa minùs æquiuoca cum habitu non verò potentiæ.

3 Non placet hæc doctrina quia quotiescumque coniungitur duplex causa, & vtraque habet virtutem producendi effectum, ab vtraque producitur per concursum attemperatum manentem ab vtraque causa, neque video qua ratione actus sit causa minus æquiuoca cum habitu quàm potentia, cum maior dissimilitudo sit inter habitum, & actu quam inter habitum, & potentiam. Actus enim differt ab habitu in ratione vitæ actualis, & vitalis actionis, in quo non differunt potentia, & habitus, quæ alias conueniunt in hoc, quod est esse principium actus. Melius responderur habitum vitiosum conseruari à Deo, in quo nulla est indecentia, sicuti neque est in eo, quod simul cum actu concurrat ad productionem illius & simul cum voluntate ad materiale peccati, quia licèt hi concursus sint tantùm, causæ primæ, & conseruatio habitus vitiosi dependeat tantùm à Deo, hunc præstat Deus quatenus est causa prima, & vniuersalis, ad quam non tantùm pertinet cum causis particularibus concursu vniuersali concurrere, sed etiam peculiari concursu supplere causarum absentiam, & effectus conseruare, quo causa secunda produxit quotiescumque effectus natura sua petit durare.

4 Inquires, an habitus producatur primo actu: Respondeo primo actu produci aliquam facilitatem, quæ licet sit eiusdem rationis, & essentiæ cum habitu, & aliis gradibus aduenientibus, atque ex illis & gradu seu facilitate productâ à primo actu, fiat habitus: nihilominus non dicitur habitus quouisque adiungatur cum aliis gradibus aduenientibus, quia tunc, vtpote valde remissa, est facilè mobilis à subiecto.

5 Hæc in communi sententia, quæ habitus in qualitatibus distinctis constituit; in sententia verò, quam proposui, quid in hac re dicendum sit constat ex dictis. Cùm enim in illa facilitas actualis, & immediata consistat in cognitione, dicendum hanc produci à potentia & speciebus. De facilitate verò radicali, quæ in speciebus consistit, dicendum est produci ab actibus præteritis, qui relinquunt speciem impressam repræsentatiuam ipsorum, & obiectorum, quæ tales actus respiciunt, vt probaui.

6 Circa corruptionem habituum dicendum est contra Gabriel. in 3. dist. 23. q. 1. art. 3. dub. 6. & Almain. in 1. tom. moral. cap. 18. asserentes habitus corrumpi ex defectu exercitij, & contra Gregor. in 1. dist. 17. q. 3. art. 2. & eumdem Almainum, asserentes corrumpi habitus immediatè, & formaliter per actus procedentes ab habitu oppositos: Cum P. Vasquez 1. 2. cap... disp. 81. Lorc. ibid. disp. 12. Montesin. disp. 34. q. 1. & Gran. disput. 12. sect. 3. habitus tantùm formaliter corrumpi per habitum oppositum, quia id quod formaliter opponitur cum facilitate ad actum virtutis non est actus vitij, sed difficultas ad actum virtutis, & facilitas ad actum vitij, in qua consistit habitus oppositus. Corrumpitur habitus actu contrario remotè & efficienter, quatenus producit habitum, quo formaliter & proximè corrumpitur. Neque cum aliquo fundamento dicitur habitum corrumpi ex defectu exercitij, quia negatio actionis non potest esse destructiua principij.

7 Obiicit Arriaga: Quando quis habet habitum vitij vt octo, verbi gratiâ, & incipit se exercere primo actu virtutis oppositi, habitus imperfectus seu facilitas producta primo

primo actu non potest expellere aliquem gradum habitus vitiosi vt octo: ergo hic non potest corrumpi aduentu contrarij. Probat minorem: quando elicitur primus actus virtutis, supponitur habitus vitij vt octo retardans voluntatem ab illo actu: ergo supponitur existens in illo instanti: ergo non potest corrumpi in illo instanti. Multa mouet Arriaga, vt huic argumento satisfaciat, sed absque vlla necessitate, eadem enim est difficultas de habitu vt octo resistente actui virtutis oppositæ, quam de calore vt octo resistente primo gradui frigiditatis, ac proinde eodem modo respondendum est iuxta dicta in generatione, de expulsione qualitatum, octauum gradum habitus vitiosi expellendum habitu producto primo actu virtutis oppositæ non resistere actui virtutis, neque gradui contrario, à quo expellitur in illo instanti, in quo corrumpitur, & actus virtutis producitur à voluntate.

8 Dubitant nonnulli; an de potentia Dei absoluta possint conseruari habitus inter se oppositi; de quo ego non dubito. Certum enim existimo posse habitus quãtumvis inter se oppositos, diuina intercedente potentiã, in eodem subiecto componi, quia potest Deus vno habitu introducto, non suspendere concursum, quo conseruabat alterum contrarium, quantumvis introductus exigat suspensionem conseruationis illius; exigentia enim causæ secundæ non cogit primam, vt secundùm illam necessariò operetur, neque illi libertatem adimit, vt iuxta eadem exigentiam causæ secundæ prouideat.

9 Confirmatur. Possunt actus inter se oppositi, sicuti sunt amor, & odium de eodem obiecto simul in eodem subiecto conseruari, vt probaui Controu. 6 Punct. 3. ergo potiori ratione poterunt habitus, in quibus est oppositio ratione actuum.

10 Neque in eo quod voluntas habeat qualitates inclinantes in actus contrarios, quorum quælibet ex se intendebat voluntatem retrahere ab actu in quem altera inclinat, aliqua est contradictio proxima, aut remota; non enim ex eo, quod voluntas habeat habitum iustitiæ inclinantem in iustitiæ actum, & remouentem ab actu iniustitiæ; & oppositum habitum inclinantem in actum iniustitiæ, & remouentem ab actu iustitiæ, infertur voluntatem de facto trahẽdam esse in actu secundo ad actum iustitiæ, & remouendam ab actu iniustitiæ, & simul in actu secundo trahendam in actum iniustitiæ, & remouendam ab actu iustitiæ in quo est immediata contradictio: quia adhuc absente habitu opposito, non semper habitus inhærens voluntati consequitur effectum, quem intendit, & præsentiã oppositi per accidens impeditur inclinatio, quam affert voluntati, vt minùs in actu primo voluntas ex vi illius trahatur: quia voluntas in opposita inclinata tantùm retrahitur inclinatione ad odium, v. g. ab amore, quantùm trahitur adhuc per inclinationem, quam habet ad ipsum amorem, & tantùm retrahitur ab odio per inclinationem, quam habet ad amorem, quantùm trahitur ad odium per habitum inclinantem ad odij actum, ac proinde per oppositum actum in opposita attracta in suam naturalem indifferentiam reducitur; sicuti trutina ex se vtraque lance æquè librata, dum vni lanci pondus aliquod superponitur, tota in illam partem trahitur, quod si vtrique lanci æquale pondus adiiciatur, quælibet quantitas intendet trutinam trahere in partem illam, in quam ipsa propendet & cùm in opposita loca quantitates ferantur, & trutinam inclinent hæc æquè librata manebit, ac si nullo pondere traheretur, & æquè poterit in quamlibet partem moueri ac si in oppositam nullam haberet inclinationem. Hac ratione dixit Arriaga duos habitus oppositos de potentia absoluta simul existentes proprios effectus formales non daturos.

11 Ex hac doctrina, si rationibus metaphysicis præcisè attenderem, non esset mihi difficile defendere, non opponi habitus, quantumvis intensos, inclinantes in actus oppositos; sed vnum tantùm alteri, quasi efficaciam adimere, & effectum formalem impedire, alium oppositum tribuendo: quo posito perinde est ac si non esset ille, quem præstat habitus, sicuti exemplo trutinæ explicatum est, quæ tota ex vi quantitatis existentis in vna lance inclinatur in hanc partem per modum actus primi, & tota ex vi aliùs quantitatis existentis in altera lance per modum actus primi in opositam inclinatur, quæ inclinationes secundùm suam entitatem non opponuntur, etiamsi sin in actus incompossibiles; sed tantùm adinuicem retardantur ita vt ex vi alterius quælibet ita se habeat in ordine ad effectum ac si non existeret. Affirmo nihilominus habitus inter se opponi, propter communem sententiam, & vt faciliùs assignemus, habituum corruptionem, & quia durum videtur asserere habitum tãtùm posse alio intensiori superari. Censeo tamen facilè posse defendi habitus inter se formaliter non opponi, sicuti non opponuntur cognitiones intensissimæ inclinantes in actus voluntatis oppositos, neque species impressæ aptæ ad productionem intellectionum inter se impossibilium, neque impulsus in opposita loca idem corpus inclinantes. Iuxta quam sententiam dicendum esset, habitus corrumpi sicuti species, quia non diu durare possunt, vnde si repetitione actuum non intendantur per longum tempus, ex se deficient. Quod non mediocriter suadet experientia, quia si quis Veneri deditus, per longum tempus à Veneris actibus abstineat, aliis rebus nimis intentus, & actuum castitatis oblitus, non eamdem propensionem sentiret in venerem, quam sentiret, si nullo tempore illius actus essent interrupti, quod efficaciter suadet habitus temporis diuturnitate corrumpi. Quod si breui tempore habitus seu inclinatio in aliquod obiectum superanda sit, hoc faciendum est crebro exercitio actuum oppositorum quibus, etsi non corrumpatur habitus præcedens, producetur intensior, quò magis trahatur voluntas, & adeò intensè, vt non sentiat inclinationem antiqui habitus. Si tibi placuerit hic dicendi modus, & singularitatis amicus velis defendere, habitus inter se non opponi, non alia opera indigebis ad hanc sententiam defendendam, præter eam, quam ad illam explicantiam adhibui. 12

Obiicies. Contrà id, quod diximus habitus oppositos non posse simul conseruari naturaliter, posse tamen supernaturaliter. Deus non potest conseruare supernaturaliter habitum vitij, quia non potest illum ex se conseruare, nisi ad exigentiam causarum: ergo non potest habitus vitij existere in statu, in quo non petat naturaliter conseruari: ergo non potest conseruari cum virtutis habitu, cum quo non exigit suam conseruationem, neque naturaliter conseruari. Respondent nonnulli Deum posse conseruare naturaliter habitum vitij & supernaturaliter virtutis habitum, quia quando naturaliter conseruaturus erat habitum vitij, & suspensurus concursum circa habitum virtutis, potest hunc supernaturaliter non suspendere, in quo casu habitus vitij naturaliter, & iuxta exigentiam causarum conseruabitur, seu producetur, & tantùm conseruatio habitus virtutis erit supernaturalis. Non placet hæc solutio, quia quotiescumque duæ formæ incompossibiles conseruantur, conseruatio vtriusque est supernaturalis, quia illa quæ denuo introducitur non potest naturaliter introduci, nisi supponatur opposita saltem auferibilis per illam, ac proinde quando virtutis habitus supernaturaliter est conseruandus, habitus vitij naturaliter produci nequit.

Respondeo. Deum posse habitum vitij iuxta propriam exigentiam conseruare supernaturaliter non addita exigentia, quam haberet habitus virtutis illi coëxistens vt corrumperetur, in quo casu Deus non à se sed iuxta exigentiam, quam habet habitus vitij operaretur, etiamsi contra exigentiam habitus virtutis, ex vi cuius habitus vitij corrumpendus esset. An verò Deus possit habitum vitij nulla exigente causa infundere disputent inter se Theologi. 13

Disputant nonnulli, An ad habituum oppositionem requiratur oppositio ex motiuo formali, vel sufficiat tantùm secundùm obiecta materialia: v. g. an habitus inclinans in actum, quo quis committit iniustitiam propter luxuriam, furtum scilicet propter fornicationem, opponatur cum iustitiæ habitu: Resp. affirmatiuè, quia furtum factum propter fornicationem opponitur cum actu institiæ: ergo habitus ortiex his actibus opponuntur, quia tota habituum oppositio oritur ex actuum oppositione. 14

Hæc in communi opinione; in sententia verò facilitatem actualem constituente in cognitione, dicendum est corrumpi ex defectu attentionis animæ ad alia obiecta se conuertentis vel ex defectu sensationum externarum, & phantasmatum excitantium talem cogitationem. De corruptione radicalis facilitatis specierum videlicet intellectus; maior est difficultas, non enim possunt deficere ex defectu subiecti, hoc enim durat cùm sit ipsa anima, neque ex defectu conseruantis, quia si conseruantur ab anima, 15

anima, eadem perseuerat, neque necessum est ipsam vacare ab aliis operationibus, vt ipsas conseruet, si autem cõseruantur à Deo, nullo modo potest ad defectum virtutis conseruatricis confugi, neque hæ species possunt aliis contrariis expelli: constat enim componi in eodem intellectu species obiectorum habentium oppositionem contrariam & contradictoriam.

16 Dixerunt aliqui species continuò durare, sed antiquas obrui aliis de nouo aduenientibus, & ita non posse operari. Contrà tamen, quia intelligi non potest quid sit species antiquas nouis obrui, cùm omnes idem indiuisibile subiectum occupent, neque species nouæ antiquas contegant, omnes enim sunt in eodem indiuisibili spatio, etsi antiquæ corruptæ non fuêre, vt hi fatentur, eamdem virtutem habent species antiquæ ac nouæ, cùm illæ quæ, modò sunt antiquæ cum eadem virtute antea fuerint nouæ.

17 Dicendum existimo has species corrumpi sicut corrumpitur impulsus, & sonus, & aliæ huiusmodi qualitates quæ per aliquod tempus petunt durare, quo transacto, durationem, neque conseruationem sui non exigunt à causa prima.

18 Id quod alij dicunt species otio corrumpi fundamento caret, negatio enim actionis dimanantis ab illis non potest esse causa mediata, neque immediata corruptionis illarum. Est tamen notandum, quod quoties quis exercet species quas habet alicuius obiecti, & sæpè de illo cogitat in dies nouas species acquirit illius obiecti productas ab actu intellectus versante circa illud, & ita etiamsi antiquæ corrumpantur non sentitur defectus illarum, quia species nouiores producunt actus similes illis, quas antiquæ producebant, & hoc est fundamentum propter quod aliqui putarunt species exercitio conseruari, & otio corrumpi.

PVNCTVM VII.

An actus supernaturales ab habitibus supernaturalibus producti alium habitum supernaturalem acquisitum producant, & quomodo per illos facilior reddatur potentia.

1 POtest dubitari an actus supernaturales producant habitum acquisitum supernaturulem, quo potentia reddatur facilis ad alios actus supernaturales; & an producant habitum naturalem, quo potentia reddatur facilis ad actus naturales, & supernaturales, tendentes circa illud obiectum, qui habitus primò producatur, si alij actus naturales circa idem obiectum non præcesserint, à quibus similis habitus non fuerit productus; si verò præcesserint, & talem habitum produxerint, eumdem intendant actus supernaturales circa idem obiectum. Quod si includantur actus supernaturales nullum actum producere, explicandus est modus, quo potentia facilis constituatur ad actus supernaturales eliciendos, quia experientia compertum est potentiam adquirere talem facilitatem, & hanc non prouenire ab habitibus infusis certum est, quia postquam charitatis infusæ habitum habet, sæpè facilis non est ad actus charitatis supernaturales eliciendos, & habitus infusi virtutum moralium semper sunt eadem intensione ad mensuram gratiæ habitualis, & homo maiorem facilitatem habet ad actus supernaturales huius virtutis quàm illius, imò facilis est ad actus huius virtutis, & positiuè difficilis ad actus aliús.

2 Sententiæ affirmanti actus superuaturales producere habitum acquisitum supernaturalem fauent vterque Hurtadus Complutensi. 1.2. diffic. 5. vbi illam sine formidine defendit, Salmant. disp. 16. de anima, sect. 8. num. 74. vbi multùm propendet in illam. Eamdem posse defendi, & probabilem esse sæpe insinuat P. Vasquez 1. 2. disp. 79. num. 45. & 48. Probabilissimam esse docet Arriaga disput. 9. sect. 1. subsect. 2. n. 18. & ex antiquis illam docuêre Petrus Bergomensis in tabula aurea dub. 697. & Almain. in 3. dist. 23. q. 3. & vt nonnulli volunt admittitur à S. Thoma de veritate p. 17. & conscient. art. 1. ad 4.

3 P. Mol. 1. p. q. 1. art. 3. in fine, P. Azor. tom. 1. lib. 3. institut. mor. c 2. q. 3. Coninch. 2. 2. disp. 7. dub 3. Ripald lib. 3. de ente supernat. disp. 53. docent actus supernaturales producere habitum acquisitum naturalem.

4 P. Soar. lib. 6. de gratia cap. 14. ait facilitatem ad actus supernaturales posse reduci in specialem prouidentiam, & assistentiam virtutis diuinæ, & auxiliorum, quibus homo iustus iuuatur à Deo ad actus supernaturales efficiendos. P. Vasquez disp. 79. cap. 47. affirmat assuetudine actuum in dies facilitari potentiam ad similes actus supernaturales efficiendos.

5 PRIMA CONCLVSIO. Si habitus acquisiti respectu actuum naturalium distincti ab speciebus defendendi sunt, necessum est dicere, dari alios habitus adquisitos siue naturales, siue supernaturales, à quibus potentia facilis euadit ad actus supernaturales. Rationem tetigi Punct. 3. qua si facilitas ad actus supernaturales defenditur per nouum vsum specierum, vel per auxilia gratiæ, & sanctas cogitationes, eodem omnino modo dicetur facilitatem ad actus naturales non consistere in nouo habitu superaddito, sed in noua cognitione obiecti, & in exercitio specierum, seu multitudine illarum, neque aliqua disparitatis ratio reddi poterit. Quod argumentum expendit Vasquez agens de extensione habituum contra Soarium dicentem hominem præditum habitu alicuius virtutis ex parte potentiæ esse æquè facilem ad vnum obiectum, quam ad aliud, sed ipso vsu circa vnum obiectum sentire facilitatem, quia ipsa exercitatione species aptiùs repræsentant obiectum, vt amplectatur à voluntate. Circa quem modum dicendi dobitè insurgit Vasquez illo posito frustrà nos laborasse in habitibus quærendis, tota enim facilitas actuum ad illam specierum exercitationem sine aliis habitibus distinctis posset reduci.

6 SECVNDA CONCLVSIO. Actus supernaturales non producunt habitum adquisitum supernaturalem. Probant nonnulli hanc conclusionem à posteriori, quia si talis habitus supernaturalis adquisitus produceretur permaneret in peccatore quod est contra Conc. Trid. definiens in homine peccatore tantùm manere habitum fidei, & spei. Non moueor hac ratione, neque aliquod absurdum in consequenti reperio, quia Tridentinum tantùm definit ex habitibus infusis nullum manere in peccatore præter habitum fidei, & spei, de acquisitis verò non meminit, quia ad institutum Concilij non spectabat.

7 Alij arguunt: si darentur hi habitus, permanere non possent in peccatore, quia hic non habet habitus infusos, qui dant simpliciter posse ad actus supernaturales: ergo non potest habere acquisitos dantes faciliùs posse: Probo consequentiam: habitus qui dat posse faciliter operari supponit ipsam potentiam operandi: ergo non potest esse sine illa: ergo non potest esse sine habitu infuso, qui dat posse, in quo consistit potentia ad tales actus. Si vera esset illatio, hoc argumentum, non hanc sententiam impugnaret, sed potiùs dilueret primum suprà factum, quia si habitus acquisitus supponit infusum in homine peccatore, in quo per peccatum corrumpitur habitus infusus, corrumperetur etiam acquisitus, in quo nullum esset inconueniens. Dices non esset tamen apertè falsum, quia experimur non per primum peccatum, quo corrumpuntur habitus infusi, corrumpi facilitatem ad omnes actus virtutum infusarum, sed permanere hominem facilem ad plures illarũ actus exercendos. Esto, hoc argumentum probat te non rectè arguere, dum ex corruptione habitus infusi infers corruptionem acquisiti, quia etsi facilitatem in quocumque alio constituas, eodem modo potero arguere illam facilitatem supponere potentiam ad operandum, quia posse facilè operari, supponit posse operari.

8 Respondeo habitum acquisitum posse permanere sine infuso quia etiam sine habitu infuso peccator est potens efficere actus supernaturales per auxilium extrinsecum Dei, qui præsto adest vt loco habitus cum peccatore concurrat ad actus supernaturales eliciendos. Addo habitum acquisitum permansurum esse, etiamsi peccator non haberet specialem concursum paratum ad actus supernaturales, & impotens esset illos efficere. Quia habitus acquisitus non supponit id, per quod potentia constituitur potens ad actus præcisè vt conseruetur, sed vt de facto potentiam inclinet, & vt de facto effectũ habeat, vt patet in voluntate, quæ sine cognitione amare nequit, & tamen sine cognitione obiecti conseruat habitũ, qui posita cognitione inclinat in talẽ actũ. Sic habitus acquisitus supernaturalis potest esse sine infuso, quo posito inclinabit ad actum supernaturalem, ad quem non inclinabat ablato infuso, quia habitus non inclinat, neque allicit potentiam ad actum, quousque fit in actu primo ad illam. Ad argumentum in forma respondeo

respondendum est, negando non posse conseruari habitum acquisitum sine infuso. Ad probationem illius distinguendum est antecedens. Facilè posse, supponit simpliciter posse: facilè posse in actu primo adæquato, concedo: habitus qui ex se tribuit facilè posse, & de facto reddit potentiam facilem, quando habet omnia requisita secundùm suam entitatem supponit simpliciter posse ad sui conservationem, nego.

9 Instabis: Habitus acquisitus ad primam sui infusionem supponit infusum: ergo ad sui conseruationem. Probatur consequentia: Non magis requiritur ad productionem quàm ad conseruationem; sed ad productionem habitus adquisiti supernaturalis requiritur infusus: ergo ad conseruationē. Respondeo negando primam consequentiam antecedenti admisso, quia in prima productione habitus adquisitus producitur ab actu, & actus supponit habitū infusum, à quo producitur, ac proinde supponit in illo instanti habitus adquisitus infusum, à quo dependet tanquam à causa mediata. In instanti verò conseruationis habitus adquisitus non conseruatur ab actu, sed à Deo tanquam à primo, & vltimo conseruante, ac proinde non dependet neque proximè neque remotè ab habitu infuso. Ad probationē consequentiæ respondeo non magis requiri ad producendum, quàm ad conseruandum effectum quando productio, & conseruatio futura est ab eadem causa: quando verò productio futura est à causa secunda, & cōseruatio à prima, requiritur causa remota conseruans illam causam secundam, vt effectus producatur, non verò requiritur, vt conseruetur causa remota conseruans Deum proximè effectū conseruantem.

10 Affirmo, actus supernaturales non producere habitū infusum adquisitum supernaturalem, quia si illū producerent, superfluus postea esset habitus infusus, quod sic probo. Habitus infusus requiritur vt eleuet potentiam ad actum supernaturalem, quem ipsa vtpote naturalis non potest producere, sed hæc eleuatio tribueretur potentiæ ab adquisito: ergo superfluus esset infusus. Probo minorem, in qua est tota difficultas: Habitus acquisitus vt probaui producit actiuè substantiam actus: ergo posito habitu acquisito supernaturali iam esset aliquod comprincipium potentiæ supernaturale ad actum supernaturalem producendum: ergo esset sufficienter eleuata, & esset ex parte principij actiui aliquid supernaturale, cui responderet supernaturalitas relucens in actu: ergo non esset necessarius alius habitus infusus ad actum supernaturalem producendum. Dices, necessarium esse habitum infusum quia acquisitus non est ad substantiam, sed ad facilitatem. Contrà: probaui iam habitū acquisitum concurrere ad substantiam, & tantùm dici concurrere ad facilitatem, quia sine illo potest dari alius similis actus circa illud obiectum: ergo habitus acquisitus supernaturalis influeret in substantiam actus supernaturalis: ergo ad hunc non esset necessarius habitus infusus supernaturalis, cui corresponderet supernaturalitas effectus.

11 Tertia Conclvsio. Facilitas ad actus supernaturales prouenit ab habitu naturali eleuato habitu infuso ad actus supernaturales producendos. Hæc cōclusio probāda est ex duabus præcedentibus, vbi probaui facilitatē actuum supernaturalium reducendam esse in aliquem habitum acquisitum, & nullum supernaturalem produci. Ex quo necessariò cogimur ad habitum naturalem confugere. Confirmatur ex doctrina tradita Punct. 4. vbi probaui habitum reddere potentiam facilem ad actum distinctum in specie ratione principij ab illo à quo fuit productus, dum non distinguatur à ratione obiecti: ergo habitus naturalis productus ab actu naturali poterit reddere facilem potētiam ad actum ratione principij supernaturalem & specie distinctum secundùm hoc prædicatum, dummodo tēdat in idem obiectum, in quod tendebat actus, à quo fuit productus. Confirmatur ratione desumptā à priori ex ipsa natura habitus. Habitus deseruit ad vincendam difficultatem, & reddendam facilem potentiam: sed tota difficultas, quæ est in actu desumitur ex materia, & ex motiuo circa quod versatur actus, nō ex naturalitate, vel supernaturalitate: ergo dum materia, & motiuū sit idem, idem habitus requiritur, siue actus futurus sit naturalis, siue supernaturalis. Probo consequentiam: vbi est eadem difficultas, eadē facilitas requiritur, vt vincatur, sed quotiescumque est eadem materia, & idem motiuum est eadē difficultas: ergo requiritur eadem facilitas, quia vincatur, seu eadem facilitate vincitur difficultas, quæ est eadem. Difficultatem non oriri ex supernaturalitate facilè probatur. Actus naturalis, & supernaturalis circa eamdem materiam & idem motiuū tantùm differunt ex diuerso principio à quo procedunt: sed potentia non habet specialem difficultatem in producendo actu adiuta alio comprincipio supernaturali, vel naturali: ergo difficultas actus non oritur ex supernaturalitate, vel naturalitate. Maior est certa: minor ex ipsis terminis constare videtur, quis enim dicet voluntatem difficilius erumpere in actum adiutam habita infuso, quàm sine illo?

12 Qvarta Conclvsio. Actus supernaturales producūt, vel intendūt habitū, quo actus supernaturales, & naturales facilè producuntur. Infero hanc conclusionē ex præcedenti. Idē habitus deseruit vt facilè fiant actus supernaturales, & naturales. & tā horū, quàm illorū exercitio experimur facilitatē illorū, quæ vtrisque est cōmunis accrescere: ergo idē fundamentū est, vt dicamus habitū produci & intendi actibus naturalibus, & supernaturalibus: ergo dicendum ab vtrisque produci, cū nulla repugnantia sit in eo, quod actus supernaturalis producat naturalem habitum.

13 Obiic. ex Soar. Actus producit inclinationem in actus similes illi: ergo actus naturalis non producit habitum inclinantē in actum supernaturalem, neque actus supernaturalis producet habitū inclinantem in actum naturalem. sed naturalis producet habitum inclinantem in actum naturalem, & supernaturalis inclinantem in actum supernaturalem: ergo. Respondeo: Actum producere habitum inclinantem in actus illi similes ratione motiui, & ratione materiæ, siue similes, siue dissimiles ratione principij, ac proinde actū naturalem producere habitum inclinantē in alium actum tendentem in idem motiuum, siue naturalem, siue supernaturalem. Similiter actus supernaturalis producit habitum inclinantem in omnem actum siue naturalem, siue supernaturalem tendentem in idem motiuum & materiam similem, in qua non reperitur noua difficultas.

14 Obiic. ex Hurt. Si actus supernaturalis potest producere habitū naturalē, habitus supernaturalis poterit producere actū naturalem: ergo nullum erit caput ex quo sumatur supernaturalitas actus, & poterimus dicere actum voluntatis procedentem ab habitu infuso esse naturalem. Respondeo disparem esse rationem, quia actus, qui procedit ab habitu supernaturali per se & essentialiter est coniunctus cum illo, ita vt nequeat de potentia Dei absoluta ab illo nō procedere, quia actus vitalis consistit in actione essentialiter per se ipsam connexa cum suo principio. Habitus verò dependet ab actu supernaturali mediā actione, & potest ab illo non dependere, sicuti de facto non dependet in instanti generationis, ac proinde ex eo quod dependeat ab actu supernaturali non infertur non posse dependere ab actu naturali, & non esse naturalem secundū suam entitatē.

15 Hæc dixerim in sententia, quæ habitus supernaturales superadditos constituit, in illa verò, quæ facilitatem in cognitione, & habitus tantùm in speciebus constitueret, quid dicendum sit facilè constat ex dictis de specierum productione ab actibus intellectus, & voluntatis.

CONTROVERSIA XV.

De Specificatione.

NIHIL frequentius in Philosophia fertur, quàm potentias specificari per actus & actus per obiecta, neque potentiis & actibus termini specificationum clauduntur, vix enim de aliqua entitate disputamus, præcipuè si relatiua sit, cui proprium specificatiuum non tribuamus. ideo placuit Controuersiam hanc instituere de specificatione rerum omnium.

PVNCTVM I.

Quid sit specificatio.

SPecificare propriè loquendo est rei speciem facere, seu propriam speciem rei tribuere, quod si strictè sumatur causalitatem specificatiui in specificatum dicit, quod enim speciem alicuius efficit & illi speciem dat. verè est causa illius, ideo doctè dixit P. Herice tract. 1. disp. 5. c. 4. n. 39. & tract. 2. disp. 18. cap. 5. num. 34. specificationem formalem, & à priori inuoluere dependentiam. Ex hoc principio, 1

hanc nobis certam debemus præfigere regulam : omne illud, quod ab alio propriè, & à priori non dependet, propriè & ab illo non specificatur, quia specificatio, vt iam dixi, formaliter causalitatem includit.

2 Cæterùm non quælibet entitas, quæ dat esse alteri illam specificare dicitur sub omni ratione, sed tantùm sub illa, quam præcisè ex vi illius principij determinatè habet tanquam à determinatiuo illius: exempli gratiá: actio eo ipso quod procedat à principio naturali adæquato non potest non esse naturalis: prædicatum naturalis in actione specificationem sumit à principio naturali vt naturali, quia hoc determinatum est ad producendam actionem naturalem, ita vt omnis actio, quæ ab illo procedat necessariò sit naturalis, & non possit esse supernaturalis. Quando verò causa ex se indifferens est ad producendum hunc effectum cum hoc prædicato specifico, & alium effectum cum alio prædicato opposito, specificatio talis prædicati non potest tribui principio indifferenti non libero, quia cùm secundum suam naturam indifferens sit, & non possit se determinare, determinatio talis prædicati non ab illo, sed ab alio principio procedet à quo dicetur speciem desumere, exempli gratia: potentia visiua indifferens est ad producendam visionem coloris albi, vel nigri, producit de facto visionem coloris albi, specificatio prædicati, per quod hæc visio differt ab alio, quod haberet visio coloris nigri non sumitur à potentia, quæ non fuit à se determinata ad illud producendum, sed ab specie impressa, quæ illam determinauit, vt talem in specie visionem produceret.

3 Dixi specificationem prædicati non posse tribui causæ indifferenti non liberæ, quia si causa libera sit cùm ipsa se possit determinare, etiamsi indifferens sit ad amandum, vel odio habendum, potest dare actui prædicatum specificum amoris, quia potest se determinare ad amandum, & ablatio indifferentiæ ad amorem, & odium tribuitur voluntati, tanquam principio liberè se determinanti.

Sicuti causa, & causalitas in intrinsecam, & extrinsecam diuiditur, ita specificatio eamdem partitionem habet: specificatio intrinseca est illa quæ prouenit à causa intrinseca, illa videlicet quam habet totum à forma: specificatio extrinseca est quam habet effectus à causa extrinseca adæquatè ab illa distincta actio videlicet ab agente.

4 Specificationis nomen latiùs patet quàm illius stricta significatio, iã enim sumitur non solùm pro vera causalitate specificatiui, in specificatum, sed etiam pro illatione vnius prædicati ex alio ad quod habet aliquem ordinem, secundùm quam acceptionem dicimus potentias specificari ab actibus, quia ex actuũ naturis, naturam potentiarum inferimus. Ex hoc fonte dimanauit diuisio specificatiui, & specificationis à priori, & à posteriori: specificatio à priori, quæ propriè est specificatio, est illa quæ procedit à vera causa, in qua specificatiuum verè tribuit esse specificato; specificatio à posteriori est, quæ nõ sumitur à causa in qua specificatiuum non tribuit esse specificato, sed tantum illud arguitiuè infert, hacratione specificantur potentiæ ab actibus, quia ex diuersis actibus diuersas potentias inferimus.

5 Inter entitates relatiuas, quædam dicunt ordinẽ ad terminos, qui purè gerunt vices termini respectu illarum, ita vt nullo causalitatis genere, termini in entitates relatiuas influant, sicuti cognitio diuina dicit respectũ ad obiectum creatum, quod nullo modo in illã influit, neque immediatè, neque mediâ specie, & quælibet relatio transcendentalis termini ad suum effectum; qui nullam causalitatem exercet circa illam, sed tantùm se habet per modum purè termini in ordine ad causalitatẽ, quia etsi aliâ ratione terminus relationis transcendentalis non se habeat vt purè terminus, quia aliquâ denominationem desumit ex terminatione, ex quo distinguitur relatio transcẽdentalis à prædicamentali; in ordine verò causalitatis effectus relationis transcendentalis tantùm se habet vt purè terminus, quia nullam causalitatem exercet circa entitatem, quæ in ipsam refertur. Aliæ relatiuæ entitates dicunt ordinẽ ad terminos, qui causalitatẽ aliquã propriã, & strictam, proximam, vel remotam exercent circa respectus, quos terminant. Exemplum esto actus videndi, qui refertur in colorẽ, qui color mediâ specie impressâ illum efficienter producit, & sensatio tactus, quæ refertur in qualitatem, quæ immediatè illam producit.

6 Ex his entitatibus respectiuis, quæ terminos purè terminos respiciunt nõ possunt ab illis specificationẽ propriã à priori trahere, quia præcisè terminare non est influere, neque terminus præcisè quatenus terminus est habet rationem veræ causæ propriè & strictè, sed tantùm impropriè, solet enim dici causa formalis extrinseca, quæ verè forma non est, neque veram causæ rationem habet. Poterunt huiusmodi entitates à posteriori specificari à suis terminis, ex quorum diuersitate, diuersitatem effectuum colligimus. Entitates respectiuæ respicientes terminos, qui in illas aliquam causalitatem exercent ab illis possunt specificari, sicuti coloris visio, quæ à suo obiecto propriè speciem trahit. Ex his principiis facilè poterunt assignari illa, à quibus singulæ entitates per omnia prædicamenta discurrendo speciem trahunt.

PVNCTVM II.

De specificatione potentiarum.

IN mea sententia, quæ potẽtias ab anima non distinguit, multa ex his, quæ dicam locum habere nequeunt, procedam tamen in opinione quæ potentias distinguit ab anima inter se, vt quæstioni locum demus, & doctrinam de specificationibus notam faciamus. 1

PRIMA CONCLVSIO. Nulla potentia specificatur ab actibus specificatione propriâ, & à priori desumptâ. Hæc conclusio ex dictis Punct. præcedenti manifestè infertur per hunc discursum legitimum. Nulla entitas specificatur ab illo à quo est independens tanquam à causa, sed potentia est independens tanquam à causa ab actibus: ergo potentia non specificatur ab actibus: Maiorem probaui Puncto præcedenti: Minor est certa, quia visio & intellectio nullam exercent causalitatem in potentiam intellectiuam, & volitiuam. 2

SECVNDA CONCLVSIO. Quælibet potentia specificatur à priori propriè, & strictè ab essentia, à qua dimanat: probo: quælibet potẽtia procedit ab essentia, cuius dicitur potentia per simplicem emanationem tanquam ab adæquato principio: sed omnis effectus specificatur à principio adæquato, seu ab aliquo in illo concluso: ergo omnis potentia specificatur ab essentia: Maiorem admittit communis sententia: minorem probo: principium adæquatum naturâ suâ est determinatum, si necessariò operatur ad producendum effectum, & à se determinatur, si est liberum ad producendum effectum: ergo effectus procedit à principio adæquato tanquam à principio cui tribuitur determinatio specifica ipsius effectus: ergo procedit ab illo tanquam ab specificante. 3

TERTIA CONCLVSIO. Potest dari potentia visiua superaddita in homine, & equo (sic de aliis potẽtiis communibus homini, & equo sentio) quæ specificetur ab homine, & equo non secundùm rationes specificas vniuscuiusque, sed secundùm rationem communem animalis, ita vt potentia visiua hominis possit secundùm vltimam rationem specificam procedere ab equo, & specie non distinguantur potentia visiua hominis & potentia visiua equi. Probo hanc conclusionem: non repugnat hominem habere potentiam talis naturæ, vt si coniungeretur cum natura equi, cum illa produceret actus videndi, quos produceret equus, sicuti modò adiũcta naturæ hominis producit actus visionis quos producit homo: ergo non repugnat eadem potentia non solum secundum speciem, sed etiam secundum numerum potuisse antecedenter afficere hominẽ, vel equum, sed talis potentia vtrique communis procederet à quocumque illorum quatenus aliquid commune haberet cum altero: ergo ab illa ratione cõmuni specificaretur, & non à ratione speciali, qua differt homo ab equo. Posse eamdem potentiam afficere hominem & equum sic probo: Potentia non dependet per se & immediatè, sed media actione dependet ab homine; ergo potuit antecedenter non dependere ab homine, sed dependere ab equo media alia actione. 4

Obiic. Potentia visiua hominis producit visiones specie distinctas ab illis, quas producit potentia visiua equi: ergo distinguitur in specie. Probo antecedens: Potentia visiua hominis producit visiones dependẽtes essentialiter ab homine, potentia passiua equi producit visiones essentialiter dependentes ab equo: sed hæ visiones distinguuntur in specie: ergo vtraque potentia necessario nequit actus specie distinctos: ergo distinguitur specie. Respondeo casu quo potentia visiua hominis possit afficere equum, & è contrà, vtramque potentiam posse producere actus eiusdem speciei, licet de facto alios specie distinctos producat, quia potẽtia visiua hominis posset producere actus essentialiter 5

dependen

dependentes ab homine,quos de facto homini coniuncta produceret , & actus essentialiter dependentes ab equo, produceret,si equo coniungeretur,& sic similiter potentia visiua equi,quæ de facto produceret actus essentialiter dependentes ab equo,posset etiam ex se producere actus dependentes essentialiter ab homine, quos produceret si naturæ hominis fuisset coniuncta,ac proinde vtraque potentia posset antecedenter se extendere ad eosdē specie actus dependentes ab vtroque principio,licet de facto quælibet ex se tenderet ad actus specie distinctos procedentes à principiis specie distinctis, quia diuersis specie principiis esset quælibet potentia adiuncta. Ex quo non infertur distinctio specifica potentiarum,quia distinctio potentiarum non desumitur ex actibus,quos hic & nunc ratione circūstantiarum potest producere principium,sed ex his , quos quatenus est ex se valet exercere, valerent autem potentia visiua hominis , & equi producere actus dependentes ab eodem principio secundum speciem,& circa idem obiectū, quia vtraque potentia ex se valet producere visiones dependentes ab homine,& vtraque potuit antecedenter esse potentia hominis,& similiter vtraque potuit esse potentia equi & producere actus essentialiter dependētes ab equo.

6 Qvarta Conclvsio. Non repugnat potentia visiua hominis talis naturæ , vt ex se petat afficere naturam humanam,ita vt etiamsi possit coniungi cum hac vel illa anima rationali ad visionem producendam,non possit coniūgi cum natura equi , & similiter potentia visiua equi talis naturæ,quæ petat afficere equum & non aliud specie animal,etiamsi indifferens sit ad hunc , vel illum equum afficiendū,quæ potētiæ specificationem sument à ratione specifica essentiæ,à qua procedunt,quia homo v. g.ex prædicato specifico rationalis determinatus est ad producendā potentiam visiuam distinctam à potentia visiua equi , & equus ex prædicato specifico hinnibilis determinatus est ad producendam potentiam visiuam distinctam specie ab illa quæ potest homini conuenire. Quod si potentia visiua hominis exigeret afficere hominem,ita vt non posset equo conuenire,& potentia visiua equi exigeret nasci ab equo, & non posset ab homine procedere, specie distinguendas esse, sic probo. Potentiæ quæ dicunt ordinem ad species distinctas quatenus distinctas specie distinguuntur : sed hæ potentiæ dicerent ordinem ad essentias specie distinctas vt specie distinctas:ergo distinguerentur in specie. Quid de facto contingat in mea sententia locum non habet, quæ potentias ab animo distinctas non admittit.

7 Qvinta Conclvsio. Si in homine & angelo darentur intellectus superadditi,distinguerentur specie , & specificarentur ab vltimis illorum differentiis. Probatur hæc conclusio ex diuerso modo quem haberent operandi hæ potentiæ , quia potentia intellectiua hominis operaretur dependenter à phantasmatibus, & nullum est fundamentum vt dicamus angelum producturum intellectum potentem operari dependenter à phantasmatibus, à quibus angeli operatio dependere non potest,& angelus intelligit per species vniuersaliores , & intellectiones longè perfectiores,quas sine fundamento dicemus posse produci ab intellectu hominis,neque differentia similis inuenitur inter potentiam visiuam hominis & equi,quia dependenter ab eisdem obiectis,& per easdem species,& æquè se ad obiecta extendentes videt homo,& equus.

8 Sexta Conclvsio. In potentiis , & sic in quibusvis aliis entitatibus prædicatum materialitatis & spiritualitatis specificatur non solùm ex principio effectiuo , sed etiā ex causa materiali, quod sic probo. Forma spiritualis non potest educi ex subiecto materiali,neque forma materialis ex subiecto spirituali:ergo subiectum ex se est determinatum vt effectus ab illo euadat materialis si materiale est, & spiritualis si subiectum spirituale fuerit : ex alio capite subiectum eductionis est vera causa:ergo ab illo effectus trahet specificationem secundùm prædicata materialitatis & spiritualitatis , secundum quæ non potest non talis determinatè euadere à subiecto eductionis.

9 Septima Conclvsio. Specificatio potentiarum à posteriori,& quo ad nos sumitur ex omnibus actibus collectiuè sumptis , quos singulæ possunt producere , ita vt quotescumque collectio actuum,specie differat , secundū omnes actus,quos includit,vel secundum aliquos inclusos in hac collectione,quibus in alia collectione non correspondarent alij similes, seu non notabiliter differentes potentiæ specie necessariò distinguantur.Hac ratione potentia volitiua,& intellectiua,auditiua , & visiua ab his , qui illas distinctas realiter distinguunt,specie distinctæ constituuntur,quia illorum actus specie distinguuntur secundum omnes,qui includuntur in collectione illorum, qui possunt exerceri à quacumque potentia.Similiter specie distinguerentur si darentur duæ potentiæ , quarum vna posset producere actus videndi,& audiendi,& altera actus videndi tantùm,quia collectio actuum, ex qua desumeretur specificatio vnius potentiæ notabiliter differret ab alia,etsi non secundum omnes actus audiendi,vtrique essent communes secundum alios qui huic collectioni , & non illi competerent.

10 Est tamen in hac re non leuis difficultas in assignandis actibus adæquatis cuiuscūque potentiæ,in ordine ad quos potentiæ specificentur,& sint multiplicandæ in substantiis habentibus potentias realiter distinctas. Cur enim sicuti pro actibus audiendi & videndi diuersæ potentiæ constituuntur , non etiam diuersæ constituentur pro actibus apprehendendi,& discurrendi.Censeo non repugnare diuersas potentias superadditas,quandam apprehensiuam,aliam iudicatiuam,& discursiuam aliam assignatur tamen omnibus his actibus eadem potentia propter illorum similitudinem,& similem modum respiciendi obiecta, actibusque audiendi,& videndi distinctas potentias assignari propter eorum dissimilitudinem.Quanta verò debeat esse dissimilitudo ad distinctas potentias constituendas, quantamque eadem patiatur potentia , non potest certa & determinata regula metaphysica,aut mathematica assignari,sed prudentis hominis iudicio taxandum est.

11 Octava Conclvsio. Ab illis à quibus desumeretur à posteriori distinctio specifica potentiarum realiter distinctarum ab anima desumitur distinctio formalis potentiarum,quæ inter se & anima realiter non distinguūtur,sic formaliter distinguimus in eadem anima potentiā intellectiuam à volitiua,& auditiuam à visiua per ordinem ad eosdem actus,in ordine ad quos potentias realiter distingueremus.Ratio est,quia distinctio rationis sumitur per ordinē ad distinctionē realē,& ita in ordine ad eosdē actus desumitur.Id quod dixi de potentiis actuum vitalium, eadem proportione intelligendum est de aliis potentiis non vitalibus,calore,v.g.& frigiditate respectu suorum principiorum,& actionum,quæ possunt ab illis procedere.

Pvnctvm III.

De specificatione aliarum qualitatum non vitalium.

1 Prima Conclvsio. Habitus infusus à priori tantùm specificatur tanquam à causa extrinseca ab omnipotentia per actum voluntatis Dei determinata ad hunc habitum producendum,neque aliud habet specificatiuum secundùm prædicatum specificum illius. Ratio ex dictis Punct.1. facilis est:nulla est entitas creata , quæ possit hos habitus infusos producere:ergo illorum productio, & determinatio productionis tantum prouenit à Deo: ergo ab illo tantum prouenit specificatio,quæ consistit in dependentia à principio à se liberè vel necessario determinato ad producendum talem effectum.

2 Secvnda Conclvsio. A posteriori,& quoad nos ex actibus respicientibus diuersa motiua formalia,etiam pertinentibus ad eamdem potentiam debemus inferre diuersitatem specificam habituum supernaturalium.Probo hanc conclusionem:In homine peccatore manet habitus spei,& non manet habitus charitatis : ergo habitus infusi distinguuntur etiamsi illorum actus pertineant ad eamdem potentiā:ergo habitus distinguūtur per distinctionē obiectorū formaliū:quæ illorū actus respiciunt. Sic Theologi omnes,qui actus virtutum infusarum, & illorum habitus per diuersa motiua formalia,quæ respiciunt actus, distinxère.

Tertia Conclvsio. Non repugnat ex natura rei habitus quidam supernaturalis,qui concurrat ad omnes actus supernaturales potentiæ volitiuæ licet de facto non detur. Probo hanc conclusionem:Eadem potentia volitiua etiāsi superaddita ponatur,concurrit ad volitiones supernaturales respicientes diuersa motiua:ergo idē habitus supernaturalis posset ad eosdē concurrere,quia habitus infusi non dantur ad distinctionē motiuorū in actibus,actus enim naturales volūtatis absq;vllo habitu diuersa motiua respiciūt, sed tantùm dantur ad prædicatum supernaturalitatis quod

præcisè sumptum eiusdem rationis est in omnibus actibus. Ex hoc infertur specificationē à posteriori ex diuersis motiuis actuum ad diuersos specie habitus infusos non sumi præcisè ex hoc capite necessario ex natura rei, sed suppositis aliis principiis ex quibus nobis constat habitus infusos distingui realiter per ordinem ad actus supernaturales distinctos ex motiuis.

4 Qvarta Conclvsio. Habitus acquisiti si dantur superadditi specificationem sumunt ab actibus, à quibus producuntur, quia ab illis procedunt tanquam à principiis determinatis ad productionem illorum.

5 Qvinta Conclvsio. Habitus acquisiti sic à posteriori & quoad nos specificantur ex diuersis motiuis & ex materia dissimili, circa quam actus versantur, in qua potest esse noua difficultas, ita vt quotiescumque horum alterum diuersum sit diuersum habitum ex actibus à posteriori inferamus. Constat hæc conclusio ex dictis Controu. præcedenti, Punct. 5. vbi probaui habitus multiplicari ex motiuis, & ex diuersis materiis, in quibus diuersa apparet difficultas, & ex dicendis Puncto sequenti, vbi probabo actus per ordinem ad diuersa obiecta materialia specie distincta distinctionem sortiri specificam.

6 Sexta Conclvsio. Species impressæ, quæ producuntur ab obiectis ab illis à priori specificationem trahunt, quia omnia obiecta productiua specierum determinata sunt ex se ad illas producendas, & neutrum valet speciem diuersæ rationis ab illa, quam producit, efficere.

7 Septima Conclvsio. Species impressæ, quæ producuntur à Deo, & non ab obiectis, quorum species dicuntur, totam specificationem trahunt à Deo tanquam à causa adæquata determinante se ad talem speciem, & non ad aliam natura specifica distinctam producendam.

8 Octava Conclvsio. Species impressæ siue à Deo productæ siue ab obiectis à posteriori specificantur ab actibus: ex quibus specierum naturas licet inferre, nullus enim est actus, qui indifferens sit ad dependendum, & non dependendum ab specie impressa, neque ad dependendum ab hac vel illa specie impressa, sed actus omnis ab impressa specie dependens ex differentia indiuiduali connexus est cum hac numero specie, & ex differentia specifica cum specie huius specificæ naturæ.

9 Nona Conclvsio. Ex qualitatibus, quæ nullum effectum producunt, supernaturales sicuti habitus gratiæ, in opinione, quæ illum ab habitu charitatis distinguit, & character Baptismi, Confirmationis, & Ordinis, à priori specificantur à Deo, quia ab illo tantum dependent tanquam à causa se determinante ad has qualitates producendas, & à posteriori à terminis, ad quos dicunt aliquem ordinem characteres ab auxiliis diuinæ gratiæ quæ secum afferunt, gratia habitualis à beatitudine, ad quam dicit ius, & à Deo, cum quo coniungit animam. Qualitates naturales (si quæ sunt non operatiuæ) specificantur à priori ab aggregato qualitatum, seu à quocumque agente, à quo producuntur, quod per suam entitatem est determinatum ad illas producendas, & ab actibus qui possunt dari circa illas.

Pvnctvm IV.

De specificatiuo operationum vitalium.

1 EX principiis, & obiectis operationes hæ specificari dicuntur, distinctè de specificatione ex vtroque capite à priori & à posteriori desumptâ.

§. I.

De specificatione desumpta ex principiis.

2 Prima Conclvsio. Prædicatum supernaturalitatis in his operationibus specificatur à quocumque principio per se influente in illas supernaturali, & prædicatum naturalitatis exigit omne principium adæquatum naturale secundum omnia inadæquata principia, quæ includit. Patet hæc conclusio in actu amoris Dei, qui procedit à potentia volitiua naturali & eo ipso quod procedat ab habitu supernaturali supernaturalis euadit, & in actu fidei, qui eo ipso quod procedat ab habitu infuso supernaturali, etiamsi procedat ab intellectu naturali, & ab impressis speciebus naturalibus supernaturalis est. Rationē à priori reddo. Omnis actus vitalis qui procedit à principio saltem inadæquato supernaturali, vtpote actio essentialiter depēdet ab illo, & cum illo connexionem habet supernaturalis est, quia quidquid per se connexum est cum entitate supernaturali, ita vt potentiā Dei absolutā sine illa subsistere nequeat supernaturale est.

Secvnda Conclvsio. Actus vitales secundum rationē supernaturalitatis, aut naturalitatis non possunt specificari à naturalitate subiecti, quia subiectum naturale indifferens est, vt ex illo educatur operatio naturalis, vel supernaturalis, vt patet in voluntate, & in intellectu, ex quorum potentia actus naturales, & supernaturales educuntur; prædicatum verò supernaturalitatis in operationibus vitalibus, & in quacumque alia actione rectè specificabitur ex supernaturalitate subiecti, quia omnis actio dependens à subiecto supernaturali per se ipsam dependet ab illo, & cum illo connexionem habet: ergo est supernaturalis, quidquid enim habet essentialem connexionem cum re supernaturali supernaturale est. Prædicatum materialitatis, & spiritualitatis dixi Punct. 2. Concl. 6. specificari in omnibus entitatibus ex subiecto eductionis. 3

Tertia Conclvsio. Prædicatū visionis, & sic dealiis, specificatut à potentiis singulorum actuum (si hæ inter se distinguuntur) ratio est quia quælibet potentia, eo ipso quod vitaliter & non per simplicem emanationem operatur, determinata est ad producendum proprium actum, & non potest actum alterius producere, non enim potentia visiua potest producere auditionem, neque auditiua visionem, & sic de aliis. Ex qua infertur hæc prædicata prouenire à potentiis ex se determinatis ad producendam operationem vitalem cum illis, & non cum aliis oppositis. 4

Qvarta Conclvsio. Prædicatum talis sensationis internæ, & externæ, & talis intellectionis, non specificatur à potentia, sed ab alio comprincipio, quod cū potentia operatur, quia potentia visiua & sic de aliis indifferens est ad producendam visionem circa obiectum album, & nigrū, & non valet à se determinari, sed determinatur ab specie ad producendam visionem albi, à qua visio specificationem trahit secundum vltimum prædicatum specificum. Operationes quæ ab speciebus non procedunt sicuti sensatio tactus hanc specificationem trahent ab obiecto immediatè concurrente ad sensationem, & intellectio à phantasmate, si hoc immediatè influit in intellectionem. 5

Qvinta Conclvsio. Ratio talis volitionis, amoris, v. g. vt distincti ab odio potest specificari ab ipsa volūtate in actu primo indifferenti ad amorē, & odiū. Ratio est quia si voluntas secundum se indifferens sit ad hos actus, cùm sit potentia libera valet se determinare ad hanc speciē actus, & illi specificationē tribuere. Ab eadē voluntate sumitur specificatio amoris, quando voluntas necessariò amat necessitate orta ex cognitione, quia cognitio cū nō influat in amorē, sed tantū se habeat vt conditio nō potest illum specificare propriè, & rigorosè, sed tantū se habet vt cōditio, quā positā voluntas amorē specificat tanquam causa determinata ad amorem nō per modū causæ liberæ, sed necessariæ, quia ea est natura volūtatis, vt per se ipsam sit determinata ad amandū quodcumque obiectum, quod illi proponatur vt bonum sine admixtione mali, & ad odio habēdum obiectum propositum vt malum sine admixtione boni. 6

§. II.

Explicantur munera obiecti formalis & materialis.

Primum munus obiecti formalis est mouere ad operationem; hoc vt docet Soar disp. 12. metaphysic. sect. 3. n. 17. importat in potentiis cognoscitiuis, in quibus claudūtur omnes exceptā appetitiuā materiali, & spirituali, inductum efficientis, color enim dicitur mouere ad visionē, quatenus mediā specie impressa illā producit, & sapor ad sensationē gustus quatenus immediatè ad illam concurrit, & sic omnibus obiectis respectu suarum potentiarum, quæ vt motiua principia sunt efficientia proxima, vel remota suæ operationis. In potētiis appetitiuis mouēdi ratio dicit rationem finis, ita vt illud obiectum, quod per se appetitur, dicatur motiuum, & tantum terminatiuum illud quod appetitur propter aliud. Hoc mouendi genus reperitur propriè in potentia appetitiua spirituali, quæ propriè operatur propter finem, & impropriè in materiali, quæ impropriè tantùm finem attingit. Cæterùm cum obiectum voluntatis, quod mouet per modum finis moueat quatenus cognitum, & cognitio se habeat vt conditio vt moueat in actu secūdo, dicitur etiā obiectū mouere quatenus cognitionē 7

produ-

producit mediis speciebus,quando species producit à quibus dependet cognitio , ex vi cuius obiectum proponitur vt moueat per modum finis.

8 Secundũ munus obiecti formalis est taxare perfectionem ad quam mouet.Id autem prouenit in obiectis , quæ mouent per modum principij effectiui , quia,perfectio effectus semper limitationẽ habet à causa, si creata est,quæ non potest producere effectum perfectiorem se,ac proinde perfectio causæ mensura est quam non potest excedere perfectio effectus.Si causa est increata cum non possit producere alium effectum increatum , non potest producere effectum æquè perfectum cum ipsa,ac proinde illum debet producere imperfectiorem,& consequẽter finitæ perfectionis,& cum aliquo perfectionis termino,ob id Doctores rectè inferunt,creaturas eo ipso quod sunt ab alio, esse finitas,& limitatas. Obiecta motiua volitionis creatæ illius perfectionem taxant propter bonitatem finitam,vel saltem finito modo cognitam , quo voluntatem mouent, quia cùm illam moueant quatenus cognita , ex imperfectione cognitionis imperfectio motionis , seu volitionis respicientis obiectum per modum finis inferri necesse est. Vnde cùm cognitio non sit summè perfecta non potest non volitio obiectum respiciens tanquam finem finitam vel limitatam habere perfectionem.

9 Aliud munus proprium est obiectorum formalium,quod licet non omnibus conueniat,nulli tamen non formali cõpetit,videlicet determinare potentiã vt tendat circa aliud obiectum,sic finis determinat potentiam volitiuã ad amorẽ mediorũ,& obiectum intellectus determinat ad cognitionem entitatis,cum qua connexionem habet, vel ad quã ducit in cognitionem sui termini,vt pater in cognitionem filij. Neque necessarium est vt obiectum,quod ducit in cognitionem seu amorem alterius sit prius cognitũ, aut amatũ vt contra Puente Hurt.de fide disp.4. sect.4. §.25. & 28. probaui Controu.11.Punct.2.num.14. & 19.vbi per eumdem actum habentem rationem intentionis, & volitionis posse amari finem propter se & media propter finem ostendi, & explicui,quomodo media.& finis , quæ per eamdem volitionem attinguntur possint in ordine ad illam hos respectus diuersos habere,finis obiecti amati propter se,& media obiectorum amatorum propter finem.

10 Aliud munus proprium obiecti materialis est terminare operationem,loquor de obiecto materiali proximo , quia obiectum materiale remotum v.g. subiectum coloris visi, propriè loquendo non est obiectum visionis adhuc materiale,sed subiectum obiecti,quod operationem non terminat,sed est subiectum obiecti materialis illam terminantis. Hoc munus terminandi commune est etiam obiecto formali,quod terminat operationem,bonum enim,quod propter se amatur,& est formale obiectum,terminus est amoris,& relatio,seu actio, quæ ducit in cognitionem sui termini est obiectum terminans cognitionem.Sunt tamen aliqua obiecta formalia,quæ tantùm terminant *vt quo* tanquam rationes vt terminent materialia,ipsa autem non *vt quo* terminant,quia ex vi amoris v.g. ad quem mouent non amantur,sicuti peccatum mouet ad amorem supplicij,non vt obiectum quod ametur ex vi amoris , quo supplicium amatur:de his dixi Contr.11.Punct.2.n.3.

§. III.

De specificatione actuum ex obiectis materialibus, & formalibus.

11 ACtus specificari ex obiectis motiuis,seu mouentibus media specie certum est,quia cùm species impressæ specificent actus tanquam principia effectiua illorum , & obiecta sint principia efficientia species impressas, & illas specificantia , fit necessariò obiecta mediatè influere in actus tanquam principia determinantia omnia prædicata, seu quæ species determinant,cùm autem species determinent & specificent infimam speciem operationis v.g. species coloris speciem infimam visionis , obiectum producens speciem,eamdem rationem determinat media specie impressa,tamquam causa remota operationis.

12 Non aliâ ratione posse obiecta formalia, aut materialia propriè,& à priori specificare operationes, constat ex doctrina tradita totâ hac Contr. quia specificare dicit propriam causalitatem , obiecta autem non exercent causalitatem propriam & strictam nisi mediis speciebus:ergo nõ nisi mediis istis possunt operationes specificare.Ex hoc fit nullum obiectum non mittens species deseruiẽtes ad productionem operationis illam propriè & à priori specificare,& consequenter nullum actum appetitus materialis,aut spiritualis propriè,à priori specificari ab obiecto,quia nullum obiectum actiuè influit in illud mediis speciebus. Poterit tamen obiectum specificare cognitionem, à qua non propriè tanquam à causa,sed impropriè tanquam à conditione , & applicatione obiecti formalis aliquo modo à priori specificatur actus , quia licet cognitio non sit vera causa actus voluntatis , tenet se tamen ex parte actus primi ad illum;& ita aliquam,licet impropriam specificationem exercet circa talem voluntatis actum , quam remotè exercet obiectum specificans cognitionem.

13 Neque contra hanc doctrinam est illud vulgare axioma:*Ex potentia & obiecto paritur notitia* , quia nos non negamus obiectum parere cognitionem, & sensationes omnes medio specierum semine , quo potentia fit fœcundata ad operationis partum.Specificatio verò,quæ tribuitur obiectis omniũ actuũ intelligi debet de specificatione à posteriori, sicuti necessariò intelligitur specificatio potentiarũ per actus,qui nullo modo influũt in illas,& eodẽ modo dicitur potentias specificari per actus,& actus per obiecta.

14 Circa specificationem à posteriori nulli dubiũ est actus specificari per obiecta,etiãsi hæc nullo modo in illos actiuè influant,ex obiectis enim formalibus inferimus ad quã virtutem spectet actus , est enim legitima consequentia: actus respicit leuamen miseriæ alienæ formaliter : ergo est actus misericordiæ.Actus respicit bonitatem Dei propter se ipsam:ergo est actus charitatis,neq;actus tantùm specificantur ab obiectis formalibus , sed etiam à materialibus obiectis,duo enim actus respicientes idẽ obiectũ formale, si obiecta materialia specie differentia respiciunt , specie different inter se:sic actus quo quis credit Deũ esse trinum & vnũ specie differt ab actu quo credit decedẽtes in peccato pœnâ æternâ puniendos esse , & actus quo quis vult pati mortẽ propter amorẽ Dei,specie differt ab actu, quo quis vult pauperi eleemosynam erogare propter Dei amorem,quia hi actus differunt per prædicatum multis cõmune,& notabiliter differens. Neque refert communiter doctores tantùm distinxisse actus per obiecta formalia , quia illi non egẽre de quacumque distinctione specifica actuum, sed de illa,quæ actus ad diuersas virtutes spectantes constituebant.Recentiores verò qui accuratiùs rem pertractant actus per obiecta distingui concesserẽ.

15 His positis graue est dissidium inter doctores, an prædicata naturalitatis , & supernaturalitatis specificentur ab obiectis formalibus,ita vt non possit actus naturalis respicere obiectum formaliter supernaturale , neque actus supernaturalis respicere obiectum formale naturale ; quam quæstionem multi tractant non distinguentes inter specificationem à priori,& à posteriori,& integrum locum habet etiamsi tota specificatio à priori tribuatur principiis, quia hoc admisso posset quis dicere obiectum supernaturale formaliter necessariò attingi actu procedenti à principio supernaturali,à quo trahit specificationem supernaturalitatis,& ita hanc à posteriori inferri in actu ex obiecto.Similiter dici potest obiectum formaliter naturale necessariò attingi per actum dependentem à principio adæquato naturali secundùm se totum,à quo trahit specificationem naturalitatis à priori,& à posteriori ab obiecto.

16 Actum supernaturalem necessariò respicere obiectum formale supernaturale,& naturalem actum attingere non posse obiectum formale supernaturale,sed necessariò ferri in obiectum naturale defendunt grauissimi doctores. Hi sunt P.Vasq. 1.2. q.1. in notatione articuli 3. & disput.50. cap. 1. P. Arrubal 1.p. disput. 14. cap. 6. P. Fasolis 1.p. q. 12. artic. 1. num.9. P. Didacus Ruiz. de prædest. disp. 46. sect.5. P. Torr. opusc. 2. de gratia disputat.8. dub. 8. & 9. P. Azor. tom. 1. institut. Moral. lib.3. cap. 24. quæst. 2. P. Tannerus tom. 2. disput. 6. quæst. 3. num. 153. P. Didacus de Alarcon. tract. 1. disp. 2. cap. 5. §. 2. & 3. Bañez, 2.2. quæst. 5. artic.2. Curiel. 1. 2. quæst. 109. artic.1.dub.3. §. 4. concl. 2. Zumel 1. 2. disp.1.& 2.art.3. Medina 1.2.q.62. articulo 2.

17 Oppositam sententiam videlicet posse actum naturalem habere obiectũ formale supernaturale , & actũ supernaturalẽ obiectũ formale naturale defendunt sapientissimi doctores ex antiquis , & modernis. E nostris recentioribus Molina in Concordia q.14.art.13. disp.7. & 13. & 14. & 32.

quidquid reclamet Alarcon suprà P. Ægidius de supernaturalit. disp. 5. dub. 3. & de fide disp. 14. n. 7. P. Gran. 1. 2. Contr. 8. de gratia tract. 1. disp 4. sect. 3. & 1. p. in procœmio disp. 4. n. 17. P. Salas 1. 2. tract. 2. q. 5. disp. 12. sect. 3. n. 32. Ripalda lib. 3. de supernaturalit. disp. 45. sect. 2. ex externis recentioribus, Aragon 2. 2. q. 1. art. 1. Lorca disp. 9. de grat. concl. 1. & 2. ex antiquioribus Scotus quodlib. 11. §. *alia differentia*, & in 3. dist. 31. q. vnica §. *sed adhuc*, Gab. in 3. dist. 23. q. 2. art. 1. litera G. & H. Bassolis in 3 dist. 28. q. vnica art. 1. § *sic igitur*, & dist. 23. q. vnica, art. 2. ad 1. Conrrad. 1. 2. q. 62. art. 3. Paludan. in 4. dist. 14. q. 2. n. 13 Palacius in 1. dist. 28. disp. 2.

18 Nescio quo fato tot, tantique Doctores in eam mentem inciderunt vt vnanimes omnes, ex illo axiomate sine examine à plerisque admisso: *actus specificantur per obiecta*, inferrent actus naturalitatem, & supernaturalitatem ex obiectis necessario tracturos, cùm plura alia sint prædicata in actibus, quæ in obiectis illis non correspondeant, & plura in obiectis reluceant, quæ actus non participent. Sic obiectum sæpe est substantia, & actus est accidens: obiectum est materiale, & actus est spiritualis; actus formaliter est vitalis, & ipsa vita formalissimè, & obiectum vitale non est. Hæc omnia rectè fert religio illius axiomatis, *actus specificantur ex obiectis*, cur ergo non feret actum, & obiectum non sibi in supernaturalitate, & naturalitate correspondentiam formalem seruare?

19 Affirmo cum doctoribus suprà citatis, actum supernaturalem posse attingere obiectũ formale naturale, & actum naturalem posse attingere obiectum formale supernaturale. Probo primam partem conclusionis: Potest obiectum naturale attingi actu dependenti ex principiis supernaturalibus: ergo potest obiectum naturale attingi actu supernaturali. Consequentia est legitima ex dictis §. 1. vbi probaui actũ dependentẽ ex principiis supernaturalibus essentialiter esse supernaturalem. Antecedens probo: obiectum formale materiale potest attingi actu dependente à principio spirituali: ergo obiectũ naturale potest attingi actu dependente à principio supernaturali: Antecedens nulli dubium est, cognitio enim intuitiua coloris dependet à potentia intellectiua spirituali, & in opinione communi ab impressa specie spirituali, & sensatio externa eiusdem coloris in opinione, quæ potentias ab anima non distinguit essentialiter dependet à potentia spirituali. Secundò si daretur substantia intellectiua supernaturalis, nullus negaret posse hanc tendere circa obiecta formalia naturalia, quis enim negabit talem substantiam illaturam existentiam ignis ex existentia fumi, sed omnes illius actus essent supernaturales, quia essentialiter dependerent ab illa: ergo actus supernaturalis non petit essentialiter obiectum supernaturale.

20 Rursus arguo à paritate non solùm principiorum, sed ipsorum actuum: actus spiritualis potest versari circa obiectum materiale: ergo actus supernaturalis circa obiectum naturale. Respondet Alarc. obiectum specificare potentiam intra genus ad quod est contracta potentia & quia potentia intellectiua contracta est ad producendos actus spirituales, & non potest materiales producere, ita obiectum specificat omnes actus intellectus intra genus spirituale, & non potest materialitatem illis impingere per specificationem, quam in illos refundit. Rectè, sed eádem doctrinâ vrgeo: obiectum materiale specificat actus intellectus salua illorum spiritualitate, quia iam supponuntur intra genus spirituale ratione potentiæ, à qua trahunt spiritualitatem: ergo eodem modo obiectum naturale poterit specificare actus saluâ illorum supernaturalitate, quia iam supponuntur intra genus supernaturale ratione principiorum supernaturalium, à quibus dependent, & à quibus trahunt supernaturalitatem, sicut enim potentia intellectiua constituit omnes suos actus independenter ab obiecti spiritualitate, & materialitate intra genus spirituale, ita si daretur potentia supernaturalis, & habitus supernaturales, qui de facto dantur, constituunt actus dependentes ab illis intra genus supernaturale independenter à supernaturalitate, & naturalitate obiecti.

21 Probatur eadem pars ex actibus virtutum moralium infusarum, quibus difficillimum est obiectum supernaturale assignare, quod enim dicunt Thomistæ, virtutes acquisitas respicere propria obiecta vt conformia rationi naturali, & virtutes infusas respicere eadem motiua vt conformia rationi fidei supernaturali, vel vt conformia homini ordinato ad finem supernaturalem, facilè habet impugnationem, quia rustici homines hanc conformitatem non apprehendunt, & tamen eliciunt actus virtutum infusarum: ergo hi actus non respiciunt ex parte obiecti has conformitates, quia nullus actus voluntatis potest ferri in obiectum non apprehensum. Sufficiat hanc attigisse rationem, quam non insequor, quia Theologica est.

Secundam partem conclusionis, videlicet posse actum 22
naturalem tendere in obiectũ supernaturale probo. Potest Philosophus ratione naturali cognoscere Deum esse summum bonum, & amore dignissimum: ergo ex vi illius cognitionis potest illius voluntas trahi & allici ad amorem: ergo ex vi illius cognitionis absque alio principio supernaturali potest amare Deum. Probo vtramque illationem: bonitas finita & limitata naturali cognitione repræsentata trahit in actu primo ad amorem, & mouet ad illum in actu secundo: ergo bonitas infinita, & illimitata eodem modo proposita idem præstare poterit, cæteris enim paribus infinita bonitas magis voluntatem incitat ad amorem, quàm finita. Similiter potest infidelis cognoscere cognitione naturali Deum reuelasse aliquam veritatem: ergo potest ex illo testimonio moueri ad præstandum assensum obiecto reuelato, qui assensus respiciet obiectũ supernaturale fidei, & tamen erit naturalis, quia infidelis, qui non credit omnia mysteria à Deo reuelata nullum habet actum fidei supernaturalem. Idem dico de obiecto spei. Potest enim infidelis nullam habens cognitionem supernaturalem cognoscere ratione naturali Deum esse bonum, beneficum, liberalem, & omnipotentem: ergo potest ex vi huius cognitionis expectare bonũ aliquod, quod posset expectare à creatura, in qua non ita egregia motiua spei agnosceret, sed longè inferiora, vtpote finita respectu entis infiniti per essentiam. Clariùs patet in actu timoris. Cur enim homo naturaliter non timebit inferni pœnas à Deo infligendas postquã sibi persuasit, etsi per cognitionem tantum naturalem illas à Deo sibi infligi posse? Probant alij eamdem conclusionem, quia si ex obiecti supernaturalitate liceret inferre supernaturalitatem actus, posset quis certò cognoscere amare Deum actu supernaturali, quia potest cognoscere amare Deum actu respiciente bonitatem Dei propter se ipsam, quæ est obiectum supernaturale. Hæc ratio firma non est, quia certum non est posse aliquem certò cognoscere motiuum actus suæ voluntatis.

Vltimò probatur vtraque conclusio: specificatio à priori 23
desumitur ex principio: ergo independenter à naturalitate, & supernaturalitate obiecti actus habet naturalitatem & supernaturalitatem: ergo actus dependens à principio supernaturali, in quodcumque obiectum feratur siue naturale, siue supernaturale, erit supernaturalis, & actus dependens à principio adæquato naturali necessario erit naturalis in quodcumque obiectum feratur.

Moneo Ripaldam disputatione 45. citata, sectione 8. do- 24
cere actum supernaturalem semper respicere in obiectum rationem formalem, sub qua supernaturalem, quia tendit in illud quatenus potens est terminare talem actum, constituitur autem saltem extrinsecè potens terminare talem actum per potentiam, & principia ad illum, quæ principia semper sunt supernaturalia, ac proinde deriuant in obiectum terminabilitatem supernaturalem ad actũ. Nolo cum Ripalda de nomine tantũ certare. Certum enim est actum primum ad actum supernaturalem constituere obiectum extrinsecè potens terminare talem actum supernaturalem, sicuti potentia visiua constituit colorem proximè visibilem, certum etiam est obiectum habere aliam terminabilitatem intrinsecam respectu talis actus, quam admittit Ripalda, & asserit esse naturalem, cùm obiectum formale est naturale, quia non distinguitur ab ipsa ratione constituente formaliter obiectum formale, certum est etiam actum attingere per suam entitatem hanc terminabilitatem intrinsecam, & non extrinsecam illam, quæ tantùm est pura denominatio prouenies ab actu primo potente producere actum secundum, quæ omnia fatetur Ripalda, in quibus quidquid de re disputari potest clauditur. Quod dicit Ripalda terminabilitatem extrinsecam, quam actus non attingit esse rationem sub qua, est pura loquutio, dum ille fatetur non attingi per actum, quam ego impropriam iudico, nullus enim extrinsecam denominationem resultantem ex potentia visiua in colore appellauit rationem, sub qua color terminat visionem.

§. IV.

§. IV.

Argumenta soluta.

25 OBiicies Augustinum lib. contra Iulianum c.3 qui virtutes ex obiectis formalibus distinguendas esse docet. Resp. mentem Aug. non fuisse in hoc cap. distinguere virtutes supernaturales à naturalibus ex motiuis, sed distinguere virtutes à vitiis, & ipsas virtutes supernaturales inter se, & naturales inter se ex motiuis, quia agebat contra Iulianum, qui, teste Augustino, dicebat ad cognoscendas virtutes non causam, propter quam, sed quid ageretur, respiciendum esse.

26 Obiic.2.D.Thom.sæpe distinguentē actus virtutis supernaturales ab actibus naturalibus ex motiuis, præcipuè 1.2. q.63.art.3. Resp.D.Thom.distinguere actus supernaturales à naturalibus ex motiuis vt applicatis per hæc, vel illa principia supernaturalia.

27 Obiic.3. obiectum est debitum actui: ergo si obiectum supernaturale posset respici actu naturali esset debitum actui naturali: ergo esset supernaturale, vt supponitur, & non esset supernaturale, quia quidquid est debitum entitati naturali non potest esse supernaturale. Hoc argumētum si aliquid probaret, conuinceret non posse actum naturalem respicere obiectum materiale supernaturale, quia non minus debitum est actui obiectum materiale, quàm formale. Resp. actui naturali non esse debitam existentiam obiecti, quia idemmet actus potest existere deficiente existentia physica obiecti.

28 Obiic.4. Actus naturalis potest tendere in obiectum supernaturale: ergo potest visio clara, & intuitiua naturalis tendere in essentiam diuinam. Probo consequentiam talis visio non potest repugnare si ex naturalitate actus, & supernaturalitate obiecti, non repugnat sed ex hoc capite non repugnat: ergo ex nullo. Resp. repugnare talem visionem non præcisè ex supernaturalitate obiecti & naturalitate actus vt sic sed ex tali naturalitate visionis intuitiuæ, & tali supernaturalitate obiecti, & ex repugnatia principij naturalis potentis producere visionem intuitiuam circa obiectum infinitum.

29 Obiic.5. Actus specificantur ab obiectis: ergo obiectum supernaturale debet attingi actu supernaturali, & obiectum naturale actu naturali. Resp. actus aliquando specificari ab obiectis mediis principiis à priori aliquando tantùm à posteriori non adæquatè, secundum omnia prædicata sed inadæquatè.

30 Obiic.6. Actus & obiecta debet esse proportionata: ergo actus supernaturalis exigit obiectum supernaturale, & actus naturalis obiectum naturale. Resp. concedendo antecedens & negando consequentiam, quia proportio inter actum, & obiectum non requirit hanc correspondentiam prædicatorum sicuti non requirit correspondentiam actus increati ad obiectum increatum, neque actus materialis ad obiectum materiale, sed salua hac correspondentia potest ferri actus naturalis in obiectum supernaturale, & actus supernaturalis in obiectum naturale, sicuti fertur cognitio creata hominis in obiectum increatum, & cognitio spiritualis in obiectum materiale.

§. V.

Quomodo aliqui distinguant actus naturales, & supernaturales circa idem formale obiectum.

31 EX his qui nobiscum sentiunt posse circa obiectum formale naturale dari actum supernaturalem, & circa obiectum formale supernaturale dari naturalem actum, nonnulli differentias quasdam assignant, ex quibus specificantur actus diuersi circa idem obiectum, quas placet in præsentiarum examinare.

32 Granadus 1. 2. Contro.8. de gratia tractatu 1. asserit eo differre, quod actus naturalis fertur in obiectum supernaturale modo improportionato excellentiæ obiecti, & actus supernaturalis fertur in idem obiectum modo proportionato. Agnosco differentiam hanc inter actum naturalem, & supernaturalem circa idem obiectum supernaturale, sed video nihil lucis nobis afferre ad rē clarius cognoscēdam, quod sic probo. Ferri actum naturalem improportionato modo in obiectum supernaturale nihil aliud est, quam ferri modo naturali, & per entitatem naturalem, & ferri actum supernaturalem modo proportionato in idem obiectū est ferri actu supernaturali: ergo idē est dicere hos actus differre ex proportione, & improportione ad obiectum, ac dicere differre ex eo quod vnus sit naturalis, & alius supernaturalis, quod non clarioribus terminis sed obscurioribus nobis explicatur, quia improportio inter actum & obiectum nota fit per naturalitatem actus, & supernaturalitatē obiecti, & proportio per vtriusque supernaturalitatem.

Lorca citatus §. 3. n 17. asserit distingui hos actus, quia 33
actus supernaturalis fertur efficaciter in suum obiectum supernaturale, actus verò naturalis in obiectum supernaturale inefficaciter fertur. Displicet hic dicendi modus, quia actus voluntatis efficaciter potest ferri in obiectum supernaturale, etiamsi naturalis sit, possum enim amore naturali obiectū supernaturale, ita efficaciter amare, vt ex vi illius amoris mouear ad illius prosequutionem: potest etiā actus supernaturalis inefficaciter ferri in obiectum supernaturale, & in obiectum naturale, & ita ex hoc capite non poterit differre ab actu naturali. Deinde hæc differentia in actibus speculatiuis intellectus locum non habet.

Ripalda disp.46.sect.2. Actus naturales & supernaturales 34
circa idem obiectum asserit distingui ex modo tendendi in suum obiectum, qui modus tendendi vt à plerisque sine explicatione traditur passim à multis impugnatur, ex eo quod modus tendendi non distinguatur ab ipsa tendentia, & ab eodem actu, verumtamen sicuti à nostro Ripalda explicatur maiori opera indiget illius impugnatio. Affirmat actus naturales, & supernaturales in genere respicientes idem obiectum siue naturale, siue supernaturale, differre ex diuerso modo, quo illud respiciunt, quia actus supernaturalis respicit illud obiectum excellentiori modo superante modum naturæ habentéque connexionem cum gratia iustificante; naturalis vero respicit obiectū modo perfectionis contento intra modum naturæ, & nullam habente connexionem cum gratia iustificante. Probat hanc differentiam, quia actus naturalis, & supernaturalis possunt habere eamdem connexionem comparati cum obiecto naturali, comparati verò cum natura, & gratia sanctificante non habent eamdem connexionem, quia de conceptu quidditatiuo entis supernaturalis est habere connexionem cum gratia habituali, quam non potest habere naturalis actus.

Si claro calamo scripsisset Ripalda actus supernaturales 35
distingui à naturalibus ex eo quod supernaturales habeant connexionem cum gratia sanctificante; qua carent actus naturales, non ego cum illo contenderem, quia meus non est animus rationem communem supernaturalitatis inquirere, ægrè tamen fero aliud in re dicentē velle nobis suadere ipsum ex hoc capite actus distinguere ex diuerso modo tendendi in obiectum, quia tendentia in gratiam habitualem, & connexio actus cum illa non est formaliter tendentia in obiectum, neque connexio cum illo, quia vt ipse asserit actus naturalis, & supernaturalis comparati cum obiecto naturali, quod vtrique commune sit, possunt habere eamdem connexionem cum illo, etiamsi naturalis non habeat connexionem cum gratia habituali, qua gaudet actus supernaturalis: ergo connexio ad obiectum suppositā differentia inter actum naturalem, & supernaturalem est eadem & modus tendendi in illud formaliter idem, & tantum materialiter diuersus per identitatem realem, quam habet connexione ad gratiam sanctificantem in actu supernaturali, quam identitatem non habet in actu naturali.

Affirmat secundò Ripalda actum supernaturalem, & na- 36
turalem tendentem in obiectum supernaturale discerni inter se ex eo quod actus supernaturalis connexionem habet cum obiecto, & falsus esse non potest, actus verò naturalis quatenus ex se connexionem non habet cum obiecto, & illi falsitas subesse potest. Differentiam actibus conuenire probat, quia actus supernaturalis fidei ex suo formali obiecto habet certitudinem, & veritatem, quam non habet naturalis actus, cui veritas extrinsecè contingit. Posset Ripalda omnibus actibus naturalibus, & supernaturalibus siue tendentibus in obiectum naturale, siue supernaturale eodem iure hanc differentiam assignare, quapropter immeritò affirmat specialem esse actibus tendētibus in obiectum supernaturale, quod sic probo. Sicuti actus naturalis fidei connexionem non habet cum obiecto supernaturali, v. g. cum testimonio Dei, in quod fertur, ita neque alius actus naturalis respiciens obiectum naturale connexionem habet cū suo obiecto naturali: ergo nullus actus naturalis siue respiciat obiectum naturale siue supernaturale, connexionem cum illo habet: ergo eadem differentia potest assignari

inter actus naturales,& supernaturales respicientes idem obiectum, siue hi communicent in obiecto naturali siue supernaturali. Actus naturales non habere connexionem cum obiecto probo:si aliquis actus naturalis haberet connexionem cum obiecto,maximè intuitiuus : sed illam non habet vt probaui Contr.7.Punct.1.n.15.ergo nullus.Deinde omni actui naturali veritas extrinseca est vt probaui Controu.7.Punct.1.§.3.ergo nullus actus naturalis connexionem habet cum obiecto.

36 Secundò,ex ipso Ripalda in illum obiicio. Actus supernaturalis fidei potest ferri in obiectum tantum apparens: quia potest quis iudicare Deum reuelasse veritatem aliquã, quam de facto non reuelauit:ergo actus supernaturalis cõnexionem non habet cum obiecto. Admittit Ripalda antecedens in ordine ad hanc consequentiam, & respondet actus supernaturales , qui de facto sunt circa obiectum formale existens hanc differentiam habere petitam ex connexione cum tali obiecto existente,quam non habent cum eodem obiecto actus naturales illud respicientes, quidquid sit de aliis actibus supernaturalibus.

37 Solutionem hanc clarè impugno:vera esto illius doctrina:ergo differentia assignata inter actus naturales,& supernaturales respicientes obiectum supernaturale non est pro omnibus actibus respicientibus tale obiectum ; sed pro his quæ de facto respiciunt verum obiectum existens:ergo non ad rem , quia cum agimus de differentia constituenda inter actus naturales,& supernaturales respicientes idem motiuum supernaturale , assignari debet differentia quæ conueniat omnibus illis actibus , de quibus disputatio instituitur.

38 Secundò. Vt ipse sibi obiicit,& satis bene obiecisset si difficultatem solueret:si datur aliquis actus supernaturalis indifferés vt coniungatur cũ obiecto, & vt existat sine illo: ergo hi actus,qui de facto existent hãc indifferentiã habẽt, quia ex prædicato supernaturalitatis illis non repugnat, neque aliud est caput,ex quo dicamus illis aduenire hanc strictam connexionem cũ obiecto, addo ego , neque fundamentum vt dicamus hos actus existentes de facto circa obiectum non esse ex indifferentibus vt coniungantur cum existentia obiecti,& cum negatione illius.

39 Negat sequelam Ripalda,& asserit actus supernaturales quos concessit ferri in obiectum tantum apparens dirigi ex cognitione reflexa proponente apparentiã obiecti, quæ apparentia semper est vera,actus verò, qui feruntur in obiectum existens repræsentare non solum apparentiam, sed etiam existentiam obiecti,& ita omnes habere connexionem cum suo obiecto:hi,qui illud repræsentant existens, cum existentia,in quam feruntur,& illi qui illud apparens proponunt cum apparentia,in quam feruntur,& ita omnes intrinsecè esse veros,quia sicut actus repræsentans obiecti existentiam verus est ex eo,quod obiectum existat , ita illi qui repræsentant obiecti apparentiam aut probabilitatem sunt veri ex eo quod obiectum sit apparens,aut probabile etiamsi non sit verum aut existens. Ita n. 11. quod nescio an conueniat cum antecedenti paulo antea admisso,videlicet actus supernaturales posse ferri in obiectum tantum apparens,quod non sonat , neque ex antecedentibus , & consequentibus ibi dictis actus supernaturales posse ferri in obiecti apparentiam,quia apparentia obiecti vera est & verè existit,sed quidquid sit de hoc,doctrina tradita falsa est,quam sic impugno : Actus misericordiæ non fertur in apparentiam miseriæ alienæ,sed in ipsam miseriam , quæ apparet,nullo modo tenente se apparentia ex parte obiecti,neq; actus fidei fertur in apparentiã reuelationis,sed in ipsã reuelationẽ,ac proinde si datur aliquis actus supernaturalis,v.g.aliquis actus fidei supernaturalis, qui feratur in testimoniũ Dei tantum apparens,fertur in obiectum,quod non est,scilicet in reuelationem non existentem , quæ est formale obiectum actus fidei,& non illius apparentia.

40 Vltimò solutiones hucusque datas vno ictu impugno: Connexio actus supernaturalis cum obiecto , illius efficacia & modus ille tendendi excellentior supra modum,quo tendit naturalis actus in suum obiectum, si dantur , sunt eadem mer indiuisibilis entitas actus:ergo ex aliquo capite debemus his modis specificationem assignare , propriè enim loquendo,nihil specificatur à se ipso, quia specificare est causare,& sicut nihil seipsum causat,ita nihil specificare potest se ipsum.

41 Vltimò ostendo ex principiis Ripaldæ actus naturales, & supernaturales optimè specificari ex principiis quod ipse ait disput.49. citata , num .1. sibi in doctrina nostri Molinæ displicere. Actus vitalis supernaturalis necessariò procedit à principio supernaturali : ergo habet connexionem cum entitate supernaturali, quia omnis actus vitalis essentialiter est connexus cum Principio : ergo ex hoc capite infertur talem actum esse supernaturalem. Probo ex principiis ipsius Ripaldæ : quidquid habet connexionem essentialem cum causa supernaturali, est supernaturale excepta connexione quam omnes entitates habent cum causa prima , hæc enim connexio est transcendentalis omnibus : sed operatio procedens à principio supernaturali habet connexionem cum entitate supernaturali : ergo est supernaturalis. Maiorem tradit Ripalda num.6. minor ab omnibus admittitur, consequentia est legitima. Actus naturales specificari à principio adæquato naturali sic ostendo. Nullum principium adæquatè secundum se totum naturale potest efficere aliquid supernaturale : ergo principium secundùm se totum naturale est determinatum ad producendum effectum naturalem : ergo ex illo recte infertur naturalitas effectus tanquam à vera causa,à qua specificationem trahit.

PVNCTVM. V.

De specificatione aliarum entitatum.

1 SImplex substantia adæquata sicuti Angelus, & Cælum si compositionem ex materia & forma non habet,anima rationalis & materia prima nullum possunt habere specificatiuum creatum , quia à nulla creatura produci possunt, sed tantum ab omnipotentia determinata per actum voluntatis diuinæ tanquam à causa extrinseca totam suam trahunt specificationem. Formæ materiales cum à causis secundis producuntur semper à principio actiuo specificari necesse est , quia hoc vel ex natura rei independenter , à quocumque alio , vel dependenter à circumstantiis , cum quibus formam producit determinatum est ad producendum formam cum hac natura specifica,& non aliam specie diuersam. Necnon dispositiones ad formam moraliter illam specificant , quia influunt moraliter in illam determinatè exigendo formam specie talem , & non aliam. Item forma substantialis semper ttahit à subiecto eductionis specificationem secundum gradum materialis , vel spiritualis, quia ex subiecto materiali necessariò materialis forma , & ex subiecto spirituali forma spiritualis necessariò educitur. Vnionis modus à principio productiuo illius specificationem trahit quodcumque illud sit, & à subiecto eductionis secundum illa prædicata , quæ in forma ex illo specificantur, nec non secũdum omnia saltem à posteriori ab vtroque extremo , quia hæc specie extrema vnionem huius speciei necessariò exposcunt, & inferunt. Composita substantialia specificationem intrinsecam trahunt non solum à forma , sed etiam à materia, quia etsi à forma trahant vltimum gradum specificum , per quem homo differt ab equo, à materia trahunt distinctionem secundum aliquem gradum , quo homo & equus distinguerentur ab aliis compositis ex formis eiusdem speciei , & materiis diuersis. Idem dico de compositis accidentalibus:est enim specie diuersum compositum ex gratia habituali, & Michaele , quam ex gratia habituali , & anima rationali Petri , quod clarius patet in composito ex gratia habituali, & ligno in sententia,quæ asserit gratiam posse vniri ligno; hoc enim compositum non est ideo charum,neque amore dignum , secus quæ ex eadem gratia , & subiectis rationis capacibus componuntur. Ratio à priori est , qui compositum essentialiter includit vtramque partem , & ita altera variata variatur partialis illius essentia , & saltem partialiter essentialiter est diuersum , & specie distinctum.

2 Relatio transcendentalis per omnia prædicata vagatur, & nihil de illa speciale dicendum occurrit , omnia enim quæ in hoc tractatu de entitatibus omnium prædicamentorum, dicuntur omnibus relationibus commodè aptari poterunt. Pro omnibus tamen notare placet nullam specificari à priori à termino,in ratione termini , quia vt talis nihil influit in relationem.

3 Relatio prædicamentalis entitas non est specialis distincta à fundamento,& termino pertinẽtibus ad diuersa prædicamẽta,illiusverò qui has relationes superadditas admittũt sic rem cõponere debent. Omnis relatio debet specificari à fundamento,ex quo educitur,secundum omnia prædicata, ad

ad quæ eductionis subiectum determinatum est. Item ab eodem fundamento non quatenus principium passiuũ, sed tanquã actiuum adæquatũ specificationẽ trahit relatio secundùm omnia prædicata, quia licet fundamentũ secũdùm se non sit determinatũ ad omnia, est tamen determinatũ ad producendã talẽ speciẽ relationẽ posito termino talis speciei, à quo tanquã à conditione relatio specificatur, quia relatione illius determinatur fundamentũ ad producẽdã potius relationẽ similitudinis, quàm relationẽ dissimilitudinis.

4 Obiicies: ergo etiam si intellectus sit indifferẽs ad producendum assensum, vel dissensum poterit specificare hæc prædicata, positis his speciebus tanquam conditione. Resp. negando consequentiam, quia species non determinant vt conditiones sed vt principia verè specificantia, quæ sibi specificationem arrogant, termini verò cum non se habeant vt principia, non specificationem sibi assumunt, sed illam relinquunt principio effectiuo relationum.

5 Quantitas si eiusdẽ speciei est in cõpositis, quæ de facto dantur, & in toto simplici non habẽte materiã, & formam, specificatur à prædicato quodam communi, in quo conueniunt materia prima, quæ de facto datur, & corpus simplex compositũ, quod saltem existere potest si de facto non existit. Si autem specie differret in his compositis specificatur ex speciali illorũ ratione secundũ specialẽ rationẽ quantitatis, & ex cõmuni secundũ prædicatũ commune quantitatis, quod materiã primã, & corpus illud tanquã forma accidentalis illorũ efficeret. Inter ipsas materias primas specie diuersas, & ipsa corpora adæquata simplicia possũt pro multiplicatione specierũ quantitates specie distinctæ multiplicari, quod si contingat speciale prædicatũ quantitatis ex natura speciali talis materiæ primæ, vel talis corporis simplicis trahet specificationẽ. Si tamen omnibus materiis primis etiã specie diuersis eadẽ in specie quantitas cõueniat, & omnibus corporibus simplicibus specie distinctis eadem specie quantitas adaptetur tota specificatio harum quantitatũ rationi communi, in qua materiæ primæ inter se conueniunt, & rationi, in quam conspirant simplicia corpora tribuenda est. Examinare an quantitates specie differant in corpore simplici, & in materia prima, & in diuersis corporibus simplicibus & diuersis materiis primis non spectat ad præsens institutum.

6 Præsentia specificatur à subiecto, quòd est vera causa illius, & secundum diuersam illius naturam specificam diuersam in specie præsentiam accipit. Specificatur etiam à principio actiuo, secundum illa prædicata ad quæ producenda sub his circumstantiis determinatum est.

7 De actione, & passione eodem modo philosophãdum est, quæ semper rationẽ spiritualis, & materialis trahũt ex subiecto, & ex principio materiali adæquato, similiter rationẽ materialis, quæ ex duplici capite trahi potest, ratio naturalis, & supernaturalis ex principio iuxta sæpe dicta & vltima ratio specialis talis actionis ex principio & subiecto, variata enim natura cuiuslibet actio & passio diuersam naturã sortietur. Ex termino actio & passio nullã specificationem à priori trahũt, quia terminus non est vera causa. A posteriori ab illo specificãtur secundũ rationẽ materialis, & spiritualis, hæc est enim optima cõsequentia: terminus est materialis: ergo illius actio materialis est, terminus est spiritualis: ergo actio productiua illius. Specificatur etiã à posteriori secũdum gradũ supernaturalis, rectè enim infertur, terminus est supernaturalis: ergo actio productiua illius supernaturalis est, non tamen adhuc à posteriori specificatur secundum gradum naturalis, non enim rectè infertur, terminus est naturalis: ergo actio est naturalis, potest enim terminus naturalis produci per actionem supernaturalem dependentem ab agenti supernaturali, cum quo essentialem connexionem habet.

8 De duratione si esset accidens distinctum eodem modo esset philosophandum ac de præsentia, situs, & habere non unt entitates reales distinctæ ab illis quæ per alia prædicamenta vagantur.

CONTROVERSIA XVI.

De Anima separata.

Gimus iam de natura Animæ, & de omnibus, quæ illi conueniunt dum est corpori vnita, restat agendum de illa proût à corpore separata. Primùm, an habeat talem separationis statum. Secundò, quibus actionibus se in tali statu exerceat.

Punctum Primum.

An Anima rationalis sit immortalis.

1 ANimam rationalem perpetuò durare à prima sui creatione, dogma Catholicum est quod inter alia de eadem anima retuli Contro. 1. Punct. 3. Insuper statutum esse hominibus semel mori testatur Apostolus, & suadet ratio desumpta ex continua pugna inter qualitates requisitas ad vnionem animæ conseruãdam, & demonstrat quotidiana experientia, quã videmus omnes homines mori, nullúmque multum centenarium annorum numerum excedere & rarò illum attingere, quapropter si probemus animam non mori sed perpetuò durare, manifestè status separationis conuincetur.

2 De animi immortalitate disputant Philosophi omnes, qui vna voce, Epicuræis demptis, animã rationalem perpetuò duraturã fatentur, hæc veritas insita est à natura omnium mẽtibus vtpote valde necessaria non solùm ad Christianã vitam, religionémque tuendã, verùm etiam ad politicã peragendam. Nulla enim Respublica posset gubernari, neque ordinatè viuere, nisi metu pœnæ animis infligendæ post mortem non arceretur: hac de causa, qui vera præmia, atque supplicia, quæ Deus probis, ac prauis hominibus fidei lumine orbati non cognouerunt, in commentitias fabulas, fictáq; præmia bonis, malisque supplicia abiêre: ideo cymba Acherontis, Elysij campi, canis Cerberus, Stygius lacus, & alia huiusmodi fuere conficta.

3 Hanc veritatem mirè elucidant P. Lessius lib. 2. de numinis prouidentia, & Conimbr. Patres eruditione selectã, tract. de Anima separata, q. 1. vbi quid de hac varij Philosophi senserint copiosè tradunt. P. Soar lib. de Anima c. 10. vbi innumeris testimoniis Scripturæ & Patrum hanc veritatem confirmat.

4 Est ergo fide sanctum animum rationalem perpetuò duraturum Eccl. 12. *Ibit homo in domum æternitatis suæ.* Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum.* vbi sancti in vitam æternam vocantur Lucæ 16. *Factum est vt moreretur mendicus, & portaretur in sinum Abrahæ: mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno.* Lucæ 23. *Domine, memento mei cùm veneris in regnum tuum: hodie mecum eris in paradiso.* Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere,* quæ testimonia apertè demõstrant perpetuam animi durationem, & statum separationis relicto corpore post mortem. Alia quam plurima reperies apud Soar suprà.

5 Neque tantùm est fide certum animam rationalem perpetuò duraturã, sed etiam ipsam naturã suã esse immortalem & naturaliter non posse mori, quam veritatem probãt Conimbr. & communiter Doctores auctoritate Concilij Lateranensis sub Leone X. sess. 8. vbi damnantur omnes, qui dixerint animam esse mortalem, & definitur naturã suã esse formam corporis, & esse immortalem, & præcipitur Philosophiæ magistris, vt soluant argumenta, quæ contra hanc veritatem adduci possunt. Quod si anima naturaliter mori posset non diceretur immortalis natura sua.

6 Neque P. Vasquez aliud insinuat cùm dicit tom. 2. in 1. p. disp. 182. animam rationalem comparatã cum creaturis esse incorruptibilem, comparatã verò cum omnipotẽtia Dei esse corruptibilem, quia hic tantùm docet animã rationalem à nulla creatura, sed tantùm à Deo posse corrumpi, quod non probat ipsam non esse naturã suã æternam, quia licèt anima rationalis petat perpetuò durare & hac ratione dicatur immortalis, in Concilio Lateranensi, certum est Deum posse illam annihilare, & cessare à conseruatione illius quantumuis anima eam exigat.

7 Rationem huius conclusionis inquirunt Doctores, qui omnes fatentur præcipuam esse desumptã ex recta prouidentia, ac gubernatione Dei, ad quam pertinet præmia concedere rectè viuentibus, & non impunè sontes peccatores abire permittere, sed in hac vita non semper id præstatur, sæpe enim videmus impios superexaltatos, & pios religiosósque viros abiectos multisque afflictos miseriis: ergo signum est animam esse immortalem, & in alia vita præmium, suppliciúmve secundùm bona vel mala perpetrata reportaturam. Hac ratione vsus est Iob. cap. 21. n. 23. *Iste moritur robustus, & sanus, diues & felix: viscera eius plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur; alius verò moritur in amaritudine*

amaritudine animæ absque vllis opibus. Postea verò subdit: *In diem perditionis seruatur malus, & ad diem furoris ducetur.* Hunc discursum eleganter sequitur D. Chrys. 4. de prouident. & illo vsum fuisse D. Petrum ad probandam immortalitatem animæ testatur Clem. Alex. 3. Recognitionum.

8 Confirmatur, & declaratur eadem ratio: Si animus hominis iusti non esset fruiturus vllo præmio post vitam, sed instar bruti esset periturus, religiosiores homines miserabiliores essent, cum frustrà flagellis, atque ieiuniis se in hac vita afflixissent, frustrà se à mundi huius voluptatibus continerent, & bene impij apud Isaiam dixissent: *Comedamus, & bibamus cras enim moriemur,* & rectè intulissent *Exiguum cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reuersus ab infernis, quia ex nihilo nati sumus, & post erimus tanquam non fuerimus: venite ergo fruamur bonis, quæ sunt, vino pretioso, & vnguento nos impleamus, coronemus nos rosis antequam marcescant, nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra, nemo nostrum expers sit luxuriæ nostræ, quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors.*

9 Huic rationi aliæ adiunguntur desumptæ ex spiritualitate animæ, ex cognitione rerum æternarum ex appetitu ad illas, ex creatione eiusdem, per quã extra causas ponitur independens ab omni creatura, ac proinde à nulla corrúpi.

10 Contra hanc veritatem adduci solent aliqua testimonia Scripturæ, quibus videtur significari animam hominis esse mortalem, sed hæc non de anima, sed de toto composito, scilicet de homine intelligenda sunt. Sic illud Ecclesiast. 3. *Vnus est interitus hominum, & iumentorum, &c.* Aliud testimoniũ 6. Synodi act. 11. in Epistola Sophronij. vbi dicitur intellectualia non per naturam, sed per gratiam Dei esse incorruptibilia; explicandum est de gratia creationis, & particula negatiua *non per naturam,* hoc est, non ita per naturam illis competere durationem, vt non possit Deus illam destruere, quod si non faciat creationis gratiæ tribuendum est. Argumenta, quæ à ratione petuntur adeò sunt facilia solutu vt necessum non sit illa referre.

PVNCTVM II.

Alia de Anima in statu separationis.

1 DEfinitum est in Concilio Lateranensi citato animum rationalem esse formam corporis, ex quo infero ex se ordinari ad materiã informandam, & totum constituendum quod eum conueniat illi ex natura sua, cùm natura sua sit forma vt definit Concilium, in omni statu illi conuenit. Ex quo infero secundò in statu separationis habere innatam inclinationem, & appetitum ad informandum materiam, & ad illius vnionem.

2 Nihilominus assero animum iam separatum à materia in secundo instanti separationis, & reliquo tempore nullam pati violentiam, quia non quotiescumque aliqua entitas non assequitur id, ad quod habet appetitum, est violentia. Ratio huius conclusionis est quia anima separata non est in actu primo in secundo instanti separationis, neque est neque fuit in præcedenti in actu primo ad informandam materiam, & terminandam vnionem cum illa: ergo nulla fit illi violentia; quia causæ non existenti in actu primo ad effectum saltem in instanti præcedenti per negationem illius nulla fit violentia.

3 In primo autem instanti separationis existimo violentiam fieri animo rationali, quia cum expellitur à materia, est cum resistentia eiusdem animæ, quæ præcessit in instanti præcedenti expulsionem, sicut resistentia caloris respectu frigoris illum expellentis: deinde est cum expulsione dispositionum, quas exigebat animus rationalis & introductione aliarum contra eiusdem exigentiam, quæ omnia fiunt cum resistentia formarum incompossibilium, & earumdem violentia; ex quo infero esse connaturale animo iam separato durare in illo separationis statu esse, tamen violentum constitui in illo.

4 Obiicies: Animus rationalis habet perfectiorem modum essendi, & perfectiorem modum operandi in statu separationis, quam vnionis: ergo non habet appetitum ad vnionem. Antecedens probatur: in statu separationis est & operatur independenter à materia, in statu vero vnionis dependenter ab illa. Nego primam partem antecedentis, & confirmationem illius, quia anima adhuc quando est vnita materiæ habet suam entitatem, & existentiam independenter ab illa. Secundam partem illius, videlicet habere in statu separationis perfectiores operationes, concedo, & nego consequentiam: quia appetitus innatus non semper inclinat ad statum in quo perfectiores operationes fiunt, sed in statum ad quem entitas natura sua ordinatur siue in illo perfectiores, siue imperfectiores operationes exerceat.

Animum rationalem secum ferre potentias omnes certum est in nostra opinione, quæ illas ab anima non distinguit, licet dicendum non sit animum separatum habere potentiam videndi, quia licet hæc non distinguatur ab anima, cum tamen hæc non habeat alia comprincipia, neque deorganizationem requisitam ad videndum dicitur non posse videre, & consequenter non habere potentiam videndi, hoc est omnia requisita ad visionem. 5

Animum rationalem posse intelligere, & amare in statu separationis certum est: dubium an secum ferat species impressas, quas habuit in hac vita: affirmatiua pars est communis, & rationi consona, quia anima rationalis recordatur earum rerum, quas in hac vita egit, & cognouit, adhuc dum est separata vt constat ex historis, & scripturis etiam sacris, in parabola enim epulonis inducitur agens de rebus, quas in hac vita egit, & plurima testimonia ad hanc rem inueniuntur in lib. Sapient. 6

Dices recordari per species à Deo infusas. Contrà, quis sine fundamento dicitur Deum damnatis infundere species, deinde cum possimus sine noua specierum infusione defendere animas separatas recordari obiectorum, quæ in hac vita nouerunt, ad quid sine fundamento illam debemus confingere. 7

Obiicies: animus rationalis in statu separationis habet cognitiones perfectiores, quàm in instanti vnionis: ergo per diuersas species. Respondeo animum separatum in statu separationis habere aliquas operationes perfectiores, posse tamen alias habere similes his, quas habuit in statu vnionis per easdem species. Addo admisso antecedenti absque vlla distinctione posse consequentiam negari, quia animus separatus potest eisdé speciebus perfectiores cognitiones elicere, quã eisdem idé animus vnitus eliceret. 8

Dicendum est etiam animum rationalem in statu separationis habere species intuitiuas substantiarum, & accidentium aliquorum, licet non omnium. Hæc conclusio probatur, quia animus separatus est cognoscitiuus harum entitatum: ergo æquum est vt Deus tribuat illi comprincipia necessaria ad aliqua illorum cognoscenda, vel immediatè producta à Deo, vel ab ipsis obiectis, simul cum anima: quomodo autem hæ species tribuantur, disputatur in materia de Angelis, eodé enim modo quo species producuntur in Angelo dicendum est produci in anima separata. 9

Si inquiras quorum obiectorum animus separatus rationalis habeat species, respondeo: quod si illas ab obiectis percipiat, habiturus species illorum obiectorum, quibus fuerit approximatus: si autem à Deo producantur non potest id certa regula definiri. 10

Potest animus rationalis separatus à corpore discurrere, & vnum inferre ex alio, & colligere ex his quæ intuitiuè videt alia, quorum non habet species intuitiuas, in quo nulla est repugnantia. 11

In Beatis non manent habitus fidei & spei, quia illorum loco succedunt lumen gloriæ & possessio seu tentio Dei, de quo in materia de visione. Manent habitus reliquarum virtutum infusarum, quæ charitatem comitantur, & acquisitarum, quibus illorum animi maximopere ornantur: in his tamen pereunt errorum, & vitiorum habitus, quia incompossibiles sunt cum visione beatifica: in damnatis pereunt virtutum habitus, digni sunt qui priuentur. Virtus locomotiua manet in animo separato, quia cum illo est identificata, imò etiamsi distingueretur eam secum ferret; esset enim spiritualis vt pote productiua præsentiæ spiritualis animæ, quam potentiam potest animus exercere in se ipsa. An verò possit alia corpora mouere localiter actione efficaci definiri non potest, probabilior apparet pars affirmatiua à paritate Angeli potentis hæc materialia corpora mouere. 12

Obiicies contra id, quod diximus animum separatum posse discurrere, & recordari obiectorum, quæ in hac vita agnouit per species, quas secum fert testimonium Apostoli 1. Corinth. 13. dicens scientiam nostram destrui in patria. Respondeo Apostolum dicere scientiam nostram destrui ex parte, quia id, quod in hac vita per ænigma, in alia facie ad faciem cognoscemus, quod non est destrui in patria species omnes, quas habuimus in via. 13

CONTRO